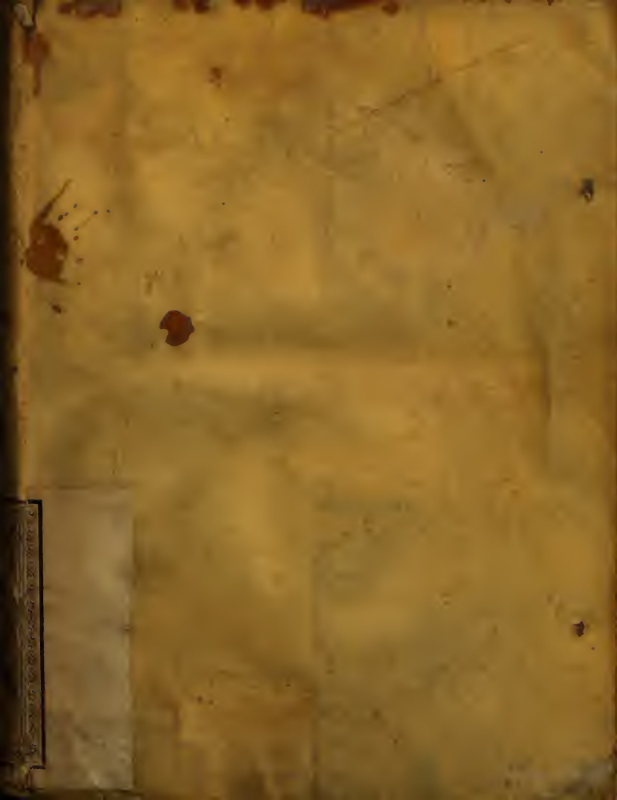
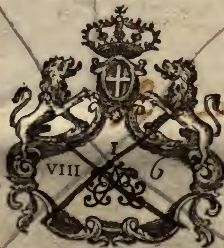



VIII
I
6

PRACTICA CRIMINALIS CANONICA,

SEV LITIVM CONTROVERSIARVMQVE in foro passim Ecclesiastico verti solitarum copiosæ, & Iuridicæ Decisiones,

Olim à Reuer. & perillustri viro D. IOANNE BERNARDO DIAZ de Luco, Calaguritanæ Cathedralis apud Hispanos Ecclesiæ Episcopo conscriptæ:

Nunc vero Clarissimi viri IGNATII LOPEZ *de Salzedo Canonici Iuris in Complutensi Academia publici primariiq; professoris Additionibus illustratæ.*

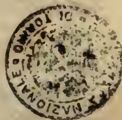
Non tantum Iudicibus quibuscunque fori ecclesiastici, ac in eo versantibus causarum patronis, sed cunctis etiam iuris Pontificij studiosis, valde vtiles & necessariæ.

Nouissima hac editione à plurimis quibus scatebant mendis, quam diligentissimè perpurgatæ,

Cum duplici Indice, priore quidem Capitum, altero verò rerum atque verborum notabilium.

CVM PRIVILEGIO.





VENETIIS. MDCXIV.

Apud Ioannem Guerilium.

INDEX OMNIVM
CAPITVLORVM
IN HOC VOLVMINE CONTENTORVM
Alphabetico ordine conſcriptus.



Ille-

Per

Indicis Capitulorum, Finis.

INDEX
RERVM ET VERBORVM MEMORABILIVM,
QVAE IN HAC PRAXI CANONICA passim occurrerunt, serie Alphabetica digestus.

In quo prior numerus Capitis notam refert; Alter marginalis Summarium indicat. A maiusculum Additionem vna cum pagina demonstrat.

Ani-

C

pro-

ribus

D

F

L

 tua

M

P

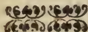
Sum-

V

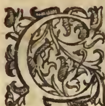
FINIS.

PRACTICA CRIMINALIS CANONICA

In foro Ecclesiastico consueta.



DENVNCIATIO Cap. I.



CORAM vobis Domino N. Officiali, ac Vicario generali, ego N. Presbyter promotor seu fiscalis Curię vestrę denuncio, quod Coluberius, & Serpelion Diœcesis huius originarij, in ea domicilium habentes, & beneficia, grauia, & plura perpetrarunt facinora. Cum enim laici essent, sine ordinibus ministrare ac celebrare sunt ausi. Tandem verò excommunicati, illegitimi, rebaptizati, bigami, corpore vitiati, & sine titulo, serui sine dominorum suorum licentia, & illiterati, & ad rationem obligati, & post peractam pœnitentiam solennem, Neophyti per saltum furtiuè, extra tempora, & ante ętatem debitam, & ab alieno Episcopo, ac simoniaco, excommunicatoque, hęretico, & à collatione ordinum suspenso, & qui episcopatui renunciauerat, interdictiq; tempore ad sacros ordines sunt promoti, ac suspensionis, excommunicationis, ac interdicti censura nodati, nō ieiuni, ac in die sępius, & sine aqua, & igne, vel in pane fermentato, & calice ligneo, & super altari non consecrato, sine orario, seu stolā, & alijs vestibus sacris, ac in priuatis locis sine licentia Episcopi celebrarunt, Missamque pro requie defunctorum promulgatam, pro viuis celebrarunt hominibus, vt illi mortis incurrerent periculum. Eucharistiam ob ebrietatem ac voracitatem euomuerunt, ac ob negligentiam ipsorum aliquid sanguinis stillauit in terra, & in altare, aliquoties insuper celebrando, Corpus, & Sanguinem Domini non percipiebant; super rebus aptis ad faciendum sortilegia, & ad illum effectum tantum, vnam, vel plures Missas scienter celebrarunt, adhibitis nefarijs precibus, & verbis superstitiosis; in custodia Eucharistię desides, Missamque sacram inceptam reliquerunt, & sine cooperatore ipsi soli celebrarunt.

Horis prohibitis celebrare sunt ausi, & quibusdam missis certarum can delarum numerum superstitiose assignantes. Commendatumque sibi infirmum baptizare noluerunt: beneficia plura possident, quorum aliqua patres eorum nullo mediante possederunt, & in pluribus eorũ intrusi sunt, viuis eorũ possessoribus, & occasione laicę recognitionis, non requisita Episcopi audientia, beneficia Ecclesiastica sibi presumpserunt vendicare, & in nullo beneficiorum resident, cumque parochiales Ecclesias habeant, intra annum non fuerunt promoti, cum alienigenæ sint in his castellę & Legionis regnis, vel in alijs, quibus legibus, moribus, vel consuetudine prohibitum est, dignitates Ecclesiasticas, pensiones impetrare sunt ausi. Officium insuper Diuinum, prout tenentur, non recitarunt: negociatores, ac alienę rei conductores, proxenetę illicitorum contractuum, laicorum ministri, ac in rebus eorum procuratores existentes, tabellionatus officium exercentes, ac Leges, & Physicam audientes, villarum procurationes suscipientes, ac principium, & sęcularium virorum iustitiarij: coram sęcularibus Magistratibus, clericos inuitos conuenire sunt ausi, contra Ecclesias, à quibus beneficia obtinent, aduocati, vel procuratores extiterunt. Instituti hęredes, rogati de restituendo hęreditatem incapaci, tacitam fidem dederunt. Calumniatores, maledici, venatores, ioculatores, goliardi, seu buffones. Carnificum seu macellariorum, aut tabernariorum officium publicè, & personaliter exercentes. Aleatores, ac bona Ecclesię dilapidantes: publicis spectaculis, & clandestinis nuptijs interessentes, nuptias secundas benedicentes, virgatis ac partitis, & alijs prohibitis vestibus publicè vtentes, & comam nutrientes, siue relaxantes, ebrij, fornicarij, concubinarij, ac matrimonium de facto contrahentes. Monialibus, & spiritualibus filiabus se commiscentes, stupri, incestus, adulterij, ac criminis nefandi rei, sacrilegi, vsurarij, a manifestis vsurarijs oblationes recipientes, eosque Ecclesiasticę sepulturę tradentes, beneficia, prestimonia, vel fures, simoniaci, periuri, ac falsi testimonij rei, homicidę, venefici, parricidę, & per assassinos alios interfici mandantes. In criminalibus capitalibusque causis accusatores, aduocati, procuratores, testes contra reos in sęcularibus tribunalibus extiterunt, truncationesque membrorum per se facientes, seu iudicantes, duellum alijs sponte offerentes, seu oblatum suscipientes, naues ad pugnam gubernantes, & conflictum personaliter exercentes, aliosq; ad pugnam incitantes, violentiæque illatores, litteras ad alios directas aperientes, & aduersarijs ostendentes. Ecclesiasticos viros, vt sua resignent beneficia, ac ne citati ad Curiam accedant, capientes. Incendiarij, ac raptorum, & Ecclesiarum violatorum

torum non satisfacientium, sepulturis interessentes, eorumque eleemosynas recipientes, ac de eorum rapina participantes. Sortilegi, consulentesq; aruspices, incantatores, ariolos, augures, sortilegos: ac eos qui artem magicam profitentur, & peccatores, qui sibi confessi fuerunt, signo, aut verbo, prodentes, blasphemi, apostatę, schismatici, hęretici, ac hęreticis receptatoribus, defensoribus, & fautoribus eorum Ecclesiastica adhibentes Sacramenta, ac eos Christianę sepulturę tradentes, & eorum eleemosynas ac oblationes recipientes. Excommunicationis vinculo innodati per annum, vel multo tempore contumaciter steterunt. Falsarij, conspiratores, ac lęsę maiestatis rei; seque de suis criminibus gloriantes. Quare peto, pręmissorum habita reformatione summaria, eos citari personaliter, aut capi, ab Ecclesijs, ad quas confugerunt, extrahi, incarcerari, tortura siue iuramento pręmissis interrogari: confessionibus proprijs aut testibus conuictos ab ingressu Ecclesię interdici, suspendi, beneficijs priuari, ac bonorum publicatione puniri, verberari, in exilium mitti, deponi, ac in arctum monasterium detrudi, in perpetuum carcerem damnari, ac exigentibus culpis, aut data incorrigibilitate degradari, ac sęculari Curię tradi, pœnisve alijs pecuniarijs, vel corporalibus, Canonicis, vel Synodalibus, consuetudinarijs, siue arbitrarijs puniri, aliquo lapsu temporis non obstante. Deficiente verò legitima probatione, ob vulgatam infamiam, graue scandalum, vehementem suspicionem, ex testium dictis obortam, illis purgationem indici, in qua si defecerint, vti conuictos puniri; si verò capi non potuerint, absentes eos pœnis damnari condignis. Et si opus fuerit ad dictarū pęnarū executionem sęculare brachium imploretis. Pro quibus omnibus, ac in necessarijs eorum, vestrum imploro officium, ac de expensis protestor, & peto.

CORAM VOBIS DOMINO N. Cap. II.

1 Denunciationes coram iudice fieri expedit.

2 Tabellionum corruptus animus delictorum correctionem impedit.

QVoties enim † ad expurgandam Ecclesiasticam Rempub. facinorosis clericis alicuius eorum flagitium [a] nunciandum est, decet, vt id in pręsentia iudicis fiat: sic enim & iudex perpendere poterit, quę sit personę qualitas, cōtra quam denunciatio fit, quę insuper delicti species ac grauitas, vt iuxta illam, quę futura sunt, ordinet, ac pręcipiat, intelligatq;, quo animi motu, quave certitudine delicti, fiscalis suus, aut quiuis 1 a

alius denunciaturus accedit: & an etiam negocium id, de quo agitur, notario, qui tunc se illi offert, tuto committi valeat. Non enim in criminalibus causis minima cura iudicis debet esse, personã notarij eligere ac variare, iuxta casuũ & negociorum occurrentiam, cum præcipue inter plu
2 res optio datur. Multum † namque impedit delictorum correctionem
b tabellionũ animus corruptus [b] precibus, aut precio, seu particulari quadam affectione, vnde sępius causarum secreta reuelant, testes negligenter, & non vt decet, examinant, & iudices ipsos varijs persuasionibus, & fictionibus ad suę prauę intentionis tramitẽ inclinare satagunt, aut alijs importunitatibus oppugnant, eorum insuper torpore, & segnitie (cum à iudicibus, tũ à fiscalibus) in similibus copia, & reorum pauperũ defensio. Oportebit etiam de omnibus curię tabellionibus diffidere, quando illos certioraturos malefactorem de his quę geruntur, iudex probabiliter suspicatur, extraneumq́; quęrere notarium, quo pręsente denunciatio fiat, & per quẽ summarię informationis testes examinentur, ac mandatũ capturę subscribatur. Proderit pręterea, quòd Iudice pręsente denũciationes fiant contra reos: nam ex hoc ipse facilius illorum memoriam cõseruabit, & melius rationem criminalium causarum, & status earum ab officialibus exiget, nec eis licebit, aliquorum prosequi causas, & reliquas pro arbitrio silentio pręterire.

ADDITIO.

A IVdicis fiat. Vide multa lectu non indigna de hac denunciatione, quę coram iudice facienda est, circa quam huius capitis argumentũ versatur, scripta per Angel. in tract. malef. in verb. *Necnon ad denunc.* Boss. in locupletissimo illo delictorum tractatu, tit. *De Denunciatione.* p. 101. Iul. Clar. lib. 5. Recept. sent. §. fi. quęst. 3. & 7.

B *Tabellionum animus corruptus.* Dolus equidem, & tabellionum imperitia, destruit mundum: & multorum conscientias in magno discrimine constituit, vt singulariter scribit Bald. cons. 6. inc. *Viso testamento*, lib. 2. Et ex notariorũ imperitia plurima damna, & litium magna occasio oritur. Ita scribitur in Sacro Concil. Trident. sess. 22. c. 10. *De Reformatione.* Qua propter iustissimè ibi decretũ est: Notarios imperitos, vel in officio delinquentes, priuãdos, vel ad tẽpus suspendendos esse ab Episcopo tanquã Apostolicę Sedis delegato. Ex quibus iustissimè defenditur decretũ ab Illustrissimo Toletano Pręsule factum, quo statutum est, quòd nullus Notarius Apostolicus, fungatur munere suo, in hoc amplissimo Archiepiscopatu, nisi pręuio examine approbatus fuerit ab ipso, vel à Iudicibus sui Senatus, qui semper floret viris integerrimis, & oĩ laude dignissimis.

Et

Et multa contra tabelliones, & Notarios tradit Ripa, in l. Centurio, num. 83. ff. de vulgar. Cagnol. in l. si librarius, num. 2. ff. de reg. iur. Neuizan. consil. 18. num. 11. & 12. Ias. consil. 27. col. 2. lib. 4. Iacob. Menoch. consil. 38. vol. 1. Anton. Tessara peculiari libello, cui titulum fecit, *De erroribus notariorum*.

Contra nonnullos receptores curiarum Eccles.

Nec minus quam Notarij, impedire solent delictorum condignam punitionem, nonnulli receptores Ecclesiasticarum Curiarum, qui sic iure optimo nuncupantur, cum receptores sint munerum, & delinquentium receptatores, necnon fabricatores iniquitatum: canes sunt curiarum, & ciuium deuoratores. Qui muneribus & donis corrupti, facinorosos homines, & publicos peccatores tuentur, & probos, & bonis moribus imbutos, si nihil eis tribuunt, infamant, & persequuntur. Quod si crimen aliquod antequam ad iudicis aures perueniat, ipsi nouerint, sępenumero illius causam de plano iudicant, & non sine plena manu. In reorum informationibus innumera crimina perpetrare solent: nam aliquando testes in reorum fauorem deponentes, longe repellunt, asseuerantes, illud omittendum esse, quousque pro illis ferant testimonium. Si verò nullam culpam inueniunt, vt salarium itineris reportent, ex capite in testium depositionibus asseuerant, scandalum saltem ortum fuisse ex subiecto crimine, quasi hoc alicuius foret momenti, non probata legitima causa scandali, pręsertim apud optimos Iudices, & Deum timentes. Inquirunt isti aliena, cum ipsi grauissimis sceleribus irretiti sint. Quibus illud Sallustij obijci potest: *Qui in alterum dicere paratus est, vitio carere debet*. Et vt egregiè cecinit ille:

Tollere festucam si vis de fratris ocello,
Quæ tua conturbat lumina, tolle trabem.

Et Horatius.

Cum tua peruideas oculis mala, lippus inunctis,
Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum,

Tempus equidem mihi deficeret, si sigillatim omnes ipsorum iniquitates recenserem. Censeo Christianę Reipublicę vtilissimum fore, vt istis hominibus ab Ecclesiasticis tribunalibus expulsis, testes in criminalibus causis, pręsertim grauioribus coram iudicibus examinentur, quod iuri communi consonum est, l. apud eloquentissimum, C. de fide instru. tradit latè Calagur. Episc. Reg. 757. ibi: *Ipse annotaui*. Iacob. Menoch. in tract. de recup. possess. 15. remed. q. 26. num. 336. & latissimè doctissimus Auend. de exequend. mand. Regum, 2. p. c. 17. vnde regulam istam cum vndecim limitationibus cōstituit. Vel oportet, quod in singulis tribunalibus, viri probi & integerrimi, ad munus hoc, assignato compętenti salario, eligerentur, qui cum alijs Curię officialibus

in his, qui creandi sunt Officiales, adesse debent, tanquam quibus totius diœcesis moderatio, ac regimen committenda sunt, aut saltem committi solent (licet verius ij coadiutores, non vero excusatores Episcoporum esse deberent) vt crimina corrigere, & punire possent, pœnamque depositionis infligere, non sufficit quod solum aliquis in Officialem creetur, sed requiritur, quòd sibi expresè prędicta committantur, vt sanxit Bonifacius huius nominis Pontifex VIII. in c. licet, de officio Vicar. lib. 6. Sufficeret etiam iuxta gloss. ibi, quod expresis aliquibus casibus ex requirentibus speciale mandatum, cetera sub generali clausula committerentur. Aduerte tamen quod talis † Officialis ex generali mandato posset inquirere, vt notant Ioan. Mon. Lapus, & Dominic. contra Ioann. Andr. ibi, & vide notabile verbum in ista materia per Marianum in cap. qualiter, lo. 2. de accusat. quęstione 5. artic. 13. quod refert Felin. in cap. non potest, de re iudicat. in 4. col. vbi dicit, quòd licet Vicarius Episcopi ex generali mandato non possit punire, tamen sicut potest inquirere, vt supra, ita posset inquisitum absoluere absque alia relatione ad superiorem. Et dicetur facta inquisitio, & absolutio ex alia potestate ordinaria Vicarij, quę non impeditur per d. cap. licet, quod dicit dictum peregrinum, & nunquam obliuiscendum. Et quamuis Ripa in l. qui condemnare, in 3. columna num. pen. ff. de re iudicat. referat hanc Conclusionem Mariani, & Felini, & dicat, quod ista decisio non videtur vera, quia Vicario non prohibetur condemnare criminosos, fauore ipsorum delinquentium, sed defectu potestatis iurisdictionis. Vnde cum Vicarius careat potestate, non videtur quomodo posit absoluere. Ego credo eorum opinionem esse veram in terminis in quibus ipsi loquuntur, quia dicunt, quod sicut permittitur Vicario facere inquisitionem ad effectum remittendi culpabiles inquisitos ad Episcopum, sequendo decis. Rotę 66. in nouiss. ita si post inquisitionem inuenerit eos innocẽtes, potest absoluere. Nam in isto casu sententia absolutoria Vicarij non est à crimine, vnde non operatur exceptionem rei iudicatę, ad quam pronunciandam necessaria esset iurisdictio, sed est solum absolutoria ab inquisitione per eum formata, ad quam sufficit eadem potestas, qua potuit inquisitionem formare, & eundem, quem absoluit, ad Episcopum remittere, si fuerat inuentus culpabilis. Et isto modo non obstat regula negatiua. Quòd qui non potest condemnare, non potest absoluere: in qua etiam videtur fundari Ripa, dum impugnat prędictos Doctores. An autem, quando officialis Episcopi † fecit compositionem pecuniariam super adulterio, posset preiudicare Episcopo, quo minus posit iterum cognoscere, & debita pœna Clericum criminosum punire, vide Paul. de Castr.

conf. 368. Notandum, in 1. volum. & si quisquam dubitauerit, curtali torum, ac tam grauium criminum causas, coram solo officiali Episcopi
5 tractandas, ac ab eo definiendas proposuerint, cum† antiqua iura Ægathensium, & Carthaginensium Conciliorum statuerint, Diaconum à tribus Episcopis vicinis, Presbyterum à sex, audiendos esse, vt habetur in cap. si quis tumidus, cum duobus sequent. 15. q. 7. præcipuè, cum illa tria capitula intellexerit Archidiac. ibi, in causa criminali, in qua proceditur ad depositionem, prout sunt in hac nostra denunciatione plura
6 ra crimina depositione digna. Huic dubitationi satisfaciendo † dicimus, quod de consuetudine audiunt Episcopi per se, vel per Officiales suos causas criminales Clericorum suorum: vt notat Specul. tit. de accusatio. in §. quarto loco, cuius meminerunt Ioann. Andr. Domin. & Philip. in cap. degradatio, de pœnis, lib. 6. Vnde solus Episcopus sine numero aliorum Episcoporum potest Clericum verbaliter deponere, vt notant ibi Domin. & Philip. In criminibus autem illis, in quibus procedendum est ad actualem degradationem, tunc adhibendus est numerus Episcoporum de quo in dictis iuribus, in examine, & definitione causę, & ad pronunciandum illam verbalem depositionem, quę debet pręcedere actualem degradationem, vt notant ijdem Domin. & Philip. in d. ca. degradatio; & scribitur in lib. Pontif. fol. 203. columna 4. Hodie verò in Concil. Trident. in 3. sess. celebrata anno Domini 1551.
7 Canone 4. statutum est, † quòd liceat Episcopo, seu eius Vicario, procedere in dictis criminibus etiam sine requisito numero Episcoporum, subrogatis tamen loco eorum totidem Abbatibus, vel personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, prout habetur in decreto dicti Concilij tenoris sequentis. Episcopo per se, seu illius Vicarium in spiritualibus generalem contra Clericum in sacris etiam presbyteratus ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationem, necnon verbalem depositionem, per seipsum etiam actualem, atque solennem degradationem ab ipsis ordinibus, & gradibus Ecclesiasticis, in casibus, in quibus aliorum Episcoporum pręsentia, in numero à Canonibus definito requiritur, etiam absque illis procedere liceat, adhibitis tamen & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus vsum mitrę & baculi ex priuilegio Apostolico habentibus, si in ciuitate aut diœcesi reperiri, & commodè interesse possint. Alioquin alijs personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, quę ętate graues, ac iuris scientia commendabiles existant.

ADDI-

ADDITIO.

ADde plura quę de Officialis, necnon Vicarij generalis iurisdictione, & potestate scribit Abb. in capitulo si quis contra, numero 30. vbi Felin. & Doctor. de foro competent. Rot. decis. titulo de officio Vicarij in nou. vbi amplissima additio Silu. in Sum. in verbo, Vicarius, q. 4. Petrus Rebuff. in pract. benef. 1. part. titulo de Vicarijs Episcoporum.

A *Punire & corrigere*. Est sanè peculiare munus Episcoporum, vel Vicariorum suorum generalium subditorum crimina, & scelera punire, eorumque vitia redarguere, & quod ab eis summè cauendum est, ne Clerici (pręsertim curam habentes animarum) criminosi sint, & inhonestam vitam agant, vel prauis, & corruptis sint moribus: vt in Concilio Trident. sess. 14. in Procem. de reform. & sessio. 6. cap. 3. de reform. Iure igitur, generalis hęc delictorum denunciatio, coram Vicario generali proponitur, cum ipse ex munere sibi commisso, puniendi, & corrigendi hęc crimina, amplissimam iurisdictionem, & potestatem haberet, c. licet, c. irrefragabili, de officio Ordinarij. c. de persona, 11. q. 3. Concil. Trident. sess. 24. c. 20. de reform. vbi interdictum est Decanis, seu Archidiaconis, vel alijs inferioribus iudicibus, criminales causas etiã visitando iudicare. Quę potestas, & iurisdictio non solum eis competit aduersus clericos (quos Sęculares appellamus) verum contra Regulares, si extra claustrum vitam agentes, & delictum aliquod perpetrarint. Concil. Trident. sess. 6. c. 3. de reform. nec iuuari possunt Clerici, ad effugiendam hanc ordinariam iurisdictionem, sub pretextu immunitatis, aut exemptionis, non obstantibus quibuscunque consuetudinibus, aut concordijs etiam iuramento confirmatis, vt in d. Concil. session. 14. c. 4. de reformat. Imò ad defendendam suam iurisdictionem procedere possunt Ordinarij, contra eam turbantes & impedientes, etiamsi fuerint exempti, vt egregiè scribit Innocent. in cap. dilectus, de pœnis; quem sequitur Steph. Aufrer. in trac. de potest. sęcular. super Eccles. personas, n. 23. Ioan. Rojas, Valentinus Inquisitor, in tract. de hęreticis, 1. p. n. 55. cum sequenti, asseuerans, quod cum ipse esset Episcopatus Pampilon. Vicarius generalis, ita in forensibus controuersijs obtinuit, contra Canonicos regulares illius Ecclesię, & contra quosdam monachos Diui Bernardi. Ipse quoque Innocent. singularem sententiam receptam vidit contra moniales exemptas, quę mulierem nuptam, intra claustra monasterij iniustè detinebant, & hac ratione iustissimè iudex ordinarius cõtra ipsas censuris Ecclesiasticis processit, quousque mulier ipsa marito fuit restituta: idemque in similibus casibus erit obseruandum.

Competit

* Competit quidem Episcopis amplissima potestas, & iurisdictio, visitandi, corrigendi, & emendandi clericos omnes suę Diœcesis, etiam Capitulares Cathedralium, aut maiorum Ecclesiarũ, vt solus Eps hac iurisdictione vti possit: non obstantibus exemptionibus, consuetudinibus, sententijs, iuramentis, concordijs in contrarium. Concil. Trident.sess.6.capitulo 4. de reformat. Quę decisio non solum obseruanda est, quando visitat, sed etiam quoties ex officio, vel ad partis petitionem procedit in casibus in dicto decreto definitis, vt probat idem Concil.sess.25.capit.6.de reformat. Cum verò Episcopus, vel eius generalis Vicarius extra visitationem contra Capitulares procedit, longè aliter est obseruandum. Pro cuius declaratione oportet pręmittere, quid sacri antiqui Canones circa hoc decreuerint. Etenim Concil.Carthaginens.4.capit.23. his verbis definiuit: *Nullus* (inquit) *Episcopus, nullam causam audiat sine suorum clericorum pręsentia, alioqui sententia sit irrita.* Quod retulit Gratian. in capit. Episcopus nullus, quęst.7. Et quamuis Concilium illud Carthag. fuerit Prouinciale, in cap.1. de excessib. pręlat. ferè idem fuit stabilitum, nempè, quòd Episcopus minimè sententiam interdicti proferat, vel clericos suspendat, sine iudicio Capituli, quo loco gloss. consensum Capituli exposcit, ex text.in ca.quęsiuit, de his quę fiunt a maiori parte Cap.cum alijs congestis à Felin.in capit.irrefragabili, colum.2.de offic.ordin. Quę opinio seruanda est quando de graui & seuera pęna imponenda tractaretur. Ioã. Andr.Anton.de Butrio, Abb.& omnes, in d.cap.1. gloss. Archid. & Domin.in cap.1. de hęret.lib.6.Oldrad.consil.251. Vnde veteres Canones qui consilium Capituli in supplicio clericis inferẽdo desiderant, quales sunt text.in cap.3. de consuet.lib.6. cap.quanto, de his quę fiunt à pręlat.gloss.in verbo, per Capitulum, in d.c.irrefragabili, loquuntur in leuibus criminibus, in his etenim consilium Capituli ab Episcopo requirendum est. Itaque ex his quę Doctores diuersis locis tradiderunt, hęc colligitur resolutio, quod considerata criminum qualitate, iura requirentia consilium. de consensu, sunt intelligenda, si ardua, & grauia sint. Si verò causa leuis, & parui momenti fuerit, vel non admodum grauis, sufficit consiliũ absque consensu requiri. Hodie verò ex sacro Concilio Tridentino sess.25.cap.6.de reform.supra allegat. nullo modo Episcopus, cum extra visitationem aduersus Capitulares procedit, id facere poterit, absque cõsilio, & assensu duorum Canonicorum, qui singulis annis ad munus hoc sunt nominandi, vbi forma, quę in procedendo ac definiendo obseruanda est, pręscribitur, quę si omissa fuerit, omnia irrita sunt, & inania.

Concil. Trid. interpretatur.

Quam equidem Constitutionem locum obtinere censeo in quibuscumque

cumque criminibus, quamuis grauia non sint: quia generalia Concilij verba, nullam circa hoc restrictionem patiuntur. Quod prudentissimè ex eo factum fuisse censeo: nam cùm non omnino iure sit definitum, quę crimina grauia sint, vel leuia, sed hoc magis ex prudentis iudicis arbitrio dependeat, innumerę lites ex his concertationibus orirentur, & intentarentur, à quibus Capitulares molestijs afficerentur, quibus obuiare potissima fuit cura Concilij: in Ecclesijs verò quibus contraria est consuetudo, illa seruabitur, prout Concilium ibi decreuit.

Nec possunt Clerici, aut laici, in criminibus mixti fori, fugere ab hac ordinaria Ecclesiastica iurisdictione, etiamsi allegent se habere certos, & peculiares iudices, per litteras (quas Conseruatorias nuncupant) vt eos à molestijs & iniurijs defendant (vt moris est) dictę nempè litterę, cum quibuscumque clausulis, aut decretis, nullius momenti sunt, Concil. Trident. sess. 14. cap. 5. de reform. Excipiuntur tamen generales Vniuersitates, seu collegia Doctorum, vel Scholasticorum, vel Regularia loca, aut Hospitalia actu hospitalitatem obseruantia: quorum personę, suis priuilegijs, & exemptionibus, circa iurisdictionem suorum iudicum conseruatorum, frui minimè prohibentur.

Sed dubium egregium, & in praxi frequentissimum, nec alienum à nostro instituto sese hic offert. Vtrum dicti Conseruatores Vniuersitatum, vel Religiosorum, aut piorum locorum, possint de omnibus causis, cuiuscumque conditionis cognoscere; & dubium facit Innocentij IV. Pontificis Maximi Constitutio, in capit. 1. de offic. delegat. lib. 6. qua his iudicibus conseruatoribus, tantum concessum est, vt de manifestis iniurijs, & violentijs cognoscant: nec ad alia quę iudicialem indaginem exigunt, suam possunt extendere potestatem. Idem decretum est in c. fin. illo titulo. Quod si prescriptam formam fuerint transgressi, eo ipso per annum suspensi sunt. Imo, & quod non vulgarem difficultatem habet, Regia Constitutio prima, tit. 8. lib. 1. Ord. nou. definiuit, minimè posse iudices Conseruatores id transgredi, etiamsi vberior potestas, & iurisdictio in Rescripto concessa fuerit, quod si ad vnguem non seruauerint, pœna amissionis naturalitatis horum regnorum puniuntur.

Verius tamen videtur, non esse predictis iudicibus prohibitum de alijs causis, vltra violentias & manifestas iniurias, cognoscere: si in litteris Apostolicis, illis fuerit indultum, quod ex eo manifestè patet: quia summus Ecclesię Presul, causas ad Ecclesiastica tribunalia spectantes, auocare potest: & alteri terminandas committere, vt in cap. nostrā, de appellat. cap. pastoralis, §. pręterea, de offic. deleg. c. Ecclesia, in 2. verbo: *Nos quidquid*, vt lite pend. Concil. Trid. sess. 24. c. 20. de refor. conducit,

ducit,

ducit, text. in l.iudicium soluitur, ff. de iudic.tradit vltrà alios latißimè D.Couar.in pract.qq.c.9.Et istorum iudicum potestas à litterarum facultate dependet, c.recepimus, §.porro, de priuileg.

Nec refragatur text. in capit. 1. quia loquitur, quando Conseruatorum potestas est limitata, secùs verò, si ampla tribuatur iurisdictio; quia tunc impunè ea vti possunt. Quapropter illius text. decisio ferè hodie inutilis est, cùm amplior forma recepta sit, vt scribit Ioan. Andr. ibi, *in casus positione*, & ibi etiam Archidiac.& Domin.idem Domin. in d.cap. finali, §. Conseruatores, Petrus Rebuffus in l. 48. in fine, ff. de verbor. signific.

Regiæ Constitutiones 1. & 5. tit. 3. lib. 1. Ord. noui explicantur.

Nec minus aduersatur præcitata Regia lex prima, disponens, non esse alicuius valoris iurisdictionem, quæ contra dictam prohibitionem concessa fuerit: quia interpretanda est in casu d.cap.1. cum quo concordat, vel quando talis concessio tenderet in præiudicium Regiæ, & secularis iurisdictionis: non verò, quando ea iurisdictio daretur tantum inter Ecclesiasticas personas, quarum causæ coram iudicibus Ecclesiasticis sunt tractandæ, vt in capit. si diligenti, de foro compet. cum alijs, Regia lex 57. tit. 6. part. 1. Vel si causa esset Ecclesiastica, vt in Clement. 2. de iudi.l.56.ead.part.1. His nempè casibus Pontifex Summus liberam potestatem & iurisdictionem obtinet, nec Regia potestate potest impediri, c.nouit, de iudic.l.5.tit.3. lib.1. Ordin.noui, & quòd iste sit verus, & germanus intellectus d.legis, ex verbis ipsius colliges, cum dicit: *Los Conseruadores dades, y deputados por nuestro muy sancto Padre, no sean osados de perturbar la nuestra iurisdicion seglar, ni se entremetan a conocer, ni proceder, &c.* Intelligenda quidam lex est inter laicos, & exceptio, quæ statim sequitur, ibi: *Saluo de iniurias y ofensas manifiestas, y no-*
2 *torias, que suelen ser hechas a las Iglesias, ò monasterios, y personas Ecclesiasticas*. Interpretanda est respectu laicorum.

Vnde ex illa lege singulariter colligo, iudices Conseruatores Religiosorum, vel Mendicantium, posse non solum contra Clericos stante dicto decreto Concilij Trident. procedere, sed contra laicos, pro manifestis iniurijs, vel violentijs, personis Ecclesiasticis illatis, quamuis rei sint: quia minimè ex hoc defraudatur Regia iurisdictio, cum talia crimina mixti sint fori, c.cum sit generale, de foro compet.l. 58. tit. 6. par. 1.l.4. tit.18. ead.parte & cum dicta Regia lex 5. tit.3. lib.1. Ordin. loquatur de laicis, in illis regulam constituat, Exceptio, qua permittitur Conseruatoribus, de manifestis iniurijs, & violentijs cognoscere, contra laicos, dubio procul intelligenda est, cum exceptio semper ex regula profluat, l.nam quod liquidè, §. fin. ff. de penu legat. & huic interpretationi non vulgariter suffragatur l.2. tit. 8. lib.1. Ord. noui, dicens:

Iuezes

Iuezes Ecclesiasticos ansi Conseruadores, como otros qualesquier, no sean osados de exceder los terminos del poderio, que los derechos les dan en sus iurisdiciones: y si excedieren lo que los derechos disponen, y en la nuestra iurisdicion Real se entremetieren, y la atentaren vsurpar, y entre legos, sobre causas profanas, &c. Non certè inter Clericos, nec circa causas Ecclesiasticas lex illa aliquid definiuit.

Et nota, quod tunc dicetur manifesta iniuria, & violentia inferri, vt pateat aditus iudicibus Conseruatoribus contra laicos procedendi, quando Monasterium vel Religiosi in sua possessione turbantur, aut eorum priuilegia, exemptiones, & immunitates violantur, cap. cum sit generale, de foro compet. quod in qualibet oppressione locum obtinet, in cap. si clericus, eod. tit. Abb. & Doctores, in dicto cap. cum sit generale, vbi Socin. nu. 18. Lap. alleg. 58. & 72. & est optimus text. in c. conquestus, de foro compet. vbi iudicibus Ecclesiasticis permittitur laicos compellere, vt pro iniurijs, & damnis Ecclesię illatis competenter satisfaciant, & conducit text. quem ibi ad hoc not. Barb. in c. licet, de pęnis, & in verbo, *Exiguus*. Quia exigere est ab inuito extorquere, l. lex fideicommiss. ff. de legat. 3. & est hodie egregia decisio Concil. Trident. sess. 22. cap. 11. de refor. & in proprijs terminis huius propositę controuersię tenet Ioan. Lup. Hispanus (vir magni nominis) in repet. c. per vestras, de donat. inter virum & vxor. §. sed pulchra dubitatio, num. 3. fol. magno 181. Et ita non semel iudicatum vidi, maximè hoc anno 1583. in fauorem religiosissimi, totoque orbe celebratissimi Collegij Societatis Iesu, huius Complutensis populi. Nam cum quidam ciues opidi de *Loranca*, vim dicto Collegio quibusdam suis prędijs intulissent, meo consilio querela huius oppressionis & violentię, proposita fuit, coram Vicario generali huius Complutensis Curię, tanquam iudice Conseruatore, & licet rei personaliter citati, declinatoriam fori exceptionē proposuissent, causa ad Regiam Pintianam Curiam fuit delata, declaratum in ea fuit, nullam vim à iudice Conseruatore illatam fuisse, & causa ei remissa fuit.

Hęc de Conseruatoribus Mendicantium Ordinum, piorumque locorum. Conseruatores verò Salmaticensis, Pintianę, & Complutensis Academię, indistinctè de omnibus causis in fauorem Doctorum, vel Scholasticorum, contra laicos procedere possunt. l. 8. titul. 7. lib. 1. dicti noui ordin. cum dicit: *Que el Maestrescuela o su lugar teniente, pueda conocer y conozca de todas las causas tocantes a la dicha vniuersidad, y a las personas del dicho Estudio, aunque no sean iniurias, ni fuercas notorias y manifestas.*

EGO N. PRESBYTER, Cap. IV.

1 Laici Clericos accusare non possunt.
2 Prælati cauere debent, ne officialium suorum officia sub annuo censu locentur.
3 Fiscalis Curiæ in principio officij iurare tenetur.

1 a CVm enim † in curijs Ecclesiasticis officio fiscalis functuri, vltra laicorum crimina, clericorum etiam flagitia accusare, [a] seu denunciare debeant, & laicis interdictum sit clericos accusare, vt in capit. Laico, & in capit. sicut sacer, 2. quæst. 7. optimè faciunt Prælati, si Sacerdotes, aut in sacris saltem constitutos viros, similibus præficiant officijs; illi namq; non ea, qua sæculares viri inuidia, ac infestatione, clericorum flagitia accusabunt, aut iudicibus nunciabunt, & vitia solum persequentes, reorum personas tamquam in eadem sorte Domini vocatas non abhorrebunt. Fiet insuper, vt ad occultanda crimina, non sic facilè muneribus corrumpantur, quod tandem prudenter statutum inueni inter Constitutiones Cæsaraugustanæ Prouinciæ, cuius est Ecclesia nostra Calagurritana, in tit. de procurat. in Constitut. penult. tenoris sequentis. Nullus de cetero procurator fisci admittatur, nisi in sacris sit ordinibus constitutus, suffraganeis nostris, & eorum officialibus contrarium faciendi potestatem omnimodam adimentes. Debent tamen
2 b † Prælati cauere, nè similia officia illis, vel alijs sub annuo censu locent: [b] nam dum hoc fit, feruent vitijs omnibus Respublicæ, clericiq; ac laici facinorosi, non vitæ emendatione, sed pecuniæ præstatione canonicam vltionem effugiunt, quam promerentur, sicq; dum, quid offerre possint, habeant, quod in eis aliquid puniri possit, non timent. Cum preterea Synodalium testium vsus simul cum ipsa Synodorum celebratione (non paruo Christianitatis dispendio) perierit, & eorum loco in singulis Diœcesibus ij, quos fiscales vulgus appellat, creati videantur, non minima debet esse Prælatorum cura, vt ad huius officij onus, & exercitium, prudentes, fideles, ac solertes viros eligant, qui subditorum suorum spiritualia vulnera valeant inuestigare, illaq; iam nota, & probatione non difficilia Prælatis eisdem, aut suis Vicarijs reuelare per ignauiam non differant, aut per perfidiam dissimulent. Et vt hoc diligentius obseruent, † aduertant semper Prælati, seu eorum Vicarij, in
3 c creationibus talium fiscalium, vt eos faciant ante omnia iurare, [c] quod officium suum fideliter, diligenter, & legaliter exercebunt. Cum enim

tales

tales censeantur publici denunciatores, tenentur in principio sui officij iurare; vt notat Angel. in l. si vacantia, de bon. vacant. lib. 10. quem refert Prępos. in c. de accusat. 2. quęst. 8. col. 65.

ADDITIO.

A *Ccusare*. Vide latè Prępositum in cap. laicos, num. 4. 2. quęst. 7. glosś. Abb. & Doctores, in cap. ex parte, de testib. l. 3. tit. 3. l. 1. noui ordin. Idq; egregiè in Concilio Prouinciali Toletano celebrato anno 1566. act. 2. cap. 11. his verbis definitum est: *Fiscales ab Episcopis deputentur, qui vel sacerdotes sint, vel intra sex menses ad sacrum ordinem, intra annum ad sacerdotium promoueri possint, & promoueantur. Alioqui ad vsum proprij muneris nequaquam admittantur*. Et duas rationes, propter quas laici à clericorum accusationibus repelluntur, scribit Ioann. Crot. in tractat. de testibus num. 56. Hierony. Gig. in tractat. de crimine lęsę Maiest. in rubr. quomodo, & per quos crimen lęsę Maiest. prob. q. 15. Possunt tamē laici in aliquib. criminib. Clericos iure optimo accusare. A

Primò, in crimine hęreticę prauitatis, capit. Sacerdotes, cap. oues, 2. quęstione septima. Secundò, in crimine lesę Maiest. c. sanè, 15. quęst. 3. glosś. in Summa, 2. quęst. 7. & ibi Prępofit. Archid. Bellam. & Cardin. à Turrecre. in cap. 1. ibi. Tertiò, in crimine dilapidationis, cap. non liceat, 7. quęst. 2. & hoc inter Doctores communiter receptum esse testatur Felin. consil. 183. num. 3. Iul. Clar. in Pract. crim. §. fin. quęst. 14. vers. Propter reuerentiam. Quartò, quando laicus suam vel suorum iniuriam prosequitur, capit. omnibus, 4. quęst. 7. cap. de cetero. de testibus, & licet Archidiac. in Summa, 2. quęst. 7. in ea sit sententia, vt existimet, id procedere, quando ciuiliter agitur, secùs verò, si criminaliter; sed verius Hostiens. in dicto cap. de cetero, contrarium censet, scribens, permissum esse laicis Clericos accusare tam ciuiliter, quàm criminaliter, si suam, vel suorum iniuriam prosequantur; cui se subscribit Prępofit. in cap. quod verò, 2. quęst. 7. colum. 1. allegans text. in cap. Maximianus. 81. distinct. Quintò, non est locus regulę in crimine simonię, text. in capit. tanta, de simon. Sextò, in crimine sacrilegij, text. in §. qui autem, 17. quęst. 4. Septimò, quando semel laicus admissus fuit ad accusandum clericum, qui postea non potest repelli. Ita scribit August. Berous in cap. 1. num. 4. de accusat. Quod manifestè iuri contrarium est: nam cum iste fauor, qui in hoc versatur, in fauorem totius Sacerdotalis ordinis fuerit introductus, minimè in eius pręiudicium

Decem traduntur casus quibus laicis Clericos accusare possunt.

&

& perniciem clericorum laicos ad eos accusandos, aduersus Sacras Constitutiones magno consilio editas, admittendos esse censeo.

Octauò, & vltra supradictos casus illud censeo notatu dignum, quod speciali iure sancitum est, parochianos posse proprium Sacerdotem, & Rectorem denunciare, cùm sua intersit habere bonum pastorem, & ab omni scelere immunem: in hoc equidem Doctores omnes conueniunt teste Archid. in cap. illa, num. 7. de accusat. & est communis sententia, si credimus Iulio Claro, d. §. fin. quęst. 7. idem profitetur ipse Aret. in cap. ex parte, de testibus. Scribit tamen circa hoc eleganter Hostiēs. in tit. de Inquisitione, §. 2. ver. vt autem, quod Prelati non debent passim, nec frequenter recipere eas chartulas, quas rustici contra Rectores suos clanculò offerunt: nec tamen debent esse nimis increduli: nam solent hę manifestationes non vulgarem commoditatem, & vtilitatem reportare, si iudex maturo consilio, & prudentia veritatem indagauerit, vel saltem legitimam causam inuenerit, vt seruato iuris ordine ad inquisitionem criminis deueniat. Non tamen super dictis capitulis aliquo modo procedendum est, etiamsi in ipsis copia testium exhibeatur: tum quia incertus est illorum auctor, tum quia capitula illa extraiudicialiter fuerunt producta, quod si aliter fieret, processus esset ipso iure nullus. Ita scribit Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. q. 5. versic. Scias enim, dicens apud suos ita seruari.

Nonò limita, quando crimen esset notorium, cap. cum dilectus, de purg. Canon. Abb. in d. cap. de cetero, vbi Felin. num. 6. de testib. Quintil. Mandos. vir doctissimus, in annot. ad Lap. alleg. 11. litera E.

Decimò limita, in patrono laico qui presbyterum dilapidantem bona iuris patronatus accusare tenetur, cap. constitutum, 16. quęst. 1. gloss. in cap. filijs, 16. quęst. 7. tradit latissimè Cęsar Lambert. de iure patron. lib. 3. art. 2. q. 2. quem vide.

B *Locent*. Adde Caietan. in Summa, in verbo, officiorum venalitas. Domin. Soto lib. 3. de iustit. & iure quęst. 6. artic. 4. Frat. Franc. à Victoria in priuato consilio, quod de hoc argumento vernaculo sermone edidit Martin. Nauar. in Manuali Confess. Latino, capit. 25. num. 6. & 7. lege quę circa hoc longe lateque scribit noster Bernardus Diaz de Luco, qui ob eius summam integritatem, ingentem vberrimamque doctrinam, dum in supremo Indice ditionis pretorio esset incorruptus senator, & summę integritatis vir, ob syncerissimam eius fidem, & sępius exploratam sanctitatem, à Carolo Quinto huius nominis Cęsare, & primo Hispaniarū Rege selectus, eodemq; munere syncerè functus Calagurritana, & Calciatensi amplissimis Ecclesijs ab ipso Cęsare Maximo designatus, tandē Pontificis Romani suffragio, vt Reipublicę Christianę

Ioā. Bernardus Diaz de Luco.

ftianę maximum esset ornamentum Episc. titulo fuit insignitus,& paulò post cum singulari pietate & religione Pontificale munus exerceret ad impiorum hæreticorum labes extirpandas,ad Trident. Conc. fuit vocatus. i. quo incredibilis eius pietatis amplifs.præstititteftimonium. Qua ratione pafsim Doct.eum fummis laudibus celebrant, maxime Infignis D.Couar. in 4.lib. decr.1.par.c.6.nu.14. iuris vtriusque confultifsimum, meritò appellat,& doctifs.& obferuantifs.Pręful nuncupatur ab eodem, lib.1.variar.refolut.cap.11. num.5. & vir moribus & doctr.excellens, in rubrica de teftam.3. part. numero 26.& multis in locis practicam iftam excellentifs.effe teftatur, & èum meritifs.paftorem Calagurritanę Ecclefiæ nuncupat. Petrus Auend. in cap.Prętor. 2. part. c. 5. num. 26.& nouifsime eruditifsimum,& Chriftianifsimum Epifcopum nuncupat infign. Nauarr. confil. 1.titulo de heret. num. 7.is inquam, in tractatu cui titulum fecit, *Inftruction de prelados*, cap.19.& 20. Iurifdictiones vero Ecclefiafticę, fiue facultates nominandi Vicarios in fpiritualibus locari minime licet,nec conductores per feipfos, aut alij eorum nomina, & ea munera poffunt exercere, aliter conceffiones etiam a fede Apoftolica factę fubreptitiæ iudicandæ funt: ita decretum eft in Sacro Concilio Trident. fefs.25. cap.11. de refor.In Concilio vero Prouin. Tolet. act.2. cap. 15.ann.1565.iuftifsime decretum fuit,vt Notariorum Ecclefiafticorum necnon promotoris fifcalis officia, & cetera alia quæ ad iurifdictionem Epifcop. & aliorum inferiorum fpectant minime vendantur, vel locentur, alioqui fi quis illius decreti tranfgreffor fuerit, hac pœna multatur: nempe vt lucrum non acquirat: imo in animæ iudicio fabricę Cathedralis Ecclefiæ reftituere tenetur, & qui officium ita fuit affequutus, illo priuari debet, quod vtinam in omnibus tribunalibus feruaretur.

Iurare. Adde Ang.in tract.maleficio.in verbo, necnon ad denunciationē. col.2. Petrum Foller. in pract. crim. in parte, audiantur exceptiones nu.65.p.162. Lod.in pract. crim.c. 6. num.11. Add. Bar.in l. Diuus. ff.de cuftod.reorum. C

PROMOTOR SEV FISCALIS CVRIÆ VESTRAE. Cap. V.

1 *Fifcalis a Prelato, vel iudice creatus loco officij iudicis fuccedit.*

2 *Iudex ex proprio officio procedens, infamia præcedente, cogere poteft eum ad iurandum de veritate dicenda.*

OFficium huius fifcalis creati a Prælato,† vel iudice, loco officij iudicis fuccedit, & quòd facit ifte ex mandato iudicis, videtur facere ipfe iudex, vt not. Prepof. in cap.de accuf.2.q.8.col.36.& col.39. Vnde non 1

tamquam pars accusans debet iudicari. Pro quo optime facit, quod notat Innoc. & alij. vt refert Felinus, in col. 2. in c. cum clamor. de test. quod quando persecutor inquisit. est datus a iudice, ad ipsam inquisitionem prosequendam, tunc quia talis non est proprie pars, sed minister iudicis, ad eius instantiam possunt testes repeti, quia tunc potius iudicis officio repetuntur. Ex quo ego aliàs dicebam in contingentia facti, quod sicut iudex procedens ex officio suo, & non ad petitionem partis precedente infamia, potest reum cogere ad iurandum de veritate delicti,[a] de quo infamatus est, vt not. Abb. in c. cum super. de confess. quasi ad finem. Pari modo poterit hoc facere ad petitionem dicti fiscalis, cum hoc tamen necessario temperamento, videlicet, nisi fiscalis prosequeretur talem accusationem, ex qua, si vincat, defertur lucrum sibi ab aliqua constitutione synodali, vel consuetudine prescripta, cum tunc videatur sequi proprium interesse, & ad id oporteat probationes habere legitimas.

ADDITIO.

Nota circa huius capitis argumentum, quod quilibet merum imperium habens, potest ex hoc promotores seu fiscales (quos vocant) creare, vt docet Bart. in l. Diuus, ff. de custod. reor. Io. de Ana. in c. sicut olim, nu. 2. de accus.

a *De veritate delicti*. Adde Bart. hanc opinionem tenentem, in l. inter omnes, §. recte in fin. ff. de furtis, cuius opinio ab omnibus approbatur. teste Aug. in tract. malef. in addit. Ang. in parte, *Comparuerunt, & confitentur totum*, nu. 13. quam opinionem communem esse fatetur Hipp. in l. quæstionis habendæ, num. 72. ff. de quæst. Ant. Gom. lib. 3. var. resol. c. 1. num. 65. & esse magis communem, asseuerat Iul. Clar. in Pract. crim. §. fin. q. 45. versic. Sed quæro nunquid. Quę opinio forensi consuetudine recepta est teste Marian. Soc. in c. qualiter & quando. num. 227. de accus. q. 84. Et communis totius Italię stylus iampridem eam recepit, vt memoriæ mandauit Bart. in l. 1. num. 6. C. de iur. cal. & eam dicit communem, & apud suos obseruari doct. ssimus Octauian. in decis. Pedem. 66. nu. 7. & in Hispania seruatur, quia ei suffragatur egregia Partitarum l. 4. titu. 29. par. 7. vbi magnus Gregor. Lop. idem annotauit in gl. incip. *Iurar que diga la verdad*. Quamuis propter manifestum periurij causam eam increpet Clar. vbi paulò ante alleg. ui. Vnde apud Gallos non iuramentum, sed sola fidei interpositio adhibetur, vt refert Marcus dec. 674. quod Hispanica lege apud nos seruari piè desiderabat egregius Ant. Gome. (quē preceptorem Salmanticę me habuisse anno Domini 1554. nunquam pęnitebit) is, inquam, lib. 3. variar. resol. c. 12. num. 15. non equidem

opor-

oportet, nec decet iuramentum exigi, quando periuri crimen timetur, cap. clericos. de cohab. cler. Sed quando iuramentum exposcitur a iudice, secundum iuris normam procedente, dubitandum non est, quin reus eius religione astrictus veritatem patefacere teneatur: nec vllo modo potest, etiam ad effugiendas aduersarij calumnias, iudicem fallere, vt docet S. Tho. 2. 2. quæst. 7. art. 3. & ex nostris tenuit Bald. in rubr. C. de fide instrum. num. 3. Abb. in c. olim, in 1. col. fin. de rest. spol. & in c. sicut, in 3. col. 6. de iureiur. Ias. in l. cum proponas, col. 2. C. de pact. quam opinionẽ communem esse profitetur Aret. in l. decem. nu. 7. ff. de verb. obl. Couar. lib. 1. var. resol. c. 2. n. 1. circa quam vide latè Mar. Nauar. in c. inter verba. Corol. 65. n. 237. concl. 6. 11. q. 3. & vide quę latè scribo infra. c. 124.

DENVNCIO. Cap. VI.

1 *Publicæ denunciationis diffinitio.*
2 *Officiales infames vel criminosi à denunciatione repelluntur.*
3 *Fiscales ex communi curiarum stylo non notoria scelera denunciare possunt.*
4 *Iudex ecclesiasticus minimè debet permittere clericum sine delatore de occulto crimine accusari.*
5 *Delator debet se obligare, quod probabit, quod in denunciatione proponit.*
6 *Quando probasse dicatur quod denunciat, vt ab obligatione liberetur.*
7 *Iudices Ecclesiastici non debent ad clericorum capturam sine informatione procedere.*
8 *Sententia absolutoria, super denunciatis prolata, prodest sicut lata super accusatis.*
9 *An iudex Ecclesiasticus accusare volentibus terminum præfigere teneatur.*
10 *Offensus si dixit se nolle accusare, & ideo ad inquisitionem iudex processit: offensus posteà accusare volens, audiendus non est.*
11 *Fiscalis de quocunque crimine potest clericum accusare.*
12 *Scribitur egregia Cæsaraugustanæ Ecclesiæ Synodalis constitutio.*

LIbuit enim sub denunciationis verbo hanc delictorũ congeriem scribere: quia episcoporum promotores, seu fiscales, magis denunciatoribus quàm accusatoribus assimilari par est. Et licet varię sint in iure denunciationis species, vt declarat Henric. in capit. nouit, de iudic. fin. colum. Et latius ibi prosequitur Abbas, & diffusius Præposit. in cap. de accus. 2. quęst. 8. in col. 56. & pluribus alijs. Illa tamen, quæ materiam

nostram complectitur, est denunciatio, quæ dicitur publica, quam sic diffiniuit, seu descripsit Pręposit. vbi supra, in col. 64. Est enim denun-
1 ciatio, criminis alicuius apud competentem iudicem, per officialem ad hoc deputatum facta delatio, ad pœnam eidem inferendam. Competit namque hec ex mero iudicis officio procedentis in ea ad denunciationem, seu promotionem suorum officialium, secundum predictos Doctores, vbi supra, & fundatur ex l. ea quidem. C. de accusat. & cap. Episcopus in Synodo. 35. quęst. 6. & l. diuus, ff. de custodia, & exhibitione
2 reorum, cap. preterea. de testibus cogendis. Et † nota, quod ab ista denunciatione repelluntur officiales, si sunt criminosi,[a] vel infames. notat
a Henricus dicta columna finali. allegat textum, & quod notat Bernar.
3 in dicto cap. Preterea. Et † licet in hac materia denunciationis publicę Doctores communiter scripserint in d. cap. nouit. & in d. l. Ea quidem,
b quod notoria tantum crimina denunciari possunt.[b] Communis tamen stylus Curiarum Ecclesiasticarum admisit, vt indistinctè illarum fiscales, seu promotores accusationes suas, vel proprias denunciationes instituant, in quo videtur recepta opinio Saliceti in dicta l. ea quidem, dum dicebat, quòd etiam non notoria denunciari debent, dummodo probari posśint, quod equum videretur: nam si de solis notorijs criminibus clerici per fiscales accusandi essent, plura alia, quę sepius occulta, etsi probabilia sunt, impunita manerent. Vnum † autem consulendum
4 se offert iudicibus Ecclesiasticis, ut non permittant, de aliquo occulto crimine accusari clericum apud eos per fiscales, nisi delatorem sibi prius obtulerint, aut videant si dicti officiales sufficienti probatione, aut le-
c gitimis indicijs muniti[c] causam ipsam aggrediuntur. Si enim Reges nostri suis fiscalibus iniungunt, vt habeant delatorem, cur & ijs, qui ad accusandos clericos creati sunt officiales per Episcopos, hoc nō precipietur? Et quia de delatore mentionem fecimus, & hęc materia Canonistis non est familiaris: ideo circa eam notari debent sequentes conclusiones.
5 Quod † quando iudex delatorem admiserit, ille se obligare debet, de probando quòd denunciat, ita quòd fiscus obtineat, vt probatur in Authentica de exhibendis reis, §. 1. per quem ita determinat Lucas de penna in rubric. de delatoribus, libro decimo, colum. 2. versicul. ad deferendum. Postquam vero obligauit se probare quod detulit, si semiplenè probauit, non sufficit, quo minus condemnetur ad pęnam, ad quam se astrinxit si non probaret, vt concludit dictus Doctor, in l. 2. eiusdem tituli, in 3. columna versiculo, sed pone. Si autem delator probauit crimen, & reus defensiones iustas, tunc si tales erant adeo notæ, quod delator habuit iustam causam credendi, quòd iniquè procedebat ad delationem, tunc non excusabitur a pęna: secus autem quando detulit crimen

men, quod erat publice notum, & defensiones totaliter occultę, & fama in contrarium habebatur: quia tunc delator excusabitur a pœna, si suam, vel suorum iniuriam prosecutus est. Si autem deduxit crimen in delationem, cuius vindicta sua non intererat, tunc puniendus est: quia se ad id adstrinxit, quod sua non intererat. Ita concludit idem Lucas in dicta columna tertia, & sequentibus. Ego tamen crederem, in hoc secundo membro mitius puniendum delatorem, cui delictum fuit notum, & defensiones occultę, quam in casu precedenti: quia licet eius non interfuerit, ratione suę, vel suorum iniurię, potuit moueri zelo iustitię & publicę vtilitatis, quę versatur in expurganda prouincia malis hominibus. Quando verò reus absolutus fuit, quia testes fuerunt reprobati, propter delictum delatoris producentis, vt quia corrupti pretio, vel aliàs falsum dixerunt, tunc bene credit Lucas, vbi supra, in 4. col. puniendum esse delatorem. Et idem dicit, si probatum fuit testes esse inhabiles, aut criminosos, & hoc esse publice notum delatori. Secus tamen si sunt repulsi ex alia causa, sine culpa delatoris, vel quã ipse potuit ignorare: quia tunc non tenetur delator ad pęnã, secundum eum. Quod tamen credit verum, vbi delator suam, vel suorum iniuriam prosequitur, aliàs videtur sibi dicendum quòd teneatur, quia non satisfacit ei, ad quod se sponte obligauit. Sed ego etiã † in hoc casu crederem, arbitrio boni iudicis 6
relinquendum, vt consideret, an delator habuerit iustam causam ignorandi defectus testium, & an publicum fuerit delictum, & numerus testium sufficiens: aliter enim nullus audebit crimina iudicibus referre, quantumcunque illa probare posit, timore alicuius occultę defensionis competentis reo accusando. Placet preterea dicti Doctoris sententia in dicta l. 2. colum. 5. versic. item quid sit, dum tradit, quòd si quis denunciat plura crimina capitalia, quę se obligat probaturum sub aliqua pęna, & ex illis vnicum probat sufficiens ad condemnationem capitis, quòd non euitabit pęnam, quia non impleuit quod promisit, & sibi imputet, qui se onerauit ad superflua comprobanda, quod posset practicari in materia nostra, quando quis detulisset plura crimina depositione, vel aliqua pęna Canonica digna, & vnum solum probaret, imò plus asserit dictus Doctor, quòd qui se astrinxit probaturum crimen sub certa qualitate in denunciatione deducta, quod non excusatur à pęna, si non probauit crimen cum eiusdem circũstantijs & qualitatibus, prout detulit, quamuis crimen probauerit fuisse commissum. vnde in hac materia delatorum, iudicibus Ecclesiasticis consulo, vt cùm eos acceperint, denunciationem ab illis factam in scriptis redigant, eosque astringant ad probandum omnia crimina ibi descripta, cum suis qualitatibus, sub pęna in obligatione declaranda, mo-

monendo eos vt crimina, quæ probare non possunt, in delatione non inferant, nulla in eis post monitionem, & obligationem pœnitentia recepta: quia aliàs clerici accusati de varijs crim. infamati manent apud populum, qui cum accusationis notitiam habet, non semper defectum probationis aliquorum capitulorum intelligit. Nec decipiat quosdam iudices pietas quædam nociua, quę eos retrahit a condemnatione quę expensarum & pęnę, quia vident delatores aliqua ex his detulerint probasse, magis in hoc amantes susurrones & maleuolos fouere,
7 quam Clericorum honori & famę consulere. † Nec præterea ob id quòd delatores habeant obligatos ad probandum crimina quę deferunt, faciles debent esse iudices in captura Clericorum, maxime in gra
d uibus delictis, nisi prius sufficientem habeant informationem, [d] quia si postea deficit illa, non satisfactum est captorum Clericorum honori, relaxatione à carceribus, & condemnatione expensarum & pœnæ facta contra delatores: cum infamia carcerationis ob famosum crimen vix aliqua relaxatione quantumuis honorabili, possit bene dilui, seu pur-
8 gari. Et nota preterea in proposito, † quod sententia absolutoria lata
e super denunciatis, prodest, sicut lata super accusatis. [e] Ita not. Prępos. in cap. de accusat. 2. q. 8. in colum. 69. versic. quęro, an absolutoria, allegat
9 Salic. in l. ea quidem, versic. 15. quęro, de acc. An † autem iudex Ecclesiast.
f debeat statuere terminum [f] accusare volentibus. Abb. in cap. inter, de purg. cano. colum. 2. distinguit, videlicet, quod si Episcopus vel superior habet probationes promptas contra infamatum, tunc non est necesse, neque vtile statuere terminum accusare volentibus: quia posset supponi amicus, & fieri colludium, & alia ratione de qua per eum. Si tamen non habet illas promptas, potest, si vult, sed non est necesse, sufficit enim quod accusator se non offerat. Ego semper tamen intellexi dictam conclus. Abb. in delictis, in quibus non constat, quod aliqua persona sit offensa ex eis. Aliter enim bene crederem iudicem Ecclesiast. debere illam requirere, an velit accusare antequam ex officio, vel ad fiscalis petitionem procedat. Nam si inquisitionem ex officio formarit, vel ad fiscalis petitionem processerit, non requisita parte offensa, & postea superueniat accusator, tunc seruanda esset distinctio Sal. in l. ea quidem, versic. quia propt. C. de accusat. quam refert & sequitur Angel. in tractat. de malefic. in parte hęc est quędam inquisit. folio 16. in parua impress. Cuius opinionem dicit communiter teneri Felin. in c. qualiter & quando, el 2. in 1 §. licet, in fin. de accusat. quam distinctionem hic conscribere
10 nolo. † Vnum tamen non omittam in proposito, quod si offensus dixit se nolle accusare, & ideo iudex formauit inquisitionem, vel fiscalem audiuit, & postea offensus producat accusationem, tunc accusatio illa non

debet

debet audiri nec recipi, quia iam lex preuenit eum antequam reuocaret voluntatem suam, vt not. Bal. in l. accus. C. qui accusar. non pos. quem refert Aug. in addit. ad Ang. in dicto folio 16. & quia posset aliquis dubitare, vtrum † promotor aut fiscalis, de quo in huius nostri operis denunciatione meminimus, possit clericum accusare de quocunque crimine, nulla facta distinctione priuatum sit an publicum, videtur in hoc dicendum, quod sic, quia de iure Canonico omne crimen est publicum, [g] ut not. glos. in c. infames. q. 1. & sequitur Bald. in rubr. C. qui acc. non poss. in pen. col. & Rom. in singulari 81. Tu audisti. & talis est publici criminis natura, quod cuius ex populo competat ius accusan. vt probatur in princ. Inst. t. de publicis iudicijs, quanto magis competere deberet officiali publico ad accusandum, vel denunciandum crimina deputato; & quia in materia huius capituli placet mihi constitutio Prouinciç Cçsaraugustanç, quç habetur in titulo de accusat. prima in ordine, libuit eam transcribere, cuius tenor talis est: † Procurator fisci noster, seu suffraganeorum nostrorum, nequaquam ad agendum, seu denunciandum, pretextu officij sui contra aliquem admittatur; donec proposita, seu denunciata credere esse vera, & se posse probare firmauerit iuramento. Quòd si aliquo instigante per se, vel cum eo, processerit ad prçdicta, instigator ad expensas se obliget, vel det inde quam poterit cautionem, reus autem, & citatus respondere minime compellatur, donec iuratum & cautum fuerit, vt prçfertur; Contra factum sit irritum ipso iure; Consuloque omnibus Episcopis, vt in omnibus suis Curijs hoc idē seruari prçcipiant, iusta est enim prçdicta decisio, & quç honori prospicit subditorum, & fiscales omnes vigilantiores reddit, eorumq; leuitatem in accusando compescit.

11 g 12

ADDITIO.

Vide plurima, quç de hac denunciationis materia, de qua in hoc capite, scribit Bartol. in l. Diuus, ff. de custo. reor. vbi plures tetigit quçstiones huic loco accommodatissimas, & in Extrauag. Ad reprimendum. in verb. *Denunciationem*. Ang. Aret. in tract. malefic. in verb. *Ad denunciationem*. Ioan. de Anan. in cap. sicut olim. de accusat. Boss. in tract. delict. tit. de denunciatione. pag. 101. Lod. in pract. crim. cap. 6. pag. 18. Iul. Clar. lib. 5. recep. senten. §. fin. quæst. 3. & 7.

Criminosi. Vide tex. in cap. cum oportet, cum sequent. de accusat. Hostiens. in Sum. tit. de denunc. §. quis potest. Ant. in cap. cum dilectus. de accusat. Bart. in l. diuus, num. 7. ff. de cust. reor. quo loco scribit, quod prohibitus accusare, censetur etiam prohibitus denunciare. Sed opi

nio ista authoris nostri, minime iam in forensibus controuersijs admittitur, nam isti officiales (quos appellant) qui ad denunciandum constituuntur, vt in plurimum sunt pauperes, & viles, & quandoque infames; ita communiter seruatur, teste Ang. in d. tract. malefic. in parte: *Nec non ad denũciationem*, nu. 4. Marian. in cap. qualiter & quando, nu. 81. de accusat. & ridiculum foret, si quis contrarium asseueraret, vt scribit Iulius Clar. lib. 5. recept. senten. §. fi. q. 7. versic. pro diligentia.

B *Denunciari possunt*. Adde quod istam sententiam communem esse fatetur Card. Alex. in c. de accus. vers. quæro an malitia. 2. q. 8. Marian. in d. c. qualiter, & quando, num. 179. Mar. Nauar. in cap. inter verba. 11. q. 3. conclu. 6. Corrol. 63. nu. 188. eamque sequitur Domi. Soto, vir religione, pietate, & litteris insignis, in tract. de ratione tegendi & detegendi. secr. memb. 2. q. 6. pag. 5. Sed, vt bene aduertit autor, Stylus Curiarum contrarium obseruat. idem testatur Practica Conradi, fol. 235. nu. 5. in fi.

C *Aggrediuntur*. Vide nouissimã & egregiam dec. quę in Prouin. Conc. Toletano 1565. statuta fuit, act. 2. c. 12. quæ sic loquitur: *Promotor Fiscalis apud Ecclesiasticum iudicem neminem deferat, vt eius delatione inquisitio fiat, nisi quem legitima ac frequens grauet infamia, nec ex ea delatione iudices inquirere audeant: imò priusquam ad inquisitionem procedant, diligenter curent inuestigare, an ea infamia à maleuolis, an à prouidis, & honestis, orta fuerit. Quod si promotor Fiscalis quenquam accusare velit, eo casu quo iure accusatio ei sit permissa: accusatoris officio functus eas leges sequatur, quæ publicis accusatoribus, hisve quibus iuris publici ratione accusare permittitur, iure vel consuetudine datæ fuerint. Sed si accusatus ab accusatione fuerit absolutus, nullo modo in expensis condemnetur. Imò fiscalis temerè cum accusasse constiterit, non solum expensarum solutione, sed alia pœna, iudicis arbitrio, propter accusationis temerariã calumniam omnino puniatur. Hactenus Toletanum Concilium.*

Concilium prouinc. Toletan.

D *Informationem*. Adde Sal. in l. nullus, C. de exhib. reis, vbi scribit, iudicem posse malefactorem statim capere, modo qualis qualis informatio interuenerit. Hip. in l. 1. nu. 1. ff. de qq. Foller. in Prac. crim. in parte: *Notatus capiat de persona*. & uide, quę scribit author infra, c. 116. nu. 5. & quę ibi scripsi, vbi dixit, quòd hoc casu sufficit, quod de crimine præsumptiuè cõstet. At si crimen graue fuerit, prout noster autor probè censet, ad capturam absque sufficienti informatione procedi non debet, vt de crimine hereseos scribit Iacob. Septimacensis meritiss. Pacensis Episcopus, in Catholicis illis, & eruditissimis institutionib. c. 17. n. 2. & vide quę nouissimè scribit Licentiatus Rojas quondam Valentinus Inquisitor, nunc verò Episcopus Parensis Reuerendiss. in singul. & egregio tract. de heret. 2. par. asser. 1.

Iacob. Septimacẽs.

Super

Super accusatis. Vide Bart. idem tenentem in l. diuus. col. 3. ff. de cu-stod. reor. & in l. si cui, §. eisdem, ff. de accus. E

Statuere terminum. Adde Bal. in l. quamuis, in 2 huius initij, col. 1. C. de adult. & est tex. egregius, qui passim allegatur, in l. diffamari, C. de ingen. & manumis. qui licet in diffamante statum libertatis loquatur, locũ habet in qualibet causa. ciu. vel crim. vt Doctores ibi cõmuni consensu profitentur, & sentit Bart. in l. Titia, ff. de accus. & in Auth. Ad hęc, C. de vsur. Cinus, Bart. & Bald. in l. si eo tempore, C. de remis. pign. Alberic. & Bald. in l. Papinianus, §. si quis, ff. de inoffic. testamen. & est glos. not. in l. sed etsi per Prętorem, §. ait Prætor, ff. ex quibus caus. maior. Innocent. in capit. conquerente, col. 1. de offic. ord. Abb. & Doctores in cap. licet, de accusat. quod latissimè tractat & resoluit Ant. Gab. lib. 2. commun. opin. tit. de actio. conclus. 6. Domin. Episcopus Couuar. lib. 1. variarum resolut. cap. 18. Decisio. Pedemon. 151. per totam. & circa intellectum, d. l. diffamari, vide nouissimè Illustrissimum, & Reuerendissimum Pręsulem D. Franciscum Sarmiento, in libro 1. select. interpretat. cap. 2. quo loco argutè satis a Doctorum traditionibus recedit. Sed in practica non dubito, quin communis & recepta sententia sit seruanda, prout passim in controuersijs forensibus receptam vidi: & post hęc scripta legi doctissimum Doctorem Ludouicum a Molina, lib. 3. de primogen. Hispanię, c. 14. num. 23. cum seq. qui communem opinionem sequutus, a noua opinione supradicta aliquibus rationibus innixus, recedit. F *L. diffamari, C. de inge. & manumis.*

Nota tamen singulariter, quod ad hoc, vt accusator monitus, vt intra certum temporis spacium accusationem proponat, vt eo lapso non audiatur, oportet quòd iudex interlocutoriam sententiam proferat, qua pronunciet, eum vlterius non esse audiendum. Ita deducitur ex text. in dicta l. Titia, vbi scribentes. Innocent. in cap. cum in tua, qui matrim. accus. poss. vbi Card. Anchar. & Abbas, Bald. in dicta Authen. Ad hęc, col. pen. Paul. de Castr. & Doct. in l. quamdiu, in 3. d. ff. de acquir. hæred. Sufficeret tamen, si iudex in primi termini assignatione sententiam proferat, qua accusatorem ab accusatione longe repellat, vt eleganter docet Bart. in l. mancipiorum, ff. de opt. leg. it. Bald. in l. si ea. C. de accusat. & in l. si eo tempore. C. de remis. pign. Ang. in d. l. Titia. & in dict. l. quamdiu. Salicet. in l. si ea. num. 9. C. qui accu. non poss. Securior tamẽ opinio est, vt lapso termino sentẽtia proferatur, qua is, qui diffamatus est, absoluatur, perpetuumque silentium aduersario imponatur. Ita probare videtur Regia lex 46. titul. 2. part. 3. vbi noster Greg. in verbo, *Deue dar por quito*. dicit in practica id esse seruandum. Et an sufficiat vna monitio, vel duę desiderentur, prius quam dicta sententia proferatur, vide gloss. not. in auth. de hęred. & Falc. §. si quis autem non adimplens, in verb. admonitus,

tus, quę ad hoc, vt quis iure suo possit priuari, duas monitiones necessarias esse censet, & illius gloss. authoritate innixus Ang. ibi idem censet in casu d.l. diffamari, & licet ab eius opinione recedat Roman. in l. quamdiu, ff. de acquir. hęred. eum tamen sequitur Greg. in d.l. 46. in verb. *Et si por ventura*, & hoc verius censeo.

* Si tamen tempus ad accusandum lapsum fuerit, accusatio admittitur aduersario nihil opponente, Bart. in l. absentem, in fi. ff. de pęnis. Socin. in l. 1. §. sublata. colum. 22. ff. ad Trebell. Crauet. consi. 272. num. 9. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 46. num. 27.

G *Est publicum.* Adde quod hanc opinionem communem esse fatetur Anan. in c. statuimus. num. 19. de maled. Iul. Clar. lib. 5. recept. sentent. §. 1. versic. hæc tamen.

QVOD COLVBERIVS ET SERPELION. Cap. VII.

1 Turpis nominis effectus aliquot remissiuè traduntur.
2 Vno eodemque libello accusari plures possunt.

CVm in hac ficta denunciatione tot scelera aliquibus imponenda essent, qui ex illis inculparentur, placuit etiam hęc nomina fingere, quę à Colubro, & serpente deriuarentur. Qui enim tantis criminibus irretiti essent, non hominum quidem, nec quorumuis animalium, sed deteriorum nomen promereri par est, illorum pręcipuè, cuius effigiem Dæmon assumens (qui author est malorum omnium) parentes primos
1 decepisse, ac vicisse comperimus: libuit hoc etiam, & † ea ratione, qua & nostri iuris interpretibus placet, effectus aliquos tradere ex eo quod quis
a malum nomen [a] habeat, vt per Franc. Brun. in tract. de ind. & tor. 12. car. in 3. col. & per Hippol. in l. 1. in princ. col. 16. ff. de quęst. quamuis ego semper credidi Doctores prędictos intelligendos esse de malo nomine malis moribus acquisito, non verò de eo, quod licet sit malum, qui habet illud non elegit, sed suscepit tempore quo non fuit in eius arbitrio, vel potestate repellere. Duo prætereа Clerici, & non vnus in hac denũciatione positi sunt, vt per hoc compertum habeat iudex Ecclesiasti-
2 cus, † plures eodem libello accusari posse de eisdem criminibus, vt in l. 1. & ibi Bald. C. si reus, vel accusat. mort. fuer. & in l. vim passam. §. incesti. ff. de adult. Et notat Specul. in tit. de accusatore, in princip. in versic. item quod non potest.

ADDITIO.

A MAlum nomen. Vide text. in c. 1. versic. Belial. & quę per eum not. Barba. Imo. & Io. de Anan. nu. 22. de deposit. Mari. Soc. in c. cum di-

lect.

lect.de excessib. prælat. Propterea Plut.de liberis educandis inquit: Primum debere curare parentes, vt filij, bonis nominibus nuncupentur. Oritur sanè ex bono nomine bona presumptio,ex prauo autem, & turpi nonnunquam oritur sinistra,vt inquit Abb.in proem. Gregoriano, in parte,Gregor.nu.7. vnde refert Io.And.in c.cum secundum Apostolum, de prębendis, vxorem suam sępissimè dixisse,quod si nomina venderētur, etiam magno precio bona nomina emi deberent.

* Quam vt doctam se aliquando consuluisse testatur idem Io. And.in c.qui prior.col.pe.de reg.iur.li.6.in Mercur.Io. Calder.(vir apud nos non vulgaris antiquę eruditionis) cap.vltim. de renunc.idem fecisse testatur, de quo per Colle.in capi.crapula,de vita,& honest. cler. Bald. in proęmi. Gregor.colum.5.versi.Quæro quidam scholaris Nec iniuria quidem,etenim mulieres acerrimum ingenium, & maturam prudentiam solent sępissime obtinere,vt text.insinuat in l.cum pretor.ff. de iudi. text. in c. viduas,ibi; *Maturioris sapientiæ,& consilij existunt*,27.q.1.& in c.si aliquid. 22.q.4. & probat illud Salomon. (alioquin muliebriū vitiorum censoris acerrimi.)Prou.cap.14. *Sapiens mulier ædificauit domum suam*, & Prou. cap.19.*Domus,& diuitiæ dantur a parentibus,a domino propriè vxor prudens*. Quod sanè ipse merito testari possum, duxi equidem Dominam Pretolinam Ordonnex,charissimam & dilectissimam coniugem,conciuemque meam ciuitatis de Guadalajara, cuius mirabile ingenium, prudentissimum consilium: non in domesticis, & familiaribus tantum causis,sed in grauioribus,cumulatissimè expertus sum.Sed,proh dolor, post triginta,& tres annos, summo amore, & tranquillitate transactis, ad cęlestes migrauit mãsiones,prout eius in Deum optimum Maximum summa religio, & liberis Christianè educandis charitas, in eleemosynis aliis que pietatis operibus elargiendis pietas, nobis dilectissimisque filijs nostris diuina misericordia fauente tutissimam spem tribuunt. Quod in tanto mœrore vnicum solatium manet, vtinam eius spirituali consortio in cęlis vtamur. Amen.Obiit Compluti anno Domini 1593. Die verò sancti Bartholomęi,quæ 24. dies est mensis Augusti, ętatis suę 47. cuius cadauer summo honore,multis nominibus debito sepultum fuit in insigni Sanctorum Iusti, & Pastoris Ecclesia honorabilissimo sepulchro, iuxta maiorem capellam (intra enim ipsam nulli sepeliri licet)sed ad rem redeamus. 1

D. Pretoline Ordonex authoris vxoris dilectissima mors deploratur

Arguunt sanè multi,quamuis hoc sit argumētum plerumq; fallax,ex nomine ad probitatem,vel malos mores hominum.Vnde Clau.Mumertus *Nomē dici putat,quod rē notā faciat,sitque veluti rerū imago*.Arguunt item sacrę literę a nomine personarum, vt Abigail.Reg.1.ca.25. improbat maritum a nomine, quod Nabal dicebatur, Nabal,equidem stultum

signi-

significat, & secundum aliquam proprietatem putantur imposita nomina Patriarcharum, vt Isaac a risu, Iacob supplantator, & sic de alijs, de quibus percurrit Euseb. Pamphili lib. 11. de prępar. Euang. c. 4. Vnde Martianus Iurisconsultus remittit hęredi conditionem a testatore impositam, vt ferret nomen inhonestum veluti Vespillionis, cum sit habenda cura honesti nominis, & dignitatis, vt in l. sed sciendum, ff. ad Treb. Et qui esse ctus ex malo, & iniquo nomine oriuntur, scriptos reperies apud Gerar. Sing. 75. Nicol. Euerar. in locis legalib. loco ab Etymolo. fol. 1. Hyppol. in pract. §. expedita, num. 52. Cassan. in consuet. Burg. rub. 1. §. 6. nu. 53. Io. Mont. de bigamia Iud. 2. nu. 2.

B *De eisdem criminibus.* Adde quod opinionem istam communem esse profitetur Marian. in c. 1. nu. 143. de libelli oblatione. Iul. Clar. lib. 5. recept. sent. §. fin. q. 13. versic. quęro nunc, quam sequitur literis, & prudentia insignis Gregor. Lopez. in l. 2. tit. 1. par. 7. vers. *La tercera.*

Gregor. Lopez.

HVIVS DIOECESIS ORIGINARII. Cap. VIII.

1 *Originis propriæ ratione quis forum sortitur.*

2 *Iudex originis procedere potest contra subditum, ratione delicti alibi commissi.*

1 ORriginis † proprię ratione sortitur quis forum, vt probatur in l. 2. C. de municip. & orig. lib. 10. iuncta gloss. ibi, eodem tit. & in l. 1. in princ. & notatur in l. assumptio, ff. ad municip. Spec. in tit. de comp. iud. abd. in versic. 42. & ibi Bart. in d. l. assumptio, §. filius, quasi ad fin. vbi post Iacobum de Aret. quem refert, cóludit, quòd potest quis conueniri in loco originis proprię vel paternę, per l. incola, ff. eod. si ibi inueniatur, & ita tenet Bald. in rubr. C. si non a cōp. iudic. in fin. loquendo simpliciter de loco originis, & quod ratione originis suę sortiatur quis forum, notat Bal. in l. fin. col. 1. C. si non a comp. iud. allegat text. in cap. ex parte, de foro compet. & talis dicitur subditus secundum eum, ratione personæ tantū, & vide Alexand. in d. l. assumptio. in addit. ad Bart. qui dicit hanc esse cōmunem sententiam, videlicet, quod si ibi non inueniatur, non potest
2 conueniri, nisi quo ad finem distribuendi bona ibi sita. In † criminalibus autem causis, Bald. in sua margarita, in versic. iudex in 5. col. dicit, quòd iudex originis potest procedere contra suum subditum de delicto
a alibi commisso,[a] vt in l. 3. cum l. seq. ff. de interd. & releg. Bart. in l. sepulchri, ff. de sepul. viola. & gloss. sing. in l. relegatorum, §. interdicere, ff. de interd. & relegat. Idem voluit Bart. in l. si cui, §. fin. ff. de accusat. per l. 1. C. vbi de crim. agi opor. Vide etiam Alciat. in cap. 1. de off. ord. super. gloss. in verbo,

n verbo, iudicare, in princ. vbi dicit, quod communis opin. est, quod si quis non puniatur in loco delicti, poterit puniri in loco originis, secundum formam statutorum loci [b] in quo deliquit, per l. saccularij, §. sunt qui dam, ff. de extraordin. crim. Et per notata per Moder. in l. cūctos populos, C. de summ. Trin. & fid. cathol. Ex quo videtur inferri posse, quod iudex Ecclesiasticus originis propriè, vel paternè, potest procedere contra clericum originarium, si ibi repertus fuerit ratione delicti alibi commissi. Pro quo etiam facit text. in capit. cum nullus. de temp. ordinat. lib. 6. vbi probatur, quod Episcopus loci originis, dicitur proprius, vt quis possit ab illo ordines recipere. Quod procederet, siue per viam accusationis, siue inquisitionis agatur contra clericum, per ea, quæ infra dicentur in sequen. §. b

ADDITIO.

A *Libi commisso*. Adde Bar. in l. cunctos populos, nu. 47. C. de sum. Tri. vbi Cin. & Bald. idem Bal. in l. fin. ff. de iurisd. om. iudi. & in cōs. 313. lib 5. Ant. & Abb. nu. 8. in c. cum contingat. de fo. comp. Carol. Rui. cons. 84. nu. 9. lib. 4. quæ opinio communis est, teste Bolog. cons. 54. idem fatetur Aug. Arimin. in add. ad Ang. in tract. malef. in §. hæc est quædam inquisitio. versiculo; Quęro an de delictis. Aud. Alciat. in c. 1. num. 67. de off. ordin. Boss. in tract. delict. tit. de foro competent. num. 182. quo loco scribit opinionem istam vsu forensi comprobatam esse. Siluan. consil. 103. Marcus decis. 989. num. 6. Bomb. cons. 8. num. 11. Cagnol. in l. fin. nu. 153. ff. de iurisdict. om. iu. Iul. Clar. li. 5. recep. sentent. §. fin. quęst. 39. vers. sed quæro. Contrariam tamen sententiam quod de iure ciuili, nec iudex originis, nec domicilij possit crimina extra territorium commissa punire, tenuit Io. And. in add. ad Spec. tit. de comp. iudi. Salic. in l. seruos, C. ad leg. Iul. de vi pub. quā esse communem sententiam asseuerat Hipp. in pract. crimin. §. constante, num. 90. Thom. Gram. decis. Neapol. 26. & noster Ioannes Bernar. infr. cap. proximi. quam sequitur Bolog. male sibi constans, consil. 8. versicul. capio igitur; quo loco scribit, quod secundum magis communem opinionem, etiam si subditus ratione originis delinquat in alieno territorio, non potest iudex inquirere, nec procedere contra talem delinquentem. Hanc etiam communem appellat egregius & magnus sui temporis aduocatus, Petrus Auen. in respons. 40. nu. 3. Paul. Paris. consil. 159. num. 7. vol. 4. Ioan. de Amic. consil. 60. num. 10. Rolan. Vall. cons. 19. nu. 20. lib. 2. Et generali consuetudine receptum est, vt nullo modo iudex de crimine extra territorium commisso inquirere possit, vt fatetur Riminaldus vir doctissimus, consil. 32. nu. 20. & consil. 471. num. 10. & cons. 484. num. 1. volum. 1. Primam tamen opinionem *Prus et Auend.*

magis,

magis communem, & veriorem censeo, quam pro eius insigni eruditione defendit D. Presul D. dac. Couar. vir vtique doctissimus, sed vna præsertim ingenij castitate mirabilis, in pract. quæst. cap. 11. num. 6.

D. Præsul Didacus Cou.

Statutorum loci. Quando crimen aliquod extra territorium commissum sit, an puniatur secundum statuta municipalia loci, vbi quis deliquit, an secundum patriæ statuta, vel secundum ius commune. Vide pulchram distinctionem traditam a Bart. in l. cunctos populos, num. 74. C. de summa Trin. vbi Ias. num. 30. primę lectionis, & nu. 67. secundum Abb. Felin. & Doct. in cap. licet, de foro comp. Idem Abb. in c. cum contingat, nu. 30. eod. tit. Alex. cōs. 11. col. 3. lib. 1. Boss. in tract. delictor. tit. de pęnis, num. 19. Iulius Clar. lib. 5. recept. sent. §. fin. q. 85.

IN EA DOMICILIVM HABENTES. Cap. IX.

1 *Iudex domicilij de delictis suorum clericorum alibi cōmissis cognoscit.*
2 *Quando de domicilio fit mentio, de domicilio habitationis in dubio intelligitur.*

a DOmicilij forus generalior est omnibus alijs. Vnde † Card. Anto. &
1 Abb. in cap. cum contingat, de foro comp. concludunt, quod iudex domicilij potest cognoscere de delictis suorum Clericorum etiam alibi commissis. & idem tenet Ioan. Cald. in repet. c. de illis, de rapt. in colum. 6. in quest. 6. qui respondet ad fundamenta, quę in contrarium videbantur vrgere, & vide Bart. in l. relegatorum. §. interdicere, ff. de interd. & releg. qui notat ex text. quod † iudex loci, vnde quis est incola, potest
b quem punire de delict. alibi commisso, [b] quod dicit esse notandum, & vide Abb. in cap. in fin. de foro compet. in col. 13. vers. Sed circa primam. vbi concludit, quod iudex domicilij potest exercere omnimodam iurisdictionem in sibi subditum ratione domicilij, ibi reperitur, etiam in criminibus alibi commissis. Et vide Ioan. Andr. in capit. vt animarum, de constit. in 6. qui dicit, quod siue subditus delinquat extra diœcesim, siue in loco exempto diœcesis, potest ratione fori conueniri coram iudice suo. Et idem tenet Ioan. de Ligna. in Clemen. pastoralis, de re iud. quod refert Andr. Siculus in dict. cap. cum contingat in colum. 5. vbi respondet ad d. cap. vt animarum, qui huic sententię videtur aliqualiter aduersari. Et tandem refert Ioan. Andr. post Odofred. in addit. ad Specul. tenentem, quod hæc sententia procedat per viam accusationis, secus, si per viam inquisitionis: quia tunc iudex agit ad vindictam, & sua non interest, ex quo non deliquit in suo territorio, & hoc attento iure ciuili. Secundū vero iura Canonica, vtraque via iudex procedere poterit, & postea refert

fert Ant. Cin.& Bart.volentes,quòd etiam de iure ciuili hoc procederet, & Abb.in cons.24.volum.1.incip.Rodulphus,numero primo,qui in contingentia facti ita consuluit fieri posse.& vide Abb. in colum.2.in d.cap. cum contingat qui tenet opinionem Anton.& Bart.& tandem Barbat. ibi, in col.7.& 8.sustinet opinionem Io.Andr.& Odofr.contra Cinum & Bar. & residet in eorum opinione, & credit quod in practica sua tenetur opinio, quia æquior, & fortioribus innititur rationibus. Et vide Gandin. in tractatu maleficiorum.in fine,vbi hanc quæstion. disputat, & tandem concludit, quod iudex domicilij nō potest procedere per Inquisitionem contra delinquentem propter delictum alibi commissum, & in fi. columna dicit,quod licet aliud obtineat de iure Canonico, tamen hoc procedit de iure Ciuili, & sic videtur tenere opinionem Ioan. Andr. de qua supra in addit.ad Spec. licet eum non referat.Et vide Hippol.in sua practic. cri. in §.constante,in colum.14.vbi mouet hanc quæst.& dicit, quod Doctores in ea sunt varij, & pro vtraque parte remissiue refert plures Doctores,& tandem dicit, quod magis communis opinio est, quod iudex originis non possit inquirere: & sic opinio Ioan.Andr.de qua supra, quem ipse allegat in primo loco pro ista sententia. Et aduerte quod † quando fit 2
mentio de domicilio, in dubio intelligitur de domicilio habitationis, [c] C
per gloss. notab.in capi. Statutum. §. cum vero.in verbo, vnam dictam. de rescript. libr.6. Notant Doctores in cap.fin.de foro.competent.Bald.in l.fi.col. 11. de edict. diu. Adria.Iason.in l.cunctos populos.C.de summa Trinitat. & fide Catolic. in colum.6. Si tamen Clericus est vagabundus, tunc videtur, quod vbicunque fuerit repertus, poterit puniri, [d] iuxta gl. D
in l. 1.C.Vbi de crim.agi opor.quam allegat Gand.in tract.at.maleficiorum.in rubric.vbi puniatur delinquēs circa principium.

ADDITIO.

G*Eneraliter*. Et sic Ang. sententia exploditur, qui consil. 40.col.2. A
domicilium originis,potentius quouis alio domicilio existimabat.

Alibi commisso.Vide authorem,& quę ibi scripsi, addit.1.capit.super. B

Habitationis.Vide Domin.& Franc.in c. statutum.§. cum verò,de re- C
scrip.lib.6.vbi gloss.quam hic allegat author.valde commendant quam, hanc opinionem sequutus,notat, & dicit sing.Anton. consf.21. in fine.Alex.in l.cum quedam,col.2.vbi Socin.ead.col.ff.de iurisd. om.iud.Idem Alex. dicens eam valde notandam,consil.101. colum.2. lib.3. & in addit. ad Bart.in,l.assumptio.ff.ad municip.Ant.Imol. & alij in capitulo vltimo, de foro competent.Felin.in capitulo,primo,in fin.de sponsa.Ias.in l. cunctos populos.num.25.C.de sum.Trin.Decius in l.si eadem.nu.2.ff.de offic.assess. Stepha.Bertran.consil.100.lib.2.Matth.de Afflict. decis. Neapol.

pol.384.n.7. cui communi, & receptę sententię suffragatur gloss. quam vbique Doctores summis laudibus celebrant.in Clemen.1.in verbo,subditos,in fine,de foro comp. quę voluit quem propriè subditum dici ratione habitationis: quam approbat ibi Imo.qui ad hoc multa allegat,& Petrus de Ancharan.in capit.Romana.§.contrahentes. de foro competenti, in 6.Bald.in leg.omnes,§.si non apparitor. C.de Episcop. & Cler. Abb. in capit.1.in fin.vbi Felin.de foro compętent.Petrus de Anchar.consil.437. num.2.Paul.de Cast.consl.44.num.5.lib.1. Barbat.in proœm. Clem.§. sane.Corn. consil.323.colum.2.lib.4. eam fatetur esse sing. Alex. in addi. ad Bart.in d. l. assumptio.& est communiter ab omnibus recepta, quia contradictorem non habet (quod ego sciam.) Et quod plus est, iura etiam exorbitantia loquentia de domicilio originis, locum obtinent in habitationis domicilio, vt tenuit gloss. not. in cap præsenti,in vers. Sanc. verb originarius,vbi Dom.& Franc.de prębend.lib.6.

D *Puniri.* Adde Bart.in l.heres absens.§.proinde,num 4.vbi Cur.in.ff.de iudi.Corset.in repe.Abb. in verbo vagabundus. Cassan. in consuet.Burg. titu.*Des Aduenz.*§.vnic.num.12.Bols. in tract.del.ct. titul.de foro comp. num.69.Nec in hoc casu, ad locum commissi criminis remissio facienda est, vt tradiderunt Calder. & Ioan. Anania.in cap.1.de raptoribus.Guid. Pap.q.202. num.2. quam esse communem sententiam, fatetur Bellam. consil.11.col.1.quem refert Probus in addit.ad Ioan.Monach.in c.Inquisitionis.num.5.de sent.excommun.Boss. d.num.69.& nouissime diligentissimus Doctor Didacus Perez Salamantinus, in l.2.tit.14.versicul.quęro vlterius,lib.8.ord. Quam magis communem opinionem appellat Camill.Borel.in annot.ad Pet. Bell.in Spec. Pri.de Propositio.&c.§.ex quo prędiximus Rubric.11.fol.47.Iul. Clar.lib.5.recep. sentent.§. fina. q.39. versic.Ceterum si reus. Quam quidem opinionem falsam esse existimo, & ideo iuris esse certissimi censeo,vagabundum ad delicti locum remittendum esse, vt in eo condignis pœnis puniatur. Sequor in hoc Innoc. quem in Sacro Iure Pontific.veluti terrestre numen veneramur, in ca.1. de raptor. vbi Abb.& Cardina.idem Abb.post Anton.in ca.vltim.nu.21. de foro compet.Marianus Socinus in capitulo postulasti, numero 11. de foro compet.D.Couar.in pract.quęst.cap fi. nu.7. Bonif de Vitali. in tracta.malefic.in rubr.de Inquisit.nu.56.Montal.in l.32 tit.11. part.3. idem in l.1.tit.1.lib.2.foro leg.Nam vt eleganter scribit Abb.d.num.21.fortiori ratione vagabundus ad delicti locum remittendus est, quam non vagabundus, cum talis remissio,sine alicuius iudicis iniuria fiat, & hoc manifestè probat Regia lex 1.titul.29.part.7.dum dicit. *Acusado seyendo algun home de yerro que vuiesse,en algunas maneras, que diximos en los titulos desta setena partida.&c.* In quibus quidē titulis mentio fit de his criminibus,

Vagabundus vtrū ad delicti locum remitti debeat.

D.Didacus Perez

nibus, quæ à vagabundis perpetrantur. idem probat l.15.tit.1.part.7.ibi. *Por yerro que todo home faga.* Et sic generaliter loquitur tam de vagabundis, quam de alijs hominibus.

Bene tamen hæ cõtrouersæ opiniones distinctionis fœdere possunt cõponi, vt prima tunc locum obtineat, quando offensus accusat reum vagabundum coram iudice loci, vbi eum inuenit: tunc iudex loci delicti ex officio nullo modo procedere potest. Secunda verò opinio vera est, quando iudex loci delicti, parte postulante, remissionem petierit, quod probare videtur egregia Par. lex.15. supra allegata, quam ad hoc refert Auendan. respons.40. numero 9. Et nota, quòd vagabundus dicitur, qui per mundum vagatur. Bartol. in l.4.§. Prętor, ait num. secundo, ff. de dam. infect. & est communis, teste Marian. in capit. fin. numero 57. de foro comp. & qui nõ habet certum domicilium. gloss. in d.§. Prętor ait, Quam sequitur Guid. Pap. decis.202. num.2.

ET BENEFICIA. Cap. X.

1 *Clericus ratione Ecclesiastici beneficij residentiam requirentis in loco illius domicilium sortitur.*

2 *Habens plura beneficia residentiam requirentia, totidem habet domicilia.*

3 *Prælatus subditum Clericum ratione beneficij, pro delicto alibi commisso in propria diœcesi inuentum, punire potest.*

AN Clericus, † ratione beneficij, quod habet, dicatur habere domicilium in loco illius? Sufficiat referre breuiter, quę tradit latè Felin. in cap. dilectus, el 2. de rescriptis. in 1. columna, vbi materiam istam more suo, per conclusiones resoluit, videlicet, quòd si Clericus habet beneficium, non requirens residentiam, non censetur illic habere domicilium, secundum Innocen. Anton. & Abb. in capitulo ex ore. de priuilegijs. Si verò requirit residentiam, sortitur ibi domicilium, secundum omnes Doctores. ibi. & in d. capit. Ex ore. & alios, quos ibi refert: quod procedit, licet ibi non resideat, si secum non est dispensatum super residentia, vt per eundem Felin. ibi. in 2. colum. in 4. conclusione. Qui post multa concludit, quòd talis de facto non residens, fingitur ibi habere domicilium in loco beneficij in onerosis. Vnde † habens plura beneficia requirentia residentiam, dicitur habere plura domicilia, secundum eum, ibi, in 3. conclusion. allegando gloss. in capitulo Primus. 71. distinctione, & in capitulo quoniam 21. quęstion. secunda. Et in capit. quia in tantum. de prębend. quod intelligit, quando quasi ęqualiter in vtroque residet: 1 2 2

secus tamen si in altero seruit Vicarius eius, quia tunc habet domicilium tantum, vbi residet, & hoc etiam tenet Abbas in capit. Postulasti. de foro competen. colum. prima. Imò plus dicit idem Felin. vbi supra, in 3. columna, in 6. conclusio. quod licet Clericus posit habere domicilium alibi, tamen principale dicitur esse in loco beneficij, pro quo refert Innocent. in dicto cap. Ex ore, & alios: & idem notat ipse in dicto cap. po-
3 stulasti. in princip. Ex quibus omnibus † sic breuiter collectis, etsi diffusius illa predictus Doctor scripserit, videtur, quod posit inferri ad nostrum propositum, quod prelatus diœcesis (in qua quis habet benefi-
b cium, in quo tenetur residere, licet non resideat) potest punire [b] talem Clericum inuentum in sua diœcesi, de delicto alibi commisso, tanquam sibi subditum ratione domicilij, quamuis nullum aliud domicilium in sua diœcesi habeat. Et in materia huius capituli, vide Decium in capit. quia in tantum. de prebend. circa fin. vbi inter alia ponderat text. in capit. 3. de tempor. ordin. in 6. contra communem conclusionem, & tandem in fine respondet.

ADDITIO.

A IN *loco illius*. Vide glos. not. in capit. quia in tantum. in verbo, plures. in fine, vbi Abbas, de prebend. Archid. in cap. statutum, colum. 5. Ioann. Andr. colum. penult. & Domin. & Franch. in §. cum verò. de prebend. in 6. Archid. in summa, 3. questio. 6. & in cap. si clericus. 11. quest. 1. Speculat. in tit. de accus. §. 1. versicul. Sed nunc quid sufficit. & in §. seq. Abb. Barb. & Marian. in cap. postulasti. de foro compet. Bald. in l. omnes, in 2. notab. C. de Episc. & Cleric. Ant. & Abb. in cap. cum causam, de dolo, & contumac. Cardin. in Clem. causam, §. quod si forsan, notab. 3. de elect. Fab. in §. vlt. col. penult. Inst. de pœna temerè litig. Felin. in cap. dilectus. in 2. huius initij col. 1. de rescript. Bertran. consil. 101. lib. 3. Bober. in sing. incip. Forus.

B *Potest puniri*. Adde quod hec auctoris opinio intelligenda est, quando non petitur remisio à iudice loci, vbi delictum fuit commissum, si enim peteretur, teneretur quidem prelatus diœcesis, in qua clericus beneficium habet, & in quo residere tenetur, clericum petenti iudici remittere. Sicut eam facere tenerentur alij iudices, qui ratione originis, vel domicilij, alterius cause in ipsum delinquentem iurisdictionem habent. Ita Ant. de Butrio. num. 10. Arch. col. penult. Felin. num. 9. in cap. fin. de foro competen. D. Episcopus Couar. in pract. q. cap. 11. num. 6. & hanc opinionem communem esse testantur eam sequuti Cep. consi. crimin. 59. versic. Primum est, an de iure. Curt. iun. in l. heres absesis. §. 1. nu-
mero

mero 5. vbi Sapia. num. 10. ff. de iurisd. omn. iud. Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. q. 38. versic. Est autem, & vide tex in §. si uero quis comprehensorum, in Auth. vt nulli iudicum.

GRAVIA, ET PLVRA PERPETRARVNT facinora. Cap. XI.

1 *Delicta leuia, grauia, grauiora, seu grauissima, quæ dicantur, breuiter & dilucidè, per totum caput explicatur.*

QVia ex qualitate delictorum in dispositione sacrorum canonum pœnę minuuntur, vel augentur, & in his quę ad iudicis arbitrium relinquuntur, pari modo aggrauari vel moderari debent: ideo de clericorum delictis tractaturi, oportunum est vt aperiamus quę leuia, grauia, grauiora, seu grauissima iudicentur. Et † in hoc Panor. in c. tuę. 1
de pœnis, scripsit, quod leuia [a] dicuntur, vbi dolus non requiritur, vt a
quando aliquid contingit per imperitiam, vel culpam sine dolo: vel quã do dolus interuenit circa rem modicam. Cui adde Ang. in l. non solum, §. Si mandato, §. de iniur. & in l. leuia, ff. de accusat. ad hoc videlicet quę di cantur crimina leuia, vel non. Et vide August. in addit. ad Ang. de Aret. in verbo, hęc est quędam inquisitio. in addit. 5. in fin. quę per glos. in c. cum illorum, de sentent. excommun. dicit, quod hoc relinquitur arbitrio iudicis: [b] & quod secundum vulgi opinionem ista veniunt in considera- b
tione. Item quod grauia sunt in quibus exigitur dolus, & tendunt in graue preiudicium alterius, seu reipublicę: & magna pœna imponitur, [c] c
vt in furto, periurio, & similibus. Grauiora sunt publica, & quando non imponitur pœna mortis. Grauissima vbi imponitur pœna mortis. Pro leuibus secundum eundem Panorm. non debet deponi clericus, nec priuari beneficio, sed poterit ad tempus suspendi, vel aliter corripi ad arbitrium superioris. Pro grauibus potest deponi. & adde Felin. in cap. At si clerici. de iudic. in princ. in col. penult. qui dicit, quod quę dicantur crimina grauia, statur arbitrio iudicis, & refert ad hoc Abb. vbi supra. Pro grauioribus quanquam non sint publica, poterit vltra depositionem detrudi in monasterium. Pro grauissimis, vbi de iure ciuili puniretur pę na mortis potest deponi, & damnari ad perpetuum carcerem. Et quia qualitas cuiuscunque criminis latius in quolibet eorum infra declarabitur, ista sufficiant pro commento huius particulę.

ADDITIO.

A L*Euia.* Quę dicantur leuia, grauia, grauissimaque delicta, explicat eleganter Bartol. in l. non solum. §. si mandato meo. num. 7. ff. de iniur. & in l. leuia. ff. de accusat. gloss. in l. auxilium. ff. de minori. Salic. in l. 1. C. de requir. reis. Felin. in cap. cum illorum. de sentent. excomm. Angel. Aret. in tracta. malefic. in prin. col. 3. Abb. in cap. tuę, de pœnis. Petrus Foller. in prac. crim. in parte audiantur excusatores. num. 49. pag. 70. Iul. Clar. lib. 5. recept. sentent. §. 1. versic. Sunt etiam. Qui scribit serenissimum, & inuictissimum regem, & Dominum nostrum Philippum II. Hispaniarum Regem, à suo suprèmo Senatu interrogasse, quę essent delicta atrocia: cui Senatus respondit, atrocia esse delicta sequentia rebellionis, lęsę Maiestatis, homicidij ex proposito commissi, falsę monetę, tertij homicidij, scilicet commissi ab eo, qui alia duo commiserat, etiamsi pro his condemnatus non fuisset, vulneris illati proditoriè, etiamsi mors sequuta non fuerit, tertię tonsationis monetę, raptus virginis honestis parentibus ortę, etiamsi copula sequuta non fuerit: usus venereus cum sacra virgine in habitu, & intra monasterium degente, Sodomia, famosorum latronum in vijs grassatio, falsificatio Sigilli Principis, aut Senatus, quod responsum Regi nostro placuit.

Resp. Regi Senatus Hispani declaratur, quæ crimina atrocia iudicanda beat.

B *Arbitrio iudicis.* Vide Bald. in cap. proposuit. de appella. Felin. post alios, in ca. at si clerici, de iudic. num. 13. Andr. Tiraq. in rep. l. si vnquam, in verb. omnia, num. 31. pag. 177. C. de reuoc. donat. Bermo. Chrouer. tit. de publ. concubinar. c. de Sod. crimin. num. 30. & latius eod. trac. in parte fuerit dispensatum, num. 1. fol. 206. & hanc opinionem communem esse fatentur eam sequuti Andr. Alciat. in c. cum non ab homine, num. 28. de iudic. Villa. Hispan. in lib. commun. opin. litera D. num. 56. Iul. Clar. lib. 5. recept. sent. §. 1. versic. Sunt etiam. eamque sequitur vir nostra ętate in iure, consummatissimus Iacob. Menoch. in libello omni eruditionę pleno, de arbitr. iud. quęst. lib. inquam. 2. cent. 5. casu 266. num. 3.

Iac. Menoch.

C *Magna pœna imponitur.* Et ideo delictum tanto grauius iudicari debet, quanto pro eo grauior pœna imponitur. Hęc fuit Bart. opinio in l. leuia. circa princip. ff. de accusat. & hanc dicit communem regulam, & theoricam, Socinus consil. 157. num. 5. lib. 2. & vide Barbat. consil. 48. lib. 2. Dec. cons. 65.

CVM LAICI ESSENT SINE ORDINIBVS, ministrare ac celebrare sunt ausi. Cap. XII.

1 *Clericus huius criminis reus, iudicis arbitrio est puniendus.*

2 *Ingerens se in actibus clericorum, cum non sit, est falsarius.*

3 Cle-

3 *Clericus in ordine quem non habet ministrans, deponendus est.*
4 *Clericus non ordinatus ministrans in aliquo ordine in apparatu, irregularitatem contrahit, cum quo Papa solus dispensat.*

QVę pœna sit imponenda laicis Missam, vel aliud sacrum ministeriũ celebrantibus, hucusq; canonica iura non statuerunt: forsan enim antiqui illi Patres non crediderunt tantam futuram esse aliquorum hominum temeritatem, vt tantum nefas (quale est sine ordinibus Missam celebrare) committerent, etsi iam hodie dignum esset speciali sanctione punire, cum temporibus istis hoc aliquando accidisse comperimus. [a] a
Cum ergo casus acciderit, † hoc arbitrio iudicis puniendum videtur, in 1
quo oportebit considerare ea, quę in arbitrijs inferius suo loco consideranda describimus. Bald. tamen in l. qui sub prętextu. C. de sacrosanct. Eccl. notat, quod dicens † se clericum, & ingerens se actibus clericorum, 2
cum non sit, est falsarius, quem refert Fel. in cap. Tertio loco, de prob. in princ. vide etiam Felin. in proœmio decret. in num. 37. vbi dicit, quod mentiens se clericum punitur arbitrio iudicis, & vltra hoc faciens actus clericales punitur pœna falsi. [b] Et vide Prępofit. in cap. Quod interro- b
gasti. 27. distinct. Clericus autem † ministraus in ordine quem non ha- 3
bet, deponendus est, [c] & amplius non ordinandus. text. in cap. de cler. c
non ord. minist. qui sic sumatur. Diaconus missam celebrans ad sacerdotium non potest promoueri, à Diaconatu suspenditur biennio, vel trien-
nio, vt in capit. 2. eodem titulo. Clericus pręterea, † qui cum non esset 4
ordinatus ministrauit in aliquo ordine in apparatu, incurrit irregularitatem, cum quo solus Papa dispensat: tenet Lapus in allegatione vigesimanona incip. An dispenset, referendo Calder. in c. Si celebrat, de cler. excommun. Idem tenent Host. & Goffred. vt ad maiores ordines ascendat, sed in susceptis dispensat Episcopus, ut notant Angel. in summa, in §. 38. incip. Duodecimo incurritur, in ver. irregularitas, & Siluester in eodem verbo, in §. duodecimo queritur.

ADDITIO.

COmperimus. Id sane contingit in hac celeberrima totius Archiepiscopatus Tolet. Complutensi curia, quidam ciuitatis de Baeca (de quo A
ipse oculatus fuim testis) Anno Domini 1569. cum laicus esset, nec ali- *Factũ memorabile*
quo ordine sacro esset insignitus; duas missas celebrauit, alteram in religiosissimo D. Bernardi Collegio, alteram verò in piissimo Collegio Societatis IESV: sed quia dementia laborabat, & ob iustas alias causas pœna detrusionis perpetuę in monasterium fuit punitus à Licentiato Martino Lopez de Salas, tunc dictę Curię vicario generali integerrimo,

& incorruptissimo, à quo ipse tanquam huius Complutensis Academię Cancellario, Doctorali laurea sacrorum Canonum (licet immeritus) fui insignitus, anno Domini 1570. die vero 6. mensis Iulij. Et nisi me mea fallit sententia, existimo preclaros, & omni laude dignissimos hęreticę prauitatis censores, posse ad tanti criminis punitionem procedere, reumque tanquam male sentientem de Sacramento Ordinis, condignis pœnis punire.

B *Pœna falsi*. Adde expressam Regiam l. 2. titulo fin. 7. parte, vbi Gregorius Lopez.

C *Deponendus*. Vide authorem in regul. & falleut. regul. 357. & doctū & diligentissimum Ioan. Gracian. in regul. & fallen. reg. 61. Hostien. in summa tit. de cleric. non ordinat. minist. §. qualiter, & Regiam l. 29. titul. 6. par. 1. & hoc sex modis limitat Siluest. in summa, in verbo irregularit. versi. Duodecimo, Angel. in summa d. verb. questio. 38. & Nauar. in Manuali, cap. 27. num. 242. Imò si nundum sacerdos ausus fuerit Missam celebrare, curię seculari tradendus est, vt statuit felicis recordationis, Paulus IV. vt refert Iudit. Inquisit. die 17. Febr. anno 1559. decret. 7. & die 20. Maij, anno 1559. & Simon Maiol. de irreg. lib. 4. cap. 13. nu. 1. qui pro toto tius capitis huius materia legendus est.

EXCOMMVNICATI. Cap. XIII.

1. *Clericus excommunicatus ordinem recipiens, ab illo ordine est deponendus, cum quo tantum solus Papa dispensat.*
2. *Episcopus quando cum irregulari possit dispensare.*
3. *Pœna huius capitis afficitur clericus, qui cum esset suspensus vel interdictus, sacris ordinibus fuit insignitus.*

1 POena † clerici secularis recipientis ordinem dum existit in excommunicatione, est quod deponatur ab illo ordine. Not. Abb. ex tex. in c. cum illorum, in 2. nota. de sent. excomm. cum quo solus Papa dispensat, vt ibi. Quod procedit, etiamsi ab excommunicatione, qua erat ligatus, poterat ab aliquo inferiori citra Papā absolui, vt concludit Abb. post Ioan. Andr. vbi supra, ex ratione, quia fuit effectus irregularis, & cum irregularibus solus Papa dispensat. Et idem voluit Angel. licet Abb. a non referat in sua summa, in verbo Irregularis, in §. 21. incip. Secundo 2 contrahitur, † & Siluest. in eodem verbo, in ver. Secundò quęritur. Hostien. vero in sua summa. tit. de cler. excom. minist. dicit, quòd videtur sibi, quòd quando excommunicatus ab Ordinario incurrit irregularitatē, quia sententiā eius violauit, possęt ordinarius secū dispensare: dicit tamē

quòd

quod consuetudo refragatur. Et aduerte, quòd idem est in clerico, qui suspensus vel interdictus ordines recepit, vt firmant Angel. & Siluest. vbi supra, referendo Rai.

ADDITIO.

A DIspensat. Adde quòd presertim hoc procedit, si detur in recipiente certa scientia, vt in c.1. de ord. ad Episc. qui renun. episc. vbi idem cõstat, si crassa, vel supina daretur ignorantia, vt in c. illorum, de sent. excõ Quod si quis probabili affectus ignorantia, vel excõicatus, vel ab excõicato sacris fuerit ordinibus insignitus, ab episcopo proprio, qui in eo actu minimè deliquerit, dispensationem poterit obtinere, vt in c. vlt. de ordin. ab episc. qui renunc. ubi omnes Doct. not. traditur etiam à Doctoribus in d.c. cum illorum. Quamuis huic vltimę opinioni refragetur Inn. qui in c.1. de schismat. scribit collationem ordinis factam ab excommunicato, probabili tamen ignorantia excommunicationis, ita firmam esse, vt absque aliqua dispensatione, eius executio permissa sit: quam opinionem tenuit Hugo Doctor antiquitatis venerandę, si credimus gl. quę illum refert in cap. ab excommunicatis. 9. q. 1. Collect. in c. vltim. de ord. ab epis. Abb. nu. 46. in cap. veritatis. de dolo, & contumac. idem in cap. ad probandum, vbi Fel. col. pen. de re iudic. Alphons. à Castro Zamorensis, acris & subtilis ingenij, & diuini verbi Orator celeberrimus, in lib. 2. de potest. leg. pęna. c. 15. Quam opinionem falsam esse censeo, & iuris esse apertissimi existimo, dispensationem semper necessariam esse, siue adsit scientia, siue probabilis ignorantia. Sequor equidem in hoc gl. in d.c. ab excommunicatis, & in cap. 1. de schismat. & in cap. 2. de ord. ab Episcop. & in cap. si qui à simoniacis. 1. q. 1. quam communem esse sententiam fatetur Abb. in d.c. veritatis nu. 46. D. Episcopus Couar. in c. alma mat. 1. parte 1 relect. §. 6. num. 6. de sent. excom. lib. 6. & est tutior opinio secundum Anan. in d.c. 1. de schism. num. 2. Silua. de benefic. 2. par. q. 11. col. 3. *Alphonsus à Castro.*

Hodie verò siue detur scientia, siue ignorantia, Episcopus iure poterit in hac irregularitate dispensare, ex sacro Concilio Trid. sess. 24. c. 6. vbi Episcopis noua conceditur facultas dispensandi super quacunque irregularitate descendente ex quocunque delicto occulto, excepto homicidio voluntario. Erit equidem in proposito casu occultum delictum, si excõicatio occulta est, licet celebratio ipsa publica sit. arg. text. in l. in delictis, §. si extraneus, ff. de noxalib. nam quamuis actus celebrandi publicus sit eius verò malitia, quę ex communicatione emanat, occulta est, ita in sacrę pęnitentiarię summo Prętorio definitum esse testatur vir egregius Martinus Nauar. in Manu. confess. cap. 27. num. 241. *Cõc. Trident. in tertatio.*

ILLEGITIMI. Cap. XIV.

1 *Filij illegitimi apud Ethnicos honoribus, & dignitatibus indigni indicabantur.*
2 *Illegitimus non potest sacris ordinibus insigniri.*
3 *Si tamen de facto fuerit ordinatus, licet recipiat characterem, ordinis tamen executione caret.*
4 *Celebrans verò non obtenta dispensatione irregularis non est.*

1 VT ab illicita † copula retraherentur, seque iustis nuptijs alligarent homines, ex quibus prolem legitimam susciperent, meritò etiam apud Ethnicos sancitum, ac obseruatum est, vt filij illegitimi nati, quantumcunque sine sua culpa labem ipsam contraxissent, & dignitatibus
a indigni iudicarentur.[a] Quod nempe etsi consideratione prędicta, vt sic fiat, non reputetur iniquum, licet filijs ipsis (quibus natura negauit ortum suum eligere posse) crudele quodammodo ac durum videatur: cum illis tamen illegitimè natis viris, qui propria virtute ac bonis actibus paternam culpam in seipsis abstergunt, pluresque legitimè natos moribus ac
b meritis antecellunt, [b] ac reipublicę seipsos reddunt vtiliores, talis iuris asperitas liberaliter, & sine pecuniarum exactione temperanda esset, vt sicut parentes ab illicita copula retrahit (si forsan retrahit) filiorum damnum futurum, sic iam natos contra leges filios, spes recuperandi honores, ad virtutem sequēdam impellat. Iustum est enim, vt quos aliena culpa honore destituit, propria virtus, etsi pauperrima sit (vt ferè semper esse solet) ad honores restituat. Quid enim crudelius, aut iniustius, quam quod naturalis quidam parentum excessus, virtute sola quantumuis clara filiorum, in pauperibus reparari non valeat, in diuitibus tamen, qui patrum suorum reatui plura propria addiderunt scelera, hoc facillimè de-
2 leat sola pręstatio pecunię? Prędicta igitur † consideratione, etiam sacri canones, quibus maxima cura est sancto fauere instituto matrimonij, ac sic illicita punire cōnubia, illegitimos quoque à clericali tonsura, ceterisc
c que Ecclesiasticis ordinibus arcet, prohibetque, [c] vt in c. 1. de fil. presb. Et in cap. 1. & 2. 56. distin. & hoc per sex rationes, quas describit Prepo. in d. c. 2. licet Hostien. in summa de fil. presb. in §. quę est causa. solùm tres scri-
3 pserit. Si quis autem † illegitimè natus promotus fuerit, licet recipiat characterem, non habet tamen executionem ordinis, probat text. in cap. fin. 56. distinct. Ex quo notant illi Dominicus, & Prepofit. quod licet illegitimitas non inficiat habitum ordinis, sed executionem: sed talis ordinatus recipit characterem. Et aduerte, quod tales illegitimi ordinati, non

incur-

incurrunt nouam irregularitatem, [d] si ante obtentam dispensationem celebrant, vt notat Nicolaus Plouius in tractatu de irregularitate, in 40. regula, referendo Guliel. & Archidia. & hoc dic. t seruare curiam. d e

ADDITIO.

A *Idem* Tiraquel.

IN *digni iudicaretur.* Adde latissimè Andr. Tiraqu. virum sanè variæ & indefessæ lectionis, & de vtroque iure meritissimum, nec pro meritis satis laudatum in tract. de nobilitate, cap. 15. nu. 10. cum seq. G ib. Paleotum Card. in tract. de not. & spur. cap. 55. & vide regiam l. 2. tit. 13. part. 4. & leg. 3. titul. 15. eadem parte, & ibi multis nominibus magnus Gregor. in verbo, *Dignidades y honras:* Alber. Trot. libro secundo, de vero & perfecto cleric. cap. 1. & 2.

Gregor. Lopez.

B

Antecellunt. Quę sane in locis iam citatis, longa manu traduntur in filiorum illegitimorum execrationem, minimè intelligas de his, qui virtutum suarum splendore natalium tenebras effuderunt, eos enim apud bonos, & probos viros, nec vllo contemptui esse, nec legitimis inferiores iudicari censet Hippol. sing. 273. & vt bene inquit Sophocles.

Legitima est natura viris quibus optima mens est.

Imo sępissimè, vt in hoc loco inquit author, legitimè natos antecellũt. Hinc Statius:

Vidi ego transertos, in alieno robore ramos,
Altius ire suis.

Et Euripides pręclarè inquit:

Ex nobis spurios nasci, non turpe putandum est.
Fac namque ingenio valeant, fac moribus, ipsum
Haud vnquam poterit natura inuertere nomen.

Et plures viros pręclaros, qui illegitimi fuerunt, commemorat doctissimus pariterque Illustrissimus Cardin. Pal. in d. tract. ad finem, & fuerunt, & nostra tempestate sunt multi viri clarissimi, qui natalium defectum passi sunt, inter quos non infimum locum obtinet, noster D. Episcopus Bernardus Diaz de Luco, qui ut compertum habui multorum integrę fidei testimonio, illegitimus fuit. quod pręter alios testatur D. Episcopus Ioan. à Rojas in tractat. de succes. ab intest. cap. 15. num. 19.

Card. Pal.

Ioa. Bernar. fuit illegitimus.

C

[c] *Prohibensq;* Adde quòd Deus Opti. Maximus prohibitionem hanc induxit Deuter. cap. 23. vbi scribitur: *Non ingredietur Manzer* (hoc est) *de scorto natus in Ecclesiā Domini vsque ad decimam generationem.* text. in c. innotuit. de elect. c. per venerabilem, qui filij sint leg. Sed hoc in c. nisi cum pridem de renunc. declaratur, quòd illos quos paterna vitia non sequuntur, possunt suffragari virtutes, quę summum pręsulem Romanum inducent, vt cum eis dispenset, si morum honestas eos commendabiles reddat, textus in capitulo presbyterorum 56. distinctione: nam

vndecun-

vndecumque homines nascantur, si parentum vitia non sequantur, honesti, & salui erunt. cap. vndecumque. ea. distin. nullum equidem parentis delictum, innocenti filio pœna esse debet. l. 2. §. nullum, ff. de decurion. Si contrarium diceres, maximum absurdum sequeretur. Vnde Bion philosophus non minus ridiculum hoc esse affirmabat, quā si medicus quispiam ob aui, aut patris morbum, nepoti vel filio medicamentum adhiberet. Huius verò prohibitionis ne illegitimi sacris donentur ordinibus, plures rationes scripsit Petr. Rebuff. in benefic. pract. in part. de dispen. super defect. natali. fol. 407. & vide Regiam l. 12. tit. 6. part. 1. vbi Greg. in verbo, *orden*. Et notat quòd impedimentum, de quo in hoc capit. locum obtinet, etiamsi defectus natalium sit occultus, & qui eum patiuntur, pro legitimis habiti sunt, quales sunt multi, quos coniugatę ex adulterio habuerunt, vt egregiè scribit Nauar. in Manu. confess. c. 27. num. 201. Filius verò matri hoc asseueranti credere non tenetur. l. 1. §. si quis ab aliquo, ibi. *Si testator eum negauerit* vbi Bart. & Doct. not. ff. de Carb. edict. l. 1. §. mulier. ibi. *Spurium in actis professa est*. Iuncta gloss. fin. ibi, ff. de probationibus, gloss. in l. si vicinis. Cod. de nuptijs, & in l. si posthumus, §. sui, verbo probetur, ff. de liber. & posthum. Regia lex 9. titul. 14. part. 3. vbi Gregor. & opinio hęc communis est, vt constat ex multis authoribus congestis, qui eam sequuntur à Ioan. Rojas, tract. de success. c. 2. num. 28. & ita quoad sacrorum ordinum promotionem tenet Mart. Nauar. in loco iam allegato. Tamen (quod salua tanti viri pace dicam) in promouendo tutius esse credo, propter animę periculum, vt ab ordine suscipiendo abstineat. In eo verò qui iam est ordinibus insignitus, propria eius cōnsciētia inspicienda est: nam si in intimo conscientię motu pendeat, ad credulitatem assertionis maternę pręsumēs se esse illegitimum, abstinere debet à sacri ordinis ministerio, & ad cautelam dispensationem oportet impetrare. Si verò internus conscientię motus ad credulitatem non pendeat, sed potius firmissimè credat, se legitimum esse, nec abstinere tenetur, nec dispensationē impetrare, ex Abb. sentētia in c. 1. de fil. presb. & hęc est communis Summistarum sententia, vt fatetur Simon Maiol. de irreg. lib. 1. c. 7. num. 3. Hinc illud mihi dubium est, quod scribit vir doctissimus Alphons. à Cast. lib. 2. de potest. leg. pœn. c. vlt. 3. concl. asseuerans, filium presbyteri ex coniugata, ita occultè genitum, vt non possit aliunde probari, quam per parentum assertionem promoueri posse. Cuius contrariā tenet Anton. in c. 1. de fil. presb. & de hoc dubitat Couar. in Clem. si furiosus. 2. part. §. 3. num. 4. de homicid. Sequitur tamen Anton. Nauar. in Manuali c. 27. num. 193.

Notabis tamen vtiliter, non esse Episcopis permissam dispensationē, vt qui defectum natalium patitur, ad sacros ordines possit aspirare, etiā

hodie

hodie authoritate SS. Concilij Tridentini sess. 24. can. 6. Nam quãuis nouissima illa cõstitutione detur Episcopis facultas dispensandi in omni irregularitate, descendente ex delicto occulto, non deducta in iudicium, excepta ea quę prouenit ex homicidio voluntario, exceptis alijs deductis ad forum contentiosum, in hac verò huius capitis irregularitate, quę aliunde & non ex proprio delicto oritur, dispensandi facultas concessa non est, quod non vulgariter notari debet, pro illius decreti interpretatione. Ita tenet insignis Mart. Nauarr. in Manual. confess. c. 27. nu. 194.

Si tamen illegitimus quispiam monasticam profiteatur disciplinam, vitam suam dicitur innouasse, & eo ipso, quibuscumque sacris ordinibus potest insigniri, text. in c. 1. 56. distinct. & in c. 1. de filijs presbyt. gloss. in sum. 56. dist. Regia lex 12. tit. 6. part. 1. ibi. *Pero a un ay otra razon, porque puede recebir estas ordenes sobredichas el que no fuesse legitimo. Esto seria si entrasse en orden de religion primeramente.* Tradit Bal. in l. 1. in 1. lect. ara. nu. 5. C. de sacrosanct. eccles. Rom. in Auth. si mulier. 7. priuileg. C. ad leg. Falc. Felin. in c. testimonium. nu. 31. de testibus. Hippol. sing. 273. & c. in rub. ff. de fideiuss. & in singul. 501. Anton. de Rosel. de legit. lib. 3. in fin. vbi id limitat, procedere tantùm in filio naturali, non verò in spurio, qđ falsum est, & meritò eum reprehendit Ioan. Rojas in tract. de success. cap. 23. num. 109. Quod notandum est ad interpretationem text. in c. dilectas. de filijs presbyt. & in c. 1. eod. tit. in 6. Aboletur sanè omnis illicita macula per religionis ingressum, vt in auth. de monachis, in princip. c. nõ liceat. 19. q. 3. quod tantum quoad ordines sacros intelligendum est, quoad dignitates, & grauiora munera; is qui spurius natus est, promoueri nullo modo potest absque Summi Presulis indulgentia; gloss. not. in cap. fin. de filijs presbyt. Abb. in cap. 1. in fine eod. tit. Felin. in c. meminimus. not. 6. de accusat.

Nimis tamen inter Doctores controuersum est; vtrum ingressus religionis operetur legitimationem, quo ad successionem bonorum parentum. Siquidem Guil. de Cuneo, qui huius quęstionis fuit antesignanus, in l. 1. C. de sacrosanct. Eccl. in ea fuit sententia, vt censeret filium illegitimũ monasticam vitam professum, posse succedere in bonis parentis. Idem sequitur Bald. in d. l. 1. lect. col. 5. Felin. in cap. cum deputati. de iud. col. 2. Rom. in Auth. similiter. C. ad leg. Falc. 7. Spec. Alex. Roman. & Archid. col. 2. in l. necessarijs, ff. de acquir. hęred. Barbat. in cap. quia nos, de testamen. colum. 1. Ias. in l. 1. num. 30. C. quando non peten. part. Anton. de Ros. in tractat. de legitim. ad finem, in qua fluctuat Roder. Suar. allegat. 25. ita vt in casu, de quo fuit interrogatus, consuluerit concordiã faciendam esse tandem religionis fauore. Guil. sequitur, & de ea nimis dubitat Gregor. Lup. in d. l. 21. in verbo, *en orden*, & tueri eam conatur duobus casibus.

Primò, quando filius est naturalis, non spurius. Secundò, quando parentis consensu religioni offertur, tandem in fine illius gloss. dicit, valde dubiam esse quęstionem hanc, & quod in pract. vix reciperetur Guil. opinio, eam verò communem esse testatur in signis Couar. in 4. decret. 2. part. cap. 8. §. 7. in fin. Quę ea solum ratione innititur, quia sicut filius naturalis patris consensu Curię Principis oblatus, fit legitimus ipsi offerenti, etiamsi filios legitimos habeat l. 3. C. de naturalibus, & Authent. quibus modis natur. effic. sui. §. 1. 2. & 3. Reg. l. 5. tit. 15. part. 4. multo magis per oblationem curię cęlesti. Sed propter id hęc legitimatio ab aula iam recessit, teste Ang. consil. 17. & in d. Authen. §. quod verò. Rosel. de legit. c. fin. Oblatus equidem Curię Cęsaris, ideò legitimus fiebat, quòd pręsumebatur à Cęsare ipse legitimus fieri, quod non conuenit oblationi Curię cęlesti: & ideò contrariam sententiam tenet Fab. in auth. ex complexu. C. de incest. nupt. Prępositus in cap. tanta, colum. 2. qui filij sint legitim. Flor. in 3. part. tit. 1. c. 27. §. 2. Couar. d. §. 7. Et hęc opinio verior est, & Forensi vsu recepta.

Expositus an posit ad ordines promoueri.

Sed huic loco accommodatissimum illud non omittam, an expositus, cuius parentes adeò latent, vt prorsus incertum sit, an legitimis conceptus sit nuptijs, posit ad sacros ordines promoueri. Qua in re dubius, & anceps est Anchar. in c. 1. de infan. exposit. cuius dubitationis ratio est: quia nemo legitimus pręsumitur, & qui se legitimũ dicit, probare debet: Ang. per illum text. in l. liberorum, ff. de his, qui not. infam. Dec. consil. 54. Ias. in l. nec possessio. C. de testib. idem consil. 102. volum. 4. Andr. Alciat. de pręsumpt. regul. 3. pręsump. 1. num. 12. D. Couar. in 4. Decretali 2. part. c. 8. §. 3. num. 1. Et opinionem hanc nouissimè sequitur doctissimus & diligentissimus Simon Maiolus, Episcopus Vulturarien. de irregul. lib. 1. ca. 11. num. 1. vbi plures viros egregios commemorat, qui expositi fuerunt contrariam tamen sententiam tenet Anan. in d. c. 1. de infan. exposit. nu. 11. vbi concludit nullam dispensationem necessariam esse, vt expositus posit promoueri. Sequitur Bermond. Cho. in tract. de publ. concubina. in verbo, qui etiam filias. num. 90. colum. 363. quam opinionem communem esse testatur eruditissimus Card. Palept. in d. tractat. cap. 63. num. 3. Nam vt ipse, cap. 20. eiusdem tractatus probare contendit, à supradicta sententia recedens vnusquisq; legitimis natalibus ortus pręsumitur, quod latius apud eum legendum erit. Sed quod ad nostram spectat propositam controuersiam, D. Pręsul Couar. in Clem. si furiosus. 1. part. relect. in princ. num. 9. de homic. à communi opinione videtur recedere, ea innixus ratione, quòd non soleant filij ex legitimo nati matrimonio exponi, sed potius, qui ex furtiuis, & illicitis fornicationibus congressibusque nascuntur. Sed hęc ratio concludens non est. Si quidem veteris exemplis cõ-

stat,

ſtat, multos filios expoſuiſſe, qui tamen ex matrimonio nati ſunt, vt de Semirami, Paride, Cyro, & de alijs pluribus hiſtorię teſtantur. Nos equidem quotidiano vſu id experimur, quàm plurimos rei familiaris inopia oppreſſos, qui cum liberis alimenta non poſſunt ſuppeditare, ſolere eos exponere, ea potius ſpe, vt commodius ab alijs educentur. quàm quòd paterna erga illos pietate ſint deſtituti. Opinio tamen dicti Domini Epiſcopi ſummè mihi placet, qui cenſet expoſitos ad Eccleſiaſticos ordines non eſſe promouendos absque diſpenſatione, quòd ſi promoti fuerint, ordinum vſu prohibendi non ſunt, propter communis ſententię authoritatem, quamuis indiſtinctè communem ſententiam ſequatur, vir noſtro ſęculo in iure conſummatiſsimus, & perſpicacis, & acris ingenij, Iacob. Menoch. de arbitr. iud. queſt. lib. 2. cent. 4. caſu 396. *Iacob. Menoc.*

* Expoſitus tamen in illa patri natus preſumitur, qua expoſitus eſt. Bar. in l. 1. col. fin. ff. ad munic. & in l. ſi qui ſemper, ff. de in ius vocand. Plati. in l. ciues. in fin. C. de incol. Greg. in l. 4. titul. 20. part. 4. Ori. ad nota. quia multa iura competunt ſolis oriundis.

Irregularitatem. Vide Abb. in c. ſi celebrat. de cler. excomm. miniſt. Gonſal. à Villadiego, de irregul. c. de ſuſp. col. 1. Petrum Rebuff. in pract. benefic. in part. de diſpen. ſuper defectu natali. num. 13. quam opinionē communem eſſe fatetur D. Epiſcop. Couar. in Clem. ſi furioſus, §. 1. nu. 3. de hom. Petr. Rauen. in Alphab. aureo, fol. 186. col. 2. Mart. Nauar. probitatis & eruditionis vnicum exemplar, in cap. ſi quando, exceptione 11. de reſcript. D

Diſpenſationem. Vide multa de hac illegitimorum diſpenſatione, tam circa ordines, quàm beneficia, quę ſcribit Alber. Trot. lib. 2. de vero & perfecto cleric. cap. 2. per totum. E

REBAPTIZATI. Cap. XV.

1 Rebaptizatus non poteſt ad Eccleſiaſticos ordines promoueri.
2 Si tamen de facto fuerit ordinatus, qua pœna puniatur.

REbaptizati in tantum † odio habentur ab Eccleſia. [a] quòd qui non ignari rebaptizantur, dicuntur quaſi iterum crucifigere Chriſtum, vt in cap. qui bis, de conſecr. diſtinct. 4. & ideo non ſunt ordinandi [b] ad clericatum, vt in cap. confirmandum, 50. diſtinct. & habetur in Concilio Carthag. V. Can. 11. quod adeò eſt verum, quod dicit text. in d. c. qui bis, quòd etiamſi ignoranter [c] rebaptizati fuerint, ordinari non poſſunt, vbi gloſſ. hoc intelligit de ignorantia iuris, quę non excuſat, non autem de ignorantia facti; quia talis rebaptizatio non impediret promotionem. 1 a b c

Qui

2 Qui autem ex rebaptizatis ad Sacerdotij † gradum indignus aspirare cõtenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subiacebit. Ita disponit Concilium Toletanum IV. de quo in cap.fin. 51.distinct.quamuis ille text.non intelligatur de ordinatione ad Sacerdotium, sed ad Episcopatum, secundum Archid.ibi, quem vide notantem, quod tales scienter rebaptizati censentur perpetuo irregulares, qui respondet ad argumentum, quod potest obijci, qualiter actus, qui non habet effectum, sicut rebaptizatio, inducat irregularitatem, & vide gloss.in d.c.qui bis.

ADDITIO.

A E *Ecclesia*. Quæ non semel definiuit, Sacramẽtum Baptismi, non esse repetẽdum, nec iterandum, quemadmodum Diuus Augustinus lib. de vnico Baptismo, & aduersus Donatistas docet. Et in lib. de vera, & falsa pœnitentia, cap.3. Paulus sanè ad Hebræos cap.6.contra quosdam rebaptizari volentes, ait: *Rursus crucifigentes sibimetipsis filium Dei.* Et iterũ ad Ephesios cap.4.ait: *Vna fides, vnum baptisma.* Est equidem à Catholica disciplina alienum rebaptizari, vt ostendit Clemens Papa V I. cap.15 Constitutionum Apostolicarum, Act.inter cetera: ***Eodem modo contenti sint vno solo Baptismo, qui in Domini mortem traditur, non ministerio abominandorum hereticorum, sed probatur Sacerdotem in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, &c.*** Et paucis verbis interpositis subdit: ***Veruntamen initiatos iterum baptizare tentantes, crucifigunt Dominum, & iterũ eum interimunt: derident diuina, eludunt sancta: insultant spiritui, sanguinem sanctum, veluti communem contemnunt, &c.*** Idem docet Damascenus lib.4.de fide orthodoxa, ca.1. Leo Papa ad Rusticum Episcopum, epist.70.cap.si nullo.de consecrat.distinct.4. Diuus Thom.in 3.part.quęst. 66.artic.9. idem tenent Theologi omnes in 4.sentent.distinct. 6. Alph.à Castro, lib.2. de heręs.cap. de Baptismo, heręs. 5. Quod nouissimè hodie Sacrosanctum Concilium Tridentinum docuit sess.7.cap.11. *Si quis* (inquit) ***dixerit, verũ & ritè collatũ Baptismum, iterandum esse illi, qui apud infideles fidem Christi negauerit, cum ad pœnitentiam conuertitur, anathema sit:*** & sess.14. c.2. & tradiderunt latissimè Ioan.Fab. & alij Catholici viri, qui ętate nostra aduersus Anabaptistas Germanos scripserunt, qui quidem multis magnisq; testimonijs impiam heresim illorum improbãt.

Ordinandi. Adde Alber.Trot.lib.2.de vero, & perfecto cler.cap.14. requisit.9. & Regiam l.9.tit.6.part.1. Et ista irregularitatis labe afficitur is, qui ministrauit hoc Baptismi Scramentum, sciens iterum illud repetẽs, ca.2. de Apost.l.1. C.ne sanct.Baptis.reiter.& his mirè suffragatur canon. 47.ex Concilio Lugdun.apud Burchard.lib.4.decr.56. ***Episcopus, inquit, aut presbyter, si eum, qui secundum veritatem habuerit Baptisma, denuo***

baptiza-

baptizauerit, aut si pollutũ ab impijs,& non rectè baptizatũ,non baptizauerit, deponatur,tamquã deridẽs crucem & mortẽ Domini. Hactenus canon.

* Et alias pęnas contra crimen hoc perpetrantes statutas ex decretis Felic.Papę lege apud eundem Burchard.lib.4.c.99.

* Et non solùm à principio rebaptizatus irregularitatem contrahit,sed etiam postquam sciret, ratam habuerit rebaptizationem in se factam, ita tenet Syluest.in summa.in verb.irregularitas.quęst.4. Tab. in verb.dispensatio.num.13.versic.14. Imò & si quis metu etiam cadente in constantem virum compulsus rebaptizatus fuerit, irregularis efficitur, capit. eos,quos,vbi glos.de consecrat.dist.4.Syluest.in verbo,irregularitas.quęst. 4. At non ita erit, si per vim coactiuam, vt narratur de quodam Episcopo cui nomen impositum fuit, Habet Deum, quem Ariani ligatis manibus, & pedibus inuitum rebaptizarunt, non equidem illi dicta rebaptizatio nocuit, vt eleganter scribit Victor Episcopus Vitensis de persecut. Vandal.lib.3. qui contrarium tenentes merito reprehendit: sequitur Simon Maiolus de irregul.lib.3.cap.14. efficiuntur etiam similiter irregulares, qui rebaptizanti ministrant Acoluti, Subdiaconi, vel Diaconi officio fungentes.tex.in d.c.2.de apostat.glo.in l.1.C.ne sanct. baptism. Pari etiam ratione idem dicendum videtur de compatribus scientibus: sunt equidem isti rebaptizationis participes.cap.vos autem. de consecrat. dist. 4.& tenet expresse Maiolus d.cap.14.num.6. Istorum autem omnium dispensatio ad solum Romanum Pontificem spectat, qui vix illos dispensabit vt religionem ingrediantur,text.in d.c.2. de apost. Tabi.in verb.dispensatio.num.13.versic.14.

A qua quidem irregularitate immunis erit, qui hac interposita conditione baptizauerit, dicens: si est baptizatus,&c. Nam cum conditio, vel de presenti, vel de futuro,& talis falsa, faciat cessare actum.l.cum ad pręsens, ff.de rebus dubijs, & ex interpositione huius conditionis manifestè constet,istum noluisse iterare baptismum,& actus agentium non operatur vltra eorum intentionem,l.non omnis, ff.eod.ita sing.tenet Mart.Nauar.in Manual.confessor.cap.27.num.246.licet asseueret istum à mortali crimine minimè excusari, qui non adhibita debita diligentia id fecerit. Eum tamen censet in vtroque foro irregularem non esse: sed labitur in hoc vir egregius,solum sane inculpabilis ignorãtia ab irregularitatis labe hoc casu excusare potest,cap.2. de baptis.& ita tenet Dom.Soto.in 4.sent. distinct.3.quęst.1. art.9. quã esse veram,& communem opinionem contra Nauar.testatur Fr.Anton.Cordoua, in suis quęstionibus vernaculo sermone editis.q.37.Nam licet verissimum sit, quod si legitimus pręcessit baptismus,nihil secundum eum conditionale ministerium operetur,hoc tamen à notabili culpa clericum immunem minimè reddit,qui in re tam

Egreg. Mart. Nauarri opinio confutatur.

graui supinè nimis se gessit. Propter quam culpam sacris canonibus irregularitatis pœna iustissimè fuit statuta. Nec aliquid dicta clausula operatur, quia adhibenda non est, nisi quando est magnum dubium, an quis fuerit baptizatus. vt scribit Syluest. in tract. de strigi lib. 3. capit. vltim. in fin. propterea sacerdos sciens puerũ necessitatis cã fuisse domi baptizatũ, si ille postea deferatur ad Ecclesiam, vt ritus solemnes seruentur; non potest cum eadem clausula eum baptizare: aliàs efficeretur irregularis, vt expressim traditur in Catechismo Sanctissimi Pij Pontificis Maximi, in tractat. de baptis. c. de fructibus baptismi. in fin.

Qui bis Sacramentum Confirmationis si susceperit vel contulerit, an sit irregularis.

Quæstionis etiam est, vtrum is, qui bis Sacramentum Confirmationis susceperit, vel contulerit, hac irregularitatis labe notetur. Qua proposita quæstione, gloss. in cap. dictum de consecrat. dist. 5. censet irregularitatẽ contrahi, quam sequitur Archid. in c. 1. 68. distinct. Albert. Trot. de vero, & perfecto. cleric. lib. 2. c. 14. requisit. 9. in princ. Ioan. Maior. in 4. sent. dist. 7. qui omnes id probari censent in d. c. dictum, quo loco apertissima est decisio, Sacramentũ Baptismi, & Confirmationis iterari prohibens, pœnã debitam transgressoribus imponens: vnde cum ibi æqualiter iterari prohibeantur, Baptismatis, & Confirmationis Sacramentum, mirum non est, si quoad irregularitatem eadem fiat æquiparatio. Idque Regia lex Partitarum comprobat, lex inquam 20. tit. 6. part. 1. qua definitum stat, eum qui bis Sacramentum Confirmationis susceperit, irregularem esse, si scienter id fecerit. Contraria tamen sententia placuit Scoto, qui in d. distin. 7. q. 5. existimat, non esse illum irregularem, qui bis etiam scienter Sacramentum Confirmationis susceperit, aut contulerit: cum id iure Pontificio expressum non sit, & irregularitas nullo casu constituenda est, nisi expressa reperiatur, capit. is qui, de sentent. excommunicat. lib. 6. quem Fran. ibi sing. esse fatetur, idem in cap. dilectus. colum. 4. de appellat. Bertach. in tractat. de Episcopo. capit. vlt. num. 8. Nam cum hoc irregularitatis vitium iure tantum humano Pontificio inductum sit ex Innoc. sententia, in c. nisi cum pridem. colum. 3. de renunc. vbi Anton. num. 29. & Doctores Imo. in Clemen. si furiosus. de homic. Palud. in 4. sentent. distin. 25. q. 3. Flor. in 3. part. tit. 28. c. 2. §. 6. quam opinionem communem esse fatentur eam sequuti Villad. de irregular. in princ. Syluest. in summa. in verbo, irregular. in fin. Couarr. in d. Clem. si furiosus in 1. part. in princip. num. 2. ex hoc manifestè sequitur, nunquam vitium hoc contingere, nisi eodem iure expressum reperiatur: supradictamque Scoti opinionem sequitur Palud. in 4. sentent. distinct. 7. quæst. 2. colum. 1. Alphon. à Castro, lib. 2. de potest. leg. pœna. capit. 7. docum. 3. versic. ex ratione. Card. a Turrecrema. in d. capit. dictum, ad finem. Couar. in d. princip. num. 8. quam opinionem communem esse fatetur D. Mart. Nauarr. in Manual.

confeff. ca. 27. Et hęc vltima opinio fummè mihi placet: nam nihil vrget inductio text. in d.c. dictum, quia licet ibi Sacramentum Baptifmi, & Cõfirmationis, iterari prohibeantur: non tamen inde fequitur, quod eadem pęna imponatur confirmationem iteranti, quę Baptifmum repetenti infligitur, & licet doctisfimi viri, qui in Partitarum legibus condendis interfuerunt, priorem probauerint, in hac tamen irregularitatis materia Sacri Iuris Pontificij fanctionibus ftandum erit. Sic licet de iure hoc verisfimũ videatur, confuetudo tamen contrariam amplexa eft fententiam, cui ftari debet, vt affeuerat Nauar. vbi paulò ante allegaui (cuius authoritate falua) fi mihi cafus occurreret, nõ auderem à Scoti, & aliorum communi, & verisfima opinione recedere, cum hęc irregularitatis materia grauisfima, & pœnalis fit, ideò non folum iura extendenda non funt, fed ftrictisfimè interpretanda, vt vulgatisfimis iuribus cautum eft.

Ignoranter. Vide Card. à Turrecr. in c. qui bis. de confecr. dift. 4. quo loco nu. 7. probat rebaptizatum, aut rebaptizantem, ex iufta ignorantia irregularẽ non effe. eandẽ fententiã fequi videtur Henr. in c. 2. de apoft. Scotus in 4. fent. dift. 6. & hanc fequitur illuftrisfimus Couarr. in loco iam allegato. num. 8. qui eam probabiliorẽ dicit text. authoritate in d. c. 2. de apoftat. Soto in 4. fent. dift. 6. q. 8. Martin. Nauar. in Manuali. c. 27. nu. 246. Fr. Antonius Cordoua, in fumm. cafuũ confcientię q. 37. Nec refragatur tex. in d. c. qui bis. quia refponfio illa nõ eft Sũmi Romani Pręfidis, nec generalis, nec prouincialis concilij, nec facta fuit ab aliquo, qui legis condẽdę authoritatem haberet. Iure tamẽ interpretari poteft, vt procedat, quãdo rebaptizatus ignoranter, poft fcientiam ratam habet Sacramenti reiterationem. Ita tenet Floren. in 3. par. tit. 28. c. 6. §. 3. quę interpretatio mera diuinatio eft, & ea ratione longe repellenda, vel intelligi poteft, quando craffa, & fupina ignorantia quis fuerit rebaptizatus. Sed Archid. in d. c. qui bis. vt rem in tuto conftituat, cenfet, quòd rebaptizatus etiam iufta ignorantia, ab Epifcopo difpenfationẽ impetret. idem fentit Aluer. Troc. d. c. 14. nu. 1. licet de iure abfque aliqua difpenfatione iftum ad facros ordines promoueri poffe cenfeat: quod verius ipfe exiftimo. Erit equidem in rebaptizante iufta ignorantia, vt ab irregularitate excufetur, fi filios infidelium rebaptizet, nam iufte ignorãre potuit, eos fuiffe baptizatos. text. in c. placuit, de confecr. dift. 4. habetur in Concilio Carthaginenfi, c. 6. Idem effe cenfeo de infantibus expofitis, fine vllo figno aut fcripto atteftante de Baptifmo. tenet Maiolus, d. cap. 24. num. 4.

C

Text. in c. qui bis. de conf. dift. 4. interpretatur.

BIGAMI. Cap. XVI.

1 *Bigamia octo modis contrahitur, remisfiuè hic traditur.*

Pract. Crim. Diaz. D 2 *Bigamus*

2 *Bigamus non potest ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*

3 *Maritus post adulteriũ vxorem carnaliter cognoscens non põt ordinari.*

1 PRemisso prius † quòd bigamia pluribus modis contrahitur [a] vt per

a Archidiac.Florent.in 3. part. titul. 28. capit. 3. vbi octo modos illius scripsit, quos hic referre non curo, transcripsit enim illos Syluest. in sua

2 summa, in verbo, bigamia, in princip. Bigamos ordinari † non posse [b] ex

b pluribus capitulis, in distinct. 34. à Gratiano collectis comprobatur, precipuè in capit. curandum, & in capit. precipimus, & in capit. si quis viduam, el 1. cum duobus sequentibus. Si verò de facto fuerint aliqui ad sacros ordines promoti, illis priuandi sunt, quia in bigamia contra Apo-

c stolum dispẽsare non licet, [c] vt in capit. super eo, de bigamis, ex quo pa-

d tet, quod bigami recipiunt characterem [d] ordinis, quod etiam probat tex. & ibi notat Prepos. ex eo in cap. si quis viduam, l. distinct. Et inter alios

3 casus bigamię † aduerte ad vnum quod pluries contingit, quod si mari-

e tus adulterę post adulterium illam cognouit, non potest ordinari. [e] Ita probat tex. in can. 8. Concilij Neocęsariensis in 2. editione, & est tex. & illum sic summat Prepos. in cap. si cuius. 34. distinct. Cuius ibi bonam distinctionem vide, videlicet, q̃ siue cognoscens adulteram sciẽter, igno-

f ranter [f] repellitur à suscipiendis ordinibus: ab executione verò susceptorum non repellitur, si ignoranter cognouerit: dum tamen possit vxorem de adulterio conuincere, & eam dimittere. Imò fortiorem affirmat sententiam ibi Prepo sit. post Bart. Brixi. Ioan. de Fan. & Hostien. quod li-

g cet maritus cognoscat adulteram ad mandatum iudicis, sibi preiudicat, [g] licet Innocent. in capit. inquisitioni, de sentent. excommunicat. in hoc aliter distinguat.

ADDITIO.

A *Contrahitur*. De quibusdam modis, quibus bigamia contrahitur, vltra Doctores quos hoc in loco allegat author, vide latè S.Thom. & Theologos in 4. sent. dist. 27. quest. 3. Ioan. Mont. in tract. de irregul. bigamię in prin. D. Couar. in Clem. si furiosus. 1. par. relect. §. 2. de homi. Alber. Trot. lib. 2. de vero & perfect. clericor. cap. 11. requisit. 9. & vide Regiam l. 5. tit. 5. part. 1. Nauar. in Manuali c. 27. nu. 195.

B *Ordinari non posse*. Quę sanè irregularitas, à veteris testamenti legibus originem habuit. Leuitici namque scriptum est, capit. 21. de Sacerdote. *Scortũ, & vile prostibulũ non ducet vxorem, nec eã quæ repudiata est à marito*. Post legem verò Euangelicam, statim ab Apostolis institutũ fuit, quod bigamia sacris ordinibus esset impedimento. Scribit equidem

D. Paul

D.Paul.ad Timoth.3. *Oportere Episcopum irreprehensibilem esse, & vnius vxoris virum*. Quem locum elegantissimè pro eius singulari eruditione declarat Dom.Soto de iust.& iure, lib.7.quęst.6.artic.2. Quod in principio nascentis Ecclesię semper fuit obseruatum, vt fatetur Ioan.Driedo, de libert.Christ.lib.3.c.3.fol.126.versic.quod vltra in argumento.idque patet in Canonibus Apostolorum, can.18. Quod verò apud Ethnicos circa hoc obseruabatur, lege Aulum Gel.lib.3.noct.Atticar.artic.10.c.15.Tertu.lib.de exhortatione ad castitatem,& in lib.de monogamia. ad finem. Ludouic.Cel.lib.lectio.antiquar.15.c.22.Primus verò qui contraxit bigamiam, fuit Lamech, vt constat Genes.capit.4. quo loco idem adnotauit Nicol.de Lyra, & Tertul. in d.lib. de exhortatione ad castitatem. refert ex nostris Couar.in d.§.2.num.1.

Dispensare non licet. Adde quod cum hęc bigamię irregularitas, ab Apostolis,& antiquissimis vniuersalis Ecclesię Concilijs originem habuerit, vt superiori annotatione scripsimus, Episcopus cum bigamo, vt sacris donetur ordinibus, dispensare non potest, quam opinionem receptam fatetur Pręposit.in capit. lector.50. distinct. idem fatetur Ioan. Monta.in dict.tractat.de bigam.quęst.7.Dom.Couar.vbi paulò ante alleg. num. 4.quam sequitur Angel. in summa.in verbo, bigamus.Gonsal à Villadieg.de irregular.quęst.vltim. Quamuis Cardin. à Turrecrema. in d.cap. lector.post Diuum Thomam in 4.sentent. distinct.27. quęst.3. probare contendat, Episcopum posse cum bigamo, in minoribus ordinibus dispensare, quod Syluest.sequitur in summa, in verbo bigamus, quęst. 7. & Dom.Soto in 4.sentent.distinct.27.quęst.3.artic.3.nam,vt ille inquit, per minores ordines quis non simpliciter sacris emancipatur, & ea ratione non est cur non liceat Episcopis dispensare, qui ordinaria pollent potestate. quę opinio forte admitti poterit, quando maxima dispensandi causa interueniret, vt scribit Ludouic.Gom.in tractat. Breuium, num.20. vel quando quis bigamiam contraxit, erat merè laicus. Henric. in cap.1. in fine, de bigam. Sed in contrarium est communis omnium sententia, nempè minimè licere Episcopo, vt cum bigamo etiam in minoribus ordinibus dispenset. ita fatetur insignis Gregor. in l. 5. in verbo, *dos mugeres*, in fine, titul. 5. part.1. & Mart. Nauarr. in Manuali confessor. capit. 27. num.197. quo loco admittit S. Thom. & aliorum opinionem, quo ad vsum ordinum susceptorum, non verò, vt nouis ordinibus possit insigniri.

Summus tamen Ecclesię Pręsul, iure potest cum bigamo dispensare, vt tradit Thom.in d.quęst.3. & est text.in cap.lector.34. distin. vbi Martin.Papa cum bigamo, vt Subdiaconus fieret dispensauit, & ibi not. Pręposit.Cardin.à Turrecrem.gloss. & Doct.in ca.super eo de bigam.Floren,

D. Ioan. a Medina. 3.part.tit.28.cap.3. Petr. de Anchar.consil.124.Ioan.à Medina, huius celeberrimę Complutensis Academię, imò totius Hispanię decus & ornamentum, in tract. de ieiunio fol.135. & opinionem istam communem esse fatentur Ioan.Montan. d.quęst.7. Albert. Trot. de vero & perfecto cler.lib.2.c.11.Greg.Lup.in d.l.5.tit.5.part.1.Mart.in d.capit.27.num.197.Huic.d.in tract.de incomp.benefic.1.part.cap.23.num.117.Flam.Par.de resig.benefi..lib.5.quęst.3.num.197.& communem esse Theologorum sententiam testatur Franc. Vargas Hispanus (vir alioqui insignis) in tractat.de Episcopi iurisdictione fol.32. Quę quidem dispensandi facultas de iure ordinario permissa est, non verò de absoluta (quod aiunt) potestate, vt existimat Henric. in cap.1.colum.5. de bigam.Ioan. Staphyl.de liter. gratię & iustit. colum. vlt. quos merito reprehendit insignis Couarr.in Clem.Si furiosus.de homic.1.part.relect.§.2.nu.4.& manifestè probat d.Regia l.5.tit.5.part.1.cum dicit. *E otro si el puede dispensar que reciba ordenes sagrados, com a quel que vuesse auido dos mugeres virgines de bendicion, ó vna viuda.* Quę verba ad potestatem ordinariam Summi Pontificis referenda sunt. Fatetur tamen Staphyl. d.col.vlt. Summum Pręsulem maxima cum difficultate, in hoc bigamię vitio dispensare. idem asseuerat Nauarr.tanquam testis huius rei integerrimus, dicens in loco nouissimè allegato, nō solere Romanum Pontificem, sine magna causa de ordinaria potestate dispensare in bigamia vera, & propria, sed in similitudinaria solere & posse cum iusta causa.

D *Recipiunt characterem.* Adde text.in c.quicumque,in 2. 59.distin. & in c.pœnitentes,ead.d.st.Host.in summ.tit.de bigam. §.vlt.Anton.in cap. debitum.de bigam.Albert. Trot.de vero & perfecto cler.lib.2. capit.11. quam dicit communem esse opinionem & Theologorum, & Canonistarum D.Couarr.d.§.2. num.4.

E *Ordinari.* Adde Abb. Anan.& Doctor.in capit.3.de adulter.Imò irregularis est qui vxorem adulteram post pœnitentiam reconciliatam cognouerit. ita sentit Anchar.consil.124.Felin.in c.ius generale,colum.6, 1.distinct.Anan.in d.c.3.

F *Siue ignoranter.* Adde Hostiens. in summ.titul.de bigam.versic.quot sunt species, qui indistinctè intelligit text.in capit. si cuius vxorem, 34. dist.quod bigamus efficiatur vir, qui vxorem adulteram ignoranter cognouerit, sequitur Ioan.And.post antiquiores in d. c.2.de bigam.Prępos. in summa.50.distinct.colum.5.sentit Abb.in d.cap.2.de adulter. Albert. Trot.lib.2.de vero, & perfecto cleric.capit.11.num.2. & esse communem sententiam testatur Gregor.Lopez in l.35.tit.5.part.1.in verb. *que ver.* Quam probabiliorem & tenendam esse scribit Dom. Soto.in 4. sent. distinct.27.quęst.3.artic.1.Nam hęc irregularitas, non contrahitur in

hoc

hoc casu, propter pœnam culpę, quę nulla est: sed propter defectum significationis Sacramenti, veluti si corruptam duxisset, & hac ratione, irregularitas hęc preter voluntatem contrahi potest. Aequior tamen est contraria opinio, quam nonnulli ex antiquioribus tenuerunt,& eam sequuta est Regia Partitarum l.35.supra allegata,ibi. *Esso mismo seria si alguno casasse con muger que cuydasse que era virgen y no lo era, o seyendo casado con aquella que vuiesse virgen, fiziesse ella adulterio, e despues buiesso que ver con ella, sabiendolo*. Sed cum in hac irregularitatis materia, Sacri Iuris Pontificij sanctionibus, & receptissimis opinionibus, sit standum, à communi & verissima Theologorum, & Canonistarum opinione recedendum non est.

Sibi praeiudicat. Adde gloss. & Doctores in c.si cuius vxorem. 34. dist. G sanctus Thom.& Palud.in 4.sent.dist.27. q.4. Florent. in d.cap.3. Capel. Tolos.q.255. & horum opinio tutior est, si credimus Henric.in d.cap.1. col.4. de bigam.& est magis communis, vt asserunt Syluest.in verbo, bigamia quęst.1. Albert.Troti. d.c.11, nu.2. Non tamen maritus, mandato iudicis compelli potest, vxori adulterę occultè debitum reddere: quoniam si iudex id compertum haberet,non prȩciperet in prȩiudicium mariti, qui sic adulteram cognoscens bigamię nota inficitur. Quod si in eo casu iudex vellet virum esse obligatum, iniustum esset eius prȩceptum, tanquam contra ius marito debitum factum, ita optimè censet Ioan. Dried. lib.1. de liber.Christ.§.ex supradictis,pag.234.quo loco verè iudicio meo scribit, quod quamuis maritus non possit occultè vxorem adulteram à domo repellere, potest tamen à coniugali toro eijcere.

CORPORE VITIATI. Cap. XVII.
quod nouè editum est.

1 *Corpore vitiatus, ad Ecclesiasticos ordines admittendus non est.*
2 *Hui⁹ capitis irregularitas, ab antiqssimis diuinis legib. originē habuit.*
3 *Apud Ethnicos, qui corporis labem patiebantur, a suis sacerdotijs longè repellebantur.*
4 *Traditur cap. huius germana ratio.*
5 *Corpore vitiatus, si de facto sacris fuerit ordinibus insignitus, characterem ordinis recipit.*
6 *Hodie non tā exacte deformitatis rō habetur, sicut antiquitus. Leui.c.21.*
7 *Deformitas, vel corporis vitium quo ad suscep tos ordines quando impedimentum praestet.*
8 *Qui membrū sibi propria culpa abscideri, irregularis est, licet ex eius defectu, à sacri ordinis ministeri minimè impediatur.*

9 Matthæi locus c.19. explicatur.
10 Manus in seipsum inijcere, nec religionis, nec castitatis causa licet, imo acerrimis pœnis interdictum est. Quid vero apud Ethnicos.
11 Seipsum interficiens non est sepultura Ecclesiastica sepeliendus, traditurque ibi locus egregius ex Platonicis legibus.
12 Mortuus qui in puteo, vel alio simili loco reperitur, non ex eo si aliud non probetur, priuandus est Ecclesiastica sepultura.
13 Qui membro aliquo caret, cuius defectus irregularitatem non inducit, secum portare non tenetur.
14 Monoculus irregularis est. Vbi de itellectu tex. in c. si euãgelica 55 dis.
15 In irregularitatis labe quæ ex corporis vitio procedit, solus Romanus Præsul dispensationem poterit indulgere.
16 Quæ deformitas irregularitatē producat, iudicio Episcopi relinquitur.
17 Corpore vitiatus cōtra Clericū in criminalibus causis testis esse non pōt.

1 MEritò quidam † Sacri Canones, non omnes passim ad presbyteratus dignitatem, nec ad eius ministeria, nec ad alios, ei subseruientes ordines, absque delectu admiserunt, imò ab ijsdem institutum est, non solum ab ordine repellendos esse, qui moribus iacturam aliquam fecerint, sed eos qui eorum culpa, labem aliquam corporis contraxerint, cap. 2. & toto tit. de corpor. vitia. cap. 2. & ibi Abb. de cleric. ęgrotan. cap. si Euangelica. 55. distinct. not. Hostien. in sum. tit. de corpor. vitia. Albert. Troti. lib. 2. de vero, & perfect. cleric. cap. 16. Cardin. & Doctor. in d. cap. 2. de corpor. vitia. Richar. in 4. sent. dist. nct. 25. q. 5. art. 5. & Palud. ibi. q. 3. ad finem, Villad. de irregul. capit. de corpor. vitia. D. Episcopus Couar. in Clement. si furiosus, de homic. in 1. Ioan. Corrasius, de sacerd. 3. part. cap. 6. quam receptam sententiam comprobat Regia lex 25. titul. 6. part. 1.
2 Quę quidem irregularitas † à lege antiqua, & à Beatissimis Saluatoris nostri Apostolis originem habuit. Legitur enim Leuit. capit. 21. Dominum ad Moysen dixisse: *Homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeras panes Deo suo, nec accedat ad ministerium eius si cæcus fuerit, si claudus, vel paruo, vel grandi, vel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus.* Cuius seriem sanctissimè, & doctissimè explicat Diuus Greg. c. 11. primę partis Pastoralis, vt refertur in cap. hinc etenim 49. dist. cuius etiam sententię fuit Diuus Hieron. ad Fabiolam, de
3 veste sacerdotali. Et apud Ethnicos, † idem obseruabatur, teste Plinio lib. 7. naturalis historię, idem professus fuit Senec. lib. 4. declam. 2. declam. apud Gētiles candē legē obtinuisse, vt Sacerdos integer esset, quasi Sacerdotes sacrorū ministri corpore integri essent, vt apud Romanos inuiolabiliter

liter à tempore Romuli obseruatum fuit, qui sacerdotes elegit genere excellentes, nec corpore vlla ex parte trunco, vt testatur Dionys. Halicarn. lib. 2. Roman. antiqui. & inibi laudat Romulum Romanorum legumlatorem, qui Sacerdotia non venalia, nec sorte diuidenda fecit, sed cuiusque curię bonos creauit, supra annum quinquagesimum natos, excellentes genere simul & virtute pręstantes, nec tamen inopes, aut corpore vlla ex parte truncato. Et Pl. li. 7. c. 28. de Sergio loquens. *Quę omnia*, inquit, *ex oratione eius apparent habita cum in pratorio* (aut ut alij legunt in prętura) *sacris arcerentur à collegys, vt debilis* (idest) *vt mancus & mutilus: nam primum dixerat illam dexteram manum perdidisse*. Quibus consonat vetus mos Roman. apud quos virginem vestalem capi fas non erat, quę aliqua corporis labe maculata esset, vt Anstij Labeonis authoritate prodidit Gel. li. noct. Att. 1. cap. 12. Fenestel. de magist. Romanorum, c. 7. idem apud Persas vsu receptum fuisse tradidit Alex. ab Alexandro lib. 6. dierum geni. cap. 14. secundum quam sententiam Diuus Hieron. vbi paulo ante allegaui, parentes arguit, qui deformes filias virginitati consecrāt. idem Hieronym. ad Demetriadem ita scribit. *Solent miseri parentes, & non plene fidei Christiani, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inueniant, virginitati consecrare*. Et plurima lectu non indigna de more circa hoc scribit doctissimus, & nunquam pro meritis satis laudatus Andręas Tiraquel. in l. 2. connu. num. 59. Dom. Couar. in d. princ. d. Clemen. si furiosus. nu. 5. Petrus Placa. lib. 1. Epit. delict. cap. 25. nu. me. 2. Iacob. Menoch. de arb. iudic. q. lib. 2. centur. 3. casu 226. Hieronym. Maggius lib. 4. Miscel. cap. 4.

Et huius irregularitatis, † potissima ratio est: quia incompositio corporis inęqualitatem inducit mentis, testimonio D. Aug. quod habetur §. vlt. 41. dist. *Rarenter enim in corpore deformi, nobilis formosusque animus insidet*. vt scribit Abb. in c. quia diuersitatem, 1. notab. per illum text. de concess. prębend. & Bald. in l. obseruare, col. 3. C. quor. appel. non recip. scribit, turpem corporis habitudinem declarare, procliuem esse hominem ad scelera, pulcram verò ad virtutes. Sequitur Hip. in l. 1. in princ. col. pen. ff. de quęstion. Vnde Galenus lib. de temper. 2. capitulo 6. scribit, naturam membra componere, prout moribus animę conuenit, idemq; ipse affirmat lib. 1. & 11. de vsu partium. Et cuius facies est deformis, vix potest habere bonos mores, vt scribit Rasis medicus sui temporis celeberrimus, lib. ad Almansor. 2. c. 33. & iterum cap. 54. faciem fœdam malos mores significare ait. Et qualis forma, talis est anima, vt est apud Planudem in vita Æsopi, quod antiquissimis Gothorum legibus cautum erat his Hispanorum verbis: *Ca home de mala catadura no puede hazer buenas obras*: vt habetur in ordinationibus militum *de la vanda*. Idque manifestè osten- 4

dit Cornelius Tacit.lib.12.*Iulius, inquit, Pelignus ignaui animi, & de ridiculo corporis iuxta conspiciendus*. Quod etiam pulcra scribit Echorus Poeta Grecus apud Stobęum ratione,serm.88.

Faciens aspectu deformem possides:
Mores etiam huiusmodi habes.
Ex malo enim natura malum producit:
Vt ex vipera rursum vipera nascitur.

Et illud Gręcum Epigramma Latinitati donatum.

Clauda tibi mens est, vt pes natura notasque
Exterior certas interioris habet.

Quin. & Valerius Martialis lib.12.Epigrammat.Zoilum quendam ex oris deformitate malum esse suspicatur.

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine lęsus,
Rem magnam prestas, Zoile si bonus es.

Circa quam huius capitis irregularitatem aliqua notatu digna, illaque selectiora, notare constitui.

5 Primò, quod licet corpore vitiatus, non possit † sacris ordinibus insigniri, si tamen de facto fuerit ordinatus, verè recipit ordinis charactere, licet non eius executionem. Hęc enim est communis, & Theologorum, & Canonistarum sententia, quę contradictorem nō habet, vt patet ex Doctorum traditionibus, quos in capitis huius principio allegauimus.

6 Secundò, quod † hodie non tam exacta deformitatis ratio habetur, vt antiquitus, Leu.d.c.21. sed sola deformitas repellit homines sacris insigniri, quę sacra mysteria tractare impedit, vt si cęcus quis sit, vel mancus, vel quid aliud simile patiatur: nam modica deformitas non repellit. tex.in c.2.de corpor.vitiat.vbi Ant.de Butr. & Card. Corrad. de sacerd.3. par.cap.6.num.5.

7 Tertiò, quòd † dictum deformitatis vitium impedimentum pręstat quo ad ordines suscipiendos, quia quoad susceptos tantum inducitur irregularitas in illo actu ordinis qui ob insignem deformitatem, vel defectum impeditur corporis vitio, ita colligitur ex tex. vbi Abb.in cap.2.de cler.ęgrotan.Marian.Socin.in cap.ad audientiam.num.2.de homic.Gonsal. à Villadiego, de irregul.cap.de corpor. vitiat. Qua ratione, qui patitur vitium corporis celebrationem impediens, nempe in his digitis, qui ad consecrationem, & eleuationem necessarij sunt, solum à Missarum celebratione abstinebit: non verò à Diaconatus, vel Subdiaconatus ministerio: parique ratione is qui ob maximam deformitatem quam patitur, longè ab altari arcendus est, minimè impeditur absolutionis Sacramentum ministrare. Ista est communis omnium sententia, teste D.Episcopo Couar.vbi supra.

Quartò, nec illud † silentio prętermittendum est, quod si quis membrum sibi propria culpa absciderit, irregularitatis labe inficitur, etiamsi ea abscisio nullum ordini impedimentum pręstet, nec insignem deformitatem inducat, quę assertio ad eos referri debet, qui propria voluntate pudenda sibi execuerunt, cap.pœnitentes, 55. distinct.cap.si quis absciderit, cap.qui partem, ead.dist. cap.maritum, 33.dist. cap.vlt.87.distin. & habetur in Canonibus Apostolorum, cap.23. & est Regia l.25.titu.6. par.1. Idem quidem erit, quamuis sibi non abscindat, sed alius sua culpa, quia iussit, aut rogauit; aut quia rei illicitę dans operam tale, membrum casu perdidit, argum.text. in cap. presbyterum, & in capit. continebatur. de homicid. aut si fortè in pœnam alicuius sceleris ab inimicis fuit illi abscissum. Ita tenet Hostiens. in summa, titul. de corpor. vitiat.§. Et quę, & in capit. ex parte, eodem tit. vbi Ioan. Andr. idem scripsit de eo, cui maritus ob adulterium pudenda absciderat: idemque sequitur Villadiego, de irregul. cap.de corpor. vitia. colum.2. & communem esse testatur eam sequuti D.Couar.vbi supra, & Nau.in Manuali Conf.c.27. num.98. Id sanè sępissimè contingere solet, & ętate nostra contigit: nam anno millesimo quingentesimo trigesimoseptimo, tribus in locis, nempè de Villa Nubla, & de Cigunuela, ac de Laguna (quę non longè distant ab insigni populo Vallisoleti vbi tunc temporis Regia curia aderat) in octo ferè mensium spatio filius viduę cuiusdam, & duo mariti, in tres sacerdotes seuierunt, de inimicis membris se vindicantes: & acta iudiciaria super his confecta se vidisse testatur D. Episcopus Ioan.Bernar. infra capit.79. num.8. Fortiori etiam ratione idem erit asseuerandum, quando pudenda iure abscissa fuerunt, argum.tex in capit.fin. de tempor. ordinan. At verò si membri imbecillitas, aut eius defectus contingit absque propria culpa, sed à medicis casu, vel per vim, vel hostium insidias, promoueri poterit, & promotus cum is casus euenerit, in susceptis ordinibus ministrare, cap.ex parte, 2. de corpor.vitiat.cap.si quis in firmitate, cap.lator, 55.dist. cap.Eunuchus, ibi. Id etiam habetur in Canonibus Apostolorum cap. 21. 8

Nec enim his refragatur † Matthęi locus, c.19. Eunuchos esse dicens, qui se castrauerunt propter regnum cęlorum, &c.& hi summè laudatur. Nam de his accipiendus non est, qui verenda sibi ipsis amputant: maledictum enim hoc, sed de his, qui continentes sunt ob amorem Christi. De quibus loquitur Isaias, cap.56. *Hæc dicit* (inquit Dominus) *Eunuchis, id est, continentibus, qui custodierint Sabbata mea, & tenuerint fœdus meum, dabo eis locum in domo mea*. Sicuti eleganter Euangelij locum explicat Diuus Aug.lib.vnı.de sancta virg.cap.23.& 24.Basil.Mag. lib.vnı. de virgin.Diuus Hieron.& glos. ordin.in d.cap.56.Isaię, in quo deceptus fuit 9

Origenes

Origenes, qui illud diuinum testimonium, vt narrat Nicephorus Calistus lib.3. Historię Eccl. cap.8. ad litteram intelligit, & in nostris Coras. de sacerdo.2.par.c.6. * Grauissimeque aberrauit ipsemet Orig. qui virilia sibi amputauit, vt sine calumnia Verbum Dei prędicare possit, eaque ratione, cum ad sacerdotium promotus fuisset, orientalis Ecclesia grauissimum scandalum passa est, vt Demetrius Alexandrinę Ecclesię Episcopus Dionysium perquam seuerè redarguit, eo quòd Origenem promouisset, vt scribit Euseb.lib.6.histor. Ecclesiasticę.]Et ideò sicut ciuiles leges homicidij pœna puniendos censent, qui alteri virilia amputauerint. lib. 3.§.qui hominem, & in l.4.§.idem Diuus.ff.de Sicar.l.1.& 2.C.de Eunuchis.li.13.tit.8. par.7.eadem pœna afficitur qui se castrandum prębuerit. d.l.4.ad finem.Semper equidem ipsa virilium abscisio, etiam apud Gentiles turpis fuit iudicata, vt author est Valerius Maximus libr.7.capit.7. * Scribitq; Basil. epist.87. Eunuchorum genus ignominiosum esse, nimirum, quia neque femineum, neque masculinum sit, amore insaniunt citra fructum, propter propriam turpitudinem, quo loco multis conuitijs eos insectatur.]

10 Nulla vnquam † causa etiam castitatis, vel religionis, licuit sibi ipsi quenquam manus inijcere ad occisionem, vel alicuius membri mutilationem, nullus sanè liberum arbitrium circa vitam, vel eius membra habet. Vt Iurisconsultus probat in l.liber homo.ff.ad leg.Aquil.cap.contingit.in 1.de sententia excommun.ca.displicet.versic. *Noli ergo iam dicere.* 23.quęst.4. c.si non licet.cap.tu dixisti.cap.non est nostrum. cap.placuit. 23.quęstion.5. factum verò aduersus hanc prohibitionem leges nostrę acerrimè reprehendunt, l. qui rei. §. sic autem distinguendum.ff.de bonis eorum, qui sibi mortem consciuer.vbi ita ad verbum scribitur. ***Meritò qui sine causa sibi manus intulit, puniendus est, qui enim sibi non pepercit, multò minus alijs parcet.*** Et alibi in l.si quis filio. §.eius qui.ff.de iniust. testam. Vlpianus clanculum veluti deridet quosdam qui iactationis causa mortem sibi consciuerunt. Et ex Theologis id planè damnant Origenes in 2.tract.in comment.in Iob, enarrās illius ipsius Iob cap.2. ***Benedic, & morere.*** & Diuus Chrysostomus in Epistola Pauli ad Galatas, vbi inter alia egregiè ibi tradita scribit, Deū illos, qui laqueo aut alia violēta morte vitam sibi abrumpunt, atrocius punire, quam ceteros homicidas, & Diuus Augustinus in lib.1.de ciuitate Dei, cap.17.& multis sequētibus vsque ad cap.24.& Lactantius in lib.3.qui est de falsa sapientia. ca. 18. Diuus Hier. in Epistola ad Paulum super obitu Blesillę eiusdem Pauli filię, vbi inter cetera scribit, quod tales habet stulta philosophia martyres, & tradit S.Thom.in 2.2.quęst.64. art.5. Ex Ethnicis Socrates apud Platonem in Phędone exhortatur, pieque monet, ne quisquam audeat

mortem

mortem sibi inferre. Aristoteles autem libr. Ethicorum 3. cap.7. in fine. *Mortem* (inquit) *sibi consciscere ad fugiendum paupertatem, vel mœrorem aliudve huius generis, non fortis est hominis, sed potius timidi*, & li. 5. c. 11. *Qui se occidit* (inquit) *sibi iniuriam non facit, quia sponte iniuriam patitur nemo, sed facit cõtra legem, quæ prohibet quenquam interfici, ideo ciuitati iniuriam facit. Quapropter, & ciuitas multat, & instituta est ignominia quædam aduersus eum, qui sibi mortem consciuit, vt ciuitati iniuriam facientem*. Et eiusdem sententiæ fuit totius eloquentiæ parens Cicero lib. 1. Tusculа. quęst. Idem in Somnio Scipionis. *Tibi* (inquit) *Publi, & pijs omnibus retinendus est animus in custodia corporis, nec iniussu eius à quo ille est nobis datus, ex hominum vita migrandum est, ne munus humanum assignatum à Deo deseruisse videamini.* Et videndus etiam est de hac re Ægesyppus li. 3. c. 17. vbi prudenter asseuerat ingrati hominis esse, citius discedere quàm velit qui vitam donauerit, nec licet animam soluere, nisi ei qui ligauit, & Heliodorus Emissenus lib. 2. historię Æthyopicę tradit, illũ crimen lęsę Maiestatis diuinę committere, qui sibiipsi vitam abrumpit: & conducit etiam illud Martialis lib. 10. Epigra. 47.

Summum nec metuas diem, nec optes.

Idem d. lib. 10.

Optima mors parca quæ venit apta die.

Et ideo meritò improbanda est Ceorum lex de senibus, qua senes se delirare incipere cognoscentes, & ob ętatem patrię inutiles esse, coronati cicutam bibebant, vt testatur Ælia. lib. 3. varię historię. cap. 26. Nam impia & abominanda fuit lex Sardea, vt filij parentes senio confectos fustibus cęderent, & interemptos sepelirent: absurdum arbitrantes, si delirus senex vlterius viueret. Idem Ælianus lib. 4. varię historię, cap. 1.

Et circa hoc argumentum legendus est insignis Dom. Episcopus Couarruu. in d. Clement. si furiosus. in princip. de homic. num. 6. & in lib. 1. variarum resolut. cap. 2. num. 8. & lib. 2. cap. 1. num. 11. & omninm latissimè & elegantissimè And. Tiraq. de nobilit. cap. 3. num. 475. & num. 520. And. Alcia. lib. 6. parerg. c. 27. Petrus Greg. quem post hęc scripta legi, 3. p. Synt. lib. 36. cap. 22.

Illud verò pretermittendum non est, quod seipsum occidens, Ecclesiastica non est sepeliendus sepultura. text. in c. placuit. 23. q. 5. quem dicit esse singularem Roman. singul. 264. glos. not. in c. ex parte, de sepult. Quamuis licitum sit priuatim pro eo orare, & illud licet ei qui pia mente crediderit, in vltimo vitę spiritu condignam criminis contritionem habuisse, tenet Palud. in 4. sentent. dist. 20. quęst. 1. colum. 1. Mart Nauarr. in cap. 1. de pęnit. distinct. 7. legibus autem Platonicis minimè hoc atrocissimum crimen perpetranti, sepultura denegabatur, sed potius insolita 11

con-

constituebatur, vbi alius nemo condebatur, inquit enim ipse lib. 9. de leg. *Qui seipsum, vita & sorte fatorum vi scelerata priuauerit, nec iudicio ciuitatis, nec tristi, & ineuitabili fortuna casu coactus, neque extremo aliquo pudore compulsus, sed ignauia, & formidolosi animi imbecillitate, iniuste sibi mortem consciuerit, ei sepultura fiat solitaria, vbi alius nemo condatur: deinde his locis sepeliatur, quae de duodecim partibus vltima deserta innominataque sit, sic obscurus, vt nec statua, nec inscriptione sepulcrum notetur*. Hactenus Plato. Quod si forte indicijs, & coniecturis liqueret, cum furore, aut mentis alienatione seipsum occidisse, tunc non priuaretur sepultura Ecclesiastica, vt egregiè scribit Ioan. Gallus in quęstio. Parla. 127. & hoc iure vtimur.

12 Nec equidem ex eo, quod † aliquis mortuus in puteo, vel in alio simili loco reperitur, priuari debet sepultura Ecclesiastica, quia minimè credendum est, seipsum precipitasse. Quod ex eo manifestissimè probatur, quia criminis suspicio longè semper repellenda est, ff. pro socio, cum similibus, potuit enim is ab alio in putęum deijci, & non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse. l. nam hoc. C. vnde legi. l. neque natales, l. ad probationem. C. de probat. & ita in proprio casu, in facti contingentia interrogatus consuluit excellentissimus, & magni nominis Iurisconsultus Marian. Socin. iun. cons. 51. num. 1. volum. 2. quem sequitur D. Episc. Couar. lib. 2. var. resol. c. 1. num. 11. & non semel in controuersijs forensibus obtinui, quod plurimum est notandum.

Marian. Socin.

* Quod mirum in modum confirmat egregium doctissimi Martin. Nauarri responsum, 6. tit. de sepult. quo in facti contingentia interrogatus, respondit, quendam monachum non fuisse sepultura Ecclesiastica priuandum, qui in cubiculo suo inuentus fuit mortuus flexis genibus, cū laqueo ex collo pendente. Vide per eum ibi, quia eisdem ferè fundamentis innititur.

13 Quintò, vt ad institutum sermonem redeam, pretermittendum non est, † quod si quis membro aliquo careat, cuius defectus eum irregularem minimè constituit, non tenetur illud abscissum membrum, vel aliquam eius partem secum portare. Ridiculum enim esset hoc, glo. not. in c. si Eunuch. 55. dist. Abb. in d. c. 2. & Henr. in c. vlt. de corpor. vitia. Gonsal. à Villadiego, vbi supra allegaui. Albertus Troti. li. 2. de vero & perfecto cleric. cap. 16. num. 8. quam glos. dicit sing. & communiter receptam Nauar. in Manuali. cap. 27. num. 20.

14 Sextò, illud † est animaduersione dignissimum, quod quamuis monoculus ad sacros ordines promoueri non possit: est enim is irregularis. text. not. in cap. si Euangelica. 55. distinct. tamen qui caret vsu oculi dextri, qui sanus videtur, & sinistro probè cernit, irregularis non est. Ita

con-

contra alios defendit Mart.Nauar.in d.cap.27.num.199.scribit se non se mel ita respondisse: & est egregius & nouus intellectus ad text. in d.ca. si Euangelica, disponens ne carentia oculi, quę magnam deformitatem inducit, quod non extendatur ad visus carentiam, quę illam non inducit.arg.tex.in reg.odia.cum similibus de reg.al.iur.lib.6.

Septimò, quod † in hac irregularitate à solo Romano Pontifice dispēsatio impetranda est, nullus autem inferior eam potest indulgere, ex celebri Innocent. sentent. in cap. significauit.de corpor.vitiat.cuius opinio communis est, vt ita Cardin.testatur & Villad.de irregular.c.vltim.D.Episc.Couar.in d. Clem.si furiosus. nu.7. licet contrariam sententiam tenuerit glos.in d.c.significauit.illius text.malè intellecti authoritate, qui longè aliter intelligendus est, quam glos. intellexit, nam loquitur, & procedit de Episcopi dispensatione Apostolica authoritate sibi delegata, & pręstita, & ideò non Episcopus ibi dispensationis gratiam concessit, sed summus Pręsul; & iste est germanus illius text.intellectus, vt Abb.& Doctores ibi intellexerunt, & ideò à communi, & verissima sententia recedendum non est, quamuis opinionem gloss. sequantur Villadiego in loco iam allegato, & Siluestr. in summ. in verbo, corpore vitiatus, quęstion. final. Imò, quod memoratu dignum est, & difficiliorem hanc dispensationem reddit, scribit Ioann. Staph. de litteris gratię, & iust.2. part. folio 193. non consueuisse Pontificem Romanum dispensare, circa irregularitatem, quę ex corporis vitio oritur, quando horrenda est deformitas: & si is qui eam pateretur sacris donaretur ordinibus, scandalum maximum apud Christianam plebem generaret, quod in his dispensationibus concedendis pręcauendum est. 15

Octauò, quòd omne impedimentum † vel deformitas, an irregularitatem inducat, Episcopi iudicio relinquitur, cum nulla certa regula in hoc constitui possit. Ita tenet Archi.in princ.55.dist.text.in c.2. vbi Cardin.Anton.& Doct.de corpore vitiat Innocen.in cap.1.eod.titul.quam opinionem communem esse testatur illustrissimus Couar.in d. prin. Clement. Si furiosus.num.5. eamque ex nouioribus sequitur Plaza. lib.1.epitom.delictor.c.25.num.4.Iacob.Menoch.lib.2.de arbitr.iud. Centur.3. casu 226.numero 8.vbi dicit, quòd prudens Episcopus modicum vitium iudicauit, si quis caret vno digito: ita tamen quòd administrare, & celebrare non impediatur, vt in cap.1.de corpore vitiat. vel si maculam habet in oculo, capitulo 2.illo tit.vel si vngula pollicis caret, cum tamen in pollice ita fortis sit, vt frangere possit.capit.vltim.illo titu.Non verò Pręlati regularium in promouendis suis subditis in his arbitrium habent.Siluest.in summ.in verbo, corpore vitiati.q.1.sequitur Martin.Nauar.in Manual.confess.cap.27.numer.200.licet contrarium, & malè tenuerit Tabien. 16

bien.in sum.in verbo, corpore vitiati, quem sequitur Simon Maiolus in tractat. de irregularitat. lib. 1. c. 2. in princ.

17 Nonò, vt iã † vltimam manum huic capiti imponam, vs que adeò corpore vitiati sacris canonibus sunt infesti; quod non solũ à sacris ordinibus repelluntur, sed etiam à testimonio ferendo in criminalibus causis contra clericum. Ita colligitur ex tex. in ca. 1. de exceptionibus, secundum cõmunem intellectum, vt ait Felin. ibi, in primis verbis. & Dec. n. 13. Hippol. Sing. 98. D. d. Perez in l. 1. tit. 3. l. 1. D. Episc. Io. Bern. infra c. 120. n. 4. & ibi aliqua ipse tradidi. & hanc opinionem communem esse testantur Iul. Clar. lib. 5. recept. sentent. §. fin. quęst. 24. versic. Pręterea quęro, D. Couar. in pract. quest. c. 18. num. 2. quam tamen dicit non omnino veram esse, vel non ita intelligendam, vt ex aliquo corporis vitio, absque aliqua animi labe fides alicui non negetur.

ET SINE TITVLO. Cap. XVIII.

Quod nonè editum est.

1 *Sine titulo nullus ad sacros ordines potest promoueri.*

2 *Declarantur duæ Pontificiæ constitutiones, altera Pij V. altera vero Gregorij XIII in fauorem religiosorum Societatis IESV.*

3 *Traditur huius capitis germana ratio.*

4 *Beneficium adeò tenue, quod non sufficeret ad humanæ vitæ sustentationem nihil prodest, vt eius titulo quis possit ordinari contra D. Martinum Nauarram.*

5 *Titulus non requiritur, vt quis minoribus ordinibus possit insigniri.*

6 *Titulus præsens ad sacros ordines necessarius est, nec sufficit futurus, cõuinciturque opinio Adr. Card.*

7 *Titulus coadiutoriæ, an legitimus sit iudicandus.*

8 *Titulus perpetuus esse debet, & hac ratione vicaria tẽporalis, vel beneficia manualia (vt appellant) ad sacrorum ordinum promotionem non sufficerent.*

9 *Qui capellaniam obtinet, an dicatur titulũ obtinere, vt possit ordinari?*

10 *Qui præstimonium habet, titulum iustum habere dicitur ad ordinum perceptionem.*

11 *Quid verò de eo iudicandum qui pensionem habet.*

12 *Qui cum titulo ficti patrimonij ad sacros promouetur, non suspensus, sed irregularis est.*

13 *Clericus qui post sacros susceptos ordines ius patrimonij remittit, nullo pacto ante ordinationem conuento, nec irregularis, nec suspensus est cõtra Fratrem Bartholomæum a Medina, licet arbitraria pœna sit multandus.*

14 *Patrimonium ad cuius titulum Episcopus aliquem ordinauit, vtrum obti-*

obtineat priuilegia bonorum Ecclesiasticorum.

25 Donatio vel melioratio facta filio, vt iure meliorationis possit sacris ordinibus donari, vtrum reuocari possit, ad intellectum Regiæ legis primæ, titulo sexto, lib. 5. noui ordin.

26 Donatio vel melioratio dicto modo facta in legitima filij imputanda est, cum doctissimo Didaco Couar. & alijs contra Tellium Ferd.

CLericus qui ad sacros † ordines absque titulo promouetur, vacuam manuum impositionem accipit: & ideò ordinis executionem non recipit. Ita definitum fuit in Concil. Calced. 6. habetur in cap. neminem, 70. dist. & in Concilio Vrbani habito Placentię, quod refertur in c. Sanctorum, ead. dist. *Sanctorum* (inquit) *Canonum statutis consona sanctione decernimus, vt sine titulo facta ordinatio irrita habeatur*. Quorum canonum pœna innouata est hodie ex Sacro Concilio Triden. sess. 22. c. 2. de refor. Fuit sanè pœna hęc antiquis temporibus in vsu, & successiuis tēporibus obseruata, teste Abb. in cap. cum contingat. de ętate, & qualit. Idem Abb. in cap. veniens, in 1. notab. de filijs presbyt. & in cap. cum secundum. de prebend. Qua ratione qui absque titulo sacris fuit ordinibus insignitus, suspensionem contrahit, & celebrans efficitur irregularis. Ita tenet Simon Maiol. de irregular. lib. 4. cap. 15. in princ. insignis Mart. Nauar. in Manual. confess. cap. 27. num. 158. idem nouissimè consil. 16. titul. de constitut. eiusdem sententię fuit Magister Barto. à Medina, quondam in inclyta Salmaticensi Academia sacratissimę Theologię primarius professor (vir multis nominibus insignis) non tamen ex eo libello Hispano sermone edito, (cui titulum fecit) *Instruction de confessores*. §. 8. de suspē. fol. 49. Nihil tamen allegat, sed sua innititur authoritate, quod peculiare vitium illi esse solet. 1 *Magist. Bartol Medina.*

* Sed tamen viri non vulgaris authoritatis, existimantes dictum sacri Tridentini decretum non innouare pœnas dictorum antiquissimorum canonum, nempe tex. in d. c. Sanctorum. 4. & cap. neminem, sed pœnas, cap. cum secundum Apostolum, de preben. definitas ea ratione ordinatum contra prędicti decreti formam sine beneficio, vel patrimonio, esse suspensum, nec aliqua pœna puniendum, sed ordinarium solum cogendum esse, vt necessaria ministret. ita censuit sacra Concilij congregatio, vt testatur Flamin. Paris. de resign. benefi. li. 2. q. 6. quem post secundam operis huius editionem legimus, qui nostram opinionem tanquam veriorem amplectitur, censens, Concilium Trid. innouare pœnas, d. c. neminem, & c. Sanctorum statutas, & idem respondit egregius Nauar. consil. 14. num. 4. tit. de tempor. ordin. & consil. 11. 16. 18. 47. num. 3. eod. tit. Quod mirum in modum censeo esse notandum.

Hodie

2 Hodie tamen stat nouissima Pij V. Pontificis Maximi egregia constitutio, anno sui Pontificatus tertio, millesimo quingentesimo sexagesimo octauo, pridie Idus Octobris edita, qua sancitum est, quòd non solum clerici sęculares, sed regulares ante professionem emissam, ordinari sine titulo non possint, & transgressores inhabiles efficit ad ordines exequendos, & exequentes reddit irregulares, cum alijs pœnis ibi constitutis, quę plurimum est notanda. Sed illa Pij V. Sanctio non comprehendit religiosos Societatis IESV, qui post tria vota emissa ante solennem professionem absque titulo possint ad omnes etiam sacros ordines, & presbyteratus promoueri, dummodo sui prępositi generalis facultas interueniat, de quo stant Apostolicę literę dictę Societati concessę, à Sanctissimo Domino nostro Gregorio XIII. die vltima Februarij, anno millesimo quingentesimo septuagesimo tertio, Pontificatus sui anno primo.

Declaratur quędă Pij V. Pont. Maxim. cōst.

3 Huius vero prohibitionis † potissima ratio est, ne clerici diuini cultus ministri cum maximo totius ordinis sacerdotalis dedecore mendicare cogantur. Ita tenuit gloss. à Doctoribus ibi sequuta in d.c.1.70.dist.cap.Diacon.94.dist.circa medium.Conc. Trid. d.c.2.cum dicit: *Cum non deceat eos qui diuino ministerio ascripti sunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quæstum exercere.* Turpis equidem in clero visa est mendicitas. Deuteron.cap.15. ibi. *Non sit omnino mendicus inter vos.* Etiam si semper dilecta fuit paupertas voluntaria, & diuitiarum contemptus. Miseria enim summa est, esse mendicum, authore Bald.in l.final.C. qui bon.cedere poss. & Esdras lib.4.cap.15. paupertatem inter ingentia mala enumerat. *Immittat* (inquit) *tibi mala, viduitatem, paupertatem, & famem.* Et Dominus Malachię, cap.2. minatur se egestatem improbis daturū. Et paupertas ipsa vilitas est, vt inquit Imperator in l.2.C. quando & quibus quarta pars debeatur, lib.10. vbi appellat paupertatis vilitatem, veluti quod paupertas vilis sit. Imo etiam si pauper aliàs sit nobilis, omnibus ludibrio, & contemptui est, vt asserit ex nostris Iacob.de sancto Georgio in tract. Feud. fol.29. Et nobilitas sine diuitijs, admodum manca est & mutila, teste Bon.de Curt.in tract.de nobili.colum.2.versic.tertius, & vltimus.

His congruit, quod nobilis si inops est, non potest nobiliter viuere. Nobilis autem qui non potest nobiliter viuere, priuilegijs nobilitatis non gaudet, vt author est Isernia in constit. Sicil. incip. vt dignitatum, post gloss. ibi. & sequitur Afflict. 1. not. & apud Stobęum serm.68. ex traductione cuiusdam uiri docti sic legimus.

Scisnè quod nobiles quidam mortalium,
Dum pauperes sunt, non amplius clari existant.

Etenim paupertate vilescunt, ac penè ludibrio habentur de facto qui

titulo tantum sunt Episcopi, si aliunde non habent beneficium, vel bona, ex quibus secundum dignitatem (quę maxima est) alimenta suscipiant: similiter, & mercenarij clerici, econtrario autem diuites atque potentes omnibus sunt venerabiles. Paupertas enim, vt ille ait.

Ridiculos homines facit, & vbique iacere. Vnde Isidorus cap. 63. plus, ait, venerantur homines pro temporali potentia, quàm pro reuerentia sanctitatis. Preterea consulto, quę in eandem sententiam retulerunt Ioã. Stobęus serm. 89. cũ seq. Lucas de penna, in l. fi. C. de his qui, nu. liberorũ lib. 10. Seneca de vita beata ad Galionem. Circa quod plurima de more diligentissimè scribit And. Tiraquel. in tract. de nobili. c. 2. & 24. Hęc non de paupertate ex animi sententia, sed de paupertate ex fortuna intelligenda sunt. Veritas enim ipsa dixit: *Beati pauperes, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Matthęi capit. 5. Quę sane paupertas perfectiores discipulos Christi facit Matthęi capit. 19. & Luc. 14. & Seneca Ethnicus. *Beatissima* (inquit) *res est paupertas,* Et alibi. *Nullum maius lucrum, quam carere his quæ possides.*

Nec equidem sufficeret, † pro legitimo titulo quale quale beneficium ecclesiasticũ obtinere: sed requiritur, quod is, qui ad sacros ordines promouendus est, beneficium habeat, quod sibi ad uictum honestè sufficiat. Ita decretum est in d. Trident. Conc. ses. 2. cap. 2. de refor. Quod verò dicatur beneficium sufficiens, prudens Ordinarius arbitrabitur, per regulam illam quę definiuit, quod determinatio eorum, quę indeterminatè à iure statuuntur, prudenti viro, nempe iudici relinquuntur, l. prima, ff. de iure deliberan. cap. de causis, de offic. delegat. is pro eius prudentia circumspicere debet ordinandorum conditiones, & qualitates, quia beneficium quod ignobili sufficeret, sufficiens non erit nobili & egregiè literato. Ideoque labitur mea sententia vir egregius Mart. Nauarr. in tractat. de oratione, cap. 21. num. 11. qui in ea fuit sententia, vt existimet, beneficium etiam exiguum sufficere, vt quis absque patrimonio possit ad ordines sacros promoueri. Est equidẽ eius doctrina contra expressam dicti Concilij decisionem. Nec antiqua iura, quę ipse allegat, probant, quod ipse intendit, sed potius oppositum, maximè text. in cap. Episcopus, de prębendis, ibi: *Donec in aliqua Ecclesia ei conuenientia stipendia militiæ clericalis assignet.* Semper igitur necessarium est, vt beneficium, siue patrimonium sufficiens sit ad humanę vitę sustentationẽ. Vel potest Nauarri opinio intelligi, quando beneficium non tam tenue, & exiguum est, quod ad id non sufficiat.

4 *Titulus ad sacros ordines quis legitimè dicatur.*

Contra Martin. Nauar.

Titulus verò, † qui vt prędiximus, necessarius est, vt Canonica sit ordinatio, tantum desideratur, cum quis ad sacros ordines promouetur, non verò si minoribus initiatur. Ita colligo ex d. Sacrosancto Triden. Conc. ibi:

Statuit sancta Synodus, ne quis deinceps clericus sæcularis, quamuis aliàs sit idoneus moribus, scientia, & ætate, ad sacros ordines promoueatur, nisi prius legitime constet, eum beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victũ honeste, sufficiat, pacifice possidere. Minores quidem ordines sacri non sunt sed solum ministerium ad sacros, ita tenet Sanctus Thomas contra Gentes, lib. 4. c. 75. Caiet. in tract. de modo & tit. ord. suscip. Mart. Nauarr. in Manua. confess. cap. 22. nu. 27. littera, A. vbi increpat Canonistarum opinionem contrarium tenentium, & hoc expresse sancitum est in Catechismo ad Parochos in tractat. de sacra. ord. pag. 365. & multis probat Simon Maiolus de irregul. lib. 3. c. 21. nu. 7. & ita tenendum est, vt communi opinione praxi recepta passim obseruata testatur Flam. Paris. de resig. benefic. lib. 2. q. 6. nu. 4. licet contrarium tenuerit gloss. in d. c. 1. in verbo, neminem, 70. distinct.

6 Rursus, illud † maximè notandum est, quod titulum accipere debemus, non solum eum, qui præsens habetur, sed qui habendus est postea. Et ideò quando ad dignitatem aliquam obtinendam sacri ordines necessarij sunt, si aliquis ad eam fuerit nominatus, vel postulatus, promoueri potest ad eum titulum, quem habiturus est, & sic sufficit titulus de futuro. Est enim de hoc glos. insignis in cap. Osius, in glos. magna, 61. dist. quam sequitur Maiolus de irregular. lib. 4. cap. 15. num. 3. Multum tamen huic sententiæ refragantur verba Concilij Trid. supra relata, quibus constat quod ad consequendos ordines sacros futurus titulus beneficij minimè sufficit, imò nec præsens titulus, nisi pacifica possessio interfuerit. Quomodo igitur postulatus promoueri potest, cum non solum possessionem beneficij vel dignitatis non habet, sed nec circa tituli proprietatem ius obtinet, & ideo alterius electio teneret, tex. in c. bonæ. in 2. & in cap. postulatione, de electio. & vtrobique Doctores longa manu id tradiderunt, & ea ratione cum Catholicum Concilium possessionem pacificam hoc casu requirat, minimè sufficeret, postulatio vel nominatio. Sed collatio, & Canonica institutio necessaria est, cum absque ea beneficium Ecclesiasticum, neque obtinere, nec possideri possit, vt in regul. beneficium, de regul. iur. lib. 6. cum simil. Quapropter opinionem istam veriorem hodie esse censeo, licet neminem legerim, qui eam tenuerit.

7 Ex quo † videtur asseuerandum ad titulum coadiutoriæ, sacros ordines conferendos non esse. Is equidem qui eam obtinet, non dicitur habere beneficium ecclesiasticum, cum eius definitio, de qua per nostrates in rubr. de præb. ei non competat.

Sed in hoc verius contrarium censeo, non tamen ratione beneficij possessi, quia is nullum habet, sed alterius iuris, quo sustentari potest, quod iã cum possessione obtineat, sufficit ad ordines suscipiendos. Ita tenet insi-

gnis

gnis Nauarr.in tractatu illo sing.omni pietate,& eruditione referto de oratione.capit.20.num.18.

* Quibus quidem conuincitur error.Fr.Antonij de Cordoua in summa casuum conscientię.quęst.56.asseuerantis, eum qui in aliqua vniuersitate sacrę Theologię operam dat, ita vt breui tempore, ad Doctoratus apicem est promouendus,posse absque beneficio,& patrimonio sacris ordinibus insigniri,sola spe consequendi beneficium.

Vnum tamen vel alterum,circa dictum Concilij decretum egregiè notandum est. Primum quod iure antiquo ad sacrorum ordinum promotionem, ius tituli beneficij, vel patrimonij desiderabatur, non verò possessio erat necessaria,prout nunc stante Concilio, quod antiquas pœnas innouat,sed circa possessionem cum nulla erat antiqua constitutione pœna, ideo ad casum istum Concilium extendi non debet,eaque ratione suspensus non erit qui habēs beneficium vel patrimonium,ad eius titulum ordinatur,quamuis pacificam possessionem,non fuerit adeptus, vt egregiè consuluit Martin. Nauarrus in citato consil.15.numer.3.de temp.ordin.sequitur Flam.Paris.de resig.benefic.libr.2.q.6.num.7.fateor tamen istum peccare,& arbitraria pœna pro modo culpę puniendum esse.Secundum illud manifestissimi iuris esse censeo, illum nullam pęnam incurrere, qui legitimo impedimento minimè potuit possessionem adipisci. Neque quando bona fide & candido animo solo titulo sine possessione fuit ordinatus, vt Nauar.d.consil.15.doctè scribit.

Preterea animaduertere oportet,quod titulus † qui ad sacros ordines recipiēdos necessarius est,perpetuus esse debeat. Ita colligitur ex iuribus in 8
huius capitis principio allegatis,potissimum ex precitati Concil.Trident. decisione,vbi ad tituli perpetuitatem decisum est, vt nullo modo liceat ei qui ad titulum alicuius Ecclesiastici beneficij fuerit promotus,illud resignare. Neque ea resignatio admittenda est, nisi constito, quod aliundè viuere commode possit, & resignatio aliter facta nullius momenti est. Ea ratione, Vicaria temporalis, & omnia alia beneficia manualia, pro titulo non sufficerēt.Perpetua autem Vicaria legitimum titulum induci text.& ibi not.Abb.in c.constitutus,& in c.Michael.de fil.presb.c.postulasti,de rescr.cap.ad hec,de offic.vicarij.Clemēt.vnic.eod.tit.Anton. de But.cōns.3.num.2.Roman.cons.356.nu.5.Bellam. decis.702.Petrus Rebuff.in tractat.congruę portion.num.110.& 112.Quint. Mand.in regul. Cancel.34. de annalib.q.13.n.3.

Sed vtrum is † qui capellaniam obtinet,possit ad eius titulum sacris in 9
signiri ordinibus, quod ex eo permissum esse videtur,quia cappellania, appellatione beneficij comprehenditur, gloss.celebris in Clement.si beneficiorum,in glossa magna, circa finem de decim.quā sequitur Felin.in

c.ex parte 5.nu.2.de rescript.Deci.cons.210.num.4.Guid.Pap.decis.Grati. quęstion.187.num.1.Quintil.Mand.in regul. Cancell. de annali.q.17.n. 1.Bermon.in comm.in tit.de publ.concub.in verbo,Papa,num.5.quę opinio communis est, & verissima,quę contradictorem non habet, quando ab initio in fundatione interuenit authoritas Episcopi, & datur in tit. perpetuum,aliàs non reputatur beneficium Ecclesiasticum, ita Rota Romana obseruat teste Bermondo d.num.5.

Illud verò iure defendi potest, quod licet in primęua capellanię fundatione, non interuenerit ordinarij authoritas, si tamen non reluctante fundatoris voluntate, postea capellania in Ecclesiasticum beneficium fuerit erecta, nempe per collationem, & Canonicam institutionem fundatoris, consanguineus, vel alius qui ad eam vocatus est, eius nomine & titulo poterit ordinari. Et ita receptum est absque controuersia.

Et ex supra traditis infertur, quod aliquando in facti contingentia interrogatus respondi, quod licet apud nos quamplurima sint sacella,siue oratoria,quę obtinent collegia disciplinatorum,seu Societates Sacramenti,vel Diui Rochi, vel aliorum Diuorum ,de quibus per Bartholum in l. Sodales.num.6.C.de colleg.illicit.Bald.in consil.162.nu.4.volu.5. Cardin. consil.11.Decius consil.148.Paris.consil 34.num.27.volum.4. quę ad celebrationem diuinorum capellanias annexas habere solent, quę iuxta distinctionem supra traditam,dicentur Ecclesiastica beneficia, vt illarum gratia, sacri ordines conferantur,scilicet si authoritate Ordinarij in perpetuum titulum conferantur.

* Poterit similiter quis ordinari ad titulum seminarij, causa inseruiendi beneficio vnito seminario, vel seruiendi in aliqua Ecclesia cui adscribitur, & seruire tenetur in ordine suscepto,Conc.Trid. sess.23.capit.16.de reformat.Moral.de irreg.lib.4.cap.15.num.2.& ita definiuit sacra cōgregatio Conc.Trid. vt refert Flami.Paris.de resig. benefic.lib.2.q.6.num.33.

DO Qui verò † pręstimonium obtinet,ad eius titulum, ad sacros ordines iuste potest promoueri,ex eleganti decisione text.in cap.final.post princip.de concess. pręben.lib.6. vbi pręstimonia inter beneficia Ecclesiastica connumerantur, & facta mentione pręstimonij, Canonicatuum Parochialium, &c. Subijcitur clausula, & alijs quibuscunque beneficijs: illa dictio alijs implicat, & designat similitudinem.l. si fugitiui. iuncta gloss. fin.C.de seru.fug.capit.cum non ab homine.ibi. *seu alio crimine*.De iud.c. sedes.de rescript.Quę opinio tunc procedit,quando pręstimonium datur in titulum perpetuum, & habet annexum obsequium spirituale,secus si in sola temporalitate consistat, & non detur in titulum.Ita intelligēda est opinio Ioannis Andr. qui pręstimonium beneficium non esse affirmat.

in

in cap.vnic.num.3.de rerum permut.lib.6. & Abb. consil.74. lib.1.num. 4. quę distinctio colligitur ex Oldrad. consil.81.& 140. Geminia. consil. 89. Rebuff. de pacific.possess. num.90. Ioann. Staph. de litteris gratię de forma creationis. in Cano. numer.5. Sed hodie nulla distinctione opus est, presertim in Hispania: quia semper prestimonium in titulum datur, & habet annexum onus spirituale, ita testatur Mandosi.d.reg.Canc. questio 12.num.3.

Si verò is qui ad sacros ordines affectat promoueri, beneficio Ecclesiastico caret, si pensionē, vel patrimonium obtinet, ab ordinibus repellendus non est, hac enim lege, vt condignè viuere posset, sed id passim non omnibus concedi debet, sed solum ij titulo pensionis, vel patrimonij promoueri debent, quos necessitas, vel Ecclesię vtilitas ordinari suaserit. Patrimonium verò vel pensio deinceps sine Episcopi licentia alienari, aut extingui, vel remitti nullo modo potest, donec beneficium Ecclesiasticum fuerint consequuti, vel aliunde habeant id quod sibi ad victum honestè sufficiat. Ita in maximam Christianę Reipublicę vtilitatem statutum fuit in decreto Concil.Sacrosanct.Trid.supra allegati. Qua in re longè cauendum est, ne in consignatione patrimonij loco tituli vllum pactum fiat, inter ordinatorem, & ordinatum, quo promittat ordinatus, se nullo tempore ab Episcopo victum petiturum, nam talis conuentio simoniaca est, & ob id qui ordines contulit triennio à collatione ordinū est suspensus, ordinatus verò, indeterminato tempore, & ideò perpetuo suspensus manet, vt in cap.penultimo, de simon. Nec tale pactum firmitatem poterit obtinere. glo. not.in dicto c.pen. in gloss.1.quam communiter Doctores sequuntur; teste Anan.ibi. num.1.qui contra Abb.in dicto cap.dicit, id procedere, etiamsi iuramentum interuenerit, idem sequitur Felin.ibi. 11

* Hoc verò patrimonium, vt quis iustè sacris ordinibus donetur, vt predixi, debet esse sufficiens ad humanę vitę sustentationem, cap. Episcopus.de preb.c.tuis.cap.cum secundum,eod.tit. Ex quo fit, quòd si de titulo constituto quantitas notabilis,& magna deficeret ordines suscipiens perperam esset ordinatus, secus verò si parua deficeret, quod arbitrio boni viri relinquendum est, vt prudenter consuluit Mart. Nauar.consil.17. num.5.tit.de temp.ord.

Illud verò circa nostrum institutum † notatu dignum censeo, quod si quis sacris ordinibus initiatur patrimonio constituto, vel alimentis promissis, vel donatis, eo pacto interpositio quod post quā ordinatus fuerit, se non petiturum id quod sibi donatum, vel promissum est, vel si donatum & traditum fuerit, restituturum promiserit, is absque dubio sine titulo ordinatur, proptereaque in huius capitis pœnam supra con- 12

ſtitutam incurrit. Ita tenet Mart. Nau. Azpilcueta, in d.c.27.num.158. idē Nauar. conſ.17.num.5.tit. de temp. ordinationum.

13 Sed nec eſt omittēdū, quod † qui poſt ſacros ſuſceptos ordines remittit ius patrimonij, ꝙ ſibi donatum fuerat, nullo pacto ante ordinationē con uento, pœnam ſupradictam non incurrit. arg. gloſ. ſing. in c. tuis, de præb. & in cap. ſi Epiſc. eod. tit. in 6. quod ſequitur Nauar. in d. num.158. Qua in re cauendum eſt à Fratre Bart. à Medi, in d. tract. §.8. fol.49. qui clericum hoc facientem ſuſpenſum eſſe iudicauit. Non tamen diffiteor, quod vltra actus annullationem, arbitraria pœna pro modo culpę tanquam ſacratiſsimam legem violantem, puniendum eſſe.

✱ Vidi tamen poſt huius operis ſecundam editionem controuerſum, apud viros doctiſsimos, vtrum ordinatus ſacris ordinibus ad titulum patrimonij, ſi illo renunciato ad maiores ordines fuit promotus, cenſeatur ſuſpenſus, & affirmatiuam ſenteutiam ex eo amplectendam videtur, quia hęc iure ęquiparantur, titulum nullum obtinere, vel illud renunciaſſe, arg. text. in cap. quam periculoſum.7. quęſtion.1. & ſuas remittentibus actiones nullus regreſſus datur. l. quęritur ſi venditori, ff. de ędilit. edict. Mihi tamen opinio contraria verior cenſetur, iſtum non eſſe ſuſpenſum, nec in huius capit. pœnas incidere, equidem non debet reſtare impedimentum, quod de iure nullum ſortitur effectum reg. non pręſtat, de reg. iur. n.15. lib.5. ſed Concilij Trident. prohibitione dicta renunciatio nulla eſt, & pro non facta habetur, ergo nullum poteſt effectū ſortiri, etenim is facta dicta renunciatione poterit bona illa recuperare, & ea ratione non dicitur ſine titulo ordinatus, meritò igitur in illam pœnam non incidit, quamuis mortaliter peccet, & extraordinaria pœna poſsit puniri, vt tradit egregiè Nauarr. conſ.16. tit. de tempor. ord.

14 Hoc verò patrimonium, cuius ratione † abſque titulo beneficij eccleſiaſtici Epiſcopus aliquem ordinauit, habere priuilegia bonis Eccleſiarum à iure conceſſa, tenēt gloſſ. not. in cap. Epiſcopus, de prębend. & ex ea ita colligit Baldus in tit. de pace Conſt. colum.5. Decius in d. cap. Epiſcopus, idem in cap. Eccleſia Sanctę Marię, de conſtit. numero 18. à qua quidem opinione ipſe libenter diſſentio, authoritate gloſſ. in cap. tuis, de pręben. quam Abbas, & Imo. ibi ſequuntur, & Felinus in dicto capitul. Eccleſia. numer.10. aſſerentes, quod ea aſsignatio patrimonij, vt quis ſacris ordinibus initietur, nihil aliud operatur, quam per eam ſatisfiat Canonicis conſtitutionibus, circa hoc loquentibus, vnde ex hac aſsignatione patrimonium non efficitur Eccleſiaſticum: & vltra ſupra allegatos opinionem iſtam amplectuntur Ioann. à Silua de benefic.1. part. quęſtione tertia, numero 10. & numero 29. D. Couarr. in lib.1. var. reſol. capitulo 4. numero 4. & ſentit idem in capitulo, Rainaldus. §.2. num.7.

de testament. Ferdinand. Vasq. de successs. creati. §. 32. num. 33. Quam
opinionem communem esse testatur insignis Nauarr. loco infra allegan
do. Nec refragatur gloss. authoritas in dict. capit. Episcopus, de prębend.
quę solum dicit istum ad sacros ordines promotum, in persona, & in re-
bus priuilegio clerici gaudere, quod nemo negauit, quoad ea priuilegia,
quę clericis eorumque patrimonio à iure concessa sunt.
* Quo fit clericum istum minimè teneri ex huiusmodi bonis laicorum,
collectas soluere, vt in facti contingentia interrogatus, consuluit Martin.
Nauarr. consil. 12. tit. de censib. & iuxta superiorem sententiam interpre
tanda sunt, quę doctissimus ille vir ibi scribit: non tamen ex hoc sequitur,
clericum in hoc patrimonio habere priuilegium Ecclesiarum. Vnde in
pręscriptione talium bonorum, non est tantum tempus necessarium, si-
cut in pręscribendis bonis Ecclesię. gloss. insig. & ibi. Abb. in capit. Sancto-
rum. de pręscript. & in cap. 1. de consuet. Francisc. Balb. qui alios allegat
in tractat. pręscript. 5. part. princ. quęst. 5. Pari ratione restitutio, quę iure
minoris Ecclesijs competit, minimè conceditur clericis ratione patrimo-
nij. gloss. celebris in Clem. 1. in glos. 2. de in integ. rest. quam fatentur esse
communiter approbatam, Domin. Couarr. & Ferdin. Mencha in locis su-
prą allegatis: & opinionem istam veriorem censeo, licet contrariā te-
nuerit Lara. in l. si quis à lib. §. solet, nu. 36. ff. de lib. agnosc.

Occurrit tamen † disceptatio huic loco accommodatissima, quid si 15
parentes donauerint filio, vt iure meliorationis ad titulum patrimonij
ad ordines sacros possit promoueri, an post promotionem ab eis possit re
uocari, iuxta Regiam constitutionem primam titul. 6. libr. 5. Regij ord.
noui. Et dubium facit: nam licet ob onerosam causam donatio fa-
cta sit non tamen iuncta est cum tertio, vt Regia lex, vt irreuocabilis ef-
ficiatur melioratio, sanciuit. Sed verissimum esse censeo, prędictam me-
liorationem nullo modo post sacros susceptos ordines, à parentibus pos-
se reuocari. Nam vt supra tradidimus, nullus absque Ecclesiastico bene-
ficio, vel saltem sine patrimonio ordinari potest. Imò si Episcopus abs-
que titulo ordines contulerit, tenetur ordinato necessaria ministrare, do-
nec in aliqua Ecclesia condigna stipendia clericalis militię assignet, vt
ex Lateranensi Concil. probat Summus Pontifex in capitulo, Episco-
pus, & in capitulo tuis quęstionibus, de prębendis, & ideo non tantum
donatio hęc ob onerosam causam fit, nempe vt spirituale matrimonium
celebretur, sed etiam tertium respicit, scilicet Episcopum, qui cum non
ordinasset, nisi sub spe verę donationis ordinatio facta fuisset: quare
iniquum, & captiosum esset huiusmodi donationem reuocari posse, vt
in terminis dictę Regię constitutionis asseuerat Michael Cifontanus eru Michael
diti vir ingenij, in l. 17. Tauri, columna 2. versiculo. Idem in donatione. Cifont.

Dominus Episcopus Couarruu. in capitulo Rainald. §. 2. numero 7. de testament. Petrus Auendanus respon. 17. in fine, Ioann. Mat. in dicta l. 1. tit. 6. lib. 8. ord. noui. & doctissimus Tellius Ferdin. in d. l. 17. num. 81. & 82. & de communi idem tradiderunt multi, qui à precitatis Doctoribus allegantur.

16 Ex quo suboritur † anceps questio in forensibus tamen controuersijs frequentissima, an donatio facta à patre filio ad titulum patrimonij, vt ordines suscipiat, imputetur ei in legitima, vel precipuam habebit: quã primus omnium quos ego legi tetigit Ioann. Fab. in l. si emancipati, C. de collat. versicu. ideò credo. & in ea est sententia, vt existimet talem donationem conferendam non esse. idem in §. fin. Instit. de inoffic. testament. Ioan. Igneus in l. 3. §. subuenitur, num. 177. ff. ad Syllan. Barth. Gast. in consuet. Burg. Rubr. 7. §. 5. fol. 246. & omnium latissimè Aymon. consil. 36. per totum. & ex nostris Anton. Gomes. (obiter tamen & veluti per transennam) in l. 26. Tauri, nu. 21. Sed ab hac opinione recedit Dom. Episcopus Couarru. in cap. Rainaldus, de testibus, §. 2. nu. 7. quo loco censet donationem istam imputandam esse in legitima, eò quod sit donatio ob causam, quasi propter nuptias, cui accedit Petrus Auendan. respon. 17. Fernand. Mench. de succes. creati. 1. parte, lib. 3. 22. num. 44. nouissimè verò Tellius Ferdinand. in l. 29. Tauri, num. 16. primam Fabri opinionem contra Dom. Couarru. amplectitur, quam veram, & communem esse testatur. Idem fatetur Ioann. Matiens. in l. 3. tit. 8. lib. 5. ord. noui. gloss. 2. num. 14. quam Tellius ea ratione corroborat, quia secundum leges nostras (vt ille inquit) omne quod non est ob causam concessum, ad quod parentes poterant compelli iudicis officio, vel in iure expressum non imputatur in legitima, nec confertur. Sed pater compelli minimè potest, ut hanc donationem filio faciat, vt Aymon dicto consilio latissimè differit; nec in hoc iure sancitum est, ergo donatio hec simplex erit, & ideo in legitima filij non imputabitur. Ego tamen (vt meum quale quale sit iudicium interponam) Dom. Episcopi Couarr. opinionem veriorem censeo, quam ipse, & Doctores, qui ei accedunt supra allegati, multis rationibus eam corroborant, solum enim superest, vt satisfaciamus fundamento Tellij Ferdinandi, contra Dom. Episcopi opinionem adducto. Nam respondetur, quod non est necessarium, vt ex necessitate precisa proficiscatur donatio ob causam, vt in legitima imputanda sit: imputabitur quidem etiamsi donatio ob causam ex necessitate tantum causatiua proficiscatur, quod probat tex. optimus, in l. omnimodo, §. imputari, C. de inoffic. testam. vbi pater filio ad officium vel militiam emendam, pecuniam subministrauit, nullo quidem iure, nec precisa necessitate cogente, sed solum causatiua necessitate impellebatur, quia aliter

Defenditur opin. Dom. Couar. contra Tellii Ferd. & comm.

ter

ter is filius non posset, vel non sic facilè eam militiam, vel officiũ adipisci, & illa pecunia in legitimã est imputanda. Sic & in quęst. nostra cum is filius non posset, vel non sic facile ad sacerdotium promoueri, nisi à patre dictam donationem receperit, iuri consonum est, vt in sua legitima pręfata donatio imputetur. Et ita sępissimè in facti contingentia interrogatus, cum peritissimis consului, & obtinui.

SERVI SINE DOMINORVM LICENTIA.
Cap. XIX.

1 Seruus ordinari non potest.
2 Si tamen de facto fuerit ordinatus, vere suscipit ordinis Sacramentum.
3 Episcopus qui sciens seruum ordinauit, qua pœna puniatur.

QVod nulli de seruili conditione † ad sacros ordines promoueãtur [a] 1
nisi prius à proprijs dominis libertatem consequantur, cautum est a
Concilijs Triburiensi, & Toletani de quibus in capitulo nulli, & in capitulo de seruorum. 54. distinct. & in capit. 1. & 2. de seruis non ordinandis. Est enim irreligiosum obligatos existere seruituti, qui sacri ordinis suscipiunt dignitatem ut sunt verba Conc. 4. Toletano, in Canone 73. Adeò preterea Ecclesia olim abhorruit promouendos ad Clerum alicui subesse seruitutis speciei, vt etiam libertos [b] secularium promoueri vetuerit, vt in Concilio Elibertino, Can. 70. sub his verbis: *Prohibendum vt liberti, quorum patroni in seculo fuerint, ad Clerum non proueh antur.* Et nota quod in hac materia, appellatione sacrorum ordinum comprehendũtur etiam minores, vt firmat Prępo. in d. cap. Nulli. Aduerte † quod serui- 2
tus non impedit ordinis susceptionem de facto: quia si seruus ordinetur,
verè ordinem suscipit. [c] istam conclusionem ponit Prępo. in summa. 54. c
distinctione, post Cardin. ibi. Attamen si seruus aliquis fugiens à domino suo qualibet calliditate, aut fraude ad gradus peruenerit Ecclesiasticos, decretum est, vt deponatur, & eius dominus eum recipiat, vt in capit. 2. de seruis non ordinand. Vbi vide bonam distinctionem, quam descripsit Abb. post gloss. quam nec in substantia referre libet, nec transcribere decet, quia temporibus istis casus hic rarissimè contingit. Qua au-
tem pœna puniatur Episcopus qui sciens seruum ordinauit, aut qui illi 3
nescienti testimonium perhibuit de eo; vide Concil. Aurelia. 1. in Cano. 10. vbi illa describitur in hęc verba. Si seruus absente vel nesciente Domino, Episcopo sciente, quod seruus Diaconus aut Presbyter fuerit ordinatus, ipso in clericatus officio permanente Episcopus cum Domino duplici satisfactione compenset. Si verò Episcopus eum seruum nescient, qui testimonium perhibēt, aut supplicauerint ordinari, simili rehibitioni

tencan-

teneantur obnoxij. Quod Concilium transcripsit Gratianus in cap. Si seruus. 54. distinct.

ADDITIO.

A *Promoueatur.* Serui quidem nullo modo ad sacros ordines promoueri possunt, ne obscuretur maxima sacerdotij dignitas, & authoritas minuatur, vt deplorat Basil. in epist. 8. ad Eusebium Episcopum Samosaten. Licet enim libertas non sit de substantia Sacramenti, sicut nec membrorum integritas, est tamen ad ordinum vsum necessaria: nam cum per ordinum susceptionem homo diuinis officijs mancipetur, debet esse sui iuris, vt liberè ministerio Ecclesię possit vacare. Et ea ratione non licet ordinibus insignito, saltem sacris, sese in seruitutem tradere, nisi insignis aliqua pietas intercesserit, vt de Paulino Nolanę vrbis Epo refert Gregor. li. 3. dial. c. 1 qui seipsum Tyrannis vendidit, vt subditos redimeret. Et circa huius capitis materiam, vide Regiam l. 6. tit. 22. part. 4. qua definitum est, seruum, qui ad Subdiaconatus ordinem fuerit promotus, domino restituendum esse, si intra annum ab eo postuletur, de cuius legis sanctione miratur ibi doctissimus Gregorius in gloss. in verbo, *Subdiacono*, cum aduersetur text. in cap. miramur. de seruis non ordin. vbi idem in Subdiacono quod in Diacono est statutum. Idem disponit Regia l. 18. titul. 6. part. 1. qua in re Sacri Iuris Canonici decisionibus standum est, vt prudenter scribit Greg. in dicta gloss. dicta tamen l. 6. procedebat de iure antiquo, secundum statum primitiuę Ecclesię, quando Subdiaconatus non erat sacer ordo. Ita etiam interpretatur Gregor. in d. l. 18. in ver. *Epistola*: Et vide etiam Hostien. in summa, tit. de seruis, non ord. Siluest. in summa, in verb. seruitus. q. 9. & latissimè examinat, & resoluit Alber. Trot. li. 2. de vero & perfecto cler. cap. 4. per totum, & melius Simon Maiolus de irregul. cap. 35. vbi num. 4. scribit, quibus modis irregularitas, quę ex seruitute contrahitur, deleatur.

E regię declaratur regia lex Hispanorum 6. titu. 22. p. 4.

B *Etiam libertos.* Vide omnium latissimè Simon. Maiol. de irregular. dicto lib. 1. cap. 36.

C *Ordinem suscipit.* Vid Fr. Domin. Soto in 4. sentent. dist. 25. quęstione 1. artic. 1.

AD RATIOCINIA OBLIGATI. Cap. XX.

Quod nouè editum est.

1 *Obligati ad ratiocinia, minime possunt ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*

2 *Tutores dolo conuicti, vel si publicam Principis tutelam gesserint, vel pa-*

patrimonium eius tanquam curatores fuerint administrati, à sacris ordinibus suscipiendis repelluntur.

3 *Astrictus ad priuata, & non ad publica raciotinia, à sacris ordinibus non arcetur.*

4 *Huius capitis irregularitas perpetua non est, quia finita administratione, & ratiocinibus reditis, funditus euanescit.*

5 *Administratores rerum Ecclesiasticarum, vel miserabilium personarũ, pendente administratione ad ordines promoueri prohibentur.*

6 *Ad ratiocinia publica obligati, præstita fideiussione, sacris possunt ordinibus insigniri.*

7 *Nouiter interpretatur Sanctissimi Sixti Quinti constitutio, condita contra reddendis rationibus obnoxios,*

RAtiocinijs implicati † nullo modo ad sacros ordines promoueri possunt, nã qui tot curis distrahuntur, & tot inuoluti sũt negotijs, sacrorum ordinũ ministerio vacare non possunt. Tũ quia in reddendis rationibus, de doli crimine forsan redargui possent, & multis magnisque litibus vexari, quod frequetentissimum est. Ita fuit definitum in Concilio Carthaginen.1.cap.8. & habetur in cap.magnus.54.dist.cap.it.prętereà, si d. cap.vni.de obligat.ad ratioc.l.Officiales.C.de Episcop.& cler. Regia l.23. tit.6.part.1. Nec mirum hoc esse debet, cum ius ciuile istos ad honores, & publica munera promoueri prohibuerit, l.rescripto, §.debitores, ff.de muneribus & honoribus, & facit l.1.C.de debit.bono ciuit. lib.10. & in l.his oneribus, §.1.& §. fin.ff.de vacat.mun.& in l.semper, §.conductores, ff.de iure immun. Et tanti habetur ista irregularitas, vt quasi ad exemplum actionis popularis omnis Ecclesiastica persona excipere possit, ne isti ordinibus sacris initientur, & dominus cui rationes reddendę sunt, multò magis id efficere poterit, & quilibet alius qui sua interesse putauerit. Ita sing.tenet Abbas in d.cap.vnico, quęst.vlt. Simon Maiolus in tract.de irregular.lib.2.q.11.num.2. Imò si totum vnum collegium, ob publicam administrationem rationem reddere teneatur, nullus de illo collegio admininistratione pendente, potest ad ordines promoueri. Hęc est celebris Archid.sententia in cap.tantis.81.dist. 1

Tutores quoque, si † de dolo conueniãtur, vel si publicam Principis tutelam, vel curam administrauerint, ad sacros ordines ascendere prohibentur, sicuti reliqui ad publica ratiocinia obnoxij, tex.in d.c.vnico, not. Specul.in tit.de obligat.ad ratiocinia, post princ. Quod intelligendum est, nisi compulsi administrationem suscepissent, vel pro miserabilibus personis, prẹsertim si Episcopi consensus accessisset. Ita expresse not. Syluest. & Tab.in suis summ.in verbo, ratiocinia, & sicut promoueri possunt, ita 2

& pro-

& promoti susceptos ordines exercere permittetur, text.in cap.monachi 16.quęst.1. cap.peruenit, 86. dist. & est optima l.48.tit.6. part.1. ibi: *O clerigo que ouiesse en guarda bienes de huerfanos*. Et licet Diuus Cyprianus, lib.1.epist.9. neget, Sacrificium offerendum esse pro eo qui moriens, clericum ad tutelam vel curam minorum administrandā nominasset, quasi quod clericus hōmi administratione, eiusq; ratiocinijs inuolutus, à sacrorum ordinum ministerio impiè arceretur: vt probatur in c.Cyprianus, 21. quęst.3. Est tamen testimonium illud Cypriani interpretandum, quando tutela, vel administratio alicuius magnatis esset, vel alterius qui amplissimum patrimonium haberet, ita vt clericum illud administrantem, veluti oppressum, & sacris exercendis, segregatum haberet: alioqui si pauperum tutela foret, non solùm eam suscipere clericis permissum est, sed pium est opus. Leo enim Summus Pontifex Maximus huius nominis primus, in sermon.2.de Ieiunio decimi mensis: *Studeamus* (inquit) *viduarum defensioni, pupillorum vtilitati, lugentium consolatione, dissidentium paci*.

3 Huius tamen capitis † irregularitatis, dumtaxat locum obtinet, quando quis ob publicam aliquam administrationem ratiocinijs adstrictus esset. At si priuata foret administratio, nullum ad sacros ordines impedimentū pręstat, nisi tantū in duob.casibus. Primò, si de dolo in administratione perpetrato, lis aliqua mota esset. Secundò, si in procinctu esset vt moueatur, ante litis exitum, promoueri non potest, imò si de facto promoueretur, dignus esset depositione, etiamsi postea in causa vinceret. gloss sing.in d.cap.tantis, 81.dist. per illum text.& ibi not.Archid.& dicta Regia lex 23.& 24.tit.6.part.1.& ibi Gregor. Lup.quę opinio verissima est, & communis, licet antiqui nonnulli, quos allegat Innoc.in d.cap.vni. nullam differentiam inter publica vel priuata ratiocinia constituerint, an quis conuincatur vel dolo, vel culpa, cum talis distinctio secundum illum nullo iure probetur.

4 Nec irregularitas hęc † perpetua est iudicanda, imò administratione finita rationibusque redditis, prorsus extinguitur. Ita tenet gloss.Hostien. & omnes in d.cap.vni.gloss.in cap. priscis, 55. distinct. idem sequitur Archid.in princ.51.dist.& in d.cap.pręterea, ead.distinct. Multi tamen venerandę antiquitatis viri, perpetuam esse iudicarunt. Sed manifestissimè hallucinantur, & in contrarium est recepta nostrorum sententia. Quę ita demum recipienda est si publicam administrationem nullo dolo malòve exercuerunt, at si dolus interuenerit, & Episcopus nouerit, nullo petente ex proprio eius munere potest eum tamquam criminosum repellere, text.in cap.infames.9.q.1.gloss.not.in c.alieni.2.q.7.& in d.c.vni.& d.Regia lex 24. Albert.Trot.lib.2.de vero, & perf.cler.c.6.num.3.

Inter hos verò qui publicis ratiocinijs sunt obnoxij, minimè ascribuntur ij, qui Reipublicę sunt debitores: ex debito tamen sine aliqua administratione contracto, forte ex mutuo, locatione, vel emptione, vel similibus alijs contractibus, nam obligatione, vel lite pendente ab ordinibus sacris minimè arcentur, gloss. not. in d. cap. propterea vbi Archid. Abb. in d. cap. vnico, quęst. antepenult. Syluestr. & Tabie. in summis in verbo, Ratiocinia. per l. quisquis emensis. C. de Episcop. & cleric. & d. l. rescript. §. debitores, ad municipal.

5 Item nec † ordinibus initiari prohibentur, administratores rerum Ecclesiasticarum aut miserabilium personarum, aut cuiuslibet alterius pię causę publicę, vel priuatę, etiam administratione pendente, text. in c. 1. ne clerici vel monach. text. in d. c. peruenit. 86. dist. c. iudicatum 89. dist. & d. Regia l. 23. & not. Calagur. Episcopus infra c. 60. in princ.

6 Tollitur etiam † dictum Canonicum impedimentum, si is qui publicis ratiocinijs astrictus est, fideiussores prestiterit. Ita sing. tenet Vincent. in d. cap. vnico, quem ibi refert & sequitur Abb. Panorm. quęst. antepen. & noster Gregor. in d. l. 23. in verbo, *No se puede ordenar*. Et quo ad publica munera ita decisum est, in d. §. debitores. Quod ita demum verum esse intelligo, quando tales fideiussores ita obligarentur, vt possent ante principalem debitorem conueniri, aliàs simplex fideiussio sufficere non videtur, cum creditor ipse non vulgare detrimentum pateretur, si prius discutiendus esset principalis, antequam fideiussores possent conueniri, vt in auth. de fideiussor. & mandato, §. 1. col. 1. vbi gloss. Iacob. de Belloui. Bart. & Ang. & in auth. presente, C. de fideiuss. & Regia l. 9. tit. 12. part. 5. & ita in terminis tenent Maiolus in d. tract. de irregul. lib. 2. c. 11. nu. 14. Quod ad dictum §. debitores multum notari debet.

✱ Hodie verò ex Sanctissimi Sixti V. constitutione Romę apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicę millesimo quingentesimo octogesimo sexto, Calend. Decemb. Pontificatus sui anno tertio, reddendis ratiocinijs obligatus, minimè potest monasticam vitam profiteri, ibi, vel *reddendis ratiociniys ita obnoxios, vt ex huiusmodi causis, vel molestia eis illata, vel timendum sit ne inferatur, &c.* Nec constitutio illa discrimen aliquod constituit inter publica, vel priuata ratiocinia, qua ratione generaliter interpretanda, vt l. de pretio, ff. de public. Quod si patrimonium illius qui profiteri vult, longa administratione superat, nec rationes ita inuolutę sunt, vt molestia aliqua quouis quęsito colore inferri non possit, non prestaret hoc impedimentum ad religionem profitendam, ita ex mente, & verbis supradictę constitutionis colligitur. Quę nec locum obtineret quando ante religionis ingressum, sufficiens cautio prestaretur, qua fideiussores se ad reddendas rationes obligarent sicut principales debitores,

Noua cōstitutio. Sixti V. Pontific. Maxim. declaratur.

bitores, pro qua interpretatione mirè conducit Vincent. sententia in cap. vnico, de obligat. ad ratioc. de qua supra num. 6.

ILLITERATI. Cap. XXI.

1 *Illiteratus non potest ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*
2 *Cum omnino illiteratis, vt promoueantur ad ordines, non potest dispensari.*
3 *Clericus ignarus, qui de facto sacris fuit ordinibus insignitus, arbitrio iudicis est puniendus.*
4 *Clericus illiteratus priuari debet suo beneficio.*
5 *Papæ etiam ex certa scientia scribenti pro illiterato obtemperandum non est.*
6 *Collatio beneficij, illiterato facta, est nulla ipso iure.*
7 *Illiterati penitus qui dicantur.*

1 POsteaquam † almus ille Paracletus Apostolos ac omnes alios, qui primum mundo orthodoxam fidem nostram annunciaturi erant, doctrina sacra perdocuit, ac diuinis imbuit mysterijs aliosque Ecclesię Doctores illuminauit, qui doctrinam ab eo inspiratam futuris temporibus pro salute fidelium in scripta redigerent, iam non sic in quacunque sęculi ętate, nouos edocet Apostolos, aut Doctores illuminat. Vnde Ecclesiam sanctam gubernaturis onus cernitur iniunctum, vt proprio discant labore, quę populis valeant prędicare, quòve ignorantes in fide instruant, ac oîbus ad Christianos mores obseruandos persuadeant, pieque constitutum est, vt qui ad discendi laborem non sunt propensi gubernandi, ministrandique in Ecclesia Dei, honore non fruantur, permaximè quidem
a ad sui regimen viris literatis Ecclesia noscitur indigere, [a] vt inquit text. in cap. cum ex eo, de elect. in 6. Vnde meritò Gregorius prohibuit ignorantem literas ordinari, vt in cap. Pręcipimus, 34. distin. & idem censuit de illiteratis Gelasius, vt habetur in cap. illiteratos, 36. distinct. & in cap. 1. 55. dist. & Hilarius Papa in cap. pœnitentes, ead. dist. Preterea Iustinianus Imperator in authen. de Sanctis Episcopis, §. Clericos, colum. 9. nisi literas
b scirent, non permisit clericos ordinari, [b] & hodie etiam neque ad primā
c tonsuram illiterati viri promoueri possunt, [c] vt in cap. fin. de tempor. ord. in 6 quod ibi intelligunt Domin. & Philip. in penitus illiterato, per text.
2 iunctis gloss. in d. cap. pręcipimus, & in d. c. illiteratos, cum quo non † pos-
d sunt dispensare Episcopi, [d] vt fiat clericus, vt notat Innoc. in capit. Dilect. de tempor. ord. cui assentiuntur Dom. & Philip. vbi supra, & Phil. in cap. per tuam, de Simon. num. 3. & vide Card. de Turrecremata, in cap. si in

laicis

laicis 48. distin. vbi facit firmam conclusionem, quod super omnimoda ignorantia in Sacerdote, nulla potest cadere dispensatio: quia de iure diuino est, quod Sacerdos habeat scientiam, vt habetur Oseę 4. cap. Si autem carens literis omninò fuerit ordinatus, recipit characterem, [e] vt firmant Innocen. & Ioan. Andr. in cap. cum in cunctis, de elect. quod refert Card. Turrecrem. in d. cap. illiteratos. & idem tenet Cardin. post Laurent. in Clement. 1. in fin. verbis, de ętat. & qualit. qui asserit, quod etiam puer vnius diei baptizatus, si ordinetur, recipit caracterem. Pœna autem illiterati, qui † ad sacros ordines fuerit promotus cum in iurę non sit statuta, 3
expresse arbitrio iudicis relinquitur, [f] quę videtur esse conueniens, vt ab ordinibus suspendatur, donec sufficientiam tali ordini requisitam habuerit. Practica preterea prelatorum, & suorum officialium, qua solent ignorantes clericos semipromotos, pœnis condignis, vt studio vacent, compellere, fundamentum habere potest ex his, quę disposita sunt in Concilio Toletano, 8. in Canon. 8. sub his verbis: Illi sanè qui iam honore dignitatum funguntur, huiusce tamen ignorantię cęcitate vexantur, aut spontè sumant intentionem necessariam perdiscendi, aut à maioribus ad lectionis exercitia cogantur inuiti. Absurdum siquidem est eos, qui ceteros simpliciores, & laicos debent docere, quibus & disciplinę, & vitę debent esse veluti quoddam speculum, ad alicuius ordinis promoueri statũ, qui legem Dei ignorant, nec literarum saltem mediocritate sunt insigniti. Si verò † omnino illiterato vltra predictos ordines benefiũ fuerit collatũ, 4
eo dignè priuari potest: [g] quia collatio beneficij facta tali non tenet: vt notat Philip. in d. cap. fin. de tempor. ord. in 6. referendo Innoc. & Ioann. Andr. in cap. cum nostris, de concess. prębend. ęquiparat enim Innoc. ibi, illiteratum mulieri ac infanti. Et facit quod Felin. tenet in cap. inquisitioni, de sententia excommu. vbi dicit, quod † si Papa scribat, etiam ex certa 5
scientia pro illiterato, credit, quod non est ei obediendum: quia vitium illiteraturę est de iure diuino, cap. nisi cum pridem, de renunc. cap. literaturę, 38. distinct. Et confirmat hoc quia ius Canonicum magis abhorret illiteratum, quam homicidam, quia collatio facta homicidę tenet: secus si fiat illiterato, quia est ipso iure nulla, [h] & refert ita tenere expresse Imol. in d. cap. cum nostris. Per quę verba dicit etiam idem Felin. in capit. si quando, colum. 10. num. 30. de rescript. quod omninò illiteratus est incapax dignitatis ipso iure, sicut infans, furiosus, & similes. Et paulò inferius tractando de sufficientia requisita in prelatis, dicit, quod vbi concurrit totalis illiteratura, credit quod si Papa dispensaret, esset dispensare directè contra ius diuinum. [i] Penitus † autem illiterati illi dicuntur, qui nesciunt facere officium ad quod tenentur, vt dicit Dom. in cap. sedulo. 38. 7
distinct. colum. 2.

ADDI-

ADDITIO.

A INdigere. Vide Ioan. Monachum, in cap.cùm ex eo, de elect. lib.6. Felin.in cap.si quando, colum.4. de rescrip.& latißimè Albert.Trot.lib. 2.de vero, & perfecto cleric.c.32.cum multis sequentibus.

B *Ordinari*. Vide Petrum Rebuff.in pract.benefic. in parte de cler.& à quibus, & quomod. creentur.nu.25. fol.12. Dom.Soto, in 4.sentent.dist. 25.quęst.1.art.4. Et quod illiteratus sit irregularis, tenet expresse Innoc. in cap.cum in nostris, colum.1. de concess. preben. Aluar.Pelag.de planctu Ecclesię lib.1.art.48.& latißimè differit Simon Maiolus de irregular. lib.1.cap.32. Quę sententia communis est, vt fatetur Mart.Nauarr.in cap. si quando de rescript.except.11.in princ.Quę verò scientia in promouendis ad sacros ordines desideretur, indicandum est pro ratione ordinum, ac oneris suscepti, cap.cum in Ecclesia, de elect. capit.quod ipsis, 38.dist. Innoc.in d.cap.cum in cunctis, vbi eleganter scribit, quod is dicetur idoneam, & sufficientem scientiam habere, quę sufficiens est attenta illius dignitate, loco, & ordine: cuius opinionem communi suffragio Doctores approbant, ibi, Card.Imol.& Bonif.in Clement.1.de ętate, & qualit.& tenet Sanct.Thom.in 1.2.quęst.76.art.2.qui sic ait. *Omnes tenentur scire communiter ea quæ sunt fidei, & vniuersalia iuris præcepta: singuli autem ea quæ ad eorum statum vel officium spectant.* Et ideo quę scientia sufficiens sit, iudicis arbitrio relictum est, vt scribit Bonif.in d.Clem.1. Mart. Nauar.in d.except.11. Hodie autem ex Sacro Concilio Trident. per singulos ordines melius explicatum ac definitum est. Tonsura etenim non nisi Chrismate confirmatis, & fidei rudimenta, & legere ac scribere scientibus confertur, vt dispositum est seß.23.capit.4. de refor.Minores verò, vsque ad Acolitatum, non conferuntur, nisi Latinam linguam intelligẽtibus, ibidem cap.11.& post redditum testimonium de literis ac moribus per parochum, & scholę magistrum. ibi.cap.5. Maiores autem sacri, non conferuntur nisi ijs qui probè versati sunt in minoribus, ac de his bene instructi sint, quę exercendo ordini, quem suscipiunt conueniunt, ibid.c. 13. Presbyteratus ei soli conceditur, qui docere poßit populũ, ea quę ad salutẽ scire necesse est, ibi c.14. Episcopatus verò ei solùm conceditur.qui vtrumq; testamentum sciat, diuinis literis, & suos poßit docere, & alienos confutare, c.omnes, 38.dist.cum iudex sit animarum, c.de persona.11.q. 1.& ea ratione in Tridentino Concilio, seß.22.cap.2. de refor.vt quis ad Episcopatus dignitatẽ poßit promoueri, Doctor aut Licẽtiatus in Theogia, vel iure Pontificio esse oportet, aut publicę alicuius Academię testimonio idoneus, ad alios docendos apparuerit.

Illud autem circa huius cap.argumentum notatu dignum est, quod in

tantum

tantum scientia, & morũ integritas, in ad ordines promouendis desiderantur, q clericus absq; sui ordinarij examine literis cõmendatitijs ab alieno exáminatus, & promotus: si tamen postea ad diuina munera celebrãda, vel sacramenta ministranda, incapax & minus idoneus fuerit repertus, iure poterit sui ordinarij arbitrio, ab ordinum exercitio, & ab alterius ministerio ad tempus suspendi, Concil. Trident. sess. 14. c. 3. de reformat. Verum tamen est quod idem Concil. sess. 23. cap. 3. de reform. Episcopis interdixit, ne subditos suos, aliter quàm probatos, & examinatos ad alium Episcopum ordinandos dimittant.

Mea tamen snĩa, illud decretũ dictę sess. 14. c. 3. procedet, quando propter absentiã, vel aliud legitimum impedimentũ examen ab Ordinario fieri nequit. Semper tamen ordinibus initiandus morũ integritate, & vitę probitate Ordinarij testimonio laudãdus, & cõmendandus est: q si aliter ab alieno Episcopo fuerit ordinatus, ordinãs à collatione ordinũ per annũ, & ordinatus à susceptorũ ordinũ executione, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, sit suspensus. Conc. Trid. d. sess. 23. c. 8. de ref.

Aliquando tamẽ, ad consequendũ Sacerdotium, tã ardens in homine charitas esse põt, vt scientię defectũ supplere possit, si non sit penitus inscius & illiteratus, sic text. in c. cũ pridem. de renunc. ibi. *Scientia inflat, charitas aũt adificat: & ideo imperfectũ scientia potest supplere pfectio charitatis.* Antiquis enim tpibus quandoq; permissum fuit, vt charitas scientię prępõderaret, maxima tũc spes erat, vt qui plurimũ dirigeret, ẽt in sciẽtijs plurimũ proficere posset, glo. in c. solicitudo, 52. dist. Sanctus quidẽ Flauianus Episcopus Macedoniũ Anachoretam ad sacerdotiũ promouit, virum cuiusuis disciplinę expertem in locis agrestibus, & in verticibus mõtium educatum, simplicem, sacrarumq; literarum imperitissimum, sed quia in eo summa charitas vigebat, ob id eũ promouit, vt testatur Theodoret. in Philotheo in vita Macedonij, & Lipom. in Vit. SS. tomo secundo Nonne ẽt Sacerdotio dignus fuit S. Antonius Anachoreta ob eius incredibilem charitatẽ, quem fuisse indoctum probat August. lib. 1. de doctrina Christi, in prologo, de quo multa scribit Cassiodo. historię tripar. li. 1. c. 10.

Promoueri possunt. Vide sacrosanctum Concilium Tridentinum supra allegatum, sess. 21. cap. 4. de reformat. Mart. Nauarr. in Manuali confess. cap. 27. num. 205. C

Dispensare Episcopi. Adde quod hęc authoris sententia procedit in viris iã ętate grauescentibus, sed in iuuene septẽ annorũ, potest Episcopus cum modica scientia ei primam tonsuram conferre, habita ętatis ratione, & sub spe futuri studij. Ita authorem nostũ interpretatur Petrus Rebuff. in pract. benefic. tit. de clericis, & à quibus, & quomodo creent num. 29. Hodie tamen pręcedens Concilij decisio ad vnguem seranda est. D

E *Recipit characterem.* Vide Dom. Soto in 4. sent. dist. 25. quæst. 1. artic. 2. Simon Maiol. de irregular. lib. 1. cap. 32. num. 11.

F *Relinquitur.* Adde text. in l. 1. §. expilatores, ff. de effractor. vbi Bar. tradit Dec. in cap. de causis. de officio delegat. & in l. si fugitiui, num. 84. C. de seru. fugit.

G *Priuari potest.* Adde Concil. Trid. sess. 21. c. 6. quo sancitum est, quod si illiterati, & imperiti clerici Rectores Ecclesiarum fuerint, priuandi nō sint, si aliàs honestę & probę vitę fuerint, sed ab Episcopis illis coadiutores deputandi sunt. Quę decisio procedit in iam promotis, alioqui nondum promoti prętexu idonei vicarij admittendi non sunt. Ita declarat Maiolus de irregular. lib. 1. cap. 32. num. 13. Et nota, quod is qui illiterato beneficium contulit à pœna non est immunis: nam omne damnum ab eo illatum resarcire tenetur. Ita expresse docent Anchar. & Cardin. in Clem. 1. col. vltim. de ętate, & qualit. Angel. de Clauasio, in Summ. in verbo, restitutio. Felin. cap. si quando, num. 7. de rescript. Cosmas in pragm. Gall. in verbo, indignorum, quam doctrinam tamquam mirabilem, & stupendam, refert & sequituitur Mart Nauar. in d. except. 11. Ioan. Lup. in capit. per vestras, §. 26. nu. 11. de don. inter vir. & vxor. & suffragatur, text. in l. 1. & 2. C. de peri. nom. lib. 11. cap. Valentianus, 63. distin. ad medium, cum dicit. *Super vos est talis electio.* Et mortalē culpā contrahit, qui ministerio Dei indignos, & immeritos eligit, text. in cap. monasterij, 19. quęstione. 3. gloss. penult. in capitu. ad Apostolicam, de regul. & transgre. ditur Decreta Canonica statuentia optimum eligendum esse, c. Metropolitano, 63. dist. & ea ratione etiam mortaliter peccat, cap. quia eadem 1. dist. cap. quę in Ecclesiarum, de constitut. cap. fin. eod. tit. in 6. Et duodecim pœnas, quibus afficitur, qui indigno beneficium Ecclesiasticum contulit, diligenter congessit Petrus Rebuff. in practica benef. de pœnis contra collato. indig. conf.

H *Nulla.* Adde Mart. Nauar. in d. cap. si quando except. 11. de rescript. qui opinionem istam communem esse testatur, quam tenuerunt Innoc. & Panorm. in cap. cum in nostris, de concess. prębend. Felin. in cap. per tuas de Simon. Ioan. Coras. in tract. de sacerdot. 3. part. capit. 5. num. 3. cui communi, & verissimę sententię suffragatur text. not. in cap. cum in cunctis, §. fin. de elect. qui probat, eum qui confert beneficium, vel ad illud scienter eligit indignum, ob ętatis, morum, scientię, vel natalium defectum, pro ea vice priuari eligendi vel conferendi facultate: collationem vel electionem ipsam ad alium deuolui. Ex quo quidem tex. ponderandum est, collationem vel electionem factam, patienti aliquē ex illis quatuor defectibus, ad alium deuolui: igitur collatio nulla fuit, quia aliàs nō deuolueretur facienda, si iā facta teneret. Deinde conducit text. optimus

Collatio beneficij illiterato facta, an firmitatē obtineat.

in c.dudum, de elect. quo dispositum est, electionem eius, qui tempore quo eligebatur defectum ętatis, vel scientię patiebatur, inutilem esse ipso iure: cuius ratione Abb. ibi, nu. 11. not. collationem nescienti factam ipso iure nullam esse, & vide text. glo. & Doctores in Clem. de ętate, & qualit. Quę communis sententia procedit in tantum, vt ea collatio quę literarū inicio facta fuerit, coloratum titulum possidenti non prestet. Ita colligęs ex doctissimo, & omnibus numeris consummatissimo Petro Rebuffo, in tract. de pacific. possess. nu. 213. Si iunges ea quę ipse dixit ibid. num. 172. vers. Quarto non procedit. Hęc tamen opinio vera est in penitus illitera to, qui Latini sermonis apud Latinos est ignarus, & Greci apud Grecos, non verò procedit, quando quis qualē qualē sciām habet, licet nō idoneā, & quamuis collatio ei facta firmitatem de iure non obtineat, coloratū tamē titulū prebet. Ita sing. interpretatur Nau. de except. 11. versic. Et ideò fol. 47. quod probat ex his quę Abb. & Doctores tradiderunt in d.c. cū in nostris, de concess. pręben. Cosmas in prag. tit. de pacific. possess. verbo. coloratum. Imò amplius existimat ipsemet Rebuff. in loco nouissimę allegato clericum illiteratum, qui beneficium triennio possidet, non gaudere beneficio regulę de triēnali possessore. Sed hoc iure improbat in dicto loco. Ex cuius dictis, limitanda est authoris nostri, & aliorum recepta sen tentia dupliciter. Primò, vt solum procedat in eo qui nunquam literas didicit: secus verò si eas semel didicisset, & postea ob infirmitatem, vel ob aliam causam, lapsus fuisset memoria, ita vt prorsus literas ignoraret, quia quoad habilitatem impetrantis, tempus acquisitionis beneficij attendi debet, text. in cap. ei cui de, preb. in 6. & in cap. cum de beneficio, & in c. is cui, eod. tit. & lib. & in Clem. Si de beneficio, eod. tit. Secūdò singulariter limita, nam licet collatio beneficij illiterato facta, nulla sit à principio, si ita tamen literas ille addiscat, & eum qui contulit, non pœniteat, pristina col latio tacita quadam collatione reuiuiscit; quod multis confirmari potest, maximè ex his, quę scribit Abbas in c. cum ex officij, de pręscriptionibus, vbi Felin. num. 36.

Contra ius Diuinum. Adde Innoc. in c. dilectus, de temp. ord. Cardin. à Turrecrem. in c. si in laicis, 38. dist. vide latissimè circa hoc necnon totius huius capitis argumentum, Iacob. Menoch. de arbit. iud. qq. li. 2. Anchar. casu 425. quem post hęc scripta legi. I

NEOPHYTI. Cap. XXII.

Quod nouè editum est.

1 *Neophytus quis propriè nuncupetur.*
2 *Neophytus minimè sacris ordinibus potest insigniri.*

3 *Munera, siue officia sacularia Neophytis sunt interdicta, ibique de interpretatione Toletani Concilij, 3. cap. 14.*

4 *Iudaus Christiani tutor, vel administrator esse prohibetur, ibi interpretatur l. Spadonem. § iam autem. ff. de excusat. tutor.*

5 *Neophytus contra Christianum testimonium proferre prohibetur.*

6 *Nouiter cõuersi, quos vulgo (moriscos appellamus) nõ sunt testes idonei.*

7 *Neophytus quando ordinibus Ecclesiasticis possit insigniri.*

8 *Neophytus, qui impropriè sic appellatur, an a Sacris ordinib. sit arcẽdus.*

9 *Iudai Hispaniã icoluerũt, a qua multis iustissimisq; cãis fuerũt expulsi.*

10 *Nullus Iudaus, vel alterius secta, potest in Hispaniarum regnis incolatum habere.*

11 *Descendentes à Iudæis, vel ex alia infecta familia, à Collegijs & Confraternitatibus, iustissimè possunt repelli, quod multis magnisque rationibus ostenditur.*

12 *Qui ex Iudaica vel ex alia infecta familia descendunt, solent malis & corruptis moribus coinquinari.*

13 *Apud Hebræos, & Ethnicos nullus ad sacerdotium promouebatur, qui labem generis pateretur.*

14 *Defenduntur constitutiones Collegiorum, excludentes ab ipsorum domicilio eos qui generis labem patiuntur:*

15 *A domo amplissima Regum Hispaniarum, sanguine infecti repelluntur.*

16 *Mutanda non sunt, quæ certam interpretationem habuerunt,*

17 *Licet generis labe infecti, virtutibus & literis polleant, minimè ad dicta collegia admittendi sunt, & vtrum his dispensatio indulgeatur,*

18 *Refertur Alphonsi à Montaluo Hispani opinio, quæ postea refutatur.*

19 *Defenditur contra apologiam Henrici Mauroi Franciscani, statutum Sanctissima Toletana Ecclesia, necnon Genensis.*

20 *Generis macula, siue nota in antiquis, indicijs, & fama probatur, & testibus de auditu deponentibus fides adhibenda est.*

21 *Testes qui circa generis qualitatem testimonium protulerunt pro militari dignitate consequenda, vel pro ingressu collegiorum, vel adipiscendis beneficijs, publicandi non sunt.*

22 *Hæreticorum filij, an ad sacros ordines possint promoueri.*

23 *Summaria probationes circa generis qualitatem quæ fieri solent, ab illis qui ordinibus sunt decorandi, quem effectum contineant.*

24 *Concilium Tridentinum sess. 23. c. 7. de reformat. interpretatur.*

25 *Neophytus is dicitur, qui nuper religionem ingressus est, & quo tempore ad dignitates religionis possit aspirare.*

1 NEophyti † propriè hi appellãtur, qui ex Iudaica lege, aut Mahumetica, vel Ethnica, nuper Christi legem sacrosanctam professi sunt, quasi

quasi nouiter in Christiana religione plantati: testimonio Diui Gregorij lib.7. epist.c.1 1. ad Siagrum Episcopum. Habetur in cap. vlt.48. distin. Non verò propriè Neophyti dicentur, qui à primis incunabulis Christianam militiam professi fuerunt, etiamsi à Iudęis Ethnicisve originem habuerint. Primos † verò (quos proprio vocabulo Neophytos appellamus) 2 à sacris ordinibus arcēdos esse pluribus antiquiorum Patrum decretis institutum fuit. Primò sanè Apostolica authoritate Diui Pauli 1. ad Timoth. cap.3. ibi. *Non Neophytum.* Pręterea Niceno Concilio his verbis decretum est: *Tempore opus est, vt catechumenus quisque fiat, & post Baptismũ multa probatione indiget: euidens namque est Apostolicum praeceptum, non Neophytum.* Retulit Gratianus in c.quoniam,48. distin. Concilium Arelatense secundum sub Syluestro Pontifice primo huius nominis celebratum, Canone primo definiuit, eos ad Diaconatus, vel Subdiaconatus ministerium promouendos non esse. Hoc item prohibuit Concilium Laodicense celebratum sub Liberio Pontifice Romano, cap.3. apud Laodiceam Phrygię vrbem; & licet Prouinciale fuerit postea confirmatum fuit sexta Synodo generali. Ideoque qui in ęgritudine baptizatus fuit ad sacrum suscipiendum ordinem non admittitur, text. in cap.1. 57. distinct. quem singularem esse testatur Roman. singul. 46. & videndus est Eusebius lib.6. historię ecclesiast. cap. 33. qui testatur olim minimè licuisse clericum fieri, qui maxima pressus necessitate morboque grauatus baptizatus fuisset. Pręterea Summorumque Pontificum decretis Neophyti à sacris ordinibus arceantur. Sozimus summus Ecclesię Pręsul hoc ita sanciuit in cap. qui Ecclesiasticis, 59. distinct. & Vrbanus Papa in cap. si officia. eadem distinct. Gregor. in cap. sicut, 48. distinct. & in capit. hoc ad nos, 59. distinct. & in cap. si sacerdotale, 61. distinct. Cęlestinus in cap. ordinatos, 59. dist. Hormisda, in capit. in sacerdotibus, 61. distinct. & in cap. non negamus, ibid. Leo Papa in c. miramur, 61. distinct. Syrius Pontifex huius nominis primus, hoc ipsum prohibuit in Epistola tertia ad vniuersos orthodoxos, Diuus etiam Ambrosius in cap. Neophytis, d. distinct. 61. Cuius quidem prohibitionis ratio adducitur à Diuo Paulo d. capit. 3. ibi. *Ne forte eleuatus in superbiam, in iudicium incidat, & in laqueum diaboli, (hoc est, in arrogantiam quae est diaboli ruina.)* Tum quia is alios edocere non potest, quę nunquam ipse didicit. Tum etiam quia alijs se conformare non poterit, cum nunquam ipse statum Ecclesię regendo, expertus est (vt vtar verbis gloss.) in princip. 48. dist. in verbo, *Prohibentur.* De quo argumento vltra ordinarios interpretes, latè ligendus est insignis D. Couarr. in Clement. si furiosus. 1. parte, relect. §.2. num.7. de homic. Albert. Trot. lib.2. de vero & perfect. cleric. cap.12. Simon Maiolus de irregul. lib.1. cap.31.

3 Nec mirum est † Neophitos ad sacros ordines admittendos non esse, cū officia publica & secularia munera eis interdicta sint: vt statutum fuit in Concilio Tolerano, 4.cap.63.& habetur in c.constituit, 17.quęst 4. & in Concilio Toletano.3.c.14. quod continetur in cap.nulla, 54. dist.c.penult.de iud. Quod idem obseruandum est in his qui ex Iudęis sunt, qui apud Christianos publicis muneribus fungi non possunt, vt in d.Toletano Concilio continetur, & in d.cap.constituit, tenet Roman.sing.672.Ias. in rubr.ff.de iust.& iure, col.1.Couar.in loco nouissimè allegato.Montal. in l.2.tit.3.lib.4. Fori.vbi multis probare contendit, Toletanum Concilium non esse intelligendum de his, qui ex Iudęorum gente fidem Catholicam susceperunt, quia à secularibus muneribus isti arcendi non sunt. Hoc idem not. Felin.& Ripa, num.31.in d.cap. cam te, de rescriptis, idem Felin.in cap.cum sit, de Iudeis, & est egregia l.6.tit.24. part.7. Sed quod tantum Concilium procedat in ipsissimet Iudęis, qui fidem nostram nunquam professi sunt, qui ad publicos magistratus, vel munera recipiendi non sunt, l.vltim.C.de iud.l.3. tit.24.part.7. Quibus minimè refragatur l. generaliter, §.fin. ff. de Decurion. quę ad honores admittit eos, qui Iudaicam superstitionem sequuntur. Quoniam non de Iudęis intelligitur, sed de Christianis qui in Iudęa primū fuerant: ideoque Iudaicam superstitionem sequi dicuntur à Iureconsulto, vt eruditè, eleganter, & copiosè ostendit Andr. Alciat. libr. dispūnction. 3.capit.8. & in l.quidam ignauię.C.de Decurion.lib.10. Sequitur Andr.Tiraquel.de iure primogenit.quęstione 66.num.40. Qui quidem intellectus minimè placet Doctori Couarr.in loco nouissimè allegato, num. fin. qui quibusdam rationibus in medium adductis, testatur, receptam esse sententiam, dict. §. fin.dicta l.generaliter, antiquatv, & correctum esse, per d.l.vlt. de Iudęis.

4 Parique ratione † Iudęus Christiani tutor, vel administrator esse nullo modo potest, ne eum prauis & iniquis moribus, & Iudaicis superstitionibus erudiat, ita Bart.& Ias.in rub.ff.de iustit. & iure. Anan.in rub.de Iudęis num.7. Felin.in cap.cum sit, col.1.eod.tit. Roman.in l.pactum, num. 11.C.de collat.Socin.consil.70. colum.vltim.lib.1. Imò nec mater Iudęa filiorum suorum tutrix esse potest, vt tenuit Angel. Aretin. in §.prętereà, colum.25. verb. *Ex isto textu.* Instit. de except.vbi asseuerat, ita tenuisse & consuluisse, licet (vt ille inquit) quidam Doctor Bononię non gustauerit, & fortasse intelligit de Barbat.qui contrarium consuluit, consilio 15. in 1.dubio, lib.1. & Barbat. opinionem vltra supra allegatos sequuti sunt Andr.Tiraquel.d.quęst.66.num.17. Couarru. d. §.2. nec dubito communem esse, licet contrariam tenuerint Fulgos. & Mart.Laud.in d. rubrica, ff. de iustitia & iure, authoritate textus in l.spadonem, §.iam autem, ff. de excusat.tutor.vbi Modestinus ait. *Iam autem Iudai quoque nō Iudaeorum*

tutores

cutores erunt, quemadmodum cetera munera subeunt. Namque eos Constitutiones solutos esse volunt solis illis rebus, per quas superstitio eorum pollui videatur. Nã vel illa lex est correcta, vel si in viridi est obseruantia, locum obtinebit in municipio, quod Iudęos incolas, vel Gentiles habet, non de eo quod Christianorum legem obseruet, & eorum iurisdictioni subditur, ita interpretatur D. Couar. vbi sup.

Ec non solum † Neophitus à sacris ordinibus, publicisque officiis arcendus est, sed ex sententia sapientissimorum virorum is ad testimoniũ ferendum contra Christianum, admittendus non est: ita tenet singul. Felin. in d. c. cum sit, & in c. Iudęi, de Iudęis, qui allegat pro hac sententia, textũ in cap. non potest, 2. quęst. 7. ex Concil. Toletano 4. cap. 62. qui minimè id probat. nam Concilium solum tractat de eo, qui cum Iudęus esset, ad Christi fidem conuersus, eam impie deseruit, non autem de eo, qui nouiter fidem nostram profitetur, & ea ratione Fel. opinio non placet D. Couar. in d. §. 2. non tamen prorsus ab ea recedit, prudenterq; iudices admonet, vt ea opinione ad praxim recipienda cautissimè vtantur: eam tamen indistinctè sequitur Franc. de Ripa, in dicto cap. cam te, num. 30. Tamen ab hinc annis plus mille, antiqua lex de hoc edita seruabatur, vt nullus de Iudęorum progenie, etiam iam baptizatus, contra Christianũ testis esse posset. Ita inter aliàs Gothorum leges sancitum erat in l. 10. lib. 10. Sed cum lex illa antiquata iam sit, iudicis prudentię relinquendũ censeo, qui perpensa qualitate rei, ipsorumque testium, ex dicta causa fidem adhibeat, vel deneget. 5

Illud verò † ex superioribus certissimum esse censeo, quod nouiter conuersi qui ad nos peruenerunt ex Granatensi rebellione, anno millesimo quingentesimo sexagesimo nono (*quos Moriscos* appellamus) licet baptizati sint, cum tamen contra eos plurimum vrgeat sinistra suspicio, quod fidem Christi non pio animi candore profiteantur, & multi in ea preuaricati sint, & malis impijsque moribus sint imbuti, testes idonei non sunt, nec integra fides eis dabitur: pro quo plurimum conducit textus egregius in d. cap. non potest, quod in forensibus controuersijs vtilissimum est. 6

Poterit tamen Neophitus (vt ad institutum sermonem redeamus) tunc ad sacros ordines, & beneficia Ecclesiastica promoueri, cum Christianis moribus satis fuerit instructus, & grandes iam progressus in fide nostra fecerit, ita vt veteranus Christi miles dici possit, text. in cap. 1. 57. dist. quem ad hoc notat Roman singul. 416. Dec. in cap. cam te. de rescript. colum. 3. Fel. in d. c. cum iam sit, de Iudęis. Non equidem breui transacto tempore antiquos mores mutasse credendum est, vt elegantissimè scribit Seneca, lib. 2. de ira. Propterea Marcus Tullius omnium doctrina- 7

rum ne dicam horarum homo, & is consummatissimus in ea oratione, quā pro Publio Sylla elegātissimè recitauit. *Omnibus* (inquit) *in rebus iudices, quæ grauiores maioresq; sunt, quam quod quisque voluerit, cogitauerit, admiserit, non ex crimine, sed ex moribus eius, qui arguitur, est ponderandū, neque n. potest quisquam nostrum subito fingi: neque cuiusque repente vita mutari, aut natura conuerti, nemo repente fit summus, non repente turpissimus.* Quæ posteriora verba suppresso Ciceronis nomine vsurpauit Gratian. in §. charitas hęc quę de charitate. & in §. exordia, de pen. dist. 2. vbi gloss. in eam sententiam citat illud Satyrici poetę, Sat. 2.

Nemo repente fuit turpissimus, accipient te
Paulatim, qui longa domi redimicula sumunt.

Neque satis est, vt semel quis aut vnico actu bonus vir probatus sit, sed vt sępissimè & in pluribus diuersisque actibus perspectus exploratusque sit necesse est. Nam sicuti veteri prouerbio apud Arist. lib. Ethic. 1. cap. 7. vna hirundo Ver non facit, quod refert Bald. in l. iura constit. in princ. ff. de legibus, quam sententiam Poeticis numeris eleganter complexus est Baptista Mantuanus.

Ver non vna dies, non vna reducit hirundo.

Sic neque vnus actus satis est ad probationem consummatę & absolutę virtutis, vt satis innuit text. in procem. Instit. §. cumque hęc Deo propitio. in illis verbis. *Iam ex multis rerum argumentis accipimus.* Quibus mirè concinit, quod doctissimè scribit Eusebius de preparatione euangelica, lib. 4. cap. 1. *Non arcu* (inquit) *aut funda, artificiose eum vti dicemus, qui cum sæpius, atque sæpius telum proiecerit semel aut ad summum bis, vel ter ad signum peruenerit, cum penè infinities longissimè à signo abfuerit, nec ille certè medicinam tenet, qui cum multos interemerit, vix tandem vnum à morte liberauit.*

8 Secundi autem † quos in huius capitis limine impropriè Neophitos appellari, ex communi recepta sententia tradidimus, nec à sacris ordinibus, nec ab Ecclesiasticis beneficijs, sęcularibusque officijs excluduntur. Si enim à natiuitatis tempore fidem Christi coluerunt, nullum sibi impedimentum pręstat quod a Iudęis Saracęnisve originem habeant: licet apud Hispanos hi ignominię causa Conuersi vel Mariani nuncupentur, ita singul. tenet Dom. Couarruuias. dicto §. 2. num. 8. & tradit latissimè Ioann. Otalora de nobilitate, 2. par. 3. part. principalis, cap. 7. per totum. Licet Ioann. Staphyl. in tractat. de litter. gratię, & iust. versicu. final. nume. 30. asseueret, consuetudine receptum esse, vt istis dispensatio indulgeatur. Sed certe verius est, quod nulla dispensatio necessaria, sit cum nullo canonico impedimento astricti sint. Quod testimonio D. Pauli supra allegato manifestissimè probatur; qui non appellat Neophitum, eum qui

ex

ex gente Iudęorum, iampridem Christi legem fuerit professus.

Si hoc quidem casu † Canonicum constitueretur impedimentum, propè infiniti essent, qui ad ordines sacros promoueri non possent, in multis orbis prouincijs, atque in Hispania nostra, quę licet maximis, illustrissimisque familijs explendescat, magnaque nobilitate sit decorata, cum tamen antiquis temporibus Iudęi, & Sarraceni incolatum in ea habuerint, multi sunt qui ex his originem habent. Sed ne Iudaicę prauitatis labes diutius serperet, vel perfidia sua Christianis noceret, quia Iudęi eam retributionem impendere solent, quam mus in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu. sicut Innoc. III. Archiepiscop. Senensi scitè admodum scripsit. Iustissimè Iudęi à tota Hispania, lege lata à Catholicis Regibus, & sempiterna memoria dignis Ferdinando, & Elisabeth, expulsi fuerunt, longa sapientissimorũ virorum consultatione pręmissa: concessum fuit tamen quadrimestre tempus, quo ad Catholicam fidem conuerti possent, quo tempore elapso, qui in sua perfidia contumaciter perstiterunt, bonis suis venditis, ab Hispania cum uxoribus, liberis, familiaribus, rebusque suis recedere sunt coacti. Prohibitumq; illis fuit sub pęna vltimi supplicij, bonorumque publicatione, ne vnquam redirent. Sancitum etiam fuit, vt nullus Iudęus ingrediatur Hispaniam quouis quęsito colore, eadem pęna mortis, & confiscationis bonorum in eos exequenda, ita ut nihil eis prosit, si forte dixerint se velle ad fidem conuerti, nisi in limine primi Regni id fuerint publicè protestati. Si verò quispiam Christianorum temerè Iudęos receptare ausus fuerit, in bonorum publicationis pęnam incurrit, sic statutum fuit Pragmat. 5. data Granatę anno Domini 1492. & Pragm. 6. ibidem lata anno Domini 1499. Cuius legis Catholicęque sanctionis meminit Ioannes Picus Mirandulę Comes, lib. 5. aduersus Astrologos, qui de hac eiectione his verbis loquitur: *Non minoribus verò post ea temporo calamitatibus gens Hebraeorum obruta est, quam aut sub Tito, aut sub Adriano pulsis nuper Iudais omnibus ex tota Hispania à Christianissimo illo Rege nũquam certe satis laudato: vbi & numero, & diuitijs, & authoritate plurimum poterant. Qua exactione nihil vnquam fere, vel tristius, vel acerbius passos ipsi se non diffitentur. Ita multi naufragio, pestilentia, quam plurimi fame, maxima pars eorum absumpti: vt nobis etiam Christianis in tanta calamitate, in qua diuina iustitia gloria delectabatur, homines tamen extrema adeò patientes cõmiserationem facerent*. Hactenus Ioann. Picus capit. 12. Fuerunt tunc ab Hispania expulsi Iudęi numero quadraginta mille: vt allegans alios testatur Dominus Episcopus Iacob. Septim. in Cathoinstit. tit. 35. num. 9. Qui si in ea vsque ad hęc tempora permansissent, dubitandum non est, quin ferè totam sua perfidia infecissent, & vsuris spoliassent.

Ideoque

Ideoq; in Hispania,† quę inter ceteras prouincias religione, & pietate floret, maximè nunc regnante Philippo II. huius nominis Christianissimo,& summę potētię,& felicitatis,Hispaniarum Rege inuictissimo:nullus Iudęus vel Mahumetanus, vel alterius cuiuslibet sectę commorari potest. Quod iam pridem in Toletano Concilio Canon.3. maiores nostri decreuerant, hoc verborum tenore: *Sanctum Concilium simul & cum consensu Christianissimi Principis, suorumq; optimatum, illustriumq; virorum hanc promulgamus Deo placituram sententiam, vt quisquis succedentium temporum Regni sortitus fuerit apicem, nō ante cōscendat Regiam sedem, quam inter reliqua conditionum Sacramenta pollicitus fuerit, nullum non Catholicum permittere in suo Regno degere. Si verò postquam ad regni gubernacula accesserit, ipse temerator huius steterit promissi, sit Anathema Maranotha, in conspectu sempiterni Dei, & pabulum efficiatur ignis aeterni, similiter & omnes qui cum eo consenserint*. Sic Iustinianus in tertio Imperij sui anno legem promulgauit, vt in iurisdictione sua non essent pagani, neque heretici, nisi soli orthodoxi Christiani, datis illis inducijs vsque ad tres menses ad conuersionem. Auctor est Paul. Diaconus lib.16.rerum Romanarum.

11 Et licet † qui originem à Iudęis,Sarracenisvè ab ordinibus sacris publicisque functionibus minimè repellantur, licitum tamen est legitima authoritate interueniente, eos expellere ab aliquibus congregationibus,literarumque collegijs alijsque muneribus vel officijs. Quia licitum & permissum est cuilibet communitati honorem, & vtilitatem quęrere,quęsitam modis omnibus tueri, & opposita incommoda euitare, eosque eijcere, ex quibus vel ignominia, vel aliud incommodum iustè timeatur, obstante eorum dedecore, vel incommodo, per accidens, ex hoc illis prouenire:quia ceteris paribus plus nobis communitatique nostrę tenemur, & licitè possumus prouidere, pro quo conducit text. elegans,in l.1.§.denique,ff.de aqua pluu.arcē.vnde eleganter scribit Caietanus in quodlibet.5.in responso.ad 4.dub.quod non solùm propter honorem societatis tuendum, sed etiam quia tales, vel de tali genere non bene in moribus vel consuetudine, cum alijs conueniunt, possunt à socie-
12 tatibus repelli,vel non admitti. Tum quia † tales homines, qui hac nota laborant, maximè qui sunt in gradibus propinquis vel notis, vt in plurimum inconstantes sunt, in fide, & iniquis corrupti moribus, tardi, & rudes ad diuina munera exercenda.Sunt equidem inquieti,ambitiosi,seditiosi,& propter parentum suorum infamiam dignitatibus, & honoribus indigni,& collegijs honestioribus minus idonei. Nec negari potest istorum maiores perfidos fuisse Iudęos, & ore Saluatoris nostri vocatos fuisse,progeniem viperarum,generationem prauam,& adulterā.Matth.

c.12.

c.12. Et maximè hoc verum est in illis, qui ex progenie Mahometanorum originem habēt, quia eorum secta nihil habet preclarum, vel sublime, nihil de puritate cordis attingit, sed tota in terrenis delitijs, & in obscœnis corporis voluptatibus constituto est, cuius vestigia in eis liquidò apparent, vt experientia docemur in nuper conuersis Sarracenis ex Regno Granatę, Valentię, Aragonię. Non igitur idonei sunt ad consortium cum alijs probis, vel integerrimis habendum, nec ad officia honorifica, & Ecclesiasticas administrationes, tum quia descendentes ex Iudęis, vel Sarracenis, non vulgarem ignominię notam saltem de facto patiuntur: ita vt apud Hispanos nullum maius conuitium excogitari posit, quam dicere alicui: tu es Iudęus, Maranus, Conuersus, vel Mahumetanus, & ideo dignitatis portę eis parere non debent, sed propter infamiam dignitatibus, & honoribus priuari debent, text. in l. 1. C. vbi senato. vel clariss. l. si qua. C. de secund. nupt. l. 2. l. quoties, l. iudices. C. de dign. lib. 12. reg. infamibus. de reg. iu. in 6. c. nobiliss. 2. q. 5. c. 1. vbi gloss. & Doct. de purg. cano. cum alijs. Tū quia isti ad malum sunt procliues, & natura est, vt ramus, id est, proles frequentissimè suam originem sapiat, eamque sequatur, quod D. Paul. ad Rom. 11. insinuare videtur, cum dicit: *Si radix sancta, & rami,* & infra: *Si tu ex naturali excisus oleastro, & contra naturam insertus in bonam oliuam.* Quod eleganter ille cecinit:

Qui viret in folijs venit à radicibus humor:
Et patrum in filios abeunt cum semine mores.

Quo fit vt sępenumero oblata occasione ad generis infecti vitia redeant, text. in cap. Iudęi. 4. dist. vbi scriptum est, quòd Iudęorum perfidia multoties ad vomitum redit. Nullus ferè ad Iudęorum ritus transit, nisi qui à Iudęis parentibus descendit, & ab eis Iudaicam superstitiónem didicerit, quòd ante multa sęcula Iuuenalis Sat. 14. his versibus prodidit.

Quidam sortiti metuentem Sabbata patrem,
Nihil prater nubes, & cæli numen adorant,
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstinuit: mox & praputia ponunt,
Romanas aut soliti contemnere leges,
Iudaicum ediscunt, & seruant, ac metuunt ius,
Tradidit arcano quodcunq; volumine Moses.

Non quidem in prędictis, statutis, vel priuatis legibus condendis, sola ratio generis perpenditur, sed delictum, relapsus, dedecus, & plura alia quę his hominibus contingere solent, iustè timentur, & ideò iustum est eos expellere, ne mundos & candidos contaminent. Et quamuis sępenumero hęc presumptio, & timor deficiat, quia multi qui hanc generis labem patiuntur, probi sunt, & integerrimi: statutum verò vel lex quę in

com-

commmune fertur, quę frequentiora sunt prudenter attendit, l. nam ad ea, ff. de legib. Tum suffragatur D. Thomę sentẽtia in 1.2.q.105.ar.3.in responsi.ad secundum arg.artic.1.ad quartum, vbi scribit, quod spurij propter generis vilitatem excludebantur à Collegijs populi Hebręorum vsque ad decimam generationem. Deuterono.c.23. Nec sacerdotes de qualibet familia vel tribu creabantur, vt maiori honore, & fastigio dignitatis haberentur.

13 Hebręi namque † antiquissimi diligenter prouiderunt, vt genus sacerdotum sine permistione purum immaculatumque consisteret. Oportebat sanè, vt is qui ad sacerdotalis dignitatis fastigium erat promouendus, ex eiusdẽ gẽtis muliere nasceretur, & genus per antiquam lineam multis testibus probaret, vt auctor est Iosephus lib.1.cõtra Appionẽ. Plato etiã 6. dialogo de legibus constituit, vt in sacerdotum creatione ille cõprobaretur, qui integer esset atque legitimus: deinde à domo quã maximè munda, expers quoque cędis omniumque huiusmodi, quę aduersus diuinam rem committuntur: cuius & pater, & mater similiter vixerint. Theseus quoque vt Plutarchus in Theseo refert nobilibus tantum rem diuinam tractandi, magistratus ex suo ordine creandi, administrandique leges, tum pia religiosaq; interpretandi, definiendique potestatem tribuit.

Sic, & propter eãdem rationem isti, de quibus loquimur in casu supra constituto excludi possunt: tum quia proprij patrimonij quilibet est moderator, & arbiter. leg. in re mandata. C. mand. l. etiam. §. licet, ff. solu. matr. Si ergo potest quis, cum collegium societatemque ex proprijs bonis instituit, eam legem in fundatione statuere, vt tantum admittantur qui ex familia sua originem habuerint, vel de tali genere, siue patria, vel natione, nullus sanè id increpabit. Imò in Complutẽsi Academia nostra, bonorum sanctorumque studiorum parente, receptum esse vidimus, potissimum in celeberrimo, & illustri Collegio quod sub titulo Diui Iacobi Hispaniarum patroni Apostolica authoritate erexit, atque fundauit Illustris vir, & omni laude dignissimus D. Garsias Manriquez, & inter alias leges, quas inuiolabiliter obseruari pręcepit, vna potissimum id continet, vt tantum in suo Collegio admittantur, qui ex familia sua originem habuerint, insignique nobilitate fuerint condecorati, non vulgares pœnas transgressoribus imponens, prout in fundatione ipsa, & in literis Apostolicis latius continetur, quas multoties legi ab ipso fundatore rogatus, vt debitę executioni traderentur. Ergo similiter eademque causa generis ratione excludi possunt, qui ab Hebręis, & alijs infidelibus originem trahunt: imò à fortiori, cum ex alijs rationibus iam dictis repellantur.

14 Quare iustissimè † in nostra Hispania Collegiorum constitutionibus, qui notam generis patiuntur, ab ipsis excluduntur. Quę constitutiones

Re-

Regia authoritate sunt confirmatę, nempe l.22.ti.7.li.1.ord.nou.his verbis: *Por que en algunos Collegios de las Vniuersidades de estos nuestros Reynos ay constitutiones, en que los dichos Collegios no reciban per Collegiales Christianos nueuos, mandamos que sobre ello se guardem las constitutiones sobre ello fechas por los fundadores de los dichos Collegios:* quod nō sine sū ma publica vtilitate constitutū est. Sunt equidē collegia mūdissimi fontes, ex quibus ad rempublicam gubernandam scatent flumina, & deriuantur riuuli personarum sanctitate, virtutibus, & omnigena doctrina insigniū, quarum prudentia, diuina & publica munera iustè administrātur, inter quas tam difficile est aliquam à virtute deficere, quam facile est inter iudaicę sectę, & originis successores, de quibus cecinisse illud Naso Poeta videtur.

Nec facile inuenies multis in millibus vnum,
Virtutem pretium qui putet esse sui.
Ipse decor recti facti si pramia desint,
Non mouet, & gratis pœnitet esse probum.
Nil nisi quod prodest charum est, hem detrahe menti
Spem fructus auide nemo petendus erit.

De his diuina veritas loquitur, à fructibus eorum (inquit) cognoscetis eos. Et rursum, non potest arbor bona fructus malos facere, nec arbor ma la bonos, Matth.cap.7.

Tum quia vidimus † quod in amplissima Hispaniarum Regum do- 15
mo minimę admittuntur, qui huiusmodi labe infecti sunt, & hac ratione ferè in omnibus legibus, tit.9.part.2.quę loquuntur de officijs, & muneribus obtinendis illud in primis exposcunt, vt qui ea munera obtinere debent, sint sanguine mundi, & nobiles, quos *Hijosdalgo*, vulgo appellamus, vt in l.2.4.6.11. & in alijs: solum quidē in medicis, & in illis, qui ea tempestate appellabantur, *Almojarifes*, non requirebatur, quòd nobilitate essent condecorati, sed quod essent sapientes, acuti, ac longa experiētia exercitati, vt in l.10.& 25.d.tit.9. Hodie verò minime admittuntur in Regia domo medici qui generis macula notentur, quòd in ceteris muneribus obtentum est, quod si quando alij sunt admissi, vel admittantur, id maximo fit consilio ob insignem prudentiam, & singularem virtutem, vel propter aliquod bonum publicum, quod inde successurum est. Ita scribit Otalora de nobilitate 2.part.3.part.

Tum quia † opinio ista antiquissimam consuetudine est recepta, à 16
qua non licet recedere, quia in opinionum conflictib. tenenda ea est, quā vsus comprobauit, l. minimè, l.si de interpretatione, ff. de legibus, & vera interpretatio à practica sumitur teste Bald.in cap.1.in princ.de feud. sine culpa non amit. Sic Iurisconsulti nostri in eorū responsis illud crebrò incul-

inculcant, hoc iure vtimur: quasi in populo, & multitudinis consensu magna interpretandi vis resideat. l. est receptum, eoque iure vtimur, ff. de iurisdict. omn. iud. l. hoc iure vtimur, ff. de aqua quotid. & estiu. l. hoc iure vtimur. ff. de verb. obl. & alibi sepè, & conducit text. in l. illud vsitatissimũ, ff. de excus. tut. Sunt sane in Hispania instituta sancta collegia militarium ordinum, aliaque bonarum litterarum collegia, & diuersę alię societates, in quibus minimè recipiuntur spurij, seu illegitimi, vel ignobiles: sed qui generis nobilitate polleant, alijsque animi dotibus sint insigniti, prout in suis pijs institutis sancitum est, quę instituta reprehendere, temerarium, impiũ, & insani hominis esset. Quia cum summi Pręsulis Regumque Catholicorum authoritate confirmata sint, iusta iudicanda sunt: nec credendũ est, tantos Monarchas circa hoc errare, eaque iusta esse censet Simmach. in Catol. Instit. tit. 47. num. 81.

17 Imò quamuis quis † morum sanctitate insignique eruditione decoratus sit: si tamen generis labe infectus sit, admitti non debet. Quamuis in hoc casu contrarium professus fuerit vir alioquin doctissimus, & religiosissimus Fr. Antonius à Cordoua minoris classis sodalis, in lib. 1. questionarij. q. 54. conc. 3. fol. 438. Non quidem decet, vt quotidie hoc quęsito colore iustissimę sanctiones violentur, nec propter probos mores alicuius iura sunt violanda, vt eleganter inquit Bald. vlt. not. per illum text. in cap. 1. vt lite penden. quod sequitur, & sing. esse testatur Barb. consil. 18. col. 10. lib. 2. Ias. in l. qui iurisdictioni, col. vlt. ff. de iurisdict. omn. iudic. Dec. in cap. postremo, in fine, de appellat. Et vbi quęrimus de simplici iustitia non curamus merita personarum, vt egregie ab eodem Bald. proditum est in ca. sedes, paulò ante fin. de rescript. per l. cum pater. §. rogo, ff. de leg. 2. & conducit bonus text. in capitulo, mulier. in verbo, sancta. 23. distinc. & plura pro vtraque parte tradit Andr. Tiraquel. in tract. de pęnis. causa 51. Sed illud tamen fateor quod tanta potest esse morum integritas, & alia pręclara opera: vt dispensatio à superiore indulgeri possit. Ita expresse not. Cardin. à Turrecrem. in cap. 1. 48. distinct. quem sequitur Cordoua in loco iam allegato, quod multis potest comprobari, quę congerit Andr. Tiraquell. d. tractat. cau. supradicta. num. 150. & hoc rarissimè, & cum magna causa faciendum est, & talis causa in dispensatione exprimenda est, ita scribit Ioan. Otalora in tract. de nobilitate. 2. part. 3. part. cap. 7. n. 23. his verbis. *Tansi las vezes que à personas deste linage se han dado en coimiẽdas, o priuilegios de hidalguias, se han expressado las causas y puesto en la escriptura la dispensaciõ de la falta.* Quo quidẽ casu isti, qui talia priuilegia cõsequũtur, non possunt verè nobiles appellari, & nobilitas, quam consequuntur, datiua est nuncupãdã, cum non habeat materiã pręexistẽtẽ, ex qua oriatur, vt aliàs de actionibus inquit Bart. & Doct. in l. iurisgentiũ,

ff. de

ff.de pact. & in l. 1. ff. de condict. in. deb. quia non potest ius istud sanguinis privilegio dari, vt allegato loco tradit Otalora. Et hęc dispensatio circa generis maculam in specie facienda est. Nec sufficeret quem privilegio nobilem fieri, vt ad Collegia admitti possit, vt in terminis proprijs scribit Perez in tract. de maiora. 1. par. quęst. 51. nu. 30.

Sed cum † ferè, prȩsertim in iure nostro, nihil sit quod controuersia careat, opinionem contrariam, nempe non valere huiusmodi statuta, multis rationibus defendere conatur Alphonsus à Montaluo (vir prout sua ferebant tempora doctus, & bene eruditus) in l. 2. in verbo, *Tornadizo*, tit. 3. lib. 4. for. leg. vbi audacter nimis scribit ea hęreticam prauitatem continere, inuehiturq; contra Toletanum statutum, priuilegio Alphonsi Regis munitum, quo continetur, quòd nullo modo Iudęi, nec illi qui ab eis originem habuerint, publicis muneribus fungi possint, & contra ciuitatem Toletanam in hęc verba prorũpit: *O gloriosa ciuitas Toletana, propter ciuium tuorum malitiam, tua gloria redditur sine gloria, tua stabilitas vocatur instabilis, tuaque constantia antiquæ soliditas linguis hominum vocatur infirma.* Quem refert D. Perez in l. 8. tit. 1. lib. ordin. in verbo, *en offensa*, lapsus tamen fuit Montal. Nõ equidem ciuitas illa Regia dicti statuti, vel priuilegij ratione antiquam gloriam, & maiestatem perdidit: sed potius diutius conseruauit incolumem (dixi Toletanam vrbem Regiam ciuitatem) quia Gothi sic eam appellabant, quod ibi esset sedes regni perpetua, prout euidenter ex Concilijs Toletanis, Diuo Isidoro Roderico, & Luca Tudensi comprehenditur. Adducit etiam pro hac opinione contraria aliquas rationes Fr. Anton. Cordoua in loco iam allegato, primam tamen ipse amplectitur, & dicit eam procedere in his, qui in gradibus propinquis, & notis originem habent à Iudęorum, vel Sarracenorum gentibus, non verò in eis, qui in remotissimis gradibus, & ignotis sunt constituti. Ego verò rationibus iam adductis, ea statuta, potissimum q̃ superioris authoritate confirmata sunt, ad vnguẽ seruanda esse censeo. 18

Et post hęc scripta † incidi in Apologiã quandã cuiusdam Henrici Mauroy Franciscani, qua licentiose nimis inuehitur in Archiepiscopum Toletanum, & eius asseclas, multisque fucatis, fallacibus, & importunis argumentis, temerè conatur euertere Sãctissimę Toletanę Ecclesię statutum, magno consilio decretum, quo cautum est, vt qui ex Iudęorum Sarracenorumque progenie ex infectaque familia procedunt, & originem habent, ad illius prebendas non recipiantur, sed illi dumtaxat qui vltra virtutum, & morum integritatem, sint genere candidi. Sed iustissimum esse ex superioribus apparet: & ita non sine maxima illius Ecclesię (quę Hispaniarum est prima) vtilitate seruatur. Longè itaque repellenda est Mauroy apologia. Non tamen me pręterit nonnullos (quos forte vehe- 19

menter

menter tangit iste dolor) perperam de huiusmodi statutis, & decretis sentire. Fuit equidem statutum illud Toletanum ab Illustrissimo, & Reuerendissimo D. Ioan. Martinez de Siliceo Toletano Archiepiscopo conditum, quod iustissimum visum fuit Pontifici maximo, grauissimumq; Regi, & Domino nostro, & ab vtroque libentissimè perpetua firmitate fuit confirmatum, & ad ipsius exemplum in sanctissima Genensi ecclesia, aliàs Mentesana, simile statutum in lucem promulgatum fuit, opera & diligentia Illustrissimi, pariterque Reuerendissimi D. Petri Pachequi Cardinalis, ipsiusque Ecclesię meritissimi Pręsulis: & quod in ceteris Hispanię Ecclesijs Cathedralibus, & Collegialibus id fieret, vehementer in maximam Christianę Reipublicę vtilitatem desiderabat vir doctissimus Ioan. Otalora in tract. de nobilitate. 2. par. 3. p. c. 7. num. 26.

20 Circa quę statuta † non est omittendum, quod dicta labes, & generis macula, vt qui eam patiuntur, longè repellantur, per indicia & famam probari potest, quia in antiquis fama pro plena probatione habetur, & testes de auditu si aliter veritas probari non possit, fidem faciant, l. si arbiter, ff. de probat. l. 1. §. fi. l. in summa, §. idem Labeo. ff. de aqua plu. arc. & in hoc proprio casu tenet Pet. Auend. in suo Dictionario, in verbo, *Audio*.

21 Nec illorum testium † depositiones, quę fieri solent in Inquisitionibus de qualitatibus generis, & nobilitate pro militari dignitate, vel collegiorum ingressu, vel pro adipiscendis beneficiis ecclesiasticis publicādę sunt, ita scribit D. Redin. de Maiestate Principis, in verbo, sed etiam per legitimos nu. 199. Olan. Anti. litt. T. nu. 26. & inueterata Hispanię consuetudo iampridem istam opinionem recepit, à qua recedendum non est.

Dubitari etiam solet† circa huius capitis propositum argumentum, an hęreticorum filij Catholici ad sacros ordines possint promoueri, & licet nonnulli illis permissum esse crediderint: quia (vt aiunt) non reperitur in iure prohibitum. Sed contrariam sententiam sequuti sunt Patres in 3. Instructione Hispalen. in c. 11. quod sanè verius est, quia hi minimè admittuntur ad Ecclesiastica beneficia, nec ad publica officia adipiscenda, tex. in c. 2. §. hęret. lib. 6. & Regia l. 3. & 4. tit. 3. lib. 8. ord. noui: ordines autem sacri ad maxima officia ministranda instituti sunt. Tum quia filij hęreticorum infamia notantur, & alijs etiam inferioribus honoribus priuantur, tex. in d. §. hęretici, c. cleros, 21. dist. c. felices, §. nulli, de pœnis, li. 6.

22 Id tamen benignissima interpretatione legumlatoribus placuit, vt illi tantum hęreticorum filij ab honoribus, & publicis muneribus repellantur, quorum parentes Ecclesiæ vnitati non fuerunt restituti, & vsque ad secundum gradum per generationem masculinam, per lineam verò femineam, vsque ad primum gradum, dicta infamiæ nota extendatur. Cuius discriminis ratio ea potissima esse potest, quia deterior est infectio

viri,

viri,quam feminę,maiori enim bonô maius malum opponitur. Sicuti Aristót.docet.lib.8.Ethicorum.Prestantior equidem est mas quàm femina, & primę causę efficienti propinquior,vt ait Philo,li.de victimis.Nã quidquid femineum est, censetur esse imperfectum, vt quod patiatur magis quam agat;Vel potest esse nõ incongrua ratio: nam sicut nobilitas,dignitas, & familię honores descendunt in posteros à sexu virili,sic ex contrario maiorem iacturam ex paterno crimine soboles iustissimum est quod patiatur,ita recte perpendit D.Iacob.Septim.in Cathol.instit.tit.29.n.15.

Et licet in hoc † Archiepiscopatu Toletano, & frequentissimè in alijs 22 Diœcesibus,qui ad sacros ordines promouentur, iustissimo quidem instituto summaria saltem informatione probare teneantur,quòd nec generis notam,nec maculam patiuntur,non tamen repellendi sunt,nisi qui secundum iuris Pontificij sanctiones iuxta ea quę prediximus à sacrorum ordinum perceptione arceantur.

Sicque censeo interpretandum esse † Sacrosanctum Trident. Concil. 23 decretũ, sess.23.c.7.de refor.quo Episcopis iniungitur,vt antequam ad sacrorum ordinum ministerium accedãt,summa diligentia inter alia inquirant,ea quę ad genus ordinandorum spectant, non tamen Cõcilium Catholicum nouum ordinis impedimentum induxit,sed dũtaxat quę antiquo iure statuta erãt seruari ad vnguem precepit, * Quod ex eius exordio apertissimè constat,cum dicit: *Sancta Synodus antiquorum Canonum vestigijs inhærendo,decernit,&c.* Quod non vulganter notandum censeo, quia multi circa hoc hallucinantur.

* Nouissimè verò Pauli IV.Põtificis Max.Constitutione definitum est, 24 descendentes hereticorum,& Iudęorum,vsque ad quartũ gradũ, nõ posse ad sacros ordines promoueri, quę Constitutio peculiari Extra Gregor. XIII. confirmata est, qua eadem prohibitio ad Maurorum descendentes extenditur, de quibus nouissimis sanctionibus discurrit egregiè insignis Mart.Nauar.cons.1.tit.de Iudęis,ad quem diligentẽ lectorem mittimus, ibi etenim n.7.disputat,vtrum moribus,& consuetudine receptę sint quo ad predicandum diuinum Euangelium à quo munere excluduntur.

Sed vt iam huic capiti finem imponam † notandum est, illum etiam 25 Neophytũ dici, qui nuper religionem ingressus est,qui in anno probationis ad dignitates aspirare non valet, nec etiam ad ordines minores,c.monasterijs,19.q.3. Abbatiam igitur vel quamcunque prefecturam in religione obtinere non potest, nisi post professionem.text.in c.nullus,de elect. lib.6. tradit vltra ordinarios interpretes Siluester, in sua Summ. in verbo,Abbas;Quod in monialibus nouitijs eodem iure,& ratione procedere debet,tex.in c.indemnitatibus,de election. lib.6. Et ideò Abbatissa, vel prelata, professa eligi debet,non minor annis quadraginta,& quę o-

cto annis post professionem laudabiliter vixit Conc. Trid. sess. 25. can. 7. de reform. Bene tamē potest nouiter religionem ingressus in Episcopum eligi, vt in d. c. nullus, & ratio est: quia ad Episcopatum fortè instructus iā erat, at, ad regulariū prelaturas nō sic: quia recens ad claustrū accesserat.

POST PERACTAM POENITENTIAM SOLENNEM. Cap. XXIII.

1 *Qui solennem egerit pœnitentiam irregularis est, & ideo minime ordinibus Ecclesiasticis donari potest.*

2 *Episcopus illum, qui solennem pœnitentiam fecerit sciens ordinans, quæ pœna puniatur.*

3 *Episcopus, an in irregularitate proposita possit dispensare.*

a SOlennis pœnitentia [a] ab antiquis Patribus inducta est, vt grauia, &c.
b scandalosa in populis crimina euitarentur, quæ quidem ętate nostra in vsu non est, [b] non peccatorum defectu, sed prelatorum incuria. Quia, tamen futuris seculis Ecclesia ad pristinum decorem restituta, & ipsa pœnitentia solennis restituenda erit, placuit effectum, quem operatur
1 in nostra materia, in presenti describere, qui talis est: vt qui † sic solennem pœnitentiam egerunt, non admittantur ad clerum, vt disponit Siricius Papa, in cap. illud 50. distinct. & statutum fuit in Concil. Toletano 1. in Canone 2. de quo in c. placuit. ead. distinct. Si tamen necessitas, aut vtilitas Ecclesię exegerit, tunc deputari possunt inter Ostiarios, vel Lectores, ita quod Epistolam vel Euangelium non legant vt in d. cap. placuit.
c Quod ideò sancitum est, propter quatuor rationes. [c] Primo, propter dignitatem sacrorum ordinum. Secundò, propter timorem recidiui. Tertiò, ob scandalum vitandum, quod posset oriri ex memoria precedentium peccatorum. Quartò, quia ille qui sic solennem pœnitentiam egit, non haberet frontem alios corrigendi, cum peccatum eius fuerit publicum, quas scripsit Archid. in d. c. Placuit. Si quis autem ordinatus fuerit Episcopo ignorante, à clero deponendus est, quia ordinationis tempore non prodidit se fecisse pœnitentiam, vt in Concilio Carthagin. 4. Canon 63. de quo in capitulo ex pœnitentibus, ead. dist. Episcopus au-
2 tem, † qui sciens ordinauerit, non manebit impunitus, quia etiam ipse in Episcopatu suo ordinandi dumtaxat potestate priuatur, vt ibi. Quod intellige, quando ordinauit scienter absque dispensatione, vel
3 cum indiscretè dispensauit, secundum Archid. in dict. capitulo placuit. Poterit tamen Episcopus dispensare cum prędictis ad minores, non autem ad sacros: vt notat Siluestr. in Summ. in verbo, pœnitentia versic. Tertiò, quęritur, per text. in d. cap. Placuit, qui text. de Episcopo nihil

dicit.

dicit. Videtur tamen probare opinionem Siluest. dum dicit, quod propter necessitatem, vel vtilitatem possunt inter Lectores, vel Ostiarios deputari. Ex quibus verbis posset etiam dici, quod Episcopus pro libito voluntatis suę non poterit dispensare extra dictos duos casus. Et quod in tali casu posset dispensare, notat Archid. in dicto cap. Placuit, referendo Laurent. & Rain. licet ipse hoc simpliciter dicat, non distinguendo inter maiores, vel minores ordines. In materia insuper huius capituli, vt melius appareat, quantum impediebat antiquis illis, & sanctis temporibus, quemquam promoueri ad clericatum, quod publicam receperit pœnitentiam, consideranda sunt verba notanda Concilij Toletani 4. in Can. 53. quę sunt tenoris sequentis. Si qui in discrimine constituti pęnitentiam accipiunt, nulla manifesta scelera confitentes, sed tantum se peccatores esse predicantes, huiusmodi si reuelauerint, possunt etiam per morum probitatem ad gradus Ecclesiasticos peruenire. Qui verò ita pœnitentiam accipiunt, vt aliquod mortale peccatum perpetrasse publicè fateantur, ad clerum vel honores Ecclesiasticos peruenire nullatenus poterunt: quia se confessione propria notauerunt.

ADDITIO.

Solennis pœnitentia. De qua solenni pœnitentia, vide latè Hostiens. in Summa. tit. de pœnit. & remis. S. Tho. in 4. Sent. distin. 14. q. 1. artic. 5. & ibi Palud. 6. quest. Floren. in 3. par. tit. 14. cap. 17. §. vlt. D. Episc. Couarruui. in Clement. Si furiosus, de homicid. in initio 1. par. nu. 10. Albertum Trot. de vero, & perfecto cler. lib. 2. cap. 14. & benè, & eleganter Simon Maiol. de irregularit. lib. 3. cap. 2. Quę quidem solennis pœnitentia, antiquitus in quadragesimę principio certis statutis solennitatibus fieri solebat, tex. in c. In capite, 50. distinctione. Nec ab alio quàm ab Episcopo imponi poterat. gloss. notab. ibi, & in cap. conquerente, vbi Abb. column. 3. de offic. ordin. Quę non pro quibuscunque criminibus, sed pro illis quę grauissima, & atrocissima forent, poterat iniungi. Clerici vero propter maximam eorum dignitatem, etiam ab Episcopo, hac solenni pœnitentia cum in vsu erat, puniri non poterant vt manifestè patet in d. cap. In capite, & in cap. confirmandum, & in cap. illud, & in cap. alia 50. dist. A

B *In vsu non est.* Adde quod huius solennis pœnitentię vestigia, quędam apud Saxones reperiuntur: in vrbe namque Halberstadiensi in eo templo, quod Virgini Matri factum est, is homo ex plebe eligitur, qui hominum opinione nequissimus sit, hunc velato capite, pulla veste, cinerum die sacris admouent, & sacris iam peractis, templo eijciunt: eiectus toto ieiuniorum tempore, nudis pedibus pererrat, & Diuinas ędes in- *Solennis vel publica pœnitentia, an moribus recepta sit.*

gredi ei fas non est, sacerdotesq; ei victum suggerunt, neminem alloquitur, non indulget somno, nisi post concubiam noctem, mox in Dominica Cena, iterum in templum inductus, post olei consecrationem, à sacerdote quibusdam solennibus cęrimonijs de more absoluitur, oblataq; illi pecunia, quam piè templo offert, & haud Adamum vocant, quem omni scelere mundatum existimant, ac per eum creditur expiata ciuitas. Ita testatur Ioan. Bohemus Aubanus lib. 3. de moribus omnium gentium, cap. 13. quem retulit insignis Nauar. in c. Si quis, num. 2. de pœnit. dist. 5. D. Couar. lib. 2. variar. resolut. c. 10. num. 3. idem recenset Æneas Siluius, postmodum Summus Ecclesię presul, Pius huius nominis secundus, in Europę descriptione, cap. 31. Raph. Volaterranus Geographię lib. 7. Andr. Alciat. lib. 9. Parerg. cap. 22.

Publica verò pęnitentia moribus apud nos recepta est, quę ad Reipublicę tranquillitatem mirum in modum necessaria est, cum Apostolus 1. ad Timoth. c. 5. moneat, publicè peccantes palam corripiendos esse, c. sed illud, 45. dist. c. si peccauerit, versic. ergo 2. quęst. 1. Quę quando imponenda sit, definitum est hodie Sacro Concilio, sess. 24. cap. 8. de refor. his verbis: *Quando igitur ab aliquo publicè, & in multorũ conspectu crimen commissum fuerit, vnde alios scandalo offensos commotosq; fuisse, non sit dubitãdum, huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè iniungi oportet, vt quos exemplo suo ad malos mores prouocauit, suæ emendationis testimonio ad rectam reuocet vitam. Episcopus tamen publicè hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis iudicauerit expedire.* Hactenus Sacrum Concilium.

C *Rationes*. Adde quod huius irregularitatis germana ratio est, quam Hormisda Papa in Epistola ad vniuersos Episcopos Hispanię exponit, & retulit Gratianus in c. non negamus, 61. dist. & multas alias rationes congerit Alber. Trot. dicto cap. 14. & quatuor rationes constituit Regia part. lex 19. titulo 6. partita 1.

PER SALTVM Cap. XXIIII.

1 *Clericus per saltum non potest ordinari.*
2 *Clericus per saltum ordinatus, ordinis executione caret.*
3 *Episcopus, an possit cum clerico per saltum promoto dispensare.*

1 CLericis † prohibitum est, per saltum ordines recipere,[a] vt in c. Solici-
a tudo, 52. dist. & in c. vno, de cler. per salt. prom. tenet tamen collatio ordinũ prępostere facta licet fieri non debeat, vt notat Abb. in d. c. vno, ex tex. ibi, in 1. notab. & vide Host. in Summa, eiusd. tit. in §. 1. asserentẽ, quod

qua-

qualiſcunque ordo conferatur ſiue gradatim, ſiue per ſaltum, character confertur, [b] non tamen executio. Quod tamen omiſſum fuit b
eſt cautè ſupplendum, vt probatur in dd. iuribus. Pœna autem, quam patitur † recipiens ordines per ſaltum, eſt, quod interdicitur ſibi exe- 2
cutio ordinis, quem ſuſcepit, donec omiſſum ſuppleatur, probat tex. in dicto cap. Solicitudo, & ibi notant Domin. & Prępoſit. in 1. notab. Imò plus dicit Domin. ibi, in vltimo notab. quod eſt ibi, argum. quod recipiens ordinem per ſaltum, videtur eſſe inhabilis, vt non poſsit ad maiores ordines promoueri, etiam poſt ſuppletionem ordinis omiſsi, niſi ſecum diſpenſetur, etiam vt maiores poſsit ſuſcipere. Et vide poſteà eundem Domin. ibi, in prima quęſtione, vbi concludit poſt Archidiac. quod talis non eſt ipſo iure ſuſpenſus ab ordine ſic recepto, ſed per ſententiam ſuſpendendus, [c] quod ibi etiam ſequitur Prępoſ. c
vide tamen eoſdem Domin. & Prępoſ. ibi, qui poſt Hugon. & Archid. tenent, quod ſi quis ſe faceret ordinare ſcienter per ſaltum, vel ambitionem, vel ſuperbiam, debet omninò deponi, nec ſecum diſpenſaretur, vel ſaltem non de facili. Nec poteſt inſuper per ſaltum promotus in ordine ſic ſuſcepto miniſtrare ſine diſpenſatione, ut probat text. in dicto cap. Vno, & ibi not. Abb. in vlt. not. Quę diſpenſatio † poteſt 3
fieri per Epiſcopum, quando ſcienter fuit promotus per ſaltum, & non miniſtrauit, iniuncta ſibi pœnitentia, & facta cauta ſuppletione eius, quod omiſſum eſt, ut not. Hoſtienſ. vbi ſupra, in §. finali, & ſequitur Domin. vbi ſupra, poſt Archid. Domin. tamen refert ibi eundem Hoſtienſ. in dicto cap. Vno, tenentem in hoc contrarium, imò quod ſcienter recipiens ordinem per ſaltum, quia doloſè offendit mentem tituli, de cler. non ordin. miniſtr. & de eo qui furt. ordin. recep. dato quod in illo non adminiſtret, cum tali ſolus Papa diſpenſat. Et vide Prępoſit. ibi, qui eadem verba Hoſtienſ. refert, & addit, quod non poteſt adminiſtrare in ordine ſic ſuſcepto, & eſt deponendus. Sed ſi miniſtrauerit, credens ſe promotum fore gradatim, licet vicini contrarium aſſerant, cum talis fuerit promotus in minori ętate, diſpenſat Epiſcopus, ſecundum Hoſtienſ. in dicta Summa. Si tamen ſcienter promotus per ſaltum miniſtrauerit, in ordine non gradatim recepto, non poteſt cum eo, niſi per ſedem Apoſtolicam diſpenſari, [d] vt per eundem Hoſtienſ. ibi, quia incidit in pœ- d
nam tituli de cleric. non ordin. miniſtr. quod ſequitur Domin. vbi ſupra. Et vide Silueſt. in Summa, in verbo, irregularitas, in §. Vndecimò quęritur, vbi facit bonam diſtinctionem, ſequendo Hoſtienſ. Bonauent. Raimun. & Supplement. & tenent contra Summam Angelicam, & Roſellam.

ADDITIO.

A Ordines recipere. Vide egregiam legem 18. tit.6.par.1. & ibi Gregor. Lopez. Et not.quod is etiam promotus per saltum censendus est, qui sine Baptismo sacris ordinibus initiatur: ita vt hoc casu nullus character imprimi possit, cum Baptismus omnium Sacramentorum sit ianua. tex.in cap. veniens, de presb. non bapt. cum alijs. At si quis non suscepto Sacramento Confirmationis, ad ordines promoueatur, nullam censuram incurrit, quia iure expressum non reperitur. Nec Sacrosanctum Trident.Conc.sess.23.cap.4.de refor.pœnam aliquam imponit, quàm quòd ante Confirmationem nullus ad primam tonsuram admittatur. Quin & Dom.Soto in 4.Sentent.dist.24.quæst.1. art.4. ad finem, in ea est sententia, vt existimet, mortalem culpam non incurrere, qui suscepit ordines Sacros, vel in eisdem ministrauit ante Confirmationem; quem sequitur insignis Nauarr. in Manuali Confess. cap.12. num.9. Sed opinio hæc hodie defendi non potest: nam cum dictum Concilium præceptum contineat, & in materia graui Sacramentorum Ecclesiæ, eius transgressores ad peccatum mortale obligat, vt latè colligitur ex Diuo Thom.1.2.q.69. art.4.& 2.2.quæst 60.art.5.ad 1. Archiep. Flor. in 1.par.tit.18.c.vnic.§.2. Siluest.in verb.lex, q.8. Baptista Trouamala, in verb.lex, q.17. Fr.Alphon. à Cast.in lib.1. de potest. leg.pœnal.c.4. Ioan.à Methi. de restit. q.36.ver. Quo præmisso.tex.in l.16.tit.1.p.1. ibi: *Y meter se hian en la carrera de la muerte.* Et ita ipse Nauarr. sibi aduersatur palinodiamque recantat in eodem Manuali cap.25.num. 69. in princ.tantum eum excusari censeo, qui legitima ignorantia ductus id fecerit.

Nullus ad ordines nō suscepto sacramēto confirmationis absque mortali crimine potest promoueri.

Marin. Nauar. cātat palinodiā.

Inter promotos autem per saltum is annumerari potest, qui omisso Subdiaconatu, vel Diaconatu, Sacerdos, & Episcopus consecratur, suscipit tamen characterem ordinis, sed non eius executionem, quia ordines illos conferre non poterit quos non accepit, ex Diui Thomæ sententia, in 4.Sentent.dist.25.& est glos. not.in cap.1.de cleric.per salt.promot. Fundamentum sanè potissimum Episcopalis potestatis sacerdotium est. Siluest in Sum. in verbo, ordo, 2.q.1. Rayn.in tit. de form. consecr. versic. Quid si clericus; Quam sententiam communem esse Theologorum, fatetur Pisanel.in Sum.in verbo, ordinatus, 2.in princ.& ibi supplementū, & Simon Maiolus de irregul.lib.4.cap.12. nu.3. Nec nostrorum opinio recipienda est, qui absque sacerdotio Episcopalem consecrationem firmitatem habere censebant: nempe Host. & Abb.in d.cap.1.

Dicitur etiam is per saltum promotus, qui necessarios ordines ad dignitatem consequendam nondum obtinuit, puta, si ad Cathedralem Ecclesiam assumatur, nondum sacro ordine insignitus. Nam sicut quando

anti-

antiquitus Subdiaconatus non annumerabatur inter sacros ordines, scilicet ante Beatum Gregor. in c. nullum, 28. distin. vel ante Sirícij tempora, vt in cap. quicunque, 77. dist. cap. à multis de ętate, & qualit. nullus Subdiaconus poterat ad Episcopatum promoueri, absque Summi Pręsulis indulgentia, c. nullus Episcopum, 60. distin. & ita quando Subdiaconatus inter sacros haberi cępit, Episcopus creari non poterit, nisi subdiaconus, vt in d. c. multis. Quod innouatum est in Sac. Conc. Trid. sess. 22. c. 2. de refor. sc. vt Subdiaconatus pręcedere debeat in obtinendis Episcopatibus, & quia illius decreti verba, cum dicit: *Quicumque posthac ad Ecclesias Cathedrales erit assumendus, &c.* generalia sunt, idem videtur dicendũ esse in Archiepiscopis, Patriarchis, & Primatibus.

Illud verò circa capitis huius propositum argumentum notandum censeo, quod si quis ostendit titulum quo constat in sacerdotio esse constitutum, presumitur pręcedentibus ordinibus fuisse insignitum, & non per saltum: sicut si titulum Doctoratus ostendo, iam ex eo probo baccalaureum & designatum esse; nec credendum est, quod non ostensis his titulis fuerim laurea Doctorali condecoratus. Ita optimè tenet D. Didac. Perez, in l. 1. tit. 5. lib. 8. ordin. fol. 177. Et licet ipse non alleget, vide Innoc. & Anton. in c. 1. de cleric. pereg. vbi scribunt, quod si quis fuerit sacris ordinibus insignitus à persona prouida, & honesta (vt illorum verbis vtar) non tenetur ostendere litteras aliorum ordinum. Abb. in cap. nisi, in 1. not. de pręb. Petr. Rebuff. in Concord. tit. de collat. §. Pręfati, litera, A. de quo legendus est ipse in Pract. Benefic. de forma literarum tonsurę, num. 28. quo loco scribit, temporis antiquitatem plurimum in hoc operari, & Fel. conf. 2. num. 29. & 32. Quia posito subsequenti, supponitur antecedens. Ita scribit Bald. in l. 2. C. de dot. promiss. per text. illum, vbi ex solutione vsurarum, debitum principale sortis probatur. * Quam opinionem multis ornat Mascardus in tractat. de probat. tertia parte, Conclus. 1140. incip. ordinatum; & non dubito communiter esse receptam.] Et ita tenendum censeo, licet opinionem contrariam tenuerit Corrad. in tract. de Sacerdotio, 3. par. cap. 1. nu. 6. quo loco censet, non esse satis Sacerdotij seu presbyteratus literas producere, nisi testimoniales literę ceterorum ordinum simul producantur: cuius non meminit D. Perez.

Character confertur. Et ea sanè causa si merè laicus, non susceptis alijs ordinibus, de facto ad Sacerdotium promouetur, verè ordinis character ei confertur, glos. not. in c. solicitudo, 52. dist. & in c. 1. de cler. per salt. pro mot. tradit D. Thom. & omnes Theologi, in 4 Sent. dist. 24. Abb. & Doct. in d. c. 1. Siluest. in verbo, Ordo, 5. q. 5. B

Suspendendus. Adde q in cõtrarium plurimũ vrget Regia lex 28. tit. 6. C

part. 1. cum dicit: *Que despues no deue vsar de aquella orden que ansi recebio.* Et ibi eam ad hoc notat insignis Gregor. in verbo, *No deue*: quo loco censent Archid. Dom. & Prepos. authoris nostri opinionē procedere, quādo per negligentiam, siue incuriam, quis fuit per saltū ordinatus, tunc nō fit ipso iure suspensus: si verò scienter fuit promotus, per ambitionem, vel superbiam, tunc quia dolosè offendit mentem tituli de clerico non ordinato ministrante, quia idem videtur, non esse ordinatum, vel non debito modo, tunc ipso iure suspensus est, & celebrās efficitur irregularis, siue celebret in ordine suscepto, siue in ordine prętermisso, & ita procedat quod voluit Siluest. in Summa, in verbo, Irregularitas, ver. Vndecimo quęritur.

D *Dispensari*. Adde Mart. Nauarr. in Manuali Confess. ca. 25. num. 71. Gregor. Lopez in l. 63. in verbo. *Otras en medio*. tit. 5. par. 1. vbi dicit, authorem nostrum nimis confusè hoc capite fuisse loquutum. At hodie omnis quęstio circa istam irregularitatem sublata est ex Concilio Trident. sess. 23. cap. 14. de reformat. his verbis: *Cum promotis per saltum, si non ministrauerint, Episcopus ex legitima causa possit dispensare.* Ex quibus manifestè constat, non licere Episcopo dispensare, quando per saltum promotus ministrauerit; nec ibi vlla distinctio constituitur, de administrante scienter, vel ignoranter. Et ita hodie iure defendi potest, quod indistinctè promotus per saltum, de facto celebrans, semper dispensatione Summi Pontificis egeat, quod est notandum.

FVRTIVE. Cap. XXV.

1 *Furtiuè ordinari quis dicatur.*

2 *Furtiuè ordinatus, non potest in suscepto ordine ministrare, nec ad superiorem ascendere.*

1 a FVrtiuè † dicitur quis ordinem recipere, quando sine ordinatione, & sententia superioris, & sine examinatione [a] quis ingerit se cum multitudine ordinandorum, ignorante ordinatore, & sic ordines recipit, vt per glos. in cap. 1. in verbo, furtiuè, eiusdem tit. & per Hostiens. in Sum-
2 ma, §. 1. & latius per Abb. in Rubr. eiusdem tit. Qui autem † tali modo or-
b dines receperit, si erat lata excommunicatio [b] contra illud facientes, non potest in ordine sic suscepto ministrare, vel ad superiorem ascendere sine dispensatione Papę. Si tamen excommunicatio lata non erat, Episcopus, & Abb. poterunt dispensare, vt patet in c. 1. cum duobus sequentibus, eiusdem tituli, de quo per Ang. in Summa, in verbo, Irregularitas, in §. 23. & per Siluest. in Summa, in eod. verbo, in §. Tertiò quęritur. Item nota, quod dicitur quis furtiuè ordinem recipere, quando recipit quatuor

mino-

minores ordines, & Subdiaconatum in vna eademq; die; [c] vel quando recipit duos ordines sacros simul, [d] vt probatur in cap. 2. & fin. de eo, qui ord. furtiu. suscepit, & notat Host. in d. §. 1. c d

ADDITIO.

Siue examinatione. Adde, quod examen, & scrutinium ideò in promouendis ad sacros ordines desiderantur, vt virtus, morum honestas, & illorum scientia apparere possint, nec aliter sint admittendi. Ita in Carthaginensi Concilio his verbis fuit statutum: *Nullus ordinetur clericus nisi probatus, vel examine Episcoporum, aut populari testimonio. Et si quis presbyter, aut Diaconus, sine aliquo examine fuerint ordinati, à clero sunt repellendi.* Text. in c. fin. 24. distin. & in c. si quando, & ibi tradit latè Gofredan Summa. tit. de temp. ordin. §. rest. videre Petrus Rebuff. in pract. bene fic. tit. de clericis, ad Sacros ordines malè promot. gloss. 4. num. 11. *De examine, seu scrutinio faciẽdo in promouẽdis ad Ecclesiasticos ordines.*

Nec solum hoc necessariũ est in Clericis Secularibus, sed etiam in Regularibus, quos ab Episcopo examinari, & approbari iussit Concilium Tridentinum, sess. 23. cap. 12. de reformat. Nec sufficeret suorum superiorum fides, aut attestatio meritorum, priuilegijs quibuscunque quoad hoc penitus exclusis. At si ad Episcopatum promouerentur, Prelatorum suorum attestatio perinde valeret, ac si alicuius Academię publicum adduceretur testimonium, vt in d. Tridentino Conc. sess. 22. c. 2. de reform.

Hoc autem examen, seu scrutinium circa multa versatur: nam per mẽsem ante ordinationem, nomina ordinandorum scribenda, & publicanda sunt, vt constare possit de natalibus, moribus, ętate, & genere, vt in Concilio Tridentino, sess. 23. cap. 5. de reformat. Aliud verò scrutinium habetur feria quarta ante ipsam ordinationem, vel quando Episcopo videbitur, & in eo agitur de approbandis, vel reprobandis ijs, qui ad ministerium Sacrum accedere voluerint, ad id vocatis peritis, & probis viris, & in Ecclesiasticis sanctionibus exercitatis, qui summa diligentia ordinandorum genus, personas, ętatem, institutionem, mores, doctrinam, & fidem inuestigare, & examinare debent. Qui quidem examinatores, ad vnguem seruare debent egregiam illam sanctionem Conc. Nannatẽ. quod habetur in d. cap. quando, 24. distinct. quę his verbis decreta fuit: *Ipsi autem, quibus cura committitur, cauere debent, ne aut fauoris gratia, aut cuiuscumque muneris cupiditate illecti, à vero deuient, vt indignum, & minus idoneum ad sacros gradus suscipiendos Episcopi manibus applicent. Quod si aliter fecerint, & ille qui indignè accesserit, ab altari remouebitur, & illi qui donum Sancti Spiritus vendere conati sunt, coram Deo iã condẽmnati, Ecclesiastica dignitate carebunt.* Quod quidẽ examen in clericis secularibus faciendum est ab Episcopo, qui dimissorias litteras conce-

concedit, si ordinandus sit pręsens: si verò absens, ab Episcopo, qui sacros ordines confert: vt colligitur ex Concilio Tridentino, sessio. 23. cap. 5. & 7. de reformat. & ex c. si Episcopus, de prebend. lib. 6. Tertium autem scrutinium est, quod fit ipsa hora qua ordines conferuntur, quando Episcopus Archidiaconum interrogat, an assistant promouendi, & vtrum sint idonei. De qua formula peculiare decretum habetur in lib. Pontificali, ibi videndum erit à lectore.

Possent equidem quę dicta sunt aliquando ab ipso rigore laxari, quando promouendus adeò spectatę virtutis, & probitatis est, vt notus ab omnibus habeatur, & populari testimonio dignus habeatur: nam tunc examen omitti posse, sine peccato sentit Concil. Carthag. 3. cap. 22. & habetur in c. nullus ordinetur, & ibi gloss. 24. distin. cap. de Petro. 48. distinct. cap. valde, 94. dist. not. Silu. in Summa, in verbo, ordo. 2. q. 2. Pet. Rebuff. in d. pract. tit. de Clericis, ad Sacros ordin. malè promot. gloss. 4. nu. 11. Quia notoriè doctus, examinari non debet. gloss. in Clemen. vna, de iureiurand. vbi Barb. not.

Et non solum in promouendis ad clericatum, examen & scrutinium modo & forma, vt iam scripsimus, necessarium est, sed in illis qui Episcopali dignitate sunt condecorandi prius examinari debent, iure veteri, vt in Concilio Carthaginensi 4. capitulo 1. & retulit Gratianus in c. qui Episcopus, 23. distinct. & iure nouissimo diligenti examine inquiri debet, an ea nouerint, quę ad munus suum spectent, & an eligendus sit in vniuersitate studiorum Magister, siue Doctor, aut Licentiatus in Sacra Theologia, vel Iure Canonico: vel testimonio alicuius publicę Academię idoneus iudicetur, vel si irregularis ipse sit, publico prelati sui testimonio idoneus iudicetur. Deinde discutiendum est, quibus natalibus, quibus honoribus, qua ętate quis sit: & an sit in Sacris saltem per sex menses, antequàm eligatur, vt decretum est Sacro Concil. Trident. sessio. 22. c. 2. de refor. & pro ratione, & opportunitate Prouinciarum examina hęc fient, & de his publica conficientur instrumenta, seruatis omnibus alijs sancitis ab eodem Concil. Trident. sessione vigesimaquarta capitulo 1. de reformat. Quo loco in Cardinalibus eligendis idem fieri statuit, quo ad vitam, ętatem, ac doctrinam illorum inuestigandam, sicut in ipsis Episcopis promouendis.

B *Lata excommunicatio.* Adde quòd iam de more consueuerunt Episcopi in ordinibus conferendis sub excommunicationis latę sententię pęna prohibere, ne quis audeat se ingerere, qui non fuerit approbatus, & tunc is ordinatus non poterit in suscepto ordine ministrare, nec ad superiorem ascendere, sine Romani Pontificis dispensatione. Et vide de hoc vltra ordinarios interpretes Summam confess. titul. de ętate ordinandi. q. 13.

q.13. & seq. Simon.Maiolum, de irreg.lib.4.c.8. & vide Regiam legem 18.tit.6.part.1. & ibi Gregor.Lopez. Hodie verò, si crimen hoc occultū sit, & non deductum ad forum contentiosum, Episcopus potest indulgere dispensationem, authoritate Concilij Trid.sess.24.c.7. Si tamen Episcopus eo tempore quo confert ordines, his verbis vtatur: *Non intendimus ordinare non examinatos, & approbatos*. Tunc qui se ingessit, non erit ordinatus, ideò oportet denuo ordinari, iniungendaque prius illi erit pœnitentia, quia valde delinquit se ingerendo susceptioni ordinum ante approbationem, ita tenet Petrus Rebuff. in d. gloss.4. num.18.

Vna eademq; die. Adde quod opinio ista procedit etiam hodie stante Sacrosancto Concil.Triden.sess.23.can.11. de reformat. vbi decretum est minores ordines non vna die, sed diuersis conferendos, nisi aliud Episcopo expedire videatur; & quod susceptis minoribus annus interponendus sit, priusquam ad primum sacrum, qui Subdiaconatus est, quis ascendat, nisi necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas, iudicio Episcopi aliud exposcat. Quod quidem arbitrium, vt ex mente Concilij dignoscitur, Episcopo concessum est, ad hoc vt hęc interstitia abbreuiari possint, non autem vt eadem die sacros ordines duos conferre possit, vel vltimum minorem cum primo ex sacris: quod adeò verum est, quòd si sabbato vnum sacrum ordinem conferat alicui, & continuato ieiunio, alterum eidem conferat in Dominica, suspensus esset Episcopus à collatione ordinum, & ordinatus ab executione, donec Apostolica Sedes dispensationem indulgeat, text. in c. literas, de temp.ord. In locis autem in quibus consuetudine obtentū est, vt minores ordines cum Subdiaconatu conferantnr, ea seruari debet: nam talem consuetudinem validam esse scribit Anton.in 3.part.tit.14.c.16.§.16. quem sequitur insignis Nauar. in Man Confess.c.25. nu.71. dicens ei à dicto Concilio minimè derogari. Sed verius contrarium esse censeo, quòd ex Trid.Concil.decreto omni contrariæ consuetudini circa ordines conferendos derogetur, cum omnes tam minores, quàm maiores seruatis certis temporum interstitijs conferri precipiat; consulitur sanè hoc modo ipsorum ordinum maiestati, & Ecclesię vtilitati, & eorum qui ordinandi sunt commodo, vt in his cum ętate vitę meritum, & doctrina maior accrescat. Vnde contraria consuetudo, si qua erat ante Concilium, tamquam bono publico contraria, firmitatem non obtinebit. Et opinionem istam sequi videtur Simon Maiol.de irregul.lib.4.c.11.

C *Declaratur Conc. Tri. den. sess. 23.c.11. de refor.*

Opportunè tamen hoc loco quęri potest, an Episcopus qui facultatē habet dispensandi in istis temporum interstitijs, authoritate dicti Conc. Trid. si tacitè eum promoueat, qui non expectauit tempora annua, quę de vno ordine ad alium requiruntur, censetur dispensare, & cum in facti contingētia essem interrogatus, consului, quòd si Episcopus ignorans fecerit,

cerit, nullo modo dispensare censetur. At si sciens ordines contulit, credendum dispensare voluisse, gloss. notabilis, in c. qui aliquando, in verbo, qui concubinas 52. dist. Abb. not. in c. vemens, de filijs presbyt. Felin. c. pretereа, num. 7. 8. & 9. de testibus cogend. Simon Maiol. de irregul. lib. 3. c. 24. num. 14. Idemq; iudicandum est, si ipse non conferat ordinem, sed dimissorias litteras concedat, quia hęc à pari procedunt. Syluest. in verbo, irregularitas, in fine, quod ad dictum Trident. Concil. decretum summè notandum est.

D *Duos ordines sacros simul,* Vide Concil. Trid. sess. 23. c. 13. vbi decretum est, ne eodem die duo sacri ordines conferantur, etiam Regularibus, non obstantibus eorum priuilegijs, vel indultis.

* Hodie verò stat celebris Sixti V. Pontificis Maximi Constitutio, contra Prelatos, ordinantes, vel clericos ordinatos, non obseruatis temporum interstitijs, vel aliàs malè promotos, quam, quia locus iste suo iure exposcere videtur, scribere constitui.]

S. D. N. D. SIXTI PAPAE V.

CONSTITVTIO.

Contra Clericos malè promotos, ac Episcopos in ordinum collatione peccantes.

Sixtus Episcopus seruus seruorum DEI, ad perpetuam rei memoriam.

SAnctum, & salutare sacri ordinis Sacramentum ab ipso Domino, & Saluatore nostro IESV CHRISTO institutum, Beatisq; Apostolis, & eorum legitimis successoribus singulari Diuinæ bonitatis munere traditum, ita ad Dei Omnipotentis gloriam, salutemq; animarum sanctè ac religiosè administrari decet, vt quæ vel ex typo, & figura veteris legis, vel aliàs ex multa sanctorum Patrum prouidentia, circa ordinandorum natales, ætatem, vitæ ac morum probitatem, sanctitatem, scientiã, & alias qualitates in sacris ordinationibus requisitas per Sacros Canones, vel Apostolicas Constitutiones, aut generalium Conciliorum decreta salubriter statuta fuerunt, ea inuiolatè obseruentur. Nam si in veteri testamento tã multa de integritate, & munditia Sacerdotum, & ministrorum altaris, deq; eorum præstantia, & dignitate legimus, de quibus dixit Dominus per Malachiam Prophetam: Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. Certè multo maior

ior ratio, & diligentia adhibenda erit, in promonendis tam inferiorum graduum Clericis, quàm etiam presbyteris, qui ad consummationem Sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi constituuntur: prout de his ipsis, & diuino verbo, & Beatorū Apostolorum præceptis, ac simul sanctorum Patrum statutis sæpissimè traditum est. Quare nos pro ea, quæ nobis à Domino iniuncta est cunctarum Ecclesiarum cura, & solicitudine, ipsos Pastores, & Præsules Ecclesiarum, quorum proprium munus est personas idoneas clericali militiæ asscribere, & ad minores maioresq; ordines ritè promouere, authoritate nostra duximus admonendos, vt in exequendo, hac in parte, suo Pastorali officio, attentius posthac inuigilent, Canonicas sanctiones, vt par est, obseruent ac vt nemini detur offensionis occasio, neve eorum ministerium vituperetur, studeant vitare ea omnia scandala & absurda, quæ ex vitiosa, & minus canonica clericorum ordinatione cernimus cum magno animi nostri dolore frequentius exoriri.

Cum enim multi, etiam interdum inhabiles, & indigni, non vocati sancta Dei vocatione, sed potius Satanæ dolis decepti, prætextu deuotionis, & pietatis, rem quidem sacram, & Diuinum munus intempestiuè tamen & inordinatè affectantes, seu temporale aliquod commodum, aut lucrum sibi proponentes, vel nimia simplicitate, & imperitia, malitiaue, aut fraude, ad suscipiendum Clericalem characterem aliosq; ordines ante ætatem legitimam, vel à non suo Episcopo, aut non præuio debito examine, & approbatione, siue aliàs minus ritè vel etiam temerè se ingerant. Debent sane Episcopi paterna charitate & prudentia, eorum saluti, qui sæpè nesciunt quid petant, melius etiam quam ipsimet postulant, & salubrius consulere, nec tā quid flagitent, quā quid expediat considerare; summa verò diligentia prouidere, tum in alienæ Diœcesis subditis ordinandis, ne quemquam promoueant sine eorum Ordinarij literis dimissorijs, tum in recognoscendis ipsis literis, ne falsò, aut ab aliquo, qui authoritatem illas concedendi non habeat, confectæ sint, tum deniq; in examinandis natalibus, ætate, vita, moribus, scientia, idoneitate, titulo, & reliquis qualitatibus, ne quid in suæ vel alienæ Diœcesis personis ad clericalem honorem, & Ecclesiasticos ordines promouendis desideretur eorum, quæ ex præscripto Sacrorum Canonum requiruntur.

Vt igitur Præsules Ecclesiarum intelligant, si in re tam graui, & tanti momenti culpa, aut negligentia peccauerint, se non modo in tremendo Dei iudicio, verum in hoc quoq; sæculo Rom. Pontifici suæ villicationis rationem fore redituros: præsenti constitutione perpetuò statuimus, & ordinamus, vt si in posterum Antistes aliquis Episcopali, Archiepiscopali, Primatiali, vel etiam Patriarchali dignitate præfulgens: aut Abbas ad primā tonsuram, minoresq; ordines suis subditis conferendos a Sede Apostolica

antho-

authoritatem habens quemcumq; sæcularem, vel cuiusuis ordinis, aut militiæ Regularem, ex aliquo crimine, vitio, aut defectu, seu aliàs inhabilem, vel irregularem existentem, vel extra tempora à iure statuta, vel absque veris dimissorijs sui Ordinarij litteris, aut per saltum, vel furtiuè, aut quod sæculares sine titulo sufficientis beneficij, vel patrimonij, aut ante ætatem per sacri generalis Tridentini Concilij decreta prima tonsura, aut cuique ordini præscriptam, aut non seruatis temporum interstitijs, ita vt aliquis vnico die, seu continuatis diebus ad plures ordines sacros, vel post vnum ordinẽ susceptum sine causa rationabili antequam tempus ab eodem Concil. Tridentino præfixum elabatur, ad alium ordinem promoueatur, sine dispensatione, aut indulto Apostolico clericali charactere non legitimè insignierit, aut ad ordines minores. vel sacros, vt præfertur, vel alias malè promouerit, sine id scienter, siue ignoranter fecerit, nisi debita diligentia adhibita iustus error, & probabilis facti ignorantia eum excuset, vt in quo deliquit in eo puniatur, à collatione quorumcumq; ordinum atque adeò ipsius tonsuræ & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipso suspensus, & ab ingressu Ecclesiæ interdictus existat, alijsq; grauioribus pœnis nostro & pro tempore existentis Rom. Pont. arbitrio puniatur.

Quod si spreta huiusmodi suspensione, & interdicto in præmissis se temerè ingesserit, etiam à regimine, & administratione suæ Ecclesiæ, seu monasterij, & à perceptione fructuum mensæ eiusdem, ac quorumcumq; beneficiorum per eum in titulum vel commendam, seu aliàs obtentorum, suspensionem eo ipso incurrat, eiusque interdicti, aut suspensionis relaxationem, aut pœnarum remissionem ab alio quàm à Roman. Pont. pro tempore existente nequeat obtinere.

Et nihilominus felic. rec. Pij. II. & aliorum Roman. Pont. nostrorum prædecessorum, qui per suas Constitutiones, aut in Cancellaria Apostolica publicatas regulas contra huiusmodi clericos malè promotos, diuersas pœnas inflixerunt, vestigijs inhærentes, eosdem Clericos posthac malè promotos ab executione, ministerio, & exercitio ordinũ susceptorum, & ab omni spe, & facultate ascendendi ad alios superiores, perpetuò suspensos declaramus, & si in eis ministrare præsumpserint illos sic irregulares effectos, omnibus & quibuscumq; per eos in titulum, commendam, aut aliàs obtentis dignitatibus, officijs, & beneficijs ecclesiasticis cum cura, & sine cura, quomodocumque qualificatis sæcularibus, vel cuiusuis ordinis aut militiæ regularibus, ac etiam si ipsi Clerici regulares fuerint, actiua & passiua voce, ipso facto priuamus, & ijs priuatos atque ad illa & alia similia vel dissimilia, in posterum obtinenda in perpetuum inhabiles, & incapaces esse decernimus, & declaramus, dignitatum, officiorum, & beneficiorum huiusmodi, sic pro tempore vacantiũ dispositionem nobis, & Apostolicæ Sedi perpetuò reseruantes.

Vt

Vt autem homines, qui nimia indulgentia & spe impunitatis, ac veniæ facilitate, hactenus fuerunt ad huiusmodi facinora procliuiores, ea sublata & præclusa, ab his abstineant, & caueant in futurum, tam absoluendi, quā dispensandi facultatem in casibus superius expressis, etiam in foro conscientiæ, nobis, & successoribus nostris duntaxat authoritate & tenore præmissis, perpetuò reseruamus, inhibentes, ne à quoquam sæculari vel cuiusuis ordinis regularis presbytero, vel prælato, quauis authoritate fungente, nec per quæcumq; Iubilæa, & Indulgentias, etiam plenissimas, & extraordinarias, per nostros prædecessores, aut nosmetipsos, vel successores nostros, anno Iubilei, aut alio quouis tempore, & cruciatæ sanctæ, vel quocumq; alio titulo, modo & forma, Motu proprio, & consistorialiter, seu ad quorumcumq; Principum Regum, aut Imperatoris instantiam, eorumvè contemplatione, & intuitu, cum quibusuis amplissimis, in genere vel in specie, derogatorijs clausulis concessa, vel in posterum concedenda, vel vigore, aut prætextu facultatum, aut priuilegiorum, Maremagnum, aut alias quomodolibet nuncupatorum, quibusuis Ordinibus, Congregationibus, aut personis regularibus, aut Episcopis per decreta Concilij Tridentini, aut officio sacræ Pœnitētiariæ Apostolicæ, vel minoribus, aut etiam Maiori, Pœnitentiarijs nostris, & Rom. Pontif. pro tempore existentis, vel aliàs quomodolibet pro tempore concessorum, personæ sic vt præfertur delinquentes, tam scilicet Antistites, seu Abbates promouentes, quam Clerici male insigniti seu ordinati, à reatibus, & excessibus præfatis absolui, præterquam in mortis articulo, possint aut debeant, nec cum ijs super irregularitate propter præmissa contracta, etsi crimen penitus occultum fuerit, quouis modo valeat dispensari.

Verum enimuerò, quia grauioribus morbis, fortiora sunt adhibenda remedia, & iuxta personarum, locorum, ac temporum qualitates, leges sunt immutandæ, pœnaq; aggrauandæ, & emolliendæ, cum huiusmodi peccatum suggerente Satana hominumq; fragilitate assentiente, videatur iam ad culmen vitiorum ascendisse, & in præcipitio esse: ideo vt homines saltem pœnæ timore, & proprij honoris confusione à peccato deterreantur, nouum huic veneno antidotum cogimur præparare: ac propterea volumus, vt, qui absolutionem & dispensationem huiusmodi petent, semper quamuis delictum adhuc occultum extiterit, non per officium sacræ pœnitentiariæ, sed à nobis, & pro tempore existente Rom. Pontif. in vtroq; foro absolutionem petere teneantur: alioquin ipsæ concessiones & absolutiones, etiam cum clausula, quod præsentis constitutionis tenor, & alia prædicta habeantur pro expressis, prorsus nullæ, irritæ, & inualidæ existant, ac nemini penitus suffragentur.

Ceterum, si quis Antistes, vel Abbas, seruatis quidem cunctis præmissis, & ceteris omnibus, quæ in ipsius tonsura, & ordinum collatione obseruari debent, personas habiles & idoneas, sed tamen recepta ab ijs, quibus

tonsuram aut ordines conferet, pecunia, pretio, vel præmio simoniacè in futurum insignieuerit, vel promoverit: volumus vt præter alias censuras & pœnas contra simoniacè ordinantes & ordinatos à sacris Canonibus & Constitutionibus Apostolicis aliàs inflictas, & irrogatas, quibus nequaquam derogare intendimus, etiam omnia & singula supradicta in sic promouentibus & promotis, locum habeant. Decernentes præsentes litteras, sub quibusuis concessionibus, facultatibus, & gratijs, etiam in casibus quibuscumq; Sedi Apostolicæ, quomodolibet, etiam in Bulla Cenæ Domini reseruatis, etiam sub nomine Iubilæi plenarij vel Cruciatæ sanctæ, absoluendi facultatem quibusuis personis, generaliter vel specialiter tribuentibus, minimè comprehendi, sed semper ab illis exceptas esse, & censeri, sicq; in præmissis vniuersis, & singulis, per quoscumq; Iudices & Commissarios, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, in quauis causa & instantia, iudicari & definiri debere, ac irritum & inane quicquid secus super his à quoquam quauis authoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac in Concilijs etiam generalibus editis, ceterisque contrarijs quibuscumque. Vt autem præsentes litteræ omnibus innotescant, mandamus illas ad valuas S. Ioannis Lateranensis & Principis Apostolorum de Vrbe Basilicarum, & in acie Campi Floræ, affigi, & publicari, & post quindecim dies qui in Vrbe sunt, qui vero extra eam, & citra montes intra quatuor menses, qui demum vltramontes erunt intra octo menses à die publicationis huiusmodi computandos, perinde afficere, & arctare, ac si eorum cuiq; personaliter intimatæ fuissent, ac earundem præsentium litterarum exemplis etiam impressis, Notarij publici manu subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, eandem fidem in iudicio, & extra illud adhiberi, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti, ordinationis, declarationum, priuationis, reseruationum, inhibitionis, voluntatum, decretorum, & mandati, infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursum. Datum Romæ, apud S. Petrum, Anno incarnationis Dominicæ 1588. Nonis Ianuarij, Pontific. nostri anno 4.

EXTRA

EXTRA TEMPORA, ET ANTE ÆTATEM legitimam, & ab alieno Episcopo. Cap. XXVI.

1 Ordinatus extra tempora, vel ante legitimam ætatem, vel ab alieno Episcopo, ab ordinis executione est suspendendus,

2 Hodie ex nouissima Pij II. constitutione, ordinatus aliquo de prædictis tribus modis, ipso iure suspensus ē: & celebrans irregularis efficitur.

3 Suspensus ꝑpter crimē, si de facto celebrat, irregularitatis nota afficitur.

4 Promotus ad sacros ordines ante 14. annum, si postquam peruenerit ad ætatem legitimam an cogatur continere.

ORdinatus † extra tempora[a] suspenditur, donec cum eo dispense- 1
tur, vt in c. cum quidam, de tempor. ord. Item ordinatus ante legi- a
mam ętatem[b] suspenditur vsque ad eius aduentum, vt in cap. Vel non b
est compos, eod. tit. Non tamen est ipso iure suspensus, vt notant Bernar. Raim. Guliel. Archid. Ant. Paul. de Eleazar, & Zabarel. in varijs locis relatis per Archiepiscopum Florēn. in 3. part. tit. 28. cap. 1. in fin. Ordinato insuper sine licētia sui Pręsulis[c] ab alieno Episcopo, interdicitur ordinis exe- c
citio,[d] vt in cap. Quod translationem, eod. tit. Hodie verò † ordinatus d
aliquo de prędictis tribus modis, est suspensus ipso iure, & celebrans effi- 2
citur irregularis, à solo Papa absoluendus, & beneficijs potest iure priuari: vt habetur in Extrauag. Pij II.[e] quę incip. Cum ex sacrorum ordin. de e
qua ad istud propositum meminit celebris memorię Doctor Hispanus Didacus de Villad. in tract. de irregular. in c. de Suspensione, 2. col. & refert ēt eā ad hoc Siluest. in sua Summa, in verbo, irregularitas. & in §. Decimò quęritur, qui allegat regulas Innoc. VIII. & Alex. VI. Roman. Pontificum, quam etiam Extrauagantem seruari pręcepit Leo X. in suis Regulis Cancellarię, in Regul. 22. incip. Item de clericis extra tempora. Et Paulus Papa III. in suis Regulis, in Regula, quę etiam incip. Item de clericis, quę est 24. in ordine. Vt autem illius Extrauagantis plena notitia habeatur, libuit illam inserere, maximè cum soleat ab aliquibus referri, additis quibusdam verbis, quę in ea non sunt: cuius tenor talis est. Pius, &c. Ad futuram rei memoriam. Cum ex sacrorum ordinum collatione character inuisibilis animę imprimatur, sacra mysteria dispensentur, vt ipsarum cura tribuatur animarum, in eorum susceptione excessus graues tantò magis plectendi sunt, quantò ex illis maiora in mentibus fidelium scandala generantur. Cum itaque, sicut fide dignorū relatione non nisi molestè accepimus, nonnulli clerici extra tempora à iure statuta; quidam ante ętatem legitimam; aliqui verò sine dimissorijs litteris, contra

sanctiones Canonicas se faciant ad Sacros ordines promoueri. Nos eorundem temeritatem tali castigatione reprimentes, vt alijs in posterum committendi similia aditus precludatur, auctoritate Apostolica presenti constitutione perpetuo valitura, statuimus, & ordinamus, quòd omnes, & singuli, qui absque dispensatione canonica, aut legitima licentia, siue extra tempora à iure statuta, siue ante ętatem legitimam, vel absque dimissorijs litteris, etiam citramontani à citramontanis, (pręterquam si in hoc vltimo casu per Cameram Apostolicam, iuxta illius stylum) ordinati fuerint, & ad aliquem ex sacris ordinibus se fecerint promoueri, a suorum ordinum executione ipso iure suspensi sint: & si huiusmodi suspensione durante, in eisdem ordinibus ministrare pręsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant. preterea vltra alias pœnas in tales generaliter à iure inflictis, beneficijs Ecclesiasticis, possint iure priuari. Volumus autem quod pręsens nostra Constitutio in Romana Curia existentes, post quindecim dies, absentes verò Italicos post duos menses, alios verò vltramontanos post sex menses ab ipsius in audientia contradictarum, & Cancellaria Apostolica publicatione, ac affixione, ligare incipiat. Nulli ergo omnino hominum, &c. Datum Romę apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę 1461. quintodecimo Kalen. Decembris. Pontific. nostri anno quarto. Aduertendum pręterea est, quòd cùm nouissimè in Concilio Tridentino (cui ego, etsi indignus, Episcopus Calaguritanus interfui) fuerit inhibitum Capitulis Cathedralium Ecclesiarum, ne Sede vacante licentiam recipiendi ordines cōcedant infra annum aliquibus, sub pœna inibi contrafacientibus imposita, vt habetur in septima sessione illius Concilij, in Canon. 10. teno[illegible]quentis. Non liceat Capitulis Ecclesiarum Sede vacante infra annum à die vacationis ordinandi licentiam, aut litteras dimissorias, seu Reuerendas (vt aliqui vocant) tam ex iuris communis dispositione, quàm etiam cuiusuis priuilegij, aut consuetudinis vigore, alicui, qui beneficij Ecclesiastici recepti, siue recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere: si secus fiat, Capitulū contrauenienś Ecclesiastico subiaceat interdicto: & sic ordinati, si in minoribus ordinibus constituti fuerint, nullo priuilegio, clericali pręsertim, in criminalibus gaudeant: in maioribus autem ab executione ordinum ad beneplacitum futuri Prelati sint ipso iure suspensi. Si quis esset promotus ad aliquem sacrum ordinem contra dispositionem Concilij, cùm ex hoc fuerit ipso iure suspēsus ad beneplacitū futuri pręlati, si postea celebraret ante obtentum illius beneplacitum, esse irregularis: quamuis suspensionis pœna fuerit ad beneplacitum eligendi Episcopi, & ab illo posset relaxa-
3 ri. Cum enim suspensio hec sit imposita † propter delictum (propter inobedientiam videlicet factam decreto Concilij) tunc cōclusio est communis

munis, quòd celebrans est irregularis, secundum Panorm.in c.si celebrat, de cleric. excommunicat.in colum.fin.per text.in capit. 1.de sentent.excommunicat.in 6. & in c.cum æterni, de re iud. eod.lib: licet quidam contra tenuerint, secundum eum. Facit quod notat Felin. in c. Apostolicæ, de except. colum. 3.& melius in colum.7.nu.17.vbi scripsit, quòd suspensus ab officio celebrans est irregularis, siue suspensus sit à Canone, siue ab homine: allegat gloss.2. & 3. & ibi Paul. col.4. in c.is cui, de sentent. excommun.lib.6. & decis.Rotæ, 3. in antiquis, eod.tit. An autem † promotus ad sacros ordines ante 14. annum, cogatur continere, [f] si postquam peruenerit ad ætatem legitimam vult contrahere matrimonium, vide Hostiens.in Summa, de cleric.per sal.promot.in §.1.in fine, qui mouet quæstionem, refert opiniones contrarias, & in ea, quam in vltimo loco scripsit videtur tenere, quod talis non cogitur continere. Contrarium tamen videtur tenere gloss.in capit.Vno, de cleric.per salt.promot.in verbo, discretionis, quæ mouet istam quæstionem, vbi tamen Abb.refert Archid.post Hugon.in cap.pueri, 1.quæst.1.tenentem quod si ordinatus ante pubertatem, illa adueniente vult tenere clericatum, & gaudere priuilegio clericali, tunc tenetur continere, aliàs secus: quam opinionem approbat, & dicit hoc fuisse de mente Innoc.& Host.& vide Præposit.in cap. Subdiaconus, 77.distinct. tenentem quod Doctor. communiter in d.c.1. notant, quòd si factus maior contradicit, non acceptans ordinem, non tenetur continere, ex quo dicit ipse, quòd resultat monstrum, videlicet, quòd minor recipit characterem ordinis Sacri, & tamen si contradicat maior factus, non tenetur continere, licet Cardin.in Clem. fin. de ætate, & qualitate, in 1.q. teneat, quòd si talis erat doli capax, tenetur continere, per gloss.in d.cap.pueri, 1.quæst.1.Et idem dicit, si quam primum peruenit ad doli capacitatem, non reclamauit, quia tunc incipit obligari. Et vide in hoc proposito, quod notat Nicolaus de Milis in suo repertorio, in verbo, Clericus promotus, vbi referendo Host. & Innoc.in capit. vel non est compos, de tempor.ordin.Et Compostell.& Ioan.Andr.in cap.vnico, de Cleric.per salt.promot.Et in d.c.vel non est compos, & Arch.in c.pueri, 1.quæst.1.dicit, quod promotus infra pubertatem inuitus, & coactus, potest contrahere matrimonium, per gloss.in d.cap.vnico, & quod idem est, si non fuerit coactus, dum tamen infra pubertatem contradicat, & perseueret in contradictione vsque ad pubertatem; vel si infra pubertatem non contradicit, & statim dum cœperit peruenire ad pubertatem contradicat: & quod illud, statim, intelligitur intra triduum, & quod aliàs non auditur, licet gloss.in d.c.vnico, & in d.c. vel non est compos, aliter teneat, secundum eundem.

H 2 ADDITIO

ADDITIO.

A *Ordines Ecclesiastici quibus diebus sint conferendi.*

EXtra tempora. Adde quod prima tonsura quolibet die conferri potest, cum iura certum diem ad eam conferendam non præfigant, & sic de consuetudine generali seruari testantur Hostien. Ioan. Andr. & Cardin. in c. pen. de tempor. ordin. per c. cum contingat, de ætate, & qualit. Et tam in Diœcesi, quam extra, potest Episcopus subditis suis tonsuram conferre. Barbat. in c. nouit, de offic. deleg. quem sequitur Petrus Rebuff. in Practica benefic. tit. de clericis ad sacros ordines malè promot. gloss. 1. num. 4. idem in tract. nominationum, quæst. 14. num. 29. & 65. Hodie tamen ex Sacro Concilio Tridentino, sess. 6. capit. 5. de reformat. non licet Episcopo extra suam Diœcesim cuiusuis priuilegij prætextu Pontificalia exercere, sine Ordinarij loci expressa licentia, & in personas eidem Ordinario subiectas tantum, quod si aliter factum fuerit, Episcopus ipse ab exercitio Pontificalium, & sic ordinati, ab executione ordinum, ipso iure suspensi sunt.

Minores verò ordines, quando Episcopo, & vbi sibi videbitur, dari possunt, licet Dominicis, & alijs festiuis diebus conferri debeant, cap. de eo, de tempor. ordin. Sacri verò ordines, nunquam nisi in publica ordinatione conferuntur, c. quando, 75. dist. & in maiori Ecclesia, glossa not. in c. ordinationes, d. distin. Concil. Trid. sess. 23. c. 8. de reform. vbi decretum est, sacros ordines in Cathedrali Ecclesia conferendos esse, præsentibusq; ad id Ecclesiæ Canonicis: si autem in alio Diœcesis loco celebrentur, semper in Ecclesia, & clero præsente fieri debent. Vnde non erit valida ea consuetudo, cuius ratione Episcopi hos ordines, vbi eis placebat, conferebant. Quam validam esse scripsit Florent. in 3. part. cap. 14. §. 17.

Item Sacri ordines, nempe Subdiaconatus, & Diaconatus, & Presbyteratus, non nisi in Sabbatis quatuor temporum, aut Sabbato Sancto, vel Sabbato ante Dominicam de Passione, sunt ministrandi, text. in c. 3. de tempor. ordin. c. fin. 75. dist.

D. Ignatius Apostolorum coætaneus.

Hos quidem Sacros ordines & alios nominat D. Ignatius, Epistola ad Antiochenses, ibi: *Saluto sanctum Presbyterium vestrum; saluto sanctos Diaconos, saluto Subdiaconos, Lectores, Cantores, Ostiarios, Laborantes, Exorcistas, atque Confessores.* Vt non dubium sit hos ordines Apostolorum tempore, quo vixit D. Ignatius, fuisse.

Constitutiturratio, propter quã statutis

Ratio verò propter quam his temporibus statutis, potius quã alijs, ordines sacri ministrentur, ea adducitur à Præposit. in c. quoniã, §. ceterum, 75. dist. nempè quia sacerdotes, & alij clerici, cũ in Sacrosancta Ecclesia locũ obtinent, quẽ olim Leuitæ apud Israeliticum populum obtinuerunt: vt legitur libro Numer. Dominus pro primogenitis recepit eos, & in

Aegypto, dum primogenita Aegyptiorum interficerentur custodiuit, cũ quasi primitiç sint, equidem quasi primitias Deo summè gratas offerimus, cùm aliquos sacris ordinibus donamus, vnde consentaneum est, vt pro primitijs temporum, scilicet quatuor temporibus, hominum primitias offeramus. Item hoc ita stabilitum fuit, vt ordinati sub quatuor Euangelijs, Deo & Ecclesię seruire firmissimis animis concipiant. Verè, vt virtutibus floreant, in Aestate, vt fructus afferant, in Autumno, vt fructus operum metant, in Hieme, vt iam collectos fructus in horreo conseruẽt, vt eis in Domino fruantur. Hanc rationem tradit Petrus Rebuff. in d. gl. 1. num. 9. Nouissimè autem Catechismus ad Parochos Pij huius nominis V. Pontificis Maximi iussu editus, in titulo de Sacramento Ordinis vers. Sequitur nunc, egregiam rationẽ his verbis scribit: *Ex quo factũ esse intelligimus, vt statutis tantũmodo diebus, quibus & iam solennia ieiunia ex vetustissimo Catholicæ Ecclesiæ more indicuntur, ordinationes fiant: vt scilicet, fidelis populus eiusmodi Sacrarum rerum ministros, pijs, & sanctis precationibus à Deo impetret, qui ad tanti ministerij potestatem rectè, & cum Ecclesiæ vtilitate gerendam aptiores esse videantur.*

temporibus, & nõ in alijs, sacri ordines ministrentur.

Nec ea consuetudo firmitatem obtinebit, qua introductum fuerit, qđ Sacri ordines extra tempora ministrentur, c. 2. de tempor. ordin. Imò tam ordinans quàm ordinatus grauissimè peccant, & tamquam Sacrorum Canonum violator à Spiritu sancto, cuius instinctu conditi sunt, condemnatur, c. violatores, 25. q. 1. Floren. in 3. part. tit. 14. c. 16. §. 16.

In Sabbato sanè potius quàm alijs diebus ordines conferri debẽt, quia dies illa Spiritui sancto consecrata est, cuius bona in ordinibus longa manu recipiuntur, c. quod à patribus, 75. dist. notant Rebuff. d. gl. 1. nu. 9.

Ista autem Sabbatorum tempora duobus casibus transferri possunt in sequentes dies Dominicos. Primò si ab ordinatis, & ordinandis ieiunium seruetur vsque ad sequentem diem Dominicum: tunc quidem ipso Dominico die ministrari ordines possunt, text. in d. c. quod à patribus. Sed quia tale ieiunium indiscretum, & maximè periculosum esse censetur, vt bene not. Innoc. Hostiens. & omnes, in c. litteras, de tempor. ord. minimè decet, vt tanta dicti ieiunij productio fiat. Secundò, si die Sabbati tanta esset ordinandorum multitudo, vt non possent omnes ordinibus insigniri, tunc equidẽ in die Dominicã ordinũ collatio differri potest, Ex Inn. sentẽtia in d. c. litteras, quẽ sequitur Silu. in Summ. in verbo, Ordo, 2. q. 6.

Episcoporum verò consecratio, solis Dominicis, & festiuis diebus facienda est, à summo mane, à ieiunis, saltem circa horã tertiam, c. ordinationes, 1. 75. dist. not. Siluest. in summa, in verbo, cõsecratio, 1. q. 3. Quę sanè consecratio Episcoporum, aliud tempus à iure statutum habet, intra quod fieri debet: nam quisquis Episcopus fuerit pronunciatus, intra trium

Consecratio Episcoporum quibus diebus faciẽda sit.

mensium spacium consecrari debet; sub pœna amissionis perceptorum fructuum; quòd si per aliud trimestre distulerit, ipso iure ipsa Ecclesia Episcopali priuatur. Conc. Trid. sess. 23. c. 2. de refor. Quando verò trimestre currere incipiat, an à die electionis, vel à die confirmationis tradunt Doctores in c. quoniam quidam, 75. dist. Syluest. in d. q. 3.

Virginum etiam consecratio solis festis facienda est, cap. 1. de tempor. ordin. vbi gloss. & Doctores latè de hoc disserunt. Ecclesiarum autem cõsecratio quibuslibet etiam feriatis diebus fieri iure potest, quia sic suadet necessitas, & cultus Diuini augendi causa, cap. 2. cum gloss. de consecrat. Ecclesię, vel altaris.

Et licet ad ordines conferẽdos prefixa, & definita certa tempora sint, vt iam ostendimus: summus tamen Romanę Ecclesię Presul quolibet tempore ordines etiam sacros conferre potest, cap. 1. de tempor. ordin. Quia prohibitio hęc à iure positiuo originem habuit, à quo ipse solutus est, c. proposuit, de concess. prebend. Imò scribit Angel. in l. 1. C. de sent. passis, posse Antistitem Romanum solo verbo Episcopum vel prelatum creare, licet hoc facere non sit solitus, sed formam debitam seruat, vt alij ita seruent. Et hanc ipsam gratiam ordinandi extra tempora concedere potest Episcopis in ordinandorum fauorem. Tradunt Doctores in d. c. 1. Rebuff. in d. pract. d. gloss. 1. nu. 12. & hoc Romanę Curię stylus obseruat: prout testatur Simon Maiolus in tract. de irregul. lib. 3. cap. 14. num. 9. Is verò qui extra tempora absque Romani Pontificis indulgentia temerè fuit ordinatus, characterem recipit, non verò ordinis executionem, cap. cum quidam, de tempor. ordin. Imò sic promotus inter irregulares ascribitur à Speculat. in tit. de dispensat. §. iuxta, versic. Item ordinatus extra tempora, de quo latius infra agendum erit. Quinimò Episcopus qui ordines contulit, graui pœna plectendus est, c. cum quidam, c. 2. de tempor. ordin. & ordinandi potestate priuatur, c. Subdiaconus, 77. dist. Hodie verò ex Sacro Concilio Trident. sess. 23. cap. 8. de reform. ab ordinum collatione per annum suspensus est.

Dispensatio autem cum eo, qui extra tempora ordinibus fuit initiatus ab Episcopo quum nulla fuit culpa, obtineri potest, vt post condignam pœnitentiam, susceptos ordines possit exercere, cap. consultationi. de B tempor. ordin. sed vt ad altiores promoueatur, à solo Romano Antistite impetrari potest, not. Siluest. in Summa, in verbo, irregularitas, q. 10. Tabiena, in verbo, irregularitas, 4. num. 6. Summa Confessor. de ętate ordin. quęst. 35.

Ciceronis elegantissima verba de humana ętate.

Ante legitimam ętatem. Adde quod natura (vt in libro de Senectute scribit Cicero) *vnicuique suam tempestiuitatẽ dedit, infantium, puerorũ, & adolescentiũ infirmitas est, ferocitas iuuenũ, grauitas iã constantis ętatis,*

maturitas

maturitas senectutis, senij autem labor, & dolor; atque inter illas ætates quædam consiliorũ expertes sunt, vt infantia, pueritia, decrepita ætas. Quædam consilia habent, sed ea fragilia, & infirma, vt adolescentia; quædam firma quidem, sed necdum vsu, & experientia corroborata, vt iuuentus: quædam matura, & solida, multaq; rerum cognitione, vsu & exercitatione confirmata, vt media ætas, & senectus. Hac itaque ratione fit, vt clericis pro ętatis qualitate ordines, & beneficia conferantur. Et ideo sunt equidem singulis ordinibus prescriptę ętates, quamuis pro varietate temporũ diuersis mensuris statutę. Tonsura etenim ferè semper in septennio obseruata est, tex. cum gloss. in c. nullus, de tempor. ord. in 6. qui annus debet esse completus, c. in singulis, 77. dist. Regia lex 27. tit. 6. par. 1. Reliquorum verò ordinum varij fuerunt termini, vt constat in d. c. in singulis, & in c. placuit, ead. dist. 77. Postea autem in Concilio Viennensi, Sacris ordinibus certus statutus est terminus, nempè Subdiaconatui annus decimus octauus, Diaconatui vigesimus, Sacerdotio vigesimus quintus, vt in Clem. Generalem, de ętate, & qualitate; Episcopatui semper annus trigesimus necessarius fuit, c. cum in cunctis, de elect. At Concilium Trident. sess. 23. c. 12. summa consideratione huic rei prouidit: nam Subdiaconatum permittit existenti in vigesimo secundo anno, Diaconatum vigesimo tertio, Presbyteratum vigesimo quinto. Reliquis verò minoribus ordinibus nullum tempus prefixit, quasi plus momenti habenti fit in litteris, & moribus, quàm in ętate: ad quod mirè congruit sententia Diui Tho. in 4. Sent. distin. 25. Hi autem anni omnes, in ordinibus recipiendis necessarij non exacti, sed cępti sufficiunt, vt in d. Clem. Generalem, vbi Glos. & Doctores, & notanter noster Greg. in d. l. 27. par. 1.

Quæ ætate singuli ordines sint conferendi.

Is verò, qui ante legitimam ętatem sacris ordinibus fuit insignitus, nõ potest eosdem ordines exercere, donec legitima ętas accesserit: qua quidem accedente, cessat omne impedimentum, & ea ratione liberè poterit in susceptis ministrare, cap. non est, de tempor. ordin. not. Archid. & Prepos. in c. placuit, 77. distinct. Henr. in c. consultationi, de temp. ordin. & hanc opinionem communem esse fatetur insignis D. Couarr. in Clement. Si furiosus, de homic. 1. par. §. 1. num. 4. Nec ante legitimam ętatem ordinatus, est ipso iure suspensus, sed suspendendus, vt in d. c. non est compos. Quem ita interpretantur Archid. Prepos. Cardin. à Turrecremata, in d. c. placuit, Florent. in 3. part. tit. 14. cap. 16. §. 15. Alb. Trot. de vero, & perfecto cler. lib. 2. c. 17. quam opinionem communem esse testantur Cardin. in d. c. non est compos, ad finem, Prepos. in d. cap. placuit. Gonsal. à Villadiego, de irregul. c. de suspens. col. 2. Mart. Nauar. in Manuali Confess. cap. 25. num. 70. & eam sequitur Maior. in 4. Sentent. dist. 24. q. 5. Fuerunt tamen multi maximę authoritatis viri, qui expresśim tenuerunt, an-

Ordinatus ante legitimã ætatẽ ea superueniẽte an impedimentum deleatur.

te legitimam ętatem ad ordines promotum, ipso iure suspensum esse. At si communem sententiam amplectimur, omni prorsus difficultate caret in ordinibus minoribus ministrantem ante ętatem à iure definitam, minimè irregularitatem contrahere, cum nec à iure, vel ab homine suspensio imposita fuerit. Quod si quis contrariam sequi maluerit, idem asseuerare necesse erit, cū suspensio hęc non ob crimen, sed ob defectum à iure fuerit statuta. Ita tenuerunt Card. in d. Clem. Generalem, 5. & 6. q. Domin. in c. eos, de tempor. ordin. in 6. Card. in c. si celebrat, de cler. excom. Villadiego, in d. c. de suspensione, colum. 2. Quam opinionem communem esse fatentur eam sequuti, Florent. in 3. par. tit. 28. c. 1. §. 1. col. 2. D. Couar. d. §. 1. nu. 4. sed hoc de iure veteri, quid autem de iure nouo in hoc decretum sit, infra docebimus.

C *Sine licentia sui Praesulis*. Adde quòd facultas hęc per litteras (quas dimissorias appellamus) concedi solet, illarumq; vsus etiam S. Augustini tēporibus seruari consueuerat: ut ipse testatur in epist. ad Clerum Hipponensem Epist. 137. vers. *Cum enim ista mea causa*. Et aliquando litterę istę sunt speciales, nempe, vt possit quis à tali Episcopo ordinibus insigniri; & tunc si ab alio ordinatur, ordinibus collatis minimè iuuabitur, cum nullam ad hoc facultatem habuerit, & unius concessio alterius censetur exclusio, l. cum prętor, ff. de iudic. cap. nonne, de pręsumpt. Solent etiam litterę generales concedi, vt possit quis ordinari à quocunque Antistite, gratiam & communionem Sedis Apostolicę habente, cap. pen. de pręscript. notat Petr. Rebuff. in pract. benefic. de litteris dimissorijs, nu. 3. Quibus quidem litteris oportet ut exprimatur, qui ordines illarum ratione siut ministrandi, quia concedendo solùm recipi minores, vel ordines tantum, maiores ordines minimè comprehenduntur, c. 1. de tempor. ordin. Oportet etiam quod dictę litterę contineant excusationis causam, ob quam ipse proprius Episcopus non potest ordines conferre, c. 1. de tempor. ordin. lib. 6. ibi: *Per eius Episcopi patentes litteras causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit, aut nequeat ordinare*. Consuetudine tamen in multis prouincijs receptum est, vt nulla causa assignetur: quam consuetudinem validam esse scribit Petrus Rebuff. in loco iam allegato, num. 28. Nec dimissorię litterę concedi debent ante legitimum examen, & approbationem, vt in Concilio Trid. sess. 23. c. 3. Has autem dimissorias ab Episcopo originis, dummodo sit electus, & confirmatus, licet non consecratus, concedi oportet. cap. nullus, de temp. ordin. lib. 6. vbi decretum est, etiam concedi ab Episcopo domicilij, vel beneficij, & à Vicario generali Episcopi, ac Capitulo Sede vacante, inferiores nullo modo eas concedere possunt, vt ibi, nisi hoc fieret ex legitima consuetudine, ut gloss. & Doctores ibi notant. & Aufrer. in Capella Tolos. decis. 450. Hodie

Traduntur multa lectu non indigna de literis dimissorijs.

dic verò secundum Concilij Tridentini decretum, sess. 23. c. 10. solus Episcopus eas concedit. Et ideo nec Abbatibus, nec alijs Prælatis exemptis prætextu priuilegiorum, aut immemorialis consuetudinis, nec Capitulo Sede vacante id iam licebit, nec illis permittitur, qui in Episcopi iurisdictione succedunt; qui verò sanctissimam illam sanctionem violauerint, ab officio, & beneficio per annum ipso iure suspensi sunt, Capitulum autem ipso facto subiacet Ecclesiastico interdicto. Concil. Trid. sess. 7. c. 10. de refor. Ordinati autem prætextu dictarum litterarum (quas Capitulum misit) si in minoribus constituti fuerint, nullo clericali priuilegio, præsertim in criminalibus gaudent, maioribus etenim insigniti, ab eorum executione ad beneplacitum futuri Prælati sunt ipso iure suspensi, vt ibi.

Poterit tamen Capitulum has dimissorias litteras indulgere, quando Episcopalis Sedes vltra annũ vacauerit; ita colligitur manifestè ex d. Sacrosancto Trid. Conc. dicto c. 10. sess. 7. cum tantum Capitulo: vacante Sede, prohibeat dimissorias litteras indulgere infra annum à die vacationis: lapso verò anno, ius antiquũ non mutatur: & ideò in viridi obseruantia manet, l. præcipimus, C. de appel. cum alijs. Alter & secundus casus est, quando quis ratione obtenti, vel obtinẽdi beneficij, arctatus sit ad Sacros ordines suscipiendos, tunc Capitulum, vacante Sede, dimissorias litteras poterit concedere Conc. Trid. allegato c. 10. ibi: *Alicui qui beneficij Ecclesiastici recepti siue recipiendi occasione arctatus non fuerit.* Tertius casus erit, Sede Apostolica vacante, tunc sacro Collegio eas litteras dare prohibitum non videtur, quia illius vacantis Sedis iurisdictionem, non apparet in hoc à Trid. Concil. fuisse limitatam, & ideò ea vti permissum esse censetur, ita tenet Simon Maiolus, de irregul. lib. 4. c. 5. num. 5.

Non tamen poterit Episcopi superior, nempè Archiepiscopus iure Metropolitano, subditis Suffraganeorum suorum, vt prima initientur tonsura, vel ad ordines promoueantur, dimissorias litteras tribuere; ita tenet Perusin. & est communis sententia Scribentium, in d. c. nullus, de temp. ordin. in 6. At Summus Ecclesiæ Præsul Christianis omnibus eas potest indulgere, c. 1. de temp. ord. quia est generalis Episcopus totius mundi, c. fraternitatem, 81. dist. c. cuncta per mundum, 9. q. 3.

Postquam verò dimissoriæ litteræ ab Episcopo fuerint concessæ, minimè expirant concedentis morte. Ita singulariter tenet Card. in Clemen. fin. quæst. 5. de elect. & suffragatur casus notabilis in Extrauag. Inter cunctis, §. duos. de priuil. Et hanc opinionem sequi videtur Petrus Rebuff. in pract. benefic. de formula dimissoriarum. num. 40. & eam fatetur communem insignis Mart. Nauar. in c. placuit, num. 35. & num. 161. de pœnitent. distin. 6. Pari ratione idem videtur asseuerandum in dimissorijs litteris, à Capitulo concessis Sede vacante, in casibus supra expressis, & à

Sacro

Sacro Concilio permissis, & hoc docet expressè Ioann. Imola in cap.2. in fine, ne sede vacante. Nam concessa à Capitulo, effectum sortiuntur finita Capituli potestate, c.his quę, de maiorit.& obed.c.vnico, eod.tit. lib.6. Anchar.in c.1.in fin.ne sede vacante. Federic.de Sen.consil.16. Quibus plurimum conducit: quia licet mandatum de aliquid faciendo morte mandantis expiret: non tamen gratia, text.in c.si cui, de pręben.in 6.& in c.si super gratia, de offic. de leg.eod. lib. vnde dixit gloss. celeberrima, in c.cum ex eo, de elect.lib.6.in verbo, septennium, quod dispensatio parocho ab Episcopo concessa, de non residendo, vt literis vacare possit, nō solum morte eius non finiri, sed & quod plus est, quod nec ab eo possit reuocari, quam dicit esse singularem Roman.Sing.517.His etiam consonum est, quòd facultas cuipiam concessa de celebrando in domo sua, morte concedentis non extinguitur. Ita Rota, in antiquis, dec.580. incip. Camerarius. Nec ab hoc alienum est, quòd pulcrè scribit Innoc.in c.quod traslationem, de offic.deleg. nempè, indulgentias à Legato concessas, eius legatione finita durare, cuius opinionem communem esse testatur Nau. in d.c.placuit, d.num.161.quo loco ipse iuri consonum esse censet, facultatem eligendi confessarium, minimè concedentis morte finiri.

Tribus tamen casibus singularibus potest quis ab alieno Episcopo absque litteris dimissorijs ordinibus insigniri.

Primus est, si Episcopus proprius fuerit supensus, eò quod alienos ordinauerit, tūc alienus suos ordinare poterit, text. not. in c.2. de temporibus ordin.lib.6. Sed ordinati probare tenentur Episcopi suspēsionem, per Metropolitani declarationem, alioquin non crederetur Ordinario, vt optimè scribit Petrus Rebuff.vbi supra, num.19.

Elegāter interpretatur textus in c Lugdunensis 9. quæst. 2. Secundus, quando Episcopus sibi non subditos ordines confert, cum spe ratihabitionis proprij Episcopi, quę posteà sequuta est, tunc sanè nulle dimissorię litterę necessarię sunt, & absque pęnę metu id fieri potest, text.not.in cap.Lugdunensis, 9.quęst.2. sic tenent Raimund. qui fuit opinionis huius antesignanus, in Summa, tit.de forma.consecr.versic. In summa. Nota, quòd ordinati: & sentit gloss. in c.nulla alterius, in fine gloss. mag.9.quęst.2. Sequitur Maiolus de irregularitate, lib.4.c.2.nu.7.& à sensu contrario probari opinio hęc videtur in Concilio Tridentino, sess.14. cap.3.de reformat. Contrarium, tamen innuit gloss. in cap.eos, de temp. ordin.in 6. & opinionem istam sequitur Rebuff.vbi paulò ante allegaui; num.11.Paris.consil.136.colum.1.volum.4. Summ. Confess. tit. de ętate ord.quęs.38. Quę opinio ea ratione fulcitur: quia proprius Episcopus eam ordinum collationem ratam habere non potest, cum suo nomine celebrata non sit, vt in reg.ratum, de regul.iur.lib.6.c.cum quis, de sentent.ex com.lib.6. Et cūm talis ordinatio Sacris Canonum decretis irrita sit, ratam

habere minimè potest, l. quod ab initio, ff. de reg. iur. Quę sententia mihi verior videtur; contraria namque ansam pręstaret Episcopis, vt hoc quęsito colore, alienos ad ordines promouerent, vnde innumerabilia damna orirentur. Fateor tamen, quòd plurimum refragatur text. in d. c. Lugdunensis, de cuius intellectu nimis inter Doctores est controuersum, & ea ratione patitur diuersos intellectus.

Primò, quòd illius tex. decisio iuribus recentioribus sit antiquata, vt sentire videtur Archid. ibi, ad finem, vers. Sed contra qui allegat plura iura cõtrarium disponentia, quorum pleraque emanarunt post illius sanctionẽ.

Secundo interpretari potest, vt tantum procedat in collatione primę tonsurę, seu minorum ordinum, non verò in Sacris minoribus ordinibus: quem intellectum scribit Quinct. Mandos. vir sanè doctissimus, in Regul. Cancel. Regul. 24. quęstion. 4. num. 12.

Tertio, potest asseuerari, quòd ideò admissa fuit ratificatio, quia ille ordinatus notus erat, prout ibi ponderat Archid. nu. 3. erat equidem saltem secundum antiqua iura, maxima differentia inter ordinatum cognitum, vel incognitum.

Quartò, ex eo quidem procedere, text. ille videtur, quòd ordinatio facta fuit idoneo, & habili non in contemptum proprij Episcopi, sed quia crediderit ei placere, non verò liceret aliàs, ita sentit gloss. ibi, & gloss. marg. in c. nullus alterius, ead. causa, & q. & in cap. Episcopus in diœcesi, 7. qu. 1. Sequitur Mandos. d. q. 4. Sed mihi primus intellectus magis arridet.

Nec Quintò displicet intellectus assignatus à Petro Rebuffo, in pract. benefic. 1. part. de formula dimissoriarum litterarum, num. 14. qui asseuerat eodem textu non probari, quod per ratihabitionem Episcopi confirmetur ordinatio, sed Episcopus relaxat iniuriam sibi ab ordinato illatam, ibi, miserationis intuitu in suo quoque honore recipias.

Tertius casus est, quando quis triennio commoratus fuerit cum aliquo Episcopo, tunc ab eo potest ordinibus insigniri, si statim cum ordinibus, illi beneficium Ecclesiasticum conferat, ita definitum est in Concilio Tridentino, sessio. 23. capit. 9. de reform. quod tantum locum obtinet, vt ex eius verbis deducitur in illis familiaribus, qui cum Episcopo commorantur, & pręsentes suis obsequijs assistant, alioqui si absentes fuerint in remota, etiam si illorum sumptibus viuant, sine dimissorijs litteris ordinari non possunt: nam Episcopus hoc casu minimè potuit illius mores nosse, quandoquidem hoc triennium ad hoc pręfixum est. Et conducit etiam eiusdem Concilij Tridentini decretum, sess. 14. c. 2. de reform. ibi: *Etiam pretextu familiaritatis continuæ commensalitatis suæ.* Et cum potest ista hęc limitata sit, non debet excedere, limites l. diligenter, ff. mand. tradunt latissimè Moderni, in c. cum ordinem, & in c. si quando, de rescript. Quę

qua-

qualitas necessariò probanda erit, not. Lap. alleg. 59. Bellamera, dec. 747. Nec verbis narratiuis Episcopi, hoc asseuerãtis fides adhibẽda est, vt multis adductis probat doctissimus Paul. Parisius, cons. 137. nu. 31. volum. 4. * Non tamẽ poterit huiusmodi Episcopus in interstitijs temporum, illis non seruatis, familiarem suum ordinare: quia cum facultas ordinandi, non subditum, familiaritatis ratione à Sacro Concilio concessa, odiosa sit, diuersa sit, & plurimumq; differat à potestate dispensandi, ad illam non debet axtendi; ita nouissimè consuluit Martinus Nauarr. cons. 11. & 16. num. 2. tit. de tempor. ordin. | Episcopi tamen titulares, familiares suos nullo modo ordinibus insignire possunt, nec iisdem primam tonsuram conferre, absque sui proprij prelati expresso consensu, vel litteris dimissorijs; contrarium facientes, ab exercitio Pontificalium per annum, taliter verò permoti ab executione ordinum sic susceptorum, donec suo prelato visum fuerit, ipso iure suspensi sunt, vt in dicto Concilij decreto apparet.

Ordinis executio. Adde quod de iure antiquo ad sacros ordines litteris dimissorijs promoti ab alieno Episcopo, suspensi sunt ab ordinum executione, quo ad se tantum, non quo ad alios: & ideo, si in susceptis ordinibus ministrauerint, nullam irregularitatis labem contrahunt; ita gloss. Domin. & Doctores, in c. eos, de tempor. ordin. lib. 6. Ioann. Andr. in c. quod translatus, cod. tit. in 6. Et ea ratione in dispensatione obtinenda contractę suspensionis, sat erat, quod exprimeretur, quod non obstante tali suspensione, possent vti clericali charactere, & in susceptis ministrare, ita Angel. in Summ. in verbo, irregularis, §. 32. Sed hodie aliter statutum est. vt infra latius describemus.

Et non solum minores, vel alij Sacri ordines ministrari non possunt ab Episcopo alieno absque dicta suspensionis pœna, sed si prima tantum conferatur tonsura, talis ordinatio nulla est: quia Episcopus Sacrorum Canonum statuta violat, qui nititur huiusmodi initiatum ab aliena plebe vsurpare, ca. primatus, 71. dist. & ibi not. in d. c. eos, de tempor. ordin. in 6. & ibi not in gloss. in verbo, ordinare, & Doctores ibi communiter sequuntur, text. in cap. fin. & ibi gloss. fin. eod. titu. & libro. Et ea ratione gaudere non potest, qui prima tonsura sic initiatus est, priuilegio clericali, prout se ita vidisse iudicatum testatur Barth. Cass. in Consuet. Burg. rubr. *Des iustices*. gloss. *Sont creuz*. in fine. Quod sequitur Petrus Rebuff. in tract. nominat. quęstio. 14. num. 42. & hoc verius censeo, licet contrarium tenuerit. Guid. Pap. decis. 449. incip. laicus.

Ex quo manifestè sequitur, quod sic promotus, non poterit Ecclesiastica obtinere beneficia, sicut si tonsura non esset initiatus, cap. fin. de clerico excommun. ministran. Paria namque sunt, nullam obtinere tonsuram, & habere inutilem, & quoties vitiosè cautum est, pro non cau-

to

to haberi debet, l. quoties, ff. qui satisd. cog ur. Et ideò impetrans à Summo Romano Presule aliquod beneficium, si non expri nit se ab alieno Episcopo fuisse promotum, illius impetratio subrept tia est iudicād a: quia si Pontifex compertum habuisset, tonsuram nullam esse, et non contulisset, vel saltem non ita facile cap. postulasti, in fine, de rescript. tradit Oldrad. consil. 215. colum. penultima. Nam cum iste, quoad se, suspensus sit, priuatus est omni actu spirituali, tendente ad sui commodum: vt scribit Anton. in d. c. fin. & ob eam causam redditur inhabilis ad obtinenda beneficia. cap. cum bonę, de ętate, & qualitate. Ita singulariter multis adductis rationibus, & fundamentis consuluit Ioann. Cephal. cons. 682. per totum, vol. 5. quem vide.

Et ea ratione optimum erit consilium, vt is à Pontifice Summo litteras impetret, *(quas perinde valere vocant)* vt impetrantis ordinatio perinde valeat ac si à proprio Episcopo collata fuisset, & sufficeret sola signatura, & tunc nihil ei opponi poterit, antequam beneficium acceptet: postea verò in preiudicium alterius non valeret. Ita scribit Petrus Rebuff. in tract. nominationum, quęstione 14. num 42.

Extrauagans Pij II. De qua Extrauaganti constitutione vltra Doctores hoc capite ab authore allegatos, meminerunt Petrus Rebuff. qui ad litteram eam refert in pract. benefic. in titulo de clericis ad sacros ordines malè promot. gloss. 4. Didac. Couarruu. in Clement. Si furiosus, 1. parte relect. §. 1. num. 4. de homic. Domin. Soto in 4. distinction. 25. quęst. 1. art. 3. Gregor. Lopez in l. 28. tit. 6. part. 1. in verbo, *El beneficio*, Mart. Nauarr. in cap. accepta, oppositione, 8. nu 34. de restit. spolia. & in Manuali Confes. c. 25. num. 70. Quę hodie confirmata est nouissima Pij V. Pontificis Maximi constitutione, vt habetur inter suas Apostolicas sanctiones (quas Motus proprios appellamus) sanctione inquam 22. fol. 14. Circa quam constitutionem aliqua sunt consideratione dignissima, & vsu frequentia, à candidis lectoribus notanda.

Extrauagans constitutio Pij II. Pō ti. Max. quę inci p. Cū ad sacros or d. latissi mè inter pretatur

Primò, quod eius dispositio minimè eum cōprehendit, quoad forum enim conscientię, qui bona fide, & probabili ductus ignorantia (puta ętatis) ordinibus fuit insignitus. Ita optime scribit idē Mart. Nauar. in d. c. accepta, opposit. 8. nu. 32. Quia illa Pontificia constitutio his verbis vtitur. *Praesumpserit, &c.* Quę dolum significant, ex Cardin. sententia in Clem. 1. q. 38. de priuil. Idem sequitur ipse Nauar. in Manuali Conf. c. 27. n. 155. & secundum istam opinionem ipse cōsuluit cons. 50. tit. de temp. ord. f. 642.

Secundò, quod is qui temerariè suspensionem illam contraxit, postea verò peccato iam per pœnitentiam purgato, bona & candida fide, existimans sibi licere, celebrauit, irregularis non est. Ita Nauarr. in d. c. accepta, num. 34. hoc ipsum intelligens, quoad forum interius & externus, modo proba-

probabilis ignorantia interuenerit. Idem Nauarr. in d.c.27. quod ipse probat ex his, quę in simili voluit gloss. in c. solent, de sent. excommunic. in 6. in gloss. penult. Quę probat frequenter bonam fidem ab irregularitate excusare, quam gloss. Doctores ibi communiter amplectuntur, & eam nonnullis rationibus confirmat Nauarr. in cap. cum contingat, remed. 3. de rescript. fol. 161. versic. Secunda decisio. Pro quo etiam iterum sunt pōderanda verba dictę Constitutionis: *Præsumpserit, &c.* Quę, (vt dixi) dolum significant, vt tenent gloss. insignis, in Extrauag. Iniuncti, de elect. in verbo, pręsumat. Ita etiam dictam Extrauagantem interpretatur D. Couarruu. in d. §. 1. num. 4.

Tertiò erit egregia illa Cōstitutio interpretanda, quando quis sacris ordinibus fuerit insignitus, secus, si ad minores tantum ordines fuerit promotus, tunc quidem pœnam illam suspensionis ipso iure minimè incurrit. Ita scribit idem Nauarr. in Manuali Confess. c. 25. num. 70. Idem Nauarrus consil. 31. num. 2. titul. de tempor. ordin. & vltra eum idem scribit Petrus Rebuff in pract. benefic. titul. de clericis, ad sacros ordines malè promotis, gloss. 3. nu. 1. Quod ex d. Extrauag. manifestissimè deducitur, quę tantum loquitur de sacris ordinibus, & non de alijs, & vnum exprimendo, alterum negare videtur, c. nonne, de pręsumpt. l. cum pretor, ff. de iudic. & si voluisset intelligere de omnibus ordinibus, dixisset, c. ad audientiam, de decim. Maximè, quia decretum illud odiosum, & pœnale est, & ea ratione restringendum, Reg. Odia, de regul. iur. in 6. cum alijs. Nec refragatur text. in cap. 1. de tempor. ordin. lib. 6. Siquidem in suo casu intelligitur, vt ibi Doctores not. & ita tenendum est, licet contrarium tenuerit Siluester in Summa, in verbo, irregularitas, q. 9.

* Peccauit tamē mortiferè is, qui male ordinatus fuit, nec absque peccato potest prędictis minorib. ordinibus vti, donec, quādò ordinatio quę fuit ab alieno Episcopo facta, à proprio ratificetur, vt scribit Naua. d. cons. 31.]

Quartò, nec illud est pretermittendum, quod suspensio illa quę inducitur ex collatione Sacrorum ordinum si fieri contigerit ab alieno Episcopo, vel extra tempora, Ordinarij proprij arbitrio relicta est, ipse equidem eam tollere potest, cum expedire iudicauerit. Ita sancitum est in Concilio Tridentino, sess. 23. c. 8. de reformat. Ex quo etiam colliges, suspensionem hanc, ipso iure impositam esse, cum per verba pręsentis temporis infligatur, gloss. not. in l. si quis maior, in verbo, notatur, C. de transact. vbi Bart. Bald. Salicet. & Paulus de Castro, & alij recentiores notant, gloss. in l. si quis in tantam, in gloss. magna, versiculo, Quartò quęro, C. Vnde vi, vbi Bart. & Angel. colum. finali, & in l. sicut, in verbo, minimè. C. de testament. milit. & in l. 1. §. afficerentur. C. ne liceat poten. Ant. in c. accedentibus, colum. penult. C. de priuileg. Dom. in c. 1. in fine, de iniur. lib. 6.

Abba

Abbas in c.ceterum,colum.1.de rescript.Dec.in Auth ent.Cassa, colum.1. C.de sacrosan.Eccles.quam fatetur communem & receptam sententiam And.Tiraq.in repet.l.si vnquam, in verbo,reuertatur,num.21.C.de reuo cand.donat.cui suffragatur tex.in c.excommunicamus, de heret.& tradit etiam Felin.in cap.Rodolphus,num.28. & 30.de rescript. & sentit gloss. in Regula,in pęnis,de Reg.iur.lib.6. quam esse communem testatur Nauar.in Manuali,c.27.nu.249.

Quintò,non incongruè controuerti potest, an is iudicandus sit irregularis,qui contracta iam suspensione, de qua in dicta cōstitutione,si in eodem ordinis ministerio, in quo eam contraxit simul cum Episcopo (prout est de more) celebret: & verius esse prima facie ex eo videtur, eum ab irregularitate esse immunem. Tum, quia actus ille non est diuersus, nec distinctus ab ipsis Sacris ordinibus,& ex vno eodemq; actu non debet suspensionem & irregularitatem incurrere. Tum, quia ille non tam celebrat, quam concelebrat cum Episcopo; nec Ecclesia ministerium hoc Sacrosanctum ordinati, missam consueuit iudicare: sed eam quam ipse solus debita solennitate celebrat. Tum conducit: nam si iste postquam fuerit presbyteratus ordine insignitus,& consecratus,inde recederet,absque eo quod tunc concelebraret,non vulgare scandalū generaretur,& maximam notam contraheret, & eum ad hoc sub irregularitatis pœna compellere, nimis durum, ne dicam inhumanum foret, & ideo censendum est,legem cum tanta sui honoris iactura eum noluisse obligare.Tum hoc corroborat, quia Extrauagans illa, noua est decisio, & pœnalis, (vt supra dictum est) meritò igitur restringenda.Tum,ne grauissimorum virorum testimonio & authoritate careamus. Ita Pontificiam illam sanctionem interpretatur Fr.Bartholomeus à Medina,in Summa, §.septimo, fol.49. non tamen superioribus nostris rationibus innixus,sed vna vel altera ratione frigidè tacta.

Sed verius contrarium ex eo censeo, quia cum is simul,cum Episcopo concelebret,atque ideò actum exequatur certo conuenientem ordini, id est, Eucharistię consecrationi, non est ab irregularitatis labe immunis, sicut notat S.Thom.in 4.dist.13.q.1.art.2. & in 3.q.82.art.2. Palud. d.dist. 13.q.4.art.2.D.Couar.in c.Alma mater,2.parte,§.3.nu.fi.de sent.exc.li.6. * Cui doctrinę non vulgariter suffragatur, quia is qui furtim sine licentia Episcopi, vel approbatione examinatoris suscepit ordinem, si prolata erat excommunicatio contra hoc facientes,prout dę more fit,irregularitatis labe afficitur, gloss.celebris,in c.fin.de eo qui furtiuè ord.suscep.Abb. num.4 Card.num.1.Nauar.consil.61.tit.de simon.Vno equidem, & eodem actu contrahitur suspensio & irregularitas, sicut ex vno cōtractu nascitur obligatio,& actio.l.licet,§.ea obligatio,de proc. not.§.1.Inst.de act.]

Et

Et opinionem istam in proposita quęstione tenuerunt viri grauissimi, cũ de disputatione hac inter nos sermo esset, nēpe religiosissimus pariterq; doctissimus Magister Deza, sacrę Theologię professor insignis, & Sanctissimę Societatis Iesu decus, & ornamentum, necnon Pater Gabriel Vazquez ipsius Societatis Sodalis, sanctimonia, & litteris pręclarus, & pro ętate nemini secundus, qui nunc Romę sacratissimam Theologiam magno cum nomine publicè docet.

Magister Deza, & P. Gabriel Vazquez Societatis Iesu ornamẽta preclarissima.

Sextò prędictę constitutioni adaptari potest alia interpretatio, vtrum irregularitas, quę ibi iniungitur, deleri possit à sacerdote, qui authoritate litterarum Apostolicarum, facultatem habet absoluendi à qualicunque censura; & iuris esse certissimi existimo, ei prohibitum esse: quod ex eo ostenditur: quia irregularitas non est censura, neque eius dispensatio necessaria est ad peccatorum absolutionem, & facultas illa absoluendi à censuris, & pœnis, quę imponi consueuit in Apostolicis Bullis, & Iubilęis, solum quidem comprehendere videtur illas censuras, & pœnas quę peccatorum absolutionem impediunt, quia in illum finem datur, vt ex Bullarum manifestissimis verbis apparet. Nunquam sanè potestas absoluendi à peccatis extendi debet ad irregularitatis dispensationem. Ita scribit Domin. & Alex. & per illum tex. in cap. miror, 50. dist. Mart. Nauar. in Manual. conf. cap. 27. num. 194. & latius num. 250. vbi fatetur, ita in Romana Curia seruari: & hoc tenendum est, licet contrariam opinionem tenuerit Domin. Sotò de iustit. & iure lib. 5. quęst. 1. art. 4. & in 4. Sentent. distinct. 22. q. 3. art. 1. Quem sequitur Anton. Cordoua, in suis Quęstionibus, quęst. 144.

Septimò illud est animaduertendum, quod stante hodie sacrosancto Concil. Trid. sess. irregularitatem contractam in casibus dictę constitutionis, si occulta sit, ab Episcopo obtenta dispẽsatione, modo ad forũ exterius deducta non sit, deleri potest, ita sancitum est in sess. 24. c. 6. de reform.

Octauò, nec illud pretermittam, quòd si in actionib. & publ. Ecclesiasiasticis Tribunalib. obijciatur aduersus eum, qui Sacris fuit ordinibus insignitus, crimen aliquod ex eis, quę dicta Extrauaganti constitutione continentur, per temporis antiquitatem, vel per integritatem ordinantis, vel ordinati, omnia rectè, & legitimè facta esse prẽsumuntur, & onus probãdi contrarium transit in opponentem, ita Innoc. & Host. in c. innotuit, de eo qui furt. ordin. suscep. vbi Anton. col. 3. Petrus Fol. in pract. crim. Canoca, 2. par. c. 7. num. 10.

F *Cogatur continere.* Vide Calderin. consil. vnico incip. Quidam presbyter. tit. qui clerici, vel vouent. Domin. Sotò, in 4. Sent. dist. 25. q. 1. art. 2. Petrum Rebuff. in pract. benefic. tit. de clericis, ad Sacros ordin. malè promo: gloss. 2. num. 10.

AC SIMONIACO. Cap. XXVII.

1 *Ordinatus à simoniaco, non recipit ordinis executionem.*

RECipiens ordines ab eo qui sit simoniacus, nō recipit executionem, a cum ordinator non habeat, nec etiam si ignoranter, nisi dispensetur cum eo, ita dicit glos. in d.c. Per tuas, lo secondo, de simon. in glos. fi. in fine. Et not. Host. in summa, de tempor. ord. §. A quo, versic. quid si Episcopum. Et tenent etiam Angelus, & Siluest. in suis Summis, in verbo, irregularitas, in versic. Septimo quęritur. Tu verò vide notabilem distinctionem, quam facit Pręposit. in cap. statuimus, lo primo, in fi. 1. q. 1. vbi secundum eum multum refert, † an quis ordinetur à simoniaco tolerato, 1 quia tunc non est quod imputetur illi, licet sciat eum simoniacum, & debet sacramenta ab eo recipere, nisi esset notorium, vel testibus hoc posset probari. An à simoniaco pręciso, quia si ignoranter, ex pietate Ecclesię habetur rata. Si scienter, & spontaneè, irrita est eius ordinatio. Si coactè, reus erit vsurpatę dignitatis: si intra mensem, cum poterit, ad Ecclesiam non redierit. Et vide Host. in d. §. A quo, tenentem, quod si credo, vel scio Episcopum simoniacum, non in suo ordine, sed in collatione ordinis, seu beneficiorum, si possum obtinere, quod ab alio ordiner, hoc debeo facere, alioquin quamdiu toleratur ab Ecclesia, & est occultus, securè recipio, si compellat me, non obstante conscientia repugnante.

ADDITIO.

E*Xecutionem*. Non tamen vtiliter, quod si Episcopus non sit publicus A simoniacus, si aliquis inscio illo, qui Sacris ordinib. est initiandus, vel sciente, & contradicēte aliquid illi dedit, vel promisit, non solum is qui ordinatur, recipit ordinis charactērem, sed etiam eius executionem. Ita tenet Bellam. quem refert, & sequitur Card. Alexandr. in c. statuimus, ibi. quidquid reclamet glos. in dicto cap. si quis. Imò nec soluendo postea illud, quod se inscio promissum est, suspensionem aut excommunicationem incurrit. Ita Siluest. in summa, in verbo, simonia, quęstione, 8. §. 5. quem sequitur vir perpetua memoria dignus Mart. Nauar. in Manu. Confess. cap. 25. nu. 68.

Et vide hodie egregiam decisionem sacrosancti Conc. Triden. sess. 21. c. 1. de reformat. vbi prohibitum est aliquid pro collatione quorumcunque ordinum recipi, nec etiam pro prima tonsura, vel litteris dimissorijs aut testimonialibus, nec pro sigillo, etiamsi sponte detur, recipi potest ab Episcopis, vel ab alijs ordinum collatoribus, vel eorum ministris: qui verò sanctionem illam violauerint, tam dantes, quam accipientes,

vltra diuinam vltionem, pœnas à iure impositas incurrunt. Notarij verò in illis tantum locis in quibus laudabilis consuetudo non viget, nihil accipiendi: pro singulis tantum litteris dimissorijs testimonialibus, decimam tantum vnius aurei partem accipere possunt, hac lege, vt nullum salarium pro suo munere exercendo, sit constitutum; tunc enim operam suā gratis prestare tenentur; quod si aliter fecerint, supradictas iuris pœnas ipso iure incurrunt.

Poterit tamen Notarius siue Tabellio, post instrumenta confecta, & post ordinum collationem, ab ordinato, nulla promissione precedente sponte oblata recipere, quia talis oblatio ex ambientis petitione non processit, c. sicut Episcoporum, 1. q. 2. & vbi causa non adest, vitium non imputatur, c. Neophytus, 61. dist. nam vbi cessat causa prohibitionis, cessat prohibitio, l. 1. C. si rector prouin. tex. in c. non debet, de consang. & affin. Ita nouissimè tenet Balta. Altamir. in tract. de visitatione, in verbis, concilij qualitercunque, num. 26.

Idem iure sancitum est in medico, qui publicum stipendium constitutum habet, ne quid ab egrotis recipiat, potest tamen ab eis post sanitatē restitutam, sponte oblata recipere, vt singulariter scribit Ripa, in tract. de peste, par. vlt. de remedijs ad curandam pestem, § an medicorum, nu. 114.

Iudex verò, an post sententiā possit aliquid à litigatoribus recipere. Vide Pet. de Anchar. consil. 271. nu. 4. vbi in facti contingentia interrogatus consuluit, non vitiari ex hoc eius iudicium, nec crimen repetundarum contraxisse, sequitur Gem. in c. statutum, § insuper, de rescript. lib. 6. Fel. in c. tua nos, in fine, versi. limit. de Simonia.

De EXCOMMVNICATO. Cap. XXVIII.

1 *Excommunicati vera conferunt Sacramenta.*

2 *Ordinatus ab excommunicato, recipit characterem Ordinis, non verò executionem.*

3 *Cum ordinato ignoranter ab excommunicato, dispensat Episcopus: si verò scienter, solus Papa.*

1 a Excommunicati † vera conferunt Sacramenta [a] dummodo in forma Ecclesię gerant quod agunt, notat Host. in Summa, de temp. ordinandorum. §. A quo, versic. Hęc igitur. & ordinationes † factę ab eis, si in forma Ecclesię fiant, ratę sunt quo ad characterem, irritę verò, quo ad
2 b executionem, [b] secundum eum. Et vide eundem, in Summa, de ordinatis ab Episcopo, qui renunc. Episcopatui. §. fin. vbi notat, quod si scienter quis recipit ordines ab Episcopo excōmunicato, indignus est dispensatione.

tione. Vide glossam in capitulo fin. de ordinatis ab Episcopo, qui renunciauit Episc. Si ignoranter, potest cum eo per proprium Episcopum dispensari quo ad executionem, quam in eum † non transtulit Episcopus excommunicatus. Et vide Ang. in sua Summa, in verbo, irregularitas, vers. 30. incip. Septimò quęritur, & Siluest. in Sua Summa, in eodem verbo, in §. Septimò quęritur, vbi tenent, quòd ordinatus ab excommunicato incurrit irregularitatem, & quòd si fuerit ordinatus ignoranter, dispensat Episcopus ᶜ tam in susceptis, quam in suscipiendis. Si verò scienter fuerit ordinatus, solus Papa: & idem dicunt de ordinatis à Schismaticis. Aduerte tamen, quòd si proprius Episcopus fuit ordinator, tunc videtur, quòd etiam cum ignorante non posset ipse dispensare, quia dispensaret super defectu proprio, & ideo etiam tunc videtur esse recurrendum ad Papam. 3 C

ADDITIO.

A *Sacramenta*. Vide Fr. Domin. Soto, in 4 Sent. dist. 25. q. 1. art. 1. Simon Maiol. de irregul. lib. 4. cap. 25.

B *Executionem*. Adde text. in c. preter hoc, §. verum 32. dist. & in c. 1. & 2. de Schismat. & in c. cùm illorum, de sentent. excomm. & in c. 1. & vlt. de eo, qui furtim ord. recep. & in c. 1. & 2. de ordin. ab Episcop. qui renunciauit Episcop. quā esse communem sententiam fatetur D. Couar. in c. Alma mater, 1. part. relect. §. 6. num. 6. de sentent. excomm. lib. 6.

C *Dispensat Episcopus*. Vide Host. in Sum. tit. de ordinat. ab Episcopo qui renunciauit Episcop. in fine Doctores in c. 1. de schism. pręsertim Henric. & in d. c. cum illorum, vbi Doctores commun. tradiderunt, qui eos excipiunt, qui post ordinem ita susceptum, Religionem profitentur: his saltē, etiam scienter ordinationi, & ordinum susceptioni operam dantibus, à proprijs Prelatis dispensatio potest indulgeri. Idemq; est, si post Religionis ingressum id contingat. Quamuis Innocent. in d. c. 1. de schismat. scribat, collationem ordinum factam ab excommunicato probabili ignorantia excommunicationis subsistente, ita firmam esse, vt absque vlla dispensatione eius sit executio permissa, quę opinio communi Doctorum suffragiò reprobata est, vt dixi supra.

HÆRETICO. Cap. XXIX.

1 *Ordinatus ab hæretico Episcopo Ecclesiæ forma seruata, characterem ordinis recipit, non verò executionem.*

ORdinatus † ab Episcopo hęretico, forma Ecclesię seruata, licet recipiat ordinis characterem. ᵃ non tamen executionē, neq; Sacramēti 1 A

gratiam recipit. Vnde tales non sunt ordinandi de nouo, sed habita dispẽsatione, possunt in ordinibus ministrare; nisi quis ignoranter ordinetur. Si verò forma Ecclesię non seruatur, neq; ipsum characterem recipit. Probantur ista ex textu & gloss. quę ibi notat Prępos. in c. qui perfectionem, 1. q. 1. Et vide Hostiens. in §. A quo, supra allegato in c. proximo, in quo etiam idem poteris colligere. Et vide Innoc. in c. 1. de schismat. & in c. fraternitatis, de heret. num. 2. & 4.

ADDITIO.

A CHaracterem. Vide sing. Hostiens. in Summa tit. de schismat. §. quid iuris, num. 4. Dom. Soto, in 4 Sentent. distinct. 25. q. 1. art. 1 Maiolum, de irregularit. lib. 4. c. 22. per totum.

ET A COLLATIONE ORDINVM SVSPENSO Cap. XXX.

1 *Ordinatus à collatione Ordinum suspenso, non recipit executionẽ Ordinis, licet verè Sacramentum conferatur, Ecclesia forma seruata.*

1 ORdinatus † à suspenso à collatione ordinũ, non recipit executionẽ
a ordinis, [a] licet verè ille det ordines, si seruat formam Ecclesię, ita voluit Host. in Sum. de temp. ord. in d. §. A quo, in d. vers. Hęc igitur. & Innoc. in c. fraternitatis, num. 4. de heret. & Ang. in sua Sum. in verbo, irregularit. in §. 30. incip. Septimò quęritur, quod transscripsit Siluest. in sua summa in eod. verbo, in §. Septimo quęritur.

ADDITIO.

A EXecutionem ordinis. Vide quę in precedentibus tribus capitibus dicta sunt. Et latissimè Dom. Soto, in 4. Sentent. distinct. 25. q. 1. art. 1. Maiolum, de irregularit. lib. 4. c. 24.

ET QVI EPISCOPATVI RENVNCIAVERAT. Cap. XXXI.

1 *Ordinatus ab Episcopo, qui loco simul, & dignitati renunciauit, non recipit ordinis executionem.*

2 *Cum quo tamen Episcopus poterit dispensare, nisi crassa & supina precesserit ignorantia, quia hoc casu Papa solus dispensat.*

3 *Ignorantia probabilis quę sit, vt Episcopus in hac suspensione possit dispensare.*

1 SVscipiens † scienter Sacros ordines ab eo, qui loco simul, & dignitati
a Episcopali renunciauit, executionem officij non habet, [a] vt in c. 1. de ordin.

ordin.ab Episcopo,qui renunciau. Episco.Quando verò non scienter † id 2
fecerit,discretus Pontifex poterit dispensare,nisi crassa,& supina fuerit ignorantia,vt ibi:quia tunc si talis ignorantia præcesserit,vel scientia,solus Papa dispensat,secundum Abbat.ibi Si verò ignorantia est probabilis,inferior potest dispensare, secundum eum. Est autem probabilis † igno- 3
rantia in ordinato,quando Episcopus renunciauit in Curia, & veniens dixit,quòd non renunciauit dignitati,vel omninò tacuit renunciationẽ, vt not.Hostiens.in Summa,de ordin.ab Episcop.qui renunc.Episcop. in §.1. versiculo, quid si à tali, per quem etiam vide, quid iudicabitur in dubio, quando simpliciter renunciauit,de quo etiam per Abb.in d.c.1. propè finem, qui referendo Philip. & Hostiens. concludit, quod tunc in dubio præsumitur renunciasse loco tantum, & dignitati. Et vide Angel. & Siluest. in suis Summis,in verbo,irregularitas,in versic.Octauò quęritur.

ADDITIO.

Non habet. Vide Hostiens.in Summa, tit. de Schismat. §. quid iuris, A
num.4.& Regiam legem 22.tit.6.part.1.

INTERDICTIQVE TEMPORE AD ORDINES SVNT promoti. Cap. XXXII.

Quod nouè editum est.

1 *Sacramentum ordinis interdicti tempore ministrari non potest.*
2 *Episcopus conferens ordines tempore interdicti, præsertim maiores, irregularis efficitur.*
3 *Quid si minores ordines conferat.*
4 *Diaconi, & Subdiaconi assistentes ordinum celebrationi dicto interdicti tempore, an irregularitatem contrahant.*
5 *Episcopus,qui interdictum decreuit,si non seruat,sed eo ordines confert, irregularis efficitur.*
6 *Qui ad sacerdotium promouetur tempore interdicti, irregularitatis labe afficitur.*

Sacramentum † sanè ordinis nullo modo interdicti tempore mini- 1
strari permittitur: quod tenuerunt Innoc.& Doctores,in c.non est, de sponsalib.Anchar.in c.Alma mater,col.antepen.de sent.excom.lib.6.Calderin. de Eccles. interdic. fol.12.colum.3.& tenuerunt ex Theologis, Florent.in 3.parte,tit.26.c.4.Palud.in 4.Sent.dist.18.q.8.art.2.concl.6.Siluin ver.interdictũ, 5.q.7. Quam opinionem communem esse fatetur D.Couar.in d.c.Alma mater,2.part.relect.§.2. numer.4. eamq; sequitur latissimè Martin. Nauarr. in Manuali Confess. cap.27. num.17.Quę commu-

nis sententia procedit, etiamsi immineat necessitas ordinandi Presbyteros, Diaconos, aut Subdiaconos, aliosvè Ecclesiasticos ministros, vt scribit Siluest. in loco precitato, contra Abb. in d.c. non est vobis, col. finali.

2 Ex qua iuris prohibitione † procedit, Episcopum interdicti tempore ordines conferentem, saltem maiores, & sacros, irregularem esse: tum, quia celebrat Missarum solennia, vt cap. sequenti post authorem differaimus: tum, quia actum exercet ordini Ecclesiastico competentem, tempore prohibito, vt in eod. cap. trademus, cum ad Episcopalem ordinem ministerium Sacrorū ordinum pertineat, presertim cum propter Episcopalem potestatem, necessarius sit in ipso Episcopo sacer ordo, vt verè Episcopus sit, & potest item indelebilem acquirat. gloss. not. in cap. 1. de cleric. per salt. promot. & in c. ex litteris, de excessibus Prel. ubi Abb. Quamuis opinio contraria verior multis videatur, ex eo, quod Episcopalis potestas indelebilis sit, & ab alijs officijs distincta, tametsi eam exercere non possit, qui presbyter nō sit, secundum Ioan. Andr. & Doctores, in d.c. 1. Sequitur Iacob. de Concilio, lib. 10. artic. 7. & esse hanc communem opinionem fatetur Abbas, in d. cap. 1. Couarruu. libro 1. var. resol. ca. 10. n. 15. Quoad irregularitatem tamen incurrendam, in specie proposita nulli dubium esse potest.

3 Imò eandem irregularitatis † labem Episcopus contraheret, si tantum tempore interdicti, minores ordines, aut primam tonsuram conferret, vt egregiè probat D. Episcopus Cou. in d.c. Alma mater, 2. par. relec. §. 3. n. 4. Sicut & irregularis est, qui cum sit excommunicatus, prima tonsura, vel alijs minoribus ordinibus initiatur, vt egregiè scribit Nauar. cons. 28. tit. de sent. excom.

4 Et non tantum Episcopus † irregularitate afficitur, ordines interdicti tempore conferendo, sed etiam Diaconi, vel Subdiaconi, qui vestibus sacris induti, huic ordinum celebrationi coadiutores existunt, & ea munera ministrant; quę in libro Pontificali continentur. Exercent quidem isti tempore prohibito, quę certo ordini Ecclesiastico conueniunt, & ideo manifestissimum est, irregularitatem effugere non posse.

5 Erit quidem † Episcopus irregularis, qui interdicti tempore ordines confert, etiamsi ipse interdictum decreuerit, nam illud seruare debet, vel tollere, aut suspendere, text. in c. vltimo, de priuileg. lib. 6. notat expresè Calderin. de Eccles. interdict. memb. 5.

Nec etiā ab irregularitate immunis erit Episcopus, qui Sacros aut alios Ecclesiasticos ordines contulerit illis diebus festiuis, qui speciali iure ad diuina munera celebranda excipiuntur in cap. Alma mater, §. in festiuitatibus, de sententia excommunicat. lib. 6. ita scribit Palud. in 4. Sent. distin. 18. q. 8. articul. 2. in princip. conclus. 6. quem multi sequuntur, quos

refert

refert insignis D. Episcopus Couarr. vbi paulò ante allegaui.

Qui sanè irregularitatis labe is etiam afficitur, qui interdicti tempore ad sacerdotij ordinem fuerit promotus, ea quidem ratione potissima, quia simul cum Episcopo concelebrat: exequitur quidem is actum certo ordini Ecclesiastico competentem, nempè sacratissimę Eucharistię consecrationem, vt scribit S. Thom. in 4. Sentent. distinct. 13. quęst. 1. art. 2. q. 2. idem in 3. par. quęst. 82. art. 3. Palud. in 4. Sentent. dist. 13. q. 4. art. 2. Quibus placet, permissum esse ordinatis cum Episcopo ordināte Corpus Christi conficere, & ita apud quasdam Ecclesias vsu obtentum est. Nec hoc alicui mirum esse debet: nam Innoc. III. de officio missę, part. 3. c. 9. scribit, consueuisse Presbyteros Cardinales, Romanum Pontificem circumstare, & cum eo simul celebrare, & Corpus Sacrosanctum Saluatoris nostri conficere, & postea Eucharistiam à Summo Pręsule accipere, Apostolos Domini referentes, qui cum eo pariter discumbentes, ab ipso Eucharistiam receperunt.

SVSPESPENSIONIS, EXCOMMVNICATIONIS, ac interdicti censura nodati, Cap. XXXIII.

1 *Excommunicatus maiori excommunicatione, vel interdictus, aut suspensus ab homine, celebrans est degradandus.*
2 *Crimen omne irregularitatem inducens meretur depositionem.*
3 *Excommunicatus minori excommunicatione, vel à beneficijs suspensus, si celebrat, irregularis non est.*
4 *Irregularitas licet contrahatur in casibus ipso iure, pœna tamen depositionis, qua irregulares puniuntur, imponitur per sententiam.*

EXcommunicatus maiori † excōmunicatione, [a] vel interdictus, [b] aut 1
suspēsus [c] ab hoīe, Diuina officia celebrās in ordine suo, degradādus a
est. Hanc Conclusionem ponit Host. in sua Summ. in titul. de cleric. ex- b
communic. minist. in col. 1. alleg. text. in c. Latores, eod. titul. ex quo textu c
ibi Abb. in 2. notab. colligit argumentum, quòd omne † crimen indu- 2
cens irregularitatem, est depositione dignum, de quo se remittit ad notata in cap. Cum non ab homine, & in cap. At si clerici, de iudic. Suspensi
verò à Canone, puta minori † excommunicatione nodati, vel suspensi à 3
beneficijs, & non ab officijs, celebrantes, non incurrunt irregularitatem, [d] etsi grauiter delinquant. [e] Idem Host. vbi supra, colum. 2. Et quia d
suspensio se habet multipliciter, vide bonam distinctionē Abb. in c. fin. de e
cler. excomm. depos. vel interd. ministr. Ex qua colliges, quando suspēsus

celebrans sit irregularis, vel non. Et vide etiam Archid. Florent. in 3. par. tit. 28. cap. 1. §. 1. vbi hoc benè examinat. Et nota, quod licet † irregularitas contrahatur in casibus ipso iure, tamen pœna depositionis, qua punitur irregularis, infligitur per sententiam, vt not. Ioan. Andr. in cap. 5. de cler. excommunic. ministr. quem sequitur Turrecremata in capitulo, si quis Episcop. 11. quęst. 3.

4

ADDITIO.

A *Maiori excommunicatione.* Adde veram huius rei rationē esse, quia excommunicatus maiori excommunicatione ligatus, ordine Sacro pręditus, quo ad se, & quo ad alios, ipso iure suspensus est. Et ideo si de facto celebrauerit, ex vulgatissima iuris regula, irregularitatis vitio notatur, tex. in c. 1. de sent. & re iud. lib. 6. c. 1. c. is cui, de sent. excom. eod. lib. c. illud, c. fraternitati, c. vlt. de cler. excom. minist.

Et non solum, quando excommunicatus maiori excommunicatione affectus celebrat, irregularis est: verùm etiam si celebrationi authoritatem pręstat, quia Episcopus est, & audit missarum solennia, textus optimus, in c. illud, de cler. exc. minist. glo. in Clem. 2. in verbo, celebrari, de priuileg. quam commendat Abb. in d. c. illud. Franc. in d. c. 1. de re iudic. lib. 6. Card. Imo. & Doctores, in d. Clement. 2. Gonsa. à Villadiego. de irregular. cap. 2. col. 3. D. Couar. in capitulo, Alma mater, 1. par. rel. §. 6. nu. 9. Quam opinionem communem esse fatetur egregius vir Mart. Nauar. in Manu. confess. c. 27. nu. 244. Dicetur equidem hoc casu authoritas pręstari, quādo Episcopus excommunicatus, facit, & iubet, coram seipso Missam celebrari, idem notauit Host. & Doct. in c. tanta, de excessibus Pręlat. Soc. in c. ad audientiam, nu. 25. de homic.

Quibus illud addendum est, excommunicatum celebrantem irregularem esse, etiamsi nondum fuerit denunciatus, ea potissima ratione, quia constitutio Pontificia incip. Ad euitanda scandala, nullam vtilitatem, vel commodum affert ipsis excommunicatis, & ideo ipsius sanctione iuuari non possunt, vt scribit egregiè D. Couar. in d. c. Alma mater, d. §. 6. nu. 9. & §. 2. num. 11.

Coram excō. cō. te cele. brans nō efficitur irregularis nisi in casu notabili.

Clericus verò, qui nulla affectus excommunicatione, coram excommunicatis sciens celebrauerit, irregularis non est: quamuis grauiter delinquat, tex. in d. c. is cui, de sent. excom. in 6. quod longa manu pertractauit D. Couar. d. §. 6.

Vno tamen casu singulari, clericus efficeretur irregularis, quando corā Episcopo nominatim excommunicato celebraret, & in benedictionibus illi annuat, vt de more fieri solet, ex glos. in c. ecce, 95. dist. Vnde talis Episcopus & Sacerdos, irregularitatis nota afficiuntur, cum eiusdem criminis parti-

participes sint, vide gl. not. in Clem. in Archiepiscopatu, in verbo, celebrari, de priuil. Abb. in c. fi. de exces. prel. Maiol. de irreg. lib. 3. c. 21. nu. 20.

Procedit etiam precedens sententia in tantum, quod etsi excommunicatio iniusta sit, si is in quem prolata fuerit, celebrauerit, irregularitatis labem contrahit, glos. not. in c. postulastis, in verbo, spoliandi, vbi Abb. & Doct. de cler. excom. Abb in cap. 1. not. 1. de simon. S. Tho. & alij Theologi in 4. Sentent. dist. 18. q. 2. art. 1. ad 4. q. Siluest. in Summ. in verbo, correctio, §. 9. si tamen iniuste excommunicatus absque scandalo celebrauerit, in animę iudicio pęnam nullam incurrit. Ita tenet Caiet. in 2. 2. q. 70. art. 4. Adrian. in Quodlib. 6. art. 1. col. 1. & in 4. Sentent. 4. quęst. de confess. Ioan. Drod. de lib. Christ. pag. 235. D. Couarr. d. §. 7. Domin. Soto, in 4. distin. 22. q. 1. art. 1.

Est tamen circa hoc mirum in modum aduertendum, quòd tunc is innodatus est excommunicatione, & celebrat, vel alium actum exercet, irregularitatem contrahit: quando talis actus, alicui ordini Ecclesiastico competit, quem is qui exercet, habet à cuius vsus exercitio suspensus est. Sic tradiderunt Innocent. & Doctores in cap. vlt. de exces. prelat. glos. in verbo, presumpserit, in c. 2. de cler. excommun. minist. vbi Ioan. Andr. Card. Anchar. & Abb. in c. illud, vbi gloss. in verbo, officia, eodem tit. Henric. in c. vlt. eod. etiam tit. Nicol. Ploui. in tract. de interdict. regul. 29. & in tract. de irregul. 45. & sequent. Siluest. in verbo, interdictum, 5. q. 4. Ioan. in Summa Confess. 3. lib. tit. 33. Calder. de Eccles. interdict. membr. 6. Gonsal. à Villadiego, de irreg. cap. 2. idem etiam scripsit Innoc. in c. 1. de sent. excom. lib. 6. quam opinionem communem esse fatetur D. Couarr. in. d. c. Alma mater, 2. par. relect. §. 2. num. 3. cui suffragatur tex. in c. is cui, ibi, in suo officio, & in c. is qui, §. vlt. ibi, *Celebrat*, de sent. excom. lib. 6. ex qua quidem verissima & communissima regula, aliqua pro eius ornatu animaduerti possunt.

Primò, non esse irregulares eos, qui maiori excommunicatione innodati, recitant aliquas horas, etiam Canonicas, & Responsoria ad mortuorum sepulcra, aut Psalmos in choro cantant, eo modo quo laici facere consueuerunt, Ita post S. Thom. & Ant. tenet insignis Mart. Nauar. in Manua. Confess. c. 27. nu. 244.

Secundò, nō sufficere ad irregularitatis labē incurrendam, qd actus Ecclesiastico ordini competens ab excōicato, qui eo ordine preditus est, celebretur, sed necessariū esse, talem actum solenniter fieri, & ea rōne, qui Epistolam, aut Euangelium dicit, sine apparatu solito, non est iudicandus irregularis. Ita bene asseuerat, Mart. Nauar. in loco nouissimè allegato.

Tertiò, non esse laicum, vel feminam irregularem, si post excommunicationis sententiam alicuius Ecclesiastici officij munus exercuerint, laicus

cus equidem Ecclesiastico ordine caret, femina verò ordinis incapax est, & ideò verè irregularitas hoc casu constitui nullo modo potest. Ita not. in signis Couarr. in Clem. Si furiosus, 1. par. relect. §. 1. nu. 1. licet ipse in Suspensione loquatur, eadem tamen ratione in Excommunicatione hoc erit asseuerandum.

Quarto, clericum excommunicatum, & ob eam causam à Sacramentorum collatione suspensum, irregularem non esse, si ea contulerit, ea solennitate & forma, qua laici conferre potuissent, nempe, si aliquem baptizet, secundum ritum quo laici quandoque solent Baptismi Sacramentum conferre, secundum Innocen. in d. c. 1. de sent. excom. lib. 6. secus tamen erit, si solenniter eo modo, quo clerici solent, baptizet. Ita Henric. in c. vlt. Nicol. Ploui. de irregl. reg. 48.

Quintò, non esse irregularem eum qui maiori excommunicatione affectus, iudicat, visitat, castigat, prę sentat, eligit, & confirmat, quemadmodum ex prę notata Cõclusione deducitur. Hęc equidem ad diuina munera non spectant, & nullibi cauetur, quod ex his actionibus irregularitatis labes incurratur, & non est ideò dicendum, c. legatur, 24. q. 2. c. is cui, de sent. excom. lib. 6. Nauar. d. c. 27. n. 244.

Sextò, ex prę scripta regula, & ex eius ratione deducitur, clericum excommunicatum, suspensum, aut interdictum, irregularem non esse, etiamsi Sacramenta percipiat: nam ipsa Sacramentorum perceptio, non pertinet speciali iure ad aliquem ordinis Ecclesiastici actum, quandoquidem laicis competit. Hęc est omnium communis sententia, vt testatur Couar. d. §. 1. nu. 1. Fateor tamen, clericum istum, grauissimè arbitraria pęna ab Ecclesiastico iudice puniendum esse.

Excusabitur tamen clericus excommunicatus celebrans, ab irregularitatis pœna, quando legitima ignorantia excommunicationis id fecerit, tex. not. in cap. Apostolicę, de cler. excommun. minist. Regia lex 21. tit. 9. parte 1. Collatio tamen Ecclesiastici beneficij excommunicato facta, etiã ignaro excommunicationis, nulla est. gloss. not. & ibi Abb. & Cardin. in c. pen. de cleric. excommun. minist. Doctores, in c. pastoralis, §. verum, de appellat. quam opinionem communem esse fatentur Mart. Nauar. in Manuali Confess. c. 27. nu. 271. D. Couarr. in d. c. Alma mater. 2. par. relect. §. 7. num. 3. Nam licet ignorantia excuset à pœnis à iure statutis, aduersus excommunicatos aliquid prohibitum facientes, non tamen efficit eos acquisitionis capaces, contra iuris prohibitionem, de qua in c. Postulastis, de cler. excom. ministr. cũm alijs. Nec sufficeret probari ad beneficium obtinendum, testimonio Confessoris absolutionem ab excommunicatione fuisse impartitam. Ita singul. tenet Calder. consil. 2. incip. an si opponatur, tit. de test. Sequitur Petrus Rebuff. in Concordia, in forma mandat.

Absolutio ab excõicatione, solet

dat. Apostolor. verbo absoluentes, fol. 55. Quod nota, quia vidi hoc controuersum in causa maximi ponderis. Ad fugiendas tamen controuersias, quę circa hoc solent contingere in Romana Curia, moribus receptū est, ut quoties fit alicuius beneficij collatio, aut dantur litterę ad beneficia, datur etiam absolutio impetranti ab excommunicatione, ad illum tantum effectum, vt testantur Ioan. Staphil. de litteris gratię, & iusti. fol. 82. Felin. in c. Apostolicę, colum. 1. de except. Hieronym. Gig. de pension. quęst. 14. Petrus Rebuff. in Concord. tit. de excom. non euitandis. Nauar. d. c. 27. nu. 271. (stimonio confessoris minime probatur.)

Est etiam ab irregularitate immunis, qui post excommunicationē quę nulla est, celebrat, text. not. in c. non debet, 11. q. 3. *Non debet* (inquit) *is pœnam sustinere canonicam, in cuius damnationē non est canonica prolata sententia.* Excommunicatio sanè quę nulla est, non debet timeri, c. cui, 11. q. 3. Nec debet ea sententia appellari, quę nulla est, quia sententię effectus non parit, l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudic. & sicut caret iuris effectu, sic authoritate & nomine reiiudicatę carere debet. Clement. Pastoralis, §. vt igitur, de re iudic. ea ratione, iudex, qui sententiam nullā protulit, litem suam non facit, gloss. sing. in l. fin. in gloss. 1. ff. de var. & extraordin. cognit. & hanc sententiam tenuerunt in specie proposita, gloss. Hugo, Domin. & vterque Cardin. in c. 1. 11. q. 3. Hostiens. in Summa, tit. de sent. excommun. §. quis sit effectus, versic. hęc vera, & in tit. de clerico excommun. §. qualiter excusetur. Abb. in c. per tuas, de sentent. excomm. S. Thom. & Theologi, in 4. Sentent. distin. 18. q. 2. artic. 4. quęst. 4. Diuus Anton. 3. parte, tit. 24. cap. 73. ad finem. Et hanc opinionem communem esse asseuerat Martin. Nauar. in d. c. cum contingat, remed. 3. D. Couar. in d. c. Alma mater, 1. par. §. 7. n. 7. Et plures casus in quibus sententia excommunicationis nulla est ipso iure, congessit gloss. in cap. presenti, de sent. excommunic. lib. 6. & in c. reprehensibilis, de appellat. Nauar. in Manu. Confess. cap. 27. num. 4. (celebrās post excōmunicationem, quę nulla est, nō cōtrahit irregularitatē.)

Illud verò certissimum esse censeo: clericum contra quem lata fuit excommunicatio, quę nulla est, cum maximo populi scandalo celebrantē, mortalem culpam ob scandalum contrahere, & ab Ordinario arbitraria pœna puniendum esse. Ita tenet Palud. in d. distinct. 18. quęst. 1. colum. 3. vbi Gab. quęst. 2. col. 11. quod sępenumero in controuersijs forensibus receptum vidi.

Nec etiam clericus irregularis est censendus, qui post appellationem etiam illegitimam, ab excommunicationis sententia, contra se latam existimans validam esse suam appellationem, ante absolutionem obtentā celebrauerit, etiamsi postea pronunciatum fuerit, eam appellationem firmitatem non habuisse, gloss. sing. in c. solet, in verbo, in officijs de sent. (Celebrās post appellationem irregularis iudicandus nō est.)

excom.

excom.lib.6.vbi Peruſ.& Probus,& communiter omnes ſequuntur eam, & valde commendat inſig. Nauar.in d.c.cum contingat, d.remed.3.col. 2.Couar.d.§.7.& meritò ab omnibus Doctoribus approbata & recepta eſt, quamuis in animę iudicio ſi quis noſſet, vel noſſe deberet, eius appellationem minus iuſtam eſſe coram Deo, non eſſet immunis, teſte Nauar.ibi.

Nota caſum ſingul. ad liberandum penſionariũ ab excõmunicatione, qui ſtatuta die non ſoluit.

Erit ſimiliter ab irregularitatis labe liber penſionarius, contra quem excommunicatio lata eſt ipſo iure, in caſu, quo certo tempore penſionē conſtitutam non ſolueret: nam ſi lapſo termino, ante ſolutionē celebret, irregularis non eſt, antequam ille cui debetur, declaret ſe velle illam eſſe incurſam: illo verò lapſo menſe, vel anno, declarante, incurſa cenſetur excommunicatio à termino elapſo, quamuis ſi antequam declaret, penſionem recipiat, vel moriatur, vel concordia fiat, vel penſionarius extremum diem clauſerit, non cenſetur incurſa. Ita tenet Caſſador.deciſ.2.nu. 3.tit.de locato, vbi fatetur id ſeruari in Rom. Curię ſummo Prętorio.Idē tenet ipſe deciſ.3. eod.tit. num.4. & deciſ.4. num. 1. & 9. & ibi ſequitur Mart.Nauar.in Man.c.23.num.103.

Clericus maiori excõmunicatione innodatus in mortis articulo poteſt abſolutionem indulgere.

Excuſabitur etiam ab irregularitate, clericus, qui excommunicatione maiori innodatus, conſtitutum in mortis articulo abſoluerit, maximè hodie authoritate Concilij Tridentini, ſeſſ.14.cap.7.in hęc verba: *In articulo mortis, omnis ſacerdos quoslibet pœnitentes a quibuslibet peccatis, & cenſuris, abſoluere poteſt*. Probabiliter quidem credi poteſt, piam matrē Eccleſiam, non auferre illi, nec ſuſpendere iuriſdictionem à peccatis abſoluendi, quoad talis articuli tempus. Fateor.tamen, quod ante Conciliū contraria opinio recepta erat, quam tenuerat gloſſ.not. in c.preterea, §. per manus, 32.diſt.& ibi communiter Doctores ſequuntur, Abb.& Prępoſit.in c.non eſt, de ſponſal. & communem eſſe teſtatur Nauar.in Man. Confeſſ.c.16.num.27.& in c.1.num.87.de pœn.diſtin.6.ipſe verò in d. Manuali, eod.c.27.num.271.noſtram amplectitur opinionem, dicens ſe contrariam tenuiſſe d.c.26.immemorem deciſionis dicti Sacroſancti Concilij, quę ſingularis eſt interpretatio, & ſummè notanda.

Caſus notãdus.

Sed vtrùm Parochus excommunicatus, occultè tamen, poſſit parecis ſuis Sacramenta conferre; vide Domin.Soto in 4.Sent.diſt.22. artic.4.c.4. colum.4. tenentem, ei licere, illi rationi innixus, quod creditor poteſt ab excommunicato debitum ſuum petere: & hic illi ſine peccato ſoluere, c. intelligimus, de indic.c.ſi verò, de ſent. excommunic.ſicut non peccat celebrando ille, qui homicidium occultiſsimum perpetrauit, pręmiſſa iuſta contritione & confeſsione, ante irregularitatis diſpenſationē: vt optimè ſcribit Martin.Nauar.in Man.Confeſſ.cap.27.num.239.Et licet multis viris doctiſsimis periculoſa opinio hęc videatur, quia noua, & à nullo Theologo,

Theologo, nec Sacrę Canonicę legis perito, asserta: eam tamen verissimam esse censeo, de qua latius legendus est idem Nauar.in tract.de Oratione, & Horis Canon.c.22.num.7.

Interdictus. Interdictum quidem Ecclesiasticum, non tantum in locum, sed in personam, quoad certum actum, aut quoad certam & particularem actionem ordinis imponi posse, manifesti iuris est, vt si quis à celebratione missarum, Ecclesię ingressu, aut à Sacramēti pœnitentię collatione, interdicatur, text. & ibi traditur, in c.significauit, dę corp. vitiat. not.latè Calderin.in tract.de Ecclesiastico interdic.fol.5.colum.2.Deci.in c.sanè, num.4.de offic.deleg.Mart.Nauar.in Manuali Confess.c.27.num. 164. Dom.Soto, in 4. Sent.dist.22.quęst.3.art.1. Vnde dubium non est, quod is cui Missarum celebratio interdicitur, si de facto celebrauerit, irregularitatis nota afficitur, vt cum alijs hoc loco tenet author. Idem est si Ecclesię ingressus alicui fuerit interdictus: nam si intra illā Diuina solennia celebrauerit, irregularis est, nec potest in Ecclesia sepeliri, nisi pœnituerit, & cum signis contririonis, & pœnitentię decesserit, text. not. in c. is cui, de sent.excom.lib.6. vbi Ioan.Andr.Franc. & Doctores not. Poterit tamen is, absque irregularitatis metu extra Ecclesiam Diuina officia celebrare, gloss.not.in d.c.is cui, & in c.vlt.de offic. ordin.lib.6.Innoc.Henric. Abb.& Felin.num.8.in c.sacro, de sent.excommun.eamque sequitur (vir ętate recentior, litteris tamen & eruditione antiquis ęquandus) Martin. Nauarr.in Man.Confess.cap.27.num.170.D.Couar.in c.Alma mater, 2. part.relect.§.1.num.3. de sentent.excomm.lib.6. quę communis, & verissima opinio, probatur in c.pręsenti, 5.q.2. Est etiam ei permissum, Ecclesiasticam iurisdictionem exercere, siquidem ab ea suspensus non est, gloss.in verbo, interdictum, in d.c.sacro, quam Doctores ibi communi cōsensu sequuntur Abb.in c.ab excommunicato, col.4.de rescript.Ioan.Milis in repertorio, in verbo, Suspensus. Est etiam ei licitum Ecclesiam introire, & in ea orare, quando Diuina munera non celebrantur, gloss.sing. quę loquitur in excommun.in c.qui studet, 1. quęst. 1. Innoc.in cap. nuper, de sent.excommun.non tamen potest sacra audire, ita Dom.in d.c. is cui, quam opinionem communem esse testatur eam sequutus Nauar. vbi supra allegaui.

Notabis etiam circa hoc, quòd generaliter per quodcumque interdictum prohibita sunt Diuina solennia, Sacramenta, necnon Ecclesiastica sepultura (his exceptis) quę iure permittuntur. Ita colligitur ex cap.fin. de excessibus pręlat.cap.non est, de sponsalib. c.quod in te, de pœnitent. & remis. c. responso, de sent.excommunic.c.quoniam, c.fin.de sent.excommun.lib.6.

Ex quo manifestè sequitur, violantem Ecclesiasticum interdictum, irregula-

irregularem esse, text.not.in cap. 1. de re iudic.lib.6. cap. 1. c.Is cui, §.vlt. de sent.excomm.eod.lib.Regia lex 18.tit.9. part. 1, & ibi noster Gregor. in gloss. *Irregular.* Non tamen irregularitas contrahitur per quemcumq; actum, nisi per actum alicui ordini competentem, quem is qui exercet habet. Ita singulariter tenet Innoc.in c.vlt.de excess.prelator.quam supra multis comprobauimus.

Celebrās tempore cessationis à Diuinis, an sit irregularis.

Sed questionis est, vtrum qui tempore cessationis à Diuinis celebrauerit, irregularis iudicari debeat; in qua glo.notabili, & communiter à Doctoribus recepta, in c.si canonici, de offic.ordin. in 6. in ea est opinione, vt existimet, eum irregularem non esse. Idem in cessatione generali respondendum est, etiamsi ab eo decreta sit, qui interdicti sententiam iure poterat pronunciare. Innocent.num. 3.vbi Abb.Anton.Prepofit.Franc.& communiter omnes, in c.dilectis, de appellat. Idem Innocent.num. 4.in c.irrefragabili, de offic.ordin.Siluest.in Summa, in verbo, cessatio, §.vlt. & in verbo, interdictum, 1.§.1. Cardin.& Imol. in Clem. 1. §.1. cessationis, de sent.excommunic.vbi Bon.num.9. Mart. Nauar.in Manual. Confess.c.27. num. 188. Contrariam tamen opinionem in cessatione generali ab eo imposita, qui poterat interdicere, tenet Ioan. Andr. in c.si Canonici, de officio Ord.in 6. Idem ibi Innoc.in c.non est vobis, de sponsalib. vbi Prepofit.colum.4. Felin.in c.irrefragabilis, §.ceterum, de offic.Ordin.Ang.in Summa, in verbo, cessatio, Floren.in 3.parte tit.26.cap.3.col. 2. Primam tamen sententiam magis communem & benigniorem esse profitetur D. Couar.in d. capit. Alma mater, 2.parte relect.§.2. num.3. Licet asseueret fortassis posteriorem esse veriorem, considerata & perpensa mente Sacrorum Canonum, prohibentium Ecclesiastice censure violationem. Ipse verò non auderem à prima opinione recedere, que vt cōmunior, ita & verior est, cui suffragatur text.in d.c.is cui, de sent.excom. lib.6. quo sancitum est, non esse quemquam irregularem censendum, nisi in casibus iure Pontificio definitis, nullus tamen locus Sacrorum Canonum expressus reperitur, quo irregularitas in hoc casu infligatur; igitur statuenda non erit. Nam licet in Clement. 1. de sent.excommunicat. cessatio generalis, Ecclesiastico interdicto quo ad eius obseruationem & violationem comparetur, illud in vniuersum non est, sed quo ad illam excommunicationem tantum.

C *Suspensus.* Vide authorem nostrum infra, capit. 122.num.4. & que post eum scripsi.

D *Irregularitatem.* Vide text.in c.si celebrat, de cleric.excomm.minist. l.5.tit.9.par.1.& l.pen.eod.tit. Et ratio huius decisionis est: quia excommunicatus minori excōmunicatione, nō est ab aliquo actu ordinis Ecclesiastici suspensus, quia Sacramentorum perceptio non pertinet ad aliquē

actum

actum ordinis, & hac ratione prohibitus Sacramenta percipere, minimè ab aliquo actu ordinis suspensus est. Et ea potissima ratione irregularis non est iudicandus: tametsi Sacramenta percipiat; est quidem necessarium, vt quis efficiatur irregularis, quod sit suspensus ab aliquo actu ordinis, quem is qui illum exercet, habet. Quę opinio communis est, vt supra ostendimus.

Delinquat. Vide text.in d.cap.si celebrat, ex quo cum vtatur dictione (*Grauiter*,) manifestè colligitur, clericum minori excommunicationis vinculo innodatum, ante obtentam absolutionem Diuina celebrantem solennia, mortalem culpam contrahere, quod ibi Doctores communi consensu notant, & probat Regia lex 6. tit.9. part.1. Caietan.in Summa, in verbo, excommunicatio minor. Siluest.in verbo, excommunicatio, 4. in princ.not.3. Cuius ratio manifesta est: quia excommunicatus, qui sic celebrat, contrauenit speciali pręcepto, quo prohibetur Sacramentũ percipere; si verò talis excommunicatus Sacramenta non percipiat, sed solũ conferat, veniali tantum peccato delinquit, quod insinuare videtur text. in 2.sui parte, in d.c.si celebrat, qui omissa dictione, (*Grauiter*) simpliciter hunc peccare asserit, sentire videtur, hoc veniale peccatum esse, non mortale; & ita illum text.ad hoc perpendunt Anchar.ibi, & Caietan.in dicto verbo, excommunicatio minor. Siluest. d.notab.3. Couarruuias in d.cap. Alma mater, 1.parte, §.8.num.2. Domin.Soto, in 4.Sent.dist.22.quęst.1. artic.1. Quamuis Siluest. in d.Summa, in verbo, Excommunicatio, 4.in princ.asseueret, mortale crimen hoc casu committi, vt & d.Regia lex 6. & opinionem istam sequi videtur doctissimus Couar.in d.num.2. tamen egregius Mart. Nauarr.in Manuali Confess.c.27. num.24. ceteris melius hanc controuersiam resoluit, existimans, nullum peccatum committi; qđ ea neruosa ratione probat: nam cum Sacris Canonibus excommunicatus minori excommunicationis vinculo ligatus, tantum separatus sit à Sacramentorum participatione passiua, manifestè sequitur, posse absque alicuius criminis reatu Sacramenta ministrare, si dando non suscipiat. Et ea ratione à peccatis potest absoluere, quia id dare est, non verò accipere, & poterit infirmis Sacramentum conferre, absque Missę celebratione, necnon ab excommunicatione absoluere.

E *Tex celebris in c.si celebrat, de cler. excom. vel deposit. ministr. interpretatur.*

Nec his refragatur text.in d.c.si celebrat, in d.2.parte, quia quatenus dicit excommunicatum minori excommunicatione conferentem Sacramenta, peccare, intelligi debet de illa collatione, quę fit vna cum participatione: nam aliàs text.ille esset sibi contrarius, cum expressè ibi definitum sit, talem excommunicatum, à sola Sacramentorum participatione esse separatum. Et iste est germanus intellectus illius text. qui ex mente Host. & Anchar.colligitur. Qua ratione clericum minoris excommunicationis

nicationis vinculo ligatum, qui Sacramenta contulerit, si ea minimè susceperit nullum crimen commisisse iudicandum est. Et ideò in publicis Ecclesiasticis tribunalibus accusari non potest, & ita non semel me obtinuisse in publicis causarum actionibus sum memor.

NON IEIVNI. Cap. XXXIV.

1 Sacramenta altaris non debent nisi à ieiunis hominibus celebrari.
2 Clericus non ieiunus celebrans, cui pœnæ sit obnoxius.
3 Somnus non est de substantia digestionis.

1 SAcramenta † altaris non nisi à ieiunis hominibus celebrari [a] a Cartha
a ginensi Concilio prohibitum est; quod fuit transcriptum à Gratiano in c. Sacramenta, de consecr. dist. 4. Contrafacienti autem nulla ibi pœna statuta fuit. Qui autem post cibum & potum etiam minimum Diuina celebrauerit, excommunicationi subiacebit: vt in Concilio Toletano 7. in canone 2. quem retulit Gratian. in c. nihil, 7. q. 1. in §. nullus post cibum; Concilium tamen Bracharense 2. in canone 10. seuerius animaduertit, disponens, quòd presbyter in hoc delinquens, continuo ab officio suo
2 priuatus à proprio deponatur Episcopo. Item talis † celebrãs nisi premissa dormitione, priuandus est beneficio suo, vt in c. Si constiterit, de accusat. secundum Host. in Summa, in tit. de consecr. Eccles. vel altar. in §. Et qualiter ieiuno. Vide tamen Card. in c. ex parte, de celebrat. Miss. in 4. q. vbi dicit, quod celebrans post cibum vel potum, potest deponi, allegat. d. c. si constiterit; Et quia in illo textu nulla fit mentio de depositione, intelligenda sunt verba Cardin. iuxta id quod notat Aretin. in d. c. si constiterit, in 3. notabili, dum dicit: Tertiò tene menti hunc text. quòd si presbyter celebrat post cibum sumptum ante dormitationem, istud dicitur crimen graue, & dignum depositione à beneficio. Sed aduerte quòd ego credo, quod per illum textum non posset dari pœna priuationis beneficij, clerico non ieiuno celebranti, quia secundum Abb. ibi, post Host. vera causa priuationis fuit, quia ebriosus celebrauit, quod præsumitur, quia per totam noctem stetit in potatione, & manè incontinenti celebrauit. Iudex ergo attenta personæ, & excessus qualitate, ac facti publicitate pœna carceris aut suspensionis in delinquentem circa hoc poterit animad-
b uertere [b] Quia hodie † seruari Concilium illud Bracharense, esset nimis
3 rigidum. Vnum tamen nota in isto proposito, quòd somnus non est de substantia digestionis, vt quis dicatur ieiunus, sed satis est, quòd sit perfecta digestio, vt notat Abbas in d. c. si constiterit, circa finem. Vide Cardinalẽ, in d. c. ex parte, qui dicit, sufficere digestionem secundum qualitatẽ

cibi

cibi sumpti: & quod dicunt Physici, quod digestio perficitur in septem horis. Credo tamen, quòd istę septem horę computandę sunt ab hora duodecima medię noctis, aliàs autem qui cenasset hora prima, vel secunda post duodecimam, non posset celebrare, etiam in vndecima ante meridiem, quia licet cibus sit digestus, ille tamen non dicitur illo die ieiunus, & vide gloss. in d.c. Nihil. in gloss. finali, volentem, quòd aliquis comederet ante mediam noctem, & sentiret adhuc eructationes, quia nondum est cibus digestus, & quamdiu sentit cibum, abstinebit.

ADDITIO.

CElebrari. Vide text. in c. ex parte, de celebr. Miss. vbi Doctores, Bertach. in tract. de Episcop. 2. part. lib. 4. quęst. 42. & latissimè Cardin. à Turrecrem. in c. Sacramenta, de consecrat. distinct. 1. Nicol. Boer. decis. 4. per totam. Sed quid teneatur facere sacerdos, qui post rem diuinam inceptam memorię illus subuenit se non esse ieiunum. Lege Domin. Soto, in 4. distinct. 13. quęst. 2. artic. 6. qui post S. Thom. censet, quod si id post consecrationem contigerit, debet sacramentum sumere, si verò ante inceptam Missam, relinquere tenetur, nisi grande scandalum timeretur. Idem sequitur Angel. in summa, in verbo, Eucharistia, 2. §. 6. Siluest. in verbo, Eucharistia, 2. §. 7. A

Notabis tamen vtiliter circa capitulum hoc, quod si post consecrationem Sacerdos morte, vel alia graui infirmitate pręoccupetur, cum hoc casu Missę celebritas per alium suppleri debeat, si non reperiatur clericus, nisi qui non sit ieiunus, is iure poterit diuinam rem perficere, & Sacramentum sumere, absque alicuius pœnę metu: nam cum duo pręcepta hoc constituto casu contraria sint, in eam partem est inclinandum, quę magis referat: at pręstantius pręceptum est, quod Sacramentum perficiatur (quod Diuinum est) aut Diuino proximum, cap. comperimus, c. relatum, de consecratione, distinct. 2. quam prohibitio ne sumatur nisi à ieiuno, quę humana est, c. liquido, ead. distin. Ita tenet Domin. Soto, 4. sent. d. 12. q. 1. art. 8.

Animaduertere. Adde quòd, licet author non meminerit, opinionem istam amplectitur Ioan. de Anan. in cap. si constiterit. de accusat. Sequitur Petrus Foller. in pract. crim. Can. in vltimis verbis. B

Ieiunus. Vide Domin. Soto, d. artic. 8. vbi authoris nostri opinionem amplectitur. C

AC IN DIE SAEPIVS. Cap. XXXV.

1 *Clericus in die non debet nisi vnam celebrare Missam.*

2 *Quod si plures in die Missas celebrauerit, cum pœna iure expressa non sit, iudicis arbitrio est puniendus.*

Clericis in die sępius celebrantibus nulla pœna in sacris sanctionibus constituta est, sed nec illis hoc expresse prohibetur, imò potius in Concilio celebrato per Archiepiscopum Moguntinum, & aliquot Episcopos, anno Domini 1023. in loco Salegunstat. in canone 5. decretum fuit, vt vnusquisq; presbyter in die nō amplius quā tres Missas celebrare presumat; vnde vsque ad illum numerum licitum erat illo tempore in partibus illis. Quod Concilium habes in fine libri Decretorum Diui Burchardi, Episcopi Vvormaciensis, qui illi Concilio interfuit. Iura nam-
1 que † Canonica sufficere Sacerdoti vnam Missam celebrare [a] solum, af-
a firmant, ut in cap. Sufficit, de consecrat. distinct. 1. & in c. Consuluisti, & in c. te referente, de celebrat. Missar. non tamen plures dicentibus, pœnam aliquam comminantur, licet text. in d. c. sufficit, in fine, versic. dicat, quod pro pecunijs aut sęculariū adulationibus pluries celebrans vna die, non existimat euadere damnationē, ꝙ magis ęternam, quam tempo-
2 ralem pœnam videtur respicere Sed quia † tale facinus in conspectu populi graue solet iudicari, idque aliquando auaritię causa à pauperculis, & parum doctis sacerdotibus perpetratur, non debent Ecclesiastici iudices illud leue reputare, sed attenta facti notorietate, populique scandalo personęq; perpetrantis moribus & qualitatibus consideratis, sic in hoc errantes corrigere, vt ceteri pœnę metu à similibus cohibeantur. Adeo enim amor viuendi in otio, clericorum bonam partem inuasit, vt hac tempestate, quo laborem fugere possint, Sacri ordines suscipiantur; euenit insuper, vt iam pauperculi Sacerdotes, eo solo tempore, quò sacrificio Missę vacant, totius diei sumptus necessarios promereri, ac deberi sibi contendunt, atque ob id vna sola celabratione, pluribus, qui plures eleemosynas prestiterunt, satisfecisse arbitrentur: quod mihi semper ini-
b quum visum est. [b] nullo enim iure, nullaque ratione astrictus est, qui sacerdotem occupat per spacium vnius Missę, ad eum in ocio alendum per totā illam diē, quin potius hoc aduersari videtur antiquis illis Sanctorum Patrum decretis, quibus statuerunt, clericos quantumuis verbo Dei eruditos, artificio sibi victum & vestitum quęrere, artificioloq; pręter offensam suę professionis, debere sibi parare vestimentum. Vt notanter inuenies in Concilio Carthaginēsi 4. in c. 51. 52. 53. & in c. Clericus victum, cum cap. seq. 91. dist.

ADDITIO.

A Celebrare. Vide vndecim casus, quibus eodem die iterum celebrare licet, quos refert Siluest. in summa, in verbo, Missa, 1. §. 7. & septem scribit Martin. Nauar. in Manuali Confess. c. 25. num. 87. & alios commemorat Domin. Soto, in 4. sent. distinct. 13. quęst. 2. artic. 2. & Regia lex 50. tit. 4.

tit.4.parte 1. Qui quidem casus antiquitus cum Ecclesia Sacerdotum inopia laborabat, erant frequentissimi: hodie verò rarissimè cõtingunt, pręter diem Natiuitatis Dominicę, & cum clericus ob inopiam duarum Ecclesiarum curam habet. Id verò notandum censeo, quòd in dictis casibus, quibus clericis iterum celebrare permittitur, procedit, si ieiuni fuerint: vnde si in prima celebratione lotionem sumpserint, amplius eis celebrare non licet, c.ex parte, de celebrat. Missar. d. Regia lex 59. not. Abb. & Doctores in cap. consuluisti, de celebrat. Miss. tradunt DD. in d.c. ex parte, quo loco dicit Hostiens. se magnos viros vidisse in hoc errare.

Visum est. Adde latissimè Scotum Quodlib. 20. Palud. in 4. sent. dist. 45. q. 2. Dom. Soto, lib. 9. de iust. & iure, quęst. 2. artic. 2. & in 4. distin. 13. quęst. 2. artic. 2. Quibus in locis egregiè pro eius singulari eruditione rem hanc explicat, & authoris nostri opinionem sequitur Nauar. in Manuali Confess. c. 25. nu. 92. vbi dicit, quod Ecclesię vsu recepta sit. B

ET SINE AQVA ET IGNE, VEL IN PANE fermentato, & in calice ligneo. Cap. XXXVI.

1 *Clericus istorum criminum reus, ab officio & beneficio est deponendus.*

POena sic celebrantis [a] est, quod † deponatur ab officio & beneficio, & in c. fin. de celebr. Miss. vbi Abb. dicit, quod Doctores nõ exprimũt, an debeant concurrere omnia supradicta, ad hoc, vt presbyter deponatur, & q credit ipse procedendum secundum qualitatem loci, & contemptum presbyteri considerandum, an habuerit illud in consuetudine. a 1

ADDITIO.

CElebrantis. Vide Regiam legem 52. tit. 4. part. 1. & lege 56. ibid. & circa huius capitis argumentum de forma & debito more ministrãdi Eucharistię Sacramentum, vide latissimè Mag. sent. & Theologos, in 4. sent. dist. 9. vbi Domin. Soto, art. 1. cum multis sequent. A

ET SVPER ALTARI NON CONSECRATO. Cap. XXXVII.

1 *Clericus super altari non consecrato celebrans, arbitrio iudicis qualiter puniendus sit.*

2 *Sacerdos erigens aliud altare, nisi quod ab Episcopo sanctificatum fuerit, degradandus est.*

1 PIe quidem † ab Ecclesia constitutum est, quòd Eucharistię Sacramen-
a tum non nisi super consecratum altare à celebrante conficiatur [a] non autem contra facienti sacerdoti pœna descripta reperitur. Vnde Card. in d.c. fin. de celebr. Missar. meritò quęstionem mouet: Si quis celebrat super altari non consecrato, qua pœna sit puniendus? & dicit, quòd si ex malitia, vel nimia desipientia, punitur pœna illius text. quam in capitulo pręcedenti descripsimus, & hoc propter identitatem rationis; & vlterius procedendo, dicit, quod idem videtur in omnibus alijs excessibus commissis circa cultum Sacramentorum. Postremò tamen dicit, quòd quia pœnę sunt restringendę, locus erit pœnę arbitrarię, & hoc credit verius; nisi tanta esset identitas rationis, quod posset esse locus pœnę illius text. & in proposito huius capituli, vide textum in c. Nullus presbyter, lo 2. de consecrat. distinct. 1. qui dicit, quòd nullus presbyter in Ecclesia consecrata aliud altare erigat, nisi quod ab Episcopo loci fuerit sanctificatum, vel permissum: & si clericus contrarium fecerit, degradetur, quod ego intelligerem, quando clericus erigeret illud tanquam consecratum, & vt in eo celebraretur sine aliqua ara consecrata.

ADDITIO.

A *Conficiatur.* Vide latè Dom. Soto, in 4. sent. dist. 13. quęst. 2. art. 3.

SINE ORARIO, SEV STOLA, ET ALIIS vestibus sacris. Cap. XXXVIII.

1 *Sacerdos ad Missarum solennia non aliter accedere debet, quàm orario vtroq; humero circumseptus, quod si aliter fecerit, excommunicandus est.*

2 *Sacerdos sine casula, & alijs vestibus sacris celebrans, arbitrio iudicis est puniendus.*

1 SAcerdos cum ad solennia † Missarum accedit, non aliter accedere de-
a bet, quam orario vtroque humero circumseptus, [a] sicut tempore ordinationis suę dignoscitur consecratus, ita, vt de vno eodemq; orario, ceruicem pariter & vtrumque humerum premens, signum in suo appareat pectore crucis; ita deponit Concil. Bracharense 3. in Canon. 3. quod transcriptum est in cap. Ecclesiastica, 23. distin. Si quis autem aliter egerit, ex-
b communicationi debitę subiacebit, [b] vt ibi, de quo textu meminit Durand. in Rationali Diuinorum officiorum, c. de stola, vbi dicit, quod forte quis diceret illud decretum esse abrogatum per contrariam generalis Ecclesię consuetudinem. nā non vbiq; partes stolę reducuntur ante pectus

in mo-

in modum crucis. In his tamen Regnis cõsuetudo seruat decretum illius Concilij, & licet ille text. solum de orario, siue de stola disponat, si Clericus sine casula, aut alijs vestibus sacris celebraret, nihilominus puniendũ credo superioris arbitrio. Et aduerte, quod dum text. in d.c. Ecclesiastica, dicit, quod clericus propter hoc excommunicationi subiaceat, exponit ibi Archidiac. dupliciter: Primò, si admonitus non vult cessare. Secundò, excommunicationis, idest, suspensionis ad tempus pro arbitrio iudicis, cum ibi non determinetur tempus: & hanc secundam expositionem credo veriorem. B

ADDITIO.

A *Sacrarũ vestium antiquissimus vsus.*

C*Ircumseptus*. Nota circa huius capitis argumentum, quod ad Diuini muneris maiestatem maximè expedit sacris vestibus in sacris ministerijs vti. Sunt quidem vestes sacrę sacris ministris designatę, diuersę, siue plures, aut pauciores, pro diuersitate graduum & ministeriorum, quarum vsus antiquissimus est in Dei Ecclesia, tam in ipsorum ministrorum vestibus, quàm in altaris ornatu: meminit equidem horum Clemẽs in suis epistolis; meminerunt etiam alij venerandę antiquitatis Patres. Quamquam non sit dubitandum, paulatim aliqua esse addita, aut mutata: & ita refertur Dalmaticarum vsum incępisse à Siluestro, quarum frequenter Gregorius in Epistolis meminit. Oraria verò, quę frequentissimè stolę nuncupantur in antiquioribus Concilijs, tamquam Presbyterorum, & Diaconorum propria ornamenta constituuntur; vtcumque sit, illud est asseuerandum, hanc esse Apostolorum, vel vniuersalium Conciliorum antiquissimorum traditionem. Et vide multa lectu non indigna, quę de Sacerdotalibus indumentis (huic loco accommodatissimis) vltra alios diligenter scripsit Domin. Soto, in 4. sentent. distinct. 13. quęst. 2. artic. 4. Et de singulorum ornamentorum significatione, ratione, ac comparatione illorum ad veteris legis ornamenta, de quibus vltra alios disserit eleganter Rabanus, lib. 1. de institut. cleric. cap. 14. & sequentibus. Et Hugo de sancto Victore, lib. de mysterijs Christianę fidei, 4. & lib. de mysterijs Ecclesię, c. 6. Et Vide Onufriũ Panuin. virũ sanè doctissimũ, & varię & indefessę lectionis, in tract. interpretat. vocum obscurarum Ecclesiasticarum. Concil. Trident. sess. 22. cap. 5. & Can. 7. ead. sess. *Si quis* (inquit) *dixerit cerimonias, vestes, & externa signa, quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica vtitur, irritabula impietatis esse magis, quam officia pietatis, anathema sit.*

Onufr. Panuin.

Ex quo meritò exterminanda & releganda est impij moder. Parisien. opinio, in 2. par. extricati Laberin. nu. 53. ad finem, asseuerantis, Pontificios ritus, nõ ab Apostolis emanasse: sed postea partim ab Ethnicis, partim

Contra impium modern. Parisië. & alios Hereticos.

à Iudęis processisse. Et miror sanè locum illum non fuisse castigatum in nouissimo libro expurgato, edito hoc anno 1584. Conantur sanè impij homines, has sanctissimas cęrimonias increpare, & de medio tollere, vt ijs adiumentis destituti, peccatis nostris depressi, perpetuo somno sepulti, Dei nostri obliuiscamur; si hęc nobis adempta essent, forte peiores essemus Sodomitis & Gomorrheis.

B *Subiacebat*: Ex qua sanè excommunicationis pœna, manifestè sequitur, Clericum sine sacris vestibus celebrantem, mortalem culpam contrahere; nam aliter excommunicationis pœna non imponeretur, c.nemo, c.nullus, 11.q.3. tradiderunt Theologi, pręsertim Thom. in 4. dist. 18.q.2.ad 3.quęst Felin.& Doctor.in rubr.de sent. excom. quam esse cōmunem sententiam testatur Domin.Soto, in 4.dist.22.q.1.artic.2.D.Couar.in c.Alma mater, 1.par.relect.§.9.num.1.de sentent.excomm.lib.6. Cui suffragatur Concilium Trident.sess.25.cap.5.& hanc sententiam tenet in specie Ant.3.par.tit.13.c.6.§ 6.Nec à tali crimine excusaretur clericus, sine sacris vestibus celebrans, si aliter mortem vitare nequeat, secundum Caietan.1.2.q.69.artic.4. Quę opinio nimis dura videtur egregio Nauarro, in Manuali Confess.c.25.num.84.

AC IN PRIVATIS LOCIS SINE EPISCOPI licentia celebrarunt. Cap. XXXIX.

1 *Missarum solennia, non nisi in locis ab Episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit, celebranda sunt.*

2 *Clericus qui flagitium in hoc commiserit, qua pœna puniatur.*

3 *Episcopis in domibus nullo modo celebrare licet.*

Sicut non alij, quam sacrati Deo Sacerdotes debent Missas celebrare, nec sacrificia super altare offerre, sic non in alijs, quam Domino con-
a secratis locis, a id est, in tabernaculis Diuinis precibus à Pontificibus delibatis, Missas cantare, aut sacrificia offerre licet, nisi summa coegerit necessitas. Verba sunt singularia, text. in c. sicut, de consecrat. distinct. 1. Et in Concil. Triburiensi, de quo in cap. sequenti, disponitur, quod Missa-
1 rum solennia † non nisi in locis ab Episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit celebranda sunt. Idem etiam disponitur in c.hic ergo, ead. distin. Quę iura sacerdotibus contrarium facientibus; pœnam non statuunt, text. autem in c.nullus presbyt. el primo, ead. dist. idē prohibet illis, qui de
2 cętero participes voluerint esse sacerdotij. Per quę verba videtur † cōminata talibus pœna amittendi participationē sacerdotij. Facit ēt Conciliū Carthagin.2.in Canone.9.vbi ita disponit: Quisquis presbyter inconsulto

Episcopo

Episcopo agenda in quolibet loco voluerit celebrare, ipse honori suo sibi contrarius existit. Sexta autem Synodus, de qua in c. clericos, eadem distinct. dicit clericos, qui ministrant in oratorijs, quę intra domum sunt, cum consensu Episcopi loci hoc facere pręcipimus. Si quis verò hoc non obseruauerit, deponatur. Vnde fortè sumpta occasione acerrimam pœnam talibus imponendam scripsit lex nostri regni, videlicet, quod clerici, qui taliter celebrant, deponantur, & in perpetuum carcerem damnati detrudantur. Ita disponit lex 4. ti. 10. partita 1. De qua nempe grauitate pœnę, summè mirandum est, cum hoc iure Canonico non sit expressum, parque per hoc fiat delictum hoc, pluribus alijs grauissimis, pro quibus pęna similis imponitur. At ne quisquã sibi suadeat hoc non esse tã graue iudicandũ, ex eo quod pium & Christianũ videatur, vbilibet velle videre corpus Redemptoris nostri, & quia pluries propter hoc sępius audiunt Missam, qui aliàs non audirent: nam contrarium apertè dicit textus in d. c. sicut, per hęc verba: Satius est enim Missam non cantare, vel audire, quam in his locis, vbi fieri non oportet, nisi pro summa necessitate contingit. Quis enim dubitat antiquos illos sanctissimos Ecclesię Patres plus dilexisse, quam nos Redemptorem nostrum, eiusque aspectu delectatos fuisse magis, & flagrasse desiderio, & tamen non nisi in Ecclesijs illum videre seu si Sacerdotes erant in eis tantummodo de cœlo illũ ad manus proprias admirandis illis consecrationis verbis aduocare ausos fuisse. Nos verò ad cubicula seu cenacula nostra illum quotidie trahimus, nulla necessitate vrgente, sed aut desidia quadam ad Ecclesiam eundi, aut superbo quodam fastu, quasi iam parum sit solis hominum obsequijs coram hominibus venerari, nisi etiam inter nostram mundi pompam commemorare liceat, quod adhuc ipse filius Dei ad nostras domos nobis ministraturus accedit: ad domos, inquam, ludis, blasphemijs, ebrietatibus, ac luxurię actibus obscœnis sępissimè violatas, cũ Ecclesias sanctas Dei sola vnius coniugalis actus pollutio sine peccato facta contaminet, b vt per Siluest. in Summa, in verbo, Consecratio, lo secondo, §. quinto quęritur, versic. Tertius casus. Si honorabilior nobis aliquis ad nos accedere vult, summum dedecus arbitramur, si non pręueniamus eundem, ad eius hospitium euntes. At quem credimus Deum, quem confitemur Redemptorem, quem tremendum iudicem expectamus, Angelicis stipatum choris, ad sordida nostra receptacula non modo venire permittimus, sed si fas est dicere, compellimus. Aduertant quęso vniuersi Christiani, & tempestatis huius calamitatem considerent, & aliqua Germanię oppida tam celesti hoc munere, Corpore videlicet filij Dei, orbata cognoscant, cum in omnibus retroactis sęculis nusquam id contigisse legamus, quamuis Deus ipse summus plures hęreses in sui offensam prędicari &

recipi permiserit, & quod hoc miserrima nostra ętate successerit, ad irre-
uerentiam erga Dominicum Corpus referamus. Constat enim nusquam
Sacerdotes maiori habitos contemptui, & Eucharistię donum maiori
ingratitudine susceptum, & irreuerentia tractatum fuisse. Timeant-
que qui talia contemnunt, tam graue Dei subire iudicium, tantique
muneris priuationem sibi & posteris promereri. Satis enim securi vi-
uebant paucis elapsis annis, qui talem nunc patiuntur animę morbum,
& salutis ęternę dispendium. Vt autem magis pudeat Christianos,
hanc Redemptori suo irreuerentiam facere, legant obsecro Æmilium
Probum, in vita Alcibiadis scribentem, aspersum fuisse infamia, quod
in domo sua facere mysteria dicebatur, quod nefas erat more Athenien-
sium. Et si inter Ethnicos (qui lapidibus & dęmonibus immolabant pe-
cudes) nefas esse hoc domi agere perpenderint, quam sit indecens in-
telligant omnipotenti Deo Patri & Creatori omnium vnigeniti Filij sui
Saluatoris nostri Corpus & Sanguinem virginis visceribus compactum,
cum ipsa diuinitate vnitum, in impuris domibus offerre. Ad tantę igi-
tur irreuerentię damnum minuendum, oporteret Episcopos omnes de-
precari summum Pontificem, vt altaris portatilis facultates nullatenus
concederet, & concessas reuocaret, ac interim in suis Diœcesibus prohi-
berent, ne quisquam Sacerdos in priuata domo celebraret, nisi prius de-
centia loci per eos, aut suos Vicarios examinata fuerit, dum tamen hoc
1 in Iudicum seu Notariorum lucrum non cedat. Prohibere insuper, ne
ornamenta Ecclesiarum alicui extra illas commodentur. Deceret insuper
3 & ipsosmet Pręsules, ad aliorum exemplum, nunquam nisi in Ecclesijs
celebrare, aut Missam audire: nam ipsis etiam Episcopis in domibus nul-
latenus licere celebrare, disponit textus prędictus, in cap. sicut, quod an-
te disposuerat Concilium Laodicense Canone 8. in hęc verba videli-
cet; Non oportet in domib. oblationes ab Episcopis siue presbyteris fieri.

ADDITIO.

A Consecratis locis. Est quidem animę nostrę natura rationalis insita,
à cuius lumine ea quę facienda, quęve sequenda sunt, doceamur:
& vt singulari notione discamus ea, quę ad Diuini numinis cultum &
sacrificium pertinent; nam vt Regius Vates pręclarè cecinit Psal. 4. *Signa-
tum est super nos lumen vultus tui Domine*. Omnibus namque innatum
est fateri esse Deum, vt scribit Cicero 2. de natura Deorum. Nec vlla gens
tam immansueta, tamq; fera vnquam fuit, quę Deum esse negarit, licet,
qualem habere deceat, ignoret, teste eodem Cicerone lib. 1. de Legib. Iu-
ris naturę quippe est erga Deum religio, vt in l. veluti, ff. de iust. & iu. Et

Dei

Deicultus à natura inductus est, quamuis colendi modus à lege institutus sit, author est Arist. 5. Ethic. Et ea ratione primum firmissime credendum est, Deum esse, eumq; omnipotentem, bonorum largitorem, malorum auersorem, & sacrificia ab hominibus, quamuis diuerso modo, tamē aliquo omni seculo exhibita fuisse, dubitandum non est. Vide latè Vualdense in tomo 5. de Sacramentalibus, tit. 4. c. 26. & latius tit. 17. cap. 143. Domin. Soto, in 4. sentent. dist. 13. quęst. 2. art. 3. Quibus in locis multa do ctè ac piè circa locum istum aduersus Lutherum, & Vvicleff, & impiorum hęreticorum dogmata scribunt. Est etiam religio & Catholica veritas, credere, destinandum esse locum, in quo Deum Optimum Maximum sacrificijs & orationibus propitium nobis faciamus. Semper equidem mortalium animis insitum fuit, Deum in certis locis colendum esse, adeo vt falsissimę etiam religiones id crediderint. Quãobrem pro diuinarum rerũ veneratione, operę pretium semper fuit, vt essent qui eas curarent, qui templa construerent, & sacrificia ex regula facerent, vt scribit Aristotel. 6. Polit. cap. fin. & 3. Polit. c. 10. Sed vt Ethnicos taceamus, sacra historia tradit, ante legem scriptam, in lege naturę, iustos viros, altaria quibus Deo sacrificarent, dedicasse, vt Genes. 8. legitur de Noe, & 13. de Abrahamo, & 28. de Iacob, qui cum à somno, quo visionem viderat, euigilans, cognouisset, verè Dominum esse in eo loco, lapidem in titulum erexit. Vnde Deuteron. 12. sic sancitum est: *Caue ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris, sed in eo quem elegerit Dominus in vna Tribuũ tuarum offeres hostias.* Nec in peregrinatione deserti, voluit Dominus populũ sacrificia, nisi in tabernaculo facere, vt legitur Exo. c. 26. * Hoc sanè Dominus in Veteri, & Nouo testamēto docuit, vt ex Decretis Clementis Papę c. 22 tradit D. Burchar. de Ecclesię decr. lib. 3. c. 59. ibi: *Aliter enim non sunt hæc agenda, nec ritè celebranda, docente nos Nouo & Veteri testamento. Hæc à Domino Apostoli acceperũt, & nobis tradiderũt.*] Et vltra innumera Iuris Pontificij decreta, quibus hęc veritas probatur, quorum aliqua author hic allegat, idem fuit definitum in sacro Cõcilio Tridentino, sess. 22. in decreto de obseruandis, & euitandis in celebratione Missę. Vnde post dictum Concilium, nec Summus Pontifex, facultatem concedit celebrandi extra locum sacrum, etiam Episcopis in vrbe morantibus, sed tantum Cardinalibus: vt testatur Mart. Nadar. in Manuali Confess. ca. 25. n. 8. licet singulari beneficio sibi eã dem datam fuisse facultatem dicat. Casu verò, quo detur facultas celebrandi rem sacram in aliquo Oratorio, seu Ecclesia de nouo ędificata, concedenda est cum clausula, saluo iure, & sine prę iudicio parochialis Ecclesię, vt à sacra Cardinalium Congregatione statutum est: nec semel data, sine causa reuocari debet. Ita peculiari decreto dictę sacrę congregationis definitum vidi.

Decretũ Card. q præsunt Cõc. Tridẽ. interpretatio ni.

Hodie

* Hodie verò prędictorium Illustrissimorum Cardinalium declaratione 28. similiter prohibitũ est, in priuatis domibus sacra facere, nisi necessitas suberit, & tunc id fieri permittitur in Sacello, siue Oratorio ad Diuinum tantum cultum destinato, cum Ordinarij approbatione.]

B *Contaminet.* Adde glos. not. dictam opinionem tenentem, in ca. vnico, de consecrat. Ecclesię, vel altar. lib. 6. quam sequitur Specul. lib. Ratio na. diuin. offic. titu. de dedicat. Ecclesię. Ioan. à Silua. in tract. de benefic. 1. par. q. 5. requis. 7. quam esse communem testatur D. Episc. Couar. in 4. Decretal. 2. parte, cap. 7. §. 2. num. 3. Angel. in summ. in verbo, consecratio, 2. q. 7. Et grauissimus, & maturi iudicij vir Gregor. Lup. qui in glossandis, elimandisque Partitarum legibus singularis & incredibilis eruditionis amplissimum testimonium prę stitit, quem certò scio, proxime venturo seculo apud nos Hispanos Bart. non inferiorem iudicatum iri. Is, inquam, in l. 20. tit. 10. par. 1. in verbo. *Fornicatio*, huic ẽt sentẽtię subscribit. Quamuis gloss. in c. in Ecclesijs, de consecrat. dist. 1. teneat Ecclesiam minime pollui, ex coniugali concubitu. Quam sequitur Hentic. in c. fi. n. de consecrat. Ecclesię vel altar. Mart. Nauarr. in Manuali Confess. c. 27. num. 252. Dom. Soto, in 4. Sent. dist. 13. q. 2. art. 3. Alphonsus à Castro, Zamorensis, subtilis & acuti ingenij vir, & verbi Domini preco celeberrimus, li. 1. de potest. legis pęn. c. 7. doc. 2. Idẽ disponit Regia lex 20. tit. 10. part. 1. Quę opinio procedere potest, quando coniuges longo tempore in Ecclesia habitarent. Ita censet Siluest. in Summa, in verbo, Consecratio, 2. quę. 5. & in verbo debitum, quęst. 3. D. Couarru. & Greg. in locis nouissime allegatis.

Gregor. Lup.

Non tamen coniuges à mortali crimine excusarentur, si carnale commercium habuerint in loco Sacro, siue cõsecrato, vel benedicto, siue eam habuerint, vt voluptate fruantur, siue vt fornicationem euitent, siue multo, siue paruo tempore in Ecclesia steterint. Ita Palud. in 4. distinct. 32. q. 2. art. 3. Antonin. in 3. parte, tit. 1. c. 20. §. 2. Cardin. à Turrecrem. in §. sed cum naturale, arg. 4. distinct. 5. Martin. Nauarr. in Manuali Confess. c. 16. num. 33. Caietan. in Summa, in verbo, matrimonialis vsus peccata, §. 6. Licet contrarium tenuerit Ang. in Summa, in verbo, debitum, §. 32. & alij per eum relati, & d. Alphonsus à Castro d. documento 2.

C *Commodentur.* Adde, quòd iam hodie in hoc amplissimo Toletano Archiepiscopatu, nouissimo Synodali decreto prohibitũ est, ne ornamenta, & alia Ecclesiarum bona, ad earum decorem & ornatum necessaria, alicui cõmodentur: nisi tãtum alteri Ecclesię annexę. Clericus verò, Oeconomus, vel Sacrista, illius constitutionis transgressores, pęna duorum aureorum sunt multandi. Ita sancitum fuit libro 3. dictarum Constit. sub. tit. de rebus Ecclesię non alienand. c. 4. Antiquitus autẽ seuerior pęna infligebatur: nam in Concil. Toletano sub Flauio Egica Rege celebrato, anno

 no

no eiusdem regni.7.Idibus Nouembr.Aera 732.c.4.decretum fuit, eum qui vasa sacra, aut ornamenta Ecclesię in vsum proprium profanauerit, honoris proprij ordinem amittere, & sacrę communionis perceptione perpetuo (nisi in mortis articulo) priuatum remanere: necnon dictorum bonorum restitutioni esse obnoxium.

MISSAMQVE PRO REQVIE DEFVNCTORVM PROmulgatam, pro viuis celebrarunt hominibus, vt illi mortis incurrerent periculum. Cap. XL.

Sacerdos, qui hoc crimen commiserit, à proprio ordine depositus, in perpetuum exilium mittitur.

POena huius † criminis est, vt talia perpetrantes à proprio ordinis gradu deponantur, & exilij perpetui ergastulo relegentur,[a] vt cautum est in Concilio Toletano, quod refertur in c.quicūq; sacerdotum, 26. q.5. de quo textu meminit Host. in c.fin.de sortileg.& ibi Io.de Anan.in fine. meminit etiam Paul.Grilan.in tract.de sortilegijs, in 14.q.& in 17.& habetur ille Tractatus, & alij sui, in 4.vol.Tractatuum huius nouę impressionis, in qua fuerunt redacti plures tractatus ad volumina decem, & quia Gratian. refert breuiter verba illius Concilij Toletani, si quis cupiat illud originaliter legere, inueniet in Synodo 17.Toletana, celebrata Aera 732.in c.6.sub Rubr. De his qui missam defunctorum audent pro viuis maleuolè celebrare. Quę Synodus hucusque non est impressa.[b] 1 a b

ADDITIO.

R*Elegentur*. Vide doctissimum, & nostra ętate celeberrimum Iureconsultum Iacob. Menoch. in libello varię & indefessę lectionis, de arbitr.iudi.quęst.libro, inquam 2.Cent.4.Casu 388.n.15. A

Non est impressa. Adde quòd decretum dicti Toletani Concilij nouissimè refert Frater Bartholomęus Carranza de Miranda, Archiepiscopus Toletanus in Epitome Conciliorum, Conc.Tolet.17.c.5.cuius verba hęc sunt: *Qui fallaci voto missam pro requie defunctorum promulgatam, pro viuis student celebrare hominibus, non ob aliud, nisi vt is qui, pro quo offertur sacrificium ipsius Sacrosancti libaminis, interuentu mortis, ac perditionis incurrat periculum, tam ipse Sacerdos qui celebrauerit, modo dicto, quā ille, qui ob talia peragenda incitauerit, exilij perpetui ergastulo relegetur, & (nisi in mortis articulo) Sacra communionis perceptio denegetur, & Sacerdos insuper à proprij deponatur ordinis gradu.* Hactenus Concilium. B

EVCHARISTIAM OB EBRIETATEM AC VORACItatem euomuerunt. Cap. XLI.

1 Sacerdos, qui delictũ hoc cõmiserit, quadraginta diebus debet pœnitere.
2 Species Sacramentales quamdiu in suo vero esse remanent, sub eis consistit inseparabiliter Corpus Christi.
3 Si Sacramenti species, quæ discerni possunt, euomita fuerint, quid faciendum sit.

1 CLerici vel Monachi, seu † Diaconi, Presbyteri, quibus tale contigerit, 70. diebus debent pœnitere, a vt in c. si quis per ebrietatem, de consecr. dist. 2. vbi vide Card. de Turrecrem. qui dicit, quòd considerata causa vomitus, quę ponitur in textu, scilicet, ebrietate, & voracitate, & circumstantia, non videtur quòd pœna taxata excedat, & ideò securè iniungenda est. Cum autem textus non aperiat qualitatem pœnitentię, quę debet fieri in illis diebus, videtur relicta arbitrio iudicis. Ratio huius pœnę
2 est: quia secundum veriorem, & securiorem opinionem, quamdiu † species Sacramentales remanent in suo vero esse, sub eis consistit inseparabiliter corpus Christi, & sic si prędictę species eijciuntur per vomitum, ipsum corpus similiter eijcitur. quę sequitur Card. vbi supra, quem etiã vide
3 in §. fin. dicentem, quod tunc † si species euomitę discerni possunt, & sunt sumptibiles, debent exsiccari, & sumi per se, si potest fieri, vel cum vino, vel alio liquore: si non sunt sumptibiles, tunc reponantur in aliquo honesto loco iuxta altare; si species non possunt discerni, presumuntur digestę, nisi statim sint euomitę, quo casu reponuntur in aliquo honesto loco. De quo etiam vide per Siluest. in summa, verbo, Eucharistia, lo 2. §. Nonò quęritur, versic. quartum.

ADDITIO.

A POenitere. Nota quod Episcopus, cui hoc contigerit, nonaginta diebus pœnitere tenetur: si autem infirmitatis causa euenerit, septem diebus tantum; vt in c. si quis per ebrietatem, hic allegato, de quo vide Hostiens. in sum. in tit. de custodia Eucharist. §. quę pœna, nu. n. 4. Steph. Aufrer. in addit. ad Capel. Tolos. q. 218.

AC OB NEGLIGENTIAM IPSORVM ALIQVID sanguinis stillauit in terra, & in altare. Cap. XLII.

1 Pœna huius criminis quæ sit.

Pœna

POena huius † excessus ponitur in c. si per negligentiam, de consecr. dist. 2. per hęc verba. [Si per negligentiam aliquid de sanguine stillauerit in terram, lingua lambatur, tabula radatur, si non fuerit tabula, vt non conculcetur, locus conradetur, & igne consumetur, & cinis intra altare condatur, & Sacerdos 40. diebus pœniteat: si super altare stillauerit calix, sorbeat minister stillam, & tribus diebus pœniteat. Si super linteum altaris, & ad aliud stilla peruenerit, quatuor diebus pœniteat, si vsque ad tertium, 9. diebus, si vsque ad quartum, 20. diebus pœniteat, & linteamina, quę tetigerit stilla, tribus vicibus minister abluat calice supposito, & aqua ablutionis sumatur, & iuxta altare recondatur]. Quę pœna cum sit Canonis antiqui, & quę magis videtur pœnitentię foro quam iudiciali prouidere, si casus occurrent, & in iudicium deducatur, tunc iudex attenta facti qualitate, & astantis populi notitia, vel scandalo, & sacerdotis culpa, vel negligentia, pœnam moderabitur vel augebit, prout equius sibi visum fuerit. 11

ADDITIO.

ADde circa huius capitis materiam Capel. Tolos. & Steph. Aufrer. in addit. decis. 218. incip. Item fuit quęsitum qua pœna.

ALIQVOTIES INSVPER CELEBRANDO CORPVS & Sanguinem Domini non percipiebant. Cap. XLIII.

1 Sacerdos, qui crimen hoc commiserit, qua pœna puniendus sit.

1 HOc enim † licet temporibus nostris rarò accidat, quia semper qui celebrat saltem publice, sumit Corpus, & Sanguinem Domini Concilio tamen Toletano XII. quod habetur de consec. dis. 2. cap. relatum, cautum est, quod quicunque Sacerdos ad Diuinum altare sacrificium oblaturus accesserit, & se à cōmunione suspenderit, ab ipsa, qua se indecenter priuauit gratia communionis, anno vno repulsum se nouerit.

SVPER REBVS APTIS AD FACIENDVM SORTILEGIA, & ad illum effectum vnam vel plures Missas scienter celebrarunt, adhibitis nefarijs precibus, & verbis superstitiosis. Cap. XLIV.

1 Sacerdos, qui hoc immane scelus commiserit, est deponendus.
2 Pœna huius sceleris, quando iudicis arbitrio sit infligenda.

Quam

1 QVam graue sit rebus sacris vti † ad committenda scelera, nemo non nouit: & si hoc in quocunque grauiter puniendum est, quanto magis id faciendum erit, si talia perpetrans, cultu ac ministerio Sacrarum rerum est ordinatus? Vnde Sacerdos, qui in hoc deliquerit, deponi debet, ex sententia Pauli Grillandi, in tract. de sortilegijs, qui est vol. 5. tract. diuersor. Doct. in questio. 14. qui etiam describit aliquas res, super quibus solent predictę Missę celebrari ad dictum effectum. Mouetur per tex. in c. si quis episcopus, 26. q. 5. qui hoc non probat; quia nihil de hoc delicto dicit; nec imponit pœnam depositionis. Mouetur etiam argumento text. in c. quicunque, eadem caus. & quęst. qui leuius crimen graui pęna castigat. Et dicit tandem, quod quidam dixerunt esse pœnam arbitrariam: quod dicit tolerari posse, quando factum non esset valde turpe, vel persona Sacerdotis simplex. Et vide Abb. in c. quidam, ad finem, De celebrat. Missar. vbi dicit, quod Sacerdos Missam celebrans, vt Deus perdat aliquem, licet conficiat, debet hoc comperto, deponi: quia abutitur tanto Sacramento. Superstitiosum autem clericum deponendum, & in monasterium detrudendum, dicit Siluest. post Host. in locis per eū relatis, in sua Summa, in verbo, Superstitio, §. Vndecimò quęritur.

ADDITIO.

AD de Paul. Grillandum vltra locum quem hic author allegat, in tractat. de sortileg. quęst. 16. & 17. Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. qq. lib. 2. Centur. 4. Casu 388. num. 14.

IN CVSTODIA EVCHARISTIÆ DESIDES. Cap. XLV.

1 Clericus istius criminis perpetrator qua sit pœna plectendus.
2 Sacramentum Eucharistiæ summa decentia custodiendum est,

1 HVius desidię † pœna ex dispositione Concilij Arelatens. de quo in cap. qui bene, de consecr. dist. 2. talis est, quod qui benè non custodierit Sacramentum Eucharistię, & mus, vel aliquod aliud animal illud comederit, quadraginta diebus pœniteat. Qui autem perdiderit illud in Ecclesia, aut cuius incuria pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit, triginta diebus pœniteat. Nouissimè autem taliter delinquentes, ab officio tribus mensibus suspenduntur, vt c. 1. de cust. Euchar. Grauiori pœna puniendi, si aliquod nefandum inde contigerit, quę videtur relicta iudicis
2 arbitrio, argumento text. in cap. de caus. de off. deleg. Quali autem † decentia seruari debeat Eucharistia, benè ordinauit Honorius III. in c. fanè, de celebrat. Missar. sub talibus, & notandis verbis: Ne propter incuriam

Sacer-

Sacerdotum Diuina indignatio grauius exardescat, distinctè precipiendo, mandamus, quatenus à Sacerdoribus Eucharistia in loco singulari, mundo, & signato semper honorificè collocata, deuotè ac fideliter conseruetur.

ADDITIO.

Vide circa huius capitis argumentum Capellã Tolosanam, dec. 182. vbi Aufrer. in addit. & vide in hoc Archiepiscopum Toletan. c. 1 sub tit. de custod. Euchar. lib. 3 Synodalium Constitutionum.

Illud verò notabis, quòd propter negligentiam in sacrificijs admissam vindictam Dei Optimi Maximi proximam esse, exẽpla Nadab & Abiu fidem faciunt, vt habetur Leuit. c. 10. cum alijs, 1. Reg. c. 2. 3. & 4. Atque Herodotus lib. 2. piaculum fuisse apud Ægyptios tradit, immolasse hostiam non notam à sacerdote, qui priusquam immolaret, explorabat diligentissimè an munda esset: deinde alligato canabe cornibus, applicataq; terra sigillari annulo impressa, mundam esse notabat.

Hinc procedit, parochum, cuius desidia, uel negligentia infirmus absque Sacramentali confessione, & Sacra communione moritur, à suo officio remouendum esse, cum reus sit animę illius, vt dicit glos. in c. officium, in verbo, sine confessione, de offic. Archipresbyt. pro qua mirè conducit text. in c. presbyter, 16. q. 6. Idem esset asseuerandum de alio quocunque Sacerdote qui puerum in necessitate noluerit baptizare: nam si absque baptismi Sacramento decedat, Sacerdos huius criminis reus deponitur, cap. quicunque, de consecrat. dist. 4. Ego quidem semper vidi pro his criminibus suspensionis pęnam, cum reclusione ad tempus imponi.

Pœna parochi, cuius negligentia infirmus non recepit Sacramẽtis accessit.

Et in effectu opinionem istam, nempe, arbitrariam pœnam iniungendam esse, tenet Mart. Nauar. consil. 13. sub tit. de pœnis.

MISSAMQ. SACRAM INCOEPTAM RELIQVERVNT. Et sine cooperatore ipsi soli celebrarunt.

Cap. XLVI.

Quod noue editum est.

1 *Clericus qui Missæ sacrificium cœptum relinquit, qua pœna puniatur.*
2 *Clericus qui rem sacram cœptam relinquit, grauissime peccat.*
3 *Causæ aliquæ traduntur, quibus excusatur clericus, qui Missam sacrã non perficit.*
4 *Clericus qui rem sacram propter impedimentum non perficit, impedimento cessante potest finire.*
5 *Clericus solus celebrans deponitur.*

Clericus

1 Clericus qui † absque rationabili, & vrgentissima causa Sacram Missam inceptam relinquit, à Sacro Corpore, & Sanguine Domini nostri suspensus est, iuxta Macarij Summi Pontificis decretum, in c. nullus, de consecratione, dist. 1. cuius text. authoritate Archid. in c. nullus, 7. q. 1. scribit eum minoris excommunicationis sententiam incurrere. Imò, sunt qui putant, eum maioris excommunicationis sententiam incurrere: quibus suffragari videtur Toletanum Conc. in d. cap. nihil, quo sancitum est, quod huiusmodi desertor, excommunicationis sententiam obtinebit. Sed verius est in nullam excommunicationem incidere, non maiorem, quia nullibi cautum reperitur, iuxta gloss. singularem in c. fin. de iure patron. Nec verba Concilij Toletani aliquid vrgent, ibi. *Sententiam excommunicationis obtinebit.* Quia sunt verba futuri temporis, quę non inducunt pœnam ipso iure impositam, nisi alia verba id significantia iungantur, gloss. not. in reg. in pœnis de regul. iuris, lib. 6. gloss. Bart. & Bald. in l. iubemus nulli. C. de Sacrosanct. Eccles. gloss. in l. 1. C. ne liceat potentior, cum propè infinitis allegatis ab Andr. Tiraquel. in elegantissima illa relectione l. si vnquam, in verbo, *Reuertatur*, num. 39. C. de reuocand. donation. Non minorem: quia aliud Macharij responsum, quod ansam prębuit Archidiac. vt hoc asseueraret, nullam de excommunicatione mētionem facit, sed tantum de suspensione à Corpore & Sanguine Domini. Ita nouissimè tenet Mart. Nauarr. in Miscellaneis, de Oratione, Miscellaneo 42.

2 Peccat sanè † grauissimè clericus, qui inceptam Missam non perficit. Tum, quia iure prohibitum est, vt dixi; tum etiam, quia prębet ansam audientium distractioni, vt in suscepta deuotione frigescant, quod ipsum dicendum censeo de omnibus alijs horis Canonicis, vt insinuat dictū Concil. Toletanū, in d. c. nihil, quatenus loquitur de omni officio, in quo Domino psallitur, vt ponderat egregius Nau. in trac. de Oratione c. 16. num. 45.

3 Si tamen † legitima adfuerit causa, permissum est Diuina munera incepta relinquere, vt tenet S. Thom. in 3. parte quęst. 53. art. 6. Palud. in 4. distinct. 11. quęst. 1. concl. 2. Iusta autem causa illa iudicanda est, quę prouenit ex impotentia facti: quia clericus qui Missam incępit repentino morbo afficitur, ita vt eam perficere non possit. Alia est iuris impotentia, quia forte ea incepta meminit se comedisse, vel quod erat suspensus, vel excommunicatus, irregularis, vel in peccato mortali. Ita tenet Diuus Thom. in d. 3. parte q. 58. art. 6. ad secundum. Quam doctrinam communiter receptam esse asseuerat Martin. Nauarr. in d. c. 16. n. 57. Ex quorum tamen sententia liceret, cui hoc contigerit, condigna facta pœnitentia, Sacram rem finire, etiamsi ante consecrationem illius memorię hoc superueniat. Si aliàs scandalum oriretur, quicquid reclamet Palud. in 4. Sēt. dist. 13. quęst. 2. colum. 2. Si tamen absque vllo scandalo posset à Sacra re

incepta desistere, id omninò facere tenetur, in tribus casibus supra enumeratis, nempè, comestionis, irregularitatis, vel excommunicationis; sed in quarto, si meminit se in mortali peccato esse constitutum, perficere potest, modo condignè pœniteat. Sed illud memoria dignissimum est, clericum Missam dictis tribus casibus finiendo non affici irregularitate. Ita tenet Ang. in Summa, in verbo, Eucharistia, 2.§.2. & sequent. Siluest. in eodem verbo, quęstio. septima, colum. fin. Quam opinionem amplectitur Nauar. in dicto cap. 16. dicens eam iustiorem esse, licet ab ea recedat Palud. in quarta distinct. 11. q. 1. col. 2. Ego verò in animę iudicio libenter Angel. Siluest. & Nauar. opinionem, quę summa nititur ęquitate sequor, sed in exteriori foro clericum istum à iuris Pontificij pœnis immunem non iudicarem. Tertia causa erit ingressus excommunicati, & denunciati, qui pertinaci impioque animo ab Ecclesia exire nolit, si antequam Sacer Canon incipiatur, id contingat, Missa incępta relinqui potest; vt in Clemen. Grauis, iuncta gloss. de sentent. excommunic. Si verò Canone incepto eueniat, finienda est, ex dictę glossę sententia, quæ communis est, teste Nauarro in dicto c. 16. qui singulariter eam declarat, vt procedat, quando peruentum est ad verba consecratoria: nam si canone incepto antequam ad dicta verba fuerit peruentum, medio illo tempore excommunicatus denunciatus Ecclesiam fuerit ingressus, nolitq; recedere, missa finienda non est. Quarta causa erit, si incępta Missa interdictum superueniat speciale, vel huiusmodi cessatio, vt neque valuis apertis, vel clausis celebrari possit, vel interdictum generale, & non permitteretur valuas recludi: in his sanè casibus Missa finienda non est, intelligendo tamen, vt supra scripsimus, an deuentum fuerit ad verba consecratoria, vel ne.

Nec illud est omittendum, † quòd sicut iusta subsistente causa, Diuina solennia finienda non sunt, fortiori ratione, tali interueniente legitima causa, qui Missam inchoauit, potest iterato eam inchoare, licitum nempe est, imò laudabile admodum, verbum Domini eadem oratione repetere, vt in sacris Euangelijs passim legimus. Ioan. 6. ibi: *Amen, amen, dico vobis.* Et in Psalm. *Fiat, fiat,* vt habetur Psalm. 40. & 105. & apud D. Paul. ad Rom. 8. & ad Galat. 4. Et iusta causa ea iudicabitur, si magnus Princeps magna comitatus familia, Ecclesiam ingrediatur, eo tempore quo verisimile non sit, quòd aliam Missam audire possit. Ita piè fecisse fatetur Martin. Nauar. cum iam ad Epistolam Missam cęlebrando peruenisset, regressum inque fuisse ad Introitum; (is inquam) in d. c. 16. nu. 56. qui etiam legendus est in dictis Miscellaneis de Oratione, Miscellan. 43. num. 219. quo loco scribit hoc licere, etiam dicta Epistola, & aliquando Sacro Euangelio, censetque esse iustam hoc faciendi causam, si multi 4

superuenerint operarij, solicitatores, & causarum actores, quibus rogantibus, vt Sacerdos Missam denuo inchoaret, posset morem gerere, ne operarum suarum iacturam facerent, vel illorum deuotio alterius Missę tarditate frigesceret. At cum hodie tanta sit Sacerdotum copia, rarissimè hoc eueniet. Et ut liberè dicam quod sentio, casus iste vltimo loco adductus ab egregio Nauarro mihi nullo modo placet; imputandum quidem est his hominibus, qui suis sęcularibus negocijs inuoluti, cōgruo tempore ad sacram rem audiendam minimè accesserint. Nec iustum, nec decens est, Diuina munera ita pertractari, vt istorum voluntate repetantur, inde sanè scandalum generaretur, & qui à principio his audiendis interfuerunt, molestè ferent. Et ideò clericus qui in hoc deliquerit, pro modo culpę arbitraria pœna ab Ordinario erit plectendus.

Martin. Nau. opinio confutatur.

* Iustissimè sanè ab Ecclesia iustitutum est, ne sacerdos sine cooperante celebret, nam cui dicet: ***Dominus vobiscum***, aut, ***sursum corda***, aut, ***gratias agamus Domino Deo nostro***. Cū nullus sit qui respondeat. Aut in canone. ***Et omnium circumstantium***, cum nemo sit. Aut quem ad orationem inuitat, cum dicit, ***Oremus***. Quod si clericus, aut monachus pręceptum hoc tam pium, iustum, & salubre fuerit transgressus. Periculosam superstitionem, & longè relegandam esse, ex Concil. Nannetensi, c. 30. docet D. Burchar. lib. 3. de Ecclesiast. decre. c. 68. vbi suspensionis pœna pro crimine hoc fuit statuta. Quæ hodie, si casus contigerit, ad tempus pro iudicis arbitrio imponetur. Ideò iustissimè definitum est in c. hoc quoque, de consecrat. dist. 1. missas non nisi duobus pręsentibus celebrandas esse, retulit Conc. Coloniense, de offic. & vita clericorum, c. 18.

HORIS PROHIBITIS CELEBRARE SVNT AVSI. Et quibusdam Missis certarum candelarum numerum superstitiosè assignantes. Cap. XLVII. Quod nouè editum est.

1 *Clericus qui horis prohibitis celebrauit qua pœna plectendus sit.*
2 *Clericus qui noctu celebrat, à peccato non excusatur.*
3 *Episcopus an possit dicto casu facultatem indulgere.*
4 *Clericus vtrum possit post meridiem celebrare.*
5 *Priuilegia magnatibus concessa, vt post meridiem res sacra possit eis ministrari, an sint iuri communi consentanea.*
6 *Quibusdam Missis certarum candelarum numerum superstitiosè assignantes, arbitrarijs pœnis plectendi.*

SAcri Tridentini Concilij decreto stabilitum est, vt Episcopi (ne impię superstitioni detur locus) edictis pœnisque impositis caueant, ne

Sacer-

Sacerdotes alijs quam debitis horis celebrent: vt habetur sessione 22. in decreto de obseruandis, & euitandis in celebratione Missę. Erunt igitur puniendi si in hoc deliquerint, illis pœnis quę Synodalibus constitutionibus, vel edictis fuerint decretę, & si nullę fuerint statutę, arbitraria pęna pro modo culpę sunt plectendi, cum iure definita non sit c. de causis. §. de illis, de offic. deleg. l. 1. ff. de iure deliberandi.

Vnde post dictum Concilium, antiquata est ea consuetudo, quę in aliquibus locis vigebat, vt longe ante lucem Missa celebraretur, ea ratione, vt operarij famuli, & domestici, eam audirent, vt operibus suis melius postea vacare possent. Similiter ea consuetudo censetur sublata, quę recepta erat, vt Missę nuptiarum (pręsertim nobilium) eo tempore dicerentur. Caueant igitur clerici, ne pretextu talis consuetudinis, decretum illud transgrediantur, quia à pœnis debitis non excusarentur.

Peccat equidem † clericus qui noctu, & ante diem celebrat, vt est commune omnium Doctorum placitum, teste Nauarro in Manuali Confess. cap. 25. num. 85. Episcopis autem hoc interdictum non est, ex gloss. sententia, in cap. fin. in verbo, *Indulgemus*, de priuileg. lib. 6. tenet Palud. in 4. Sentent. dist. 13. q. 2. conclus. 2. art. 2. & licet nullo iure fulciatur, cum ea consuetudo receperit, amplectenda est. 2

Poterit verò clericus † absque alicuius pœnę metu ante diem celebrare si Episcopi, vel sui superioris facultas interuenerit, quę tribuenda est propter necessitatem communicandi infirmum morti proximum, & defectum Eucharistię, vt tenet Archiepiscopus Florent. in 3. part. tit. 13. ca. 6. §. 4. quem sequuntur Ang. Siluest. & recentiores, quos allegat Mart. Nau. d. c. 25. qui censet propria authoritate id fieri posse, si superior sit absens. Is sane qui in culpa fuit non seruandi sacratissimam Eucharistiam in Ecclesia infirmis ministrandam, grauissimè punietur. 3

Delinquit etiã † Clericus, quo ad huius capitis punitionem (prout nonnulli arbitrantur) qui post pręteritam maximam partẽ Horę Sextę (quę meridie finitur) celebrare audet, vt scribit Ioan. Andr. in ca. 1. de celebrat. Missar. cuius opinionem communem esse fatetur Nauar. in tractat. de Oratione c. 21. numero 31. & in d. cap. 25. à qua ipse iure optimo recedit, asseuerans non esse prohibitum (scandalo cessante) post meridiem vsque ad nonam horam celebrare: quia nullo iure nec congrua ratione prohibitum est, imò permissum, si recte perpendamus quod sacrificium incruentum à Sacerdote in persona Christi oblatum, idem est quod ea hora ab ipsomet Christo oblatum fuit cruentum, quod quędam Missa fuit, quod ipse sępissimè fecisse & consuluisse testatur. 4

Ex quibus colliges, † ea priuilegia, quę Magnatibus concessa sunt, vt eis possit res sacra post meridiem vsque ad nonam horam celebrari, iu- 5

ri communi esse consona, & id tantum operari, vt aliquorum scandalum sedetur. Quibus non refragatur Tridentinum Concilium quatenus prohibet, ne Sacerdotes alijs quam debitis horis celebrent, quia intelligendum est de horis ante lucem, vel post nonam.

* Imò antiquitus hac perpensa ratione, ante horam tertiam diei minimè celebrare licebat, vt ex Epist. Telesphori, Papę adducit D. Burch. de Eccles. decret. lib. 3. c. 64. *Missarum*, inquit, *celebrationes ante horam diei tertiam, minime sunt celebrandæ, quia eadem hora Dominus crucifixus, & super Apostolos Spiritus sanctus descendisse legitur.* Excepta nocte sanctę Natiuitatis. Eodem Sacrosancti Conc. Tridentini decreto, ad impiam quorundam superstitionem radicitus extirpandam, prohibitum fuit, ne in Sacratissimo Missę sacrificio, certarum candelarum numerus obseruaretur: impiè existimantes, sacrificium illud longe ab alijs differre, quasi numerus ille aliquid ad virtutem Sacramẽti conferret, quod existimare impium, & nefandum esset. Quod enim candelę, in Diuinis celebrandis luceant, consentaneum est Cristianę religioni, necnon Diuinorum maiestatis, quod verò in his superstitiosus constitutus sit numerus, à sacrorum puritate longe alienum puto. Clerici verò, qui in hoc deliquerint, censuris, & pœnis, Episcopi arbitrio, plectendi sunt, vt Tridentino decreto supra allegato probatur.

COMMENDATVMQVE SIBI INFIRMVM BAPTIZARE noluerunt. Cap. XLVIII.

1 *Clericus qui crimen hoc perpetrauerit, depositionem meretur.*

1 PResbyter † qui in prouincia propria, vel alia, vel vbicunque inuentus fuerit, commendatum sibi infirmum baptizare noluerit, pro intentione itineris vel aliqua excusatione, si sine baptismo moritur, deponendus est, ex decreto Martini Papę, in cap. Quicunque, de consecr. distinctione quarta.

BENEFICIA PLVRA POSSIDENT. Cap. XLIX.

1 *Plura habere beneficia, rationi naturali aduersum esse eleganter ostenditur.*
2 *Pluralitas etiam beneficiorum Canonicis sanctionibus obuiat.*
3 *Beneficiorum pluralitas multis magnisque sanctorum virorum testimonijs damnatur.*

4 *Habens*

4 Habens multa beneficia, etiam cum dispensatione, sine causa tamen concessa, in anima iudicio securus non est, & ibi traditur an Papa possit in pluralitate beneficiorum dispensare.

5 Plura habens beneficia etiam simplicia, quorum alterum ad commodè viuendum sufficiens est, altero priuari potest.

6 Recipiens beneficium aliquod, curam habens animarum annexam, si prius tale beneficium habeat, eo, ipso iure priuatus est, & illud habere contendit, alio etiam priuandus.

7 Si duo simul & semel alicui curata beneficia cōferantur, tūc datur optio.

8 Beneficij secundi acceptatio facta vi iracundiæ, non facit primum vacare, si incontinenti acceptans pœnituerit.

9 Pœna vacationis primi beneficij sibi non vendicat locum, nisi adepta secundi beneficij pacifica possessione.

10 Pœna cap. de multa, per Extrauagantem Constitutionem quæ incipit Execrabilis, Ioan. XXII. aucta est.

HAbere plura beneficia [a] inter crimina referre volui: † quia licet in nostris temporibus non modo non iudicetur criminosum, verum etiam is sapientior habeatur maioriq; dignus honore, qui plura beneficia aggregare, & acquirere sciuerit, hoc pernitiosissimum Christianæ Reipublicę, Ecclesięque vniuersalis statui, animarumq; saluti fore censeo. Idque rationi naturali obuiare, ac sanctis Ecclesię Constitutionibus, pluriumque sanctorum Doctorum opinionibus contradicere. Quid enim rationi naturali aduersum magis, quàm quod vnus, & idem homo varia Ecclesię stipendia in varijs & distantibus sępe locis, & quibus varia incumbunt onera, in se ipso suscipiat? Quę est enim humana Respublica, quæ suos Iudices, Rectores, Tabelliones, & alios officiarios stipendijs in absentia frui, & vagari permittat? Quis in sua, quantumuis ampla & ditissima domo, vni ministro absenti salaria plurium ministrorum persoluit, ac ab eo quoscunque suo nomine subrogatos admittit. Sola domus Dei Ecclesia sancta tali inordinatione suo priuatur ministerio, ac debitis fraudatur obsequijs. Vnde verissima sunt beati Bernardi verba in Declamatione super Euangelio. Dixit Simon Petrus ad Iesum, in colum. 51. dum dicit, quod sola bona Domini ex omnibus hodie inueniuntur exposita. Quid debet Ecclesia Dei plurium nobilium vanitati, vt patrimonio Iesu Christi dilectissimi sponsi sui, quod flagellis, alapis, sanguinis effusione quęsiuit, eorum alat accipitres, educat canes, saginet equos, nutriat Leones, ac seditiosos homines, qui passim rempublicam turbent? Quid nempe debere potest pluribus alijs rusticorum filijs, ac suis parentibus indoctioribus, à quibus solum

(imò vix) aratra & boues in succeſsionem habere potuerunt, qui illicitis medijs plura occupant beneficia, vt cum illis amplam ſibi parent ſuppel lectilem, varios aptent cibos, ac pro pluribus illicitis ſumptibus pecuniam habeant. Quid denique Eccleſiā eandem quantumuis peritiſsimis ac litteratiſsimis viris debere iudicabimus, vt beneficiorum congerie, ſuę ambitionis inſatiabilem ſitim extinguere debeat, pręcipue his qui doctrina ſua nunquam Eccleſię Catholicę profuerunt, nec prodeſſe curarunt? dic mihi quicunque es, quantacunque polleas eruditione, an eo ſolo quod vigilias ſuſtinueris, ſtudio vacaris, tibi aſtricta eſt Eccleſia Dei, vt te in ſtatu grandi ac pompa magna ſuſtineat? Vidiſtinè aliquando artificem aliquem eo ſolo quod artem didicerit optimè à Republ. alimenta ſuſcipere? An ex eo quod arte ſua Reipublicę vtilis eſt? Quid igitur tibi ſuades, eo ꝙ ſtudueris licere tibi plura Eccleſię beneficia retinere, cum nec vnius eorum onera ſubeas. Aduerte quęſo, quod litteratis viris non plura beneficia, ſed maiora concedi ſanxerunt Canonica iura. Si quando verò vt plura habeant beneficia cum peritis diſpenſare conceditur ob Eccleſiarum vtilitatem, non eorum, id effici debet. Quid enim prodeſt ſtudium Eccleſię ſanctę, ſi id ſolum operatur, vt plura occupes loca, in quibus plures poſſent eidem deſeruire, qui ſufficienti peritia, & maiori charitate, ſeu virtute iniuncta onera ſubirent? Quid prodeſt illi doctrina tua, ſi oues Chriſti tibi commiſſas, imperito mercenario cum tenui ſalario paſcendas committis? Quis ergo inficiabitur hoc aduerſari naturali rationi, ſi eadem ratione non caret? Quod nempe apertiſsimè comprobant leges antiquę Gentilium, qui ſolum naturali lumine regebantur, in quibus prohibitum erat expreſsè, vt apud eos non eſſet vir duplex, aut multiplex, ſed quod ſinguli ſingula facerent, vt in Socraticis legibus cauebatur. Confirmant hoc etiam notanda verba Iuſtiniani in l. nemo, C. de aſſeſſor. dum dicit: Neque enim facilè credendum eſt, duabus neceſſarijs rebus vnum ſufficere. Quodq; id ſanctis obueniat canonicis inſtitutis, apertè monſtratur. Primò quidem contrarium diſpoſitum eſt in 7. Synodo (vt refert Gratianus in cap. 1. 21. q. 1.) vbi dicitur, Clericus ab inſtanti tempore non connumeretur in duabus Eccleſijs, negociationis enim hoc eſt, & turpis lucri proprium commodum. Statuit etiam hoc ſancta vniuerſalis Eccleſia à Spiritu ſāćto cōgregata in Concilio illo Chalcedonenſi celeberrimo, à ſexcentis & triginta Epiſcopis celebrato, in cap. 10. illius Concilij, vbi definitum eſt, non licere clericis in Eccleſijs duarum Ciuitatum ordinari. Si quis verò iam translatus eſt ab alia in aliam Eccleſiam, nihil habeat commune cum priore. Illos verò qui auſi fuerint poſt ordinationem illius vniuerſalis Synodi agere contrarium, ſtatuit ſancta Synodus cadere à proprio gradu. De qua deciſione Conci-

iij, breuiter meminit Gratianus, non referendo dictę pœnę appositionem, in cap. clericum, 21. quęstione prima. Hoc pręterea aduersatur decisioni Concilij Placentini, per Vrbanum Papam celebrati, de quo in cap. Sanctorum 70. distinct. vbi hęc pluralitas beneficiorum prohibita est, per hęc verba: *Omnino autem in duabus Ecclesiis aliquem intitulari non liceat*. Hoc etiam improbat Toletanum Concilium de quo meminit Gratianus in capit. vnio, 10. quęstio. 3. in versic. Sed & hoc: per hæc verba, videlicet: *Sed & hoc necessarium instituere duximus, vt plures Ecclesiæ vni nequaquam committantur presbytero, quia solus per totas Ecclesias, nec officium valet persoluere, nec rebus earum necessariam curam impendere*. Cuius Concilij verba originaliter legere desiderans inueniet in Concilio Toletano 16. celebrato sub principe Flauio Egicano anno 6. sui Regni à sexaginta, & vno Episcopis, in cap. de reparat. Eccles. pręcipuè, quia paucula etiam verba, & vtilia in hoc proposito transscribere neglexit Gratianus: quod tamen Concilium hucusque non habetur impressum. Celebrè etiam illud Lateranense Concilium, cui Alexand. III. interfuit, de quo in cap. Quia in tantum, de prębend. Prębendarum multitudinem Canonibus inimicam, materiam deuolutionis & euagationis inducere, ac certum periculum animarum continere, expresse attestatur. Prohibuit hoc etiam Alex. II. qui disposuit, quod nullus presbyter habeat duas Ecclesias, ut in c. per laicos, 26. q. 5. Vnde dicit Abb. in c. conquerente, de cler. non resid. in not. allegando gloss. in c. Dudum, el secondo, de elect. in verb. intitulatam, quod sine peccato mortali non potest quis habere plura beneficia, quando alterum per se sufficit. Et vide etiam Ioan. de Lignano in tractatu de pluralitate beneficiorum, maximè in colum. 2. vbi concludit, quod de iure communi vnus non potest habere duos titulos beneficiales ecclésiasticos extra casus in iure expressos, & adducit optima fundamenta in proposito. Extant † insuper sanctorum ac grauium virorum commentaria, quibus hanc pluralitatem beneficiorum damnant, eamque animabus periculosissimam esse demonstrant optimis, ac vrgentibus rationibus, quas transscribere nolo: patent enim volentibus legere eas, in tract. contra pluralitatem beneficiorum, quem edidit singularis vitæ ac magnę doctrinę vir Dionys. Cartus. pręmaximè in 7. arb. postquam ad totum 11. Posuit etiam aliqua notanda in proposito alter Cartus. antiquior. Dionysio in lib. suo de vita Christi, in cap. 68. de ambitr. & quibusdam alijs defectibus clericorum. Firmat hęc etiam apertè Diuus Bernar. in Epist. 271. ad Comitem Theobaldum, vbi tradit honores, & dignitates Ecclesiasticas debere dari ijs, qui eas dignè ac secundum Deum administrare velint, & possint. Neque licere cuiquam habere plures in pluribus Ecclesijs, † nisi dispensatio- 4

Dionys. Cartus.

ne ob magnam vel Ecclesiarum necessitatem, vel personarum vtilitatem. Et vide in proposito Beatum Thomam, in Quodlibet. 11. in articulo 271. Maiorem in 4. distinct. 24. in quę. 6. & 7. vbi inter alia concludit, quod tenens plura beneficia cum dispensatione, in qua non est rationabilis causa dispensandi, non est in statu salutis. Et vide Felin. in c. 1. n. 30. de constitut. vbi dicit, quod licet Papa habeat potestatem dispensandi in omnibus statutis Ecclesię, sola voluntate tamen illud intelligitur, nisi lex positiua habeat in se quandam rationem diuinam, vel naturalem, vt est lex prohibens pluralitatem beneficiorum. vide illic Abbatem, & alios. Scribit etiam aliqua Gabriel in expositione Canonis, in lect. 28. in duabus vltimis columnis vbi etiam ostendit, quomodo dispensatio Pa-
b pę in hoc non suffragetur [b] nisi fiat ob necessitatem, vel vtilitatem Ecclesię. Et vltra opiniones grauium & singularium Doctorum, in ista materia miracula quędam referuntur per supradictos Doctores Cartus. per quę periculum habentium plura beneficia dignoscitur, quę quidem à Christiano viro contemnenda non sunt. Nec enim ęterna salus propter delicatiorem victum, & ornatiorem vestitum seu ampliorem familiam, in dubio ponenda est, essetq; consentaneum, vt sicut patimur ob solam opinionem eorum, qui medicinam scripserunt, sanguinem minui, pluraq; alia nobis insipida, & satis fastidiosa propinari, ne salus corporis periclitetur (cum sępius eueniat ipsis medicis scriptoribus aut alijs viris, qui ipsorum opinionem in nobis experiuntur, errantibus, non solùm non liberari a morbo, sed eadem phlebotomia, qua sanari credebant, mori ac periclitari infirmos) sic sequendo opinionem Sanctorum, vel insignium Doctorum ob salutem animę pecunias minui, aliaque etsi corpori molesta, tolerare. Cum ex hoc nullum nobis corpori nec animę timeri possit periculum, sed animę post obitum, & corpori post resurrectionem
5 certior, & securior salus ęterna promittatur. Relicta igitur animę † pęna supremo illi mortuorum, ac viuorum iudici, qui solus intelligit delicta cunctorum: prima pœnarum, quę se offert in huius sęculi contentioso foro, est, quòd habens plura beneficia, quamuis simplicia, [c] quo-
c rum alterum sufficit per se ad vitam beneficiati, potest legitimè altero priuari. Hoc probat text. in cap. Conquerente, de cleric. non resid. secundum Abbabi, in 3. not. quod dicit valde notabile, & nunquam obliuioni tradendum; & dicit esse casum solennem priuandi aliquem beneficio suo, licet velit in eo residere. Iustissima quidem est pœna ista, licet his temporibus infelicibus inusitata, non quia vires amiserit, sed ex negligētia aut auaritia superiorum, quorum aliqui in Sacrorum Canonum executione torpescunt, reliqui verò cum plures Ecclesias Episcopales simul aliquando, aut cū vna Episcopali plura alia beneficia retineant, suiq;

officiales

officiales, aut habeant, aut ambi int plures dignitates siue beneficia, auaritia cęci aliorum cupidinem (etsi Ecclesijs, clero ac diuino cultui pernitiosam) refrenare non satagunt. Secunda est, quę † in Concilio generali statuta fuit, vt habetur in c. de multa, de preb. cuius verba sunt: Quicunq; receperit aliquod beneficium curam habens animarum annexum, si prius 6
tale beneficium habebat, eo sit ipso iure priuatus: [d] & si fortè illud retinere contenderit, etiam alio spolietur: is quoque ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionem alterius liberè conferat, cui meritò viderit conferendum. Et vlterius decernit text. idem esse obseruandum in personalibus. Fuit etiam extensa pœna ista per iura Sexti, & Clementin. Primò, ad Regulares dignitates, vt in cap. cum singula, de præbend. lib. 6. Secundò, ad Prioratus, vt in Clementina 1. de supplenda neglig. pręlat. Tertiò, ad Vicarias perpetuas Ecclesiarum parochialium, vt in d
Clemen. vnica de offic. Vicar. Aduerte tamen, quod † si alicui conferātur 7
duo curata simul, & semel, tunc datur sibi optio secundū Abb. ibi colum. 3. versic. In ea gloss. licet alij secundum eum tenuerint, quod non valet collatio. Quando † verò aliquis calore iracundię reciperet secundum be- 8
neficium curatum, non vacaret primum, [e] si incontinenti pœnituit eum, e
secundum eundem, ibi, d. colum. 3. versic. Extra causam. Pœna † verò 9
vacationis primi beneficij, non vendicat sibi locum, nisi post habitam possessionem pacificam secundi beneficij; ita credit Abb. indistinctè, vbi supra columna 4. versic. in ea gloss. Sed hęc quidem † pœna, de qua 10
in d. capit. de multa, nouissimè, & singulari zelo adducta est per Io. XXII. in sua Extrauaganti Execrabilis: [f] quę sub tit. de preb. collocata est, in §. f
qui verò, vbi cauetur, quòd qui receperint deinceps dignitatem, vel personatum, seu officium, aut aliud beneficium, animarum curam habens annexum, si antea habebat aliud beneficium, si illud primum quo noscitur esse priuatus ipso iure, postquam habuerit possessionem secundi, vel per eum steterit quo minus habeat, omni fraude, & dolo cessantibus, non dimiserit in manibus Ordinarij absque more, dispendio, verbo & facto, sine fraude, & sub publico testimonio, ipso iure, & ex tunc est priuatus dicto secundo beneficio quod recepit, & quod durius est, reputatur inhabilis ad sacros ordines suscipiendos, & ad habendum quodcunq; beneficium Ecclesiasticum, quas duas pœnas inhabilitatis ad ordines sacros, & beneficium, incurrit etiam ipso facto: vt voluit ibi glos. Zenzel. in verbo, ipso iure, in fin. verbis. Et vide quatuor requisita, vt procedāt pœnę dictorum iurium, videlicet, c. de multa, & Extrauagantis Execrabilis, per Staphileum in tractat. de gratijs expectatiuis in tit. de qualitate & statu benefic. in §. 4. requiritur. vsque ad §. 4. & vltim. & habes nunc illum tractatum in tomo 4. sexdecim voluminum impressorum Venetijs.

ADDI-

ADDITIO.

A PLura beneficia. Adde quod cum huius capitis argumentum latius pateat quam vt breuibus possim illud concludere, satis erit si legentibus veluti manu duxerim ad ea loca, in quibus pingui Minerua tractatum reperient. Legant igitur Ioan. de Lign. in tractat. de plural. benefic. n. 1. Curt. in eo tract. per totum, Ioan. Nicol. Simon. in ipsomet tractatu, nu. 1. vsque ad num. 22. Lamb. in tract. iuris patronat. 1. parte 2. libr. 7. quęst. 1. art. 5. Paul. Paris. in cap. cum Ecclesiastica nu. 5. de exces. prelator. August. in quęst. suis quęst. 8. num. 1. Aluar. Pelag. da planctu Ecclesię, artic. 9. in fine Domin. Soto libro 3. de iustit. & iure, quęstion. 6. artic. 3. Petrum Rebuff. in practic. benef. titulo, de dispensat. ad plura beneficia, pag. 360. vbi decem rationes congessit, propter quas prohibita est beneficiorum pluralitas. Et vide egregiam legem 3. tit. 16. part. 1. vbi latè Gregor. in verbo, *Otro.* & nouissimè Conc. Trident. sess. 7. c. 4. & sess. 24. c. 7.

B *Non suffragetur.* Vide latissime Domin. Soto, & Petrum Rebuff. in locis nouissimè allegatis, & Mart. Nauar. in Manuali Confess. c. 25. num. 129. & in tractatu de Oratione, c. 22. num. 75.

C *Quamuis simplicia.* Adde glos. sing. c. dudum, in 2. de elect. quę scribit etiam simplicium beneficiorum pluralitatem esse prohibitam, quam Abb. & Scribentes ibi sequuntur, & communem esse fatetur Mart. Nau. in Manuali Confess. cap. 25. num. 125. & probatur in c. conquerente, de cler. non resident. tradit S. Thom. Quodlib. 8. art. 19. & quodlib. 9. art. 19. quę opinio canonizata est hodie in Concil. Trid. sess. 24. c. 17. de reformat. Et Cardinalium Sacrę congregationis fulcita testimonio, his verbis asseuerantiū: *Plura beneficia nō possunt obtineri, licet sint simplicia sine dispensatione Papę.* Circa quod admonendi sunt impetrantes, qui aduersus Sacrorum Canonum instituta plura beneficia etiam simplicia consequi affectant, non quidem securi sunt, etiamsi in supplicationibus suis Pontifici Maximo oblatis, alia se beneficia habere fateantur, & ipse petita beneficia conferat, minimè quidem cū ipse dispensare censetur. Nam aliorum beneficiorum expressio, solum operatur, quòd gratia subreptitia non cēseatur, textus est insignis in c. non potest, de prębend. in 6. quod multis rationibus probat Martin. Nauarr. in tractat. de Oratione, c. 22. num. 64. vbi num. 67. latè disputat, quòd beneficium dicatur sufficiens, ne aliud habenti illud conferatur.

Decretū Cardinalium.

D *Ipso iure priuatus.* Vide Concilium Tridentinum. sesion. 24. ca. 17. cuius verba ponderans Mart. Nau. in Manuali confess. c. 25. nū. 129. *Quatenus dicit, cogantur omnino, &c.* dicit neutram Ecclesiam ipso iure vacare. Sed fallitur in hoc vir egregius, cum à iure antiquo sine nouo expresso re-

Conciliū Trident. ss. 24. cap. 17.

rece dere non liceat, l. pręcipimus, C. de appellat. & loquitur expresse cõtra aliud decretum eiusdem Concilij sess. 7. c. 4. *Quicumq;* (inquit) *de cetero plura curata, aut alia incompatibilia beneficia Ecclesiastica, siue per viam vnionis ad vitam, siue cõmendæ perpetuæ, aut alioquocumq; nomine, & titulo, contra formam Sacrorum Canonum & præsertim Innocentij III. q̃ incipit. Qui multa recipere, aut simul retinere præsũpserit, beneficijs ipsis iuxta ipsius constitutionis dispositionem ipso iure, etiam præsentis canonis vigore, priuatus existat.* Nec verba d.c. Nauarr. his suffragantur, quia Concilium Sacrum ibi loquitur, ante lapsum sex mẽsium, de ea coactione, quę intra tempus illud à iudice facienda est, quo elapso, locus est dictę pœnę, vt ibi etiam definitur.

de refor. curatũ M utin. Nauarro opinio non interpretatur.

Non vacaret primum. Vide Cardinalem in Clement. 1. opposit. 1. de offic. Vicarij. Felinum in cap. sicut ex literis, nu. 4. de iureiurando. Dec. in l. quidquid calore, ff. de regul. iur. Andr. Tiraquel. in tract. de pœnis. caus. 1. num. 29. E

Extrauagans execrabilis. De qua constitutione meminit Petrus Rebuff. in d. pract. de forma signaturę simp. prouisi. versic. aut per constitutionem, pag. 144. vbi dicit, quod si dicta extrauagans constitutio ad vnguẽ seruaretur, non essent tot in beneficijs plurales. F

QVORVM ALIQVA PATRES EORVM NVLLO mediante possederunt. Cap. L.

1. *Beneficia Ecclesiastica hæreditario iure non deferuntur.*
2. *Si Sacerdos instituatur in Ecclesia, in qua pater eius ministrauit, ab ea est amouendus.*
3. *Filius etiam legitimus non potest in beneficium patris succedere.*
4. *Differentia egregia inter filium legitimum, & illegitimum circa istius capitis materiam constituitur.*

ADeò enim Sacrorum Canonum conditores † successionem seu hęreditariũ ius in Ecclesijs Dei abhorruerunt, vt Innoc. Papa II. Apostolica authoritate prohibuerit, ne quis Ecclesias, Prębendas, Prępposituras, Capellanias aut reliqua officia, hęreditario iure valeat vendicare, aut expostulare pręsumat, statuens quod si quis improbus aut ambitionis reus, hoc attentare pręsumpserit, & debita pœna multaretur, & postulatis careret; vt habetur in c. Apostolica, 8. q. 1. Si verò aliquis ista contemnens adhuc in Ecclesia, † in qua pater eius ministrauit, instituatur, pœna eius est, vt ab ea amoueatur, [a] vt statuit. Alex. in c. ad pręsentiam, cum duobus sequent. & in c. quoniam, & in cap. ad extirpandas, de fil. presbyt. nisi 1 2 a

media

media intercesserit persona, vt in d.c.ad extirpandas,& in c. ex transmis-
3 sa, eod.tit. Aduertendum preterea est,† quod licet isti clerici, contra quos hęc denunciatio facta est, dicantur esse illegitimi, tamen quo ad nostrum propositum, etiamsi quis sit legitimus, non potest succedere patri in beneficio, quod ipse possedit nulla persona mediante, vt per gloss. Archid. Domin.& Propositus d.c. Apostolica. Et probat etiam text. quem ibi dicit ad hunc casum expressum Anton. in 5.not.in d.c.ad extirpandas, & not. Anton. post Hostiens. in c.ad hęc, eod.tit.& Dec. in c.inter ceteras, colum. 2.num.4. de rescript. vbi in hac materia bene loquitur. Differunt tamen.
4 † in hoc proposito quo ad alium articulum: quod illegitimus filius non potest prefici in Ecclesia in qua preest pater de presenti, vt habeat alium Canonicatum, vel Prębendam, licet posit eo mortuo habere, dum non succedat in beneficio paterno, legitimus verò potest institui in Ecclesia,
b in qua pater preest, etiam eo viuo, in diuerso beneficio,[b] vt not. in d.glo. & per Dom.& Pręposit. ibi. Si autem isti immediatè succederent in beneficijs filiorum suorum, non priuarentur eis, cum non reperiatur prohibi-
c tum, patrem filio succedere[c] in hoc casu, prout communiter in hoc resident Doctor. in d.c. ex transmissa, vt Pręposit. asserit in d.c. Apostolica, licet contrarium tenuerint Host.& Archidiac.

ADDITIO.

A *B ea amoueatur.* Adde Concil. Trident. sess. 25. cap. 15. cuius singularia verba hęc sunt. *Vt paterna incontinentia memoria, locis Deo consecratis, quos maximè puritas sanctitasque decet, longissimè arceatur, non liceat filijs clericorum, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio in Ecclesiis, vbi eorum parentes beneficium habent, aut habuerunt, quodcumque etiam dissimile beneficium obtinere, neque in dictis Ecclesiis, quoquo modo ministrare, nec pensiones super fructibus beneficiorum quæ parentes eorum obtinent, vel aliàs obtinuerunt, habere. Quod si in præsenti pater & filius in eadem Ecclesia beneficia obtinere reperiantur, cogatur filius beneficium resignare, aut cum alio permutare intra Ecclesiam intra trium mensium spatium, aliàs ipso iure eo priuatus existat: & super ijs quæcumque dispensatio subreptitia censeatur. Ad hæc reciprocæ resignationes, si quæ posthac à parentibus clericis, in fauorem filiorum, vt alter alterius beneficium consequatur, in fraudem huius decreti, & canonicarum sanctionum factæ omninò censeantur, nec collationes secutæ vigore huiusmodi resignationum seu aliarum quarumcumque, quæ in fraudem factæ fuerint, ipsis clericorum filijs suffragentur.* Hactenus Sacrosancti Concilij decretum.

Declaratur Concil. Trid. sess. 25. cap. 61. de refor.

* Circa quod decretum, nonnulla sunt animaduertenda, primo ex ipso colligi filium clerici inhabilem esse ad obtinendum illud beneficiũ quod

parens

parens in illa Ecclesia obtinuit, vel aliud dissimile, & ea ratione collationem ei factam nullam esse, probat in verbis illis: *non liceat*, iunctis illis: *quod sit in præsenti, &c.* Ita interpretatur Mart. Nauar. consil. 18. titul. de constit. Secundò, non licere ei in ea Ecclesia sacra facere priuatim, quamuis nullum beneficium obtineat, vt memoria paternę incontinentię sępeliatur, quę potissima fuit Concilij ratio. Sic in facti contingentia interrogatus consuluit Nauar. cons. 17. d. titulo. Tertiò, & illud circa huius capitis pœnas animaduertere oportet, quod non tantum filius clerici, sed nec nepos obtinere potest beneficium in quo auus fuit prefectus, siue (vt cum nostris loquar) ministrauit, gl. not. in c. ad extirpandas, de filijs presb. & in c. presbyterorũ, 86. dist. Abb. & Doct. in c. 2. de arbit. & in c. accedens, de accusat. Guil. Benedict. in c. Rainutius, in verbo, Et vxorem, nu. 695. de testam. Fieret quidem manifesta fraus Concilio, alijsque Canonicis decretis: nam qui non posset filio dare, minimo negotio nepoti concederet. Quod procedit in nepote illegitimo, nato ex spurio vel spuria: quia is etiam excluditur, vt in d. c. ad extirpandas, quod interpretatur Petrus Rebuff. in pract. benefic. de dispensat. super defectu natalium, num. 27. dicens Tolosanum Senatum ita iudicasse. Si verò pater in Ecclesia de facto ministrauit, huic prohibitioni locus non est.

Est tamen singulariter notandum, Sacrosancti Concilij decretum hoc casu non procedere, quando pater decessit ante eius publicationem, vt declaratum fuit à Cardinalibus, qui Concilij Tridentini interpretationi presunt, his verbis: *Filij presbyteri, decreto Concilij Tridentini, c. 15. sess. 25. non prohibentur retinere beneficium legitime obtentum, in eadem Ecclesia, in qua fuit beneficiatus eorum pater, qui ante publicationem eiusdem Concilij Tridentini è vita migrauit.*

Diuerso beneficio. Adde quod opinio ista in practica seruatur, vt testatur Rebuff. in loco nouissimè allegato, num. 39. pag. 411. quo loco scribit, nunquam vidisse peti dispensationem ad obtinendum Canonicatum à filio legitimo in ea Ecclesia, in qua pater aliud habet. Et ideo filij legitimi Canonici esse possunt, in ea Ecclesia, in qua pater Episcopus est vel Canonicus. Quę opinio verissima est hodie stante dicto decreto Trident. Concilij: quia illud tantum loquitur de illis clericorum filijs, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio, circa legitimos verò, nihil ex iuris communis sanctionibus immutatum est, & ideò ab eo iure recedendum non est, l. pręcipimus, in fine, C. de appellat. B

Filio succedere: Vide Petrum Rebuff. in d. tit. de dispens. super defectu natalium num. 29. C

IN

IN PLVRIBVS EORVM INTRVSI. Cap. LI.

1 Intrusus in beneficio quis dicatur.

2 Clericus, qui scienter se beneficio curato intrudit, qua pœna puniatur.

1 INtrusus † in beneficio ille dicitur, qui obtinet illud sine authoritate eius, ad quem de iure spectat collatio, notat Abb.ex text.ibi,in c.quia diuersitatem,in 2.notab.de concess.prebend. Et allegat text.ad idem, in c.ex frequentibus, de instit.& ponit Felin.in c.in nostra, in 2. corollario, de rescript. qui idem dicit in eo, qui intrat cum titulo habito à superiore excommunicato, vel interdicto, vel publicè suspenso; allegat text.in c. Tanta, de excessib. prelat.& allegat Domin.in ca.propter, vlt.colum.19.
a distinct.ponentem sex modos a quibus quis dicitur intrusus in beneficio; [a] & vide eundem Felin.ponentem octo, in c. Veniens, num.3. de accusat.
2 b Clericus † autem, qui scienter, iniustè intrudit se beneficio, habente curam animarum, ipso iure priuatus est beneficio [b] simili cum cura quod habebat, vt in c.eum qui, de prebend.in 6.

ADDITIO.

A SEx modos. Adde Felin.qui octo modos narrat,in c.Veniẽs, in 2.not.de accusat. quos refert Ioan.à Silua in tract.de benefic.11.q.3.par.Ludo. Gom.in regul.Cancel. de subrog.collitig.gloss.4.pag.330.

B *Priuatus est beneficio.* Adde quod si is illud impetrauit, non facta mentione intrusionis, non valebit impetratio, vt firmat Felin.in c.postulasti, in fine,de rescript. Sequitur Ioan.à Silua in d.tract. de benefic. d.q.11.& Malc.in tract. de elect. in fine. Et nota, quod in pœnam, & huius criminis detestationem, intrusus non subrogatur in ius alterius habentis in beneficio ius legitimum,c.cum iam dudum, & ibi Doctor.de prebend. Sed pœnam hanc effugiet, qui possessionem beneficij dimittit antequam petat se in alterius ius subrogari,vt bene scribit Rebuff.in d.regul.de subrog. collitig.num.25.

VIVIS POSSESSORIBVS EORVM. Cap. LII.

1 Impetrans beneficium viuentis, est ab Ecclesiastica communione pellendus.

2 Deponitur qui viuentis beneficium impetrat.

3 Impetrans viuentis beneficium est infamis.

4 Cum impetrante beneficium viuentis, solus Papa dispensat.

5 Occupans

5 *Occupans beneficium viuentis, si postea vacante beneficio impetrat illud à Papa, non facta mentione de inuasione praterita, non valet collatio.*

QVi in viuorum † Sacerdotum loco ponuntur, hoc ipso sunt ab Ecclesiastica communione pellendi, a quo se passi sunt successores viuis Sacerdotibus adhiberi, verba sunt text. in Decretalibus cap. 1. de concess. preb. Vbi vide gloss. tenentem quod † vltra hoc debet deponi, allegat text. in c. in primis, 2. q. 1. Sequitur Abb. ibi, per eundem text. qui tamen loquitur in eo, qui in locum viuentis Episcopi procurauit subrogari, vnde non videtur generaliter inducendus contra quemlibet clericum, qui viuentis obtinuit beneficium. Longe enim grauius delinquit, qui Episcopatum, quàm qui beneficium viuentis ambit & vsurpat. Allegat preterea gloss. in d. c. 1. ad hoc, text. in c. non furem, & in c. Eum qui, 7. q. 1. sed text. in d. c. non furem, nihil probat de depositione. Et text. in c. Eum qui, solũ dicit, quòd qui recipit Archidiaconatum viuentis, eiusdem Archidiaconatus honore deponitur, & si vlterius in loco eodem ministrare presumit, priuatus est participatione sacrę communionis. Vnde non probat quod deponatur nisi à beneficio b quod recipit: non ergo intelligat iudex dum gloss. & Abb. simpliciter dicunt, quod est deponendus, quod deponatur ab officio, quia hoc nullibi probatur iudicio meo. Patitur preterea & aliã pœnam occupans viuentis beneficium, † quod afficitur infamia. Ita Abb. vbi supra, per text. in c. Audiuimus, 3. q. 2. Euaristi Papę Epist. 2. Sed salua eius authoritate, ille etiam text. loquitur in eo qui inuasit Episcopatum viuentis, non verò in casu nostro. Et subdit preterea Abb. ibi, quod † talis clericus non potest amplius illud beneficium obtinere, & quòd credit quòd solus † Papa potest cum eo dispensare. Imò plus dicit notandum, quod taliter occupans beneficium viuentis, scienter faciendo se institui, si postea vacante tali beneficio impetrat illud à Papa, non facta mentione de inuasione preterita, non valet collatio c tamquam subreptitia, ad quod etiam facit, quod dicit Felin. in c. in nostra, 2. corollario, nu. 26. de rescript. Et vide tu Hispane l. 13. tit. 16. part. 1. quę disponit quod recipiens beneficium viuentis perdit illud, & nunquam debet aliud habere, & iudex qui priuat eum beneficio, & restituit viuenti, potest pronunciare illum infamem. Et postea ponit duos casus in quibus impune recipit quis beneficium viuentis.

Margin: 1 a 2 b 3 4 5 c

ADDITIO.

A *COmmunione pellendi.* Adde quòd ratio huius prohibitionis ea est potissima, quia Ecclesiastica beneficia perpetua esse debent apud possessorem, cap. satis, 56. dist. nec quis sine causa beneficijs priuari debet,

capitulo

capitulo inuentum, 16.quęst.7. vnde illa possessore viuente impetranda non sunt, alioquin apud possessorem minimè essent perpetua. Et ea ratione collatio beneficij viuentis ab Ordinario facta non tenet, text. in c. post electionem, de concess.prebend. vbi Abb. not.3. nec acceptatio talis beneficij, c.nec captandę, de concess. prebend.lib.6. Clement. vnica eod. tit.tradit Guid. Pap. consil.107. Nec firmitatem obtinet pręsentatio talis beneficij, c.illud, de iure patronat.gloss.in c.fin.de elect.lib.6.tradit Card. Petrus Paul.Paris.consil.112.col.1.volum.4. Rochus de Curte, in tract. iuris patronat.in verbo, Honorificum,q.53. Paul.de Cittadin.eod.tract.6. part.art.3.q.41. Petrus Rebuff.in tract.benefic. de reptob.benefic. viuen. impetr. gloss.7.num.26. vbi differit, quid iudicandum erit quando pręsentationis tempore beneficium non vacat, sed tempore prouisionis: an ea prouisio valida sit iudicanda. Et huiusmodi prohibitio extenditur ad Commendam, nempè,vt beneficium viuentis non possit alteri commendari, quando Commenda à Summo Pręsule facta est, vt scribit Cassador. decis.3. sub tit. de prębend. & ratio est: quia talis Commenda quę fit ad vitam, pro legitimo titulo habetur, gloss.in pragmat.Sanct.rub.de pacif. possessor. in verbo,titul.facit text.in c.dudum,in 2.de elect.Petrus Rebuf. in tract.de pacif.possess.in concord.5. Amplia. num.35. secùs verò si Cõmenda ab Ordinario facta esset, ad sex menses,quia Ordinarius bene potest conferre beneficium illud, cum lapso illo tempore, Commendatarius nullum ius in eo habeat, cap.nemo deinceps, de elect.lib.6. Nec beneficij viuentis collatio conualescit, si postea is, cuius beneficium collatū est,moriatur. Quia temporis tractu minimè firmatur quod nullum est ab initio, reg.non firmatur, de reg.iur.lib.6. reg.quod in initio, ff.eod.Sic not.Barbat.in c.consultationibus, 1.not. per illum text.de donation. Nec firmatur talis collatio, etiamsi consuetudo sit in contrarium, quia talis cõsuetudo non valeret,cum bonis moribus sit contraria.Ita tenet Ioan.Imo. in c.2.de concess.prębend.Gomes.in Reg. Cancel.20. quęst.3. in fine Rebuff.in d.gloss.7.num.42. & ea ratione mirandum esse dicit, tot homines (maximè curiales) viuentium beneficia ambire.

B *A beneficio.* Adde Petrum Rebuff.in loco nouissimè allegato, num.12. vbi authorem nostrum allegat, & sequitur. Nec ab huiusmodi pœna excusabitur ignorantię prętextu is, qui tale beneficium viuentis impetrauit. Nam licet ob ignorantiam excusetur ab alijs pœnis, nempè Ecclesiasticę excommunicationis incursu, infamię nota, & ceteris à iure statutis, quoad firmitatem tamen impetrationis, & nouę prouisionis, nunquam ignorans excusatur. Ita sing.tenet Dec.in l.fin.num.17. C.de.pact.qui allegat.Abb.in c.1.de concess.prębend. Ponderando verbum maximè appositum ab eo, quo loco fatetur Dec.ita fuisse iudicatum in Consilio Delphinatus Francię,cum ipse ibi adesset.Et ita in facti contingentia interrogatus

gatus consuluit, consil. 398. num. 2. Sequitur Ludou. Gomes. in Reg. Cancellariæ, de impetr. benef. viuent. quæst. 2. in princip. Gregor. Lup. in l. 13. tit. 16. in verbo. *Otro*, part. 1. & ita tenendum est, quidquid inuoluat Rebuff. vbi supra, num. 51.

Erit etiam dictæ pœnæ obnoxius, qui non viuentis, sed potius mortui beneficium impetrauit, quando tantum tempus non effluxerit, intra quod potuerit verisimilis notitia mortis haberi, vt expresse definitum est in Reg. Can. 28. condita primum à Ioan. XXIII. deinde à successoribus eius confirmata. Sed quid si ea dem die, qua quis moritur, beneficium impetretur, an præsumatur, vt non sit locus pœnæ huius capitis post mortem impetratum fuisse. Qui quidem casus Bonifacij VIII. Pontificis Maximi Extrauaganti constitutione decisus est, quæ habetur in lib. Bullarum Rotæ, capit. 152. & ea est definitum, quòd omnes interpretationes factæ vel in posterum faciendæ, etiam motu proprio, quarum data sit eiusdem diei obitus, nullius sint momenti, & omnes effectus, qui ex eis sequuntur. Quod tamen Bonifacius limitat in beneficijs extra curiam vacantibus: secus verò in beneficijs, quæ in Romana curia, vel in locis vltra duas legales dietas è dicta curia non stantibus vacauerint, in quibus tales impetrationes valere voluit: quam Constitutionem refert Gomez. vbi paulò ante allegaui. quæst. 7.

Is verò qui scienter viuentis beneficium cōtulerit, à pœna minimè est immunis, quia amplius illud conferre minimè poterit, cum delinquat, & delinquens priuetur collatione, cap. cum in cunctis, cap. super eo, de electiori. & conducit text. in l. quidam, in fine, cum lege sequenti, ff. de don. vbi donans bona proximi viuentis, priuatur illis bonis, tamquam indignus. Sed cum pœna hæc in iure expressa minimè reperiatur, quæ cum priuationis sit, nunquam imponenda est, gloss. & Doct. in cap. fin. de iure patronat. Opinio tamen contraria verior videtur, quam tenuerunt Innoc. & Panorm. in c. bonæ, in 2. in fine de elect.

Excusabitur equidem multis casibus, à dicta pœna, qui viuentis beneficium impetrauit, nempè, si beneficium vacat per non promotionem, vt in casu text. in c. licet canon, de elect. lib. 6. vel per hæresim, vt in c. ad abolendam, de hæret. c. excommunicamus, §. credentes ibidem. Aut per simoniæ labem, cum beneficium ipso iure vacet, vt in Extrauag. Cum detestabile, de Simon. in communi. Vel si beneficium post professionem impetretur, c. beneficium, de regular. lib. 6. vel in alijs. Non sane in his videtur viuentis beneficium conferri, cum is qui illud obtineat sit ipso iure priuatus, licet ex aliqua causa ius habeat illud retinendi: valet tamē illius collatio, c. licet Episcopus, de preb. lib. 6. c. 1. de homic. ibi Abb. & alias excusationis causas cōgerit Rebuf. in d. gl. 7. & Frā. Marc. decis. 481. par. 1. *Impetrans viuentis beneficiū multis casibus excusatur.*

C *Collatio*. Adde Reg. Cancel. 20. idemque peculiari alia Cancellarię regula sancitum fuit à Pio V. Pontefice Maximo, in hęc verba. *Item si quis supplicauerit sibi de beneficio quocumq; tamquā per obitum alicuius, licet tunc viuētis vacāte prouideri, & postea per obitum eius vacet, prouisio, & quęuis alia dispositio dicto supplicanti, per obitum huiusmodi denuo facienda, nullius sit roboris vel momenti.* Idem scribit Decan l. fin. num. 17. C. de pact. & consil. 398. num. 2. Insignis Gregor. Lopez. in d. l. par.

ET OCCASIONE LAICÆ RECOGNITIONIS, non requisita Episcopi audientia, beneficia Ecclesiastica sibi presumpserunt vendicare. Cap. LIII.

1 *Clericus huius criminis reus ab officio & beneficio est remouendus.*
2 *Hodie autem ex Lateranensi Concilio, quę pœna in hoc crimine imponatur.*

1 CLerici taliter † habentes beneficia, si commoniti illa non resignaue-
a rint, ab officio & beneficio reddendi sunt alieni, a vt sancitum est in cap. Relatum, de iure patronatus. Olim pręterea erat hoc per antiquos Canones inhibitum, vt patet ex text. in capit. per laicos, 16. quęst. 7. vbi Alexander II. disponit, quod per laicos nullo modo quilibet clericus vel presbyter obtineat Ecclesiam, Gregorius pręterea VII. & Paschalis Romani Pontifices, hoc ipsum etiam damnauerunt, disponentes, quod qui contrarium faceret, excommunicationi subiaceret, pręter id, quod talis inuestitura irrita esset, vt Gregorius idem decreuit, & habetur in c. quo-
2 niam, & in c. si quis clericus, eadem causa, & quęst. Hodie verò in † Concilio Lateranensi sub Leone X. celebrato, in sessione 10. in Bulla, contra exemptos edita, in §. Et quia sępius dispositum est, quod collationes beneneficiorum factę à Domicellis, Principibus, & Nobilibus, sub colore iuris patronatus, quod se habere confingunt in beneficijs Ecclesiasticis, nullo priuilegio Apostolico suffulti, sine Ordinariorum collationibus, & litteris, & absque aliquo saltem colorato titulo, nullę & irritę esse decernuntur, & quod illis vtentes reddantur inhabiles ad alia beneficia Ecclesiastica obtinenda, donec cum eis super hoc per Sedem Apostolicam fuerit dispensatum.

ADDITIO.

A SVnt alieni. Adde Abb. in c. pręterea, in 2. de iure patronat. quo loco scribit, quod si quis beneficium aliquod inpetrauit, si in supplicatione nō exprimit, se prius à laico habuisse, non tenet impetratio: quia si Summus

mus Ecclesię Pręsul hoc compertum habuisset, non ita concessisset, cum propter crimen ab eo commissum, condignus pœnis esset plectendus; quod circa caput hoc summè notandum est.

Illud tamen singulariter notabis, non esse locum pœnis hoc capite definitis, quando clericus de manu laici patroni capellaniam nō collatitiam suscipit, quia hoc non confertur vt beneficium, sed vt seruitium manuale temporale, vt quotidie fit: ita consuluit egregius Martin. Nauar. consil. 6. tit. de offic. ordin. num. 7.

IN NVLLO BENEFICIO RESIDENT. Cap. LIV.

1 Beneficia omnia personalem residentiam requirunt.
2 Consuetudo an valeat excusare quemquam à residentia.
3 Beneficium Clerici vagabundi alteri conferri potest.
4 Beneficium, quod non requirit residentiam si clericus vagetur eodem priuandus est.

Beneficia † omnia tam ratione naturali (quę dictat homines illis obsequia pręstare, à quibus ob id stipendia recipiunt) quam communis 1
iuris dispositione residentiam requirunt, de his enim quę animarum curam exigunt, [a] planum est. De beneficijs verò simplicibus idem esse a
firmat Panorm. in cap. quia nonnulli, de cleric. non residentibus, per text. in cap. super inordinata, de prębend. Consuetudo autem, † quę ferè sem- 2
per bona opera minuit, & socordiam ac inertiam in hominibus alit (cum à maiori parte eorum, quę non semper iustior est, oriri ac foueri soleat) iam inualuit, vt hęc simplicia beneficia residentiam non requirant, quam in his Doctores admittendam scribunt, [b] ab illaq; excusari beneficiatos b
tradunt, cum per alios Ecclesijs debita pręstentur obsequia. Generaliter autem vide quinque casus, in quibus nulla consuetudo † excusat non 3
residentem per Felin. in capit. Cum omnes, colum. 17. & 18. de constit. num. 54. Pœna autem clerici non residentis in beneficio (etiam modicę ęstimationis) est, quod illo priuetur, [c] vt in cap. conquerente, de clericis c
non residentibus. Et ibi Innocent. & Abb. notant ex eo quod procedit etiam in casu quo abesset clericus ex iusta causa, quia posset priuari, si monitus pro necessitatibus, vel vtilitatibus Ecclesię suę venire recusaret. Notat Innocent. in c. Ex tuę de cleric. non resid. argumento text. in capit. sicut autem, in c. Absit, 11. quęst. 3. Quando verò beneficia † non requi- 4
runt residentiam, si clerici vagantur, sufficit delictum vagationis ad priuationem, notat Innoc. in d. c. Ex tuę, allegat text. in capitulo non oportet, cum sequenti, 7. quęst. 1. Pro quo facit gloss. in capit. non oportet, de consecr. distin. vlt. quam dicit singularem, & alibi non repertam Cors. in

sing. in verbo, vagabundus, ad hoc quod si beneficiatus est vagabundus, & tamdiu absit, & dubitetur an viuat, an mortuus sit, poterit beneficium eius conferri alteri, quod corroborat pluribus notandis Conclusionibus, quę procedunt in vagabundis. Modum autem procedendi ad priuationem [d] in hoc casu, breuitatis affectu hic tradere pretermisi; facile enim erit requirentibus inuenire.

A D D I T I O.

A Quae animarum curā exigunt. Vide de hac personali residentia multa lectu non indigna per Caiet. 2.2. q. 185. art. 5. Ioan. à Daiod. de libert. Christi. pag. 204. Bart. Carran. de Miranda, Archiepiscopum Toletanum, in controuers. de necessar. resident. Episcop. aliorumq; inferiorum pastorum, quam apud Tridentinum Concilium habuit Domin. Soto, in calce eius operis, cui titulum fecit, de natura & gratia, & latissimè lib. 10. de iustit. & iure, q. 3. art. 1. cum multis sequentibus, qui magnis rationibus probat hanc personalem residentiam diuino iure institutam esse. Quod verissimum censeo; quia diuinis legibus Prelati, necnon alij inferiores pastores, tenentur pascere commissum sibi gregem: nam decimę ideò illis dantur, vt spiritualia ministrent, & sicut in hac Domini vinea operarij digni mercede, vt probatur Matthei & Lucę c. 10. quod eis minimè conueniet, si per vicarios eas operas exhibuerint. Quod hodie manifestissimè probatum est in Sacrosancto Concilio Tridentino, sess. 23. c. 1. ita vt iam nullę controuersię locus sit.

B *Admittendam scribūt.* Vide text. cum gloss. in c. cum omnes, de const. t. gloss. in cap. dudum, in 2. in verbo *Retinere*, de elect. & in cap. gratia, in verbo, *De iure*, de rescript. lib. 6. & in c. conquerente, in verbo, *Seruat.* de cleric. non resident. & in cap. vltimo in verbo, *Fructus*, de rescript. lib. 6. tradit Abb. in c. exstirpandę, §. quia verò, nu. 15. & nu. 31. de prębend. & consil. 96. num. 2. vol. 2. Ioan. Imol. in cap. quia nonnulli, nu. 6. de cler. non resident. Rochus de Curte, in c. vltimo num. 500. de consuet. Felin. in c. dilectus, in 4. col. 1. de rescript. Alex. consil. 1. num. 2. lib. 7. Nicol. Mil. in repert. in verbo, beneficium, quęst. 33. Petr. Paul. Paris. cons. 32. lib. 4. Ioan. de Silua, in tract. de benefic. 4. parte q. 2. num. 1. qui amplissimè de materia ista disserunt, eamq; latè examinant.

C *Illo priuetur.* Vide egregiam l. 16. & 17. tit. 6. part. 1. Hodie autem in Concilio Tridentino nouissimè pœnę contra non residentes statutę sunt: nam sessione 6. c. 1. de reform. sancitum est, quod Patriarchę, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, siue qui quocumque titulo vel causa Cathedralibus Ecclesijs fuerint, prefecti, quacumque prefulgeant preeminentia, legitimo impedimento, seu iustis & rationabilibus causis cessantibus,

Concil. Triden. sess. 6. c. 1. de reform.

tibus, si sex continuis mensibus extra suam Diœcesim morando absfuerint, quartę partis fructuum vnius anni, fabricę Ecclesię, pauperibusq; loci per superiorem Ecclesiasticum applicandorum, pœnam ipso iure incurrunt. Si tamen per alios sex menses in absentia perseuerauerint, aliam quartam fructuum similiter applicandorum amittunt. Quod si vlterius pertinaci animo in eadē absentia perseuerauerint, vt seuerioribus penis coerceantur & puniantur; Metropolitanus suffraganeos Episcopos absentes, Metropolitanum verò absentem Episcopus antiquior residens, sub pœna interdicti ingressus Ecclesię ipso iure incurrenda, infra tres menses per litteras, seu Nuncium, Romano Presuli Sanctissimo nūciare tenetur.

Illi verò qui beneficia inferiora, siue de iure, vel consuetudine residentiam requirentia obtinuerint, siue in titulum, siue commendam, oportunis iuris remedijs, ab Ordinarijs, vt resideant, sunt compellendi: neque eis priuilegium, vel indultum perpetuum, de non residendo, suffragari debet. Ita Concil. Trident. d. sess. 6. cap. 2. de reformat. sub Paulo III. Pontif. Max.

Sed cum summę saluti Dominici gregis, pastoris residentia conueniat, dictum Sacrum Concilium, sub sanctissimo Pio IV. celebrato, sess. 23. c. 1. de reform. seueriori constitutione, grauiores pœnas aduersus non residentes infligit. Nam Sacrorum Canonum & Conciliorum decretis inhęrendo, declarat, prefatos omnes Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, etiamsi Cardinalatus dignitate sint condecorati, obligari ad personalem residentiam in suis Ecclesijs, vel Diœcesibus, vt iniuncto sibi munere fungi teneantur: neque posse abesse nisi ex causis, & modis ibi definitis. Si verò tam Sacrosanctam tam salutarem Constitutionē violauerint, (quam nec transuerso, quod aiunt vngue transgredi licet,) mortalem culpam contrahunt, & pro rata temporis, fructus suos non faciunt, nec tuta conscientia, etiam absque aliqua declaratione, eos sibi ipsis possunt detinere, quod si indurato animo, eos retinuerint, superior Ecclesiasticus debet Ecclesiarum fabricis aut pauperibus loci erogare, omni conuentione vel expositione prohibita. Quę quidem pœnę omnes, aduersus curatos inferioresque pastores, beneficia Ecclesiastica curam animarum obtinentia habentes, similiter dicto decreto statuuntur; ita tamen, vt si quando ex iusta causa, ab ordinario cognita, & probata, abesse contingeret, Vicarium idoneum ab ipso Ordinario approbatum, cum debita mercedis assignatione relinquant. Discedendi autem facultas, in scriptis chartisque concedenda sit, nec vltra bimestre tempus, nisi grauis, & vrgentissima causa contigerit. Quod si absentes per edictum citati, minime comparuerint, liberum est & permissum Ordinarijs (imò tenentur) seuerè per Ecclesiasticas censuras, & seque-

Conc. Triden. sess. 23. ca. 1. de reform. enucleatur.

ſtrationem fructuum, & illorum ſubtractionem, aliiſque iuris remediis, vſque ad priuationem contra eos procedere. Ita vt minimè à dicta reſidentia, & ab illius Canonis executione, priuilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cuiuſcumq; beneficij, pactione, ſtatuto, etiã iuramento, vel alia authoritate confirmato, conſuetudine etiam immemoriali excuſantur. Quę quidem Concilij decreta, duabus nouiſsimis Conſtitutionibus Apoſtolicis ſeruari pręceptum eſt: altera ſub data Romę apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicę 1564. ſeptimo Kalen. Decembr. Altera verò impreſſa eſt vna cum Tridentino Concilio, quę publicè circumfertur.

Procul excusatius abesse potest à beneficio absque ordinarij licentia.

Illud verò circa dictum decretum notandum cenſeo, nempè parochũ impunè abeſſe poſſe, abſque aliqua licentia, duos menſes, ex cauſa, quę ſibi iuſta videatur, quia antiquo iure licebat, à quo non eſt recedendum, ſine nouo iure expreſſo, l. precipimus, in fine, C. de appellat. Tum quia Epiſcopo, qui fortiori vinculo reſidere tenetur, permittitur, & Concilio cautum eſt, vt in curatis, & inferioribus eadem omnino ſeruentur quę in Epiſcopis. Ita tenet inſignis Martin. Nauar. in Manuali Confeſſo. c. 25. nu. 221. & ita non ſemel conſului & obtinui, licet quidam imperitus Iudex, ex capite quidem (prout illi de more erat) contrarium iudicarit. Is autem, qui reſidere tenetur, viginti & quatuor caſibus à reſidentia excuſatur, quos pleniſsima manu congerit Ioan. à Silua, in tract. de benefic. 4. part. quęſt. 6. qui ferè omnes his comprehenduntur.

A residentia in beneficijs Ecclesiast. 24. casibus quis excusabitur.

Primus ſi quis ſacratiſsimam Theologiam publicè profiteatur, vel ei operam det, ad quinquennium, text. in c. fin. de magiſt. Nec Epiſcopi licentia neceſſaria eſt, quia ius eam concedit. Ita ſcribit Petrus Rebuff. in practica benefic. tit. de diſpenſat. de non reſiden. num. 25. Mart. Nauar. in Manuali Confeſſ. cap. 25. num. 120. quibus ſuffragatur text. in c. relatum, de cleric. non reſid. vbi alternatiuè loquitur, de licentia ſuorum prelatorum, vel ſtudio literarum. Nec vltra dictum tempus licentia poteſt concedi, nec aliquid operari. Sic ſancitum eſt à Cardinalibus, Sacrę Congregationis his verbis aſſeuerantis: *Licentia, vt quis abeſſe poſſit, cauſa ſtudij à ſeruitio ſuę Eccleſię, vel ſui canonicatus, non ſuffragatur, vltra quinquennium impetrata à die quo cœpit ſtudere.* Idemq; cenſendum eſt in prę lectione vel profeſsione Sacrorum Canonum, ita ſing. tenet Archid. in c. 2. de priuileg. lib. 6. ſequitur Abb. in d. c. fin. ſi verò alias ſcientias profiteatur, Epiſcopi facultas neceſſaria eſt, in locis vbi conſuetudo non eſt in cõtrarium, vt traditur à DD. in d. c. tuę.

Decretũ Cardin. Sacrę Congregationis.

Secundus caſus, qui legitimum abſentię impedimentum pręſtat, eſt Epiſcopi obſequium, quoad duos Canonicos, & etiam alios, ſi id intendãt, quod in ſuę Cathedralis Eccleſię vtilitate conuertatur, ç ad audientiam,

vbi Abb.num.8.de cleric.non resid.Excusabitur etiam is, qui est in seruitio legati, vel Archiepiscopi, vt in d.c.ad audientiam,c.cum dilectus,c.de cetero, vbi DD.de cler. non resid. Id tamen,quod de Archiepiscopo dicitur,intelligendum est, quoad clericos suę Diœcesis, non autem suffraganeorum.arg.text.in c.pastoralis,de offic.ordin.c.vnico,de foro comp. li.6.

Tertius casus,in quo à fortiori quis à residentia excusatur, si contingeret aliquem à Summo Pōtifice euocari,tunc is optimo iure,per Vicarium poterit seruire, c.cum dilectus,de cler.no resid. Quod quidem verum est, quando principaliter absens est ad seruiendum,nō verò ad beneficia cōsequenda: ita tenet Ang.in Summa,in verbo, Clericus 7.§.2.minus tamen principalis intentio minimè nocet,vt fatetur sing.Nauar.vbi supra. Ex quo sequitur quòd scriptor Bullarum, aut procurator in Romanę curię summo prętorio residens, minimè à residentia excusatur,cum ea absentia lucri sui causa contingat,text.in l.scriniarios, vbi Alexander, & Ias. C. de test.milit.Reipublicę enim causa eos abesse solum intelligimus, qui non sui commodi causa,sed coacti absunt,l. Reipublicę, l. non verè.ff. ex quibus caus.maior.

Quartus casus, quando absentia contingit generalis Concilij gratia; nam qui Concilio interfuerint, omnes fructus suos faciunt, atque quotidianas distributiones,quę pręsentibus dantur,quia pręsentes cēsentur, & pro residentibus iudicantur.Etiamsi ecclesiarum statuta sint in contrarium. Ita decisum fuit in Concil.Constant. sess.19. Idemque pari ratione defendi potest, si interfuerint Concilio prouinciali, vel Synodali. In Synodo equidem publica Ecclesię vtilitas versatur, necnon necessitas parendi Sacrorum Canonum Decretis, maxime nouissimi Tridentini Concilij session. 24.c.2. de reformatione,non equidem qui interesse tenentur, proprium munus debet eis esse damnosum, l. videlicet, ff. ex quibus caus.maior.l.si seruus communis,§.idemque euidentius, ff. de tut. Quod nota pro prelatis,alijsque residētibus in Concilio prouinciali quod celebratur Toleti, decreto Illustris. & Reuerendissimi Gaspar. à Quiroga,Cardinalis, & Toletani Archiepiscopi. Sunt equidem ad id congregati Episcopi omnes huius amplissimę prouincię, hac die sanctissimę Natiuitatis Beatissimę Virginis Marię(quę octaua est mensis Septembris) ann.Domini 1582.qua hęc scribimus,opus hoc ad secundam editionem parantes. *Conciliū Prouin. ciale Toleta.sub Reuer. Gaspar. à Quiro. Cardin. Archiep. Toleta.*

Quintus casus est, ob necessitatem maximam personę, vtpote, si valetudine afficiatur curatus, nam tunc per substitutum poterit deseruire, c. ad audientiam, de cler.non resident.c.1.& per totum, de clerico ęgrot. c.vnico,eod.titul.in 6.facit l. si cui, §.finali,ff.ex quibus caus. maior.l.aut si valetudine,ff.de procurat.

Sextus propter necessitatem Ecclesiç, nam clericus, qui propter necessitatem Ecclesiç absens est, poterit Vicarium constituere, etiamsi residere iurauit, c. ex parte, in 2. de cleric. non resident.

Septimus, si interuenit licentia legitima, gloss. not. in c. inter quatuor, de cleric. non resident. & legitima causa ea dicitur, quç datur ab eo, ad quem de iure competit, ex causa, boni viri arbitrio. Ita scribit Nauar. vbi paulò ante allegaui. Alij autem casus iure constituuntur, sed quos supra scripsi sunt potissimi, & frequentius contingunt.

Octauus casus est, quando graues superueniunt inimicitię, ita, vt sine vitę discrimine, parochus non possit in suo beneficio residere, habita Episcopi licentia abesse poterit, pro eo tempore quo inimicitię permanserint: sed de idoneo Vicario interim Ecclesię prouidendum erit; sic decretum est, à Congregatione Cardinalium his verbis: *Habens canonicatum, & parochialem in qua non potest sine discrimine vitę propter inimicitias residere, non est cogendus, donec subest causa inimicitiarum in ea residere, sed ei est permittendum vt in canonicatu resideat.* Et alio decreto sic dicitur: *Habens graues inimicitias in sua parochia, durantibus his, potest de licentia Episcopi ab ea per annum abesse, & interim debet Ordinarius cōstituere Vicarium mercede cōgruenti, ex eius fructibus ei assignata, qui inseruiat dictę parochiali Ecclesię.*

Decretū Car. Sacra Cōg.

D *Ad priuationem.* Not. sing. quod ad procedendum contra clericum ratione absentię à beneficio, non est necessaria solennis citatio, neque solennis priuatio, sed sufficit requisitio, & spoliatio de facto, text. in c. ex part. in 1. vbi not. Abb. de cleric. non resid. sequitur Gregor. in l. 16. tit. 16. in verbo, *Toller la eglesia*, parte 1. Et quę forma debeat seruari, circa hanc priuationem, vide text. & DD. in d. c. ex tunc, de cleric. non resid. & l. 17. tit. 16. parte 1. & Concil. Trident. supra allegat.

CVM PAROCHIALES ECCLESIAS HABEANT intra annum, non fuerunt promoti. Cap. LV.

1 *Habens Ecclesiam Parochialem, intra annum promoueri tenetur, alià ipso iure ea priuatus erit.*
2 *Annus, de quo in praesenti agitur, quando currere incipiat.*
3 *Clericus, qui legitima causa subsistente, non potuit intra annum promoueri, istius capitis pœnam non patitur.*
4 *Episcopus monere potest promotum, vt ordines intra annum suscipiat.*
5 *Capellaniam obtinens intra annum promoueri non tenetur.*

Tales

TAles sunt † priuati ipso iure [a] nulla præmissa monitione, Ecclesia vel 1
beneficio parochiali, vt in cap. licet Canon. de elect. in 6. quod adeò a
procedit, quòd non potest mora purgari anno elapso, quia pœna infligitur ipso iure: vt notat gloss. antepen. ibi, quam dicit notabilem Anchar. 1. colum. & postea in colum. fin. versicul. quarto quero, & voluit ante eum Ioan. Mon. ibi. versic. Sed nunquid, & idem tenet ibi Philip. column. 2. An-
nus præterea, † de quo in præsenti, incipit ab eo tempore quo ipsius Eccle 2
fiæ regimen commissum extitit, & possessionem eius pacificam [b] habuit b
prouisus, vel per eum stetit quo minus habuisset, probat text. in c. Commissam, eod. tit. Si autem iusto † impedimento non potuit clericus intra 3
annum promoueri, non patitur istam pœnam, [c] vt ibi, per text. & vide c
Ioan. Monach. in d. c. licet Canon, versic. Sed quid; vbi notat esse legitima impedimenta ad excusandam pœnam priuationis, quòd Episcopus fuerit impeditus, vel non fuerit, qui ordinaret eũ, vel si Episcopus noluit eũ ordinare. Crederẽ tamen, quòd si Episcopus proprius, qui non potuit, vel noluit ipsum ordinare, dabat ei facultatem vt ordinaretur ab Episcopo alieno, quòd esset in culpa si non promoueretur. Consulerem præterea clericis in casibus huiusmodi, quando impedimenta proueniunt ex per-
sona Episcopi, quòd protestarentur [d] se esse paratos ad ordines suscipien d
dos, vt euitemus doctrinas & opiniones Doctorum in similibus traditas, de quibus per Fel. in c. Ex transmissa, de præscript. in col. 1. & 3. Alex. & Iasin l. 2. §. quod diximus, ff. Si quis caution. Et vide etiam notabiliter per Ioan. Monach. vbi supra, qui distinguit, quando quis incurrit irregularitatem propter quam non potest promoueri, an debeat priuari, quia si hoc est sine culpa sua, nõ priuatur, vtpote, si amittat oculum, vel manum. Si autem culpa sua, debet beneficium amittere, allegat text. in cap. 1. de ætat. & qualit.

Aduerte præterea quod Anchar. in d. cap. licet Canon, col. fin. versicul. quinto quæro, notat post gloss. antepen. ibi, quòd etiam stante dispositio-
ne d. text. potest † Episcopus monere promotum, vt ordines suscipiat etiã 4
intra annum: quia illa constitutio venit ad corroborationem iuris antiqui, non ad diminutionem: vnde si voluntate sola tenuit clericus ordinari nihil prætendens, nisi quia non vult, debet compelli appellatione remota per subtractionem beneficij, & officij, secundum gloss. ibi.

Nota tamen, quia † si quis habeat Capellaniam requirentem ordi- 5
nem sacerdotalem, non est priuatus illa, si non fuit monitus, vt promoueretur, ita firmarunt Domin. de Rota in decis. antiquis. 520. incip. Nota, quòd tenens Capellaniam, ex ratione, quia dispositio illius capitul. Licet Canon, tanquam pœnalis, non debet extendi.

ADDITIO.

A Decretũ Cardinalium qui Concilij Trid. f. sunt interpretationi.

A PRiuati ipso iure. Erit sanè parochus à dicta pœna immunis in casu definito à Cardinalibus sacrę congregationis, his verbis: *Pœna Canonis præscripta eis qui intra annum sacerdotium non susceperunt, non habet locum in rectore, qui intra annum à die adeptæ possessionis pacificæ, vel infra tempus comparuit, & se promoueri petijt, offerens quantum in eo separatum ad suscipiendum sacerdotium, sed ordinarius noluit eum propter illiteraturam, vel aliam causam promouere*. Et vide latisimè, Petrum Rebuffum, in excellentissima illa beneficiorum pract. tit. de non promotis intra annum, pag.443. vbi multis ampliationibus, & limitationibus huius capitis materiam declarat. Et vltra illum, notandum esse censeo, quod is qui parochialem Ecclesiam habet, si intra annum non fuit promotus ad presbyterium, cum ipso iure sit beneficio priuatus, tenetur in animę iudicio vniuersos fructus restituere, quos elapso anno percepit, vt optimè censet Martin. Nauar. in Manual. Confessor. cap.25. num.117. Idem in tractatu, de Oratione, capit.22. num.46. Nec refragatur quòd pœna temporalis ipso iure incursa in dicto foro non debeatur, quia id non procedit cum ex legislatoris mente contrarium constat, vel cum non imponitur propriè vt pęna, sed vt quędam conditio, vel modus rei traditę, quod hoc casu ex Pontificis mente verificatur, & ex hoc sequitur grauiter peccare, qui prędictum beneficium retinet, & illius fructus non restituit.

Fr. Dom. Soto vbi mor. fu. tatur

Deinde animaduerte, quod licet antiquis temporibus dicta priuationis pœna locum non obtinebat in Episcopatibus, & Abbatijs, quia in his non erat hoc statutum, quorum quidem expressa mentio erat necessaria, ex gloss. not. & singul. in cap.2. de prębend. in 6. Vnde colliges hallucinatum fuisse Reuer. P. Fratrem Dominicum Soto, lib. decimo, de iustit. & iure, quęst.5. artic.6. colum.1. existimantem, decretum Bonifac. octaui Pontific. Max. in cap. commissa, de electione, lib.6. quoad fructuum restitutionem, comprehendere Episcopos: quod quidem ante eius tempora nemo dixit, nec dicere potuit, cum legem illam pœnalem, repugnantibus omnibus iuribus extendat, contra c. pœnę, de pen. dist.1. l. si de interpretatione, l. pręsens, ff. de pœnis; maximè quòd ipsemet sibi aduersatur, cum approbet gloss. dicti Canonis, quę censet, non esse locum eius pœnę in Ecclesia collegiata. Nec sane mirandum est, quod vir Theologus, doctissimus, & in his quę pertinent ad forum interius versatissimus, in illis autem, quę ad exterius, & ad iudiciarium ordinem, cum mittat falcem in alienam messem, sępissimè labatur. Hodie verò Sacri

Concilij Tridentini decreto sessio. 23. cap. 2. de reformat. definitum est, quod Episcopi, necnon illorum superiores, etiam Sacrosanctę Romanę Ecclesię Cardinales, qui cathedralibus seu superioribus Ecclesijs pręfecti fuerint si intra tres menses consecrationis munus non susceperint, ad fructuum perceptorum restitutionem teneantur, & si intra totidem menses postea id non fecerint, ipso iure suis Ecclesijs sunt priuati.

Prędicta verò priuationis pœna, quę hoc capite infligitur, minimè incurritur, donec annus elapsus sit, & ea ratione si clericus in vltima anni die extremum diem clauserit, beneficium vacauit per mortem. Ita tenuit eleganter Petrus Paul. Paris. consil. 19. num. 28. vol. 4. potentq; eadem vltima anni die beneficium permutare, vel resignare, cum adhuc ius in beneficio habeat. Vt scribit Petrus Rebuff. in pract. benefic. tit. de non promot. intra annum, num. 48.

Possessionem eius pacificam. Vide Bellam. decis. 153. & decis. 83. quò loco scribit, probari debere à non promoto litem habuisse, vel habere, aliter verò securum non esse; quod etiam fatetur Domin. consil. 82. colum. 3. Et cum annus hic minimè computetur nisi à die pacificę possessionis, & in regno Francię, non dicitur quis eam habere ante annum, ob eam causam, in illo regno iustissimè mea sententia post annum pacificę possessionis promotus integrum annum habebit. Cuius rei meminit Petrus Rebuff. vbi paulo ante allegaui, num. 45. B

Pœnam: Sed vtrum sufficiat, quod impedimentum in fine anni superueniat. Vide Bellam. dec. 83. quo loco censet, tale impedimentum minimè excusare, quando intra tempus illud non poterat promoueri; sed contrarium verius credo cum Petro Rebuff. vbi supra, nu. 48. C

Quod protestarentur. Not. quod licet protestatio vtilissima sit, non tamen est necessaria, quia iustitia excusandi, non in verbis protestantis, sed in causa impedimenti consistit, quia verba non addunt, nec minuunt rei veritatem, l. sicut, C. ad leg. Cornel. de fals. Quam opinionem, & iuribus, & grauissimorum authorum testimonijs tanquam firmissimam regulam constitui superioribus annis, in annotationibus ad Regulas, & Fallentias istius Domini Episcopi, Regula 615. incip. Protestationem. D

Extendi. Vide Roman. consil. 325. incip. Quo ad primum. Hoc tamen minimè procedit, si in capellanię institutione contrarium ab institutore fuerit dispositum, quia iure potest instituere quod in tali Capellania locum habeat dispositio text. in d. c. licet Canon. vt scribit Petrus Rebuff. in dicto tit. de non promotis intra annum, num. 17. & quod ita disponatur semper mihi visum fuit optimum consilium. E

CVM

CVM ALIENIGENÆ SINT IN HIS CASTELLÆ, & Legionis Regnis, vel in alijs quibus legibus, moribus, vel consuetudine, prohibitum est, dignitates Ecclesiasticas, beneficia, præstimonia, vel pensiones, impetrare sunt ausi.

Cap. LVI.

Quod nouè editum est.

1 *In Hispaniarum Regnis Sixti Pontificis Maximi concessione, nullus exterus beneficium Ecclesiasticum impetrare potest.*

2 *In Francia regno necnon in multis alijs orbis Prouincijs, idē receptū est.*

3 *Gratia illa subreptitia est iudicanda, si beneficium ab alienigena fuerit impetratum, originis mentione minimè facta.*

4 *Iuri communi consonum est, exterum vel alienigenam non posse Ecclesiasticum beneficium obtinere.*

5 *Seditiones illæ grauissimæ, (quas vulgo* Communitates*) quibus regna ista ab anno Domini 1564. sunt perturbata, inde processerunt, quia exteris beneficia conferebantur.*

6 *Glossa in reg. Cancel. Romanæ decimanona reprobatur.*

7 *Consuleretur multum Christianæ Reipublicæ, si beneficia, præsertim curam animarum habentia, patrimonialia efficerentur.*

8 *Regula Cancellariæ Romanæ decimanona, iuri communi consentanea est.*

9 *In beneficiorum impetratione, oriundus non oriundo, præferendus est.*

10 *Diœcesani, & non alienigenæ, sunt in beneficijs à patronis præsentandi.*

11 *Iustissimè in Diœcesibus Burgensi, Palentina, & Calagurritana, filijs patrimonialibus, tantum beneficia Ecclesiastica conferuntur.*

12 *Præstimonia neque pensiones; ab exteris in his regnis possunt obtineri.*

13 *Litteræ naturalitatis, quas appellant, Regijs Constitutionibus sunt reuocatæ.*

14 *Is cui litteræ naturalitatis conceduntur, licet possit regnorum priuilegijs vti, non tamen obtinere poterit beneficium Ecclesiasticum nisi specialiter, dictis litteris contineatur.*

15 *Litteris naturalitatis concessis, seruata forma Regiarum Constitutionum, exterus apud nos, Ecclesiasticum beneficium potest obtinere.*

16 *Extero si beneficium conferatur, an illud possit permutare.*

17 *Litteræ, quibus extero beneficium confertur, minimè executioni tradendæ sunt.*

18 *Pœna amissionis naturalitatis, & bonorum temporalium, contra clericos, & Ecclesiasticas personas apud Hispanos legibus & moribus recepta est.*

19 *Litteræ Legatorum Apostolicæ Sedis, ante illarum executionem, à summis Senatoribus Regis & Domini nostri, examinantur.*
20 *Litteræ Apostolicæ, in derogationem Regij iuris patronatus, vel laicorũ; exequendæ non sunt, quousque Pontifex Summus consulatur, seruata in hoc forma præscripta in Regijs Constitutionibus.*
21 *Regias leges 26 tit. 3 lib. 1 Ord. noui. & lex 5 tit. 6 eod. lib. iustissimas esse ostenditur.*
22 *Non solum Catholicissimi Hispaniarum Reges, dicto iure regijs legibus definito vtuntur, sed alij Christiani orbis Principes, referunturque verba singularia Ioann. Driedonis.*
23 *Regni exterus quis dicatur, & ibi de intellectu Regiæ Constitutionis. tit. 3 lib. 1 Ord. noui.*
24 *Nati in Regno Arag. vel Nauarra, an dicantur exteri horũ Regnorum.*
25 *Exterus an sit iudicandus, qui nascitur ex matre alienigena, si pater fuit naturalis.*
26 *Late interpretatur quædam Henrici huius nominis tertij Hispaniarũ Regis Constitutio.*
27 *Qui extra Regnum in transitu nascitur, à parentibus horum Regnorũ naturalibus, an sit naturalis iudicandus.*
28 *Natus alibi in transitu, natus censetur in eo loco, vbi mater incolatum habet, & ideo non repellitur, à Collegijs, quorum statutis naturales tantum in illis cooptandi sunt.*
29 *Declaratur Constitutio septima Constitutionum Academiæ Cõplutensis.*
30 *Interpretatur Regia lex 25 tit. 7 lib. 1 Ord. noui.*
31 *Animalia alicuius parochiæ, si propter bellum, vel tempestatem, vel aliã causam fugiant ad alienam parochiam, ibique pariant: decimæ soluendæ sunt in illa parochia a qua recesserunt.*
32 *Absens qui ex legitima causa recesserit, cito reuersurus, quoad iuris effectus non est absens iudicandus.*
33 *Per decennij habitationem, quis naturalis censetur.*
34 *Proxeneta, seu cambiorum interuentor, non potest esse horum regnorum alienigena.*
35 *Quæ desiderantur, vt quis dicatur naturalis, quoad obtinenda beneficia in regnis qui admissus est tãquam naturalis ad beneficium in ijs regnis, & postea ad aliud regnum confugiat, ibique larem constituat, naturalitatis priuilegijs priuatur.*
36 *Lex penult ff. de Senator. interpretatur.*
37 *Vt filius sit naturalis istorum regnorum, an requiratur, quod natiuitatis tempore, pater domicilium in illis contraxerit, & per decennium continuum vixerit.*

Est

Est equidem Romanorum Pontificum† decretis iustissimisque Catholicorum Principum Constitutionibus, necnon immemoriali laudatissimę consuetudini contrarium, alienigenas in his Regnis ecclesiastica beneficia impetrare; & cum sepissimè in controuersijs forensib. hoc contingat, huius practicę argumento dignum iudicauimus, ad istius rei cognitionem tantisper de hoc differere.

Et ut rem hanc à principio petamus, prefari oportet, quod Sixtus Summus Ecclesiæ Prȩsul, potentissimis & Catholicissimis Hispaniarum Regibus, iustissimis causis ductus, motu proprio, peculiarem gratiam indulsit, vt nullus exterus in dictis Regnis absque ipsius consensu, possit beneficiũ Ecclesiasticum obtinere, presertim dignitates electiuas Pontificales, & Cathedrales, qua Constitutione cassantur Gratię, & Expectatiuę impetrationes in contrarium obtentę, vt testatur glos. in regul. Cancel. 19. refert Guil. Benedict. in repet. c. Rainut. de testam. in versic. Et vxorem nomine Adelasiam, num. 482. de testamen. Cuius Constitutionis meminit Regia lex 16. tit. 3. lib. 1. Ord. nou. ibi: *Mandamos que acerca desto se guarde la Bulla del Papa Sixto concedita a los naturales destos Reynos.* Et sunt circa hoc multę leges illo tit.

2 Idem in Regno † Francię, & Summorum Pontificum Diplomatibus, & Regijs legibus obtentum est, si credimus gloss. Cosmo, in pragm. sanct. §. nam Ecclesiarum, in verbo, Exterorum, de quo stat Ludouici XII. Constitutio, rubr. *Des letres de Naturalite,* Tradit Guilhel. Benedict. quem supra allegaui, Petrus Rebuff. in tract. de littera natur. glos. 2. num. 2. tomo 2. consil. Franc. & in pract. benefic. de rescriptis mixtis, glos. 1. & in tract. de pacifi. poss. num. 216. Nicol. Boer. decis. 31. num. 18. Quod etiam stylo Parlamenti cautum est, sub rubr. de preb. ordin. 3. Et apud Venetos seruare affirmat Addit. ad Abb. in c. si proponente, de rescript. Et Bononię de hoc est peculiare statutum, vt refert consil. 23. nu. 1. volum. 1. In regno Aragonię, perpetuo foro hoc stabilitum est, nempè quod alienigenę, in dicto regno beneficia minimè possint obtinere, vt cautum est, lib. 1. foro Aragon. tit. de prelaturis, & alijs beneficijs non possidendis. Et in Regno Nauarrę idem est definitum per regias pragmat. 2. & 3. lib. 1. Ordinamen. illius regni. & in Britannia hoc idem cautum est his verbis: *Sacerdos Gallicus, Sacerdotium in Britannia ne occupato.* Vt refert Petrus Greg. 2. par. Syntag. iuris, lib. 27. c. 6. num. 42. Et in Hungaria, seu Pannonia superiore seruatur, vt in c. bonæ, §. fin. de postul. prelat. Et veronensi statuto decretum est, si credimus Baldo consil. 46. vol. 1. & multis alijs in Prouincijs seruari audio.

3 Quod si exterus † beneficium impetrauit non facta originis mentione, gratia subreptitia est iudicanda, vt tenet gl. celeberrima, in c. si proponente,

nente de rescript.cuius meminit Corset. in sing.in verbo, subreptitio.Fel. in c.sicut tuis,column.2.de simon.Roman.in l.si verò,fallen.14.ff. sol.matrimon.Barbat.consil....col.5.vol.1.& consil.57. eod.vol.Silua. de benefic. 3.par.q.26.D.Couar.in pract. quæst. cap.35. num.5. Rebuff.in d.tract.de pacifica possess.dicto num.216. dicens ita consuluisse in fauorem cuiusdam Scholastici.

Et quòd exterus in aliena patria beneficium Ecclesiasticum minimè possit obtinere, iuri communi consentaneum est, vt colligitur ex tex.in c.bonæ, in 2.de postul.prælat.& in c.neminem, 80.& in c.Afros,98.dist. & in c. vlt.de cler.peregr.De iure Cęsarum, l.in Ecclesijs, C. de Episco. & cler. l. vnica, C.non licere habita. Metropoli. lib.11.leg.2. C.de anno. ciuitat.eodem lib.tradunt latè Guil.& Rebuff. in locis nouissimè allegatis. Ludou.Gomes.in Reg. Cancel. de idiomate,quæst.1 Ioan.Daim, in proę. pragmat.sanct.incipien.Franciscus,in verbo, vindicabant,fol.60.Silua de benefic.2.parte,q.vlt.& in 3.p.q.26.Carol.de Grassal.lib.2.Reg.Franc.iure 8. Couar.d.c.35.Vnde sacri Canones iustissimè decreuerunt, vt electio facienda non sit, nisi de personis eiusdem Ecclesiæ, dummodo digni ibi inueniantur,etiamsi alibi foris digniores reperiantur, c.nullus, 61. distin. c.Metropolitano, 73.dist.Quin verò glos.in cap.cum inter canonicos, de electione,asserit non valere postulationem ex aliena Ecclesia, nisi duab. partibus consentientibus, & facienda est à Pontifice Maximo, vt latè patet in toto titulo,de postul.prælat. 4

Quibus suffragatur Deuteronom.cap.18.*Prophetam*, inquit, *de gente tua, & de fratribus tuis suscitauit Dominus Deus tuus, ipsum audies.* Tum fulcitur,quia cum in Ecclesiarum fundatione,exteri,& ipsorum maiores nihil præstiterint, merito regnicolę præferendi eis sunt, argumen. tex.in cap.cum in offic.de testamentis. Tum, ne exteri beneficijs apud nos fruentes, Regni secreta,in maximam perniciem eius reuelent.Tum, quia regni incolę qui tot, tantisque animi dotibus, ingenijs disciplinis splendescunt,maxima afficerentur iniuria si exteri forte omnibus numeris inferiores, ad hos Ecclesiasticos honores admitterētur, virtus equidem & honestę disciplinę sine prę.nio quandoq; languescunt. Tum,quia propter idiomatis diuersitatem, nequeunt (quod tamen maximè interest) commissum sibi populum,docere, vt in c. quoniam, de officio Ordinarij. Et inter Dei Optimi Maximi maledictiones illa non inferior est, hominem ex aliena natione habere, qui non intelligatur,vt habetur, in Deuteronomio,c.28. ibi: *Adducet Dominus super te gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus in similitudinem Aquilæ volantis cum impetu, cuius linguam intelligere non possis.* Et Hierem.c.5.idem scribitur. Nec voluit Deus seuerius punire superbiam ędificantium turrim Babelis, quam

per

per linguę confusionem, vt quid vellent mutuo non intelligerent, vt habetur Geneseos 11. Tum quia hęc potissima erit causa, propter quam homines facilius inuitentur ad residendum, non enim paruo ęstimandus est ingenitus amor, quem quis ad natiuum solum habet. Est enim cuilibet dulcissima patria. l. qui habebat, in principio, ff. de legatis 3. & hac ratione impius iudicandus est, qui nulla causa cogente, patriam suam relinquit: gloss. in l. vnica, C. si curialis, relicta ciuitate, rus habitare maluerit, lib. 10. & ibi notant. Rebuff. & Petrus Rebuff. in Concord. tit. de collat. §. volumus. pag. 457. asseuerans, hanc esse potissimam rationem, vt beneficium in propria patria magis optetur, quàm in aliena. Tum quia is diligentissimè, quę ad muneris suum spectant, pręstabit, cum melius patrię mores, quam exterus cognoscat, iudicat equidem quis facile de his quæ nouit, vt habetur 1. Ethicorum, & plures alias rationes congessit Regia lex 14 t. 3. lib. 1. Ordinamenti noui.

5 Quæ inter alia dicit, † maximos tumultus excitatos fuisse in Hispania, ob eam causam, quod beneficia Ecclesiastica exteris conferebantur, ibi: *E specialmente del anno de sesenta y quatro, à esta parte que se comenzaron los mouimientos y turbaciones en nuestros Reynos.* Circa quod legendus est Doctor Illescas Hispanus Historiographus diligentissimus, & non vulgaris eruditionis in sua Historia Pontificali. *E nel capitulo de la guerra final del Rey de Francia, para cobrar el ducado de Milan.* §. 10. fol. 225. & li. 6. eiusdem Historiæ, cap. 27. §. 17. fol. 228. & fol. 338. vbi testatur Paulum III. pontificem Maximum statuisse, vt beneficia, & pensiones alienigenis non conferantur.

6 Quæ non temerè † adduximus, sed vt conuincamus maximum errorem, gloss. in d. reg. Cancel. asseuerantis in quadam causa Toletana in tertia instantia productam fuisse dictam Sixti Romani Præsulis Constitutionem, quam dicit non nocere Episcopo Vintomiliensi actori, cum moribus recepta non fuerit, nec (vt ille inquit) Toleti regnum, cum à Castellę, & Legionis Regnis separatum sit, eo priuilegio vti potest. & alia refert temeraria, & postquam animi sui votum expressit, tacere oportere inquit, cum lis pendeat, insani profectò hominis, manifestissimum testimonium. Fuit equidem Apostolica illa concessio cum maxima regiminis spiritualis Ecclesiastici vtilitate, ita vt ex contrario vsu plures contingerent calamitates, & innumerabilia mala, quę veluti prę oculis habens Summus Christi Vicarius pro illius amplissima dignitate, quā vt Summus Catholicę Romanę Ecclesiæ pastor, & rector obtinebat sua integritate, & iustitię amote incensus, necnon diuini cultus zelo, tantis & tot malis medelam adhibuit.

7 Ideoque censeo † Christianę Reipublicę consultissimum fore vt Summus

mus

mus Ecclesiæ Pôtifex, aut Oecumenica Synodus, vniuersali lege sanciret, vt omnia sacerdotia, præsertim curam animarum habentia, patrimonialia efficerentur, ita ut ad ea minimè admitterentur, nisi ciues, vel qui inde essent oriundi, quod in Sacro Concil. Trid. summo omnium Patrum consensu consultatum fuisse testatur integerrimus sanè testis Domin.Soto de iust.& iure, lib. 3. art. 2. fol. 237. vers. enascitur. Idem fieri summè desiderabat D. Didac. ab Alua, de Esquiuel Abul. Episcop. in tractat. de Conc. secunda parte. §. 36. fol. 92. Flam. Paris. de resign. benefic. lib. 4. questione septima, num. 3.

Ex quibus valde iustificatur † Regula Cancel. Apostolicę 19. qua cautum est, prouisionem de parochiali Ecclesia factam alicui qui nesciat idioma loci vbi Ecclesia constituta est, nullius roboris, & momenti iudicari debere, habet quidem Pontificia illa sanctio symbolum, & affinitatem cum Diuino, & positiuo iure. Nam rector Ecclesiæ prędicandi officium in ea habere dignoscitur, c. Ecclesia, 85. dist. c. inter cetera, de offic. Ordin. & est glos. not. in Clem. 2. de sepult. & in c. cum ex cunct. de hæret. & in c. addicimus. 16. q. 2. Debet sanè confessiones audire, & cetera Sacramenta ministrare, c. omnis vtriusque sexus, de pen. & remiss. Item debet visitare, & vultum gregis sui agnoscere, vt legitur Prouer. 27. & Eccles. 32. de quo est egregia Extrauagans Constitutio Ioan. XXII. in tit. de prębend. incip. Sedes Apostolica. Sed ista omnia, & alia quæ ad hoc munus spectant, prę-stare non potest rector alienigena, qui non intelligit, nec loquitur idioma. Quia vt Diuus Paul. 1. ad Corin. c. 14. inquit: *Data est nobis lingua ad interpretandum, & distinguendum ea quæ loquimur. Nam si nesciero vim autem vocis, ero ei cui loquor barbarus, & qui loquitur mihi barbarus.* Et vide latius Gom. & Mandos. in d. Regul. Cancel. de idiomate Bellen. in tractat. de char. subsi. q. 66. col. 5. Petrum Paul. Paris. consil. 88. vol. 4. Hoied. de incomp. benef. 1. par. c. vlt. num. 43. vsque ad num. 71. 8

Hinc etiam emanat † alterius Regulę Cancel. nempe 15. egregia constitutio, qua decretum est, quòd in beneficiorum collationibus, oriundus non oriundo præferatur: est certe supradictis iuribus, & rationibus consentanea. 9

Nec ab hoc instituto † alienum est, quod elegantissimè multis adductis in medio probat Cęsar Lamb. in locupletissimo illo de iure patronatus tract. 1. par. 2. lib. q. 7. art. 24. asserens, quod Diœcesiani, & non alienigenę sint in beneficiis à patronis præsentandi. 10

Ex dicto etiam fonte † emanat iustissimè Apostolicis concessionibus decretum esse, vt beneficia patrimonialia in diœcesibus Palentina, Burgensi, ac Calagurritana, solum conferantur filijs patrimonialibus, secundum eorum mores, doctrinam, & eruditionem, de quibus Constitutio- 11

nibus meminit Regia lex.21.tit.3.li.1.ordin. noui. Si verò Apostolicę litterę in contrarium fuerint obtentę, eis nullo modo vti licet, sed ad Regis nostri summum iustitię Senatum mitti debent, vt quid circa hoc faciendum sit, maturiori consilio consulatur: quod si forma illa lege pręscripta fuerit pretermissa, grauissimis pœnis ibi decretis transgressores plectendi sunt. idemque seruari debet in omnibus alijs prouincijs, in quibus beneficia Ecclesiastica patrimonialibus filijs conferri consueuerunt, vt iustè definiuit lex 23.illo ti.& lib. Quod vtinam vbique obseruaretur, vt sanctius ac diligentius diuinum munus illustraretur.

Idem obseruandum est, quotiescunque Apostolicę litterę impetrantur in derogationem illius iuris, quod ex concessione Romanę Ecclesię obtinent Collegia, & Capitula Cathędralium Ecclesiarū ad promouendos in Canonicos in Theologia, vel iure Pontificio DD. vt decreuit Carolus huius nominis Quintus, summę potentię, & felicitatis Imperator, & primus huius nominis Hispaniarum Rex, Madriti Anno 1543. de quo videnda est Regia lex 25.d.titul.3.lib.1.Ordi.noui.

12 Et non solum exteri † apud nos prohibentur habere dignitates Ecclesiasticas, & beneficia, sed etiam pręstimonia, vt in l.14.tit.3.d.lib.3.ordi.noui. atque etiam pensiones, lib. 25. ibi, quod si regnicolę consensum pręstiterint pensionis constitutioni, aut semel constitutam redemerint, vel aliquod emolumentum pręstiterint, vt ab exteris beneficia consequantur, omnibus priuilegijs naturalitatis priuantur: necnon fructibus beneficiorum in quibus dicta pensio fuit constituta: qui quidem fructus expensis belli contra Christianę religionis hostes initi, applicantur, vt probat Regia lex 18.d.tit.& libro.

13 Habet equidem † locum in tantum dicta prohibitio, vt exteri beneficia Ecclesiastica minime obtineant: quod iustissimè Regijs Constitutionibus reuocatę sunt litterę (quas naturalitatis appellant) quibus obtentis, alienigenę beneficia iustè impetrabant. Imò deinceps concedendę non sunt, nisi vrgente magna & legitima causa, quę publicam Regis nostri, vel suorum regnorū vtilitatem concernant; quod si ob aliā causam impetrentur, minimè sunt obseruandę, vt in l.14.15.& 16.d.tit.3.lib.1.ordinam.noui, de quibus sanè litteris meminit Bal. cons.223.vol.3. appellans eas Ciuitatis litteras. idem asseuerat Andr.Alc.lib.2.dispunct.c.22. Nicol. Boeri.decis.13.num.20.

14 Circa quod illud † consideratione dignissimum esse censeo, quod licet is qui naturalitatis litteras impetrauit horū Regnorum priuilegijs ac immunitatibus fruatur, quibus ipsi ciues originarij, ita scribit Bartol. in l. si is qui pro emptore, ff. de vsucap. 3.princ. §. & in l.si maritus, §. Iulię ff. de adul.& est bonus tex.in l.sed si accepto, ff.de iure fisci, tradit Rom.con.62. col.2.

col.2. versic. quod autem cessat, Cuman. consil. 178. colu. 3. versic. quintò probatur. Dec. consi. 183. nu. 10. Hippol. de Marsil. consil. 127. nu. 2. vol. 2. Ruin. consi. 200. nu. 19. & 20. lib. 2. Boer. decis. 260. nu. 17. Iacob. Menoc. consi. 166. vol. 2. nu. 15. Catell. Cotta in Memor. iuris, in me. nor. incip. Ciuium. Quia ex priuilegio potest quis consequi ius naturalitatis regni, vt habetur in d. l. ciues, C. de incolis, lib. 10. ubi glos. & Io. in. de Platea, & Lucas de Penna, & tales sunt veri ciues, vt in l. 1. ff. ad munic. not. Bal. in l. penult. §. quę in filio, ff. de adopt. & in l. in vrbe, ff. de statu homin. Hinc deducitur, quod licet exteri, qui apud nos negociandi causa versantur, non possint habere eos annuos redditus, quos vulgo *Iuros*, appellamus, obtinere tamen possunt, si habuerint Principis Rescriptum, quod Hispani, *Cartas de naturaleza*, nuncupamus. Ex hoc quoque emanat, quod cum Hispali non possint esse iudices forenses, sed tantum illius Ciuitatis originarij; illud tamē iudicandi munus habere poterit, qui principis concessione factus est originarius ciuis. Nec ab hoc alienum est, quod si in litterarum Collegijs eorum statutis cautum sit, vt nullus externus admittatur, vt cautum est in Collegio celeberrimo D. Iacob. Zebedęi Salmaticensi, qui dictū Regium rescriptum habet, excludi non debet, sic tenet Ferd. Mench. de testam. lib. 3. 1. par. §. 3. num. 295. Ex simplici tamen concessione naturalitatis, alienigena non poterit beneficium consequi, nisi expresse hoc sibi fuerit indultum, ita scribit Gregor. Lup. in l. 2. in verbo. *Muger sea natural de otra*. tit. 24. par. 4. Nam cum in hoc casu peculiari, grauissima & publica causa desideratur, & dictę litterę nullius sunt momenti, nisi forma Regijs legibus prescripta fuerit obseruata, quę si non interuenerit, obseruandę litteræ non sunt: non igitur debet generalis Principis concessio ad specialissimum casum extendi. Pro quo mire facit quod elegantissimè de more scribit Bald. in d. l. in vrbe, ff. de statu homi. scribens ad optimum ciuem (nempè qui ex priuilegio receptus fuit) admittendum non esse ad honores, ad quos non consueuere admitti, nisi ciues naturales. Quamuis hęc Bal. opinio difficultate non careat ex his quę predixi.

Quibus quidem litteris † naturalitatis, seruata forma Regiarum legū, 15 alienigenę impetrare, & obtinere possunt in ijs Regnis dignitates Ecclesiasticas, & alia beneficia, hac lege, vt intra octo mensiū tps, indictis beneficijs resideant, aliàs litterarū cōmodo ipso iure priuantur, nec eas dignitates, aut beneficia obtinere possunt, vt disponit lex 20. tit. 3. lib. 1. Ordin.

Dubitaui tamen † circa hoc non semel, si quando exterus cum Princi- 16 cipis indulgentia dignitatem aliquam Ecclesiasticam, vel beneficium cōsequitur, an possit illud cum alio permutare: & verissimum credo ei non licere, quod aliquibus rationibus innixus probat Did. Perez in lib. 3. in verbo, *Saluo el Rey*. tit. 7. lib. 1. ordin.

Quod si exterus † aduersus horum regnorum iura & leges, beneficiũ etiam à Romano Pontifice impetrauit, Apostolicę litterę minimè executioni tradendę sunt, sed ad Summum Regis Senatum mitti debent, vt ab integerrimis, & prudentissimis eius Senatoribus, pro illorum prudentia examinentur, & quid faciendum sit ipsi decernant. Habet quidem Summus Senatus formam, & modum pręscriptum, quo vti debet in his negocijs examinandis, & expediendis. Quod si iudices Ecclesiastici eas litteras Regio Senatu inconsulto, & legis forma pretermissa, executioni tradiderint, eo ipso omnibus priuilegijs naturalibus horum regnorum priuantur, vt tanquam alienigenę nullum beneficium possint obtinere: imò ab istis regnis expellendi sunt. Laici verò istius criminis rei, si tanquam tabelliones, vel notarij, aut procuratores, auxilium & opem pręstiterint in impetratione, vel executione, vel alio quocunque modo, pœna capitis, cum bonorum omnium amissione plectuntur. Alij vero confiscationis pœnam bonorum suorum fisco applicandam incurrunt, vt in l. 26. tit. 3. lib. 1. Regij noui Ordinamenti. Circa quam aliqua notatu digna à nobis erunt adnotanda.

18 Primò equidem, quod † in his Hispaniarum Regnis vsitatissima est comminatio dictę pœnę aduersus clericos, & Ecclesiasticos iudices, quę fit ad amissionem rerum temporalium, quas in his regnis obtinent, Deinde quòd tanquàm extranei habeantur, de qua dicta Regia Constitutio loquitur, cuius meminit Gulel. Benedict. in cap. Rainutius, de testament. in vers. Et vxorem nomine Adelasiam. 2. decis. num. 460. Carol. de Grass. libr. 2. Regal. Franc. iure 7. col. penult. D. Didacus Couarruu. in practica quęst. c. 35. num. 5.

19 Secundò quod † non solùm in casu dicta lege Regia expresso, sed in alijs multis Apostolicę litteræ ad summum Senatum deferũtur, sic apud Hispanos potestas seu facultas legatorum à summis Senatoribus ante earum vsum pro negocij magnitudine examinantur, vt Pontifex summus consulatur, quibus facultatibus in his regnis vti conueniat, quæ autem sint relegandæ, cùm etiam Nuncij ipsi exteri sint, oportet vt intelligant, quæ ab illis sint pręcauenda, ne falsis aut importunis precibus decipiãtur, vt testatur D. Couarruu. in pract. q. c. 35. num. 4. quod in Gallia, & Flandria frequentissimum esse refert Modern. Paris. in Regul. Cancel. de infirmis resig. num. 139.

20 Tertio idem ad vnguem † obseruandum est sub eisdem pœnis & comminationibus quotiescunq; Apostolicæ litteræ impetrantur, in derogationem Regij iuris patronatus, vel cæterorum laicorum horum regnorum, vt dicta Regia lex definiuit, & lex 5. tit. 6. lib. 1. noui Regij Ordinam. circa quas Regias Cõstitutiones multa lectu nõ indigna pro eius singulari

eruditione congerit D. Couar. in pract. quęstion. cap. 36. Est sanè remedium hoc vtilissimum, ne dicam necessarium, vt regia authoritate summi Senatores litteras Apostolicas, quibus iuri patronatus laicorum derogatur, diligenter examinent, earum executionem suspendentes quousque Pontifex summus consulatur, certiorque fiat, quàm graue scandalum ex his derogationibus oriatur, quantaque mala inde sequantur: quorum illud potissimum videtur, quod laici à pietatis operibus, nempè donatione, constructione, & dotatione Ecclesiarum cum maximo Reipublicę Christianæ damno abstinebunt. Sunt quidem apud nos quamplurima sacerdotia, siue beneficia ad ius patronatus spectantia, quorum vestigia apud antiquos idolis seruientes fuerunt dicta Gentilitia, id est, generis seu familię certę, quę redditus annuos sacrificulis suis prębebant. De quibus meminit Cicero de Aruspicum responsis. Sic Micheas vir in monte Ephraim idolum sibi fecit, & ei exstruxit ędiculam, constituitq; ibi Sacerdotem, cum certis redditibus percipiendis, vt habetur lib. Iudicum Israelis, c. 17. & 18. *Apud Ethnicos vestigia fuerūt sacerdotij ad ius patronatus spectātia gentilitia appellata.*

Quartò mittendę sunt ad Regium summum Senatum Apostolicę litterę alijs casibus dictis Regijs legibus expressis, quos supra nu. 18. & 19. tradidimus.

21 Quintò, nec à nobis erit † omittendum iustissimas esse sæpè iam allegatas Regias Cōstitutiones, non enim eis aliquid cōtinetur quod summi Pręsulis maiestatem lędat, vel purissimas eius aures offendat; hoc namq; longe alienum est à Catholicis Regibus nostris, qui Pontificum decreta, sacrosanctasq; eorum sanctiones pro ipsorum pietate, & in Deum religione, colunt & venerantur: sed ideò litterarum executio suspenditur, ut Pontifex summus certior factus intelligat, quot quantisq; calamitatibus, & ęrumnis ista Hispaniarum regna afficiantur, quando falsis precibus, & suggestionibus Gratiæ Apostolicę impetrantur, quas Sanctissimus Antistes minimè concederet, si ea damna, & incommoda (quę maximè aduersantur spirituali Ecclesiastico, & temporali principum regimini) prę oculis haberet. Iuri igitur consona est suspensio executionis dictarum, vt in c. si quando, de rescript. vbi Alexander III. *Patienter* (inquit) *sustinebimus si non feceris, quod praua nobis suggestione fuerat insinuatum*. Et conducit text. in l. si vendicare, C. de pœnis, & in c. cum apud Thessalonicam, 11. quęst. 3. cap. sunt quidam, 25. quęstio. 1. & in cap. 1. 40. dist. & in cap. manet, 24. q. 1. & in c. si quis non recto, 24. quęst. 3. glo. in auth. de mandat. princ. §. deinde competens, in verbo, nuncians, & in Auth. Vt determinatus sit numerus clericorum, §. vlt. in verbo, contradicere. Collat. 1. tradit latissimè Fel. in c. nihil, de rescript. & faciunt quę scribit D. Th. 2. 2. q. 69. art. 4. versic. Secundò respondeo, & Caiet. 2. 2. quęst. 39.

art.2.versi.in responsione ad secundum, idem Caiet. in tract. de authoritate Papę, & Concilij, c.27. versi. ad secundum rationem. Turrecrem. li.2. de Ecclesia, c.106. Card. Iacob. in tract. de Concilijs, lib.8. art.3. versic. quintum remedium.

22 *Ioann. Driedō.* Sextò, vt quę præcedenti † versiculo dicta sunt magis elucescant, scire oportet, quod non solum Hispaniæ Reges dicto iure vtuntur, sed alij Christiani orbis Principes, vt testatur Ioan. Driedō, vir pijssimus pariterq; doctissimus, in lib.1. de libertate Christiana, pag.183. Ipseq; elegantissimis verbis hoc corroborat, quæ in lectorum gratiam hic referre constitui. *Hic sciendum est, quod aliud est, potestatem secularem absolutè mandare, aut constituere, ne quisquam pareat vllis litteris Apostolicis iustitiam aut gratiam concernentibus; aut ne executioni mandet easdem. Aliud, verò est potestatem secularem mandare, aut constituere, vt sine suo beneplacito, & examine nemo pareat huiusmodi litteris, neque executioni mandet easdem. Nam primum cum sit directè contra potestatem, seu libertatem Ecclesiasticam, est eam prorsus tollere, & extinguere: neque potest fieri absque contemptu Ecclesiasticæ potestatis; neque potest ex ipsius Pontificis priuilegio conuenire Regi aut seculari potestati. Secundum autem videtur posse fieri absque contēptu potestatis Ecclesiasticæ, & absque iniuria, aut odio, aut grauamine seu præiudicio Ecclesiasticæ libertatis, & sanctæ sedis Apostolicæ, vel litterarum eiusdem. Potest enim contingere, quod Princeps quispiam aut ex priuilegio seu commissione Papæ, hoc faciat: sicuti Carolus Imper. habuit ex priuilegio Synodi, ne sine suo consensu inuestiretur, vel consecraretur Episcopus; aut ex causa rationabili, secundum congruentiā loci, & temporis, ad sic statuendum atque mandandum moueantur, propter abusus tollendos, ne præficiantur, aut inidonei, qui vel per nimiam importunitatem, falsasq; suggestiones litteras Apostolicas impetrarunt, vel impetratis abuti volunt ad oppressiones pauperum, qui alioqui sub prætextu litterarum Apostolicarum longis litibus grauibusq; sumptibus vexari possent, non quòd potestas secularis velit sibi, aut iudicium ecclesiasticarum rerum vsurpare, aut viros idoneos authoritate Apostolica institutos impedire, aut super illorū idoneitate iudicium sumere, sed quod velit ad ædificationem Reipublicæ, statum ecclesiasticum promouere. Vnde quotidie cernimus Prælatos, & alios disputare de mādatis, de rescriptis, ac litteris Papæ, quæ tāgūt ecclesiastica negotia, collationes beneficiorum, præbendarū, & dignitatum. De omnibus litteris, & mandatis Papæ præsumendum quidem est, quod eis oporteat obedire, modo constet, aut constare debeat, tales reuera esse litteras a Sede Apostolica emanatas subsistentibus etiā rationibus, & causis, quibus ipse Papa verisimiliter motus inductus est ad præcipiendum. Et ideo non debet ista præsumptio tā violenta esse, vt non liceat huiusmodi mandata etiam verissimè emanata à*

Sede Apostolica, examinare, & inuestigare solicitè, an eis oporteat obedire, tamets hoc maximè pertineat ad iudices ecclesiasticos, quibus huiusmodi litteræ mandatorum Apostolicorum diriguntur. Hęc Driedonius. Superest nũc pro † huius materię, exacta cognitione inquirere, quis exterus, quisve regnorũ naturalis, dicatur, quod apud suos Gallos declarat Petrus Rebuff. in tract. de litteris naturalitatis, ad fi. n. 202. tomo Const. Franc. apud nos verò est Regia Constitutio 19. tit. 3. lib. 1. Ord. noui, quę hoc egregiè his verbis definiuit: *Ordenamos y mandamos, que à quel se diga, natural, que fuere nacido en estos Reynos, y hijo de padres, que ambos a dos, o alo menos el padre nacido y natural en estos Reynos: o aya contraydo domicilio en ellos: y demas desto aya viuido por tiempo de diez annos, con que si los padres siendo ambos, o alo menos el padre nacido y natural en estos Reynos estando fuera de ellos en seruicio nuestro, o por nuestro mandado, o de passo, y sin contraher domicilio fuera destos Reynos, ouieren algun hijo fuera de ellos, este tal sea auido por natural destos Reynos. Y esto se entienda de en los hijos legitimos y naturales solamente: pero en los espurios disponemos y mandamos, que las qualidades que conforme a lo suso dicho, se requieren en los padres ayan de concurrir y concurran en las madres.* 23 *Singulariter interpretatur regia const. 19. tit. 3. li. 1. noui ord.*

Circa quam Regiam sanctionem aliqua à nobis erunt anotanda, in actionibus forensibus frequentissima.

Primò, † quatenus ea lex dicit: *Que aquel se diga natural, que fuere nacido en estos Reynos:* Loquitur quidem de his Regnis Castellę, & Legionis. Ex quo sequitur, quòd nati in Regno Aragonię, & Nauarrę, exteri sint, neque apud nos possint beneficia Ecclesiastica obtinere; ita in proprijs terminis scribit Doct. Didacus Perez, in l. 18. tit. 3. lib. 1. Ord. veteris, in glo. incip. *Que nigun estrangero,* asseuerans sic ętate nostra fuisse iudicatum. Nã cum quidam Martinus Vincentius sacrę Theologiæ, & artium magister, postquã fuit electus Canonicus Camorensis, postea verò eo fuit priuatus, quia Tarraconẽsis erat. Et potissima ratio est: quia licet dicta regna fuerint adiuncta Regiæ coronę, nõ tamen hoc in modũ submissionis factum est: sed pristino in robore remanserunt: qua ratione, regna ipsa suis proprijs legibus, & moribus regenda sunt, argumen. l. si quando, C. de appel. tradit Bartol. & nouissimè, in l. si conuenerit, §. si nuda, ff. de pignor. actio. idem Barto. in tract. de alluu. sub Rubr. de insula. colum. 3. Doctores in capit. translato, de constit. Ias. in §. personam, colum. 3. Instituta de act. tradit Matthæus de Afflict. in Constit. Neapolit. lib. 3. Rubr. 23. nũmer. 3. Aymon Crauetta. de antiquitate temporum. 4. par. num. 27. Ioan. de Ripa, in l. 1. ff. de legibus, num. 16. & lib. 1. respons. de legi. & consil. 21. Ioann. Gom. in l. omnes populi, col. 3. ff. de iustit. & iure. Brun. in tractat. de augmen. fol. 8. Bartholom. Cassan. in Consuetudin. Burgund. 24 *Nati in Regnis Aragoniæ, vel Nauarræ an exteri horũ regnorũ, quo ad beneficia obtinen. dã iudicentur.*

tit. *de successions des bastars*. Rubr. 8. num. 41. Burgen de Paz, in l. 1. Tauri, num. 451. Q. 10 loco testatur quòd iam peculiari concessione indultum est, originarijs Regni Nauarrę, vt quoad beneficia reputentur naturales horum Regnorum, vt regiâ sanctione decretum fuit, 28. Mensis Aprilis, Anno 1553. côdita in loco vulgariter nuncupato, *El pardo*. De qua etiam meminit Ioan. Olan. in antonomia iuris commun. & Regij, in pręf. n. 20. Sic aliquando fuisse pronunciatum refert Burgos, in pręcitato loco. Et ea ratione vidimus iam in his regnis plures originarios Regni Nauarrę viros doctissimos, quibus regnum illud floret beneficijs Ecclesiasticis, & dignitatibus frui.

25 Secundò, ex dicta Regia † Côstitutione iam definitum est, quod olim apud Hispanos fuit nimis controuersum, vtrùm sufficeret vt quis horum regnorum naturalis censeretur, natum esse ex matre alienigena, si pater fuerit naturalis, probat quidem ea lex hoc sufficere, ibi: *O alo menos el padre sea assi mismo nacido en estos Reynos*. Quod iuri communi consonum est, cum filius paternam originem, non verò maternam sequatur, l. assumptio, §. filius, ff. ad municip. l. filios. C. de municip. & orig. lib. 10. tradit Fel. in c. Rodulphus, de rescript. numero 4. & latissimè Boer. decisione 13. & in consuetud. Bitur. §. vltimo, tit. de testament. colum. fin. Bart. Cassa. in consuetud. Burg. tit. de confisc. §. 1. num. 37. Guil. Bened. in rep. ca. Rainucius, de testament. in verbo, Et vxorem nomine Adelasiam, num. 1042. cum sequent.

26 In contrarium tamen erat † Regia lex Henrici Regis huius nominis tertij condita anno 1396. his verbis inter alia: *Ordeno y establezo ò duradero por siempre, que persona, o personas del mũdo, aunque sean Cardenales, ni ayã Arcobispados, ni otras dignidades, ni Calõgias, ni prestamos, ni otros beneficios algunos en todos mis Reynos y sennorias en lugar, o parte alguna dellos, saluo aquel aquellos que fueren verdarderos naturales de padre y madre y nacidos en ellos*.

Late interpretatur Regia Hispanorũ lex cõdita à Henrico Rege huius nominis tertio anno 1396.

Fuerunt tamen multi non pœnitendę authoritatis viri, qui asseuerarunt illam Henrici Regis sanctionem non habuisse legis generalis authoritatem, quia nec publicata, nec recepta fuit, quod quidem in causa fuit, vt cum casus iste quondam accidisset in Regio Senatu, nempè quòd quidam ex patre naturali genitus, & ex matre alienigena beneficiũ Ecclesiasticum possedisset, controuersum fuit an hoc ei liceret, tandem Cęsare consulto, is possessor, vsque ad mortem beneficium retinuit. Et cum postea similis casus contigisset eodem Cęsare Maximo consultò bis in eo dissenserũt Regij Senatores, & causa, vt anceps, & ambigua, alijs iudicibus terminanda remissa fuit, ita auditu percepisse à quodam aduocato testatur Doctor Burgensis in lib. 3. Tauri. 1. par. num. 377. ad finem. Sed iam

hodie

hodie placatę sunt hę controuersię ex dicta l. 19. decis. ideòque Doct. Burgensis opinio, qui contrarium asseuerabat, ex d. l. Henrici amplectenda non est.

Tertiò Regia illa † Constitutione decisa est grandis illa quęstio, in qua fluctuauit insignis Gregor. Lup. in l. 2. in verbo, *Maguar*, titulo 24. par. 4. nec ausus est eam decidere, sed posteris decidendam reliquit, videlicet, an is, qui ex parentibus naturalibus horum regnorum natus fuit extra regnum, in transitu, videlicet, quando parentes non habebant animum constituendi ibi domicilium, dicatur naturalis, definit lex illa eum naturalem. idem iure communi probari videtur in lege filios, C. de municip. & orig. lib. 10. cuius verba sunt: *Filios apud originem patris, non materna ciuitate, & si ibi nati sunt, si modo non domicilys retineantur, ad honores seu munera posse compelli, exploratis iuris est*. Et ibi ad hoc notat Ioan. de Platea. ad idem etiam conducit text. in l. ciues, in fin. C. de incol. ibi: *Vnde cum profectus est, peregrinari videtur*. Ex quo enim quis habet animum se transferendi in alium locum, fingitur non esse in eo loco, vbi habitat de pręsenti. l. quęsitum, in fine, ff. de legat. 3. facit l. hęres absens, ff. de iud. cap. Romana, de foro comp. lib. 6. l. si quis posthac C. de ędific. priuat. & opinionem istam amplectitur Bart. in d. l. filios. Abb. in cap. Rodulphus de rescript. vbi Felin. & Barbat. nu. 97. & consil. 52. volum. 2. Bald. Angel. Alber. & Paul. de Castro, in lectura Bononiensi, post Cin. Petrum, & Nicol. de Neapoli in huiusmodi §. legatum. ff. de legat. 1. vbi Ang. scribit, se hoc audiuisse à quodam magno Doctore Alberi. per illum text. in l. Titius, ff. de actionibus empt. Deci. in d. l. hęres absens, §. proinde, colum. 2. Iacob. de Sancto Georgio, in §. si quis tutelam, num. 35. eiusdem legis. Ias. consi. 117. volum. 3. quam esse veriorem sententiam, & secundum eam vidisse in Regio Consilio pronunciatum, testatur Gregor. in d. l. 2. Matthę. de Afflict. decis. 384. numer. 3. eandem communem appellat Nicolaus Boer. decis. 13. num. 52. 27

In contrariam tamen sententiam itum est à plerisque, qui arbitrantur, quod quomodocunque quis nascatur, effici ciuem originarium loci, in quo nascitur, licet nascatur in transitu, ita tenet Pau. de Cast. secum palam in eadem lege dissidens, nempè in lectura Patauina, d. §. legatum, quem ibi sequitur Ioan. de Imol. Raph. & Alexand. qui dicit hoc sibi in puncto iuris placere. Angel. illius textus authoritate innixus, §. si quis igitur, in Authent. quibus mod. natur. effic. sui. Hier. Cag. in rubric. de orig. iur. columna vltima. Ludou. Bologn. de priuileg. Scholar. in verbo, nec suos ciues, qui leuissimis fundamentis mouetur, sed tenenda est communis sententia, quę in terminis iuris scripti verissima est, & ideo seruanda, etiamsi non haberemus Regiam legem ei consonam, quam vltra supra allegatos

allegatos dicit communem, Ripa in tract. de peste, titul. de priuileg. contract. num. 182.

Quę communis opinio procedit, etiamsi pater vltra decenninm extra regnum extiterit, adhuc si filium ibi procreet, & legitimum vel naturalem, modo animum redeundi ad hęc regna habuerit, talis filius naturalis huius regni iudicandus est, quod ea neruosa, & efficaci ratione comprobatur: quia quando quis recessit ab aliquo loco animo redeundi, non dicitur ciuis illius loci, ad quem ire destinauit, etiamsi vltra decennium absens fuerit, vt supra dictum est, & suffragatur textus in l. ex facto, in 2. versic. *Rerum autem*, cum sequenti. ff. de hęred. instit. etiamsi per mille annos ibidem steterit, vt inquit Bart. in d. l. 2. C. de incolis lib. 10. quam opinionem post hęc scripta legi tenere D. Azeuedo in l. 9. tit. 3. lib. 1. ordi. noui. Qui animus redeundi, protestatione tempore absentię facta, & alijs coniecturis probari potest, scilicet, quia in hoc regno domum, vel immobilia bona semper habuit, & in exteris regnis nulla immobilia emit, & alijs probabilibus coniecturis pro iudicis arbitrio.

28 Ex quo eleganter † scribit Paul. de Castro, in d. §. legatum, nu. 3. quod si statuto caueatur, prout Bononię, quod nullus Doctor possit esse de collegio Iurisconsultorum vel Medicorum, nisi sit originarius ciuis, quod si mater causaliter abest, & ibi parit, certè fingitur filius natus in ciuitate, in qua mater incolatum habet, & asseuerat Paul. se hoc vidisse in facti contingentia in filijs quorundam Doctorum suę ciuitatis, natis alibi, vbi parentes conducti erant ad legendum, qui filij paternam originem retinuerunt. Quę sententia comprobari potest ex his quę eleganter scribit Mart. Nauar. cons. 41. tit. de prębend.

29 Hinc etiam obiter † declarari potest constitutio 7. nostrę Complutensis Academię lib. suarum constitutionum, qua sancitum est, vt nullus ex domiciliarijs seu incolis huius populi Complutensis possit eligi in collegialem, vel capellaniam insignis, & maximi collegij toto terrarum orbe celebratissimi D. Iu. Illefonsi, certè si mulier aliqua ciuis Complutensis alibi in transitu pareret, filius sic natus minimè in dicto collegio eligi potest, quod scio aliquando fuisse disputatum.

30 Ex quo sequitur egregia interpretatio ad l. 25. tit. 7. lib. 1. noui. ord. qua stabilitum est, non licere horum regnorum naturalibus, extra regna ista in alienis Academijs Regia lege prohibitis, litteris incumbere, sub pœnis ibi definitis. Non quidem eius sanctio nec pœnarum constitutio locum obtinebit, quando aliquis naturalis istorum regnorum in gradu extra Academiam, ad aliquem gradum in alia Academia promouetur, in transitu tamen; tum quia hoc casu constituto, cessat ratio illius Constitutionis, quę continetur in proœmio. Tum, quia expresse loquitur aduersus

aduersus eos, qui in dictis Academijs resident studiorum gratia, ibi: *Que en tales Vniuersitades, estudiando, y residiendo en ellas*.

Nec ab hoc est alienum † quod tradiderunt Bald. Alberic. & Paul. in d. §. legatum, quod si propter bellum vel ob aliam causam animalia ciuium alicuius parochię fugiant ad aliam, & ibi parturiant, quod decima soluenda est parochię à qua recesserunt, sequitur Boer. decis. 15. num. 54. qui est videndus. Stat tamen apud nos circa hoc egregia constitutio in l. 9. tit. 20. part. 1. qua cautum est, non deberi decimę animalium Ecclesię in cuius parochia in transitu parturiunt, nisi per integrum mensem ibi permansisset. 31

Quibus finitimũ est, † quod scribit Roman. consil. 263. & sequen. quod absens ille iudicãdus nõ est, qui ex legitima causa recessit citò reuersurus, quod multis iuribus & rationibus corroborat, quibus innixus ipse consulit, quod ille qui iurabit continuè stetisse in ciuitate Lucana, non est periurij reus, licet probetur quod aliquo tempore absens fuerit pestis causa. 32

Quartò, ex dicta † lege etiam colligendum est, quod quilibet is, qui in aliquo populo decem annis habitauerit, habendus sit pro naturali, & priuilegio naturalium gaudere debet, ad quod est optima lex part. 2. tit. 24. part. 4. ibi: *La dezena por moranza de diez annos, que fagan en la tierra, maguer, sea natural de otra*. Et probatur in d. l. 2. C. de incol. & est videnda lex 32. tit. 2. part. 3. 33

Et ideo licet Regijs Constitutionibus sit decretum, neminem nisi ex his regnis naturalem proxenetam seu cambiorum interuentorem creari posse, tamen alienigenę, qui per decennium in hisce regnis sunt commorati, ad prędicta officia possunt admitti, vt à summis consiliarijs iudicatum fuisse testatur Doct. Burg. de Pax. in l. 1. Taur. 3. concl. num. 373. 34

Sed quo ad obtinenda † beneficia speciali iure stabilitum est, quod pater illius qui vult in his regnis beneficium obtinere, contrahat in eis domicilium, & per decennium habitet, ita illa lex definit, ibi: *O aya contraydo domicilio en ellos, y demas de esto, aya viuido por tiempo diez annos*. Itaque minimè sufficeret habitatio decennalis nisi aliàs domicilium contraxerit, quod contingere potest, quando quis se suámq; familiam alendo, negociando, animo perpetuo permanendi larem sibi constituit, l. Labeo, iuncta gloss. 1. ff. ad Municip. facit lex postliminij, §. fin. ibi: *Siue animus*, ff. de capti. & postlim. reuersis, & est text. in d. l. ciues, iuncta gloss. in verbo, *Larem*, C. de incol. vel quando transtulit maiorem partem fortunarum suarum, vt in d. l. ciues. & in l. 2. C. vbi Senato. vel clar. tradunt hos casus, & alios Iacob. Rebuff. in d. l. ciues, Bertran. consil. 75. col. 2. vol. 2. Mar. Socin. iun. consil. 7. num. 6. volum. 2. Item necessarium est, quod dicta habitatio non fiat animo redeundi ad patriam, nam quando quis ad tem- 35

pus

pus determinatum est in aliquo loco de eo dicessurus, non dicitur incola etiam vltra decennium, l.ex facto, ff.de hered.instit.notāt Bart.& Angel. in d.l.2.C.de incol. Angel. in l.hęres absens, §. 1. ff.de iudic. Gregor. in d. l. part.

36 Quintò, quod is † qui secundùm decisionem dictę legis,sit iudicandus naturalis istorum regnorum, vt admitti posśit ad beneficia Ecclesiastica, si tamen regna ista reliquerit,&se in aliam prouinciam transfert nō subditam Regi & Domino nostro, vbi domicilium constituit, iuribus naturalitatis priuatur,vt voluit gloss.secundum vnam expositionem in l.in adoptionem, C.de adopt.tenet Bald.in authent. sed omnino, C.ne vxor pro marito. Et hac ratione si naturalis regni huius se confert in regnum Francię animo perpetuo ibi permanendi, non poterit apud nos beneficium, vel Ecclesiasticam dignitatem posśidere, ita tenet insignis Gregor. in l. 5. tit.24. part.4. dicens hoc esse notandum.

37 Nec refragatur huic † sententię text.in l.penult. ff.de Senat. quo dispositum est, quod licet Senatores in vrbe domicilium habere videantur, tamen & ibi, vnde oriundi sunt, dumicilium habere intelliguntur, quia domicilium quod venit ex accidenti, minimè mutat causam originis,quod etiam probatur in l.fin. de municip. & orig. lib.10. vbi translatio domicilij de loco originis in alium locum, vbi quis vult facere incolatum, non facit locum originis perdere, imò in vtroque loco subit munera: cuius legis authoritate Bartho. assumpto §.1. ff.ad Municip.reprobat gloss.ibi asserentem quod in loco originis, post translationem domicilij non subeat quis munera vel honores. Nec refragatur l. filios, C.de munic.& orig.lib. 10.ex qua dicta gl.fundamentum suscepit, quia loquitur respectu originis filij eius qui mutauit domicilium originis, non verò loquitur de loco originis ipsius patris, qui mutauit domicilium. Et dictę legi penult.ff. de Senatorib.potest responderi, vt procedat quando locus domicilij, & locus originis sunt sub eodem Rege, vel Regno, secus si locus domicilij, in alio regno constituatur, quia is videtur renunciare priuilegijs, & fauoribus concesśis naturalibus regni, transferendo domicilium extra regnū, ita Gregor.in l. 5. tit.24. parte 4.

38 Sextò perpendi etiam † circa dictam Constitutionem potest, vtrum tempore natiuitatis filij, desideretur quod pater in his regnis domicilium contraxerit, & per decennium vixerit, vel sufficiat,quod medio tempore filius nascatur, & postea quod deficit ad vnguem adimpleatur, itaque quod tempore beneficij conferendi nihil desideretur, ex his quę Regia lex desiderat, & nisi me mea non fallit opinio, censeo id sufficere, cum satis sit illius dispositionem, hoc modo seruari, quod eius menti consonū est, sic etiam eam declarat D.Azeuedo vbi paulò ante allegaui, num.9.

OFFICIVM

OFFICIVM INSVPER DIVINVM, VT TENENTVR, non recitarunt. Cap. LVIII.

1 *Clericus officium Diuinum non recitans, quæ hodie pœna puniatur.*

EX dispositione † Lateranensis Concilij tempore Leonis X. celebrati 1
in sessione nona [a] in c. de reformationibus Curiæ, & aliorum, delictũ a
hoc tali pœna punitur: videlicet quilibet habens beneficium cum cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio Diuinum officium non dixerit, legitimo impedimento cessante, beneficiorum suorum fructus suos non faciat pro rata omissionis recitationis officij, & temporis, sed eos tamquam iniustè perceptos in fabricas huiusmodi beneficiorum vel pauperum eleemosynas erogare teneatur. Si verò vltra dictum tempus in simili negligentia contumaciter permanserit, legitima monitione præcedente, beneficio ipso priuetur, cum propter officium detur beneficium. Intelligatur autem officium omittere quoad hoc beneficio priuari possit, qui per quindecim dies illud bis saltem non dixerit. Deo tamen vltra præmissa de dicta omissione redditurus rationem. Quæ pœna in habentibus plura beneficia reiterabilis toties fit, quoties contrafacere conuincantur: Hęc sunt verba Concilij. An autem ante eius declarationem clericus non recitans officium diuinum teneretur ad restitutionem fructuum, [b] vide Doctor. in cap. 1. de celebrat. M ssar. Dom. & Philip. in c. b
fin. de rescript. lib. 6. Siluest. in verbo, clericus, Io 4. in 23. quęst. Phil. in c. postulasti, colum. 9. num. 33. De rescript.

ADDITIO.

S*Essione nona.* Adde quod huius celeberrimi Concilij meminit Martin. Nauar. in c. quando, de consecratione dist. 1. not. 7. nu. 31. & nouissimè in tract. de Orat. c. 21. num. 58. & in Manuali Confess. c. 25. nu. 121. Dom. Soto, lib. 10. de iustit. & iure, q. 5. art. 6. & doctissimus Gregor. in l. 34. tit. 6. in verbo, *La yglesias*, part. 1. Et dicti Cocilij constitutionem credendũ est spiritu diuino fuisse promulgatam, vt asseuerat doctissimus Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. quęst. lib. 2. Cent. 5. casu 429. nu. 11. quem post huius practicę secundam editionem legi. Quamuis Moder. Paris. in cons. Paris. tit. 1. §. 30. num. 49. secundum nouissimam editionem, asseueret, non constare, nec apparere, ita in Concilio Lateranensi statutum, nec moribus Gentium receptum fuisse: imò nequaquã Reipublicę Christianę, ꝙ ita statuatur cõuenire, ne laqueus multitudini inijciatur, quod in legibus condendis, & maximè periculum animę concernentibus, summoperè vitandum

vitandum est, cap. de viduis, in 2. 27. quęst. 1. & latè per Ioan. Gers. in tract. de reg. mor. colum. 4. non tamen negat Mod. Paris. ibi, quod clericus, qui horarias preces omiserit, iudicis arbitrio puniendus non sit. Imò & beneficio Ecclesiastico vltra fructuum perceptorum restitutionem: vt cõmunem esse nostrorum sententiam fatetur Bellon. consil. 56. num. 3. Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. quęst. 73. versic. Item clericus, qui non dicit. Sed quod ad Lateran. Concil. attinet, egregius Nauar. d. cap. 25. nu. 124. constanter asseuerat, illius Constitutionem diuino iuri consonam esse, & ea ratione seruandam, prout ipse eam in practica receptam vidisse testatur. Sed Domin. Soto, d. artic. 6. etiamsi meminerit Lateran. Concil. admonet tamen non omnino receptum esse huiusmodi decretum, atque ideo cautè & secluso omne rigore esse interpretandum, vt ad omissionem quamlibet horarum, nempè vnius aut duorum dierum, fieri non debeat restitutio. Vide tamen multa, quę circa Constitutionem d. Concilij scribit Martin. Nauar. in d. tract. de Oratione, c. 21. Quod quidem Concilium in hoc Archiepiscopatu Toletano obseruari debet, vt Synodali Constitutione sancitum est, tit. de celebr. Miss. c. 14. quod capitulum arbitrariam pœnam imponit clericis, qui beneficium Ecclesiasticum non habent, & horarias preces omiserint recitare. Est tamen de hoc nouissima Sanctio Pij V. Pont. Max. quę vulgo circumfertur.

Quam quidem egregiam constitutionem multis declarationibus egregiè de more ornat insignis Mart. Nauar. in Manuali Confess. capit. 25. num. 124. & in tract. de oratione, c. 7. num. 53. qui in d. c. 25. num. 10. & in d. tract. de oratione, cap. 21. num. 11. cum seq. plures casus recenset, in quibus quis excusatur à recitatione horarum canonicarum, & Dom. Soto lib. 10. de iustit. & iure quęst. 5. art. 3.

B *Ad restitutionem fructuum.* Vide Dec. in c. cum omnes, in 2. lectura, colum. 2. de Constit. Adr. in 4. Sent. in tract. de restit. in quęst. An clericus teneatur restituere quidquid vltra victum de redditibus beneficij cõsum pserit, versic. pro responsione. Ias. in l. Scriniarios, nu. 6. C. de testam. milit. Ripa, in l. vlt. quęst. 66. C. de reuocan. donat. quam opinionem censet esse communem gloss. in pragm. sanct. tit. qualiter horę Canonicę sint dicendę, colum. 2. Angel. de Clauasio, in Summa, in verb. horę Canon. §. 5. qui omnes communi cõsensu affirmant clericum horarias preces omittentẽ ad fructuum restitutionem teneri. Licet opinionem contrariam probare conetur Abb. & Cardin. in cap. 1. de celebrat. Miss. Prep. in Summa, 44. distinct. Felin. in cap. postulasti, nu. 7. de rescript. quam opinionem communem esse fatetur D. Episcopus Couarru. lib. 3. variar. resolut. capit. 13. num. 10. sed hodie iam dictis nouissimis Pontificis Constitutionibus standum est.

Hęc

Hęc sanè, quę de Horis Canonicis scripsimus, locum obtinent etiam in clericis, qui sunt in Gymnasijs studiorum gratia. Nam & ij Horas Canonicas dicere tenentur: ita scribunt multi, quos diligenter refert Hor Luci. Calli. de priuilegijs Scholar. priuil. 100. vbi alios qui ab hac opinione recedunt, commemorat, & opinionem supradictam sequitur Menoch. vbi sup. num. 12.27. Sunt verò nonnulli casus, in quibus clericus à recitatione Horarum Canonicarum excusatur, quos post alios refert insignis Nauar. in locis nouissimè allegatis.

* Excusatur quidem Clericus ab huius capitis pœnis, quamuis horarias preces dixerit existens extra charitatem, ita vt Ecclesię pręcepto satisfaciat, ita vt minimè teneatur iterum eas soluere, nec ad fructuum restitutionem, de qua loquitur prędictum Concil. Lateran. sit astrictus, tenet Abbas in c. quod quidam, de pœnit. & remiss. Martin. Nauar. in c. inter verba. 11. q. 3. num. 188. Cosm. in pragm. Sanctione tit. qualiter Horę Canonicę sint dicendę, in verbo, debent, D. Couar. in c. Alma mater, 1. part. relect. §. 5. num. 2. de sent. excomm. lib. 6. Est sanè opinio hęc iuri, & ęquitati consentanea ad multorum scrupulos sedandos. Quamuis non me latet contrariam opinionem in Clerico publicè côcubinario tenuisse Abulens. in tract. de Concub. conclus. 9. & in omnibus existentibus extra charitatem idem insinuat Adrian. Summus Ecclesię Pręsul. in 4. tract. de testib. c. pro clariori, vers. pro responsione Ioan. Briart. Quodlib. 12. propos. 1. & sequent. post Adrian. Quodlib. illud tamen apud omnes commune, & receptum est, plus valoris & meriti habere illius orationem qui est in gratia, quam eius, qui in mortali peccato constitutus existit.

NEGOCIATORES, AC ALIENÆ REI conductores. Cap. LVIII.

1 *Clericus, qui aliquod istorum criminum commiserit, qua pœna in eum animaduertatur.*

2 *Quæsita per Clericum ex illicita negociatione in vsus pauperum sunt eroganda.*

Negociari † lucri causa prohibitum est Clericis, [a] vt in c. secundum, ne Cler. vel mona. Vnde in Concil. Carthag. 6. capit. 17. sancitum est, quòd Clericus aliquid excogitans turpis lucri gratia, abijciatur à clero, ac à communione alienus sit. Eisdem preterea prohibitum fuit inter alia Concil. Chalc. in Can. 3. conducere possessiones. [b] Qui verò hoc fuisset transgressus, correctioni Ecclesiasticę subiacere decreuit. Postea etiam in Concil. Carthagin. 3. in Can. 15. clericis fuit prohibitum, vt non essent 1 a b

condu-

conductores, nec turpi vllo lucro vel inhonesto negocio victum quęrant, nulla etiam alia inflicta pœna. Tandem in Concil. Arelatensi 2. in c. 14. dispositum est, quòd si clericus conductor alienę rei voluerit esse, aut turpis lucri gratia aliquod genus negociationis exerceat, depositus à clero à communione alienus habeatur. Facit etiam in proposito materię huius capituli, Concil. Tarrac. Can. 2. Cuius verba sunt. Canonum statutis firmatum est, vt quicumque in clero esse voluerit, emendi vilius vel vendendi carius studio non vtatur. Certe si voluerit exercere cohibeatur à clero. Cuius Concilij dispositio à Gratiano refertur in can. 14. quęst. 4. vbi etiam vide bonum text. Iulij Papę, in capit. quicumque in hoc proposito.

2 Aduertendum est prętera, † quòd quęsita per clericum ex illicita negociatione danda sunt pauperibus, vt notat Matthęus, quem ibi refert Card. in Clem. 1. in fin. de vit. & honest. cleric. Et nota Zenze. & Rai. ibi, quos refert Imol. ibi, in 2. colum. Si tamen totum non reddiderint, non sunt in statu damnationis, vt notat Card. vbi supra, referendo fratrem Aluarum, & Zenzel. & tenet etiam Imol. ibi referendo solum Zenzel. Et vide Arch. Florent. in sua Summa, in 3. part. tit. 13. cap. 2. §. fin. vbi scripsit quòd in foro pœnali debet clericis iniungi, vel saltem consuli, quòd ea, quę taliter lucrati sunt, studeant pauperibus erogare, qui solum allegat ad hoc text. in c. Qui habetis, 14. q. 5. Et quo videtur velle, quod non tenentur clerici ad restitutionem, sic taliter acquisitorum.

ADDITIO.

Negociatio clericis interdicta, eiusque rationes constituuntur.

A PRohibitum est clericis. Adde Regiam legem, 16. tit. 6. par. 1. vbi Greg. Lop. & à clerico negociatore, tamquam à peste cauendum esse admonet text. in cap. negociatorem. 88. distinct. cuius prohibitionis tres potissimę rationes considerari possunt. Prima, quia finis eius lucrum est temporale, quod clerici contemnere debent, & habentes alimenta, & quibus tegantur contenti esse debent, ait Paul. 1. ad Timot. c. 6. Secunda, quia rarissimè hę profanę, & seculares negociationes absque peccati labe exercentur, vnde periculosę sunt valde. Ait enim sapiens Eccles. 27. duę species difficiles, & periculosę mihi apparuerunt. Difficile exuitur negocians à negligentia, & non iustificabitur caupo à peccatis labiorum. Quapropter nostrę religionis scriptores, mercatores improbant, aspernantur, vituperant, veluti à virtute, & à bonis moribus alienos. Dauid equidem Psalm. 70. aut ex aliorum computatione 71. *Quoniam* (inquit) *non cognoui negociationes, introibo in potentias Domini.* Ita enim locum illum D. August. interpretatur, vt patet in eius commentarijs in eum locum, vbi multa congerit circa mendacia, periuria, & innumera alia crimina huiusmodi negociatorum. Et D. Chrys. in 2. part. Homiliarũ in Matthęũ, enerrans illud

illud ipsius Matthęi c. 12. *Eijciebat vendentes, & ementes de templo.* Significauit (inquit) quia homo mercator vix, aut nunquam potest placere Deo; & multa contra mercatores congessit Lucas de Pen. in l. necipsi circa medium, C. de incolis, lib. 10. in Rubr. C. de erogat. milit. lib. 12. Andr. Tiraq. in tract. de nobilit. cap. 33. Tertia ratio est: quia huiusmodi negocia homines abstrahunt à spiritualibus, quibus incumbere peculiare est clericorum munus, iuxta Diui Pauli sententiam: *Nemo militans Deo implicat se negocijs sæcularibus.* Ad Corinth. 2. in princ.

Et ex pœna suspensionis, & excõmunicationis pœnis, quę clericis prohibitas negociationes exercentibus imponũtur, facilè intelliges, eos mortalem culpam contrahere, c. nemo, c. nullus, 1. q. 3. quod verum est, si in sacris fuerint constituti: si autem in minoribus, & beneficia Ecclesiastica non obtinuerint, non prohibentur eas negociationes exercere, quas possunt sęculares, quia in his iura benignius sunt interpretanda, ita not. Abb. in c. secundum instituta, & in cap. sed nec clerici vel monachi, not. Alber. Trotius lib. 2. de vero & perfecto clerico, c. 52. num. 6. Ioan. à Medina in codic. de rebus restit. q. 31. vers. not. tamen, fol. 91. col. 3.

Clerici an possint per alios negociationes exercere.

Sed vtrum illas negociationes quas clerici per se ipsos facere non possunt, possint per alios exercere. Quod sanè eis permissum videtur, ex text. in Clement. 1. de vita & honest. cleric. Vbi clericis interdictum est officium tabernarij, aut macellarij, personaliter exercere; nec enim absque causa dicitur personaliter, nisi vt intelligamus id clericis per alios facere non prohiberi. Deinde vrget text. in Clement. 1. §. porrò, de statu monach. vbi statutum est, quod monachi, quibus per seipsos venari prohibitum est, possunt tamen opera aliorum facere. Vnde dixit not. Alberic. in l. humilem, C. de incest. nupt. clericum per alium tabernam exercẽtem, non amittere priuilegium clericale. Et ita quidem vt audio multa monasteria, quę ea quę supersunt ex prouentibus suorum redditũum, mercatoribus tradunt, vt iustam aliquam negociationem exerceant. Quod sanè mihi nunquam placuit, cum maximam temporalium bonorum cupiditatem prę se ferat.

Necessitatis tamen causa, minimè clericis prohibitum est, victum & necessaria quęrere ex aliquo honesto munere, cap. vlt. de vita, & honest. cler. hac lege, vt in illis diuinis muneribus, quibus incumbere debent impedimento nõ sit, vt habetur, 91. dist. per totum, maximè in c. clericus victum, & cap. nunquam, de consecrat. dist. 5. Qua ratione possunt locare animalia, vt oues, & boues, & similia, ad certum fructũ, dũmmodo per contractũ alias permissum. Illis etiã permittitur rem emere, vt melioritatẽ cariori pretio vendant, vel aliquã rudem materiã, & ex ea aliquid fabricare, vt inde cõmodũ, & vtilitatẽ reportẽt, vt tenet gl. not. in sum. 14 q. 3. i

Clericis necessitatis causa minimè prohibita est iusta negociatio.

fine non equidem lucrum acquiritur ex negociatione, sed ex artificio, & eam sequitur Alber.Trotius, d.c.52.num.5.

Clericus negociator quis dicendus sit.

Et vt huius capitis pœnis locus sit notandum est, clericum negociatorem non dici per vnius rei emptionem, vel venditionem: nam negociator is dicitur, qui plures negociationes exercet, l.1. §.licet, & ibi gloss. in verbo, omne, ff.de tribut. & in procem. Instit. §.cumque hoc Deo, l.semper, §.Diuus Adrian.cum lege sequen. ff.de iure immun. Bart.in procem. ff.num.10. idem Bald.in l.legatis seruis, ff.de legat.3. idem Bart.in l.maritum, §.qui quęstum, ff.de adult.Felin.in procem.Gregor.colum.vlt.versic. Quartò limita. Paris de Puteo in tract. Syndic. in part. officiales, fol.87. Auiles in c.pretor, c.2.in verbo, *De mercadura*, Petrus Rebuff.in tract. de mercat. minut.artic.1.gloss.1.num.10.tomo 2.Constitution.Francię, Gregor Lopez.in l.1.titul.7. part. 5. in verbo, *Mercaderes*, Dicitur etiam is mercator, vel negociator, qui rem emit, & non mutata forma illam vendit, vt aliquid inde lucretur, text. in cap.eijciens, & in cap. quid est aliud, 88. distinct. not.Archid. in cap.quamquam, de censibus lib.6. Roman.in l.si Publicanus, §.1.ff.de public.Bertrand.consil.214. colum.2.volum.nouę edit. Et negociator vel mercator appellatur, qui negociationem quęstuariam exercet, de quo est optima lex 1.tit.7. part.5. & tenet S.Thom. 2.2.quęst.77.art.4.

Clericus negociator iudicandus non est, qui ex proprijs fundis vel beneficijs fructus vendit.

Ex quibus sequitur, non dici clericum negociatorem, qui vendit vinum, granum, aut oleum, ex proprijs fundis. Ita sing.tenet Abb.consil.6. dubio 2. volum.1.Dec.in c.Ecclesia Sanctę Marię, de constitut colum.penult.Aymon Crauet. consil.163. colum.1.num.3.Andr.Tiraquel.de nobilitat.cap.28.num.10. doctissimus, & magni nominis Aduocatus Doctor Petrus Auendan.de exequen.mand.Reg.c.19.nu.34.Rolan.à Valle consil.71.num.10.vol.4.Imò non obstante prohibitione de non venden do vinum (vt nostri dicunt) ad grossum, vel minutum, possunt clerici pro sua voluntate quę dicta sunt vendere, absque gabellę solutione. Ita tenet Bertachin.in tract.de gab.in 7. part.princ.q.7. col.4. dicens ita fuisse iudicatum, per insignem Doctorem Hieron.Zanetinum Bononiensem. Nec dicetur clericus negociator, vel mercator, licet id quod superest, de eo quod vilius ad suam vel suorum sustentationem emit, iusto precio tunc currenti, charius vendat, quam emit, ita egregiè tenet insignis Martin. Nauar.in Manual.Confess.c.25. num.110.vnde nec puniri potest, nec ex ea venditione gabellam soluere tenetur, quod in practica est notatu dignum, licet id male audiant gabellarij rigidissimi exactores, à quibus interrogatus sępissimè ita respondi.

Clericus si in ne-

Si tamen clericus in hoc delinquit (puta) quia falsa mẽsura triticum, vinum, vel oleum vendiderit, condignis pœnis ab Ecclesiastico iudice puniri

niri debet, non verò à iudice laico, nec pœnis Regiarum constitutionum, quamuis contrarium in facti contingentia, interrogatus consuluerit perperam Barthol. Cassan. in consuetud. Burg. Rub. 1. §. 5. in gloss. *Sil na grace*, num. 90. quem sequitur vir doctus, & diligens Licen. Mexia, in pragm. taxę pan. concl. 5. num. 29. Sed opinio hęc omni iure & ratione destituta est, nullibi sanè locus aliquis Sacrorum Canonum reperitur, quo cautum sit clericos in hoc delinquentes priuilegium fori amittere, vnde receptissimis iuris regulis est standum.

Sociatio ne à lin quis, à iudice Ecclesiastico, puniri debet contra Cassan. Mexiam, & alios.

Pro quo etiam mirè facit Ioa. de Platea opinio, in §. item lege Iulia, col. 4. Institut. de publ. iud. quo loco existimat pœnam lege seculari statutam contra vtentes armis vetitis, minimè peti posse contra clericum, coram seculari iudice, etiam si pecuniaria sit: quem sequitur magnus vir apud Hispanos Ioan. Lup. in repetit. c. per vestras, de donat. inter vir. & vxor. 2. not. §. 1. num. 13. D. Couar. in pract. quęst. c. 33. num. 7.

Pœna à seculari lege contra arma prohibita gestātes clericos minimè compre-hendit.

Quamuis ab hac opinione nouissimè recedat D. Doctor Ioan. Redin. quondam meritissimus Regius consiliarius, nunc presul, integerrimus, in libro quem de maiestate Principis inscripsit, in verbo, *Non armis solum decoratam*, 2. part. num. 166. qui in ea est sententia, vt existimet, vtramque pœnam, nempè, & pecuniariam, & armorum priuationem, coram seculari iudice contra clericum peti posse; & ante eum ita tenuerunt Ioā. Fab. in l. addictos, ex textu ibi, in verbo, *Vltra procedat*, C. de Episc. audiē. Aufrer. in rep. Clem. 1. de offic. ordin. fol. 31. num. 21. vers. 13. fallit, in ver. portatu armorum, in reg. 1. fallent. de potestate secul. super Ecclesiastic. person. Bened. in rep. c. Rainuc. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, fol. 87. num. 436. Mouetur quidem doctissimus Redin, ea ratione: nā si seculari iudici licet clericum prohibitis armis spoliare, pari etiam ratione pecunia multare licebit, nihil enim inter vtramq; pœnā interest. Certè si solū rem ipsam attendimus, non videtur à veritate opinio hęc aliena. Cum Pecunię verbum generale sit, omnia comprehendēs, sed si modum exequendi attentè consideremus, in quo huius rei vis consistit, magnam differentiam inueniemus. Nam aliud est, armatum clericum facto ipso armis spoliare, aliud iuris ordine seruato pecuniam exigere, non quod inter arma, & pecuniam aliquid intersit, quia pecuniam cùm extra prouinçiam exportaret, lege prohibente, posset secularis iudex, vel eius executor, propria authoritate clericum spoliare, sicut & armis, si ipso facto exportantem inuenisset, non tamen liceret iuris ordine seruato, in armis, nec in pecunia eum condemnare, & huius rei discrimen clarissimè constat, quia alterum facti est, quod nudum factum respicit, alterum verò iurisdictionis est, quod est maius: vnde iure permissum est creditori, fugientem debitorem apprehendere, vt in l. ait pretor, §. si debitorem,

Cōfutatū opinio quondam doctissimi D. Ioan. Redin.

ff.quę in fraudem credit.tradit latiſsimè Suar. in.l.2.titul. *De los emplazamientos*. verſic.fin.libr.2.foro legum; quam eſſe communem fatetur Ripa, in capit. 1.num.88. de iudic. & multis iuris locis facti executio permittitur, vt per Iaſ. in princip. Inſtit.de act.num. 6. & ibi Gomez. Non tamen creditori citare eum liceret, abſque iudicis pręcepto, quia hoc iuris executionem, illud autem factum continet. Vt probatur in l. neminem, quę in criminalibus loquitur, & in ciuilibus, vt in l. ad peremptorium, cum leg.ſequenti, ff.de iudic. Parique ratione, maritus adulterũ in flagranti crimine inuentum impunè occidere poteſt, l.1.l.marito quoque, ff.de adult.Regia lex 13.tit.17.part.7.non verò poſſet in adulterum ius dicere, iuriſdictionem exercendo. & in terminis hanc opinionem cõtra pręfatos authores tenet doctiſsimus D. Franc.Sarmiento, Select.ar. interpretat.lib.7.c.8.num.2.quę apud nos ſeruatur.

Sic apud Hiſpanos frequentiſsimus vſus obtinuit, vt clerici cum armis deprehenſi, ab executoribus, & miniſtris ſecularis iuriſdictionis, armis ſpolientur, vt teſtatur inſignis D. Couarru. libro 2. variarum reſolutione capit. fin. ad finem, Petrus Placa, libro 1. epit. delicto.cap.8.num. 26. Quod Reipublicę tranquillitati conſentaneum eſſe exiſtimo, ne clerici armis abutentes, innumera crimina committãt. Minimè tamen ex ſuperiori traditione, ab ipſis ſecularibus iudicibus poſſent puniri; ſcribit tamen Martin. Nauarr. conſil.44.titulo de ſentent.excommunicat.miniſtros, vel apparitores ſeculares, grauiter coram Deo peccare, capiendo clericos ea mente, vt captis armis eos dimittant, cùm ſine iuſto titulo capiant, cùm minimè deducant eos ad ſuos iudices, ob quam cauſam facultatem ea arma capiendi obtinuerunt. Minimè tamen in animę iudicio, condemnationis ad reſtitutionem tenentur, quia ad turpem, & illicitam cauſam, data & accepta fuerunt, nempè, ne ad iudices competentes deducerentur, quo caſu ceſſat reſtitutionis obligatio. Nauarr. in Manuali, capitulo 17. numero 30. ſcribit etenim egregiè Nauar. dicto conſil. numero fin. ſecularem iudicem competentem eſſe, ad reſtitutionem armorum clericis faciendam, non verò Epiſcopum: ſi verò clericus armis ſpolietur, diuerſum exiſtimandum cenſeo, ſacrilegij ratione, cap.cum ſit, de foro compet.

Apud Gallos Regij iudices clericis arma prohibita deferentes puniunt.

Apud Gallos tamen ſeculares iudices puniunt clericos arma vetita deferentes, ſiue quod Regij iudices vſurparunt, vt inquit Petrus Rebuff. in l.armorum, verſic. Primo armorum, ff.de verbor. ſignific. ſiue Romanorum Pontificum priuilegio, vt teſtatur Bened.Fab. Caſſa. Aufrer. in locis nouiſsimè allegat. & Carol. de Graſ. lib. 2. Regal. Franc. iur. 17. Quo priuilegio vti poſſunt, donec per Vniuerſale Concilium fuerit reuocatum, ſecundum Guil. Bened. ibi. Quod reuocatum iam videtur, vt

patet

patet in casu 15. Bull. Cenę, vbi Cancellarij, Vicecancellarij, vel executores omnes excommunicantur, si in causis criminalibus contra clericos processerint, etiam pretextu quorumcumque priuilegiorum, à Sede Apostolica concessorum, quibuscumque Regibus, quę ibi reuocantur. Egregius tamen Mart. Nauar. in Manuali Confess. c. 27. nu. 70. asseuerat, difficile Gallos à dicto priuilegio abstensuros, siue quod intendant ea priuilegia esse remuneratoria, siue immemorialia super leuibus criminibus concessa, argum. eorum quę not. ab Innocent. Abb. & Felino, in cap. nouit. de iud. Sed hoc Summi Pręsulis arbitrio relinquendum censeo, prout prudēter censet Nauarr. in d. num. 70.

Itaque verissima opinio censenda est, clericum propter armorum vsum à suo Ecclesiastico iudice esse puniendum; non tamen pęnas secularibus legibus impositas aduersus eum exequi tenetur, sed poterit iuris Canonici pœnis, & pecuniaria multa eius arbitrio punire; ita censet D. Couar. in pract. quęstion. cap. 33. num. 7. cuius opinio mihi summè placet. Licet opinionem contrariam, scilicet iudicem Ecclesiasticum teneri, eandem pœnam pecuniariam imponere, quę seculari lege statuta est, teneat Iul. Clar. in pract. crim. § fin. quęst. 36. versic. vlterius, sed eius opinio tenenda non est, licet aliquando eam seruatam fuisse in Mediolanensi dominio asseueret Barthol. Cassan. in consuetud. Burg. fol. 52. num. 79. dicens, quod dum esset Vicarius iustitię Mediolani, captum fuisse quēdam clericum de nocte cum armis, qui fuit punitus pœna pecuniaria, & cassit corporalem.

* Circa quam opinionem miserè labitur Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. q. lib. 2. cent. 4. casu 394. num. 33. qui statuta Brixię, Papię, necnon Vincentię, de armis vetitis loquentia, pœnis quibusdam impositis contra clericos exequenda esse arbitratur.]

Ex quibus nonnulla ad hanc criminalem practicam summè necessaria colligam (nec extra chorum saltabo.) Primò sequitur, quod sępissimè vidi controuersum, & huic capiti est accomodatissimum: vtrùm clericus, qui negociationis causa triticum, hordeum, vel granum aliud emit, deindeq; reuendit, contra Regiam sanctionem latam Madriti, ann. 1530. quę hodie est, lex 19. tit. 11. lib. 5. noui Regij ordin. possit puniri pœnis ibi statutis, tamquam legis iustę transgressor. Quia in re illud prius consideratione dignum est, clericos teneri ad obseruantiam dictę Regię constitutionis, ex Bart. sententia, in l. cunctos populos, num. 29. C. de summa Trin. & fide cathol. quo loco scribit: statuta generalia laicorum, in quibus clericorū aut Ecclesiarum nulla fit mentio, sed tamen tendunt aduersus ea quę illis competunt, non tamquam pręuilegiatis, sed vt cuilibet de populo, illos ligare, dummodò honesta sint. Idem Bart. in l. de quibus, colum. fin. *Clerici seruare tenentur Regiam legem 9. titu. 11. lib. 5. noui ordin.*

fin.ff.de legib. Lap. alleg.81. colum.1. Barbat. in Rubr. de reb. Ecclesię non alien. Quę quidem statuta ob promiscuam, & totius Reipublicę vtilitatem, iure defendi possunt, vt tradit D.Episc.Couar. in Regula, possessor, 2.par.§.4.nu.8. de regul.iur.lib.6. Hieron.Grat.consil.162.text.optimus in c.1. de iureiur.lib.6.

Deinde huic opinioni suffragatur, quia lex ciuilis sancita à nō recognoscente superiorem, si non tractat de materia spirituali, nec Sacris Canonibus aduersetur, seruari debet in foro Ecclesiastico contra clericos, gloss. in c.cum ad verum, in verbo, temporalium, 96.distinct.gloss.in c.ceterū, de donatione. & in c.1. vbi Abbas, & Doctor. de noui oper.nunciat. tradunt Doctor.in l.priuilegia, C.de Sacrosanct.Eccles.

Rursus non vulgariter conducit, quia cum dicta Pragmatica circa temporalia bona disponat, quę quidem sunt de Principis secularis territorio, secundum illas Regias constitutiones, sunt circa hoc iudicanda, Bald. in c.cum venissent, colum.2. de eo qui mitt.in possess.Barbat.in rubr.de reb. Ecclesię non alienand.num.112.Barthol.Cassan. in Consuet.Burg. Rub. *Des iustices*, §.4.gloss. *Le droict per indire*, in fin. Petr. Bellug. in Speculo Princ.rub.de admoritisa,§.nunc videndum, in fine, tradit Petrus Rebuff. in 1.tomo Const.Franc.in procem.gloss.1.num.17.

Prętererea rem hanc comprobat: nam cùm Regia illa Coustitutio pręiudicium clericis non inferat, ab illis seruari debet; vt multis comprobat Felin.in cap.Ecclesia sanctę Marię, num.88. & 90. de Constitut.maximè, quia ob vtilitatem publicam condita fuit, quę publica vtilitas bono Ecclesiarum ęquiparatur, l.fin.C.de Sacrosanct.Eccles. not.Calderin.consil.21. de Constitut.

Ad idem facit ratio minimè vilipendenda; si enim clericis liceret triticum, vel aliud frumenti genus reuendere, inde maximum absurdum sequeretur, nempè, quod ea negociatio, quę laicis est interdicta, clericis licita foret, a qua eos Sacra Canonica decreta longè repellunt.

Vlterius idem fulcit: nam ad prohibendam hanc reuenditionem, non minorem vim habere debet publica authoritas, & institutio, quàm communis, & recepta populi consuetudo: sed clerici adstricti sunt ad obseruandas laudabiles populi consuetudines, vt omnium recepta est sententia, in d.c.Ecclesia Sanctę Marię, & in Authent. Cassa, & irrita, C.de Sacrosanct. Eccles.tradit latè Barthol.Cassan.in Consuetud.Burgun.rub.9.§. 10.in princ.num.53. quam esse communem sententiam fatetur Bart. in rub.de rebus Eccles.non alienand.colum.25. ergo similiter iustam principis legem obseruare tenentur.

Non tamen intelligas clericos, seu alias Ecclesiasticas personas, decisionem dictę pragmaticę teneri obseruare, ratione ciuilis legis, & quatenus

lata est per sæcularem potestatem, sed ex vi naturalis rationis, super qua fundatur argum. cap. pastoralis, de fide instrum. & tradit Matth. de Afflict. in prelud. Constitut. Neapol. q. 7. nu. 2. Ex quibus circa dictam pragmaticam tria sunt colligenda, vt proposita diluatur quæstio.

Primò, clericos qui illam transgressi fuerint mortalem culpam contrahere, ita not. Ferdin. Mencha. lib. 1. de success. creat. §. 10. n. 648. quem sequitur Mexia, n. 41. vbi supra.

Secundò, clericos qui eam violando deliquerint, per suos Ecclesiasticos iudices competentes esse puniendos. Nam licet illa prohibitio reuenditionis frumenti, à Principe sęculari facta sit, non inde sequitur, clericos illius transgressores, per sæcularem potestatem puniendos esse, ita censet Mencha. vbi supra.

Tertiò, minimè teneri iudicem Ecclesiasticum, eadem pęna dictę Regię Constitutionis clericos multare: nam cum illi ex vi tantum naturalis rationis, vt dixi, adstricti sint, quę quidem naturalis ratio non magis vnam, quam alteram pœnam transgressoribus infligit. Pœna verò quę ibi imponitur, procedit ex ciuili potestate, & iurisdictione, à qua clerici immunes sunt: & ideo arbitraria pœna puniri debent; cum iure Pontificio statuta non sit. Non tamen diffiteor, pro modo culpę Ecclesiasticum iudicem posse aliquo modo pœnam ibi statutam imitari. Et ita sępissimè vidi iudicatum à iudicibus integerrimis, maximè à D. Didaco de la Calcada Episcopo Salonensi, huius Complutensis Curię Vicario generali, viro omnibus numeris absolutissimo, & nunquam satis pro meritis laudato, qui sua incredibili prudentia, & animi candore, dictam Curiam antiquo nitori restituit, & ita tenendum est, quicquid in contrarium voluerit Licent. Mexia. d. Concl. 5. n. 41. *D. Did. calcada Reuerend. Episcop. Salonens.*

Secundò, deducitur quoad principale à nobis propositum argumentum, teneri clericos obseruare Regiam legem 1. tit. 24. lib. 5. Ordin. noui, quę iustissimum pretium statuit, quo triticum, vel aliud genus frumenti vendi possit, ita Frater Domin. Soto, in lib. 1. de iust. & iure. quęst. 6. Mart. Nau. in Manuali Confess. c. 23. nu. 84. Pręcipit tamen illa lex, quod si clerici illam fuerint transgressi, pœna statuta ibi, multentur. Nec ad nos pertinet disputare, an Regia illa Constitutio fieri ita potuit, id namq; prudentibus iudicandum relinquo; est sane instar Sacrilegij, de Principis potestate disputare, l. Sacrilegij, C. de diuers. rescript. ita animaduertit doctissimus & diligentissimus Ioan. Matie. in d. l. 1. gloss. 1. numer. 4. Illud autem certissimum est, quòd eo casu, quo dicta pœna esset imponenda, id fieri debet à iudice Ecclesiastico. *Cler. obseruare tenentur Reg. l. 1. tit. 24. li. 5. no. or.*

Tertiò, his finitimum est, an ea statuta qualia multa sunt in quã plurimis Hispanię opidis, prohibentia, ne in vrbem, extra territorium, vel *Statuta prohibentia, ne ex*

tra leca vel territoriū vinū de ferratur, an Clericos comprehendat. Ciuitas vulgariter dicta Guadalaiara patria authoris

fortè loco confinia vinum asportetur, Ecclesias vel Ecclesiasticas personas comprehendat. Est sanè in hoc Complutensi populo, de hoc peculiare statutum supremi Regij Senatus authoritate comprobatum, quo quidem non vulgares pœnę transgressoribus imponuntur, secundum quod eius rigorem molliēs, sępisśimè iudicaui, cum anno Domini 1564. essem dicti populi moderator. Et in ciuitate de *Guadalaiara* (quę mea patria est) antiquissimum, & inuiolabile de hoc statutum est. Qua proposita quæstione Thom. Grammat. (non vulgaris authoritatis) pręsentem disputationem diligenter examinat, decis. 100. incip. In causa Vniuersitatis, & multis hinc inde adductis contendit, iustissimè in Regio Neapolitano prætorio definitum fuisse, orta controuersia inter Salerni Ciuitatem, & Abbatem sancti Benedicti, statutū illius ciuitatis, quo prohibitū est, in eam vrbē adduci vinum extra ipsius fines, & territorium, minimè comprehendere vina, quę ex Ecclesiarum vineis colligūtur. Quem refert & sequitur D. Pręsul Couar. in regul. possessor, 2. part. §. 4. num. 8. idemq; Gramma. d. decis. nu. 15. censet esse obseruandum in vino percepto ex clericorum vineis, allegans Ripam, quem vide.

Ex eodem fonte profluit, quod scribit Thom. Gramm. decisione Neapolit. 100. asseuerans illud statutum quod disponit triticum molendum deferendum esse ad molendinum Principis sęcularis, personas Ecclesiasticas minimè comprehendere, Boer. decis. 125. Ripa. lib. 3. responsorum, c. 15. D. Couarru. d. §. 4. quam opinionem communem esse fatetur Franc. Bursatus consil. 93. n. 26. vol. 1.

Sed vt liberè dicam, quod sentio, opinio hæc mihi nullo modo placet, & meritò consuetudo in his Hispaniarum regnis frequentissima, nūquam eam recepit. Nam cum dictum statutum propter bonum publicū constitutū sit, licet re vera habeat se quo ad commodū, & incōmodū, fauorabile dicitur, & à clericis seruari debet. Vt in simili casu consuluit Federic. de Sen. consil. 35. incip. Statuto Ciuitatis. Cardin. 144. incip. Super themate tradit Felin. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, num. 81. de constitut. Aymon Crauet. de antiquit. tempor. 4. parte, versicul. Circa premissa, num. 4. Ioann. Crot. in l. filiusfamilias, §. Diui & ibi Ferdin. num. 424. ff. de leg. 1. Foller. in Constit. Regni, de magni offic. versic. statuimus, vt magnę, num. 67. Pedemontana decis. 17. in fine. Bursat. d. consil. 93. qui multa congerit. Clericus quidem in hoc tanquam ciuis, & populi pars iudicatur, nam Pręlati & Clerici de temporali districtu dicuntur, c. fin. de offic. deleg. li. 6. & ea ratione priuilegijs libertatibusque patriæ gaudent, ex Ioan. And. sententia, ibi in Nouellis, & ciuium appellatione comprehenduntur, vt scribit Bald. in l. 1. §. huius studij, ff. de iustit. & iure, quem sequitur Marcus decis. Delphin. 1. parte decisione 456. numero 9. Et cum

tanquam

tanquam ciues priuilegijs gaudeant, commodumq; inde reportent, vt damnum pariter sentiant, æquum est, l. secundum naturam, ff. de regul. iur. reg. qui sentit, de regul. iuris lib. 6. maximè, quia vt in plurimum statuta hęc, immemoriali consuetudine sunt approbata, in qua consuetudine promiscuus consensus clericorum, & laicorum saltem tacitus interuenit, quod maximi momenti est, vt aduertit D. Couar. d. §. 4 num. 8. ad eorum namq; statutorum siue consuetudinum, quę mixta sunt laicorum & clericorum, obseruationem clerici ęquè ac laici sunt astricti, vt communis est omniũ sententia, teste Barbat. in Rubric. de rebus Eccles. non alienand. tradit Bart. Cassan. in Consuetud. Burg. Rubr. 9. §. 10. num. 53. & opinionem istam, quod statuta ista vel consuetudines, Ecclesias clericosque comprehendant, tenent Ferdin. Menench. lib. 1. Controuers. v su frequent. c. 4. num. 18. Mexia, d. Conclus. 5. num. 17.

Nec refragatur illa Neapolitana decisio, (cuius celeberrimi Senatus authoritas apud doctos est maxima) nam vt ibi ex Grammatic. constat numer. 26. non fuit articulatum, nec probatum statutum illud, propter publicam vtilitatem emanasse. Deinde quod præcedente titulo priuilegiorum Principis sancitum esse allegabatur; quę quidem priuilegia nunquam exhibita fuerunt, quibus, & alijs quę ibi interuenerunt, potuit in illo casu aliquo modo sententia illa iustificari. *Neapolitani senatus maxima est authoritas.*

Quartò, nec ab hoc alienum est, quod eadem publica inspecta vtilitate, cuius ratione respublica liberam statuendi facultatem habet, l. 1. d. l. ambitiosa, ff. de decretis ab ord. faciend. tradit Bart. & omnes, in l. omnes populi, ff. de iust. & iur. si vermes, vel locustę, aut alia animalia nociua, in clericorum prędijs nascantur, per statutum municipale compelli possũt, vt suis expensis capiant, aut occidant, ne alijs nociua sint, Argum. eorum quę de infectione Doctores notant, in l. nullus, C. de Summa Trinit. & fide Cathol. & in l. ędiles, §. Pedius, ff. de ædil. edict. & multa congerit Ripa, in tract. de peste, vltima parte, in remed. ad curand. pest. fol. 30. in magnis, quem vide. *Statuto fieri vel sanciri potest, vt vermes locustæ, aut alia anima-lia nociua, à prædijs clericorum ejiciãtur.*

Quinto, hinc emanat, clericos ceterasque Ecclesiasticas personas, cogi posse, pro bono publico, viam ante domum reparare, eamque suis expensis mundare, non tamen per ea quę iam dicta sunt, per potestatem sęcularem ad id cogi, aut eius causa puniri possunt. Licet in hoc vltimo contrarium teneat Bart. Cępola, in tract. de seru. rust. pręd. quem sequitur Licent. Mexia, d. Conclu. 5. num. 70. quę opinio nullo iure fulcitur, satis enim est, clericos his Decretis, & Ciuitatis Constitutionibus, pro eius ornatu, & mũditia latis ligari, vt per suos Ecclesiasticos iudices ad id compelli possint. *Clerici compelli possũt viã publicam proprijs expensis mũdare.*

Sextò his consentaneum est, quòd Statuta, siue Consuetudines circa montium, nemorum, & prędiorũ custodiam, clericos religiososq; ligare

pos-

posſint, propter communem vtilitatem. Quod tradunt Doctores in cap. quod clericis, de foro comp.& plures ſequentes allegat Barth. Caſſan. in Conſuet.Burg.Rubr. 13.§.5.fol.331. quam communem eſſe ſententiam fatetur Petrus Auend.de exequen.mand.1.par.c.13.n.7.

Statuta laicorũ punientia dãna il lata ab aĩalibus, an cõpre hendant clericorũ anima lia.

Septimò his etiam finitimum eſt, ſtatuta punientia damna illata ab animalibus, in agris alienis, clericorum animalia comprehendere, & quia hoc latiſsimè patet, vide Ioan.And.Abb.Fel.& Doct.in d. c.Eccleſia S. Mariȩ, Gregor.Lopez, in l.24.tit.15.par.7. qui poſt alios ſcribit, clericos per ſuos iudices eſſe condemnandos ad ſoluenda huiuſmodi damna, quia mala paſtorum electio, in culpa fuit. Sequitur D.Caſtillo, in lege 70. Tauri, num.18.Franc.Auiles, in cap.pretorum, c.17.glo.1.nu.12.fol.159. Quod verum eſt, & procedit, quando damnum illatum ab animalibus, petendum eſt in Eccleſiaſtico tribunali: ſecus verò, ſi pœna exigenda eſſet de plano, abſque aliqua iudiciali controuerſia, ſecundum loci conſuetudinẽ, quȩ frequentiſsima eſt, quòd illato damno, & facta denunciatione à cuſtodibus, ſcribi ſolet in libro ad hoc deſtinato, & ſtatim exigitur; Vel ſi forte aliquid ſoluendum eſſet à clerico, pro ſuorum animalium paſtura, quod diſtributum eſt, per homines ad hoc electos, tunc quidem iudex ſȩcularis præcipere poteſt, vt prȩdicta ex bonis clerici, aut de fructibus ipſius ſoluantur, etiamſi oportuerit pignora capere, quod pro cautela tutiſsima tradit Baldus in Auth.ſed periculum, C.ſine cenſu, vel reliq. quem refert ad hoc Auend.de mandatis Regum, 2. par.cap.14.num.13.& vide Gregor.in l.51.titulo 6.in verbo, *Por razon*. par.1. vbi ſcribit, quod nulla hoc caſu excommunicatio incurritur, quia authoritate iuris fit.& opinionem iſtam nouiſsimè amplectitur D.Azeuedo, in l.12.tit.3. lib.1. Ordin. noui, nu.2. dicens ſe in facti contingentia, ita vidiſſe declaratum à Regijs Senatoribus Granatenſis Prȩtorij. Et ſecundum hanc diſtinctionem ſupra dicta à nobis ſunt interpretanda.

Securius tamen eſt, quod paſtores conueniantur, qui ad ſolutionem damni propter malam adminiſtrationem tenentur, vt egregiè ſcribunt Ioann.And.Card.& Anchar.in c.grauem, de ſent.excomm. Petrus Auendan.in c.Prȩtorum, 1.par.c.4.num.30.verſic. Item in propoſito, & ita plu ries fieri conſului.

Publici mõtium vel prædiorũ cu ſtodesdã na illata denun ciantes cõtra cle ricos fidẽ faciunt.

Ex quo ſubinfertur, idque notatu dignum eſt, quod ſcribit Gand.in tractat. malefic.tit.Quomodo de crimine per viam denunc. cognoſcat. quòd cuſtodes, à ciuitatibus populiſq; conſtituti ad cuſtodiam montium, prædiorum, bonorumque publicorum, non ſolum fidem faciunt contra laicos, ſed contra clericos. Sequitur Petrus Auendanus in loco nouiſsimè allegato.

Quod plurimum notari debet, ad intellectum, & ampliationem Re-

giç Pragmaticæ Madriti latę 19.die mensis Nouembris, anu.1566. super conseruatione herbarum huius Regni, etiam in Ecclesijs, clericis, & religiosis procedat.

Imò eadem perpensa ratione, tenentur clerici pro rata eam collectam soluere, quæ imponitur pro custodiendis vineis, pratis, vel agris, vt scribit idem Petrus Auend.in d.c.14. prætor.num.31.in 1.par. & Mexia, in pragmat.taxę panis, Conclus.5.num.43. Et quod plus est, iudex sęcularis potest pręcipere, vt collecta ista, ex fructibus bonorum clericorum solua tur, Bald.in l.de his, C.de Episcop. & cler. & in d. Auth. Sed periculum. Gregor.in lex 51.tit.16.par.1. Decisio Pedemontana 68.nu.16.& 30. Erit tamen saluberrimum consilium, vt iudex Ecclesiasticus, prius circa hoc consulatur: quòd si negligens fuerit, sæcularis iudex propria authoritate faciat, circa quod vide nouissimè D. Azeuedo, in l.11.tit.3.lib.1. Ordin. noui, num.5.

Notabis etiam vtiliter circa caput hoc, quòd clericus qui negociationem, vel prohibitum aliquod commercium, vel munus exercuerit, si circa hoc deliquerit, iudicari, & puniri debet ab eo iudice, cui ratione muneris subijcitur. Vt tenet singul. Bald.in addit.ad Spec.tit.de reo, vers. Quid si Scholaris, Greg.in l.49.in verbo, *Las franquezas*. tit.6.p.1. Ioan. Gall.in suis quæst.per Arresta.quæst.168.& in tract.arrestorum, cap.159. Steph. Aufrer.in repet.Clement.1.de offic.ord.in magna addit.1. reg.fallent.17. qui ultimi testantur, in Gallia sęcularem Curiam consueuisse punire clericos ciuiliter si in officio deliquerint; & ita seruari vidisse in clerico negociatore, vel artifice, qui si id officio deliquit, punitur per Collegium, vel primates illius, per text.in l.fin.ff.de iurisdict.omn.iud.c.sacerdotibus, ne clerici vel monachi. Cuius text.authoritate fatetur, laicum iudicem, clericum ita delinquentem punire posse. Idem sequitur Barthol.Cassan.in Cõsuet.Burg.Rubr.1.§.5.glos. *Sil na grace*. num.89. quo loco per arrestum Parisiensis Parlamenti iudicatum fuisse asseuerat, quod clericus delinquẽs in officio chirurgiæ, coram sęculari iudice possit conueniri, idem voluit Petrus Rebuff.in tract.de mercator.minu.vend.glos.13.in tomo 2. Const. Franc.qui scribit ita Senatum consuluisse contra quendam Ioannem Dauergne, clericum lanionem, qui animalia emerat, & ad illorum preciũ conueniebatur, anno 1431. die 5. Aprilis. Quod verum existimo, vt iustè fieri possit, quando trina præcessit monitio non verò aliàs, iuxta tex. in c.fin.de vita, & hon.cler.l.49.tit.6.par.1.

Clericus si in prohibita negociatione delinquit, à iudice ecclesiastico plectendus.

Præterea nec illud omittendum duxi, quod adeò iura clericum negociatorem abhorrent, vt statuerint eum, qui immiscuerit se sæcularibus negotijs, aut commercijs, gabellarum solutioni esse astrictum, à qua ceteri clerici sunt immunes, c.quanquam, de censibus, lib.6.in Clem. præsenti,

Clericus negociationē exercens gabellā soluere tenetur.

cod.

cod. tit. Regia lex 3. in quat. gabella, quæ hodie est lex 6. & 7. tit. 18. li. 9. Ordin. noui. tradunt late Felin. nu. 104. Deci. num. 57. in c. Ecclesia S. Mariç, de Constit. Bertach. in tract. de gabell. 7. par. nu. 10. Petrus de Antibol. in tractatu de muneribus, 6. quęst. num. 21. Card. in Clement. 1. de vita & hon. cler. num. 16.

Elegãter interpretatur Regia lex 5. tit. 7. par. 5. Sic quidem intelligenda est Regia partitarum lex 5. tit. 7. par. 5. quæ definiuit octauam partem mercium, quę ad regnum istud deferuntur, a clericis Regi soluendam esse, procedit sane Constitutio illa, quando dictę merces negociationis causa afferuntur, non verò aliàs, vt egregiè animaduertit ibi Greg. Lopez, in verbo, *Clerigo*. Et hoc casu iuramento clerici standum est, an portet, vel ne eas merces negociationis causa, nisi aliud probaretur, glos. not. in Clement. pręsenti, de Censib. in verbo, non negociandi. Illud tamen obiter notandum censeo, quòd iam hodie non octaua, sed decima pars ęstimationis rei soluenda est, lex 18. tit. 9. lib. 6. ordin. In aliquibus tamen locis tributa ista minora sunt, vt Hispali, & in alijs prouincijs in quibus tributum hoc vocatur *Almoxarifadgo*. De quo meminit l. 25. tit. 9. par. 2. & l. 13. tit. 18. par. 3. & l. 7. tit. 14. par. 7. & l. 13. tit. 10. lib. 6. Ordin. Et in solutione horum tributorum consuetudo seruanda est, l. si publicanus, §. fi. vbi gl. ff. de pub. & vectig. Bal. in l. 3. C. de priu. fisci.

Trina monitio an necessaria sit vt clerici negociatores gabellã soluant. Sed an hoc casu necessaria sit illa trina monitio, quam text. in d. c. fin. de vita & honest. cleric. & d. l. Partitæ exigunt, vt clericus qui negociationem exercet, gabellam soluere teneatur. Equidem, videtur necessariam esse ex Abbat. sententia in d. cap. fin. notab. vltimo, vbi clarius Anton. qui expresè asseuerat, clericum non teneri gabellam ex commercijs soluere, nisi ter monitus non desistat, sed cum magna sit restrictio hęc ad dictam Regiam leg. 7. cum dicit: *Lo contenido en la ley antes desta: mandamos, que no aya lugar en lo que los clerigos, è yglesias vendieren, por via de mercaderia, trato, y negociacion. Ca de lo tal mandamos que paguen alcauala como se fuessen legos.* Si equidem trina monitio necessaria foret, minime dicta lex debitum effectum assequeretur, qua ratione clericum negociatorem, absque aliqua monitione gabellam soluere teneri, affirmat Gregor. Lopez, in verbo, *Las franquezas*. Sed opinio hæc nullo modo placet: nam cũ priuilegium hoc Diuinis saltẽ Canonicis Constitutionibus clericis concessum sit, ad Romanum Pontificem eorum spectat interpretatio, vt in c. nouit, de iudic. vbi latè interpretes. Non equidem exemptio hęc adimi, nec limitari potest, nisi quatenus expressum sit eodem Canonico iure, cui in hoc standum est. Nec aliquid ratio Gregorij vrget: nam hęc non est iudicanda restrictio ad dictam Regiam constitutionem, sed vere interpretatio, ex dictis iuribus deprompta. Nec minus dici potest, quod ex hoc illusoria absque effectu reddatur dicta Regia lex, cum minimo nego

cio

cio monitio trina fieri à Prælatis posit, & crescente contumacia clerici, uolentis ab inceptis negotijs desistere, statim possint ad gabellę solutionem condemnari; & post hæc scripta legi opinionem istam tenere Ioan. Yanez Parla, in lib. rerum quotidian. cap. 3. fol. 89. & licet opinio ista in puncto iuris vera videatur, contraria tamen forte in practica seruabitur, propter maximam Gregorij authoritatem.

Erit tamen hæc gabella petenda à publicanis contra clericos, coram iudice Ecclesiastico, teste Cardin. in d. Clementina pręsenti, 6. quæst. per illum textum ibi in principio. *Locorum Diœcesani*, iuncto fine, ibi. *Postquam de his constiterit.* Sequitur idem Bald. in l. de his, C. de Episcop. & cleric. Abb. c. qualiter, in fine, de iudic. Petrus Iacob. in tit. de duello. col. 5. ver. quidam tamen dixerunt. Vbi latè disputat Marian. Socin. in c. sanè, col. 6. declar. 6. de foro comp. Greg. in d. l. partitarum. Bertach. in tract. gabel. 7. par. quæst. 7. col. 5. versic. nec pretereo. Iul. Ferret. eod. tract. nu. 433. eruditissimus Roland. à Valle, cons. 71. num. 25. vol. 4. *Gabella clerico petenda est coram iudice ecclesiastico.*

Quamuis, opinionem contrariam tenuerit Guil. de Cun. d. l. de his, & in Authen. Iubemus, eod. tit. quam opinionem Francię Consuetudine seruari testatur Andr. Tiraq. in lib. 1. de retractu, c. 32. glos. 1. nu. 81. Aufr. (qui nuncupatim loquitur de vectigalibus) scribit in Parisiēsi Senatu ita fuisse iudicatum, in Clement. 1. de offic. ordin. 4. fallen. 2. reg. Guillel. Bened. in repet. cap. Rainutius, in verbo, Et vxorum nomine Adelasiam, nu. 322. de testamen. & opinionem istam sequi videtur Gregor. in l. 5. titul. 7. partit. 5. in uerbo, *Clerigo.* Sed à prima opinione, quę verior est, non est recedendūm, nec in Hispania, vllo tempore contraria recepta fuit. Quamuis eam nouissimè sequatur, ita dictam regiam legem intelligens Mexia, in d. Conclusione 5. nu. 23.

Si tamen publicani, extra casum supra constitutum, gabellam indebitam à clericis, alijsq; Ecclesiasticis personis exegerint, sunt excommunicati, & ad restitutionem tenentur, & ad competentem satisfactionē, propter transgresionem, vt in d. c. quanquam, & in d. Clement. pręsenti, in fine, tradit Cardin. consil. 12. & hoc propter iniuriam illatam Deo, & & homini, vt in cap. si res, 14. quęstione 6. Quæ satisfactio arbitraria est, secundum eundem Card. in d. Clemen. presenti, not. 12. Qua ratione multum cauere debent publicani, ne gabellas indebitas à clericis exigant, ne incidant in capitalem excommunicationis pœnam, & Ciuitates in Interdicti sententiam, vt docet idem Card. d. consil. 12. in fine. quem sequitur Roland. à Valle, consil. supra allegato 71. in fine, dicens, se existimare, gabellarios dictis pœnis, vt plurimum innodatos esse. Sed nonnulli ex ipsis, parum de his censuris curant, quia ad malum sunt audacissimi, vt de ipsis loquens inquit Vlpianus, in l. quantę, ff. de public. & vectig. cuius hęc *Publicani indebitas gabellas à clericis extorquētes, quibus pœnis afficiātur. Cōtra publicanos.*

sunt

ſunt verba. *Quanta audaciæ quantaq; temeritatis ſint publicanorum factiones, nemo eſt qui neſciat*. Sunt Deo, & hominibus odioſi, vt ſcribit Lucas de Penna, in tract. de priuil. fiſci, queſt. vlt. Et opponuntur charitati, quæ non quęrit, quę ſua ſunt: vidi tamen multos, qui ſua, & aliena quęrunt, olim quidem dum puras manus habebant, in honore erant constituti, vt Cicero teſtatur in oratione pro Cn. Planco. tradit Rebuff. in l. eum qui. de verb. ſignif.

Conducere poſſeſſiones. Vide tex. in Auth. de ſanctiſsimis Epiſcopis, §. illud, & Regiam l. 45. tit. 6. par. 1. Quod autem fallit quando propria prædia ad clericorum ſuſtentationem non ſufficerent, quia tunc aliena, iure optimo poſſunt conducere, text. iuncta gl. in c. dilecti, de decim. vbi Abb. num. 3. multum not. fructuum.

Ad reſtitutionem. Vide Greg. Lop. in l. 46. tit. 6. par. 1. in verb. *Con volontad*. Didac. Perez, in l. 5. tit. 1. in verbo, *Mandamiento*. lib. 1. Ordin.

PROXENETÆ ILLICITORVM CONTRACTVVM. Cap. LIX.

1 *Clericus proxeneta illicitorum contractuum, qua ſit pœna puniendus*.
2 *Mediator criminis dicitur eiuſdem criminis perpetrator*.

1 CLericus † proxeneta illicitorum contractuum à proprio gradu debet deponi: hęc eſt ſententia Rom. in ſingul. 722. incip. Proxeneta, allegat tex. in c. Si quis Epiſcopus, 1. q. 1. Sed ex illo textu iudicio meo non poteſt elici tam generalis propoſitio, quia ſolum diſponit in mediatore ordinum pretio ſuſceptorum, quo caſu pręcipit tex. ille, quòd clericus mediator à proprio gradu decidat, & ſic deponatur, ſecundum Doctores ibi. Vnde ego non auderem pœnam inflictam clerico mediatori in crimine ſimoniæ per illud Concilium Chalcedonenſe extendere ad proxenetam, ſeu mediatorem illicitorum contractuum, nulla facta diſtinctione: ſed crederem pœnam illius tex. in ſuo caſu practicandam, & clericum alterius contractus illiciti mediatorem pœna arbitraria a puniendum, attenta contractus initi grauitate, & participatione lucri per clericum facta, & exemplo, vel ſcandalo inde ſuborto. Poſſet † tamen corroborari opinio Romani de qua ſupra, per text. in c. 1. de teſtibus, in 6. vbi probatur, quod etiam mediator criminis dicitur ipſum delictum cõmittere, ex quo ibi hoc notant Anchar. & Phil. & inferunt ad ſtatuta imponentia pœnam committentibus delictum, quod videtur includere etiam mediatores, facit gloſ. notabilis, in l. ſi ſcienter, ff. de parricid. quę probat, quod proxeneta in contractibus vſurarijs poteſt dici vſurarius, dum dicit, quod proxe-

netæ

netæ in talibus contractibus tenentur reddere vsuras, [b] ac si ipsi accepissent, quam allegat Philip. in d. c. 1. b

ADDITIO.

Pona arbitraria. Adde quod idem etiam tenet Additionator Roman. Singul. 730. A

Reddere vsuras. Adde Roman. Singul. 276. qui opinionem illam sequutus, dictam glos. singularem esse fatetur, & uide aliam glo. in l. in ordine, §. vlt. in verbo, minister, ff. ad municip. Bart. in l. 1. §. incidit, ff. ad Turp. Lap. alleg. 93. num. 4. Alexand. in l. si quis iniquum, §. si procurator, col. 3. ff. quod quisque iur. Ang. Aretin. in tract. maleficior. in verbo, Sempronium mandatorem. Sal. in l. non ideo minus, col. antepenult. C. de accusationibus. Hippol. in l. si sciente, ff. ad leg. Pomp. de parric. & Singul. 181. Ioan. Arn. problem. 2. b

MINISTRI LAICORVM, AC IN REBVS EORVM procuratoces existentes. Cap. LX.

1 *Clericis qui aliquod istorum criminum perpetrauerint, ab Ecclesia subueniendum non est.*

2 *Clerici nou possunt esse generales procuratores laicorum, secus in vna causa tantum.*

3 *Quomodo olim prohibitum fuerit clericis sæcularibus officijs vacare, ex Carthaginensi Concilio ostenditur.*

Clericis, qui † talia agunt, & occasione huiuscemodi administrationis, propter pecuniariam causam deprehenduntur in fraude non subuenitur ab Ecclesia, vt disponit text. in cap. Sacerdotibus, ne cler. vel monachi quòd intellige de cleric. constitutis in sacris, vel beneficiatis, secundum Abb. ibi, per ea, quę ipse notat in ca. 1. eod. tit. vbi in final. verbit concludit, quod clericis in minoribus cōstitutis, nō beneficiatis, nō prohibentur negocia sęcularia, aliàs licita. Et nota secundum eundem Abbat. post Innoc. quod ille text. in ca. Sacerdotibus, dum † prohibet clericos esse procuratores rerum laicorum, intelligitur in procuratore generali: nam procurare vel administrare vnum negocium laicorum, non est clericis prohibitum, [a] quod dicit menti tenendum, & idem tenet Abb. post Innoc. & Ioan. Andr. in c. Sed nec, in col. 1. eod. tit. Idem tenet Innoc. in c. 1. de oblig. ad ratioc. quem sequuntur plures DD. relati per Philip. in c. cum I. & A col. 6. n. 17. de re iudic. quod tamen limitat, nisi illud vnicum negocium ita multum esset arduum, & diffusum, quod haberet distrahere 1 2 a

cleri-

clericum, ſicut multa negocia, ſecundum Philip.in c.2.de iud.col.2.nu.4. Item limita, vt infra in c.55. Item aduerte, quod quantum dicitur in d.c. Sacerdotibus, quòd talibus clericis non ſubuenitur ab Eccleſia, intelligunt DD. communiter ſecundum Abb.ibi, quòd non per hoc datur authoritas iudici laico capiendi eos: ſed dicit, quòd clerici non debent eis ſubuenire, dando illis pecuniam ad ſatisfaciendum, de fraude, vel dando fauorem eis, vel auxilium, quo minus debeant reſpondere in loco, in quo geſſerunt adminiſtrationem. Quomodo † autem fuerit olim
3 b clericis prohibitum ſimilibus vacare, b vide in Concilio Carthaginenſi 1. canone 6. cuius verba ſunt: Nicaſius Epiſcopus Caluſtitanus dixit: Credo placere ſuggeſtionem meam ſanctitati veſtræ, & diſplicere vobis, vt qui ſeruiunt Deo, & annexi ſunt clero, non accedant ad actiones ſeu adminiſtrationem, vel procurationem domorum. Gratianus Epiſcopus dixit: Et Apoſtolorum ſtatuta ſunt, quę dicunt: Nemo militans Deo, implicat ſe negocijs ſęcularibus, proinde aut clerici ſint ſine actionibus domorum, aut actores ſine officio clericorum. Vniuerſi dixerunt: Hoc obſeruemus. Cuius Canonis verba referuntur in c.credo, 21.q.3. licet eius ſupraſcriptio corrupta ſit.

ADDITIO.

A *Prohibitum*. Adde Arch.in c. peruenit, 86.diſtinct. Federic. conſ.270. Abb. & DD.in c.cum I.& A. de re iudic.& in c.noſtra, de procur. Inno. in c. accedens, de prebend. Felin. in c.cum eſſet, de Simon. Deci.in c.conſtitutus, de appellat. & in c. decernimus.colum.7.in princip.vbi Ripa, colum.14.de iudic. Angel. Aretin.in §.pręterea, columna 3 Inſt.de except. Capell. Toloſana, quęſt.131.pro qua quidem opinione allego text.optimum in c.per venerabilem, qui filij ſint legit. Et an finita illa cauſa poſsit clericus aliam aſſumere tradunt Deci.in d.c.cum I. & A. & ſic habes notabilem caſum, in quo clericus impunè poteſt procuratoris munus exercere. Secundus caſus eſt in cauſa Eccleſię; Tertius in cauſa ſui Prelati; Quartus in cauſa Principis, vel Regis; quos congeſsit Regia lex 5.titulo 5.par.1. Quintus in foro Eccleſiaſtico, vt probari videtur in c.1. de poſtu. & tradit latè Card.in c.fin.in princip.in 2.quęſtione de poſtul.not.Greg.in d.l.5.in verbo, *Otro ſi el clerigo*. Quod Romana Curia obſeruat, vt fatetur Cæpol.conſil.21.num.7.in ciuilibus. Sextus pro miſerabilibus perſonis, c.1. & ca. fin. de poſtul. Septimus pro coniunctis, vt in d.cap. fin. vbi Doctor. Octauus pro omnibus perſonis numeratis in l.1.§. vlt.cum quinque legibus ſequent.ff.de poſtul. ita tenet Innoc. in c.1. in fine de poſtul. Card. in d.c.fin.q.5. Nonus, quando vellet eſſe procurator neceſsitatis, vel charitatis cauſa, tradit Cępol.d.conſil.21.num.4.vbi declarat, quomodo hoc intelligendum ſit. Decimus pro amico, quia hoc caſu monachis permiſſum

eſt,

est, pro amicis monasterij procuratores esse; ita Innoc. in d. c. cum l. & Ai Roman. Sing. 278. incip. Monachus non potest, quam opinionem cõmunem esse fatetur, eam sequutus Mart. Nau. in c. non dicatis, n. 99. 11. q. 1.

Similibus vacare. Vide hodie nouissimam decisionem, quę habetur in B Concil. Prouinc. Tolet. celebrato anno 1565. cap. 18. cuius verba hic referam, cũ capiti nostro mirè conueniant. *Qui in sortẽ domini vocati sunt, & Diuinarum rerum ministerio, ac spirituali addicti militiæ: meminerint iuxta D. Paulum, se Deo, cuius signis militare decreuerunt, placere non posse, si quid propter sui ducis militiam agant, & sæcularibus negocijs vacauerint, quæ à Diuinis ac spiritualibus distrahere frequentissime solent. Prohibet igitur Sancta Synodus, clericos in sacris, & eos qui beneficium Ecclesiasticum obtinent, laicorum esse Oeconomos, ac sæcularium rerum dispensatores; necnon in foro ciuili procuratores; exceptis his negocijs, quibus iuxta Canonicas sanctiones, pietatis causa, vacare iuste possint: alioqui ab Ordinario pœna suspensionis ab officio, & beneficio ad sex menses puniantur.*

TABELLIONATVS OFFICIVM EXERCENTES.
Cap. L X I.

1 *Clericis in sacris constitutis Tabellionatus officium per beneficiorum suorum subtractionem est interdicendum.*

2 *Clerici etiam in minoribus constituti, habentes Ecclesiastica beneficia, non possunt vti tabellionatus officio.*

3 *Clerici, licet non possint nouas rogationes tanquam tabelliones recipere, veteres tamen poterunt complere.*

4 *Clerici per superuenientiam tabellionatus, clericatum, vel beneficium non amittunt.*

5 *Clericus tabellio si per Episcopum pœna falsi fuerit condemnatus, & postea per eundem restituatur, & conficiat instrumenta, an valeant.*

CLerici in sacris † ordinibus constituti tabellionatus officium exercere non debent,[a] & si aliter fecerint, prelati debent hoc illis interdicere per beneficiorũ subtractionem. Ita disposuit tex. in c. sicut, ne clerici, vel monachi. assignat Abb. ibi duas rationes, scilicet, quod officium est vile,[b] & sęculare. In causis verò spiritualibus, & Ecclesiasticis, clericos indigẽtes, ad id officium admittendos esse arbitratur.[c] Abb. ibi, col. 3. Et aduerte quòd hoc † etiam habet locum in clericis minoribus beneficiatis,[d] secundum Anton. ibi. Cui assentitur Abb. d. col. 3. post Host. Clerici verò in sacris constituti non beneficiati, possent vti isto officio, ita voluit Host. ibi, quem sequitur Abb. de quo vide latè per Ias. vbi hoc limitat nouem modis, in l. 1. §. huius studii. ff. de iustit. & iure, numer. 8. Vnum est prete-

3 rea aduertendum † in hac materia quod licet clerici non possint recipere nouas rogationes tanquam tabelliones, veteres tamē non poterunt com
e complere [e] probatur ex gloss. in cap. Vt officium, in verbo, premissa. de hę ret, in 6. quæ hoc determinauit in monacho, quam ibi dicit singularem & menti tenendam Phil. qui dicit, quod ratio huius est, quia complere veteres rogationes, non est originale officium, sed executio rogationis iam factæ, & trahitur retro, ac si à principio fuissent extensę: dicit tamen vlterius unum, quod est notandum, quod non debent hoc facere sine licen
4 tia superioris, secundū Ioannem de Lignano, & Domi. Item † nota quod clericatum, vel beneficium non perdunt clerici per superuenientiam tabellionatus, ita concludit Abb. ibi, col. 2. licet Vincent. voluerit, quod clericus in minoribus, suscipiendo tabellionatum, cedit clericatui, & beneficio: quod ibi intelligit Ioan. Andr. & placet Abb. quando tale officium reciperetur à principe, & deputaret eum ad publica & criminalia officia. Quod ego adhuc subintelligerem, quando talis cœpisset vti officio in cri-
5 minalibus, ante verò non. Quæri pręterea † potest non abs re in materia huius capituli: Si clericus tabellio fuit condemnatus de falso per Episcopum suum, & postea per eundem restitutus in integrum, & conficiat instrumenta tanquam publicus notarius, an valeant? Quam quæstionem mouet Bald. in 1. volum. cons. 350. Proponitur quod quidam, & concludit
f quod non, [f] quia Episcopus non potest restituere infamem, cum hoc sit
g reseruatum Principi, [g] vt per Inno. & alios, in c. Cum tibi, de re iud.

ADDITIO.

A Non debent. Vide Regiam l. 15. tit. 18. lib. 2. Ordinam. & l. 40. c. 36. in Pragmat. antiquis huius regni, ibi: *y que no sean Clerigos*, & in l. 12. tit. 3. lib. 1. Ordinam. Ægid. de Bellam. consil. 42. Bart. in l. vniuersos. C. de Decurion. lib. 10. & in l. seruus. vbi Doctores, ff. de testament. Dec. cons. 20. col. 1. Pet. Rebuff. in tract. de litteris obligat. art. 2. gloss. 1. num. 42. Ludouic. Gom. in cap. si annum, § si verò, num. 15. de iudic. lib. 6. Barthol. Cassan. in Consuet. Burgun. Rubr. 1. §. 6. in glos. *Messiers, & Sergens*, num. 42. & latissimè Franc. Marc. decisio. 194. in 2. par. per totam. D. Ioan. Bernar. in Regul. & Fallent. Reg. 657.

B *Officium est vile.* Vide latè And. Tiraq. in tract. de nobilitate, c. 30.

C *Arbitratur.* Adde quod ante Abb. idem tradiderunt Hostiens. & Anton. ibi, tenet etiam Florent. in tertia par. tit. 17. cap. 2. §. penultimo, tex. optimum, in capit. 2. de postuland. & hanc dicit communem & receptam sententiam Dominus Præsul Couarru. in pract. quæstionibus, capit. 19. numero 8. quam intelligit vt locum habeat in clericis nondum sacris ordinibus insignitis, nam vt ipse arbitratur, clericus in sacris ordini-

bus

bus constitutus, nullo modo poterit extra Romanam Curiam, in Ecclesiasticis publicis tribunalibus Tabellionis officium exercere, etiamsi beneficium Ecclesiasticum non habeat. Vt colligitur ex Cardin. in cap. sicut ne clerici vel monachi. Alber. Troti. de vero, & perfecto clerico, lib. 2. c. 54. num. 9. quod latius Dominus Presul d. loco explicat. A

Beneficiatis. Vide Florent. in 3. part. tit. 13. c. 2 §. 2. authorem nostrum, d. Reg. 657. Didac. Perez, in l. 12. tit. 3. lib. 1. Ordinam. quam opinionem communem esse testatur D. Couarr. d. c. 19. D

Poterunt complere. Vide Abb. & Felin. in c. fraternitatis, de heret. Bald. in l. 2. colum. vltim. C. de sentent. & inter. omni. iudic. Flor. in l. repetita, ff. de fide instr. Ias. in l. 1. §. huius studij, num. 8. ff. de iust. & iure. Deci. in c. 2. numero 8. de iudic. Gregor. Lopez, in l. 45. in verbo, *Tirandole el beneficio*, tit. 6. par. 1. E

Quod non. Adde quod idem tenet Bermon. Cho. in tract. de publ. concubin. pagina 230. num. 5. F

Reseruatum Principi, Vide Domin. consil. 77. colum. fin. D. Couarru. libro variar. resolut. c. 3. num. 3. G

AC LEGES ET PHYSICAM AVDIENTES. Cap. LXII.

1 *Archidiaconi, Plebani, Prepositi, Cātores, & alij clerici personatus habentes; necnon Presbyteri audientes, seu studentes addiscendo leges, siue Medicinam, post duos menses computandos à die quo audire ceperunt, quatuor poenis illaqueantur.*

ARchidiaconi, † Plebani, Prepositi, Cantores, & alij clerici personatus habentes, necnon presbyteri audientes, seu studentes, addiscendo Leges, vel Physicam, post duos menses à tempore quo audire incoeperint computandos, quatuor poenis sequent. subiacent: videlicet, quod sunt ipso facto excommunicati, [a] ac in nulla causa si patrocinium prestare voluerint audiantur. Et reuersi in choro, mensa, & Capitulo, & ceteris, vltimi fratrum habeantur, & totius promotionis ad ordines vel beneficia, spem amittant, nisi ex misericordia Apostolicę Sedis. Ita colligitur ex textu, & quę ibi notant Doctor. maxime Abb. in cap. non magnopere, & c. finali, ne cler. vel monachi. Similibus etiam poenis puniuntur obtinentes parochiales Ecclesias, quę sunt plebanię, habentes sub se Capellas in quibus instituuntur clerici perpetui, nequeuntes ab ijsis absque causa rationabili amoueri, si Leges vel Physicam audiunt, vt habetur in c. 1. eod. tit. lib. 6. 1 a

ADDITIO.

A EXcommunicati. Vide latè Doctores, in c.super specula, ne cler. vel monachi. Alber. Trot. de vero & perfec. cleri lib. 2. c. 35. quo loco disserit, quibus studijs clericis ceterisque religiosis vacare liceat: Episcopus equidem bene potest huius criminis reos, ante lapsum duorum mensium excommunicare, vt scribit Rebuff. in d. tract. nom. q. 5. num. 32.

Solus tamen Romanus Pontifex clericis, religiosisve dispensationem poterit indulgere, vt iura Cęsarum audiant, vt scribit Archidiac. in cap. nō dicatis, 12. q. 1. Perusin. in c. 2. ne cler. vel monachi. Quæ opinio communis est, & stylus Romanæ Curię eam recepit, teste Petro Rebuff. in d. quęstione 5. num. 33.

Prędicta tamen pœna, quę hoc capite infligitur, solum illaqueantur Archidiaconi, Plebani, & alij qui hic numerantur, non verò ceteri, ut scribunt Doctores in d. c. super specula, & Trotius in d. c. 35.

Nec ea Archidiaconi, Presbyteri; nec ceteri afficiuntur, si priuatim iuri Cęsareo operam dant, vt melius Canonica decreta intelligant, ut scribit Abb. in dicto cap. super specula, & Alber. Trot. d. lib. 2. cap. 36. vbi dicit hoc mirum in modum esse notandum ad defendendum Prælatos & religiosos, qui studium libris legalibus refertum habent.

* Vnde Sing. scribit Abb. in cap. non magno, colum. 3. ne clerici vel monachi, quod licet monachis interdictum sit Legibus operam dare, illud procedit, si principaliter, id faciunt, secus autem si prius addiscunt Ius Canonicum, ad cuius cognitionem Iuri Ciuili incumbunt: quia ex eo quod hoc prouenit secundario, & per occasionem prohibitio non extenditur, sequitur Gomes. in Reg. Cancel. regul. de non tollendo iure quęsito, quęstio. 3. in fine. Maior. de irregularit. lib. secundo, capit. 1. num. 13.

Sunt equidem Canones magna ex parte iuri ciuili coniuncti, cap. 2. de priuileg. lib. 6. vnde dicebat Barbat. in ca. conquestus, colum. 3. de foro comp. quod ius Pontificium sine legibus non potest intelligi, cum sit medulla legum. Et dicit Bald. in cap. cum causam, col. 2. de probat. quod nisi quis sciat Canones cum Legibus, non potest practicam iudiciorum cognoscere. Vnde facetè Ro. Singul. 654. inquit: *Legista senza capitoli val poco, ma Canonista senza legi, val niente.* Quod quidem optime Ciceronis authoritate comprobatur, 3. de Oratore, dum conqueritur, ea ętate neminem eius discere ius Pontificium, cum iuri ciuili coniunctum sit. Ciceronis verba hæc sunt ibi: *Aut iuris scientiam (nec eius quidem vniuersi, nam Pontificiū quod est coniunctum, nemo discit) aut eloquentiam, quam in clamore & in verborum cursu positam putant.* Hactenus Cicero.

Illud verò circa huius capitis materiam notandum censeo, quod is qui

ante

ante clericatum iuri ciuili operam dedit, post clericatum ad Doctoratus gradum in eodem iure promoueri potest. Eaque ratione presbyter beneficiatus ad Doctoratus gradum in iure ciuili potest promoueri, absq; alicuius pęnę metu. Nauarr. consil. 2. ne clerici vel monachi, & quod magis est, monachis hoc permissum est. Ita not. scribit Calder. cons. 2. de magistr. quem refert, & sequitur Martin. Nauarrus, in cap. non dicatis, 12. quęst. 1. num. 33. Vnde meritò reprehendendus est Petrus Rebuff. in excellentissima illa benefic. practica, titulo de dispensatione cum irregular. num. 27. quo loco scribit titulum Doctoratus in Theologia, aut iure Canonico non deberi nec tribui de stylo Curię religiosis, quia contrarium verius est: nempè, quia Magister Sacri Palatij semper est Dominicanus, Doctoratu, vel magisterio insignitus. Vnde à tota Curia Magister appellatur, vt testatur Martin. Nauarr. dicto loco.

Quo non te clericatum Iuri Ciuili operam dedit eo insignitus ad gradum Doctoratus potest promoueri.

* Nec pro huius capitis coronide prętermittendum est hoc capite tantum legum auditionē clerico prohiberi, non tamen ipsarum prelectionē; vt egregiè post Innocent. scribit Nauar. in Manuali, c. 22. n. 14. Non equidem clericus qui publicè Ius Ciuile profitetur, timere debet irregularitatem pp prelectionem Legum etiam criminaliū, vel propter Commentaria, vel Tractatus ab ipso compositos, sed tantum propter homicidium, vel mutilationem membri eius consilio factam, vt nouissimè respondit ipse Nauar. consl. 1. Ne clerici vel monachi, num. 2.

VILLARVM PROCVRATIONES SVSCIPIENTES. Cap. LXIII.

1 *Clerici licet non possint esse generales procuratores laicorum sub depositionis pœna, secus autem in vna causa tantum.*

SAcrosancta † illa Calcedonensis Synodus, in Can. 3. Clericos misceri secularibus procurationibus prohibuit, nisi fortè qui legibus ad minorum tutelas, siue curationes inexcusabiles attrahuntur; aut quibus ipsius Ciuitatis Episcopus Ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula, vel orphanorum, aut viduarum, quę indefensę sunt, aut earum personarum, quę maximè Ecclesiastico indigent adminiculo. Transgressori autem nullam aliam pœnam irrogat, nisi quod correctioni Ecclesiasticę subiaceat. Concilium prętereа Carthaginense tertium, eos esse procuratores, simpliciter prohibuit Canon 15. Postea verò Alexand. III. in Concilio Lateranensi, inhibuit clericis procurationes villarum exercere, pœna contra facienti imposita, quod ab Ecclesiastico ministerio fiat alienus. Vnde colligitur quod clericus generalis procurator deponendus est, vt in

c. Sed nec, ne cler. vel monachi. Et licet ille textus simpliciter prohibeat clericis procurationes, Innoc. tamen, quem ibi sequitur Abb. intelligit
a de procuratione generali, quasi sentiat, quod posit clericus vnũ negociũ procurare a etiam laici; Quod latius sequitur idem Abb. in cap. 2. eod. tit. dummodo clericus non suscipiat illud negocium ex cupiditate: quia tunc vnum negocium licet clerico procurare, secundum eum. Et sic intelligit sententiam Collectarij in locis per eum relatis, quę aduersabatur doctrinæ Innoc. Intellige etiam, dummodo illud vnum negocium non ita multum sit arduum ac diffusum, quod haberet distrahere clericum sicut multa negocia, vt tenet Philip. in c. 2. de iudic. columna 2. n. 4. & dixi supra, in c. 3. quantum verò ad pœnam depositionis, de qua hic, vide quod dicam in cap. sequen.

ADDITIO.

A PRocurare. Vide authorem, & quę ipse ibi scripsi, supra cap. incip. Ministri laicorum.

AC PRINCIPVM ET SÆCVLARIVM VIRORVM iustitiarij. Cap. LXIV.

1 *Clerici, qui hæc sæcularia officia administrarint, qua sint pœna puniendi.*
2 *Clericus, licet non possit esse Vicerex, vel Vicecomes Principis sæcularis, potest tamen in eius summo prætorio Senatoris munere fungi.*
3 *Clerici sine metu irregularitatis possunt in condenda lege interuenire, per quam pœna mortis imponitur: quando non imminet casus propter quem efficitur lex; & si postea casus occurrat, ab irregularitatis labe immunes erunt.*
4 *Papa potest pœnam mortis imponere statuendo, non tamen exequendo.*

1 HVius † excessus, est eadem pœna, a de qua in casu pręcedenti, &
2 per eundem text. Aduerte tamen, quod Abb. in c. Sed nec, vers. Sed quęritur, dicit; quòd sibi videtur valde graue quòd clericus deponatur propter exercitium istorum officiorum, scilicet procuratoris, de quo in c. pręcedenti, & Iustitiarij, de quo hic, maximè hodie cum non ita acerbè debeãt puniri delicta, vt in c. fraternitatis, 34. dist. Vnde plus sibi placet quod tales clerici debeant excommunicari, & non deponi, nisi essent incorrigibiles, quia textus solum dicit, quod delinquens in hoc, ab Ecclesiastico fiat ministerio alienus, & per excommunicationem satis fit alienus, licet Ioan. And. intelligat de pęna depositionis. Pro cuius opinione videtur facere decretum Concilij Toletani 4. cuius verba sunt: Sępè Principes cõtra quoslibet maiestatis obnoxios sacerdotibus negocia sua committunt.

Et

Et, quia sacerdotes à Christo ad ministerium salutis electi sunt, ibi consentiant regibus fieri Iudices, vbi iureiurando supplicij indulgentia promittitur, non vbi discriminis sententia præparatur. Si quis ergo sacerdotum contra hoc commune consultum discussor in alienis periculis extiterit, sit reus effusi sanguinis apud Christum, & apud Ecclesiam perdat proprium gradum. est Can. 30. dicti Concilij, & habetur 23. q. 8. cap. sepe principes. An autem clericis in isto casu sit prohibitum quodlibet officiũ iustitiæ exercendę. Abb. in d. c. Sed nec, credit quòd sic, quia verba text. sunt generalissima, quia nemo militans Deo, &c. Vnde dicit per illum text. quod clericus † non posset esse Vicerex, vel Vicecomes, vel locum 2
tenens alicuius Principis secularis, nec habere sub sua cura aliquam Ciuitatem seu locum temporalem, pro quo allegat textum magis specificum in cap. clericis. §. 1. eod. tit. Videtur tamen sibi, quòd clerici possunt esse Consiliarij, principis: [b] quod dicit etiam sentire Ioan. Andr. in d. cap. cleri- b
cis, quod notat etiam Bald. ex text. ibi, in Auth. Habita. in princip. C. ne filius pro patre. Et vide Abb. in d. c. clericis, vbi notat, quòd prçlatus potest esse Consiliarius principis secularis, licet non debeat esse officialis iustitię exercendę. Debent tamen cauere secundum eum, ne consulant in criminali causa etiam reum absoluendum, quãdo ex hoc immineret actori pœna mortis, vel mutilationis membri in pœnam talionis. Possunt
† pręterea clerici sine metu irregularitatis interuenire in lege condenda, 3
per quam pœna mortis imponitur, quando non imminet casus, propter quem efficitur lex, sed sit generaliter, licet postea casus occurrat, vt quisquis interficiatur: quia tunc clericus consulens non animaduertit in certam personam, sed prouidet vt homines se abstineant à delicto: vt notat Domin. in cap. fin. 3. distinct. vbi dicit hanc esse conclusionem Archid. in cap. offic. 23. quęst. 5. licet re uera Archid. ibi nihil scripserit de clerico, sed solùm asserat, quòd princeps, qui legem condidit, cuius authoritate homines sunt traditi morti, non est factus irregularis: & non infertur princeps, ad cuius officium spectat, tales leges condere, non efficitur irregularis, ergò, nec clericus qui consuluit ei vt illas condat: poterat tamen melius allegare Bald. vbi supra, expresse tenentem, quod clerici possunt dare consilium in legibus condendis: & licet ex hoc sequatur per accidens mors alicuius, non sunt irregulares, quem refert Ioan. de Ana. in capitul. Ad audientiam, in tertia columna versiculo, Tertiò quæritur, de homicid. Pro quo etiam facit quod not. Bald. in capitulo, 2. in
fin. de maior. & obed. post Innocent. quòd Papa † potest imponere pœ- 4
nam mortis statuendo, sed non exequendo, quia si proprijs manibus occideret aliquem, fieret statim irregularis.

ADDITIO.

A Eadem pœna. Clericus igitur, qui delictum de quo in hoc capite commiserit, incidit in excommunicationis pœnam, de qua in c. clericis, ne clerici, vel monachi. Quam quidem pœnam minimè incurrit clericus minorum ordinum, iuxta Abb. sententiam, in d. c. clericis, licet reclamet Siluest. in summa, in verbo, Excommunicatio, 9. casu 7. nec eam incurrit Prælatus, qui huiusmodi munus annexum habet suæ dignitati, aut patrimonio. Hæc est communis sententia, vt fatetur Martin. Nauar. in Manuali Confess. c. 27. nu. 117.

Clerici Consiliarij principis sæcularis esse possunt. *Consiliarij principis.* Vide Abb. in c. non est, num. 4. de voto, vbi Doctores, & in c. in Archiepiscopatu, de raptori. Dec. in c. 2. de iud. num. 7. gloss. in pragmat. Sancti. Galli. tit. de coll. Ecclesiæ Galliæ, §. præmissis, vers. Concilio, Nicol. Boer. decis. 17. in princ. Gregor. Lopez, in l. 46. tit. 6. in verbo, *El Rey.* par. 1. Alberi. Trot. lib. 1. de vero, & perfec. clerico. c. 54. nu. 2. quod apud Hispanos moribus, & consuetudine receptum est.

Clerici consiliarij principis in officio delinquentes, an qo debeant puniri. Si tamen clericus in officio deliquerit, an possit ab ipso Principe puniri, videtur quòd nullo modo possit, etiamsi in minoribus ordinibus tantum constitutus sit. Et hanc esse communem sententiam fatetur Aufrer. in Clement. 1. de offic. ordin. num. 25. quem refert D. Episcopus. Couar. in pract. quæst. c. 33. num. 6. Iul. Clar. lib. 5. recept. sent. §. fin. quæst. 26. versic. Quæro pone, vbi dicit, minimè id consuetudine seruari, quia quotidie Principes seculares tales clericos in sacris constitutos officijs priuant, nec non pecuniarijs pœnis multant, licet male de iure secundum illum sustineri possit. Nec in Gallia communis opinio seruatur, vt fatetur Aufrer. vbi supra, idem profitetur Guillel. Bened. in c. Rainutius, in verbo, & vxorem, 2. decis. nu. 155. de testamen. fol. 95. & vide Barth. Cassan. in consuet. Burgund. Rubr. 1. §. 5. in glos. *Silua grace.* num. 71. vbi testatur, se vidisse quendam clericum Regis Consiliarium, punitum fuisse à iudice seculari, priuatione officij, nec non pecuniaria pœna, quia in officio deliquerat.

Possunt etiam clerici absque alicuius pœnæ metu, causas ex compromissaria à partibus tributa potestate iudicare, l. non distinguemus, §. Sacerdotali, ff. de arbit. l. si qui ex consensu, cum lege seq. C. de Episc. audient. l. 48. tit. 6. par. 1. Est quidem pium & sacerdotale munus, ancipites controuersias componere, vt inquit Io. And. in addit. ad Spec. tit. de arb. §. potest, in fi. quem refert Greg. Lup. in d. l. 48. in verbo, *Por su aluedrio.*

CORAM SÆCVLARIBVS MAGISTRATIBVS CLERICOS CONUENIRE AUSI SUNT. Cap. LXV.

1 Clerici, à sæculari iurisdictione exempti sunt.

Clerici

2 *Clerici post sententiam, in eius executione opponire exceptionem fori declinatoriam minimè prohibentur.*
3 *Consensus clerici, nullum in hoc impedimentum præstat.*
4 *Clericus qui coram sæculari magistratu, laicum se esse fingit, ab Episcopo potest vendicari.*
5 *Reprobatur quoddam arrestum Regni Franciæ.*
6 *Clericus qui exceptionem fori declinatoriam opponere distulit, in expensas multari debet.*
7 *Pœna pecuniaria quantumcunque leuissima, à iudice sæculari contra clericum absentem promulgata soluenda non est, contra Franc. Auiles.*
8 *Prælatus qui negligens est in reuindicando clericum à sæculari potestate, grauissimè punitur.*
9 *Clericus prima tonsura initiatus immunitate fori Ecclesiastici frui pōt.*
10 *Clericus qui pensionē Ecclesiast. obtinet, vtrū dicatur habere beneficiū.*
11 *Quid iudicandum sit, si præstimonium obtinuerit.*
12 *Quid verò iudicandum est de Capellania.*
13 *Clerici coniugati, vtrum fruantur fori ecclesiastici priuilegio.*
14 *Controuersia quæ circa clericatum emerserit, per Ecclesiasticum iudicem, & non sæcularem dirimenda est.*
15 *Iudex Ecclesiasticus, absque præuia causæ cognitione circa clericatum sæcularem inhibere non debet.*
16 *Clericatus scriptura probari debet.*
17 *Prima tonsura vnius testimonio non probatur, contra Petrum Rebuff. & Matth. de Afflict.*
18 *Clericatus an probetur ex sola possessione habitus, & tonsuræ.*
19 *Lite pendente circa clericatum, reus in publicis Ecclesiasticis carceribus detinendus est.*
20 *Interpretatur Regia lex 7. tit. 4. lib. 1. Ord. noui, contra insignem D. Co uar. & D. Doctorem Paz.*
21 *Iudex Ecclesiasticus inhibere potest sæculari, lite pendente, ne contra clericum procedat.*
22 *Clericus qui alium inuitum coram sæculari iudice conuenit, quibus pœnis plectendus sit.*
23 *Pœna amissionis causæ, quæ ad dicti criminis punitionem statuta est, non infligitur ipso iure.*
24 *Prædictæ pœnæ nō est locus quādo clericus voluntarius ad iudicē accessit.*
25 *Nec quando ante litis contestationem clericus à lite recessit.*
26 *Nec quando clericus citatus, non comparuit.*
27 *Laicus qui coram sæculari iudice clericum conuenit, causam perdit, & iudex ab officio est deponendus.*

CAPVT

CAPVT HOC NOVE EDITVM EST.

1 ARgumentum equidem huius criminalis practicę vehementer exposcit, vt de clericorum exceptione, quoad forum sęculare, tantisper differamus: ideo non grauabor, huius capitis sumpta occasione, breuem & dilucidam de illa disputationem subire. Et vt rem aggrediamur, pręfari oportet hanc exemptionem, & immunitatem clericorum, multis in locis probari: sed potissime in c.at si clerici, & in c.clerici,& in c.qualiter, de iudic.c.2.c.si diligenti, de foro compet. cap. continua,cum multis illius causę q.11.q.1.l.vlt.tit.2. lib.16. Cod. Theodosiani, & plerisque illius tituli Constitutionibus ante Iustinianum latis, l.57.tit.6.par.1.l.6.tit.3.li.1. Ordinam. antiq. l.5.tit.3.lib.1. Ordinam. noui. de qua re longè lateque tractauerunt iuris Pontificij interpretes in dictis locis, & pręter eos Aufrer.in relectione Clementin.1. de officio Ordin.Guil.Benedict. in cap. Rainutius, de testamentis, in verbo, *Et vxorem*. in 2. num. 322. Nicol. Boer.decis.96.Rupellanus lib.1.forensium institut.c.34. Barth. Cassan.in consuet.Burgund.Rubr.1.§.5.Car.de Grassal.lib.2.Reg. Franc.c.17.D.Couar.lib.pract.q.c.31.

2 Et cum exemptio hæc, in fauorem totius † ordinis sacerdotalis concessa sit, poterit iure optimo clericus conuentus à sæculari iudice,& ab eo condemnatus, post illius sententiam exceptionem fori declinatoriam proponere; non equidem ei licet sæculari iurisdictioni consentire, saltem in criminalibus causis, quibus agitur de coërtione, & punitione personali, c.si diligenti,ca.significasti, de foro compet.cap.at si clerici, in princ. de iudic.& in hac specie notat Cassan.in d.rubr.1.§.5.versi. *Archidiacono*. num.45. Ioan.Rupella.d.lib.4.forensium instit.cap.6.Nicol.Boer.in consuetud.Bitur.titulo de iurisdict.§.21.in fine, D.Couar. practic. quęstion.c. 33.nu.2. & ita iudicatum fuisse fatetur Dec.consil.241. Et potissima ratio est: quia exceptio declinatoria fori, quæ reddit iudicium nullum ab initio, quod iudicium, nec prorogari potest, nec prorogatum esse censetur, quandocunque etiam post sententiam, ad eius executionem impediendam opponi potest, & opposita eius executionem impedit. Ita tradiderunt Anton.Abb.Imo. & Felin.num.28.in c. exceptionem, de exceptione.& est tex.egregius secundum vnam interpretationem, in c.ad petitionem, de accus.

3 Idemque pari ratione † iudicandum est, si sententia à iudice sęculari contra clericum lata fuerit, cui ipse consensum pręstitit, a dicto fori priuilegio minime excluditur: vt in facti contingentia interrogatus consuluit doctissimus Soc.consil.12.col.7.lib.1. quem sequitur Petrus Auendan. de exequend.mand.lib.1.cap.22.num.2.

Imò quòd summè † notandum est, si clericus ab inceptis desistere noluerit, sed temerè, & impiè coram sęculari iudice litigare, coram quo vt ab ipso puniri possit, se laicum esse sponte fuerit confessus, veritate comperta, iudex Ecclesiasticus ad quem causę cognitio spectat, potest illum à sęculari magistratu vindicare, ne detur locus, vt his dolis, & fallacijs, Ecclesiastica iurisdictio & in clericos potestas, defraudetur. Sic visum fuit Baldo in l.si qua per calumniam, colum.2.C.de Episcop.& cleric.Domin. & Franc.in c.si iudex laicus, de sent.excommun. lib.6. quę opinio verissima est, & probatur perpensa ratione text.in d.c.si diligenti. 4

Vnde iuri † consentaneum minimè fuit Arrestum illud, cuius meminit Petrus Rebuff. super regias leges Gallię, 1. parte, in tract.de sent.exequen.artic.3.gloss.2. vbi fatetur, à Senatu definitum fuisse, quod clericus à sęculari iudice condemnatus ad honorabilem emendam (sic ille loquitur) non poterit sententię executioni opponere exceptionem primę tonsurę quod meritò reprobat insignis Couarr.d.c.33. 5

Id tamen † ab omnibus receptum est, illum clericum qui vsque ad sententiam, vel executionem omisit exceptionem fori declinatoriam, iustissimè in expensis esse multandum. Vt tenuerunt Dec. Boer. & Rupella. in locis nouissimè allegatis, Felin.colum.1.post alios in d.c.exceptionem. Aufr.in d.Clement.1. de officio ordinar.regul.2.num.33. Bellamera, decis.226. Quę expensarum condemnatio, per sęcularem iudicem facienda est, vt censet Boer.d.§.21. & opinio hęc apud Gallos moribus, & consuetudine recepta est, si credimus Rupella.legum & consuetudinum Gallicarum scientissimo d.cap.6. qui contrarium de iure verius esse agnoscit, nec non Dec.d.consil.241. D.Couar.d.cap.33. Atque ideò iudex tantum Ecclesiasticus, hanc expensarum condemnationem facere debet, non sęcularis, qui sicut quoad principalem causę cognitionem, nullam iurisdictionem obtinet, sic neque quoad multam, nec quoad expensas, vt constat ex Bald.traditione, in l.2.C.de Episcop.audient.& in l.si ex aliena.col.1.ff.de iud.Abb.in c.si diligenti, de foro comp.col.penult. 6

Rupellanus Gallus.

Pœna verò pecuniaria † quantumcumque leuissima sit, qua clericus à sęculari iudice suę iurisdictioni acquiescens, vel absens fuerit condemnatus, ab Ecclesiastico exequenda non est, tamquam nulla, ob notorium iurisdictionis defectum, quod ita in comperto est, vt nulla indigeat probatione. Circa quod tamen grauissima censura dignus est Francisc. Auiles (vir alioqui doctus) in c.prętorum, c.15. in verbo, *Homezillos*, num.33. asseuerans quòd cùm iudicandi munere fungeretur, quendam clericum in absentia condemnauit pœnis Regijs constitutionibus definitis, (quas vulgo, *Del desprez y homezillo.* Hispali appellamus) de quibus loquitur Regia lex 3. titulo 10. lib.4. noui ordin.quas pœnas à clerico exegisse fatetur, 7

Confutatur opinio Do. Auil.

tetur,

tetur, pręcepto iudicis Ecclesiastici, postquam coram ipso post longam absentiam comparuit, sed non iustè mea sententia, cum dicta pecuniaria multa pœna sit contumacię, quę ab expensis longè distat, & ideò expensarum nomine minimè comprehenditur, quod dicta lex clarè insinuat, cum dicit: *Y pague el disprez y homezillo, y costas.* In expensis quidē quibus ob clerici absentiam aduersa pars lęsa fuit, iustum est clericum condemnari, non verò illis pœnis, quę merum lucrum fisci, vel iudicis secularis sapiunt. Et ideo iniquissimè, & contra Sacras Iuris Pontificij constitutiones iudicatum fuisse censeo ab illo iudice Ecclesiastico, de quo ibi meminit Auiles. Quòd si verò casus hic aliquando contigerit, iudices Ecclesiastici ab huiusmodi errore caueant.

8 Tenentur quidem † Episcopi, & ceteri Ordinarij, & hoc veluti sacrosanctum clericorum priuilegium intactum, & incolume seruare, Deo Optim. Max. aliàs strictissimam rationem daturi, & ideo statim sine mora, postquam compertum habuerint, clericum subditum à sęculari iudice carceribus detineri, illum pœnis adhibitis censuris que prolatis repetere tenentur; quòd si pro debito munere non fecerint, tamquam negligētes ab administratione deponi, & fortè criminaliter puniri (si qualitas causę exegerit) debent, vt multis rationibus innixus consuluit Cassanęus consil. 38. quem sequitur Iul. Clar. in pract. crimin. §. fin. quęst. 36. versic. debet autem.

9 Nec tantum hoc † fruuntur priuilegio Presbyteri, & clerici alij, in sacris & maioribus ordinibus constituti, sed clerici prima tonsura initiati, c. cum non ab homine, c. clerici, de iudic. cap. 2. de foro compet. gloss. celebris in verbo, Clericus, in c. vnico, de cler. coniugat. lib. 6. Sed hęc fori exēptio limitata est nouissima Tridentini Concil. sanctione, sess. 23. cap. 6. de reform. qua decretum, & definitum fuit, clericos hos non coniugatos, nec in ciuilibus, nec criminalibus causis, immunitate fori gaudere, nisi Ecclesiasticum beneficium obtinuerint, aut clericales vestes cum tonsura deferentes, alicui Ecclesię Episcopi iussu inseruiant, vel in schola literaria ipsius Episcopi pręcepto, ad maiores ordines anhelantes, versentur, quam Constitutionem seruari apud Hispanos pręcepit Regia lex 1. tit. 4. lib. 1. noui ordinam. & iustissimè equidem, fuit equidem maturissimo cōsilio, & summa prudentia edita: valde indecens quippe erat in Dei Ecclesia meros cerdones, pelliones, coriarios, fullones, aut ignauos nebulones, nudę tonsurę pretextu, immunitatibus frui, quę in clericorum fauorem, diuino muneri ministrantium, concessę fuerant.

★ Si tamen clericus prima tonsura initiatus beneficium Ecclesiasticum obtinuerit, quamuis non deferat vestes clericales, gaudere debet priuilegio fori Ecclesiastici, vt constat ex dicto decreto Tridentini Concilij,

ibi :

ibi: *Is etiam fori priuilegio non gaudeat, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, aut clericalem habitum, & tonsuram.* Nec huic interpretationi refragatur supra allegata Regia Constitutio, cũ dicit: *Yuntamente con qualquiera de estas qualidades traxere habito, y tonsura clerical.* Quia interpretanda est, vt procedat iuxta formã statutã in Concilio, scilicet quando clericus Ecclesię inseruiret, quãdo cũ facultate Episcopi in aliqua vniuersitate daret operam litteris, istę duę qualitates proximiores sunt ad quas lex referri debet, non verò ad aliã remotiorem, scilicet, ad beneficia Ecclesiastica obtinentes, & ita nõ semel consului, & post huius operis secundam editionẽ tenentẽ legi D. Ioan. Gutierrez lib. 1. pract. quęstionum, quęst. 7.
✻ Est tamen oportunè, circa superiora inuestigandũ, † vtrum clericus prima tonsura, & minoribus ordinibus initiatus, qui pensionẽ Ecclesiasticam obtinet, fori immunitate gaudeat? & rem satis dubiã, & ancipitem facit, quia pensio non dicitur beneficium, c. quãuis, in 1. de pręb. in 6. & ibi Doctores tradiderunt, & in c. ad audientiam, in 2. de rescript. disserunt latissimè Gom. in tract. de expect. nu. 92. & regul. de infirm. resign. q. 16. & in regul. de annali possess. q. 21. Ioan. Silua de beneficijs, 1. parte, q. 1. nu. 7. & q. 3. nu. 11. Anton. Capic. decis. Neapol. 220. quę opinio communis est, & probari videtur in Sacro Concilio Tridentino, sess. 21. c. 2. de reform. in illis verbis: *Patrimonium, & pensionẽ obtinentes, ordinari posthac nõ possunt.* Et sic apertissimũ ibi est testimonium, quòd ad ordinum promotionem, qui pensionem habet, non dicitur Ecclesiasticũ beneficium obtinere. Procedit tamen superior cõis sententia, quando stricto modo, naturam, & proprietatem beneficij Ecclesiastici metimur, secus autem si amplo, & fauorabili nomine beneficiũ capiatur, quia tunc eius appellatione et pensio comprehenditur, vt optimè animaduertit Gomez. in Reg. Cancel. Reg. de trienn. possess. q. 50. litera C. Nec superior recepta opinio firmitatẽ obtinet, quãdo pensio in titulũ cõfertur, vt frequentissimè iã concedi solet, teste Petro Rebuf. in tract. de pacif. possess. 18. ampliat. & in tract. nomina. q. 9. nu. 39. Cap. Tolos. q. 472. Maximè hodie, stante motu proprio Sanctissimi Pij V. Pontificis Maximi, quẽ supra retuli c. incip. officiũ, &c. vbi pensionario iniũgitur onus singulis diebus recitãdi officiũ Beatę Marię, & sic pensio onus spirituale annexũ habet, quod non parui momenti est, vt beneficiũ possit optimo iure appellari. Qua ratione iuris esse certissimi censeo, clericũ prima tonsura vel minoribus ordinibus initiatũ, pensionẽ in titulum concessam obtinentem, frui debere priuilegio fori Ecclesiastici. Et cum casus iste in hac Cõplutensi Academia contigisset, anno Domini 1584. ita consului, & sic postea in supremo Cõsilio Regis, & Domini nostri fuit iudicatum. Scio tamen Illustrissimos Cardinales Sacrę Congregationis die 19. Mensis Iunij, Anno 1587. contrariũ iudicasse, existimantes

dictum,

dictum c.6.sess.23.Concilij Trident.non comprehendere quoad fori immunitatē eum, cui fuit seruata pensio in fructibus alicuius beneficij, prout testatur Flamin.Paris.de resig.benef.lib.2.q.15.nu.15.superior tamen
11 opinio ęquior est, & iuribus apud nos recepta.
Idemq; pari ratione, † de pręstimonio existimo iudicandum: nam licet non dicatur beneficium, nec eius comprehendatur appellatione, vt scribit Ioan.Andr.in c.vni.de rerum permutat.lib.6. Domin.consil.89.& ideò laico conferri potest, vt scribit Petr.Rebuf.in tract.de pacif. possess. num.150.& 151.Si verò in titulum Ecclesiasticum confertur, beneficiū iudicandum est, vt tradit Rebuff.in eod.tract.17.ampl.num.105.Capella.Tolos.472.Ioan.Staphil.in tract.de litteris gratię & iustit.tit.de qualit. & stat.benefic.num.2.Calderin.consil.6.tit.de prębend.Iacob.Menoch. de arbitr.iudic.q.lib.2.Centur.3.Casu 201.nu.58.Sed hęc dist.saltem in Hispania necessaria non erat, cùm semper in ea pręstimonia in titulum dentur, & spirituale onus annexum obtineant, teste doctissimo Quintil. Mandos.in regul.Cancel.34.q.12.& ideò qui pręstimoniam habet, beneficium ecclesiasticum obtinere censetur.
12 Quid verò de clerico † primę tonsurę vel minorum ordinum, si Capellaniam obtinet sit iudicādum, an is dicatur beneficium ecclesiasticum habere, vt fori ecclesiastici immunitate frui possit. Et asseuerandum censeo, quòd si Capellania sit collatiua, & in perpetuum titulum conferatur, ecclesiasticum beneficium debere iudicari, glossa celebris, quę cōmuni Doctorum suffragio recepta est, in Clement.finali, in gloss.1.de decim.& in Extrauagan.Execrabilis, in verbo, quę aliàs, de prębend. inter communes. Sequitur Dec.consil.210.num.4.Gomez.regul.de infirmo resign.q.23.Guid.Papę decis.187.& alij sequuntur, quos retuli supra, c.18.nu.9. Quos verum est, quando capellania per Summum Pontificem, vel Episcopum confertur; secùs autem, si per Episcopi inferiorem, gloss.in d.Extrauag.Execrabil.tradit Ioan.de Imol.in c.in nostra, colum.3.versic.quomodo, de rescript.
13 Sunt similiter, fori † priuilegio muniti clerici coniugati primę tonsurę, hac lege, vt cum vnica & virgine matrimonium contraxerint, & clericales vestes & tonsuram detulerint, text.egregius in c. vnico, de clericis coniugat.lib.6.quem latè interpretantur D.Couar.in pract.quęst.cap.31. Petrus Auend.de mandat.Reg.1.part.c.22. de quo meminit Sacrosanctū Trident.Concil.sess.23.cap.6.de reformat.quòd vltra ea quę in d.c.vnico continentur, requirit, quod dicti clerici coniugati ab Episcopo alicuius ecclesię ministerio deputati sint, & quod actualiter seruiant. Forma autem quę in his controuersijs seruari debeat, prescripta est in d.l.1.Ordin.noui.
14 Non tamen circa superiora silentio † pretermittendum est, quòd quotiescumq;

tiescumq; controuertitur, vtrum reus per iudicem sęcularem captus, clericus sit primę tonsurę, & minorum ordinum, & illas qualitates obtineat, quę iuris communis sanctionibus, & Concilij Tridentini decreto, desiderantur: controuersia hęc per iudicem ecclesiasticum & non sęcularem dirimenda est. De quo est elegans Constitutio in ca. si iudex laicus, de sent. excommun. lib. 6. cuius authoritate opinionem istam communem esse profitetur Ripa, in c. decernimus, nu. 4. de iudic. D. Couarr. in pract. quęst. c. 33. num. 1. asseuerans in Hispania sic seruari. Eandem communem esse profitetur Iul. Clarus, in pract. crimin. §. fin. q. 33. versic. regulariter autem: quamuis testetur in dominio Mediolanensi aliter seruari, & apud Gallos, huius controuersię cognitio ad iudicem sęcularem pertinet, cum apud eos minimè recepta sit Bonifacij VIII. decisio, in d. c. si iudex laicus: prout refert Guido Papę, q. 138. Ioan. Gall. quęst. 38. sed Gallię forensis vsus, iuri contrarius est, vt egregiè probat D. Couarr. d. c. 33. num. 1. Nec in Lusitanorum regno Pontificia illa Constitutio seruatur, vt in illius regni legibus continetur, libro enim secundo tit. 1. ante tamen quàm Ecclesiasticus iudex † aduersus iudicem laicum, clericum in carceribus deti- 15
nentem inhibitorijs litteris vtatur, preuia causę cognitione ei liquere, debet, clericum illum esse, & eas omnes qualitates obtinere, quę à iure desiderantur, & apud Hispanos forma certa statuta est in l. 7. tit. 4. l. 1. Ord. noui. & in fine illius tituli.

In qua forma obseruanda, † attendere debet Iudex, quod clericatus re- 16
gulariter per scripturam probari debet. Quod colligi videtur ex l. si qua per calumniam, C. de Episcop. & clericis, vbi Iacob. Butr. c. legum, 2. quęst. 1. tradit egregiè Petrus Rebuff. in pract. benefic. tit. de forma litterar. tonsurę, num. 22. Felin. in c. post cessionem, num. 3. de probat. Thom. Gram. decis. 81. Litterę enim Episcopi ostendendę sunt, quibus se ordines contulisse testetur, ita quod minimè sufficeret, quòd Summus Ecclesię Pręsul in litteris collationis beneficij, nominet ipsum assertum clericum simpliciter cum hac nominatione clericatus non probetur. Tenet Anchar. in d. c. si iudex laicus, & ibi Philip. Franc. §. nō sic. Ioan. Andr. in Mercur. in Regula non licet, de regul. iur. lib. 6. Bald. in d. l. si qua per calumniam. Alex. in l. si prius, num. 38. ff. de noui oper. nunc. quam opinionem communē esse testatur Thom. Grammat. d. decis. 81. num. 4.

Nec per indicia, aut coniecturas, clericatus probari potest, vt in c. inter quatuor, & ibi glo. in verbo, argumenta, de cleric. peregrinant. Nicolaus Boer. decis. 117. num. 23.

Sunt tamen qui censeant, clericatum partis confessione posse probari. Rota decis. 433. in antiquis. Francus in capit. 1. colum. 4. de eo qui mit. in possess. lib. 6. & ibi Aymon, colum. 2. idem in consil. 93. num. 4. Sed opinio hęc

hæc defendi potest in beneficialibus causis, quando possessorio agitur, cũ leniores in re probationes sufficiant, secùs si petitorio ageretur, quo quis peteret quod sibi beneficium adiudicaretur, ita Rot.decis.408. incip. Fuit dubitatum, in nouis. Bellam.decis. 183. Capel. Tolosana quæst. 423. Cra. in locis iam allegatis Felin. in capit. olim, num. 10. de rescript. Si verò ea scriptura clericatus perdita sit, testibus potest probari, cap. 2. de cleric. peregr. l. si solennibus, C. de fide instrum. l. testium, C. de testib. gloss. not. in d.c. si iudex, in verbo, fecerit, Alexand. consil. 107. num. 7. vol. 7. Matth. de Afflict. in Constit. Neapol. lib. 1. rubr. 3. num. 12. not. Guid. Papæ quæst. 474. & communiter receptam fuisse fatetur D. Couar. in pract. quæst. cap. 33. num. 3.

17 Notandum tamen est, † quod Bald. in c. licet vniuersis, de testibus in ea opinione est, vt censeat, primam tonsuram probari posse vnius testis testimonio, quando de alterius præiudicio non tractatur; quem Felin. ibi sequitur, & Gerar. Sing. 49. Ias. in l. admonendi, num. 198. ff. de iureiur. Hippol. in l. 1. §. idem Cornelio, in fine, ff. de quæst. Barthol. Cassan. in Cõsuetud. Burgund. Rubr. 1. §. 6. versic. Ponderanda, num. 11. Ex quo fit vt ea opinio non possit adaptari ad casum quo tractatur de declinanda seculari iurisdictione, cum res sit grauissimi præiudicij. Ideoque clericus secundum iuris communis sanctiones plenè clericatum probare debet, aliter à causa cadet, vt prudenter D. Couar. superiori c. scribit, licet malè contrarium tenuerit Petrus Rebuff. in d. tit. de forma litterarum tonsuræ, nu. 24. & Matth. de Afflictis in Constit. Neapol. tit. 3. num. 12. existimantes Baldi doctrinam hoc casu posse procedere, sed longè à scopo veritatis aberrarunt:

18 *Ioseph. Mascardus.* Probaretur tamen † clericatus sufficienter ex sola possessione habitus, & clericalis tonsuræ; sic nouissimè tenet Ioseph. Maschardus, vir sanè doctissimus, in libro variæ & indefessæ lectionis nouissimè edito, de prob. vol. 1. Conclus. 302. num. 14. dicens ita multoties in praxi ab eo seruatum. Ex huiusmodi quidem actibus clericatus probatur, donec contrariũ probetur. Scribit Petrus de Anchar. & Francus colum. 3. in cap. si iudex laicus, de sentent. excommun. lib. 6. Innoc. in cap. super his, num. 10. de accusat. & in c. mouit, de eo qui furtiuè ordin. suscepit. Ioan. Andr. Bald. in c. dudum, num. 3. de elect. Thom. Grammat. decis. 81. Boer. decis. 171. nu. 13. Sed opinionem istam dubiam esse censeo, ne dicam falsam: nam cum graue ex hoc præiudicium Regiæ & seculari iurisdictioni generetur, minimè quasi possessio clericatus ad illam elidendam sufficeret, sed verus titulus est probandus. Qui enim se clericum esse dicit, ad iurisdictionem secularem declinandam, licet habitum & tonsuram gerat, titulum docere debet, vt decisum est in d.c. si iudex laicus, vbi gloss. in verbo, clericali,

tali, de sentent.excommun.lib.6.tradit Ang. quem sequitur ibi Alexan. in l.si prius, ff.de noui oper.nunciat.num.38.Alciat in tract.de presumpt. presumpt.4. Regul.2. gloss. in cap.presbyteri, 68. dist. Nicol. Boer, decis. 171.num.12. Andr. Alciat.de prescript. §.1. glossa 4. versic.17. Huc pertinet, & ita interpretandum esse censeo decretum Sacri Concilij Triden. sess.23.c.6. de reformat. licet Mascardus in precitato loco, secundum superiorem doctrinam fuerit interpretatus, dicens in praxi obseruari. Quicquid verò sit de iure communi, apud Hispanos nostra opinio controuersia caret, quia secundum formam Regię Constitutionis in his rebus seruandę, exemplum ipsius tituli scribendum est, in ipsis litteris exhibitorijs seculari iudici ab Ecclesiastico mittendis, nec aliter eis est obtemperandum, vt statutum est in fine tituli 4.lib.1.Ordin.ibi; *En las cartas, o censuras que dieren los iuezes ecclesiasticos, para inhibir los seglares, de las causas de los de primera corona y ordenes han de yr autendicadamente los titulos, licencias, y informacion.*

Interim tamen, quòd si causa circa clericatum † pendet, reus detinendus est à Iudice Ecclesiastico in publicis carceribus, non verò in Ecclesia aut monasterio, nec sub fideiussoribus est relaxandus, vt tenet Dom.Episcop.Ioan.Bernard.infra capit.incip.incarcerati, quod Regia lege decretum stat. l.unquam 7.titul.4. lib.1 ordin.de qua meminit Couar. in pract.quęst.cap.33. num.4. doctus & diligens D.Paz in pract.2. tomo prelud.2.num.14. 19

Circa quam Regiam Constitutionem obseruandũ est, † quod eius decisio tunc locum obtinet, quando lis tantum versatur circa clericatum, non verò postquam lata sententia constat incarceratum clericum esse, quia tunc iudex Ecclesiasticus, si qualitas causę, & illius innocentia locum dederit, poterit à carceribus remittere, quod manifestè precitata lex probat cum dicit: *Y mandamos a los dichos iuezes ecclesiasticos, que en el entretanto que lo susodicho a cerca del clericato se determina, los tengan presos, como dicho es en la carcel.* Et paulo inferius: *Que los prẽdan y tẽgan presos en la carcel seglar, hasta que la dicha causa de el clericato se determine.* Nihil clatius mea sententia dici potuit, quod ea non vulgari ratione fulcitur: quia cum relaxandi potestas ad certum & prefinitum tempus sit limitata, illo lapso transgredi non debet l. pater filium, §.fundum, quem Bart.not.in summario, ff.de legat.3. glos.& Bartol.in l.peto, §.fratre, ff.de legat.2. l.in hoc iudicio, §.si conueniat, ff.comm.diuid.l.Imperator, ff.de postulan. tradit post alios eleganter Petrus Paul. Paris.consil.14. num.13. & consil.21. nu.36. volum.2. Deinde regia lege sanciri hoc potuit à principe seculari, ante clericatus probationem, quia hac qualitate exclusa, contra illum iurisdictionem obtinet, & in dubio circa hoc pro Principe 20

presumitur, cum quilibet laicus presumatur, nisi se clericum esse probet. Ioan. Andr. in regul. scienti, colum. penult. de regul. iur. in Mercuriali. Sequitur Lucas de Penna, in l. quicumque, in 62. presumpt. C. de apoch. publ. lib. 10. Bald. in cap. fin. num. 4. de presumpt. Aufrer. in Clement. 1. de officio ordin. num. 5. ad quod confert text. in cap. legum, 2. quest. 1. Quia clericum esse à natura non inest: natura enim non creat artem, sed ad eam disponit, vt colligitur ex responso Iurisconsulti in l. Stich. ff. de leg. 3. & ex cap. ex studijs, de presumpt. & hoc expressè definitum est, in instructione quę continetur in fine tituli 4. lib. 1. Ordinam. noui, ibi: *y no se guardando la dicha orden, su magestad, pues esta fundada su intention y de la su iurisdiction Real, no constando legitimamente de lo suso dicho.* &c. At si ille clericum se esse probet, cum immunis sit à seculari iurisdictione, secularibus legibus comprimi minimè potest, cap. quę in Ecclesiarum, de Constitut. Auth. Cassa & irrita, C. de Sacrosanct. Eccles. Fulciturq; opinio hec, qui sicut clerici iā qualificati, clericatus probatione, à iudicibus Ecclesiasticis puniri debēt, vt iuris communis sanctionibus est consentaneum, vt prefata lex probat, ibi: *y si hallaren, que deuen gozar del dicho priuilegio clerical conforme alo suso dicho, les den pena condigna.* Pari ratione incarceratio, aut relaxatio suo arbitrio est discernenda, maximè quia hoc ad augendam, vel minuendam pœnam non vulgaris considerationis esse solet; & ita non semel in controuersijs forensibus receptum vidi, & verissimam hanc opinionem censeo, quamuis contrariam sequatur D. Couar. & Doctor. Paz. vbi supra allegaui.

21 Si verò clericus † secularibus carceribus est mancipatus, predicta iuris & legum Regiarum forma seruata, ab Ecclesiastico iudice ad Secularem Magistratum inhibendum, procedendum est. Interim verò, quod causa clericatus definitur, secularis iudex censuris, & iuris Pontificij remedijs, compelli potest: ne vlterius in causa procedat, quousque in Ecclesiastico tribunali fuerit definita, ita apud Hispanos moribus receptum est, & expressè colligitur, ex textu, in d. c. si iudex laicus, ibi: *Contra eum tamen interim, quin it, processus iudicis penitus conquiescat.* Et sic non solum nō potest causam iudicare, sed nec in ea procedere, vt notat gloss. vltima ibi, quam Doctores communiter sequuntur.

22 Quibus sanè † perpensis, iustissimè quidem Sacrorum Conciliorum & Canonum Constitutionibus definitum est, clericum, qui alium coram seculari iudice pertraxerit, seueris pœnis plectendum esse, vt Milenitano & Carthaginensi Concilijs decretum fuit, c. placuit, c. inolita, 11. q. 1. pœna quidem est, quod causam perdat, & à communione fit alienus, de qua etiam meminit Innoc. III. Sum. Eccl. Presul, in c. si diligenti, de foro comp. illa autem pœna quę cōmunionis priuationem cōcernit, intelligi potest,

vel

vel à facris, quę ad certum tempus infligitur, vt in c. catholicus, 2. q. 6. vel à communione officij, vel beneficij, vt ab ipsis deponatur; vel à communione hominum per excomunicationem, quousque clerico in iudicium vocato, & Ecclesię cui iniuria illata est, plena sit facta satisfactio, cap. 2. de foro compet. quę iura ita interpretatur Card. à Turrecr. in d. c. inolita, nu. 1. & hanc posteriorem interpretationem tenet gloss. d. c. si diligenti, quē ibi Hostiens. Ioan. Andr. & Abb. sunt sequuti.

Quod verò attinet † ad causę amisionem, procedit, quamuis iustissimam causam habeat, quę non attenditur, sed solum crimen, ad cuius punitionem prędicta pœna imponitur. Et non ipso iure, sed per sententiam, vt censet gloss. in d. cap. si diligenti, iuribus & rationibus ab ipsa allegatis, quam ibi sequitur Abb. antiq. col. 2. vers. perdat, & eam esse communem testatur Collecta. ibi num. 8. & Benedictus de Capra, col. 7. cuius doctissima Commentaria super Decreta manu scripta habemus. Eandem receptam profitetur Marian. Socin. num. 26. & ferè Doctores omnes ibi, & in l. in crimiuali, C. de iurisdict. omn. iudic. 23

Non tamen locus erit † prędictę pęnę, quando clericus non inuitus ad iudicem secularem accessit, quod colligitur ex verbo illo, *Pertrahant*, quo vtitur Mileuitanum Concil. & ex verbis *Voluntarij*, quibus vtitur Carthaginense Concil. vt perpendit gl. d. c. si diligenti, communiter à Doctoribus sequuta; quamuis aliàs à suo iudice ordinario puniendus sit, c. nō liceat, 3. quest. 6. quem ad hoc allegat Cardin. à Turrecrem. d. c. inolita, num. 1. Similiter clericus à dicta pœna est immunis, quando ante litis cōtestationem ab incepta causa recessit, post contestationem verò factam recedere ab ipsa non licet, in prędiudicium partis, cui iam ius quęsitum est. Quę opinio mihi verior & communior videtur, sed quia in ea iuris vtriusque Doctor. fluctuant, post gloss. in d. cap. si diligenti, & in d. l. in criminali, videnda sunt quę peculiari commentario breuiter edendo scripsimus super text. in d. capit. si diligenti, quem hoc anno 1587. in nostra primaria iuris Pōtificij Cathedra summus in hac florentissima Academia Complutensi innumeris pręsentibus auditoribus interpretati, multaq; ibi ad cap. istud spectantia tradidimus. 24

Nec profana pœna † imponenda est, quando clericus citatus ad iudicium seculare non comparuit, arg. l. quamuis, ff. de in ius vocand. & in l. 1. ff. ne quis eum, tenet gloss. & Doctores, in d. l. in criminali. 25

Et vtrum clerici rei, qui conueniuntur coram secularibus magistratibus, prędictis pœnis sint coercendi, egregiè disputat & absoluit post alios Marian. Socin. in d. c. si diligenti, num. 35. cum sequentibus.

Habet equidem locum † prędicta pœna amisionis causę, quando laicus conuenit clericum coram iudice seculari, vt in Authent. Statuimus, 26

C. de Episcop. & cleric. Iudex verò ipse proprio officio priuandus est, vt ibi definitur, & ab Ecclesię communione arcendus, c. 2. & ibi glossa, de foro compet. Quod si causa fuerit criminalis, incidit in excommunicationem Cenę, vt in 18. casu Bullę.

CONTRA ECCLESIAS, A QVIBVS BENEFICIA obtinent aduocati, vel procuratores extiterunt. Cap. LXVI.

1 *Clericus, qui crimen hoc commiserit, proprio beneficio est priuandus.*
2 *Clericus qui non potest contra Ecclesiam, in qua beneficium habet aduocare, an prohibeatur contra eam consulere.*

1 POena huius criminis est, † quod tamquã ingratus potest eiusdem Ecclesię beneficio spoliari, vt in cap. fin. de postul. in fine. Notat hoc etiã gloss. in capit. Nulli, 3. quęst. 1. Tradit etiam Lucas de Penna, in l. milites, in fine, de re milit. libro 12. Quod adeò procedit, quod si quis est beneficiatus in duabus Ecclesijs, non potest pręstare patrocinium vni contra aliam; not. gloss. in capit. Si qui sunt presbyteri, 1. quęst. 7. quod limitat eadem glossa, nisi habeat administrationem in altera earum. Si verò necessitas officij quo fungitur, cogat illum ad aduocandum contra Ecclesiam; vt quia tutor est, vel prelatus, excusatur, secundum Innocent. ibi: Vel si hoc agat pro strictè coniunctis, vel miserabilibus personis, secundũ Abb. ibi, post Hostiens. An autem clericus in isto casu, qui prohibetur aduocare contra Ecclesiam, si in Camera consulit † contra eam, incurrat 2 pœnam,[a] de qua supra? Videtur dicendum quòd non, si sequimur doctrinam Bart. in l. 1. §. postulare, ff. de postul. vbi tenet, quòd Doctores promittentes non aduocare, possunt in camera consulere; quod ibi sequitur Alexand. in addit. & quod not. idem Bart. in l. Paulus, §. 1. ff. de legat. videlicet, quòd Doctor. qui non possunt esse aduocati, non dicuntur aduocare si mittunt vnam schedulam iudici, vel si ei loquuntur; quod refert & sequitur Prepofit. in cap. sollicitudinem, de appellat. colum. 10. qui etiam allegat. August. in d. §. postulare, tenentem, quod prohibitus postulare, non prohibetur allegare in camera, vel in scriptis, not. etiam Ias. in l. prima, in princip. in 3. colum. ff. de verbor. obligat. referendo Bart. vbi supra. Et Dec. in l. feminę, num. 11. ff. de re iud. Sed predictis doctrinis non refragantibus (saluo meliori iudicio) contrarium crederem[b] in casu nostro, b immò quòd clericus consulendo in camera, vel faciendo in scriptis allegationes iuris contra Ecclesiam, incurrat pœnam: quia text. in d. c. eam impetens, fundatur in ingratitudine, quę resultat ex eo ꝙ clericus fit aduocatus, vel procurator contra Ecclesiã in qua habet beneficium: quę quidem

ingrati-

ingratitudo ita consistit in consulendo in camera, vt scribendo in iure contra eam, sicut si esset aduocatus, quia pari modo possunt nocere Ecclesię consilia clerici in camera, vel allegationes iuris ab eo scriptę, sicut si contra illam aduocatus existeret, quę paritas rationis nō sic procedit in doctrinis Doctorum supra relatis.

ADDITIO.

INcurrant pœnam. Nota quòd non solum in casu huius capitis prohibitū est clericis aduocati munus exercere, sed regulariter aduocationis officium illis interdictum est, c. 1. de postulan. c. 1. vbi Abb. not. 5. ne clerici vel monachi, l. 48. tit. 6. part. 1. hoc tamen limita nonnullis modis. A

Primò, vt minimè procedat pro viduis & orphanis, text. in d. cap. 1. & in c. fin. de postul.

Secundò, pro Ecclesia text. in d. c. 1. Imò quòd plus est, hoc religiosis licet. Pro alijs tamen minimè liceret regulari postulare pro stipendio, etiā cum sui Abbatis, vel prelati facultate, ita Ioan. Andr. in cap. argumentum de regul. iur. lib. 6. quo loco scribit non posse monachum etiam doctum postulare, qui ante ingressum fuit aduocatus egregius, etiam cum licentia Abbatis, etiam ad soluendum debita monasterij magno ęre alieno grauati, nec secundum illum refragatur text. in capit. monachi. in 2. 16. quęst. 1. Qui disponit posse monachum, pro sui monasterij vtilitate (prestita à suo Abbate facultate) postulare, quia Ioan. Andr. in pręcitato loco interpretatur illud esse verum de vtilitate immediata, vt si postularet pro monasterio in litibus quas aduersus aliquos habet; non verò de vtilitate, quę mediatè prouenit monasterio, quale est honorarium aduocati. Quę quidem interpretatio recipienda non est: tum, quia iuribus supra adductis manifeste repugnat: tum, quia si monasterij vtilitas est in causa, vt monachis postulare liceat, frequenter maior vtilitas contingere potest ex patrocinio alicuius viri in iure consummatissimi, quam ex patrocinio alicuius causę modicę ipsius monasterij. Sic Lap. Abb. relatus à Cardin. & Abb. in d. c. 2. monachos suos ex suę aduocationis lucro aluit. Deinde Ioan. Andr. opinioni aduersatur communi & receptæ omnium sententię, in c. cum I. & A. de iudic. vbi inter nostros receptum est, monachos cum Abbatis sui licentia posse pro patrono, vel amico monasterij aduocati, vel procuratoris munus exercere, quo casu vtilitas non tangit immediatè monasterium. Vnde verius videtur, permissum esse monacho, in causis ciuilibus pro alio coram sęculari postulare, dummodo Prelati sui facultas interueniat, quę tunc concedenda est, cum magna monasterij necessitas, vel grandis eius commoditas, vel miseria alicuius, vel gratitudo ei debita, vel alia iustissima causa, arbitrio Pręlati iudicanda

interueniat, non verò cum auaritia, vel ambitio id suaserit, vt tenet nouissimè insignis Mart.Nauar.in d.c.non dicatis, num.99.

Tertiò, licet clericis postulare, quando non lucri cupiditate, sed ex charitate, & zelo defendendę, iustitię id fecerint, vt probatur à contrario sensu, in c.peruenit, 86. distinct. not. Abb.in d.c.2. ne clerici vel monachi, & hoc casu fieri debet absque stipendio, vt est Hostiens.sententia ibi, quam Abb.amplectitur.

Quarto prohibitum est clericis postulare, quando generaliter, & absque delectu facerent, vnam verò, vel alteram causam defendere, minimè prohibentur, ita Innoc. c.vnico, de obligat.ad ratioc.sequitur Abb.in d.c.2.ne cleric.vel monachi.Alc.responso 91.num.4. Alber.Trot. lib.2.de vero & perfect.cler.c.54.num.3.

Quintò limita in foro Canonico saltem in causis Ecclesiasticis, vt in c.2 de post.& in c.nostra, de procurat.

Sextò, limita, nam licet non possint postulare, possunt tamen domi allegationes iuris conficere, & consilium petentibus dare, quia hoc opus meritorium est, quod maximè clericis conuenit, vt in cap.1. 39. distinct. tradit Ripa, in c.decernimus, de iudic.vers.tertio. & faciunt quę author. hoc c.num.2.scribit.

Septimò quòd quamuis clericus dictum munus exercere non debeat, si tamen faciat, factus tenet, licet à parte exceptionis ope possit repelli, text.in d.c.2.de postul.& in c.dilecti, de arbitr.& not.Abb.in d.c.2.& probatur in c.non magnopere, eod.tit.vers. *Et in nulla causa.* vbi iure speciali in religiosis dispositum est, quòd iudex ex officio eos non audiat, sed quòd expellere teneatur.

Octauò, limita in clerico qui non habet beneficium, nec sacrum ordinem, quia is perinde est ac laicus, & postulare potest in causis ciuilibus, gloss.in Summa 15. quęst.2.& in c.1. de post. tradit Mart. Nauarr.in Manual.Confess.c.25.num.100. idemq; censendum existimo, in causis criminalibus, quia si rectè perpendatur, eadem versatur ratio. Nec obstat irregularitatis periculum, quia sicut non tenetur ad ordinem sacrum vel beneficium suscipiendum, ita videtur nec teneri ad se abstinendum ab illo periculo, alioqui sanè dicere oporteret, nullos iudices, aduocatos, procuratores, criminales causas tractantes, qui prima sunt initiati tonsura (qui sunt innumeri) absolui posse, in Sacramentalibus confessionibus, nisi ab huiusmodi muneribus abstinuerint; ita egregiè tenet idem Nauar. in d.c. non dicatis, num.99. vbi dolet hoc non addidisse in suo Manuali, censet tamen eos grauiter peccare, si dicta munera exercuerint, deferendo publicè tonsuram clericalem.

Nonò, limita in Romana Curia, in qua consuetudine receptum est, vt

non

non solum suo nomine quisque clericus litiget, sed alieno, quinimò procuratoris, & aduocati munus clerici exercent, etiam ad omnes lites, quantumlibet profanas, pretio ad id conducti, ita testatur Simon Maiol. de irregular. lib. 5. c. 19. num. 4.

* Decimò limita siue declara superiorem regulam, ut non procedat quo ad irregularitatē contrahendam: nam licet clericus in sacris, vel beneficiū obtinens non possit patrocinari, nisi in casibus à iure expressis, si tamē patrocinetur etiam in criminalibus causis, quamuis mortale crimen contrahat, & puniendus sit, non tamen irregularitatis labe contaminatur, nisi ex illo patrocinio pœna mortis, vel membri mutilatio sequatur, tenet nouissime Nauar. consil. 5. tit. ne clerici, vel monachi.]

Illud verò notatu dignum est, quod si clericus in officio aduocationis coram sęculari iudice deliquerit, nec incarcerari, nec ab eo puniri potest: quia cum id directè ex consensu eius fieri non possit, nec indirectè delinquendo, l. cum quid vna via, de reg. iur. in 6. ita tenet in terminis D. Perez, in l. 1. tit. 6. lib. 8. Ord. fol. 189. varijs & extraord. cognit. Abb. in Rubr. de posthum. nu. 2. & hanc opinionem magis communem esse fatetur Andr. Alciat. consf. 91. num. 4.

Contrarium crederem. Adde quòd iste Dominus Præsul, solus non fuit in hac opinione, quia ante eum idem tenuerunt Ang. in l. 1. §. postulare, ff. de postul. Anan. in Rubr. de magistris. & Felin. in Rubr. de fide instrumentorum, quos vide. B

INSTITVTI HÆREDES, ROGATI DE RESTITVENDO hæreditatem incapaci, tacitam fidem dederunt. Cap. LXVII.

1 *Clericus, qui fidem tacitam præstitit de restituendo hæreditatem incapaci, oī hæreditatis cōmodo est priuandus. Hæreditasq; fisco applicatur.*

2 *Clericus hæres quomodo dicatur accommodare testatori tacitam fidem de restituendo hæreditatem incapaci, & quibus casibus videatur inductum tacitum fideicommissum.*

3 *An aliquis teneatur positioni respondere, si rogatus fuerit de restituendo incapaci.*

4 *Hæres scriptus in animæ iudicio an teneatur data tacita fide de restituendis bonis incapaci, illa bona eidem restituere, vel ad fiscum deferre.*

5 *Hæres, hanc fidem dedit testatori iuramento præstito de non reuelando, an teneatur vocatus à iudice, ei rem ipsam exprimere.*

CLericus, qui in hoc † deliquerit, perdit hęreditatem, quæ aufertur ab eo tanquam ab indigno, & applicatur Ecclesię, [a] notat Bal. in l. si quis. 1 a

presbyt. C.de episc.& cler.quod confirmari potest ex his, quæ notat Fel. post Abb.in c.Ecclesia S.Mariç, de Constit.col.23. versic. Sequuntur etiã, vbi dicit, quòd in casibus, in quibus quis priuatur, vt indignus hęreditate, priuabitur & clericus: & quòd si clericus hęres non adimplet voluntatem defuncti, priuabitur hęreditate, iuxta Authent. Hoc amplius, C.de fideicom.& quòd si non petit tutorem pupillo, priuabitur succesione, per l. sciant, C. de leg. hęr. Quæ etiam refert Barbat.in consil.28.incip.Scripsit bellissimè, in 1.vol.in col.pen.referendo Anch. in c.1.de Const.in 6.char. vers.Primò principaliter quęritur.Facit etiam quòd tradit Ioan.Bapt.in repet.l.cunctos populos, C.de summa Trin.& fide cathol.in col.antep.num. 175.dum ex conclusionibus per eum præmissis dicit inferri, quòd clerici priuantur vt indigni, iuxta tit.ff.& C.de his, quib.vt indig. Auferuntur prętere à tali clerico, qui tacitam fidem dedit, fructus, quos percepit ante litem motam, ut in l.eum qui tacitam.ff.de his quibus ut indig. Dicitur au-
2 tem † tacitam fidem accommodasse, siue chirographum eo nomine dederit, siue nuda repromiserit pollicitatione, vt in l.in fraudẽ, in princ, ff.de his quib. vt indign. Idem etiam est, si fiat instrumentum coram notario & testibus, in quorum fide ponitur, vt hoc habeant in secreto; ita Bart.ibi, & in l.non intelligitur, §.tacita, ff.de iure fisci. Et vide glos.in d.§.tacita, in verbo, probationibus, quæ vult, quòd per confessionem rogati probatur
3 tacitum fideicommissum; quam ibi sequitur Bart. ex qua notat † vnum, quod est in hac materia singulare, quod tenetur quis respondere positioni, an fuerit rogatus de restituendo incapaci: quod scripsit etiam Bart. altius in l.fin.col 3.ff.de his, quib. vt ingn. Et in ista materia taciti fideicommissi, vltra ea, quę tradunt DD. in locis communibus, vide bonum consilium Barbat.46.incip. Pręclarè scribitur, in 1.volum. Posset etiam dici in
4 hoc proposito, quòd cum Bart. in d.3.col.d. l.fin. tradiderit, quòd † taliter
b rogatus debet secundum conscientiam fisco dare [b] talem hęreditatem, & non potest dare incapaci, nec sibi retinere, quem refert, & sequitur Rosella, in verbo, filius, in 4.col.versic. quæro quod debet, & Didacus de Segura in repet.§.cum filię, l.cohęredi, ff.de vulgar.& pup.45.colum.versic. Tertium est notandum. Sic & eodem modo clericus tenetur restituere Ecclesię bona illa, quod est non parui momenti. Et an iuramentum præsti-
5 tum à rogato † & testibus de nunquam id reuelando, valeat, vide consi-
c lium elegans Card.38. qui concludit quòd non, [c] & eum refert, & sequitur Fel.in c.intimauit, num.5.de testib.

ADDITIO.

Ecclesia. Vide Paulum de Castr. in l.si quis presbyter, C.de Episcop. & cler. Ioan. Lup.in rep.Rubr.de donat. inter vir. & uxor.§.39. num.9.

Didac.

Didac.de Segura,in l.3.§.fin.num.545.ff.de lib.& posth. Anton. Gomez in l.9.Tauri num.29.D.Ant.de Padilla,in rubr. C.de fideicommisso,n.18. Barthol.Cassan.in Consuet.Burg.rubr.8.§.5.n.8. D.Couar.lib.4.Decret.2. par.c.8.§.5.nu.10.Did.Perez in l.21. versic. quęritur vlterius,tit.13.lib.1. Ord.Bermon.C.de publ.concubinar.in verbo,qui etiam filios ex tali concubinatu,nu.25.pag.321.Greg.Lup.in l.37.tit.7.par.7.in glos.pen.quem vide.Ioan.Royas in Epitom.successio.c.20.nu.161. quæ opinio communis est,& verissima, licet contrarium, quòd huiusmodi bona ad fiscum Principis sęcularis pertineant, tenuerit Belluga in Speculo Princ.rubr.14. §.nunc videamus,nu.24.a quo cauendum est.

Fisco dare. Adde quod hanc opinionem sequutus est magnus apud Hispanos Greg.Lopez in l.13.tit.7.par.6.Domin.Soto, lib.4. de iustit. & iure, quæst.2. art. 1. ad quartum arg. colum.2. & nouissimè Royas vbi supra. cui opinioni manifestissima ratio suffragatur: nam nemini licet absque veri domini voluntate alienum retinere. l.nunquam nuda, l.seruus, ff.de acquir.rerum domin.l.si quis vi,§.differentia,ff.de acquir. possess. Sed in casu supra constituto, non solùm non interuenit domini consensus,ex quo causatur dominium, sed potius expressa interfuit voluntas,quòd rogatus bona minimè retineat,sed potius spurio restituat,& ea ratione cum omni dominio sit destitutus,inde sequitur,vt in animæ iudicio restitutioni sit obnoxius. B

Contrariam tamen opinionem tenet insignis Couar.in 4.Decretal. 2. par.cap.8.§.5. num.9. quo loco affirmat, quod erat scriptus qui testatori promiserat hęreditatem spurio filio restituere, minimè tenetur in conscientiæ foro ad restitutionem, priusquàm à iudice fuerit condemnatus; eum sequitur diligentissimus D. Perez in l.22.circa finem, tit.3.lib.1. Ordinam.& nouissimè idem in l.2.tit.15.lib.8. Ordin. fol.307. versic.ex prędictis.Ioan.Mat.in l.6.glos.8. tit.8.lib.5.Ordinamenti noui,vbi dicit, opinionem istam & veriorem, & humaniorem, receptioremq; esse. Qui ea ratione mouentur: quia is qui testanti promiserat incapaci hereditatem restituere,verus est heres, & in pęnam leges hęreditatem fisco deferunt, pœna autem ante sententiam in animę iudicio non debetur,iuxta glos. sententiam, in cap. fraternitatis, 12.quæstio. 2. quam Doctores commendant in cap.1.de Constit.maximè Abb.& Felin. idem in c.cum causam, & in c.audiuimus,de simon.vbi Fel.& in c.cum causam,de testib. & in c.Rainald.còl.6.de testamen.& in c.dilect.col.3. de arbit.& in cap.si egressus, de iniur.Ant.de Butr.in c.1.col.2.de dolo & contu.Petrus de Anchar.in reg.possessor,col.13.de reg.iur. lib.6.Bald.in l.qui duabus,§.dominus,ff.de cond. & demonstrationibus,& in l.iubemus, §.sanè,C.de sacrof. Eccles. & in l.id quod pauperibus, col.4.C.de Episcop.& cleric.Ioan. Imo.

in

in l.stipulatio ista,§.alteri, ff.de verb.oblig.Corneus consil.119.lib.2.Fortun.de vltimo fine,illat.18.Sanct.Thom.& Caieta.2.2.q.62.art.3.Gab.in 4.Sentent.dist.15.q.4.Ioan. Driedo,lib.1.de libertate Christ.c.2.articul.3. Iacob.Septim.in illis eruditissimis Cath. institut.capitulo 9. nume.31.& gloss.illam dicit sing.Corset.in Sing.in verbo, pœna. Anton.Gomez. insignis preceptor noster,lib.3.variarum resolut.capitulo 2.num.5.Didac.Segura,in l. filius, dum in ciuitate.n.15.ff.de verbor.obligat.Martin.Nauar. in capitulo sacerdos,numer.148.de pœnit.distinct.6. quam esse communem omnium Doctorum suffragio receptam sententiam fatetur Couar. in Epito.lib.4.Decretal.2.parte c.6.§.8.num.10.Ioan.à Medina in Codic. de rebus restit. Rubrica de rerum diuis. questione 1.fol.4.col.4.Didac. Perez,in l.2.tit.9.lib.2.Ordinamenti.

Et licet in prima huius operis editione, predictam Domini Episcopi Couar.opinionem contra authorem nostrum sequutus fuerim, nunc tamen maturiori consilio contrariam cum nostro D.Presule Ioann.Bernar. amplector, innixus ratione, quam supra adduxi,& alijs, quas consulto pretermitto, nec de hoc mirandum est: Nam vt preclare Tullius in Philippicis scribit, posteriores cogitationes solent esse sapientiores.Nec refragatur d.glos.quam communis sententia iampridem recepit, quia procedit in legibus illis pœnalibus, que iudicis executionem requirunt, non verò quando nullum iudicis actum exigunt, sed quempiam inhabilem, & incapacem reddunt, quo sane casu cum talis inhabilis & incapax sit, absque aliqua iudicis sententia, abstinere debet ab illo actu, vt in casu nostro contingit. Vel aliter & secundo responderi potest, quòd predicte leges non solum pœnales sunt, sed impeditiue translationis dominij, vt si simoniacus,vel vsurarius aliquid cum simonia vel vsura susciperet,c. dilectus,capitu. sicut, de simonia,c.cum tu, capitulo consuluit, capitulo quia frustra, de vsur. qui quidem simoniaci, & vsurarij in foro anime, absque iudicis declaratione, res per simoniacam, vel vsurariam prauitatem acquisitas restituere tenentur.

Et non solum talis rogatus, casu supra constituto, tenetur hereditaria bona restituere, sed etiam fructus perceptos, & percipiendos,l.eum,qui tacitam,ff.de his quib. vt indig.ibi: *Fructus quos ante litem motam perceperit restituere*,l.predonis,ff.de petit.hered.ibi: *Predonis loco habetur, qui fidem suam interposuit, vt restitueret hæreditatem incapaci*. Predo verò tenetur restituere fructus perceptos, & percipiendos, l.sed & si lege, §. quod autem ait,ff.de petit.heredit.l.si de possessione,C. vnde vi,c.grauis, de restit.spoliat.l.39.tit.28.p.3.Et sic ea ratione, ille qui predonis loco habetur, sicuti ad rei restitutionem tenetur, eodem modo ad fructus, qui sunt pars rei,l.4.ff.de vsufructu.

Illud verò circa hoc summè notandum censeo, quod si absque aliqua lege nulla conditione interposita, bona sua testator alicui amico reliquisset, eo animo ductus, vt filio spurio restitueret, aliàs nihil ei relicturus, is iure potest ea bona retinere, ita tenet egregius Domin. Soto, vbi paulo ante allegaui, sequitur D.Perez, in l.2. tit.15. lib.8. Ordin. fol.306. Rojas in d. c.20. num.154. Et ratio est: quia voluntas illa in animo retenta nec verbis, nec alio modo expressa, nihil operatur, l.si repet. C. de condict. ob caus. l.si mater, C.de don. ante nupt. l.dedit tibi, §.si quis quasi, ff.de condic. caus. data, causa non sequu. Tum etiam, quia in tali institutione, solum interuenit quędam pręsumptio, quod ob id bona amico relicta fuerint, vt spurio filio restitueret, quę pręsumptio in animę iudicio non oblig. c.tua, de spons. Innoc. in c.quia pleriq; in princ. de immun. Eccles. Bald. in l.cum quis, num.14. C.de iur. & facti ignor. & in l.ea quę, num.2. C. de condict. indeb. Abb. in c.is qui fidem, de sponsal. Dec. in c. 1. nu. 18. in prima lect. & in 2. num.10. de Constit. & in c.nouit, nu.10. de iudic. & in Rubr. ff. de hæred. institut. numer.25. Forus equidem conscientię est forus boni, & ęqui coniuncti, tribunal veritatis, & non fictionis, vt scribit Bald. in l.vnica, num.6. C.de confess. & in c. mulieri, de iureiuran. vbi scribit, quod conscientia est quędam consonantia animę ad Deum, ex concordia spiritus, & voluntatis. Et plures alias conscientię definitiones tradit Ias. in rubr. ff. de acquir. possess. num.20. & in §. sed iste quidem, numer.101. Instit. de actionibus.

Horum quidem bonorum restitutio tam in animę iudicio, quam in foro conscientię, ita facienda est; nam si bona publicè contra legis prohibitionem, testator alicui relinquit, vt incapaci restituat, hoc casu venientibus ab intestato restitutio facienda est. Si verò clam & occultè, fisco restitui bona debent, l. non intelligitur, §. si quis palam, ff.de iure fisci, l. in tacitis, l.Lucius. §. in testamento, ff.de legat. 1. l.si quis in fraudem, ff.de his quibus vt indign. l.etiam. C.ad leg. Fal. tradit Bar. in l. fin. n.8. C.de his quibus vt indign. & in l.1. C.de nat. lib. glos. Bart. & Doctor. in l.si pater. C.de hęred. instit. tradit Decius consil.311. num.5. Card. Paleot. in tract. de nothis & spur. c.43. Franc. Marc. decis.256.

Quod non. Adde quòd hanc Card. opinionem refert, & sequitur Martin. Nauar. in c.inter verba, 11. quęst.3. part. fin. corrolar.65. Quę procedit quando quis à iudice interrogatur, vel testimonium eius exigitur, precedente infamia contra ipsum tacitę fidei, alioqui si crimen occultum sit, & de pœna tantum soluenda tractaretur, non verò de damni illati restitutione, non cogitur quis dicere testimonium, nulla pręcedente infamia; quod si responderit casu quo minime testimonium dicere teneatur, oportet respondere, vt verum dixisse constet: sic opinionem istam interpretatur C

pretatur

pretatur insignis Couarr.lib.4.Decretal.2.par.c.8.§.5.n.10.Sequitur Ioan. Mari. vbi supra, qui vtilissimas quęstiones circa huius capituli argumentum diligenter scripsit.

CALVMNIATORES. Cap. LXVIII.

1 Calumniator dicitur qui falsa crimina obijcit.
2 Succumbens in causa, punitur eadem pœna, qua puniendus erat accusatus.
3 Clericus calumniator qua pœna puniendus sit.
4 Causæ iustæ excusantes aliquem à calumnia, quæ sint.
5 Corporalis pœna, non solum infligitur de iure Canonico propter veram calumniam, sed etiam propter præsumptam.

1 PRęmisso † prius quòd ille dicitur calumniator qui falsa crimina pro-
a ponit, [a] vt in c.si quem, §.notandum, 3.q.3.& per Ant.in rubr. eius-
2 dem tit. Et quod † regulariter, si succumbit in causa, punitur eadem pœ-
b na, [b] qua veniebat puniendus accusatus, vt in c. 2. eadem causa & q. &
3 in c.2.5.q.6.Et per Anton. & Abb. in d. Rubr. Clericus calumniosus † accusator, priuatur officio, & verberatus publicè in exilium mittitur, vt in c.1.de calum. facit etiam text.in c.quia iuxta, 5.q.6.Aduerte tamen, quod hęc non est ordinaria pœna clerici calumniatoris, sed illa eadem qua puniendus erat accusatus, & ideo in d.c.1.fuit imposita illa verberum & exilij, quia non erat proportionabilis accusatori pœna qua erat puniendus accusatus, secundum Antonin.& Abb.ibi.ideo caueat iudex ne erret, credens hanc esse ordinariam pœnam calumniatoris. Sed sequendo doctrinam Ant.ibi, in 4.notab. quatenus pœna accusati congruit accusatori, eatenus est imponenda, & quatenus ei non proportionatur, alia corporalis loco eius subrogatur. Clericus tamen denunciator criminis, & in probatione deficiens, ab officio & beneficio suspenditur, donec innocentiam suam purget, vt in c.fi. eodem tit. Et hoc ex ratione, quia denunciator dicitur impropriè calumniator, qui aliàs similitudine supplicij puniretur, secundum glos. & Anton. ibi, per quos etiam vide qualiter tunc innocentia denunciatoris purgari debeat. Et procedit dicta pœna suspensionis, etiamsi denuncians intenderet pœnitentiam tantum, & non pœnam imponendam esse, vt per Abb.ibi, in fi. Dicitur pręterea, & alio tertio modo clericus calumniator, quando in personam electi, vel postulati aliqua obijcit, & deficit in probatione, vt probat text.in capitulo 1. de elect.in 6.ex quo notat ibi gloss.in verbo calumnię, quòd in excipiendo, accusando, & denunciando, dicitur quis calumniari; pœnam verò eius,

qui

qui calumniatur, hoc modo descripsit text. ibi, videlicet, quod *à beneficijs ecclesiasticis triennio se nouerit esse suspensum, ad quæ si intra illud tempus propria temeritate se ingesserit, eis ipso iure perpetuo sit priuatus, nisi manifestissimis constiterit documentis, quod ipsum à calumniæ vitio causa probabilis & sufficiens excusarit.* Aduertendum autem est, quod cum ille text. imponat pœnam calumniatori obijcienti in personam electi, non videretur extendenda ad quemcunque clericum calumniam committentem, in excipiendo contra alium in alia materia: sed tunc arbitrariè puniendũ existimo, ex eo præcipuè, quià crimina in modum exceptionis probata, non sic nocent criminoso, iuxta not. in capitulo 1. de exception. Qua autem pœna punierint antiqui Canones falsa crimina obijcientes, vide Concilium Arelatense 2. in Canone 24. vbi disponitur, eos, qui falsa fratribus obiecisse conuicti fuerint, placuit vsque ad exitum non communicare, sicut magna Synodus ante constituit, nisi digna satisfactione præstita pœnituerint. A

1 Quæ † sint verò causæ iustæ c excusantes aliquem à calumnia, vide glo. in d.c. 1. de elect. in 6. in verbo, sufficiens, quæ ponit duo exempla. & vide Bart. in l. cum quidam, §. quod dicitur, ff. de acquirend. hæred. vbi per illum text. dicit, quod quando esset publica fama, excusatur d qui fuit credulus, & accusauit, vel denunciauit aliquem de maleficio, de quo erat publica fama, & non potest puniri pœna, quæ imponitur proponenti falsas accusationes, & dicit sæpius fuisse de facto obtentum. Idem voluit Bald. in l. finali, C. si seruus aut liber. lib. 10. quos refert Ias. in prædictis, & alijs locis, in l. 1. in principio. ff. de eo, per quem factum erit. An autem præsentatio vnius testis releuet a pœna calumniæ, e vide Anan. in c. 2. de calum. in 4. col. ex quo colliges, quod releuat, nisi aliàs esset consuetus calũniari; & in alio casu quando reus nihil probat, pro quo allegat Ant. ibi, & Bald. in l. fin. C. de prob. Et nota, quod eadem sententia est condemnandus calũniator, qua reus absoluendus, f vt notat idem Ant. in d. c. in 3. notab. & Abb. in 2. notab. qui etiam addit, quod si calũniator non est puniendus tẽpore suo, & reus fuit absolutus, potest postea puniri ex nobili officio iudicis, quod not. ex textu ibi, regulariter autem præsumitur calumniari, qui nullas probationes producit, nisi in casibus not. per Anton. in d. ca. 1. quos transcripsit Panormitan. ibi. Vnum præterea quod est notabile aduertat iudex in hac materia, quòd † non solum propter veram calumniam cõmissam in causa criminali, potest imponi pœna corporalis de iure Canonico, sed etiã præsumptã calumniam in causa ciuili. Probat hoc singulariter text. iuncta glossa finali in c. fi. de do. & contumacia; qui non est alibi, secundum Innoc. vt refert Ioan. de Anan. in c. 1. de calumnia. in columna 3. Crederem tamen, quòd quamuis hoc verum sit, mitiori tamen

4 c d e f 5

pœna

pœna licet corporali puniendus est calumniator in ciuili, quàm in criminali causa.

ADDITIO.

A *Falsa crimina proponit*. Adde l.1.§.1. ff.ad Sen.conf. Turpil.sic M. Cicero contra Sallustium inquit: *Sed est quædam calumnia quam vnusquisque nostrum testante animo suo fert de eo, qui falsum crimen honoris obiectat.* Laurentius Valla 6.lib.Elegant. c.50. *Calumniari* (inquit) *nihil aliud esse quàm cauillari*. Cuius opinionē falsam esse censet And.Alc.li.4. de verb.signif. Sed hęc tractent Grammatici, apud nos verò illud scire oportet, quòd accusator eo ipso quo propositā accusationem nō probauit, præsumitur calumniari, gl.in c.2.in verbo,calumniandi,de calumnia;quā esse communem sententiam fatentur Scribentes ibi,maximè Abb. nu. 5. Marian.num.7.Anan.num.19.Felin.num.6.Aretin.in c.super his, nu.27. in fine de accusat.apost.ad Angel.in tract.malef. in versic.1. Et ad quęrelam,num.7.Villal.in sua collecta commun.opin.littera C.num.2. Boss.in tit.de accusationibus num.19.Iul.Clar.lib.5.Recept. Sent.§.fin. quęst.62. versic. dixi supra. & eruditissimus Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. quęst. lib.2. Centur.4. Casu 321. num. 4. multaq; congerit Mascard. de probat. volum.1.conclus 25.Et calumniator dicitur,qui semel tantum calumniosè accusauit,ex Ripę sententia,c.1.num.96.de iudic.

Nec ab hac pręsumpta calumnia quis excusabitur, etiamsi tempore propositę accusationis iurauit de calumnia.Ita communiter tenetur,vt fatetur Abbas in c. calumniam, nu.4.de calumniat. Eandemq; opinionem communem esse fatetur Alexand. in l.properandum, §.sin autem vtraque,num.21.C.de iudic.Cardin.Alexandr. in c.in primis,§. de Episco.col. 3. 2. quęst. 1. & communis practica eam obseruat, vt fatetur Salicet. in l. qui crimen,num.14.C.qui accusar.non possunt.

B *Eadem pœna*. Adde quòd cùm talionis pęna antiquata sit, hodie calumniator extra ordinem,iudicis arbitrio punitur.Bald.in l.Athletas,§.calumniator,num.6.ff.de his qui not.infam.Abb.in c.1.in fine,vbi Felin.num.1. de calumnia. Hippol. in l. quęstionis modum, numer. 52. ff. de quęstion. Boss. in tract. delictor. tit. de accusation. num. 17. & titul. de calumniator. num.8. D. Pręsul Couarr.lib.2.variar. resolut.c.9.num.1.Andr.Alciat. lib.9.parerg.iur.c.8.Sic hodie Cōcilio prouinciali Toletano,celebrato anno Domini 1565.act.2.capitul.12. definitum est, quòd si fiscalem apud iudicem Ecclesiasticum temerè aliquem accusasse constiterit, non solum expensarum solutione, sed alia pœna iudicis arbitrio propter accusationis temerarię calumniam puniendus est. Et de varijs calumniantium pœnis, lege Iacobum Menoch. dicto lib. de arbitrar.iudic. quęstion. quęst.2.

Nota de varijs calumniantiū pœnis

quęst.2. Centur.4. Casu 322. & Regiam legem 5. tit.1. par.7. & ibi Greg. in verbo, *Tal malicia*, & l. 27. & l. fin. tit.17. par.3. & ibi eundem Gregor.

Illud autem non est prætermittendum, quod scribit Dom. Soto, lib.5. de iustitia & iure, quæst.5. artic.4. hanc talionis pœnam contra calumniatores Diuino iure probari, Exodi 23. & Deuteron.20. quod eleganter ipse de more explicat. Aristot. verò, lib.6. Politic. cap.5. asseuerat, in benè instituta Republica grauiter calumniatores puniendos esse, quoniam non populares in iudicium vocare consueuerũt, sed nobiles. Vnde Demosthenes in oratione contra Astrologos, calumniatores crudeles appellat; ipsos quoque veluti viperinam habentes naturam, puniendos esse, & vsque ad radices esse penitus extirpandum ex Republica hoc genus hominum calumniatorum, veluti hostium naturæ, prudenter admonet. Erat quidem olim Lex Memmia contra calumniatores inuenta, vt ait Cicero, pro Sexto Roscio Amerino, ne liceret in iudicio legibus aut maiestate populari abuti ad quęstum & libidinem, & ita accusare, vel id obijcere, quod planum facere, non modo non possis, verum ne coneris: sunt equidem calumniatores seuerissimis pœnis plectendi. Et ideo non immeritò Agesilaus seuerius calumniantes quàm fures persequebatur: quod annotauit doctissimus Nicol. Ant. Grau. in annot. ad pract. Octauiani Vestr. lib.6. cap. vlt. num.22. Apud Romanos verò, aliquando calumniatores ab vrbe eijciebantur, vt author est Cornelius Tacitus lib.5. annalium. Et lex antiqua Vvisigothorum aduersus calumniatores talionis pœnam statuit, vt qui accusasset innocentem, pœnam susciperet, quam pati teneretur accusatus, si de crimine obiecto fuisset conuictus, vt in l.5. tit. de iudic. furt. lib.7. C. Vvisigothorum. Ex lege verò Charundæ in calumnia deprehensi myrto coronati per vrbem circumferebantur, erat enim apud eos ignominiosa pœna, myrto coronari, vt refert Diodorus Siculus, lib.12. Biblioth. Cum Iulius Cęsar puniret seditionem iuxta Placentiam ab exercitu suo commissam, & cum inter seditiosos quidam, qui nihil peccasset, ductus ad eũ fuisset, Cęsar ductorem, quòd illum accusasset, eius loco interfici mandauit, vt refert Appian. Alexand. lib.2. de bello ciuili. Et in tanti criminis detestationem, non vulgariter conducit quod legitur Esther c.8. Aman calumniatorem laqueo fuisse suspensum, ob eam causam, quia Mardochęũ innocentem suspendi necare calumniosè totis viribus intenderat.

C *Causa iusta.* Vide decem causas propter quas accusator excusatur à calumnia, quas diligentissimè de more scribit Iacobus Menochius de arbitrar. iudic. quęst. lib.2. Centur.4. Circa quod prætermittendum non est, quòd licet calumniator ob dictas causas excusetur, vt non teneatur similitudine supplicij, vel alia pœna, quæ in locum illius sit subrogata, non tamen excusatur, qui iniuriarum actione possit conueniri, ita multis probat

bat Socin senior cons. 118. colum. vlt. lib. 1 Menoch. qui alios allegat, dicto num. 53, sicut nec excusatur ab expensarum condemnatione, vt scribit Abb. cons. 78 in fi. lib. 1. Boss. in tract. caus. crim. tit. de accus. nu. 28. qui hoc declarat, nisi magna & plus quam iusta esset causa.

D *Excusatur*. Adde Guid. Pape dec. 446. nu. 1. Matth. de Afflict. in 1. par. Constit. rubr. 23. num. 11. quam opinionem communem esse fatentur, eã sequuti, Abb. d. consil. 78. num. 1. practica Conradi, fol. 231. num. 17. Iul. Clar. lib. 5. Receptar. sent. §. fin. q. 62. vers. sed pone.

E *Pœna calumniæ*. Adde Specul. tit. de calum. in fi. Fel. in c. 2. not. 3. de calum. Iacob. Menoch. vbi paulò ante allegaui, quem vide.

F *Qua reus absoluendus*. Nota tamen vtiliter, ne in practica erres, quod licet calumniator posit eadem sententia condemnari, qua reus absolui, in ordine tamen procedendi, sententia absolutoria præcedere debet, & postea successiuè, non diuertendo ad alia, accusator de calumnia condemnandus est. ita cõmuniter receptum est, ut fatetur Sal. in l. 1. n. 3. C. de cal. Et receptissima practica est, quòd iudex prius quam accusatori terminum statuat, vt se defendat, alleget, & probet causas, propter quas non debeat de calumnia condemnari; quando vero nihil allegauerit, & probauerit, eadem sententia debet condemnari; ita Bart. in l. Athletas, §. calumniator, num. 6. ff. de his qui not. infam. Si verò iudex non statuto dicto termino, accusatorem condemnauerit, in syndicatu tenetur, & condignis pœnis est plectendus, vt scribit Ang. in tract. malef. in versic. & ad querelam, nu. 7. quem refert & sequitur Iul. Clarus, multis nominibus clarissimus, d. quæstio. 62. versic. sed quæro.

MALEDICI. Cap. LXIX.

1 Clericus maledicus veniam postulare cogitur, quod si præstare recusauerit, pœna degradationis erit puniendus.

2 Clericus qui in Romanum Pontificem linguam laxauerit, iudicis arbitrio est puniendus.

3 Pœna tex. in cap. Felicis, de pœnis, lib. 6. num locum habeat contra illum, qui contumeliosa verba contra Cardinalem protulerit.

4 Religiosi qui sermonibus suis prælatis ecclesiarum detrahunt, qua pœna sint puniendi.

5 Clericus murmurans qua pœna sit puniendus.

6 Contra Clericum, qui aliquem diffamauit, iniuriarum actione agitur; qui si condemnatus fuit, infamis efficitur.

7 Clericus iniurius, an palinodiam cantare teneatur.

Cleri-

Clericus maledicus maximè inter sacerdotes cõstitutus † cogatur ad 1
postulandum veniam,& si noluerit,degradetur; nec vnquam satisfactione ad officium reuocetur. Ita placuit patribus Carth. Concilij 4. vt habetur in c.clericus maledicus, 46.dist. Si † autem clericus verba aliqua 2
in depressione officij & beneficij Romani Pontificis protulerit,tunc text. in c.1.de maled.pręcipit illum à temeritate tali compescendum per iudicem, nulla pœna declarata; ex quo videtur illum reliquisse arbitrio suo: cum enim verba, quę maledici dicere possent in detrimentum Romani Pontificis, & Sedis Apostolicę, essent varia, & non ęqualis grauitatis, & culpę, meritò non poterit certa pœna declarari. Iudex ergo consideratis qualitatibus personę,verborum,& loci,& alijs quę in arbitrarijs consideranda veniunt,clericum in hoc delinquentem punire debet,dum tamen aduertat,quod si verba clerici contra Romanam sedem probata habeant in se speciem hęresis, puta si dixerit, Papam non posse condere Canones,tunc punire debet illum tanquam hęreticum, vt notat Ioan.de Ana. ibi,in colum.2.in princ.allegando glos. notab.in c. generali, in versic. Inhibemus, de elect. lib.6. quę licet hoc in terminis non dicat; tamen optimè facit in argumentum.Pro quo faciunt notata per Felin.in c.1.de constit.colum.3.Et quamuis idem Ioan.de Anan.vbi supra,in 3.columna audeat † affirmare,quòd pœna textus in c.Felicis,de pœnis,lib.6.habeat locum contra illum,qui contra Cardinalem verba iniuriosa protulit, [a] motus principaliter quia dictus text.punit percutientem Cardinalem:& verbum percusio, comprehendit verbalem percusionem, secundum Bartol. in loco per eum allegato. Et motus etiam ex eo quòd dispositio dicti textus est inducta principaliter fauore Ecclesię Romanę, & pro ipsius quiete, & ideo potest extendi, licet sit facta in odium delinquentium. Hoc tamen non videtur mihi, salua eius authoritate, posse iure sustineri: nam licet verum sit, quod verbum (percutere) comprehendat verbalem iniuriam: quis audebit ex hoc inferre,quod pœna grauis imposita percutienti comprehendat verbis iniuriam inferentem? Quantò minus credendum est, Romanum Pontificem, qui tot & tam graues pœnas inflixerit insequentibus hostiliter, vel percutientibus Cardinalem, voluisse eas omnes pati illum, qui solum verbis, quantumuis contumeliosis, Cardinalem offenderit: cùm verbalis iniuria quantumuis grauis Cardinalibus illata, mitioribus pœnis & satis condignis possit sufficienter emendari.

3 a

Religiosi autem † qui in Sermonibus suis Pręlatis Ecclesiarum detrahunt, per duos menses subiacere debent illis pœnis, quę secundum eorum Regulam vel Statuta pro grauibus criminibus seu culpis eis consueuerunt imponi: super quibus absque manifesta necessitate cum eis non 4

valet dispensari, vt statutum est in Concilio Viennensi, de quo in Cle-
5 ment.1.in §.quibus,de priuileg.Clericus vero, † qui murmurat, alienus sit à fratrum vnitate,& opus eius abijciatur,itaque iuxta mensuram operis in hoc peccans sacerdotis iudicio pœniteat. Ita cautum est in 8.Synodo, Gratiano referente, in capitulo Alienus,90. distinct. Si tamen cleri-
6 cus † aliquem iniuriosis verbis diffamauit, poterit ille contra ipsum clericum agere actione iniuriarum,& si fuerit condemnatus, efficitur infa-
b mis, [b] vt probat text. & ibi notat Abb. in capitulo.Cum te,de re iud. qui dicit illum text. procedere etiam in clerico, secundum vnum intellectum: quod procedit siue agatur contra eum criminaliter, siue ciuiliter, quia vtroque modo damnatus actione iniuriarum, incurrit infamiam, vt concludit Abb. ibi, in 1. columna,post gloss. ibi, licet glossa contrarium senserit in c.At si clerici,de iudic. Et siue verum dixerit, siue falsum, quando id facit animo iniuriandi, & sine causa nihilominus tenetur
c actione iniuriarum, [c] concludit Abb.in d.capitulo. Cum te,in fin.colum. post plures per eum relatas opiniones, & ponit etiam Addit. Bart. quę plures Doctores refert,in l.3. in princip.ff. de liber. & posthum. in addit. incip.Pro statuto. Crederem prętcrea in his regnis Castellę & Legionis,
7 posse clericum † condemnari ad petitionem iniuriati, ad hoc vt in prę-
d sentia iudicis & bonorum hominum dicat se mentitum [d] fuisse, cum ita cautum sit, & seruari soleat in laicis,per l. 2. titulo 3. libro 4. fol. 50. quę lex etsi posset dici clericos non comprehendere: tamen ex ęquitate quadam videtur, quòd Iudex ecclesiasticus posit imitari illam, cuius arbitrio pœna in hoc casu relicta est, pręcipuè attenta doctrina Doctoris de Pala. Ruui. in repet. rubr. de donat. inter vir. & vxor. in columna 5. vbi post Didacum de Villadiego Doctorem etiam Hispanum, in loco per eum relato tradidit, quod deficiente iure Canonico recurrendum est ad iura & consuetudines regni, non autem ad iura Imperatorum, vel Iurisconsultorum.Et licet Pręposit.in c.Consuetudo,1.dist.in 3.colum. & Petrus de Rauenna,in Alphabeto aureo,in allegationibus in materia Cōsuętudinum,in princ.in 5.col. ad finem, teneant contrarium, & sic quòd in Hispania iudex ecclesiasticus potius debeat iudicare secundum leges Imperiales,quam secundum leges Regni: tamen hanc meam Conclusionem corroborat opinio Prępositi ibi,dum tenet, quòd deficientibus Iure Canonico & Ciuili recurrendum est ad ius Municipale, vel ad particularem loci Consuetudinem, vt accidit in casu nostro, in quo Leges Ciuiles deficiūt,nihil prouidentes in hoc casu, prout est specialiter prouisum per legem Regni. Pro qua etiam opinione mea, facit doctrina Abbat. in capitulo, Ecclesia sanctę,Marię, de constit.colum. 5.videlicet, quòd vbi lex esset fundata super ratione naturali, potest iudex Ecclesiasticus illam
seruare,

seruare, non ratione legis, sed ratione naturali. Sed quis dubitat quòd iustum sit, & rationi naturali congruum, quod clericus, qui falsum crimen alicui imposuit, ex quo lesa est fama illius, dicat, se mentitum esse, vt per hoc fama illi restituatur, maximè, cum ad hoc teneatur tanquam Christianus, & ad id à Confessore, etiam non petente iniuriato, cogendus sit. Quod tamen procedere posset, quando conuitium esset falsum, quia tunc verum esset conuiciantem mentitum fuisse; & tali casu illa est prior satisfactio, quę prętari potest iniuriato, neque ex eo refutanda est, quia videtur illam satisfactionem facientem infamem effici, cum iam ex ipsa condemnatione, etiamsi non damnaretur ad verborum retractationem, infamis remaneat. Neque enim Iudex vt pius sit iniuriāti, crudelis debet esse iniuriato, qui tali modo honori suo satisfieri petit, cū aliàs si in sola pecuniaria pœna, vel alia condemnaretur, semper crederent aut saltem suspicarentur illi, qui verba iniuriosa audierunt, illum dixisse verum, nisi eum se retractantem & palinodiam cantantem audierint.

ADDITIO.

Rotulit. Adde Felin. qui hanc Ananiæ opinionem approbat in ca. non dubium, de sentent. excom. eam tamen reprehendit, authorem nostrum sequutus insignis D. Didacus Couar. lib. 1. variar. resolut. c. 11. nu. 5. vbi scribit, quòd cū anno Domini 1543. Salmanticę interpretaretur tex. in c. nuper, de sent. excom. Ananię opinionem publicè impugnauit, prout ibi falsum esse demonstrat, & Petrus Placa lib. 1. Epitom. delictor. c. 2. nu. 28. Et contra Ananię opinionem adstipulatur quod scribit Aymon, consil. 6. col. 2. minime esse crimen lęsę maiestatis, in principem verba iniuriosa dicere; diuersa quidem hęc sunt, cum à Iustiniano Imperatore diuersis titulis explicentur, C. ad legem Iul. Maiest. & C. si quis Imperat. maledixer. quo quidem argumento Doctores sępè vti solent, Oldrad. consil. 210. colum. 1. Abb. consi. 57. col. 3. lib. 1. Hieronym. Gig. in tractat. de crimine lęsę maiest. pag. 28. quæst. 4. Didac. Perez in l. 3. tit. 8. lib. 8. Ordin. in verbo, *Tales cosas*. A

Efficitur infamis. Adde quòd hanc opinionem communem esse fatentur eam secuti Felin. in cap. cum te, num. 9. de re iudic. Corset. in tract. de minimis, 2. par. versi. 26. Pract. Conradi, fol. 408. num. 21. Iul. Clar. lib. 5. Recept. Sent. §. iniuriam, versic. Item condemnatus. Nouissimè Ioan. Martinez de Olano (vir admodum diligens) in Concordi antinomia iuris Cōmun. & Regij, in littera L. n. 9. qui omnes fatentur, inter Doctores receptum esse, iniuriarum actione de iure communi condemnatum infamię nota affici, etiamsi iniuria sit leuis, qua in re lapsi sunt Villalob. Hispanus in lib. commun. opin. in parte, iniuriarum actione. & Petr. Auendan. in Di- B

ctionario legum Regni in verbo, *Atroces*, & dictę communi sententiæ suffragatur Regia lex 5.tit.6.par.7.l.1.tit.9.ead.par.

C *Tenetur actione iniuriarum*. Adde quòd opinionem istàm communē esse fatetur Curt.iunior. in l.fin.nu.30.ff.quod quisque iur.Tum verò dic, quòd si delictum quod detegitur, Reipub.expedit ꝙ detegatur,tunc nulli pęnę locus est,si uerò non expediat Reipub. tunc qui crimen reuelat, vel defectum obijcit, pro modo culpę est plectendus. ita Bartol. in l.eum qui nocentem, in princip. ff. de iniur.quam opinionem communem esse fatetur Alexand. in l.tertia, in principio, num.6.ff.de liberis & posthum. Villalob.in Collect.commun.opinion.littera A.num.29. Placa in Epitome delictor.cap.1.num.3.Iul.Clar.lib.5.Recept. sentent. §. iniuriam,versic.Item quæro. Regia tamen lex 1.tit.9.par.7. nullo modo admittere videtur supradictam distinctionem: nam expresè definiuit,quòd si quis veram iniuriam alteri intulerit, licet non intersit Republicę notam fieri, & licet nocendi & iniuriandi animo obiecerit, actione iniuriarum non tenetur. Sic quidem ex lege illa colligitur, cum dicit: *Pero si aquel que deshonrasse a otro por tales palabras ò por otras semejantes de aquellas se otorgasse, y quisiesse demonstrar que es verdad aquel mal que le dixo del no cae en pena ninguna si lo probase*. Idemque melius ex illius legis ratione deducitur, cum dicit: *Esto es por dos razones, la primera es, porque dixo verdad, la segunda es porque los fazedores del mal se recelend lo fazer por el afrenta y por el escarnio que rescibiram del*. Sic legem illam interpretatur noster Gregor. integritate vitę, & bonis omnibus commendandus, ibi in gloss.incipien. *Que es verdad*. Verum D.Presul Couarru. lib.1.variarum resolut.cap.11.num.6.existimat ab iniuriarum actione illum liberum non esse,qui in iudicio, vel extra iudicium, propriæ vindictæ causa, conuitium aliquod alicui dixerit,non vt ei vel Reipublicæ consulat, licet verum crimen obijciat, & Reipublicę manifestum fieri intersit. Idem sequitur Petrus Placa vbi paulò ante allegaui, num.7.Didac. Perez, qui expresè reprehendit Gregor.in rubr.tit.9.lib.8. ordinam. versic. aut delictum, & hęc opinio in controuersijs forensibus recepta est, & merito,vt ansa obijciendi crimina iniquo animo omninò tollatur. Licet Regia d.lex plurimum refragetur.

Interpretatur Regia lex 1.tit.9. par.7.

Illud quidem expeditißimum est iure Pontificio, supradictam communem distinctionem non esse admittendam, cum eo iure minimè excusetur, qui iniuriosa verba in alium protulerit, licet vera sint: cùm prius charitatiua monitio pręcedere debeat. Ita Doctores communi consensu receptum fatentur. Alexander de Nęuo, consil.82.numero quinto,in fine, Iul.Clar.in lib.5.Recept.sent.§. iniuriam,vers.Item quęro, in fine,quę doctrina celebris est,& in tribunalib.Ecclesiasticis non vulgari

ter

ter notanda. Vide etiam aliqua lect u non indigna, quę circa Bart. distinctionem scripsi in meis annotationibus ad istum Dominum Episcopum in Regul. & Fallen. Regula 784. incip. Veritas conuicij.

Se mentitum. Adde quòd opinionem contrariam tenuit Boer. consil. 4. num. 40. Didac. Perez in l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordinam. in l. 3. versic. de maledico. tit. 8. lib. 8. Ordinam. Petrus Placa in Epitome delict. lib. 1. cap. 1. nu. 24. D. Anton. de Padilla, in l. quamuis, num. 9. C. de iuris & facti ignorant. qui omnes authorem nostrum reprehendunt, & meritò mea sententia, quia clericus ob tale crimen habet à iure Canonico pœnam statutam, vt veniam ab aduersario petere cogatur, vt in cap. clericus maledicus, 46. distinct. Igitur illa pœna clerici à suis prelatis puniri debet, non quidem oportet, vt ex alienis tribunalibus extraordinarias & crudeles nimis pœnas reportent. Quam etiam sententiam non mediocriter adiuuat: quia sicut nobilis non tenetur palinodiam cantare, pari ratione, nec sacris ordinibus insignitus, quia priuilegium militis secularis, ad militem cęlestis militiæ extenditur, iuxta glos. sententiam, in l. miles, ff de re iudicat. & quamuis Oldr. & Alberic. illius opinioni contradicant, nec seruari eam Paul. de Castro affirmet: eam tamen sequitur ibi Bart. nu. 3. & communem esse testantur eam sequuti Alexander. numer. 3. Ripa, num. 5. idem quoque voluit gloss. in cap. studeat, 50. distinct. & harum glossarum opinionem pręter ordinarios interpretes, communem esse testantur Ioan. Lup. in repet. Rubricę de donat. inter virum & vxor. §. 37. nu. 16. Guil. Mainer. in l. in omnibus causis id obseruatur, num. 13. ff. de reg. iur. Gomez in princ. Instit. de actionibus, num. 65. Bellon. in Rubr. Instit. de testament. num. 4. Couarru. lib. 2. variar. resolutio. cap. 1, num. 9. atque iuxta eorum opinionem iudicauit olim Capel. Tolosana decis. 245. esset sanè satis iniquum, quod miles sęcularis militię, hoc priuilegio frueretur, non verò miles cęlestis militię, cum non solum huius dignitas illius dignitatem superet, verum Regalem quoque peruincat, cap. duo sunt quippe, 96. dist. & quanta differentia est inter Solem & Lunam, tanta est aut certè maior, inter Imperium & Sacerdotium, & cap. solitę, de maiorit. & obedient. idque latissimè probaui in mea adolescentia in illius text. relectione, quam de huius Complutensis Academię more publicè feci, pro obtinendo gradu Licentię in Sacro Iure Canonico, anno Domini 1559. & ętatis nostrę vigesimo primo, quo sacratissimorum Decretorum Cathedram obtinui, die verò vndecima mensis Februarij. Quamuis non desint multi viri nostrę classis, & non infimi nominis, qui constanter asserant, quòd nobilis, quem vulgò, *Hyodalgo* appellamus, teneatur etiam iure Regio cantare palinodiam, inter quos non infimum locum obtinet egregius Aduocatus Petrus Nun. de Auendano,

D *Cleric. an teneatur palinodiam cantare.*

Nobilis non cantat palinodiam.

de manda.Reg.Hispan.1.par.c.20.num.6.& Otalora in tract. de Nobilit. 5.par.c.vlt. Tametsi in his Regnis longè aliter receptum sit, cum nobilis minimè teneatur obiectum conuicium retractare, sed soluendo quingentos solidos, liberatur, vt testatur Otalora vbi supra, quæ praxis ea ratione fulcitur, quia pœna l.2.titulo 3.lib.4.For.& l.2.tit.9.lib.8.Ordin.& l.70.in curijs Segouiæ celebratis anno 1532. quòd qui intulit iniuriam, teneatur palinodiam cantare: ignominiosa pœna est, qua quidem nobiles puniendi non sunt, secundum Fulgos.consil.167.quem refert, & sequitur Couarru. lib.2.variarum resolut.c.9.num.4.Thom.Grammat.dec.32.num.1.& latissimè Andr.Tiraquel. in tract.de Nobilitate,c.20. & in tractat.de pœnis causa 31. Hodie verò cessat omnis disputatio, cum Regia Constitutione hoc sit definitum, nempè l.2.tit.10.lib.8.Ordinam.noui,ibi: *Y si fuere hijo dalgo, no sea condennado à que se desdiga por ello, y pague quinientos sueldos, y por ellos dos mil marauedis, la midad para nuestra camera, y la otra midad para el querelloso: y demas desto el juez le ponga la mas pœna que le pareciere segun la qualidad de las personas, y de las palabras.*

Ex quibus manifestè constat, authorem nostrum fuisse hallucinatum, cum tenuerit, clericum pœna d.l.Fori. & Ordin.puniendum esse, sequor equidem illorum authorum sententiã, quos in huius annotationis principio allegaui, quam semper in controuersijs forensibus receptam vidi, eamque primus omnium Salmanticæ publicè olim legendo, sequutus fuit insignis, & magni nominis præceptor meus Doctor Gutierez Diaz de Sandoual & Nogerol, Sacrorum Canonum professor primarius, cuius anima iam ad superos euolauit.

D.Sandouallaudatur.

VENATORES. Cap. LXX.

1 Presbyter vel Diaconus, qui venationem sæpius exercuerint, qua pœna puniantur.
2 Subdiaconus autem, hoc delictum perpetrans, qua pœna dignus sit.
3 Quid autem si alij clerici in minoribus constituti in hoc deliquerint.
4 Monitio an requiratur ad incurrendam pœnam, in hoc crimine iure Pontificio statutam.
5 Clericis adeò venatio prohibita est, quòd huic prohibitioni per contrariã consuetudinem non possit præscribi.
6 Clerici, sanitatis, vel recreationis causa, venationibus vti nõ prohibetur.

1 Presbyter in voluptate † venandi sæpius detentus, suspenditur duobus mensibus: Diaconus verò ab omni officio suspẽditur.[a] vt in c.1. de
a cleric.venat. quę pœna habuit originem à Concilio Aurelianensi, de quo in

in c.Episcopum, 34. dist.Qui tamen tex.est in Concilio Agathensi, Canone 55. qui incipit: Episcopis, & non inuenitur in Concilio Aurelianensi. Et aduerte, quòd dicta suspensio Presbyteri, debet esse ab omni officio, sicut & suspensio Diaconi, secundum Abbatem, in d.c.1. in fine, post Ioan. Andr.licet text.hoc ita clarè non dicat. Et nota magnam differentiam inter pœnam Presbyteri, & Diaconi, de qua hic: nam cum Presbytero (cum sit prefinitum tempus suspensionis) non dispensabitur, cum Diacono autem intra duos dies, vel tres, vel quando placuerit, poterit Episcopus dispensare, secundum Henric.in d.c.1.circa fin.& Ioan. de Ana.in 4.colum. ad fi. post Hostiens.in summa, eod.tit.§.fin.Subdiaconus preterea hoc delictum perpetrans † eadem pœna, qua & Diaconus, puniendus est, secundum gloss.in d.c.1.quod etiam tenent Hostiens.& Henr. vbi supra. Quid 2
autem † si alij clerici in minoribus constituti in hoc delinquerent? Ioan. 3
Andr. post Hostiens.in d.c.dicit, quòd puniuntur arbitrariè, [b] ex quo pena non est statuta, per text.in c.de causis, de offic. delegat.quod sequitur Henric.ibi, & voluit Hostien.in summa eiusdem tituli, in §.fin.Quorum opinionem videtur magis sequi Anan.in d.c.1, in final.verbis, dum dicit, Considerandum quod venatio est prohibita clericis in minoribus, per c.2.eod.tit.Anton.tamen in d. cap.1. credit, quòd hoc non sit clericis in minoribus prohibitum, per quod videtur tenere, quod propter hoc non sunt puniendi, vnde Abb. ibi pro concordia dicit, quòd aut omiserunt tonsuram, & tenentur, aliàs secus. Et allegat Clem.2.de vit.& hon.cler.in verbo, (Et si tonsuram.) Sed ego credo quòd opinio Hostiens.Ioan.And.& Henr. sit verior, & quòd concordia Abb.quam sub dictis breuibus verbis tradit, non procedat, nam videtur uelle, quòd si dicti clerici in minoribus tonsuram omiserunt, & in hoc venationis delicto deliquerunt, quòd tunc puniendi sunt: aliàs, hoc est, si non dimissa tonsura delinquerunt q̃ tunc nõ tenentur aliqua pęna. In hoc secundo mẽbro videtur assentiri opinioni Ant. Sed salua eius authoritate, hęc concordia non videtur bona: quia si actus venationis clerici in minoribus est licitus, omissio tonsuræ non debet eundem actum facere illicitum: & tunc magis puniendus est talis clericus propter omissam tonsuram, quam propter venandi delictum; & text. in Clemen.2.per eum adductus non suffragatur eius opinioni, quin potius videtur contra illam vrgere: quia ibi clerici in minoribus puniuntur, si simul cum tonsura deferant vestes virgatas, vel partitas, quasi magis delinquat clericus, qui tonsuram deferens, rem facit indecentem clericali ordini, quam si illam facit tonsura neglecta. Vnde si in casu nostro de tonsura esset habenda ratio, magis puniendus esset, argumento d.Clem.Clericus tonsuram deferens, & venationi vacans, q̃ si illa deposita, hoc ageret; cuius forte rõ posset esse: quia clericus tõsurã

deferens, & prohibitis vestibus vtens, vel venationi intendens, magis offendit clericalem ordinem, quam si vt laicus incedēs hoc admittat. Quippe cum clericus, qui cunctis apparet clericus, magis populum scandalizet si rem illicitam faciat, quam aliàs: quia tunc qui illum non cognoscunt, eum laicum, & non clericum reputant, & sic non iudicant illum facere rem prohibitam nec inhonestam. Preterea, † in hoc proposito notant vnum, quod esset magni effectus, si verum dicunt Host. in d. §. finali,
4 & Henric. & Anan. in d. capit. 1. quod in omnibus supra dictis monitio trina debeat precedere vindictam, per textum in c. Indignè, 12. quest. 2. qui tamen text. iudicio meo hoc non probat: quia nihil de trina monitione dicit; & licet in casu quo loquitur, disponat, quod debet esse tanta prouisio, quod vindictam admonitio precedat, non sequitur quod debet monitio precedere in casu nostro, & trina. Preterea, eorum opinioni in hoc aduersatur aurea illa doctrina Innoc. in c. Extirpande, ante fin. de prebend. quam celebrant Doctor. plures à me relati in Regula mea 298. incip. Monitio, in qua tradidi, quod quando lex loquitur affirmatiuè, non requiritur monitio ad incurrendam pœnam. Cum ergo text. in d. cap. 1. loquatur affirmatiuè, & statuat presbyterum, vel Diaconum sepius detentum in voluntate venandi, suspendendum, ergo non requiritur monitio (salua dictorum Patrum authoritate) eo maximè, quia si hoc scirent clerici (attendentes, nisi monitione premissa, non esse puniendos) non desisterent à venationibus, illam expectantes. Fateor tamen quod in isto proposito multum operaretur monitio, nam si clericus monitus cessare noluerit à venatione, poterit deponi, non propter venationem, sed propter inobedientiam, vt expresse firmat Arch. per text. ibi, in capitulo quorundam, 34. distinct. quem refert, & sequitur Anan. in d. capit. 1. Et notat etiam Prep. sequendo Archid. in d. cap. Quorundam. Preterea, † in hoc aduertendum est, quod adeò clericis est prohibita venatio,
5 quod huic prohibitioni non potest prescribi per contrariam consuetudinem, vt per Hostiens. quem alij sequuntur, in cap. 2. de cler. venat. vt refert & sequitur Anan. ibi, in 2. colum. & vide Abb. in d. cap. 1. & Prepos. in d. cap. Episcopum, qui ponderant illa verba: *Sepius detentus*: & dicunt quod si rarissimè causa sanitatis, recreationis, recuperandi appetitum, venationibus vteretur clericus, non esse prohibitam, nec quando necessitatis causa hoc fecisset, puta pro carnibus, vel pellibus habendis, quas de facili habere non posset, vel quando fructus sui consisterent in venationibus, prout dicitur esse in Gallia. Aliqua etiam ex predictis tenet Anan. in d. capit. 1. colum. 3. de cleric. venat. Et vide Archid. in Summa,
6 34. d. & melius in capitulo, qui venatoribus, 86. distinctione, vbi † recreationis & necessitatis causa licitam dicit clericis venationem. Quod etiam
tenet

tenet Siluest.in sua Summa,in verbo, Venatio. De causa verò necessitatis potest poni optimum exemplum quod ponunt Hostiens. & Anan.in d.cap.1. videlicet, si apri, vrsi, vel aliæ feræ veniunt vastare segetes & vineas clericorum.Et vide Card.in Clem.Ne in agro,§.porro,2.de statu monach. vbi referendo Innoc.in c.dudum, el 2. de elect. idem dicit de causa recreationis,[c] qui plus asserit, quòd ponere laqueos, & retia sine strepitu,& clamore,& canibus,licet clericis,allegatur tex.in c.Nunquam,de cõsec.dist.5.& idem tenet Anan.in Rubr.de cler.ven.in 1.colum.referendo Paul.in d.§.Porro,quod etiam notat Præp.in c.1.34.dist.& Platea, in l.Venatoribus,C.de excusat.muner.lib.10.Nota tamen,quod venationem in dubio debemus interpretari recreationis causa,[d] vt per Alexand.in cons. 72.col.finali volum....quod etiam notat Anan.in d.c.1.col.2.ad fin.Et Lucas de Penna,in d.l.Venatoribus. c d

ADDITIO.

SVspenditur. Vide Regiã l.46.titulo 7.partita 1.quæ eandem pœnam imponit. Nec clerici à prædicta pœna pretextu consuetudinis excusarentur, esset enim nutritiua peccati,argu.text.in cap.Esau, 86.distinct. & est Ecclesiæ præiudicialis,c.fin.cum ibi not.de consuet.tenet Hostiens.in cap.2.de clerico venatore sequitur Albert.Trot.de vero & perfecto clerico,lib.2.cap.56.numero 4.Didac.Perez,in l.1.titulo 22.libro 2.Ordinam. versiculo habemus iam, & circa huius capitis materiam vide latissimè Iacob.Menoch.de arbitr.iudic.quæstion.lib.2.Centur.5.Casu 413.& vide Concilij Trident.Sess.24.cap.12.de reform.vbi seuerè clericis præcipitur,vt ab illicitis venationibus & aucupijs se abstineant, atque ea morum integritate polleant, vt Ecclesiæ Senatus meritò dici possint. A

Sed an Episcopis prohibita sit venatio? qua in re Host.in Summa tit. de cleric.venator.indistinctè censet,eis prohibitam esse, ex textu in ca.1. de cleric.venator.& cap.1.34.dist.idemque sequitur Ioan. de Anan. in d. cap.1. in quo glossa, & Doctores, potissimum fundamentum fecerunt. Archid. verò, in d. cap.qui venatoribus,86.distinctione in ea est sententia, vt censeat recreationis causa Episcopis venationem esse permissam. Regia tamen partit.lex 57.titulo 5.partit.1.tunc eis interdicit venationem, cum proprijs manibus venantur,secùs verò si alij ipsis presentibus venentur,vt amœnitati, vel eorum saluti consulatur; & sic secundũ hanc distinctionem dicta Canonica decreta sunt interpretanda;in casu verò text.in d.c.1.54.distinct.Episcopus non huius venationis causa,sed, quia alijs irretitus criminibus meritò fuit condemnatus, ita eum interpretatur Albertus Trotius,d.lib.2.cap.55.num.5.

Piscatio verò clericis permissa est. Tum quia cessant rationes omnes

propter

propter quas eis venatio prohibita est. Tum etiam quia piscatio exempla habet Apostolorum, quos peccatores Deus Optim. Maxim. ad se vocauit, & retia tendere iussit. Lucę ca. 10. & c. vltimo. ata tenet Menoch. vbi paulò ante allegaui num. finali.

Clerici obseruare tenentur Regias leges circa venationē vel piscationē loquētes.

Sed quid si clerici venati fuerint, vel piscationem exercuerint, illis temporibus quibus Regijs Constitutionibus venatio vel piscatio est interdicta; Vel si vsi fuerint commodioris venationis, vel piscationis causa, retijs, alijsq; instrumentis vetitis, an possint à suis ecclesiasticis iudicibus puniri? Nec enim de hoc dubito, quin iustissimè fieri possit & debeat: cum dictę seculares leges publicam vtilitatem respiciāt: quia venationem & piscationem illis temporibus interdicant, quando animalia, aues, & pisces pariunt, aut oua ponunt aut nutriunt, vt fœtus edantur & educentur, ideò à clericis ad vnguem seruari debent, vt multis rationibus probaui supra, capitulo 55. Deinde, quia absurdum esset maximum, quod ea venatio, & piscatio quę laicis prohibita est, esset clericis permissa. Tum, quia dictarum legum decisio prorsus esset inanis. Quid enim prodesset aues & animalia intacta seruari iubere, si à clericis minimo negocio venarentur? Tum, quia animalia & volucres cæli non solum mortalium necessitatibus deseruiunt, sed sunt ornamento & decori Reipublicę, vnde dictorum animalium, vel auium venatio iustissimè à sęculari Principe potest interdici, vt egregiè probat (vir multis nominibus venerandus) Domin. Soto, lib. 4. de iustit. & iure. quęst. 6. artic. 4. pag. 353. Cardin. à Turrecrem. in cap. qui venatoribus, 86. dist. Caiet. in tract. 17. q. 12. Ioan. à Medina, de rest. q. 12. & tradunt ex nostris Thomas Gramm. dec. 67. n. 9. Andr. Tiraq. de nobilit. c. 37. num. 140. Mart. Nauarr. in Manuali Confess. cap. 17. num. 120. * D. Coua. in Regula, Peccatum, 2. part. §. 8. nume. 1. de reg. iur. lib. 6. Pręterea vrget, quia cum dictę Regię sanctiones conditę sint à Principe, non recognoscente superiorem in temporalibus, cum non tractent de materia spirituali, nec sacris Canonibus aduersentur, in foro Ecclesiastico contra clericos obseruari debent. gloss. in ca. cum ad verum. in verbo. temporalium. 96. distinct. & in ca. ceterum. de donation. & in cap. 1. vbi Abb. & Doctores de noui oper. nunciat. latè Doctores in l. priuilegia, C. de sacros. Eccles.

Non tamen poterit clericus multari, pœnis dict. legibus sęcularibus aduersus laicos statutis, sed pro modo culpę iuris canonici pœnis, & pecuniaria multa pro arbitrio sui ecclesiastici iudicis imponenda, puniri debet. Nam cum pœnę illę, Sacris Canonicis Constitutionibus approbatę non sint, iudex Ecclesiasticus eas infligere non tenetur, ita in simili lege probat Gregor. Lup. in l. 57. in verbo, *Por tres annos*, tit. 5. part. 1. & suffragantur quę scripsi supra, cap. incip. Negociatores, annot. prima.

Illud

Illud autem noue, ſed verè affirmare audeo, quod licet clericus dictarum legum pœnis non poſsit multari, ſi tamen exercuerit prohibitam venationem, vel piſcationem, & repertus fuerit à iudice ſæculari, vel à miniſtris laicę iuriſdictionis, priuari poteſt auibus, canibus, alijſque inſtrumentis prohibitis; ſunt quidem hæc omnia Reipublicę nociua, & ideo per ſęcularem poteſtatem auferri poſſunt. Sicuti de armis vetitis quę à clericis portantur, ſcribit D.Couar.in pract.quęſt.c.33.num.fin.dixi ſupra d.c.55.

Clerici oberam dantes prohibitæ peſcationi, uel venationi à iudice ſęculari, & eius miniſtris, auibus, canibus, & alijs prohibitis inſtrumentis priuari poſſunt.

Non tamen circa huius capitis materiam eſt prętermittendum, quod ſi clericus aliquid ex illicita venatione, vel piſcatione acquiſiuerit, in animę iudicio non tenetur ad reſtitutionem, ita Couarr.in Regul.peccatum, in 2.parte, relection.§.8.num. 3. de regul.iur.lib.6. Mart. Nauar. in Manual.Confeſſ.c.17. num.124. qui allegans alios, teſtatur, id procedere ante iudicis condemnationem, non verò poſt.

B *Puniuntur arbitrariè*. Adde quod opinio hęc approbari videtur l.47. tit.6. par.1. cum dicit: *Venadores ni cazadores, non deuen ſer los clerigos de qualquier orden quier que ſean:* Vnde cum illis prohibita ſit venatio, nec iure pœna ſtatuta ſit, iudicis arbitrio puniri debent, ſed hoc intelligēdū eſt in clericis in minoribus conſtitutis ordinibus qui beneficia eccleſiaſtica obtinuerint, non verò aliàs, ita ex d.l.Patri, colligitur, cum dicit: *Ca de giſada caſa es deſpender en eſto lo que ſon tenudos de dar à los pobres.* Et ſic loquitur de clerico beneficiato, ita ad conciliandas Doctorum controuerſias eam not.Greg.ibi in verbo, *Venadores*.

C *Recreationis*. Adde qđ monachis nec recreationis cauſa venatio licet, etiam ſi proprios redditus in venatione habeant, vt eſt cōmūnis opinio, teſte D. Didaco Perez in l.1. tit.22.lib.2. Ordinam. qui in materia venationis plura lectu non indigna congerit.

D *Recreationis cauſa.* Adde veram rationem eſſe, quia in dubio delictū non pręſumitur, l.merito, ff.pro ſocio, cum alijs.

IOCVLATORES, GOLIARDI, SEV BVFFONES. Cap. LXXI.

1 *Horum nominum germana ſignificatio oſtenditur.*
2 *Clerici hiſtriones qua pœna ſint puniendi.*
3 *Ioan. Monachi opinio quadam exploditur.*

IOculatores † dicuntur latores ioci in publicum, facientes ſpectaculum proprij corporis, vt per Ioan.Monach.in c.1. de vit.& honeſt.cleric. in 6.per text.in cap. cum decorem, eod.tit.& per l.2.ff.de his qui not.infam. 1

& gloſſ.

& gloss. in d.c. 1. Hoc verò vocabulum Goliardos, vulgare est Gallorum: & Buffones, vulgare est Tuscorum, secundum Ioan. Monach. & gloss. ibi. Hos tamen alibi appellat Canon, histriones, 4.q.1. capit. 1. de consecrat. dist. 2. cap. Pro dilectione, secundum Ioan. Andr. & Domin. ibi, tamen in illis capitulis non fit mentio de aliqua ex tribus dictionibus prędictis, sed solum de histrione. Ex quo videntur dicti Doctores intelligere, quod idē
2 significat hęc dictio histrio, quod tres dictiones prędictę. Et † clerici, qui tales se faciunt, si per annum illam artem ignominiosam exercuerint, ipso iure carent omni priuilegio clericali. Si autem breuiori tempore, tunc si tertio moniti non resipuerint, carent etiam omni priuilegio clericali, ita disponit text. in d. capit. 1. & facit in proposito decretum Concilij Carthag. 4. à Gratiano transcriptum in c. clericum, 46. dist. vbi disponitur, clericum scurrilem, & verbis turpibus ioculatorem, ab officio esse retrahen-
a dum. Annus autem, de quo supra, continuus debet esse,[a] vt pœnam prędictam quis incurrat, vt not. Ioan. Monach. ibi, & Archidiaconus, Ioan. Andr. & Dominic. Vnde si in diuersis mensibus diuersorum annorum, qui simul iuncti vnum facerent integrum annum, quis veteretur prędicta arte, non haberet locum ista pœna, secundum Anchar. & Dominic. ibi.
3 Aduerte † præterea, quod licet Ioan. Monach. in d.c. 1. teneat, quod clerici in sacris non amittant priuilegium in isto casu, contrarium tamē tenet Archid. Ioan. Andr. Anchar. Domin. & Philip. ibi, possunt tamen recuperare ipsum priuilegium per dispensationem Episcopi, quando in hoc delinquens esset pœnitens, & verè contritus, secundum Ioannem Andr. & Anchar. ibi. & Domin. Et vide Barth. de Cassan. in Consuetudinibus Burgundię, fol. 50. in §. Septimò fallit, vbi limitando regulam, quod clerici non possunt de crimine coram sęculari Iudice conueniri, dicit, quod hoc fallit in clerico Goliardo, Buffone, vel ioculatore, qui tertiò monitus non desistit, quia talis est ipso iure priuatus omni priuilegio clericali. Ex quo videtur velle, quod propter hoc crimen clericus efficiatur de foro iudicis secularis. Pro quo etiam vide Stephanum Aufrer. in Clemen. 1. de offic. Ordin. Et licet, vt supra dictum est, Doctores teneant contra Ioan. Monachum, & sic, quòd hęc pœna procedat in clericis etiam constitutis in sacris, dicit Bart. Cassan. vbi supra, quod tutius est tenere opinionem Ioan. Monachi contra Archid. & sequaces, propter actualem degradationem. quę in hoc casu secundum eum videtur necessaria; Cuius opinionem videtur sequi Philip Probus, in addit. ad Ioan. Monach. Ego tamen credo, quòd opinio Archid. & aliorum, contra Ioan. Monach. sit vera. Nec obstat illud de degradatione, quod Barth. Cassan. vbi supra, dicit, quia non sequitur, est necessaria degradatio in casu isto, ergo benè dicit Ioan. Monach. dum asserit, quòd pœna ista non procedit in clericis constitutis in sacris:
quia

quia Doctores contrarium tenentes, non negant degradationem esse necessariam, licet de ea non faciant mentionem; & si necessaria est in casu nostro, etiam facienda esset in clerico in minoribus, quia ille etiam capax est degradationis, vt videbis infra super verbo degradari; neque constat ex verbis Ioan. Monachi quod ideò dicat, quòd clerici in minoribus constituti amittunt priuilegium, iuxta formam text. in d.c.1. quia in eis non est necessaria degradatio.

ADDITIO.

Debet esse. Adde quòd in dubio tempus à lege pręfixum continuũ esse debet, gloss.singular.in Rubr.ff.de diuers. & tempor. pręscript. quam reputat sing. & vnicam Ioan.de Imol. in Clement.1.colu.4. de in integr.restitut.idem tenet gloss.in c.2. in verbo, per annum, de tempor. ordin.lib.6. vbi Doctores tradiderunt. Ang.in l.si idem cum eodem, vbi Dec.num.5. ff.de iurisdict.omn.iudic.Ang.in l.vltima,§.quoties,ff.de public.& vectig. & in l.quoties in stipulationibus, ff.de verb.oblig.quę opinio ab omnibus approbata est. A

CARNIFICVM SEV MACELLARIORVM AVT tabernariorum officium publicè, & personaliter exercentes. Cap. LXXII.

1 *Clerici aliquod istorum officium publicè exercentes, si tertio nominatim moniti non destiterint, aut resipuerint, si coniugati sint, perdunt omne priuilegium clericale; si verò non coniugati, & omninò vt laici incedant, quamdiu pramissis institerint, eo ipso perdunt priuilegium clericale.*

2 *Clerici an debeant moneri nominatim, vel in genere, vt desistant à vilibus exercitijs, & an sufficiat monitio peremptoria.*

3 *Episcopi in his monitionibus terminum liberè possunt statuere.*

4 *Clericus si infra terminum monitionis, dimisit turpem vitam, & demũ reassumpsit, & vltimatè infra eundem terminum dimisit, an tunc locus sit pœnæ.*

5 *Clerici si alijs sordidissimis officijs, in huius capitis fronte non expressis vtantur, an pœna Clementinæ 1.de vita & honest.cleric.puniantur.*

CLerici † nominatim & tertiò moniti, vt ab huiusmodi officijs desistant, si non fecerint, aut officia illa resumpserint, coniugati omninò, non coniugati verò in rebus, & si omninò incedunt vt laici in personis, priuilegium clericale, quamdiu pręmisis institerint, eo ipso amittant. 1

Ita

Ita dispositum est per Concil. Viennense, in Clement. 1. de vit. & honest. cleric. Et aduerte, quod pœnam hanc incurrunt etiam clerici prędicta officia exercentes pro vtilitate dominorum, quibus seruiunt, quia in hoc non habetur respectus ad eum cuius interest, sed solum ad eum qui talia
a officia exercet per se, & publicè, [a] secundum Bonifacium ibi, propè finẽ, post Paul. & Guliel. Quem etiam ibi vide prius tenentem post Paul. quòd clerici puniuntur prędicta pœna, quamuis non exerceant continuè dicta officia, sed per dilucida interualla, dum tamen eo tempore quo non exercent, desistãt propter aliam causam, & non causa honestatis ordinis cle-
2 ricalis. Vt † autem pœnam hanc incurrant clerici, debent nominari pro-
b prio nomine, & expressè in monitione illis facienda, per glos. ibi, [b] in verbo nominatim. Quę quidem monitio debet fieri publicè in Ecclesijs per presbyterum, vel pręconem in scriptis, vel sine scriptis, vel in locis alijs publicis, secundum Guilel. de Monte Laud. ibi, quod tamen videtur intelligere Bonifacius ibi, prope finem, quando non possunt clerici apprehendi: nam si possent, monitio debet fieri in personis monitorum; quem etiã vide dicentem, quòd forsan sufficeret, si fieret monitio in loco habitationis, & vide Card. ibi, in 7. quęst. concludentem, quòd quando monitio fieret per circumlocutiones omninò specificas: tunc æque fit certificatio, sicut per nomen proprium: & in casu nostro talis monitio sufficeret, dum clarè constet de quibus fiat mentio, & idem tenet Zenzel. & Petrus de Anchar. & Bonif. & Imol. ibi, quos sequitur etiam Ioan. de Vanchel. in suo Breuiario, super d. Clementina, licet Paul. & Ioan. de Lignano teneant contrarium, secundum eum. Debet etiam esse monitio trina, adeò, quòd non sufficeret vnum peremptorium pro omnibus, vt notat etiam gloss. ibi, in verbo, Tertio. Et tenet Guiliel. & Bonifacius ibi. Card. autem in 8. quęstione concludit, vnam monitionem cum tribus interuallis ęquiparari in isto casu tribus monitionibus; & sic intelligit opinionem Zenzel. ne cõtradicat Stephano; & sic videtur, quòd † posit intelligi opinio Anchar.
3 & Ioan. de Imol. ibi, qui videntur simpliciter tenere opin. gloss. & Ioann. de Lignano & Zenzelij. In arbitrio pręterea est Episcopi, in his monitionibus statuere terminum quem voluerit, sed postquam statuerit, non licebit, eum immutare prius quàm lapsus fuerit, sed cum durat, prorogari ab eo poterit ex causa; ita Cardin. ibi post Laud. in 9. quęstione in fine. Et
4 aduertè, quod in † quantum supra dictum est, quòd reassumens officium prohibitum, ex prędictis, postquam dimisit, incurrit pœnam; limitandũ est, nisi reassumens dimittat illud durante termino monitionum, vt declarat gloss. ibi, in verbo, resumpserint, quam sequitur Cardin. ibi, post Laud. & Paul. in 10. quęstione. Et idem sequitur Imol. ibi, super eadem glossa. Quod tamen optimè sublimitat, & declarat Bonif. ibi, in colum. 4.

versic.

versic. Sed istud, vbi dicit, quòd prędictam limitationem putat veram, quando primò dimissio fuit facta simpliciter: nam tunc quia constat de causa dimissionis, & sumus in materia pœnali, intelligendum est prout placet ipsi monito, secus autem vbi constat de dimissione propter monitionem precedentem: tunc enim monitio fuit sortita suum effectum, & sic amplius non potest dici quòd durat terminus monitionis, & ideò reassumptio per eum facta, nocebit ei, tamquam facta, expirata iam monitione, licet postea ductus pœnitentia, quia reassumpsit, dimittat intra terminum sibi datum in monitione. Item † nota, quòd si clericus vtatur alijs vilibus officijs, vt puta, aptare pelles, si sint lenones, vel balneorum publici custodes, non incurrunt prędictam pœnam, c licet videatur in talibus esse identitas rationis, & in aliquibus eorum maior ratio, vt colligitur ex gloss. 4. in d. Clement. & ex his quę not. ibi. Cardin. quamuis contrariũ teneat Zenzel. ibi; quem videtur sequi Bonifac. ibi, in colum. 2. Qui etiam addit, quod si clericus exerceret officium mundandi cloacas, forsan haberet locum pœna d. Clementinę, quod ego non opinor verum, sequendo dictam opinionem Card. post gloss. quia si lenones non comprehenduntur sub ea, quia non sunt expressi, multò minus mundantes cloacas. Crederem tamen, quod etsi tales non comprehendantur, quia ille text. videtur specialiter prohibere illa officia ibi expressa, ex eo fortè, quòd in illa ętate frequentius peccabatur in illis, secundum Card. ibi. Si clericus vteretur aliquo ex prędictis officijs, vel similibus vilibus, vel inhonestis, si monitus non desisteret, puniendus esset superioris sui arbitrio, attenta officij, & personę qualitate, & temporis diuturnitate, & alijs quę infra in arbitrarijs consideranda tradimus. 5 C

ADDITIO.

P*Er se & publicè.* Adde gloss. not. hoc tenentem in verbo, publicè, & personaliter, in Clement. 1. de vita & honest. cleric. quam ibi sequitur Petrus de Anchar. not. 3. Card. Flor. not. 5. Ioan. de Imol. colum. 3. Vnde dixit egregiè Archid. in c. nulli, 44. dist. quod clericus qui non per se, sed per alium tabernariã exerceret, non dicitur tabernarius, idem sequitur Domin. in cap. 1. colum. 2. versic. nota istam gloss. de vita & honest. cleric. in 6. & ad hoc allegat tex. in c. significante, de appellat. vbi Canonici quidam ius habebant vendendi carnes, & scribit Domin. se aliquando defendisse clericum, qui in domibus Ecclesię tabernam tenuerat, vendendo vinum, quod ex suis vineis collegerat, non tamen in propria persona administrauerat, sed per alium, & sequitur ibi Philip. Franc. colum. 2. & vide Abb. consil. 6. incip. Casus super quo, lib. 1. qui loquitur de clerico vendente vinum, & ceteros fructus ex suis prędijs, sunt etiam videnda quę A

scripsi

scripsi supra cap.incip.Negociatores, annota.prima. Quibus suffragatur text.in c.vltimo,ne cleric. vel monachi, in 6. vbi clerici criminalem iurisdictionem possunt exercere per alios, licet per se ipsos facere non sit eis permissum, text.in Clement.in agro, §.porro, in fine in verbo. *Personalem*, de statu monachorum.

Et conducit text.à sensu contrario, in l.in honorib.§.1. ff.de vacat.muner.vbi scriptum est, non alios fisci vectigalium redemptores à muneribus excusari, quàm eos qui presentes negocium exercent: quasi scilicet illi exercere non censeantur, nisi ipsi presentes exerceant. Et similis est propemodum text.in l.vltima, ff.de excusat tutor. vbi qui in collegio pastorum sunt, à tutela excusantur, si modò per semetipsos munus illud exerceant, ex quo not.Bald.quod Doctor.non debet habere salarium, nisi per se legat non verò per substitutum,quem etiam ad hoc not.Roman.in rep.l.si verò, §.de viro, fal.24.ff.solut.matrim.& in Sing.64.

Sed his refragari videtur text. in l.2.§.1.ff.de admin.rerum ad vsum ciuit. pertin. vbi quod quis suo nomine exercere prohibetur, id nec per subiectam personam facere debet, ideò si Decurio subiectis aliorum nominibus predia publicè colat, que decurionibus conducere non licet, secundum legem vsurpata reuocantur, & ibi not.gloss.quòd illud quod nō possum per me, nec per alium possum, vbi gloss.multos text.concordantes allegat. Sed quamuis hoc verum sit, minimè procedit, quando lex vel statutum considerat actum ipsius persone exercentis, vt in vilissimis, & sordidis officijs, hoc capite expressis, in quibus vilitas in eorū vsu perpenditur, ita singulariter Andr. Alciat.in tract. presump.regul.1. presum. 48. num.10. Sed si verum est clericum, qui dicta sordida munera per interpositam personam exercet, puniendum fore, non quidem pœna ordinaria d.Clement.1. de vita & honest. cleric. non tamen à culpa vacet, etiamsi per alium exerceat, vt tenet gloss.precitata, quam Doctores ibi sequuntur. ideò arbitraria pœna puniri debet, pro modo culpe.

Poterit etiam Iudex Ecclesiasticus contra laicos merces vendentes procedere, si in his aliquid turpe, vel illicitum commiserint, veluti si merces mixtas cum alia specie ignorante emptore vendiderint, quod notatu dignum est, ita scribit Abb.in c.1.de empt.& vendit.quem sequitur Anton. Burgens.ibi, Roman.Sing.526. & ante hos opinionem istam tenet Abb. antiquus, in d.c.1.de empt.& vendit.quem originaliter legimus, scribit etenim ibi, magistrum suum illius textus authoritate consuluisse, iudicem Ecclesiasticum debitis penis punire posse laicos aromatarios immiscentes fabarum farinam in cera venali, quem ibi Andr.Siculus sequutus fuit, & Aufrer.in rep.Clement.1. de offic.ordinar. post regul.4. de potestate Ecclesie super laicis & rebus eor.versic.3.Nec ista puniendi facultas tolli potest

teſt à iudicibus Eccleſiaſticis, per ſecularem poteſtatem, ex tranſcurſu cuiuſcumque temporis: quia contraria conſuetudo eſſet nutritiua peccati, & vrgeret in Reipublicę perniciem, ita Hoſtienſ. Ioan. Andr. Abb. Cardin. & Barbat. in d.c.1. Quam opinionem communem eſſe profitetur Nicol. Boer. deciſ. 69. nu. 21. & inſignis D. Couar. lib. 3. variar. reſolut. c. 14. num. 5. ſcribit tamen Boer. d. deciſ. quòd in regno Francię contrarium ſeruatur ex generali conſuetudine, qua poteſtas hęc tantũ tributa eſt ſecularibus magiſtratibus, abrogata in hoc Epiſcoporũ clericorũq; iudicum iuriſdictione; quod ẽt apud Hiſpanos antiquiſsima cõſuetudine receptum eſt, teſte D. Couar. in d.c. 14. quam conſuetudinem validam eſſe ſcribit gl. in d.c. 1.

Iudex Eccleſiaſticus cõtra laicos mercatos deprauatas vẽdentes ꝓcedit de iure, nõ verò in Hiſpania.

B *Gloſſa ibi.* Adde Abb. qui hanc ſententiam ſequutus, dictam gl. ſing. eſſe fatetur, in cap. ex tuę, num. 4. de cleric. non reſident. & vide Abb. & Doctor. in c. vltimo, de vita & honeſt. cleric. Alex. in l. contumacia, ff. de re iudic. Dec. in c. conſuluit, nu. 11. de offic. deleg. Barthol. Caſſ. in Conſuetud. Burgũd. Rubr. 4. §. 23. in gloſſ. *Sera ſeuffiſament.* nu. 18. Verum tamen eſt, quòd ſi Epiſcopus publicè denunciet in Synodo, ſeu Synodalem Cõſtitutionem faciat, qua precipiat, ne clerici dicta ſordida munera exerceant, tale pręceptum vim habere trinę monitionis. Ita Hoſt. in Summa, ne clerici vel monachi, §. quę sũt permiſſa, in fine, verſ. ego intelligo. Quẽ ſequitur Gregor. Lup. in l. 49. tit. 6. in verbo, *Amoneſtar tres vezes.* par. 1.

C *Prædictam pœnam.* Adde Barthol. Caſſan. idem tenentem in conſuet. Burgund. Rubr. 1. in gloſſ. *S'il n'a grace.* num. 62.

ALEATORES. Cap. LXXIII.

1 *Ludere ad taxillos clericis prohibitum eſt.*

2 *Clericus publicus aleator qua pœna puniendus ſit, serioſe traditur.*

3 *Sæculares iudices, licet non poſſint ex huius Regni legibus inquirere contra luſores poſt duos menſes, neque contra eos qui duos tantum argenteos luſerint, iudices tamen Eccleſiaſtici non debent etiam in his caſibus, clericos impunitos relinquere.*

4 *Clericus compelli poteſt parte petente ad reſtitutionem eorum, quæ lucratus eſt in ludo: licet terminus de iure Regio praſixus, fuerit lapſus.*

5 *Clerici luſores non ſolum puniendi ſunt, ſed etiam ludi participes.*

ALea † quidem (ſi Calepino credimus) ludus tabulę eſt, & omnis ludus in varietate fortunę conſiſtens. Vnde aleator dicitur, qui ſępè alea ludit: ludere autem ad aleas, & taxillos, clericis prohibitũ eſt, [a] vt in c. Cleric. de vita & honeſt. cleric. quod ideò prohibitũ videtur, propter plura crimina quę in talibus ludis perpetrari ſolent. [b] quorũ 16. refert Hoſt. 1 a b

in sua Summa, in tit. de excessib. Prel. in §. Clericus, & vide Florent. in 2. part. tit. 1. c. 23. §. 6. colum. 1. & duabus seq. vbi dicit, quòd quot sunt puncta in taxillis, tot sunt scelera in ludo, & ponit 21. peccata quę in illo interueniunt, quę omnia ad literam transcripsit Petrus de Rauenn. in suo Al-
2 phabeto aureo, in verbo, ludus. Pœna autem clerici † publici aleatoris,
c est, vt repellatur ab obtinendo beneficio, c etiamsi nunquam fuerit monitus vt desistat à ludo, probatur in capit. inter dilectos, de excess. prelat. iuncta gloss. in d. c. Cleric. in verbo, ad aleas. Vnde dicit Abb. in d. c. inter dilectos, quod collatio facta tali, est nulla, si de hoc constabat, tanquam
d facta vili & indigno: d & si non constabat, quia erat occultus, debet irritari. Quæ vltima verba Abb. displicent. Nam si hęc est pœna aleatoris publici, quomodo occultus aleator illa punietur? beneficio autem obtento, non priuatur propter ludum, secundum eum, sed mitiori pęna plecti debet. Ex quo videtur, quod est pœna arbitraria. Si autem monitus non se correxerit, tunc potest beneficio priuari, secundum eum, qui allegat text. in c. 1. 36. distinct. quę alias est 35. qui text. hoc expressè non dicit, sed quòd clericus deseruiens aleę, aut desinat, aut damnetur, & non aperit quę sit pœna. Vnde magis mirandum est, quòd Dom. & Prepos. ibi, summando text. eundem, videtur tenere, quòd per illum textum imponitur pœna depositionis; quod etiam videtur tenere Siluest. in Summa, in verbo, ludus, in versic. Quartò quęritur, dum dicit, quòd patet esse peccatũ mortale ludere clericis, ex pœna, quę est excommunicatio, vel depositio, vt distinct. 35. Episcopus, qui est idem text. de quo supra, quia omnes Doctores solum ad hoc moueri possunt propter illud verbum, *Damnetur*, Et predictam tamen opinionem Abb. sequitur simpliciter Ioan. Baptist. Caccialup. in tract. de ludo, in 12. quęst. licet non referat Abb. sed allegat solum Doctores in d. cap. inter dilectos; & idem fere ad literam facit Paris de Puteo, in tract. de ludo, in colum. 11. num. 44. licet de Dominico & Preposit. nullus eorum meminerit. Ego verò in pœna huius delicti non facile opinor quod posset describi certa doctrina, quippe peccatum variari debeat ex circumstantijs occurrentibus, quę ad aggrauãdam vel minuendam eam animum iudicis inclinabunt, ideoque arbitrari eum oportebit, quanta sit consuetudo ludentis, & quę quantitas pretij, & qualitas personarum, qualisuè exempli pernicies, & an in hoc delinquentes occasione ludi diuina deseruerint officia, quibus interesse tenebantur, aut si Sacramẽta desierint ministrare. Et prout hęc omnia accidisse compererit, sic delinquentes in hoc punire debebit. Vnum pręterea semper aduertat Iudex, quod cum in his precipuè Regnis longè grauius puniant eorum
e leges ludentes ad taxillos, e quos idioma Hispanum *Dados* appellat, & hoc genus ludi in oculis omnium detestabilius sit, sic debet ipse arctiori

pœna

pœna clericos qui in hoc deliquerint coercere. Si verò clericus proprio ludo id adiunxerit, quod alijs ludere volentibus mensam paratam habet, in qua alios ad ludendum prouocat, ac recipit, tunc quidem grauiori pœna quàm in prędictis casibus plectendus est. Admonitos pręterea † velim in hoc articulo omnes Iudices, horum pręcipuè Regnorum, quod licet eorum legibus sancitum sit, quòd post duos menses non possint iudices inquirere contra lusores, [f] nec contra eos, qui duos tantum argenteos luserint, procedere, [g] ipsi tamen contra clericos, & post dictum terminum, & infra prędictam quantitatem, poterunt, & debebunt procedere, ex ratione: quia cũ longe inhonestius, & magis prohibitum sit clericis quam laicis vacare ludis, non videtur decens esse, dictarum legum sanctiones in clericorum ludentium patrocinium admittere. Atque ex ea crederem † ratione posse firmari, quòd licet eędem leges patrię breuem terminum pręfixerint ad repetitionem amissorum in ludo, etiam eo lapso damnari poterit clericus ad restitutionem eorum quę lucratus est, eo qui amiserit, repetente. Et quòd in hoc attendendum sit tempus à iure communi pręfinitum ad repetitionem prędictorum, de quo in auth. Alearum vsus. Et per Abb. in d. c. Clerici, de vit. & honest. cleric. Non solum † autem Iudices Ecclesiastici in puniendis clericis lusoribus debent esse peruigiles, sed & inspicientes, & participes [h] tantum, etiam punire debent pœnã, quę ipsis condigna videbitur, Imperatoriarũ legũm zelum imitantes, qui clericos ad tabulas ludentes, vel participes ludentium, aut inspectores, tribus annis à ministerio prohiberi iubent, & in monasterium detrudi. vt in Auth. Interdicimus, C. de Episcop. & cleric. & in §. Interdicimus, in Authent. de Sanctiss. Episcop. colum. 9.

Margin: 3. f g 4 5 h

ADDITIO.

A *Clerici & religiosi à ludis repellantur.*

P*Rohibitum est.* Adde Concilium Trident. Sess. 22. c. 1. de reformat. & Sess. 24. c. 12. & Regiam l. 57. tit. 5. part. 1. cùm dicit: *Otro si no deuen iugar dados, nin tablas, nin pelota, nin teinelo, nin otros iuegos semeiantes destos: porque ayan de salir del assessegamiento, nin para se à verlos, nin à tenerse con los que iuegan.* Et ea ratione verè iudicio meo scribit Dom. Soto, de iustit. & iure, lib. 4. q. 5. art. 2. quòd sacerdotibus vix citra mortale peccatum vti licet ludis vetitis, ac pręsertim Religiosis, & Pręsulibus, quia ludus illis non qua ratione sęcularibus, sed quia contra eorum est honestatem, prohibitus est. Quòd autem author noster hic num. 2. sequitur, possunt sanè clerici vel monachi sine vlla culpa etiam veniali chartis lusorijs ludere ob honestam causam (puta) ad excitandum vel recreandum socium ea re indigentem, dummodò non frangãt legem vllam, ad mor-

tale peccatum obligantem, ita Nauarr.in Manuali, cap.19. num.3.

Sed an clerico ad Schacos ludere liceat, vide Ioan. Andr.in c.clerici, de vita & honest. cleric. qui tenet quòd sic. Idem tenet gloss. in §.interdicimus, in Authen. De sanctiss. Episcop.col.9.& in Auth Interdicimus, C.de Episcop.& cleric. vbi Odofr. & Alber. idem sequuntur Archid. & Præpos. in c.Episcopus, 35, dist. Innoc.in c.Iator, de homic. quam opinionem communem esse fatetur Abb.nu.4. in d.c.clerici. Bertachi.in tract. de Episc.1. caus.f.p.q.7.Aug.ad Ang.in tract.malef.in parte, *Metidore de mali dadi*, num.3. Iul.Clar.lib.5.Recep.Sent.§.ludus, vers.quero, nunquid. Gregor. in d.l.par.in gloss.incip. *Teiuelo*. Quę communis, & recepta sententia limitari debet, nisi clericus luderet ad Schacos auaritię causa, ita Archid. in d.c.Episcopus, & Imol.in d.c.clerici, col.9. & alij ex præallegatis.

B *Perpetrari solent*. Quibusdam vulgaris carminibus, quę carmina refert Host.in Summa, tit.de excessib.prælat.§.clericus. Plato quidem rectè videtur annotasse aleam & reliquas perniciosas artes à Dęmone quem nominat *Theuth* inuentas esse, ita Plato in Phędro, & aliquas rationes luculentas prohibitionis aleę scribit Ioan.Sales Betiensis lib.1. Polycratici, c.5.

Et qui plura alia de taxillorum & alearum pernicie, & detestatione videre desiderat, legat Paridem de Puteo, Ioan.Baptist. Caccialup. Steph. Cost.in suis tractat.de ludo editis, Troilum Maluet.in suo vtili tractatu de Sordi. Iodoc. Damhuderius in pract. crim.cap.126. Thom.Grammat.decis.11. nu.7. & nouissimè Fra.Franc. Alcocer in tractatu de ludo; & egregiam additionem ad Doctor.Didac. Perez in l.37. tit.19.lib.8. Ordin.cuius auctorem ideò non nomino, quia mihi incertus est, quis is fuerit, cùm in toto illo opere non appareat.

C *Ab obtinendo beneficio*. Vide nouissimè Iacob. Menoch.lib.2. de arbitrar.iudic.quęst.Centur.4. Casu 399, num.3. Iure verò ciuili ea pœna statuta erat, quòd si clericus post monitionem Prælati aleę indulgeret, per triennium proprio munere suspendendus erat, text.in d. Authentica interdicimus, & in d.lib.57. Quę quidem pœna cum iure canonico approbata non reperiatur, ecclesiastici iudices eam clericis infligere non debent, sed eas pœnas quę sacris Canonibus sunt approbatę, vel aliam arbitrariam pro modo culpę, & consuetudine ludentis, ita declarat Gregor. in d.l.partit.in gloss. incip. *Por tres annos*. Qui nostri auctoris hoc capite meminit.

Clericus qui ludo indulget qua pœna plectēdus sit.

Hoc de clericis, sed cum crimen hoc sit mixti fori, vt annotarunt Ang. Aret.in tractat. malefic. in verbo, *Metidore de falsi dadi*. num.12. Paris de Puteo in tractat.de ludo.num.43. Petrus Auendan. neminem tamen allegans de exequend.mandat.Reg.2.part.c.9.num.fin. Ideoque laicus lusor punitur in primis, pœna priuationis communionis, vt sancitum fuit in sacro-

Iudex ecclesiasticus an laicos lusores possit debitis pœnis punire.

sacrosancta Elibertina Synodo, cap.79.& refert Specul.in tract.de modo generalis Concilij, sub rubr.62. Deinde pœna arbitrio Episcopi iniungitur, ita Amodeus de Castello in tract. Syndicatus, nu.93. Iacob.Menoch. vbi paulò ante allegaui, sed in forensibus actionibus, apud Hispanos hoc receptum non est, nec vidi vnquam iudices ecclesiasticos huius criminis ratione, contra laicos procedere.

In hoc tamen amplissimo Archiepiscopatu Toletano, nouissimè pœnę contra clericos huius criminis reos, sunt statutę, in lib.3. Constit.de vita & honest.cleric.cap.7.in hæc verba: *E statuymos y mandamos, à todos los Clerigos constituydos in sacros, ò beneficiados de qualquiera dignidad, ò prehemmencia que sean, en este Arcobispado, no iuegen en publico, ni en secreto, à iuegos prohibidos de derecho, especialmente à los tablas dados, ò naypes, dineros ni iojas ni preseas, ni presten dineros à otro para iugar. Ni assistan para atenerse a algunos que iuegan ni consientan que otros iueguen en sus casas. Y si lo contrario hizieren restituygan lo que ansi ganaron, e incurra cada vno en pena de dos ducados la primera vez para la fabrica de la ygle sia donde fueren parrochianos denunciador, y pobres, por yguales partes. Y por la segunda vez la pena doblada. Y por la tercera demas y aliende de las dichas penas, que de la pugnacion à el aluedrio de los iuezes que de ello conecieren, segun la calidad del excesse, y los clerigos que consienteren que se iuegue en sus casas sean obligados à pagar todo el interesse que se perdiere, y se lo puedan pedir y los iuezes condenar en ello. Y si detro de nueue dias no vuiere quien lo pida, que el nuestro fiscal, ò alguazil lo pueda pedir. Y sea la mitad pera el, y la otra mitad para los pobres quel iuez por bien tuuiere de lo aplicar.* Hactenus Synodalis Toletana constitutio, circa quam illud notandum existimo quod ad hoc, vt clericus condemnari possit, grauioribus pœnis quę ibi imponuntur. Si secundo, vel tertio luserint, oportet quòd primo sit condemnatus, vt possit pœna secundi criminis multari, & secundo vt tertia pęna imponi possit ita ex dicta Constitutione colligitur, & sic similes Regias constitutiones interpretatur doctissimus Auend.de mandat.Reg.2.part.cap.9.num.9.

Synodalis Toletana cõstitutio interpretatur.

Possunt tamen in hoc Archiepiscopatu clerici impunè ludere, ita vt ludus sex argenteos non excedat, & sic causa alicuius prandij, & hoc raro & non publicè, ne inde scandalum generetur laicis, vt in c.8. dictarum Constitutionum lib.3. tit.de vita & honest cleric.

Vili & indigno. Adde quod ego quidem opinor non omninò verum esse, quod collatio beneficij facta infami, sit nulla, nam eam validam fore ante sententiam tenuerunt Federic.conf.50. Cardin.& Felin.in c. querelam, de iureiurand. text.vbi Innoc.in c.inter dilectos, de excess.prelat. & pręmittit Calderin.consil.20.tit.de prębend. Felin.in c.2.col.4. de rescript. D

Nisi ea collatio facta sit infami notorio, infamia quidem iuris, tunc enim collatio est nulla ipso iure, quemadmodum explicat Abb. in cap. inter dilectos, num. 6. & in c. super eo, de electione. Felin. in d. cap. 2. num. 4. Siluan. in tract. de benefic. 3. parte quęst. 3. colum. 5. Hęc de infamia iuris, nam de infamia facti tradit Caldenn. d. consil. 20. & Martin. Nauar. in c. si quando, colum. 52. de rescript.

E *Ad taxillos*. Qua hodie pœna ludentes ad taxillos in hoc regno puniantur, vide l. 2. tit. 10. lib. 8. Ordinam. & Pragmaticam regni conditam à Ioanna Regina, Caroli Cęsaris matre, Burgis anno 1528. quę nouissimè collocata est lib. 8. Ordinam. noui. tit. 7. l. 7. & vide nouissimas alias pœnas contra lusores constitutas, in l. 15. tit. 26. lib. 8. Ordinamenti noui.

F *Contra lusores*. Vide l. 116. in Madritijs Cõuentionibus celebratis ann. 1528. quę hodie est l. 10. tit. 7. lib. 8. Ordinam. noui. Et not. quòd licet iure Regio limitatum sit tempus, scilicet, octo dierum, ad repetendum amissum in ludo, & ad procedendum per inquisitionem, sint duo menses statuti, in clericis, (vt autor noster hoc cap. scribit) dicta Regia Constitutio seruanda non est, eodem modo nec in scholaribus, quibus lapso illo termino amissorum in ludo fit restitutio, & hoc casu incorrupta est l. vltima, C. de religio. & sumptibus funer. ita in inclyta illa, totóque orbe celebratissima Salmanticensi Academia seruari testatur Addit. ad Did. Perez, in l. 37. tit. 19. lib. 8. Ord. Et iustissimum est, quod nostra Complutensis Academia idem obseruet.

G *Procedere*. Vide l. 63. in Madritijs Conuentionibus, celebratis anno 1534. quę est hodie 11. tit. 7. lib. 8. ordin. noui.

H *Participes*. Adde Cinum & Bald. in Auth. Interdicimus, C. de Episcop. & cleric. qui eleganter scribunt, quod si statuta pœna ludenti imponatur, eadem ludi particeps multandus est: quam opinionem sequutus fuit Angelus, & ibi Aug. Arim. vbi supra, num. 7. quod pro multis legibus huius Regni est notandum: Vnde scribit Fulg. in d. Authēt. Interdicimus, quod si quis iurauit se non ludere, & det alteri pecuniam, vt suo nomine ludat, à periurio minimè excusatur, cuius opinioni assentitur Aug. Arm. in d. loco, num. 11. quod multum notandum est.

BONA ECCLESIÆ DILAPIDANTES.
Cap. LXXIV.

1 Dilapidator bonorum Ecclesię, à dignitate est remouendus.

2 Clericus patronus, qui res Ecclesię alienat, vel illis damnum infert, qua pœna sit coercendus.

3 In hoc delicto dilapidationis bonorũ Ecclesię, tria specialia reperiuntur.

4 Elegans

4 Elegans traditur forma procedendi in hoc dilapidationis crimine.
5 Exploditur quædam Anton. opinio, & postea in quodam casu recipitur.
6 Potestas alienandi licet pendente lite à iure interdicta sit, super suspicione tamen dilapidationis factum iudicii requiritur.

SI quis dilapidator est bonorum Ecclesię, hęc est manifesta & rationabilis causa quare potest à dignitate remoueri, probat tex. in c. 2. de statu monac. circa fi. & vide text. in c. Si quis presbyter, 50. dist. quem sic summat Prępos. Presbyt. vel Diaconus vendens sacra vasa Ecclesię, deponendus est, poterit tamen episcopus cum eo dispensare; qui text. etiam probat, quod clericus in hoc committit sacrilegium. Patronus verò clericus, qui res † Ecclesię alienat, vel illis damnum infert, si requisitus non restituit, suspenditur ab officio & beneficio, donec emendet, & si adhuc noluerit emendare, debet deponi, ita etiam disponit text. in l. 3. tit. 15. par. 1. Et nota † quod in isto casu dilapidationis tria specialiter reperiuntur secundum Anton. post Hostiens. in ca. Licet Heli, de simon. pen. colum. Primum, quod absens & contumax condemnatur, etiam lite non contestata. Secundum, quod propter solam suspicionem suspenditur ab administratione is, contra quem fit inquisitio. Tertium, quod quilibet auditur accusans: quę etiam tria specialia refert & sequitur Anan. ibi, in columna 6. Prius tamen admittendi sunt quorum interest, 16. quęstione 7. cap. Filijs, & 2. quęstio. 7. Quapropter. Forma verò procedendi contra † dilapidantem est, quod formentur duo processus, primus de suspitione dilapidationis, in qua summariè procedi debet: quia timetur, ne is, contra quem est inquirendum de veritate, & officiales corrumpat, & inquisitionem veritatis impediat, in qua procedi potest summatim & sine scriptura ad effectum, vt probata suspicione detur sibi coadiutor, & interdicatur vtrique omne genus alienandi, & tūc probata suspicione licet leui, & per coniecturas, debet suspendi ab administratione, quę suspensio operatur effectum, quod solum perdet potestatem administrandi in temporalibus, non verò in spiritualibus. Secundus processus de veritate dilapidationis, in quo proceditur plenariè, & inuenta veritate, deponitur ab administratione in perpetuum, taliter, quod quo ad actum, & quo ad ius, remoueatur ab administratione spiritualium & temporalium, licet non degradetur ab ordine, & sic eijcietur dilapidator ab Ecclesia, & alijs pręficietur, & eiectus remanebit in ordine, sed non habet ordinis executionem, cum sit effectus infamis per sententiam. Quę omnia colliguntur ex Archid. in cap. Vobis, & in cap. Vulteranæ, 12. quæ. 2. & Anton. in d. cap. Venerabili, de offic. delegat. & in cap. Licet Heli, de simon. & ex Ioan. de Anan. ibi, column. 5. & ex Abb. in d. cap. Venerabi-

li,complectendo substantiam dictorum suorum: Abb.tamen, vbi supra, in hoc secundo processu quando de veritate agitur quo ad pęnam imponendam conuicto de dilapidatione, distinguit, quod aut fuit actum criminaliter, & debet deponi, allegat text. in c. Apostolicos, & c. Monemus, 12. quęst. 2. cuius opinionem sequitur in hoc Prep. in d.c. Vobis, propè fin. Aut fuit actum ciuiliter, & debet solum remoueri à beneficio, & alius est ad illud promouendus, allegat tex. in d.c. Licet Heli, quam distinctionem habuit ab Anton. ibi, licet eum non referat, qui etiam plus dicit, quod debet deponi etiam ab ordine, & vide eundem ibi, & in d. c. Licet Heli, tenentem quod si prelatus non potest cōuinci de dilapidatione, & est infamatus, debet se purgare. Et aduerte quod Abb. in d.c. Venerabili, dicit, qđ hic processus de quo supra habet locum, quādo procedit per viam inquisitionis seu denunciationis, sed si accusatur quis de dilapidatione, non est necesse vt prius inquiratur, an sit suspectus, sed potest procedi super veritate. Cum autem totus hic noster libellus in denunciatione fiscalis, & non in accusatione fundetur, per hoc constat quod debebit in nostro proposito formari duplex processus. Dicerem preterea, quod licet verum sit quod Abb. dicit, quod accusationem non est necesse precedere inquisitionem de suspicione. Si tamen accusator peteret pendēte accusatione, accusatum suspendi ab administratione, tunc necesse esset saltem, summariè de tali suspicione cognosci, & illa probata, posse procedi ad suspēsionem, vt supra, quia sola pendentia accusationis de dilapidatione, non sufficeret ad suspendendum reum ab administratione, vt notat Anton. in d.c. Licet Heli, col. pen. & Prep. in d.c. Vobis. 12. quęst. 2. Sed in materia huius nostri c. vide Abb. in d. cap. Licet Heli, penult. col. vbi dicit, quod in veritate super modo procedendi contra dilapidatores iura loquuntur vario modo, quia principaliter habemus text. de ista materia, ibi in d.c. Licet Heli, & in d.c. Venerabili, & in cap. Vobis, & in cap. Vulteranæ, 12. quęstio. 2. cum alijs, & videtur quod non possint rectè reduci ad concordiam, nisi vnum suppleatur per aliud. Vnde putat ipse propter hanc iuriū varietatem esse committendum iudicis arbitrio, quam viam debeat accipere, & ideo considerata qualitate denunciantium & denunciati & fama, si quę habetur, quandoque iudex à principio interdicit potestatem alienandi, prout factum fuit in d.c. fin. de accusat. Quandoque interdictione non facta, procedit super suspicione, vt ibi: & probata suspicione, poterit secūdum eius qualitatem & quantitatem in partem vel in totum suspendere, vt ibi, vel dare sibi coadiutorem, vt in d.c. Venerabili, & quod sic possunt reduci ad concordiam iura, & opiniones plures quę versantur in hoc. Cuius opinionem videtur quodammodo sequi Fel. in d. cap. Venerabili, dū in nostro proposito, & in materia dilapidationis, videtur se remittere ad Doctores,

ibi,

ibi, maximè ad Imol. ibi & ad Abb. in dicto cap. Licet Heli.

Et nota, † quod dicit Ant. in dict. c. Licet Heli, in penultima colu. quod
dicitur probari ſuſpicio dilapidationis, ſi Eccleſia habeat magnos redditus 5
& nihilominus prælatus eſt magnis debitis obligatus, & quod non poterit
ſe excuſare obtentu nobilitatis, quia quantumcunque ſit nobilis, debet
ſe ſtringere & temperare, ſecundum Eccleſiæ facultatem. Quod non vide
tur ſimpliciter tenendum; quia ſi prælatus dilapidat redditus annuos Ec-
cleſiæ ad ſuam tantum menſam pertinentes, non dicetur tunc dilapidare
bona eccleſiæ, ſed redditus ſuos. Propter quod non videtur eſſe proceden-
dum contra eum tanquam contra dilapidantem bona eccleſiæ niſi intel-
ligat Ant. quando debita, quibus erat obligatus prælatus, eſſent contracta
ratione eccleſiæ: nam cum ad illa etiam teneatur ſucceſſor; iuxta text. in
c. 1. de ſolut. dicetur tunc dilapidare bona dignitatis, quum per ſuperflui-
tatem ſuorum ſumptuum obligat ſucceſſorem ſuum in ea. Inſuper Barb.
in d. c. Venerabili, in 6. & 7. col. ſimpliciter refert plures & varias opinio-
nes in iſta materia, & poſt earum relationem dicit, quod magna moleſtia
eſt ſibi in auferendis tot opinionibus, & quod veritas non habetur ex il-
lis, & quod eſſet neceſſaria Papalis deciſio, vt tot iura varia & diuerſa re-
ducerentur ad concordiam, & poſtea in col. ſeq. refert opinionem Legi-
ſtarum in propoſito, & dicit, quod etiam ex dictis eorum non apparet ve
ritas, ſicut neque ex dictis Canoniſtarum, & quod ſoluat Apollo. Et tan-
dem ipſe pro veritate dilucidanda in iſto paſſ. ſuſcipit duos caſus exami-
nandos. Primum, an pendente lite ſuper ſuſpicione dilapidationis, ſit
interdicta ipſo iure poteſtas alienandi, an ſit interdicenda à iudice. Secũ-
dum, an ſit interdicenda adminiſtratio, an debeat dari coadiutor, quos
duos caſus proſequitur per duas colum. ſequentes, & tandem ex eis elicit
tres Concluſiones. Quarum prima eſt, † quod licet à iure ſit poteſtas alie- 6
nandi interdicta pendente lite ſuper ſuſpicione dilapidationis, tamen re-
quiritur factum iudicis; quam dicit eſſe contra Hoſt. & ſequaces, de quo
articulo vide Aretin. in d. c. fin. de accuſat. reliquas duas referre non curo,
quia primam earum dicit eſſe contra gloſſas Decreti, & Decretalium, &
contra omnes Doctor. vſque ad ſuos dies. Secundam dicit eſſe contra Scri-
bentes, propter quod ſatis videntur parũpẽdendæ à Doctoribus, qui ma-
gis veritatem, quam ſuperfluam ſubtilitatem quærunt, & referre ſtudent.
In tanta igitur Doctorum varietate, non mirum nos quid verum ſit non
facile poſse eligere. Vnde dicitur poſſe teneri formam duplicis proceſ-
ſus, de qua ſupra, cum temperamento opinionis Abb. in d. c. Licet Heli, in
qua multum credit in hac materia committendum arbitrio iudicis.

ADDITIO.

Adde, quod huius capitis argumentum vehementer exposcit, vt hoc loco scribantur potissime pœnę, quibus bonorum Ecclesiæ, Monasteriorum, & aliorum piorum locorum, alienatores, vsurpatoresque puniantur. Hoc sanè Canonicę nostrę practicę accommodatissimum est, nec alibi opportunius tractari potest.

Prima igitur pœna est, quod qui bona Ecclesię alienat, deponi debeat, cap. Diaconi, 12. quęst. 2. cap. si quis, de reb. Ecclesię non alienand. Regia lex 11. tit. 14. par. 1. Si tamen clericus, qui ad rem alienatam conuenitur, statim restituerit, vel damnum Ecclesię resarcierit, à dicta pœna est immunis; ita scribit Hostiensis in Summa, titulo, de alien. rerum Ecclesiæ, §. & quæ sit pœna. Idem tenuit glossa, in cap. 1. 17. quęst. 4. Idemque sequuti fuerunt veherandę antiquitatis viri, nempe Tancred. Vincen. & Gofredus, in cap. sicut, de elect. Contrariam tamen sententiam tenet glos. in c. sicut, in versiculo finali illius tex. authoritate nihixa, quæ videtur probare, quod sit necessarium, quod gratiosè ad pœnam euitandam cum alienatore dispensetur. gloss. in cap. Apostolicos, 12. quęst. 2. & hanc probat Hostiens. Ioan. And. Abb. in d. cap. sicut, & in d. cap. si quis, de reb. Eccl. non alien. & negari non potest, opinionem istam communem esse, & fortè veriorem, licet prima maxima innitatur æquitate, eamq; approbat dicta egregia Parti. lex, & ibi nót. Greg. in verb. *Estas penas*.

Secunda pœna est excommunicatio, text. in d. c. si quis presbyterorũ, & in c. omnes Ecclesiæ, 17. q. 4. Reg. lex supradicta.

Tertia pœna est sacrilegij, text. in d. c. omnes Ecclesiæ, quem ad hoc perpẽdit Petrus Rebuff. in comp. alien. bonor. Ecclesię, nu. 108.

Quarta pœna est periurij, eo quod beneficiati omnes seipsos iuramenti vinculo astringunt, non alienaturos bona Ecclesiarum; promittuntque ea non diminuere, tex. in c. prohibemus, de censibus, text. in d. cap. si quis presbyterorum.

Quinta pœna est, quod qui vendit, vel indebitè alienat bona Ecclesiarum, simoniæ crimine illaqueatur, ita Archid. in c. Saluator, in fin. 1. q. 3. qui hoc tenet per tex. illum in versic. quisquis, & in c. si fortè, 17. q. 4. quę pœna tunc locum obtineret, quando res sacra venderetur, ita intelligit Rebuff. in dicto compendio, num. 113.

Sexta pena est, quod talis alienatio est nulla, text. in cap. sine exceptione, 12. quęst. 2. & hoc ipso iure, idque verba illius c. insinuant, cum dicit: *Irrita enim Episcoporum venditio*. De quo est text. iuncta gl. in Authent. ex causa, C. de lib. pręterit. cum alijs, quę breuitati consulens omitto. Et hęc venditionis annullatio pœna est, glos. in cap. cognoscentes, de constit. vbi

Dyct.

Doctor. Ex quo sequitur, quod emptor rei Ecclesiæ, vel alius qui ex contractu nullo rem possidet, eam cum fructibus restituere tenetur. text. in d. c. si quis presbyterorum. & in c. grauis, de restit. spol.

Septima pœna est, quòd res alienata Ecclesiæ, restituitur nullo dato pretio. tex. in c. 1. de Schism. vbi Anchar. Emptor verò recursum habet cōtra venditorem ad pretium, non verò poterit vti retentione rei Ecclesiæ, vt not. in d. c. fin. Rebuff. in d. comp. num. 115. Sed vtrum emptor malæ fidei possit repetere pretium ab alienante, glos. in Auth. Qui res, C. de sacrosanct. Eccles. tenet quòd sic, quam ibi sequuntur Cin. & Bald. glos. in c. hoc ius, 10. q. 2. Ant. de Butr. in c. ad audientiam, de reb. Ecclesiæ non alie. Hostiens. in d. §. & quę sit pœna. Quamuis contrariam opinionem, imò quòd nec pretium repeti possit à pręlato malè alienante, teneat glos. in l. iubemus, C. de sacros. eccles. & in l. quemadmodum, C. de agricolis & censit. lib. 11. & in Auth. de non alien. & emphyt. §. si quis igitur, coll. 2. & in d. c. ad audientiam, Bart. in d. Auth. Qui res, Abb. in d. c. si quis presbyterorum, in fine, Imo. in d. c. ad audientiam, col. 3. & 4. vbi hanc opinionem cōmunem esse fatetur, & dicit, quod saltem in foro Ecclesiastico difficile foret in practica contra eam obtinere. Prima tamen opinio approbata est d. Regia l. Part. in verbo, *Mas contra*. Et eam intelligit ibi Gregorius respectu pretij quod emptor dedit, non verò alterius interesse.

Interpretatur Extrau. Cōstitutio Pauli II. quę prima est tit. de rebus eccl. non alie. inter cōmunes.

Octaua pœna est, quæ cum alijs colligitur ex Extrauaganti Constitut. Pauli II. Pontificis Maximi, quę est prima tit. de reb. eccles. non alien. inter Extrauag. communes, vbi illis qui alienant, vel locant vltra triennium bona immobilia, vel mobilia pretiosa Ecclesiarum, extra casus à iure permissos, excommunicationis pœna infligitur, & si Episcopi vel Abbates fuerint, Ecclesiæ ingressus illis interdicitur; quod si lapsis sex mensibus, in durato animo in delicto perseuerarint, à regimine suarum Ecclesiarum, & administratione Monasteriorum, quibus præsunt, in spiritualibus & temporalibus ipso facto remouentur. Inferiores verò pręlati, seu Priores, vel quicunque alij habentes beneficia curata, vel simplicia, seu dignitates, & administrationes, vel officia ecclesiastica Regularia, vel Secularia, sunt priuati eo ipso quòd alienant, suis beneficijs, quorum res vel bona alienarunt, vel dignitatibus, illaque vacare censentur, absque aliqua declaratione; quæ quidem beneficia possunt conferri liberè per Ordinarios, ad quos de iure collatio spectat.

Circa quam Constitutionem illud notandum censeo, controuersum esse inter Doctores, an ea sit vsu recepta. Siquidem Bertachin. in tract. de Episc. in 36. q. 2. vol. tract. diuersor. Doctorum, vbique seruari affirmat. & Ant. de Prato, in tract. de iurisdictio. Episcop. c. 5. eod. 2. volum. eam vsu receptam esse fatetur. Doctor Petrus Auend. in lib. 1. de exequen. mandat.

Rega-

Regalibus, c.4.num.5. vbi dicit, quòd quotidie emanant litteræ Apostolicę ad eius obseruationem, & inuehitur in eos, qui eam vel non esse receptam, vel contra eam validam esse consuetudinem scripserunt, dicens inaduertenter fuisse locutos. Caiet. autem in Summa, in verbo, excommunicatio, casu 75. in aliquibus locis quo ad nihil, in aliquibus quo ad aliquid receptam esse attestatur, & Dominus Præsul Couar. lib.2. variar. resolut. c.16. num.6. scribit apud Hispanos, sæpe in forensibus controuersijs vidisse eam adduci, & quandoque admissam fuisse, & quandoque neglectam, proinde iudicis examinationi rem hanc dimittit, & de eius vsu dubitat etiam Summa Armil. in verbo, Locatio, eam tamen in supremo celeberrimoq; Lusitano Senatu receptam fuisse testatur celeberrimus, & doctissimus illius Consiliarius Anton. à Gama, decision. Lusitaniæ 156. nu me.2. egregiùs verò Martin. Nauar. in Manuali Confess. cap.27. nu.150. hanc controuersiam ita definiuit, nempè, vt existimet nullibi receptam esse quoad pœnas illas extrinsecas, priuationis, scilicet beneficiorum, & alias. Secus verò quoad pœnam intrinsecam nullitatis alienationis, & locationis factæ in plures, quàm in tres annos; Itaque testatur Salmanticæ sententiam tulisse, qua irritam & nullam quandam bonorum Ecclesiæ locationem vltra triennium iudicauit, non tamen clericum celebrantem, qui eam fecit, & illius decreti censuris irregularem esse existimauit; quod verissimum & mirum in modum notandum esse censeo; & ita quidem supradictæ opiniones conciliantur.

Anton. à Gama Lusitan. laudatur.

Aduersus verò illos, qui bona Ecclesiarum vel piorum locorum occupauerint, tam clericos, quam laicos, nouissimę pœnæ statutę sunt in sacro Concilio Trident. sess.22. c.11. de reform. Et duodecim pœnas statutas contra perperam alienantes bona Ecclesiarum scripsit Guilhel. Rodoan. in tractatu de rebus Ecclesiæ non alien. q.21. fol.447.

PVBLICIS SPECTACVLIS Cap. LXXV.

1 *Clerici publicis spectaculis interesse non debent.*

2 *Clerici huius criminis perpetratores, de iure Cæsarum tribus annis ab altaris ministerio suspensi, in monasterium detruduntur; de iure verò Pontificio, condigna pœna iudicis arbitrio sunt puniendi.*

3 *Clerici interesse non debent ludis, spectaculis, executionibus damnatorum ad mortem, tauricidijs; seu alijs volupuosis inhumanis delectationibus, vel actibus laicorum.*

OMnibus hominibus plurimùm obesse, moresque valdè corrumpere spectacula Lactantius ostendit; ob idque fugienda esse consuluit, lib.6.

lib.6.Diuinarum institut.c.20.in fi.his maximè verbis.Vitanda ergo spectacula omnia, non solum ne quid vitiorum pectoribus insideat, quæ sedata & pacifica esse debent, sed ne huius nos voluptatis consuetudo deliniat,& à Deo atque à bonis operibus auertat. Quis igitur ambigere potest, quam indecens sit Ecclesiarum obsequijs mancipatos viros illis delectari? Vnde meritò ministris altaris, ac † quibuslibet clericis prohibitum 1
fuit in Concilio Laodicensi, in canone 54. de quo in c.non oportet, lo secondo,de consecr.dist.5. spectaculis aliquibus, quæ in nuptijs, aut in scenis exhibentur, interesse & sancitum fuit eos debere fugere, & abire de conuiuio, antequam themelici ingrediantur, vt ibi. Quodque non debeant spectaculis interesse scripsit Isidorus, vt in cap.his igitur, 23.dist.& quod etiam turpia spectacula illis inhibeantur,habetur in cap.Presbyteri, 34.distinct.quod est Concil. Agatens. in canon.39. & insuper in antiqua illa & felici Ecclesiæ ętate, non solum Pontifices Maximi & cęteri Prelati eorum coadiutores, sed etiam Imperatores ipsi, quamtumuis vniuersi fere orbis regimine prępediti, clericorum honestati ac suorum morum reformationi vacabant, non ignari quidem,quantum Ecclesiæ officiat, à sacerdotibus & clericis in reliquum vulgus exempli mali virus efflatum, adeoque huiusce honestatis etiam fuere solliciti,vt plura clericis omnibus interdicerent, quę infelici hac tempestate nostra, leuissima fore videntur. Cuius rei † exemplum est quod Iustinianus Imperator non solum 2
Episcopis, sed etiam Presbyteris,Diaconis,Subdiaconis, & Lectoribus, ac omnibus alijs cuiuslibet venerandi Collegij, ad quodlibet spectaculum spectandi gratia venire prohibuit.

In hoc verò delinquentes, vt tribus annis à venerabili ministerio prohiberentur, & in monasteriū detruderentur statuit; ut in Auth.de sanct. Episcop.§.interdicimus. coll.9. quæ quidem pęna, etsi vti ab Imperatore clericis inflicta, videatur non esse imponenda & executioni mandanda: monere tamen debet pręlatos omnes,vt similia clericis prohibeant,ac cōtemptores, pœna digna castigent. Et † vide Cardinal.in Clement. Ne 3
agros,§.Porrò, colum.2.de statu monach. referente Laur.qui per text.ibi, & in d.§.Interdicimus, & per tex.in c.Sententiam sanguinis,ne cleric.vel monachi, dicit, quòd clerici non debent interesse ludis, spectaculis, duellis, executionibus damnatorum ad mortem, clandestinis matrimonijs, & alijs voluptuosis, seu alijs inhumanis actibus laicorum; ex quibus probabilis videtur asserentium opinio, scilicet, non licere clericis, maximè Sacerdotibus, tauricidijs interesse.[a] Quippe quod inficiari nemo a
valeat, illum actū inhumanum esse, & antiquam ethnicorū redolere barbariē,& in quo plures hominum sequantur interitus, tantoque solèant iucundiora reputari similia spectacula, quanto sæuior in homines fuerit

tau-

taurorum ferocitas iaculis lacessita. Vt autem ab hoc abstinerent clerici in sacris saltem constituti, honestum & equum ducerem, vt hoc Synodali Decreto per omnes Diœceses prohiberetur, pœna condigna contra facientibus imposita.

ADDITIO.

Tauricidijs interesse. Adde egregiam l. 58. tit. 5. par. 1. & miror non esse allegatam à nostro auctore, inquit enim lex illa: *Cuerdamente dever los Prelados traer sus faziendas, como homes de quien los otros toman exemplo, assi como de suso es dicho, è por ende no deven yr a ver los iuegos, assi como à lanzar, ò bohordar ò lidiar los toros: ò otras bestias brauas, nin yr à ver los que li dian. Otro si non deuen iugar dados, nin tablas, nin pelota, nin reinelos, nin otros iuegos semeiantes de estos*. Item decretum est in Concilio Bracharensi 4. act. 5. cap. 8. in vltima parte, & in Concilio Cesaraugustano anno 1566. cap. 1. & in Synodo Valent. act. 1. & Concil. Prouincial. Toletano anno 1565. act. 3. cap. 26. in dicta tamen partita lege in verbo, *Lidiar los otros*, Gregorius examinat an taurorum agitatio permissa sit; quam licitam esse iudicauit Ioannes à Medina, in codice de rebus restituendis, quæstione secunda, versiculo, corollariè sequitur, quo loco scribit, eos qui Rempublicam moderantur, à peccato immunes esse, si adhibita diligentia necessaria, ne mors aut damnum sequatur, tauros agitari permiserint. Illi verò qui in plateis tauros agitant, si id temerè non fecerint, sed locum propinquum, vel receptaculum habuerint, ad quod possint confugere, vt incolumes reddantur, pari ratione excusantur, alioqui peccarent temerè, & improuidè tauros agitantes, suis viribus & industrię confidentes. Quod verò attinet ad illos qui dictis ludis assistunt, dummodo non de peccato aut negligentia si qua in rectoribus fuit, nec decurrentium temeritate, nec de damno alicui ex taurorum agitatione euenientę lętentur, à peccato excusantur: doctissimus tamen Gregor. in d. glos. d. legis Partitę, taurorum ludum maximè noxium arbitratur, in quo nulla diligentia (ut ille inquit) sufficiens est ad præcauendas mortes, percussiones, & damna quę frequentissima in illis contingunt. Et ea ratione Martin. Nauar. in Manuali Confess. Latin. capit. 15. num. 18. quibusdam rationibus adductis testatur aliquando tenuisse hanc taurorum agitationē, absque mortali peccato fieri non posse; postea tamen mutato consilio affirmare hoc non ausum fuisse, dummodo cum moderamine, & adhibita cautela fiat: sed quia id raro contingit, iustissimam fore legem qua taurorum agitatio prohiberentur, quam sanctissimus Pius V. Pontifex Maximus sanciuit, quę vulgo circumfertur.

Tauros agitare an absque peccato liceat.

Sed

Sed dictę Constitutionis pœnę,& censurę,in his Hispaniarum Regnis, quoad laicos, nec non milites quarumcunque militiarum, reuocatę sunt iam à Sanctissimo domino nostro Gregorio XIII. Pontifice Maximo, qui nunc feliciter Catholicę Ecclesię preest. Cuius Decretum in studiosorum gratiam, quia vulgo non patet, hoc loco adscribere decreui.

AD FVTVRAM REI MEMORIAM.

EXponi nobis nuper fecit charissimus in Christo filius noster, Philippus Hispaniarũ Rex Catholicus,quod felicis recordationis Pius Papa prædecessor noster,periculis fidelium occurrere volens, per suam Constitutionẽ, omnibus Principibus Christianis,cæterisq; personis in ea expressis,sub excõmunicationibus, & anathematibus, & alijs censuris & pœnis prohibuerit, ne in eorum locis, spectacula,vbi taurorum, aliarumq; ferarum bestiarum agitationes exercerentur fieri permitterent: aut illi quomodolibet interesse,prout in eadem constitutione latius continetur. Nihilominus idem Philippus Rex Regnorum suorum Hispanorũ vtilitate motus, quæ ex agitationibus taurorum huiusmodi prouenire solita erat,nobis humiliter supplicari fecit, vt in præmissis opportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos ipsius Philippi Regis,nobis in hac parte humiliter porrectis supplicationibus inclinati,excommunicationis,anathematis, & interdicti, aliarumq; ecclesiasticarum sententiarum & censurarũ,in ipsius Pij prædecessoris Constitutione contentas pœnas,in eisdem Hispaniarum Regnis, quo ad laicos,ac fratres milites tantum,quarumcunque militiarum,etiam præceptoriaş, & beneficia ipsarum militiarum pro tempore obtinentes, dummodo dicti fratres milites sacris ordinibus initiati non fuerint,& agitationes taurorum festis diebus non fiant,authoritate Apostolica tenore præsentium tollimus, & amouemus,præmissis alijsq; in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque (prouiso tamen per eos ad quos spectabit) quod exinde alicuius mors quoad fieri poterit sequi non possit. Dat. Romæ apud S. Petrum, sub annulo piscatoris, die 25. Augusti, 1575. Pontificatus nostri anno quarto.

Et ideo taurorum agitationes,quę metu cẽsurarum,aliarumve penarũ, Extrauagant. Pij V. relegatę erant in Hispania,iam sunt frequentissimę. Clerici verò eis assistere nõ possunt, cum ecclesiastico ordini indecorum sit,eius ministros hisce spectaculis interesse,licet multi salutis ęternę prorsus immemores, & grauiter, ac mortaliter peccantes, temerè id non obseruent. In dicto Concilio verò Prouinciali Toletano celebrato anno 1566.act.3.c.26.clerici qui in hoc deliquerint, prout ibi definitur Ordinarij arbitrio puniri debent.

Clerici taurorũ agitationibus interessentes, grauiter peccant.

CLAN-

CLANDESTINIS NVPTIIS INTERESSENTES. Cap. LXXVI.

1 *Clericus, qui interfuit coniugio clandestino, qualiter puniatur.*
2 *Suspensus ab officio, an sit suspensus à beneficio.*
3 *Episcopus vel parochialis sacerdos, an huius capituli suspensionem possit propria absolutione tollere.*
4 *Hodie in pluribus locis consuetudo viget, vt prælati dispensent, quod sine bannis contrahere possint qui nubere volunt.*

1 PArochialis Sacerdos contemnens † prohibere tales nuptias, [a] aut qui-
a libet alius etiam Regularis, qui præsumit illis interesse, suspenditur ab
b officio per triennium, [b] & punitur grauius, si culpæ qualitas postulaue-
2 rit, vt in c. fin. de clandest. despons. Et licet text. ibi solum † dicat, quod in hoc delinquens suspenditur ab officio, intelligendum est, quod talis suspensio inducit etiam suspensionem à beneficio, cum hoc sit regulare, vt not. glos. in Clement. Cupientes, de pœn. in gloss. magna, versic. Et not. & in c. latores, de cler. excomm. ministr. & Doct. in c. Pastoralis, de appellat. vbi etiam glos. fin. & ita tenet Cardinal. in d. c. fin. quem refert & sequitur Præpos. ibi. in finali colum. Tempus autem triennij poterit minui vel augeri ex causa, vt not. Host. ibi, quem sequitur idem Præp. in d. fin. colum. qui, pro eius opinione ponderat text. ibi, dum dicit, grauius puniendus, &c.
3 Imò plus dicit Hostien. secundum eum, quod ab hac suspensione † poterit absolui ab ordinario, vel suo parochiano, ex quo non reseruatur Sedi Apost. arg. text. in c. nuper, de sentent. excomm. nisi per constitutionem legati in prouincia de consensu Synodali fuerit absolutio reseruata: nam tunc etiam Episcopus non posset absoluere. Ego tamen dubito in quantum Doct. dicunt, quod absolui poterit à suo parochiano, arg. d. c. nuper, quod hoc sit verum in isto casu: quia illic text. loquitur in excommunicatione, in qua vertitur periculum animæ, quod quis sit, vel moriatur excommunicatus, quod non est in suspensione. Item loquitur, quando difficile est ex aliqua iusta causa, quod ad ipsum excommunicatorem absoluendus accedat. Item ludibrio esset pœna ista suspēsionis per triennium, si statim post illam incursam, posset Sacerdos absolui à suo parochiano. Præterea, pœna ista imponitur presbytero parochiali, quomodo ergo poterit iste habere alium presbyterum parochialem suum, qui illum tanquam parochialis & proprius Sacerdos absoluat. Imò, quòd nec ab Episcopo possit absolui Sacerdos, qui hanc pœnam incurrit, magis in specie probat gloss. in c. cupientes, in §. ceterum, in verbo, suspensos, de elect. lib. 6.

dum

dum dicit, quod tex.in d.c.nuper, non habet locum in suspensione: & licet sequamur opin.glos.in Clem.1.de heret.in §.verum,in verbo, excommunicationis, quę videtur extendere d.c.nuper, ad suspensionem,quando non fuit ad tempus determinatum, & dicit non habere locum, quando tempus est determinatum, adhuc non potest procedere opin.Hostieñ. & Card.in casu nostro.Quū hic suspensio sit limitata ad triennium: nec ēt procedere potest eorū opi.si omissis gl.prędictis,sequamur opinionē Pauli II.in Clem.1.de reb.eccles.non alien.quā videtur sequi Dom.super d.gl. in verbo, suspensos,dum vult,quòd aut lex ponit suspensionem pp pęnā aut propter contumaciam,primo casu,inferior non potest absoluere, nisi esset causa vrgens,secundo inferior absoluit, & sic procedit d.c.Nuper.Nā etiam secundum istam distinctionem,non potest procedere dicta opinio Host.& Card. quia apertè constat, quòd in casu nostro suspensio non in cōtumaciā,sed in pęnam imposita est, & sic per supradicta videtur, quod non sit [c] vera opinio dictorum Doct.quo ad casum nostrum, quam nusquam ab alio impugnatam legi. Cum autem hodie in pluribus locis † cōsuetudo inualuerit, vt prelati dispensent [d] quod sine bannis prçcedentibus contrahere possint qui nubere volunt, vt facilè est videre in aliquibus Diœcesibus, & ita de consuetudine eadē attestatur Petrus de Palude, in 4.Sent.dist.28.q.2.art.3.Concl.3.eodem modo videtur quod ex tali dispensatione celebrandis nuptijs possint interesse.

ADDITIO.

Tales nuptias. Adde quòd ad hoc vt huius capitis pœna imponatur matrimonium clandestinum dupliciter considerari potest(alijs omissis.)Primò quoties matrimonium absque testibus contrahitur. Secundò quoties testibus pręsentibus, pretermissis tamen denunciationibus Ecclesię.gl.not.in c.cum inhibitio,de clandest. desponsat.tradit Dec. in l.quo tutela,§.clam,ff.de reg.iur. Dom.Soto,in 4. Sent.dist.28. q.1.art.1 Specul. coniug. 1.par.art.10.in princip.Regia lex 1.tit. 3.par.4. Martin.Nauar.in Manuali Confess.c.22.num.7.Didac.Perez, in l.1.tit.1.lib.5.ord.versi.plura tamen se offerunt. A

Suspenditur ab officio per triennium. Adde Regiam l.4. titulo tertio, part.4.D.Couarr. in 4.Decret.2.part.c.6.num. 13.quo loco scribit, suspensionem istam ad beneficium etiam extendi posse. Florent. in 3. par. tit. 1.c.16.Hęc tamen suspensio ipso iure non imponitur, sed iudicis sententia desideratur;quod manifestè colligitur ex d.c.cum inhibitio, §. fin.ibi *Suspendantur.* Et sic per sententiam, cum illud verbum, *Suspendantur,* actum iudicis in futurum exigat,& ea ratione est canon ferēdę, non latæ B *clericus qui matrimonio clandestino interfuit, quæ pœna plectendus sit.*

sub Innoc. III. celebrati, vestigijs inhærendo, præcipit. Et sic in nullo corrigit, ideo mutandum non est, ex l. præcipimus. C. de appell. & casus iste omissus remanet in dispositione iuris communis, l. commodissimè. ff. de liberis, & posthum. quia si voluisset annullare, id expressisset, l. item apud Labeonem, §. ita Prætor, ff. de iniur. c. ad audientiam, de renunc. Istum dicit germanum intellectum d. Concilij Ioannes à Roias, in sua Epit. de successión, c. 2. n. 22. 23. & 24. dicens ita pluries à se fuisse iudicatum. Sequitur Ioannes Gutterius vir doctus & diligens, in tract. de iuram. confirm. 1. parte. c. 51. n. 25. Ioannes Matienzo, in Rubr. tit. 1. lib. 5. Noui, Ordin. in glos. 1. nu. 34. & 35. Et ita decretum est à Cardinalibus qui Sacri Concilij Tridentini interpretationi præsunt; quorum decretum infra referam; & ita tenendum est, licet contrariam opinionem, nempe matrimonium viciari denunciationum defectu, tenuerit Iacob. Menoch. cons. 69. num. 70. vol. 1. à quo in hoc cauendum erit. * Eodem errore labitur idem Menochius, cons. 398. vol. 4. & ibi Domin. Bonf. & Ioan. Cephal. qui Menochij consilio se subscripserant. ∫

Peccaret tamen grauiter parochus, qui matrimonium prætermissis denunciationibus celebraret, atque contrahentes ipsi, necnon testes, qui scienter his matrimonijs interfuerint, & in exteriori iudicio condignis pœnis ab Ordinario sunt puniēdi. Si verò parochus nō inito cōsilio, nec data opera, sed ex ignorantia, credens banna præcessisse, ea omisit, iuxta qualitatem ignorantiæ leuiori pœna puniendus est. Ipsi verò contrahentes, si modo bonam fidem habuerint, puniendi non sunt, & nulla sanè eis culpa imputari potest, qui parocho asseueranti facta fuisse iam banna, fidem præstiterunt (prout tenebantur) nec suspicari debebant in huius muneris ministerio fuisse desidem, ita scribit optimè meo iudicio Doct. Ioannes Segura, in Direct. iudic. Eccles. 2. par. c. 15. num. 40.

Secundò illud etiam perpendi debet, quòd licet parochi præsentia, vel alterius sacerdotis interuenientis, sua, vel Ordinarij licentia, sit de substantia matrimonialis vinculi, non tamen pro eius forma desideratur, quod ipse sacerdos verbis dicti Concilij, vel alijs de more regionis vtatur; ita multis rationibus, & argum. adductis probat Illephon. à Veracruce in append. ad Specul. matrim. dub. 4. Non tamen excusaretur clericus à mortali crimine, & à pœna à suo Ordinario imponenda, si dictis verbis in matrimonijs contrahendis non vtatur, vt ipse ibi latè scribit.

Tertiò (licet hoc à multis in controuersiam adduci poterat) verissimum & iuri consonum censeo, quòd licet parochus inuitus, renuens, vel dolosè ad matrimonium celebrandum à contrahentibus, vel alijs suo nomine fuerit adductus, dummodo contrahentium verba audiat, & probe intelligat, tale matrimonium firmitatem obtinebit. Id sane in dicto

Matrimonium coram testibus & parocho etiam renitente, contractum validū est.

decreto pręcisè pro matrimoniali vinculo exposcitur, quòd pręsens sit, vt tanquam testis qualificatus, cum alijs qui ibi interfuerint, testimonium proferre possit, & ideò quomodocunque id fieri possit, minimè viciatur matrimonium, de quo est text. insignis, in l. coram Titio; ff. de verbor. signif. vbi Florentinus Iureconsultus inquit: *Coram Titio aliquid facere iussus, non videtur prasente eo fecisse, nisi is intelligat. Itaque si furiosus, aut infans sit, aut dormiat, non videtur coram eo fecisse. Scire autem, non etiã velle, is debet: nam etiam inuito eo rectè fit quod iussum est.* Vnde si statutum prohibebat aliquid fieri sine pręsentia alicuius, satis est illum esse pręsentem, quamuis nec consentiat, nec consulat id fieri, vt eleganter voluit Bald. in c. ex parte Episcopi, col. 1. de rescript. Aretin. in l. si quis mihi bona, §. si coram, 1. not. ff. de acquir. hęredit. per id quod voluit Bart. in l. Modestinus, column. 1. ff. de donat. quòd cum in insinuatione sola pręsentia iudicis sufficiat, per l. omnium, C. de testam. satis est, quod donatio coram iudice fiat, absquè eo quòd ipse aliquid faciat, aut decretum inter ponat. Sequitur Bald. in l. istud, column. 2. 1. quęstion. C. de sacrosf. Ecclesf. vbi ad hoc allegat text. quem dicit meliorem de iure, in leg. vltima. C. de pręd. curial. lib. 10. Alexand. in d. l. omnium, column. 1. Andr. Tiraquell. post Leges Connubiales, gloss. 7. num. 32. Rursus, hoc fulcitur, quod pręcipuus finis & scopus Concilij Tridentini fuit, prohibere matrimonia clã destina, & mederi malo quod ex eisdem ortum habebat, eorum videlicet, qui priore vxore cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahebant, & sic in perpetuo adulterio viuebant, vt ex procemio dicti decreti constat; ex quo finalis ratio deduci solet, vt in l. fin. ff. de hered. instit. Cui malo satis medetur, ex parochi pręsentia absque aliquo ipsius ministerio, vel consensu. Pręterea, hoc ex dicto Sacrosancto Concilio corroboratur, quòd parochi pręsentiam & testium, ad firmitatem matrimonij ęquiparat, copula equidem illa, & casus similes coniungit, l. Seię. §. Caio, ff. de fundo instruct. Sed pręsentia testium sufficit, quocunque modo contingat, & quod sit casualis & moralis; ita Bald. per illum text. in l. testium, nu. 6. C. de testibus. tradit Felinus post alios, in procem. Decretal. n. 29. ergo & parochi pręsentia dicto modo sufficit. Ita ab hinc pluribus annis statim post Concilium Tridentinum, cum de hac quęstione interrogatus fuissem (dictis rationibus innixus) respondi. Et cum casus similis Salmanticę contigisset, consulti de eo fuerunt Cardinales, qui pontificia authoritate Concilij Tridentini interpretationi pręsunt, qui D. Hieronymo Manriquez Salamantino Episcopo, ita responsum pręstiterunt.

REVERENDISSIMO DOMINO VTI FRATRI Domino Episcopo Salamantino.

Reuerendissime domine, libellus hic amplitudinis tuæ nomine porrectus, in quo nonnulla continentur quæsita ad contractum matrimonij spectãtia, propositus fuit in Sacra Congregatione Cardinalium, interpretationi Tridentini Concilij præfectorum, quorum hæc fuit sententia.

Non pertinere ad substantiam matrimonij, vt parochus aliqua verba proferat, ideoq; valere matrimonium quamuis verba exprimentia consensum prolata sint a contrahentibus tantum, dummodo parochus adhibitus à contrahentibus. sit præsens, & intelligat id quod agitur, licet dissentiat, & contradicat. Parochum verò intelligi adhibitum, etiamsi ex alia causa vocatus sit, dũmodo ad illum actum adhibeatur. De parocho aũt, qui omissis trib. denunciationibus sine Ordinarij licentia, aliquos desponsauerit, an matrimoniũ teneat Cõgregatio cẽsuit, matrimoniũ quidẽ valere, sed parochũ ab Ordinario puniri posse. Hæc sunt quæ sacra Congreg. visa sunt, amplitudini tuæ rescribenda, cui bonã valetudinem, & oĩa fausta à Deo precatur. Romæ die 6. Ian. 1582. Amplitudinis tuæ vti frater, Philippus Boncõp. Card. S. Sixti.

Et ita in causa illa de qua fuerat controuersia, dictus D. Episcopus iudicauit, consilio doctissimi Doctoris Bustos Salmanticensis Academiæ sacrorum Decretorum professoris insignis. Fateor tamen contrahentes ipsos, & testes, qui inito consilio interfuerunt, ceterosq; huius criminis reos, grauiter ab Ordinario esse plectendos. Tum ne tantum scelus impunitũ remaneat. Tũ ne detur ansa passim violandi illam Trid. Cõc. sanctionẽ. *D Bustos laudatur.*

Post hęc verò scripta, peruenerũt ad manus meas, alię consultationes factę dictis Cardinalibus, & datę fuerunt D. Card. Carraffa, in quadam matrimoniali causa, quę contigit inter quendam Aluarum & Catharinã, in in ciuitate Gienensi, anno 1585. quarum aliquę sunt instituto nostro accõmodatissimę, & ideo in studiosorum gratiam hoc loco referendas duxi.

Primum igitur dubium propositum fuit, vtrum prohibitione facta ab Ordinario, ne parochus aliquos desponset, ita tollatur iurisdictio parochi, vt ad contrahendum matrimonium, contra talem prohibitionem, nõ sit legitimus parochus, cum possit Ordinarius in totum, vel in partem auferre à parocho, ex causa, iurisdictionem, sicut fit, quando reseruantur aliqui casus; & in proposita quęstione maiorem vim habet, quia prędictus Sacerdos non erat principalis parochus, nec Rector proprietarius, sed annuus vicarius, qui ad nutum Ordinarij poterat remoueri.

RESPONSIO.

Congregatio Concilij respondit, valere matrimonium contractum coram parocho, cui interdictum est ab Episcopo, ne interueniat.

dubitatur. Ioan. Matienzo in rub. illius tituli, num. 39. Nullum potest impedimentum considerari, cuius ratione qui sic contraxerunt, seruata forma Ecclesię non possint postea contrahere, & ideo frustra desideratur Ordinarij facultas. Quod iam definitum est Cardinalium, qui præsunt interpretationi Concilij Tridentini Decreto, his verbis: *Qui matrimonium sine parocho clandestinè contraxerunt, atque consummauerunt, possunt, si nullum aliud impedimentum adest, sine dispensatione de nouo in facie Ecclesiæ matrimonium contrahere.* *Decretũ Card. sacra Cõg.*

Illud tamen non diffiteor, quod si ex Synodali constitutione, contrahentes ob matrimonium clandestinum excommunicationis sententiam incurrissent, vel tale matrimonium publicũ esset, malè faceret parochus, saltem ratione scandali, qui non primò declarato nullo matrimonio clandestino ab Ordinario, eos secundo matrimonio coniungeret; eritque propter hoc arbitraria pœna plectendus, non verò erit locus pœnę text. in d. c. fin. prout perperam Maiolus scribit.

* Quando verò scandalum cessaret, possunt quidem contrahentes qui sine parocho contraxerunt, absque Ordinarij licentia, propria authoritate rescindere, & ad legitimum matrimonium conuolare. Non sanè præstare debet impedimentum, quod de iure nullum effectum sortitur, reg. non præstat, de regul. iur. lib. 6. equidem cum notoriè matrimonium nullam vim obtineat, iudicem ad eius dissolutionem adiri superuacaneum esse constat, ex tex. in c. ad dissoluendum, de spons. impuber. tradit egregius Mart. Nauar. consil. 1. tit. de spons.

Vnde pariter colliges, matrimonium clandestinum, nullum sponsaliorum de futuro effectum operari, cum sic contrahentes inhabiles, & illegitimi sint. Nec me in contrarium mouet celebris illa iuris Pontificij responsio, in c. 1. de spons. impub. lib. 6. quia matrimonium de pręsenti, inter impuberes contractum, vim sponsaliorum de futuro obtinere, stabilitum est: nam huiusmodi contractus non tantum malitiam, & iniquitatem obtinet, quantum matrimonium dant contractum, quod inter illegitimas personas celebratur. Illa quidem decisio specialissima est, quapropter ad alios casus, in quibus diuersa ratio versatur, ne extendi, nec ampliari debet, semperque mihi Fr. Alphons. de Veracruce viri alioquin doctissimi contrarium asseuerantis in opinionum suarum appendice de matrimonio fol. 42. vt fugienda ab oculos versatur. Et ita non semel cum iuris vtriusque eruditissimis professoribus consului, & obtinui, eamque publice docui, gaudeoque opinionem nostram post secundam huius operis eruditionem, approbatam fuisse ab egregio viro D. Mart. Nau. d. cons. 1.

Quintò est etiam firmissimè circa hoc institutum asseuerandum, eos omnes qui contraueniunt dicto decreto, mortalem culpam contra- *Cõtrauenientes sacroTrid. c. 8c. de.*

crete, mortalē culpam cōtrahūt Sentētia excōmunicationis iustissime imponitur contra cōtrahētes clandestinum matrimonium.

here, cum Ecclesię iustissimo precepto in re grauissima contraueniunt; quod ita manifestum est, vt nulla probatione indigeat; & probat Alfons. à Veracruce in append. ad Specul. coniugior. dubio 11. Et in exteriori iudicio grauiter Ordinarij arbitrio plectendi sunt, vt in d. Cōcilio decretū est.

Circa quod tamen Iudices Ecclesiastici animaduertere debent, quòd si non tantum matrimonium clandestinum contractum fuerit, sed contrahentes etiam carnali copula consummauerint, grauiori supplicio immane hoc crimen ipsos punire oportet; Ita fertur decretum esse à Card. quibus à Summo Romanę Ecclesię Prēsule Concilium Tridentinum interpretandi cura, amplissima cum potestate demandata est.

Sextò ratione huiusmodi mortalis criminis sequitur, iustissimè per Synodales Constitutiones statui potest excommunicationis sententia, necnon alię pœnę contra clericos, & laicos transgressores dicti decreti, id enim fit, vt melius Superioris lex seruetur, vt in capitulo, vt animarum, de constit. in 6. gloss. in Clement. Ne Romani, in verbo, tolli, de elect. vnde iustificatur apud nos Synodalis Toletana Constitutio, qua excommunicationis pœna ipso iure, & alię pœnę imponuntur, in hęc verba: *Y mandamos que no guardandose la dicha forma, que el cura, ò clerigo que celebrare este Sacramēto, sea descomulgado por el mismo hecho, cuya absolucion en nos reseruamos, y demas y alliende de las otras penas cōstituydas en derecho le suspēdemos por medio anno, y siēdo beneficiado le priuamos de la mitad de los fructos de su beneficio, applicādos para la fabrica de la yglesia dōde fuere beneficiado, y no siendo beneficiado, demas de la dicha suspension, y excomunion arriba dicha cayga en pena de tres mil maravedis aplicados a la dicha fabrica. En la qual dicha excommunion caygan è incurran las partes contrahentes, y los testigos ipso facto, como cae è incurre el cura, ò clerigo que hiziere el dicho matrimonio segun dicho es.*

Tolet. Synodalis constitutio.

Et cum suspensionis pœna; dicta Constitutione per verba pręsentis temporis infligatur, ipso iure imposita censetur, gloss. in l. si quis maior, in verbo, infamia, iuncto textu in verb. *Notatur.* C. de transaction. vbi Bart. Bald. Paul. & alij recentiores notant, glos. in l. si quis in tantam, in gloss. magna, in versiculo, *Quarto quaero.* C. vnde vi, quam opinionem communem esse testatur, plures, quos refert Andr. Tiraq. in repetit. l. si vnquam, in versic. *Reuertatur* n. 21. C. de reuocand. donat.

Salamātina Constitutio Synodalis interpretatur.

Similis excommunicationis pœna ipso iure imposita est Constitutione Synodali Salamantina, c. 42. quam refert Doctor Didac. Perez, in l. 1. titulo 1. lib. 5. ord. versic. *Item solet pœna.* Quę amplius habet, nempe eos qui ea excommunicantur euitandos esse, absque aliqua denunciatione, quod sanè manifestè repugnare videtur Martini V. Constitutioni, quę incipit: *Ad euitanda scandala.* Quę statuit, neminem teneri excommunicatum

municatum euitare, etiam à iure, donec nominatim denuncietur, & ea ratione cùm lata sit, contra ius superioris, non poterit firmitatem obtinere, vt in c.cum inferior, de maiorit.& obed.& hac ratione de eius valore dubitat D.Couarru.in 4.Decretal.2.part.c.6.num.9. Sed potest iure defendi, quando matrimonium clandestinum, propter quod incurritur excommunicatio, est notorium, tali modo, quòd nullo pacto celari potest; ita eam defendere conatur Didac. Perez, d.versic.item solet, fol.30.

Non tamen pretermittendum est, quod circa predictas Synodales Constitutiones scribit Domin.Soto, in 4.Sent. distinct.28.questio.1.art.2. vbi contra eas inuehitur, dicens, quòd melius esset quòd iuris communis pœnę tantum imponerentur: Nam si Summi Pontifices sacraque Concilia dictas censuras necessarias iudicarent, eas infligerent, suspicatur (vt ille inquit) quod propter subsidium potius fabricarum quàm animarum imponuntur. Illi autem qui dictas censuras ignorant, eas minimè incurrunt, etiamsi aliqua sua culpa vincibiliter (vt aiunt) ignorent. Quia licet à iuris communis censuris nulla ignorantia excuset, tamen ab aliorum inferiorum prelatorum excusat, dummodo crassa & supina non fuerit, vt in d.c.vt animarum, de constit. lib.6. Crassa verò & supina ignorantia illa dicitur, quę ex malitia, vel nimia negligentia procedit.

Septimo ex verbis dicti Sacri Concilij colligitur, quòd Ordinarius ex illo precepto tenetur transgressores debitis pœnis punire, in illis verbis: *Arbitrio Ordinarij puniri precipit.* Et ea ratione peccat ordinarius, vel eius Vicarius, qui neglexerit huius criminis reos punire; ita tenet Fridericus à Veracruce in Appendice, dubio 11.

Octauò non est obliuioni tradendum, quod per impositionem pœnæ illius decreti non censetur exclusa pœna text.in d.c.cum inhibitio, §.fina. imò vltra illam parochus, vel alius sacerdos, qui in hoc deliquerit, pœna arbitraria plectendus est, prout in dicto decreto Concilij continetur. Tum quia iuri antiquo in hoc derogatum non est, à quo sine noua & expressa decisione recedere non licet, l.præcipimus.C. de appel.cum similibus. Tum, quia in d.§.fi.c.inhibitio, vltra suspensionem triennalem grauior pœna iubetur imponi, si delicti qualitas postulauerit, & sic vltra suspensionem locus est pœnæ arbitrariæ, & ideò sacrum Concilium antiquo iuri videtur conforme. Tum quia clandestinum matrimonium, magis odiosum, & prohibitum hodie est, quam olim, cum antea iuris prohibitione non obstante, ratū erat: nunc uero inualidum est. Qua rōne, qui dicto decreto contraueniunt, magis delinquunt quàm olim, iuri antiquo cō trauenienđo delinquebāt, & sic melius hodie quam antiquitus uerificari possunt uerba d.§.ibi: *Grauius puniendus si culpæ qualitas postulauerit.*

Tex. in c. cum inhibitio. §. fin. de cland. despons. declaratur.

Nonò illud est etiam obseruandum, quod Concilij prohibitio, nec-

uar.in Manuali Confess.c.22.numero 43.

Ex quibus facile repellitur Ioannis Andreę, Abbatis, & aliorū opinio, in d.c.cùm inhibitio, qui scripserunt, illius text. prohibitionem locum in sponsalibus de futuro obtinere, quos secutus fuit noster Gregor. in l.1. in verbo: *Que los desposen.* tit. 3. part.4. Quam opinionem multis rationibus defendit Castillo, in l.49. Tauri, versic. matrimonium.

Nec superioribus refragatur l.oratio, ff.de sponsalibus, quę vulgo circumfertur ad probandum, quod prohibito matrimonio sponsalia prohibita censentur, quia illa non procedit, quando datur diuersa ratio, quę supra iam tradita est. Ita legem illam interpretātur Bald. & Salic. & in l.1. C. si rect. prouinc. Dec. in c.iurauit, num.4. de probat. & in c.nam & concupiscentiam, 2. lectur. nu.4. de Constitut. Iacob. Philip. Portius lib.5. reg. conclus.35. lim.1. Ioannes Oros. in d.l.2. nu.24. vbi Curt. iun. nu.58. testatur istum intellectum & limitationem esse communem, quam probat text. in l.si quis officium, ff.de ritu nupt.

Lex oratio. ff. de spons. interpretatur.

* Vel secundò responderi non incongruè potest, dictam l.oratio, tunc procedere, quando impedimentum perpetuum est, non temporale, quale est illud clandestini matrimonij, quia qui sic contraxerunt, possunt postea seruata forma Ecclesię contrahere; ita interpretatur Dec. post Dinum, in l.2. ff.de iurisdict. omn. iudic. Nauar. consil.3. tit.de consanguin. & affinitate.

Et memoria quidem teneo, quod anno Domini 1564. eo tempore quo non sine summa totius Christiani orbis vtilitate, dictum decretum sacri Concilij in lucem prodijt, cum Sacrorum Decretorum huius Complutensis celeberrimę Academię publicus essem Professor (eamque functionem per duodecim annos non sine laude gessissem, posteaq; ad primaria dona peruenı) cuius publici muneris ratione, materiam Sacramenti Matrimonij legens, primus omnium in dicta Academia Concilium Catholicum sum interpretatus, hanc opinionem publicè docui, ceteris sacrorum Canonum professoribus (qui tunc erant doctissimi) refragantibus. Primus etiam causarum forensium patronus, in publicis actionibus ad forum spectantibus defendi, & obtinui in causa, quę in hac amplissima ecclesiastica Complutensi Curia statim agitata fuit coram Licentiato Mart. Lop. de Salas, Vicario generali integerrimo, gaudeoq; opinionem nostram in scholis & ecclesiasticis tribunalibus ita receptam esse, vt nullus dubitandi locus relictus sit. Et eam multis annis elapsis tenentem legi Illephons. à Veracruce, in append. ad Specul. coniug. quęst.9. per totam, pag.40. & iterum pag. 113. & 117. Fra. Anton. Cordoua in tractat. *De casos de conscientia*, quęst. 52. & nouissimè eam tenet Ioan. Gut. in tract. de iuramento confirma. capit.51. 1. par. num.6. Sicque Catholicum Con-

Auctor in Academia Complutensi Sacrorum Decretorum Cathedrā, per duodecim annos fuit moderatus.

Concilium interpretandum est; licet contrarium, quod in sponsalibus de futuro obtinere debeat locum, somniauit (prout illi de more sunt) quidam Albornoz in libro eius præcipiti ingenio digno, nuncupato: *Arte de contractos*. lib. 4. tit. 1. Et à sacra Congregatione Cardinalium ita sancitum est, hiis verbis: *Decretum Concilij, Sessione 24. cap. 1. de reformat. annullat tantummodo contractus matrimonij per uerba de præsenti clādestinè facti. Sponsalia autem per verba de futuro relinquit in terminis iuris communis. Præterquam quòd per copulam prædicta sponsalia non trāsibunt in matrimonium.* Ex quo sequitur interpretatio ad huius Toletani Archiepiscopatus Synodalem Constitutionem, quę quarta est tit. 4. lib. 4. dictarum Constit. quę pœnam clericis interuenientibus in sponsalibus de futuro prohibitis imponit, quę in hunc modum loquitur: *Otrosi considerando de quantos inconuenientes sōn causa los clerigos que se atreuen a interuenir en los desposorios, o matrimonios prohibidos: mandamos que ningun clerigo interuenga en ellos, aunque sean de futuro y que por el mismo caso si los hiziere o interuiniere en ellos, o los solemnizare, pierda los fructos de vn anno del beneficio, o beneficios, que en esta diocesi tuuiere, y si nō fuere beneficiado cayga en pena de dos mil marauedis, la mitad para la yglesia donde fuere beneficiado, o sirviere, o parochia donde se hiziere, y la otra mitad para el accusador, y pobres, y demas desto mandamos que los vicarios generales, los castiguen en las otras penas de prision, o suspension, segun la calidad del caso lo requiere.*

Contra scholasticum: uñ cup. cū Albornoz.

Interpretatur Synodalis Constitutio Toletana.

Est sanè Constitutio illa Synodalis interpretanda, vt procedat quando sponsalia de futuro sunt prohibita, propter canonicum aliquod impedimentum, consanguinitatis, vel affinitatis, vel propter aliud, cuius ratione Sacra Canonica iura prohibitionem induxerunt: non verò quando talia sponsalia contrahuntur, inter eos quibus matrimonium interdictum non est.

Clericus matrimonio copulans, vel benedicens nō subditos ipso iure suspensus est.

Decimo, ex dicti Concilij decreto animaduerti debet, clericum siue Sęcularem, siue Regularem, qui non sibi subditos matrimonio coniunxerit, vel post contractum benedixerit, sine licentia proprij parochi illorum qui sunt coniungendi, vel benedicendi, ipso iure suspensum esse, quousque ab Ordinario absoluatur; quę suspensionis pœna non solum incurritur, si sacerdos non sibi subditos coniunxerit, aut benedixerit, sed si alterum eorum fecerit. Ita clarè colligitur ex verbis disiunctiuis illius decreti ibi: *Coniungere, aut benedicere ausus fuerit.*

Parochus an subditos extra parochiā posit matrimonio copulare.

Vndecimò prętermittendum non est, an parochus à pœna liberetur, qui subditos suos in alieno loco extra parochiam existentes, matrimonio coram testibus coniungit, absque proprij sacerdotis consensu. Et pręfari oportet, vtrum matrimonium eo modo contractum legitimum iudicandum

candum

candum sit; & licet neminem inuenerim, de hoc argumento disputantem, quousque tamen Sacrosancta Romana Ecclesia contrarium iudicauerit, censeo tale matrimonium non ex eo vitiari, quod extra parochiam contractum sit. Tum, quia forma Ecclesię, quę in matrimonijs contrahēdis desideratur, interuenit, cùm coram parocho & testibus contractū sit, ergo matrimonium iudicandum est. Tum, quia Sacrum Tridentinum Conciliū, nec pro matrimonij substantia, nec pro eius solennitate requirit, ꝙ intra proprię parochię limites celebretur, & cū eius decisio noua, & correctoria sit, potius restringenda, quā amplianda est, vt sępè dictū est. Tum, quia ratio potissima quę ansam dedit dictò decreto, ea fuit, vt longè clandestinitas repelleretur, & matrimonium legitimè probaretur, quę ratio verificatur, etiamsi extra parochiā; & in alia Concilij forma seruata contrahatur. Tum, quia matrimonij vinculum mutuo consensu in quo contractus continetur, perficitur, nihilque obtinet, quoad iurisdictionem concernat, vt inde esset asseuerandum, extra parochiam contrahi non posse, l.finali, ff.de iurisdict.omn.iudic. Contractus verò, nisi speciali iure interdictus sit, vbiq; potest celebrari. Tum, quia si in matrimonij celebratione aliquis actus cōsisteret iurisdictionis; (quod prorsus negamus) esset voluntariæ & non contentiosę, quę extra territorium potest exerceri, l.emancipati, ff.de adopt.gloss.in l.fin. ff.de iurisd.omn.iudic. quam Doctores ibi sequuntur, maximè Iason, num.6. Tum, quia huic opinioni egregiè suffragatur celebris Hostiens.doctrina in Summa, tit.de pœniten. & remiss.§.cui confitendum, versic.nunquid extra territorium, asseuerantis quòd sacerdos parochialis extra suę parochię territorium existens, potest vbiq; parochianum suum confiteri, & absoluere; sequitur Iason d. num.6. Et vt propositam difficultatem absoluam, asseuerandum censeo, non esse parochum à pœna immunem, qui extra opidum in aliena parochia absque licentia proprij illius parochi, sibi subditos matrimonio copulauit, & cum certa pœna statuta non sit, iudicis arbitrio imponetur, l. 1.§.1.ff.de iure delib.c.de causis, §.illis, de offic.deleg. Quę quidem pœna maior vel minor erit, perpensa malitia causę, quę causam pręstitit dicti matrimonij celebrationi: Non sanè parochus criminis suspicione caret, qui nulla subsistente causa extra opidum in aliena parochia propria authoritate matrimonium celebrat, & ità tenendum censeo, licet ferè octo annis elapsis post hęc scripta, contrarium tenentem legerim Doctorem Ioan.Seguram, in Directorio iudic. Ecclesiast.2. part.c.15.num.49. Nec refert, quod in opidis in quibus diuersę parochię constitutę sunt, contrarium apud nos moribus receptum est. Quia id contingit, cum parochi saltem tacitè alterius vicibus sibi ipsis hoc facere permittunt, quod si contradicerent, nullo modo liceret.

Duode-

Expressa licentia proprij sacerdotis requiritur, vt alienus possit aliquos matrimonio copulare.

Duodecimò, quo ad hoc, vt sacerdos impunè sibi non subditos possit coniungere, vel benedicere, requiritur, quòd proprij sacerdotis expressā facultatem habeat, nec tacita sufficeret, id quidē significat illud verbum, *Licentia*, positum in Concilio, ita scribit Lap. allegat. 86. & ibi nouissimi Apostilantes, Andr. Tiraquel. latissimè in leg. connub. gloss. 7. num. 8. & ita in terminis declararunt sapientissimi Cardinal. interpretes Sacrosancti Concilij Tridentini, anno 1573. die 12. Nouembris, dum Venetijs quæstio circa hoc esset, inter quosdam Grimanum & Paulam de Alueno, quę se deponsatam asseuerabat, à quodam Ioanne Baptista Grimano Veneto, vt testatur Iacob. Menoch. de arbitr. iud. quęst. lib. 2. Centur. 5. Casu 453. num. 14. idem in consil. 188. num. 7. volum. 2.

* Illud autem notatu dignum est, quòd sacerdos ex generali facultate sibi à parocho concessa, vt intra suam parochiam possit omnia ad curam animarum spectantia exercere, potest matrimonij celebrationi assistere, quia cum possit Sacramenta ministrare, quod longè maius est, à fortiori hoc quod est minus licebit, ita egregiè defendit egregius Martinus Nauarrus consil. 27. tit. de sponsal. qui elegāter probat, minimè requiri, quod licentia hęc specialiter concedatur. Nec ea facultas siue licentia desideratur, quod sit in scriptis, sufficit quod sit verbalis, & à testibus probari possit, teste Martino Nauar. consil. 41. d. tit. de sponsalibus.

Dicta licentia à parocho præstanda matrimonium debet præcedere.

Decimotertiò, non est obliuioni tradendum, quod ad hoc, vt matrimonium coram alieno sacerdote celebratum, firmitatem obtineat, & ipse à pœna sit immunis, licentia proprij sacerdotis pręcedere debet: nec sufficit, quod postea sequatur; vbi enim in aliquo actu licentia desideratur, ea pręcedere debet, Authent. Licentia, C. de Episcop. & cleric. l. si quis mihi bona, §. iussum, ff. de acquirend. hęredit. l. vlt. §. necessitate, C. de bon. liber. cap. omnis vtriusq; sexus, de pœnit. & remiss. facit lex 13. tit. 6. part. 6. vbi Grogor. in verbo, *Con otorgamiento*, & l. 3. tit. 7. lib. 5. noui Regij Ordin. vbi sancitum est, primogenitum non confirmari ex Regia licentia, quę post eius institutionem sequitur, nisi hoc in ea expressè cautum fuerit; tradit Innocent in cap. dudum, de rebus Ecclesię non alien. Bartolus in l. si autem plures, ff. de aqua plu. arcenda. Marcus Antonius Bauer. in §. si alienus seruus, Institut. de hęredibus instit. Bart. Socin. consil. 222. num. 3. lib. 2. Corn. consil. 89. num. 10. lib. 3. Cassanęus in Consuetud. Burg. Rub. 4. §. 7. num. 38. Antonius Gomez, in l. 42. Tauri. Et licentia multipliciter accipitur, vt per Bald. consil. 290. num. 6. lib. 3.

* Decimoquartò non est ab hoc instituto alienum disputare, quis proprius sit cēsendus parochus, vt matrimonio interesse possit; absq; controuersia asseuerandum est, quod est Episcopus, qui in sua Diœcesi est Ordinarius. Similiter & eius Vicarius generalis qui Ordinarius est similiter, si

clericus

clericus sit, vt ex d.Concilio colligitur. ibi: *Vel alio sacerdote*. Si verò sacerdos non est, nunimè assistere potest, ita in Sacra Congreg.Cardin.definitum est, vt scripsit Martin.Nauar. consil.1. tit.de offic.ordin.quamuis (vt ille inquit) de iuris rigore contrarium possit defendi. Erit similiter quilibet contrahentium parochus, quando diuersarum parochiarũ sunt: nam cum vnus sine altero matrimonij vinculo coniungi non possit, vterque contraheus vtriusque parochi subditus efficitur, l.si communem, ff. com.predi.cap.per tuas, de arbitris, & in praxi ita receptum esse testatur Doct.Segura Dauales, in Director.iudic. Ecclesiast.2.parte, cap.15.num. 47. scribit tamen eruditissimus Nauarrus in Manuali Confessor.capit.25. nu.144.Illustrissimorum Cardinalium Congregationem sub Pio V.Pontif.Maxim.peculiari decreto declarasse, parochũ mulieris sufficere, quando in eius parochia matrimonium celebratur; sicut sub Sanctissimo Gregorio XIII. eadem Sacra Congregatio definiuit, viri parochũ sufficere, si in eius parochia matrimonium celebratum fuerit. Ipse verò Martinus Nauarrus, consil.52.tit.de sponsalib. testatur, auditu percepisse eosdem Cardinales, postea iudicasse presẽtiã parochi, siue viri, siue mulieris, sufficere, in quacumque parochia matrimonium contrahatur. Mirum profectò in re alioqui grauissima, ita in diuersas sententias itum fuisse, humanę tamen fragilitati id tribuendum censeo; Sed vt nostrum quale quale sit iudicium, interponamus, id magis iuri consentaneum existimamus, legitimum esse illum parochum, in cuius parochia matrimonium fit. Equidem is duplici titulo parochus est, cum ratione habitationis, tum ratione contractus matrimonialis, & hęc duo vincula, vno fortiora sunt, Auth.Itaque, C.comm.de success.c.1.de treug.& pace.Ita tenendum existimo, salua Romanę Ecclesię censura, circa quod consulendus est idem Nauarr.consil.1.tit.de sponsalib.

Decimoquintò silentio pretermittendum non est, ne iudices Ecclesiastici in proferendis sententijs in matrimonijs contra Sacrum Concilium contractis, errent (vt aliquãdo vidi) ꝙ matrimonia quę clandestina sunt, non debẽt ab eis irritari, cum ab eodẽ Concilio irrita sit, esse delaratũ sed tñ declarare debent, irrita & nulla à principio fuisse; Sic censuit Sacra Cardinalium Congregatio in hunc modum: *Matrimonium contractum coram sacerdote qui non habet licentiam ab Ordinario, neque à proprio contrahentium parocho, non debet per Ordinarium irritari, sed tantum declarari irritum esse, quia cum Concilium Tridentinum illud irritum fecerit, non est aliàs irritandum, sed opus est sola declaratione quod irritum sit.*

Decimosextò, non est pretermittendum, circa huius capitis propositum argumentum, clericum qui matrimonium, quod seruata Concilij Tridentini forma contrahi intenditur, malitiosè impedierit, pœna text. *Not. contra malitiosè*

in d.

Impedientes matrimonium. in d.c.cum inhibitio, §.fin.puniendum esse. ita gloss.notab. ibi, in verbo, malitiosè. Si verò laicus in hoc deliquerit, ab Ecclesiastico iudice arbitraria pœna est puniendus, ex glossę sententia ibi: Regia lex 4. tit. 3. part.4. insuper damnum parti illatum resarcire tenetur, ita Vincent.Ioan.Andr. in d.§.fin. Gregor.Lopez, in d.l.4. in verbo. *Deuen auer pena*. Didacus Perez, in l.1.titul.1. lib.5. Ordinam. fol.33. quod not. quia sępissimè contingit in practica.

C *Quod non sit vera*. Adde quod hanc nostri auctoris opinionem contra alios sequitur D.Pręsul Couarr.in 2.parte Decretal.cap.6.num.14.& nouissimè D.Didac.Perez, vbi paulò ante allegaui.

D *Dispenset*. Adde quod iam hodie nouissimo Concilio Trident.Sess.24. cap.1.de reformat.matrim.multoties iam allegato, licet Ordinarijs si legitima causa interfuerit, in his monitionibus dispensare. Nec ante Concilium licebat hoc fieri, nisi tantum in locis in quibus consuetudo inualuerat, vt scribit Martin. Nauar.in Manuali Confess.cap.22.num.70. Erit quidem iusta dispensandi causa, si nobilis cum ignobili, diues cum paupere, senex cum adolescentula contrahere velit: & ea ratione consanguineos timeat, ita Palud. in 4. Sent.distinct.28. quęst.2. colum.4. Anton.in 3.part.tit.1.c.16.§.5. Martin.Nauar.in d.num.70. Erit legitima causa ob vicinitatem temporis, quo prohibitę sunt nuptię, vt cautum est decreto Card.Sacrę Congregationis.

Vicarij generales Episcoporũ nũ possint dispensare, vt monitionibus non factis, matrimoniũ celebretur. Sed dubium egregium circa prędicta versatur, vtrum Vicarij generales Episcoporum Concilij Tridentini authoritate, dispensare possint, vt non factis monitionibus matrimonium celebretur, qua proposita quęstione Iacob.Menoch. consil.69. num.55. volum.1. censet hoc eis non licere, imò prorsus prohibitum esse. Nam (vt ille inquit) cum hoc munus à Sacrosancto Concilio, Episcopi arbitrio relictum sit, non poterit vices suas alteri demandare, ex his quę ipse latè scripsit lib.1. de arbitr.iudic.q. 54.num.1. & 2. Deinde quia ex eo personę industria electa censetur, cũ grauia & ardua sint quę mandantur. Dec.in l.1.num.28.vbi nouissimi,ff. de offic.eius. Ias.in l.more, num.65.ff.de iurisd.omn.iudic.& in l.à iudice, num.13.C.de iudic.Aymon consil.305.num.3.At causa coniungendi & dissoluendi matrimonium, maximi ponderis est, vt tradit Dec.cons.311. colum.1. Paris.consil.15.num.13.lib.2.Socin.iun.consil.86.num.6.lib.2. Hieron.Gratianus consil.2.num.34. lib.2.

Opinio quidam Iacob. Menoch. repellitur. Sed meo iudicio lapsus est Iacobus Menochius, qui fuit huius opinionis antesignanus; cuius opinionem eo non allegato, nouissimè amplectitur Doctor Suarez de Paez, in sua practica, quã nõ sine maxima diligentia elucubrauit, tomo 3. nu.11. Qui ea innititur ratione, quod in generali commissione ab Episcopo suo Vicario facta, minimè comprehenditur

tur dispensandi facultas, vt in cap. quod translationem, de offic.leg.gloss. in cap.quę de causa, 2.quęst.4.

Et contrariam sententiam veriorem esse semper iudicaui. Tum, quia potestas relaxandi has monitiones, non maioris momenti est, quam matrimoniales controuersias, beneficiales causas, criminales querelas, & ceteras alias grauissimas concertationes, ad ecclesiastica tribunalia spectantes iudicare, & dirimere: cur igitur vicarijs generalibus hanc potestatem negauimus? Tum, quia si Iacobi Menoch. vera esset opinio, ex eius ratione idem asseuerandum foret, in dicti Concilij decisione, de qua in superioribus actum est, quę pœnam parocho, contrahentibus & testibus, qui clandestino matrimonio interfuerunt, imponit, quos arbitrio Ordinarij puniendos esse pręcipit, & innumeris alijs iuris locis, quibus certa pęna non statuitur, sed ordinarij prudentię, & arbitrio committitur, quod nullus vel mediocriter doctus affirmare audet. Tum, quia Episcopus iudiciales omnes controuersias, quarum iurisdictio ordinario iure sibi competit, sicut iudicare per seipsum potest, ita per Vicarium ab eo constitutum, capit. cum Episcopus, de officio Ordin. lib.6. cui etiam potest delegatas causas pręsentes terminandas committere, vt latè per Rebuff. in practica benefic. in forma Vicariatus, núm.159. Tum, quia Sanctum Concilium quatenus iudicio Ordinarij dictam facultatem committit, non tantum Episcopo, sed ei qui vices illius gerit, committere censetur, quia & is Ordinarius dicitur, gloss. in capit.2. in verbo, Officialem, de officio vicar. in 6. & in capit. perlectis, in verbo, iurgia, 25. distinct. & in capit. Romana, in verbo, generalitèr, de appellat. in 6. tradit Felin. in Rubr. de offic. delegat. num.4. D. Episcop. Couar. lib.3. variar. resolut. cap.20. num.4. Et eadem est Episcopi, & eius potestas, & idem est amborum tribunal, cap.2. de consuetud. lib.6. capit. Romana, in princip. de appellat. eod. lib. & inter Episcopum, & eius Vicarium non est dare medium, vt scribit Abb. consil.21. lib.1. in fine, dicitque ibi, Vicarium Episcopi ipsius radijs illustrari, & hac ratione vnum ex potissimis Iacobi Menochij fundamentis longè repellitur. Tum, quia non semper verum est, quod idem Menoch. asseuerat, nempè, personę industriam ex eo electā censeri, quod ardua aliqua causa committitur, nam matrimoniales controuersię magni ponderis & momenti sunt, ideoque illarum cognitio Episcopis competit, c. ex literis, de in integr. restit. cap. accedentibus, de excessibus pręlat. nihilominus tamen generales Vicarij potestate Vicaria eas iudicant. Tum, quia à tempore publicationis Concilij praxis forensis totius (vt censeo) Christiani orbis, pręsertim Hispanię, ita Concilium interpretata est, non igitur ab ea recedere licet, quia mutanda non sunt, quę certam interpretationem habuerunt, l. minimè, l. si de interpretatione, ff. de legib. & vera

legis interpretatio à practica sumitur Bald. in capit. 1. in princip. de feudo sine culpa non amittendo. Et post hęc scripta legi Illeph. à Veracruce, hanc opinionem tenentem, nullis coroboratã fundamentis, in append. ad Specul. coniugiorum, fol. 4.

Nec ratio bene eruditi Doctoris Paez me in contrarium mouet, nam hęc dispensandi facultas non ab Episcopis suis Vicarijs generalibus specia li potestate ac veluti per manus censetur concessa, sed eo ipso quod Vicarij creantur, ab ipso Sacrosancto Concilio concessa censetur. Audeo tamẽ quod nouissime, in Concilio Prouinciali Toletano, anno Domini 1583. celebrato à Patribus & Pręsulibus qui ibi interfuerunt, quadam decisione nondum in publicum emissa, decretum fuisse, potestatem remittendi has denunciationes, Episcopis competere, non verò Vicarijs generalibus. Quod eis licuisse prędictam constitutionem sic de definire nullus in dispu tationem adducere poterit.

NVPTIAS SECVNDAS, VEL TEMPORIBVS prohibitis benedicentes. Cap. LXXVII.

1 Vir siue mulier si aliàs coniugalem benedictionem receperit, benedictio reiterari non debet.

2 Sacerdos huius criminis reus qualiter puniatur.

1 VIr & mulier † ad bigamiam transientes, non debent à presbytero
a benedici, quia cum alia vice benedicti [a] sunt, eorum benedictio iterari non debet, verba sunt text. in cap. Vir autem, de secundis nuptijs; &
b sic, siue vir, siue mulier, si aliàs receperit benedictionem, nõ debet benedictio iterari, [b] quia communis est vtrique, neq; vnus sine altero eã recipe re potest, vt notat Host. in Summa eiusdem tit. in §. an licitum sit, vers. in aliquibus, qui etiã notat, quod si duo transeunt ad bigamiam, qui nunquã
2 fuerunt benedicti, poterũt benedici. Sacerdos † autem contrarium faciẽs, ab officio & beneficio suspensus, cum testimonio litterarum proprij Epi-
c scopi destinandus est ad Sedem Apostolicam, [c] vt in c. 1. eod. tit. Ex quo videtur secundum Hostiens. vbi supra, quod alius dispensare non potest. Quam pœnam cum tam grauem consideraret Anton. in d. c. 1. pro tam le ui delicto, dicit, quòd fortè clericus, de quo ibi, benedixit secundas nu-
d ptias, contractas viuente prima coniuge, [d] quod etiam ante eum suspicatur Ioan. Andr. qui tamen dicit, hoc non patere in Decretali antiqua, vt refert Abb. ibi, qui credit hodie imponendam esse pœnam arbitrariam, attentis circumstantijs, ac consuetudine loci. Et licet quidam dixerint, quod talis sacerdos est suspensus ipso facto, tamen Hostiensis tenet con-

trarium,

trarium, quem videtur sequi Antonius ibi, dum refert eius opinionem vltimo loco. Et sequitur eum etiam expressè Abb. licet de Anton. non faciat mentionem. Vnde in hoc delicto, cum pœna non sit imposita ipso iure, secundum communem [e] opinionem, & delictum non sit tam graue, e arbitrio iudicis erit puniendus clericus in hoc delinquens. [f] f

ADDITIO.

BEnedicti. Vide rationem huius prohibitionis per egregium Martin. A Nauar.in Manuali, cap.22. num.83.

Iterari. Vide sing. Siluest. in Summa, in verbo, nuptię; quo loco scribit, text.in c.1. de secund.nupt. locum habere etiam priore matrimonio soluto; & quòd si alter coniugum iam semel benedictus fuerit, vel saltem mulier ipsa, non debet benedictio iterari. Quòd si fœmina nondum fuisset benedicta, potest tunc benedictio solenniter fieri; & hęc fuit Sancti Thom.sententia, in 4. Sentent.distin.42. quęst.3. ad finem, quę in praxi seruatur, vt fatetur Henric.in c.vir autem, de secund.nupt.vbi gloss.idem not.& frequentior vsus eam recepit, vt testatur D.Couarr.in 4.Decretal. 2.parte, c.8.§.11. num.2.quam nouissimè sequitur Greg.in l.2.tit.11.par. 4.in verbo, *Non deuen ser vedados.* F. Alphons. à Veracruce in Speculo coniug.1. part.art.13. & ita tenendum censeo, licet hoc firmare non audeat Iacob.Menoch. de arbitr.iud.quęst.lib.2.Centur.5.Casu 417.nu.10. B

Ad Sedem Apostolicam. Hodie verò stat quędã Ioan. xxii. Extrauagans Constitutio, qua missio sacerdotis secundas nuptias benedicentis ad Romanam Curiam omninò tollitur; de qua meminit Domin. Pręsul Couar.vbi paulo ante allegaui. C

Viuente prima coniuge. Adde quòd hanc opinionem sequuta est Regia lex 2.tit.4. par.4. cùm dicit: *Mas los que diessen bendiciones a los que casassen dos begadas, o mas siendo el matrimonio de partido por embargo de derecho, o por muerte, segun sobredicho es, no caeran en pena.* Ex qua Greg. ibi colligit, quòd iura secundas nuptias benedici prohibentia, procedunt, primo matrimonio non dissoluto, non tamen respectu pœnę de qua in d. c.1.de secund. nupt.sed respectu ipsius dationis; cuius contrarium videtur disponi, in d.c.vir.autem, ex ratione ibi constituta, cum dicit: *Alia vice benedicti sunt,* à cuius text.decisione, & à receptis Theologorum & Canonistarum opinionibus, de quibus supra.minimè auderem recedere, cùm in hac spirituali materia illis meritò sit standum. D *Regia l. 2. tit. 4. parte 4. interpretatur.*

Secundum communem. Adde quòd istam opinionem communem esse testantur eam sequuti Martin.Nauarr. in Manuali Confess.c.25.num. 137.pag.595. Iul.Clar.lib.5. Recep.Sentent.§.finali, quæst.75.vers.sacerdos.Couar.d.§.11.num.2. E

F *In hoc delinquens*. Adde quòd eandem opinionem communem esse testatur Iacob. Menoch. d. Casu 417. num. 8. Et eadem arbitraria pęna puniendum esse censeo clericum, qui temporibus à iure prohibitis, nuptiales benedictiones indulserit, de quibus in c. Capellanus. de ferijs, & in c. non oportet 33. q. 4. l. 18. tit. 2. par. 4. & nouissimè in Concilio Trident. Sess. 24. c. 10. de reformat. vbi ab Aduentu Domini vsque ad diem Epiphanię, & à feria quarta Cinerum vsque ad octauam Paschatis, inclusiuè, sancta Synodus antiquas solennium nuptiarum prohibitiones seruari ab omnibus pręcipit, alijs autem temporibus nuptias solenniter celebrari permittit. Cum enim ibi statuta non sit pœna, iudicis arbitrio relinquitur, text. in c. de causis, de offic. delegat. l. 1. §. 1. ff. de iure deliberand. In hoc verò Toletano Archiepiscopatu duorum millium dipondiorum pœna statuta est: quę Ecclesię, denunciatori, pauperibusq; ęquis portionibus est applicanda, vt habetur lib. 3. dictarum Constitut. tit. de sponsalib. c. 5.

Cleri cus temporibus benedictiones nuptiales indulgens, qua pœna puniatur.

Pari etiam ratione coniuges, qui dictis prohibitis temporibus fuerunt benedicti, à iudice ecclesiastico arbitraria pœna puniendos censeo. Qui verò dictam nuptiarum solennium prohibitionem statutis temporibus, superstitionem esse tyrannicam, ab Ethnicorum superstitione profectam, aut benedictiones, & alias cerimonias, quibus Ecclesia in illis vtitur, damnauerit, anathema est, vt in Concilio Trident. Sess. 24. canon. 11. decretum extat.

VIRGATA ET PARTITA VESTE PVBLICE vtentes. Cap. LXXVIII.

1 *Virgata vel partita vestis quæ dicatur.*
2 *Sacerdos beneficiatus qui virgata vel partita veste vtitur, qua pœna puniatur.*
3 *Clericus si vtitur aliqua ex vestibus sibi prohibitis, secreto tamen, à pœna est immunis.*
4 *Clericus, qui paupertatis causa aliqua ex dictis vestibus vtitur, à pœna liberatur.*
5 *Quæ vestes clericis sint interdictæ, ex Constantiensi & Matisconensi Concilijs ostenditur.*

1 ANtequam huius † excessus pœnam describamus, sciendum est, quòd virgata vestis dicitur illa, quę est variata per diuersos colores, vel cū pannus de se est planus, & aliquid supraponitur per modū virgę, vel literaturę. Partita verò est, quę fit ex diuersis coloribus, vel quę est scissa, vel diuisa, per ferrum, vt per supradicta verba declarat Ioan. Vanchel. in

in Breuiario Clementinarum, Clemen. 2. de vit. & honest. cleric. Clericus verò tali vtens veste, beneficiatus † per sex mēses à perceptione fructuū 2
est eo ipso suspensus: si non beneficiatus, sed in sacris citra sacerdotiū constitutus; per idem tempus redditur eo ipso inhabilis ad beneficium ecclesiasticum. Habens verò dignitatem, personatum, seu aliud beneficiū, cui cura animarum annexa est, ac alij in sacerdotio constituti tali vtentes veste publicè, aut infulam, seu pileum lineum publicè portantes in capite, sunt eo ipsô beneficiati si sint à perceptione fructuū per annum suspēsi. Sacerdotes verò per idem tēpus inhabiles ad beneficium redentur; vt in Clem. 2. supra allegata, de vit. & honest. cler. vbi etiā vide alias vestes clericis prohibitas, & pœnas deferentiū illas. Nota tamen † quòd si clericus 3
vtitur aliqua ex vestibus, sibi prohibitis [a] secreto, & sub alijs vestibus, ita a
q; in publico non appareat, non incurrit hanc pęnam; idem est, si vtitur talibus vestibus domesticè, puta in studio, vel loco simili, vel si non continuè portet, sed ad momentum, propter festum socij sui, qui Doctoratur, vel fit Rector, aut Miles, aut ducit vxorem; ita notat Anchar. ibi; Secūdo nota, referendo † ad hoc Zenzel. & tenet hoc etiam Imol. ibi, 2. col. 4
versic. Quero quid? Qui preterea notat post Zenzel. quòd si clericus propter † paupertatem defert vestes prohibitas, nō incurrit pœnā illius text. 5
Et vide etiā Ioan. de Anan. in Rubr. de apostat. vbi aliqua ex prędictis refert, & sequitur, & decisiones Capellę Tolosanę, in q. 52. Item fuit dubitatū si clericus, cū sua additione Stephani Aufrerij. Et vide Conciliū Constantiense in sess. 14. in tit. de vit. & honest. cler. vbi penitus decernit abolendum quòd clerici & personę ecclesiasticę deferant manicas ad cubitū pendentes, & vestes longas, cum magna & sumptuosa superfluitate, maximè fissas retro, & in lateribus, cum foderaturis vltra oram excedentibus in fissuris; & quod cū talibus intersint Ecclesijs, cum superpellicijs, ac alijs vestibus ad cultum & officium ecclesiasticum ordinatis, maximè intra Ecclesias, in quibus beneficiati existunt: & quod contrarium facientes, vt transgressores Canonum puniantur; & specialiter statuit, vt quicumque beneficiatus aut officium in ecclesia gerens, in habitu huiusmodi Diuinis officijs pręsumpserit interesse, pro qualibet vice à participatione prouentuum Ecclesiasticorum per mensem nouerit se suspensum, ac tales fructus fabricę illius Ecclesię applicentur. Vt autem apertius intelligatur, quàm dispar fuerit antiquorum patrū zelus in procuranda clericorum etiā in vestibus honestate, non pręteremittendum duxi quod in Cōcilio Matisconensi 1. cap. 5. sancitum fuit per hęc verba: Vt nullus clericus sagum, aut vestimenta, aut calceamenta sęcularia, nisi quod religionem deceat, induere pręsumat: q; si post hanc definitionem clericus aut cum indecenti veste, aut cum armis inuentus fuerit, à seniori ita coerceatur,

vt triginta dierum inclusione detentus, aqua tantum & modico pane diebus singulis sustentetur. Pudeat ergo hodiernos iudices Ecclesiasticos delicta grauia sub pretextu cuiusdam perniciosę pietatis, leui coerctione punire, cum Patres antiquos tam leue facinus, tam duro & longo ieiunio legerint coerexisse.

ADDITIO.

Vestes honestæ & verè clericales quæ sint.

Sibi prohibitis. Est quidem & religioni & clericorum honestati contrarium diuinos ministros profanis vti vestibus, quę morum manifestissima solent esse signa, laudandus quidem est decor, & competens ornamētum doctrina quidem Ambros. lib. 1. off. *Decor* (inquit) *corporis non sit affectatus, sed naturaliter simplex, neglectus magis quam exquisitus, non precisis, aut albentibus indutus sit clericus vestimentis, sed communibus vt honestati & necessitati nihil desit, nihil accedat nitoris.* Vti enim in vestitu nimio cultu peccatum est, teste diuo Thom. 2. 2. q. 169. art. 1. & ante ipsum scripserat D. Greg. Homil. vlt. ex quadrag. his verbis: *Sunt nonnulli, qui cultum subtilium preciosarumq; vestium non putent esse peccatum, quod si videlicet culpa non esset, nequaquam sermo Dei tam vigilanter exprimeret, q̃ diues, qui torquetur apud inferos, bysso & purpura indutus fuisset.*

Quód peccatum á clericis multis modis committi potest, tradit Tabiē. in Sum. in verbo, clericus, 2. versic. Queritur qualis: & nota quód licet in hoc capite quędam vestes clericis sint interdictę, non tamen est satis cautum, nec omninó definitum quę vestes sint honestę & verè clericales, idcirco gloss. in c. penult. versic. *Auratis*, de vita & honest. cleric. respondit, eas censeri clericis vestes honestas, quę communi vsu fuerint admissę, in ea prouincia, & ea ratione non dicetur clericus vestibus indecoris indutus, qui iuxta regionis consuetudinem, vsum, & morem, vestitus incedat, ita tenet insignis Couarr. in pract. quęst. cap. 31. num. 8. cuius consilio istam & multas alias annotationes quę in prima huius operis editione in margine collocaueram: in corpore operis cum alijs additionibus, ne

Insignis D. Didaci Conas. merit.

diuersi authoris viderentur, collocandas constitui. Obijt veró dictus Dominus Presul cum maxima bonarū literarū iactura anno 1577. die veró 27. mensis Septembris, cuius opera eius memoriam in ęternum prędicabunt, nec tēporis iniuria peribunt, vtinam etiam ipse perpetua beatitudine fruatur. Et vt ad rē redeā, dictam opinionem tenuit Alex. consil. 149. num. 12. lib. 6. & consil. 8. colum. vltim. lib. 1. not. gloss. in c. si quis virorum, 30. dist. not. & in summ. 24. quęst. 1. & in Clement. 1. in verbo, *Secularis*, de elect. not. Cardin. in Clem. 2. de vita & honest. cleric. Abb. in c. 1. de apostat. Cass. in Consuet. Burg. rub. 1. §. 5. *S'il n'a grace.* num. 8. Roch. de Curte in c. vlt. de Consuetudin. fol. paruo, 18. colum. 2. & 50. quam opinionem

communem esse fatetur D.Couarru. vbi supra,& vide tex.egregium in c. Ioannes,de cleric.coniug.& vide etiã plura lectu non indigna quę de prohibitione clericorum vestium scribit Menoch.de arbit. iudic. quęst. lib.2. Centu.4.Casu 392.& Concil.Const.sess.14.tit.de vita & honest. cler. vbi certa vestiendi norma præscribitur, grauissimis pœnis contra transgressores impositis,& Conc.Trident.sess.14.c.6.vbi beneficiarius etiam exemptus, ab Episcopo suo monitus, habitum clericalem non gestans, ab ordinibus & beneficijs suspenditur; quòd si id non suffecerit, sed contumaciter permanserit in scelere, his priuabitur.Et sess.22.c.1.Statuit seruari quę de clericorum vita,honestate,cultu,luxu, commessationibus,choreis, lusibus,necnon secularibus negocijs fugiendis sacris canonibus sancita sunt. Et Concilij Trid.sess. 24.c.12.de reform.statutum est, clericos tam in Ecclesia, quã extra, decenti vestitu vti assiduè debere, decens censendus est habitus oblongus vsque ad talos, nam quamuis talares tunicas manicas habere, erat olim apud Romanos non vulgare flagitium, quia nimiam mollitiem redoleret, post illa tamen tempora huiusmodi vestitus Christianę grauitati visus est conuenire,vt constat ex D. August. de doctrina Christ.lib.3.c.12.Aliquando tamen ob temporis oportunitatem, aut personę,coram qua clericus assistere debet, posset absque pœnę metu venustiore, forma vestiendi vti.Capel. Tolos.q.52. vbi Aufr. Siluest.in verbo, Apostasia,q.2.& vide circa prædicta Concilij decreta Mart.Nauar.in c.statuimus, 19.q.3.num.27.Nouissimè verò,Sanctissimus Pontifex Sixtus V. Extrauag.Constitutionem edidit de habitu & tonsura per clericos,seu milites beneficia vel pensiones obtinentes, deferendis, qua aduersus transgressores grauissimę pœnę sunt statutę.

AC COMAM NVTRIENTES, SIVE RELAXANTES. Cap. LXXIX.

1 Clerici nutrientes siue relaxantes comam, qualiter puniantur.

CLericos nutrire comam Anicetus Papa prohibuit, [a] vt in c. Prohibere,23.distin. Et precepit caput radere desuper in modum sphęrę; & idē etiam † prohibuit Concilium Carthaginense, in c.Clericus,de uita,& honest.cler.Idem etiam Concilium Agathense statuit,vt clerici,qui comã nutriunt,ab Archidiacono detondeantur inuiti, vt in c.clerici,ea.dist. Postremò verò Greg.IX. statuit,quod si quis ex clericis comam relaxauerit, anathema sit,vt in c.si quis,ead. dist.vbi glos.dicit exponendum sit,id est, fiat. [b] Et est etiam tex.in c.si quis, de vita & honest.cleric.vbi glos.idem dicit,& vide Abb.ibi,qui notat ex textu,quòd clericus non deferens tonsuram, peccat mortaliter, quia est dignus anathemate. [c]

ADDITIO.

Prohibuit. Adde quòd illius decreti meminit Platina in vita Aniceti summi Præsulis. Comam quidem nutrire, apud antiquos inter mollia & delicata numerabatur, quę viris pręsertim sacerdotibus minimè conuenit. Ita apud Romanos seruis comam nutrire non licebat, vt testatur Gell. lib. 3. Noct. Attic. Cælius lib. 7. lect. antiquar. cap. vlt. Alex. ab Alex. lib. 5. dierum genial. c. 15. Aristoph. in Auib. & Sidonius Apollinar. li. 2. epist. 1.

Et hoc fuit in causa aliquibus monachis, capita radendi symbolum, quòd contemnerent lautitiam & ornatum, quorum gratia ante nutriebantur capilli. Ita arbitratur D. August. lib. de oper. monach. Idcirco pro præstanti remedio legitur in postremis libris Historię Francorum Gregorij Turonensis, eis fuisse, qui metu principum sibi mortem instare putabant, capillos tondere, & in monasteria vel ad clerum transire, tuncq; Principes quiescebant à concepta ira. Sic Iulianus Apostata metu Cæsaris, cui infestus erat, comam totondit, vt testatur Cyrillus Alexand. in prol. lib. contra Iul. epist. ad Theodosium. Capillum equidem tondere, signum erat meroris & tristitiæ, de quo est manifestum Ieremiæ testimoniū, c. 7. *Tonde* (inquit) *capillum tuum, & proijce, sume indirectum planctum.* Dixit & Micheas: *Decaluare & detondere super filios deliciarum tuarum, dilata caluitium tuum sicut aquila, quoniam captiui ducti sunt ex te.* Scribunt prætereà Plutarchus in vita Alexandri, & Ælianus de gestis Alexandri, idem quoquè Ælian. lib. 7. de varia hist. cap. 8. Alexan. Magnum, mortuo Ephestione amico propugnacula vrbium dirupisse, equos, & mulos tondere iussisse, in signum mœstitiæ, & luctus. Scribit etiā Sueto. in Caligula, c. 5. mortuo Germanico patre Cęsaris, regulos quosdā barbā tōdisse, & vxorū capita rasisse. Et ea de causa rei criminū apud Romanos submittebant capillum, author est Plin. iun. li. 7. Epistol. epist. scire suo, &c.

Comam nutrire, vel radere apud antiquos quod symbolū erat.

Quòd verò ad clericorum tonsuram attinet, circa quam versatur huius capitis argumentum, illud censeo consideratione dignum, quod licet Vviclef, vt constat ex Vvaldensi tomo 5. de Sacrament. sub tit. 9. cap. 80. quem impij Lutherani sequuti sunt, irridebant clericorum tonsuram, & hac ratione, ac si ignominiosum esset, clericos rasos, & tonsos appellabant. Tenendum tamen est, valde Sacerdotali dignitati conuenire, quòd sacri ministri tonsura condecorentur. Tum ob eius antiquitatem, nam in veteri testamento eius similitudine sacerdotes tondebantur, vt refert Cassiodor. super illud Ps. 39. *Multiplicati sunt super capillos capitis mei, &c. non frustra* (inquit) *in comparatione delictorum capilli adducti sunt, nam in testamento veteri sacerdotes ipsa similitudine radebātur, vt tali emendatione purgati, carnis vitia deposuisse viderentur.* Tum quia clerici tonsura signantur in memoriam Spineę Coronę, quam Iudęi Christi redemptoris

Clericorum tonsura antiquissima est in Dei ecclesia cōtra impios hæreticos

nostri capiti imposuerunt. Et hac de causa Petrus Apostolus fertur, quod eadem fuit insignitus, vt memoriæ prodidit Beda, lib. 5. de gestis Anglorū. Nec à Catholicis viris dubitari potest, quod ab Apostolorum temporibus, vsque ad nos, clerici corona initiantur. Vnde Dionys. lib. 5. de eccles. Hierarchia, c. 6. par. 2. ait: *Episcopus dum quemlibet sacris initiat, consignās eum crucis signo tondet*. De hac etiam corona meminit Diuus Hieronym. in quadam breui epist. ad August. Hug. lib. 2. de Sacrament. 3. par. c. 5. Tū quia corona Regiā maiestatem designat, quæ ecclesiæ ministris competit, vt D. Hieronymus ait; & habetur in c. duo sunt, 12. q. 1. Tum ratione figuræ, quæ cum circularis sit, imaginem perfectionis significat, quam Diuini ministri profitentur; & ideò secundum ordinis dignitatem, maior vel minor corona tonditur, sic maiori corona Episcopi, necnon monachi tondūtur, quia eorum munus ad maiorem perfectionem spectat, vt egregiè inquit Albertus Trot. lib. 2. de vero & perfecto clerico, c. 39. nu. 3. vbi nu. 4. inuehitur contra clericos, qui coronam prout tenentur non gestant, his verbis: *Licet male obseruetur hodiernis temporibus maximè hoc vltimum, quia vidimus nedum clericos simplices, imo sacerdotes, & communiter nunc omnes prælatos Ecclesiæ Dei portare crines longos vsque ad cooperimentum aurium, & totaliter, & fere etiam oculorum. Ideo non mirum si propter huiusmodi deferre aures, & oculos sic occupatos. & obtusos deficiunt in significatu illo sanctissimo, de quo supra. Cum tanquā obturati aures, & oculos audienda non audiāt, & videnda non videant. Merito ergo videtur tales mœreri hic coronā, & illā amittere in alio sæculo, quā abiecerunt à se in isto.*

Episcopi & monachi quare maiori tonsura quam clericis dantur.

Tum quia hic mos omnibus ferè temporibus, in omni religione obtinuit, vt capillos succinderent, qui Deo se dicarent ex voto, siue in perpetuum, siue ad tēpus se sanctificarent, vt fecit hoc Priscilla, Aquila Act. c. 18. Et olim Nazareni postquam sanctificati erant, & votum impleuerant, peracto sacrificio radebant ante ostium tabernaculi fœderis cæsariem consecrationis suæ, iniiciebanturque capilli in ignem, qui erat suppositus sacrificio pacificorum, vt habetur Num. 21. Refert etiam Herodotus in Euterpe, lib. 2. Sacerdotes vnoquoque die, totum corpus radere, ne quid eis, inter suorum Deorum cultum, aut pediculi, aut alterius sordis crearetur. Plinius quoque lib. 16. historiæ naturalis, c. 44. tradit, Vestalibus capillum ademptum, & ad Loton quandam arborem in Lucinæ arca delatum. Nec his refragatur quod Deus Optimus Max. Leuit. cap. 19. prohibuerit sacerdotibus, ne raderent caput, vel barbam, id sanè peculiari ratione factum fuit, ne viderentur imitari paganorum, & idololatrarum Sacerdotum ritum, qui vt ait Baruch. 6. cap. sedebant habentes tunicas scissas, capita & barbam rasam. Voluit autem quantum fieri posset Deus populū suum (qui duræ erat ceruicis, & pronus ad idololatriam) à cerimo-

nijs

cujus similibus, quę idolorum possent referto cultum, vocare. Deinde respondere non incongrue potest, quòd quā in Leuit. videatur depilatio prohibita, non tamen vetita tonsio, vel rasio, remanentibus radicibus pilorum. Non ibi rasio capitis superior intactis illis angulis inferioris comę sed inferioris partis prohibita erat: vel ex integro prohibita rasio. Nostri quidem sacerdotes non inferiores partes nec omnino caput radunt, vnde non est eis vetita. Detulit quidem barbam & capillos Dominus noster Iesus Christus, quia nihil in eo radendum vel amputandum fuit, nobis autem qui vocati ex gentilitate sumus, cum penitus infecti fuissemus, omnia superflua amputanda fuerunt Deo seruituris, vt scribit Francisc. Venetus lib. problem. Sacrę scripturę tom. 6. sect. 9. problema 397.

Antiquissim. vsu fuit vt qui Deo se consecrarēt capillos succiderens.

Et non solum clericis comam nutrire prohibitum est, sed nec barbam iure communi inspecto, vt in c. clericus, de vita & honest. cler. secundum verò ius Concilij Carthaginensis, vnde profectum fuit, dictum c. clericis barbas radere prohibitum est. Nam vt scribit Andreas ab Exea, in Rubr. de Cōst. nu. 62. in Codice Conciliorum sic legitur. *Clericus neque comam nutriat, neque barbam radat, & rectè: Nam lege antiqua sic pracepit Dominus populo suo.* Leuit. c. 19. ibi, *Nec radetis barbam.* Idem etiam pręcipit c. 21. ad sacerdotes Aaron verba faciens. Romę verò & in multis orbis partibus consuetudine receptum est, vt barba clericis sit promissa, modo labium superius radatur, vt testatur Martin. Nauarr. in Manuali Confess. c. 25. num. 110. apud nos verò ius commune obseruatur.

Id est, fiat. Adde Hippolyt. qui hanc interpretationem approbat in rub. ff. de fals. num. 32. Domin. Soto. in 4. Sentent. distinct. 24. quęst. 2. art. 2. vbi optimè scribit, quòd dicta pœna tantum illaqueantur clerici, qui priuilegio clericali gaudent, ideò clerici initiati prima tonsura, vel in minoribus constituti ordinibus, nisi beneficium ecclesiasticum habuerint, non tenentur coronam apertam habere: imò secundum illum malè facerent, si illam aperuerint, cùm in contemptum ordinis cederet. Nam his permissum est arma portare, & omnia alia quę merè laicis licent, ita tenet Abb. in c. 1. & 2. de postul. & in c. 1. & in c. cleric. 2. de vita & honest. clericor. quam opinionem & vsu receptam, & in theorica communiter approbatam testatur Nauarr. d. num. 110.

Sed hęc huius capitis pœna, quę contra clericos istius criminis reos imponitur, rarissimè infligitur: quia fere in omnibus Episcopatibus constitutę sunt pęcuniarię vel alię pœnę pro modo culpę, prout in hoc Toletano Archiepiscopatu constituta est pœna duorum aureorum, quę quidem pœna Ecclesię, denunciatori, pauperibusq; ęquis portionibus applicatur, vt habetur in cap. 1. tit. 2. lib. 3. dictarum Constitutionum.

Anathemate. Et sic obiter nota, quòd excommunicatio non nisi pro

graui culpa, quæ mortalis sit, infligenda est, c. nemo, c. nullus, 11. quæst. 3. docuerunt Theologi præsertim S. Thom. in 4. Sentent. dist. 18. quæst. 2. ad 3. quæst. Felin. post alios, in Rubr. de Sent. excommun. Couarr. in c. Alma mater, 1. part. relect. §. 9. num. 1. de sentent. excomm. lib. 6. Ioan. Lup. in c. per vestras, de donat. inter vir. & vxor. §. 18. num. 13.

EBRII. Cap. LXXX.

1 *Ebrietas inter grauia delicta numeratur.*
2 *Clerici, qui immoderatè potionibus incumbunt, qualiter puniantur.*
3 *Tabernarum ingressus clericis est interdictus, nisi itineris vel peregrinationis causa compulsis; & huius prohibitionis transgressores iudicis arbitrio sunt puniendi.*

QVi † ebrietatis crimen paruum esse existimat, audiat Apostolum Paulum dicentem. Neq; fornicarij, neq; idolis seruientes, neque molles, neq; masculorum concubitores, neq; auari, neq; adulteri, neq; ebriosi regnum Dei possidebunt. Cumq; inter tam grauia delicta ebrietas annumeretur, quanta sit eius grauitas apertè perpendat, videatque beatum Augustinum in sermone de ebrietate, qui inter sua opuscula impressus habetur. Et Isidorum in tract. de Summo bono, in lib. 2. c. 43. de ebrietate. Et precipuè legat obsecro elegantissimam, & mirabilem homiliam Basilij, in 1. tomo in homil. 14. de ebrietate & luxu. Vnde quia ebrietas omnium vitiorum fomes ac nutrix est: a ideò placuit Agathensis Concilij † venerandis Patribus, vt clericus, de quo fuisse ebrium constiterit, aut triginta dierum spatio à communione submoueatur, aut corporali supplicio subdatur, vt habetur in c. fin. 35. distinct. quæ pœnæ sic fuerunt disiunctiuè descriptę, vt discretus iudex quem huic vitio deditum animaduerteret, & quod à communione priuetur, parui pendere, corporali potius supplicio castiget. Et vide Host. in Summa, tit. de tempor. ordin. in §. Et cui, versic. pœna autem. vbi dicit, quòd Episcopus Presbyter, vel Diaconus, deseruiẽs ebrietati, si non desinat, deponitur. Subdiaconus vel inferior siue clericus, siue laicus communione priuatur, allegat text. in c. Si episcopus. 35. distinct. Si verò semel ebrius fuerit, tunc dicit puniendum pœna tex. in d. c. finali. Posterius autem Innocent. III. in Concilio generali ac celeberrimo Lateranensi, disposuit, clericum à crapula & ebrietate non abstinentem, & qui à superiore commonitus non satisfecerit, ab officio, & beneficio suspendendum, b vt habetur in c. à crapula, de vita & honest. cleric. Vnde vt clerici ab hoc vitio † cauerent, eorumque honestati consuleretur, antiqua illa Concilia tabernarum etiam ingressum illis

Margin: 1 (beside line 1), a 2 (beside "Agathensis Concilij"), b 3 (beside "crapula, de vita").

ex illis inhibuerunt, nisi peregrinationis, vel itineris necessitate compulsis, & vt in Concilio Laodicensi, & in Sexta Synodo, & in Concilio Carthaginensi 3. & in Concilio generali sub Innoc. 111. celebrato, de quibus in c. non oportet, & in c. nulli clerico. & in c. clerici. 44. dist. & in c. clerici. de vita & honesta. clericor. Pœna autem contrarium facienti, in illis Canonibus statuta non est, vnde hoc superioribus videtur relictum, vt consideratis frequentatione actuum, & personę qualitate, & videntium scandalo, ab ipsis puniri debeat. Ex quo videtur parum aduertenter scripsisse Bertachinum in tract. de Episcopo, in 2. part. in materia degradationis, in §. vltimo scias, in 2. tom. tract. diuers. Doctor. fol. 237. num. 20. quod deponi debet Episcopus vel clericus, qui retinet, vel frequentat tabernas, motus per text. in c. nulli, supra allegat. qui tamen text. pœnam depositionis non imponit clerico frequentanti tabernam, sed habenti eam, & inibi alijs ministranti. Quin potius & tunc non simpliciter clericum deponendum dicit, sed disiūctiuè disponit, quòd aut cesset, aut deponatur. Nec etiam illud probat text. in c. pen. de vit. & honest. cleric. quem etiam allegat Bertachin. vbi supra, pro sua conclusione.

ADDITIO.

NVtrix est. Quod sanè cognouit Hom. Iliados 6. dum eleganter scribit, potum maximè noxium esse & corpori & animę. Multum enim & inmoderatum bibere multorum malorum causa est, vt habetur Eccles. 31. Salomon quidem paucis verbis hanc bibendi assiduitatem sic detestatur: *Cui væ, cuius patri væ, cui rixa, cui fouea, cui sine causa vulnera, cui suffusio oculorum, nonne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis?* Quod refert noster Accurs. in l. adulterum, in verbo, intemperantię, C. de adulter. & habetur Prouerb. 20. Et dubio procul ex Ouidio constat, dum ait:

Vina parant animos Veneri,
In vinum confertur plerumque culpa:
Quod si loqui posset, se defenderet.

Et acies rationis hebetatur ex immoderato potu. Gregor. 31. Moral. & Sanct. Thom. 2. 2. quęst. 148. artic. 6. & multa tam de vtilitate, quam de incommodis vini longa manu scribit Andr. Tiraquell. de nobilitate, c. 31. num. 165.

Vnde consuetus inebriare, minimè potest sacris ordinibus insigniri, c. Episcopus aut presbyter. 35. distinct. iuncto textu in Summa, ibi. tradit Petrus Rebuff. in benefic. pract. 2. par. tit. de cler. ad sacros ordin. malè pro mot. gloss. 4. num. 8.

Illud tamen memoria repetere libet, ad presbyteratum promouendū minimè

minime esse, qui abstemius sit, vinumq; non bibat, siquidem ex quo horret, posset Sacramentum euomere, tenet gl. memorabilis, in cap. ipsi Apostoli, in glos. mag. iuxta medium, 2. q. 7. sequitur Abb. in cap. ex parte, n. 1. de celebr. Missar. Ioan. Saison. in Consuetud. Turon. cap. *de droit*. art. 1. fol. 239. Mart. Nauar. in Manu. Confess. c. 27. n. 204. Simon Maiol. in tract. de irreg. lib. 2. c. 25. num. 2. & hanc opinionem communem esse fatetur Franc. Beccius consil. 61. nu. 1. bene tamen ad minores ordines potest promoueri ex sententia Nauar. in d. loco.

Abstemius non potest Sacris ordinibus insigniri.

B

Suspendendum. Vide Regiam l. 36. tit. 5. par. 1. Alber. Trot. lib. 2. de vero & perfecto clerico, cap. 59. Apud Moscouitas sacerdotes ebrij publicè verberabātur, vt testatur Sigismundus Baro, in Comment. rerum Moscouit. Est tamen circa hoc notatu dignum quod ebrietas probatione difficilis est, ex Innoc. sententia, in c. cum causam, de testib. Bald. in cap. à crapula, nu. 1. de vita & honest. cler. Dec. consil. 112. nu. 1. Vnde satis est indicijs & prǽsumptionibus probari eo quod nullo corporis sensu potest apprehendi, sed oculis mentis (id est) ratione. Innoc. in d. c. cum causam, nume. 3. Ex quo fit ad huius capitis argumentum, si testis clericum ebrium fuisse testetur, nihil sanè probat, nisi probabiles rationes sui testimonii ostendat. Specul. tit. de teste, §. 7. num. 28. Barto. in tract. de teste, §. 5. cuius sententiæ auctor est Innoc. in d. c. cum causam, sequitur Capic. decis. 159. num. 36. Nec testi crederetur, nisi rationem redderet, etiam non interrogato, ita Anton. Abb. & Felin. in d. cap. cum causam, Ripa, in l. si vnquam, num. 8. C. de reuocan. donat. Solet tamen ebrietas ex aspectu probari, Lucas de Penna, in l. 1. num. 7. C. de erog. milit. annonę. & tradit Mascardus, de probat. volum. 2. conclus. 574. & probatur in cap. Ecclesię Princeps, 35. dist. & alios modos probandi ebrietatem adduxit Lucas de Penna, in d. l. 1. quos Mascardus retulit.

Ebrietas quo probetur.

C

Necessitate compulsis. Vide quod antiquitus circa hoc decretum erat in Canonibus Apostolorum, Canone 53. his verbis: *Si quis clericus in caupona cibum capere deprehensus fuerit, à communione excluditur, excepto tamen eo, qui necessariò in itinere in commune diuertit hospitium:* Fuit equidem etiam apud Ethnicos tabernarum ingressus valde ignominiosus, vt constat ex Isocrate in areopag. oratio. his verbis: *In caupona vel bibere, vel edere ex antiquis nullus audebat, vel domesticus familiaris, nam dabant operam vt grauis esse viderentur, non autem scurra.*

FORNICARII. Cap. LXXXI.

1 *Clerici pro simplici fornicatione non debent deponi, sed aliàs debent puniri arbitrio iudicis.*

Cum

CVm iuxta diui Hieronymi sententiã à Gratiano descriptam 35. dist. in Summa, Venter mero ęstuans facile despumat in libidinem. Merito ergo post ebrietatis delictum, carnis vitia collocauimus: at cum fornicatio simplex minus sit punibilis inter illa, ideò de eius pœna primitus differere libuit. Et in hoc omissis opinionibus dicendum est, quod pro fornicatione clericis, & in sacris constitutis non imponitur pœna depositionis. [a] allegantur ad hoc duę glossę singulares in capit. Maximianus, 81. distinct. & in capitulo lator, 2. quęstione 7. quibus dat sociam Corsetus in suis Singularibus, in verbo fornicatio, in cap. Presbyter, 32. distinct. pro quibus dicit esse casum in d. cap. presbyter, sed pœna arbitrio iudicis relinquitur; & istam Conclusionem elicit Decius ex dictis per Abb. in c. at si clerici, in columna 19. vers. de secundo, de iudic. quam dicit esse communem secundum Modernos ibi, qui allegant gloss. in d. cap. Lator. 2. quęstione 7. & ibi Ioan. de Fantuc. & Imola, in capit. vt clericorum. de vita & honest. clericor. Et hanc opinionem tanquam communem sequitur Anan. in capit. significasti, columna 2. de adulter. Et hanc etiam opinionem dicit communem Felin. in d. cap. At si clerici, in princip. in penultima colum. in fine Et Ioan. de Silua, in tract. de beneficio, in 3. parte, in quęstione 3. qui plura refert in proposito. Et Corsetus, in d. verbo, fornicatio, vbi aliqua fundamenta adducit pro ea, & dicit quod opinio tenentium contrarium forte posset procedere in Episcopis & Prelatis, qui cum dicuntur contrahere matrimonium cum ecclesia, non committunt simplicem fornicationem, sed adulterium, & quod isto modo possent reduci ad concordiam opiniones contrarię, sed tandem dicit quod in facti contingentia indistinctè sequeretur communem opinionem in iudicando & consulendo, licet Aretin. in cap. Cum non ab homine, de iudic. 10. columna, teneat opinionem Butrij quam dicit esse communem, scilicet, quod deponatur clericus in sacris; ad cuius fundamenta respondet Decius, vbi supra. Et quamuis Felin. vbi supra, in prima limitatione, post Abb. in capitulo fin. in 3. columna, de purgat. Canon. dixerit, in Episcopo esse crimen graue, & sic dignum depositione fornicatio, in fine tamen concludit, quod dubitat de hoc propter duas gloss. quas ibi allegat.

ADDITIO.

A POena depositionis. Vide Abb. Antiqu. in cap. at si clerici, columna 1. de iudic. & not. Cęsar Labert. de iure patronat. 1. par. 2. libro, artic. 20. quęstione 9. princip. num. 14. Paul. Grilland. in tract. de pœnis omnifar. coitus, quęst. 9. num. 3. quam opinionem communem esse testantur eam sequuti Ber. Chouer. in tractat. de public. concubinar. pag. 251. num. 20.

Nauarr.

Nauarr.in cap.cōsideret, 121.de pœnit.distinct.5. Petrus Duennas in regul. & fallent. reg. 101. vbi eam limitat 7. & nouissimè Doct. Didac. Perez in l.23.titul.91.lib.8.Ordin.versic. *Vtrum autem*. Franc. Viui.in lib.3. com.opi.in verbo, *Clericus per simplicem*. Et eam veriorem & magis communem esse & in practica ab ea non esse recedendum, fatetur Iul. Clar. lib. 5. Recept. Sentent.§. fornicatio, ver.sed quęro. idem profitetur Ferdinand. Mencha.lib.3.de testam.§.22.numer.48.tit.6.par.1.in vebo, *Toller el beneficio*.

Clericus autem qui mulierem matrimonij ineundi cum aliquo causa rapuerit, vel auxilium, consilium vel fauorem pręstiterit, de proprio gradu deijciendus est, vt statutum est in Concilio Trident. Sesfion.24.cap.6. de reformat. * Nec ad excusandum clericum sufficeret voluntas puellę vt raperetur, quia vt dicitur rāpta, sat est quod contra patris voluntatem ab eius domo abstracta sit, vt tenet D. Thomas 1.2.quęst.154.art.6. quam doctrinam receptam testatur Martin. Nauarr. consil. 32. titul. de sponsalibus. Si verò non ob matrimonium ineundum, sed alia causa ductus rapuerit, pœna illa non illaqueatur, sed alia pœna pro modo culpę plectendus est. Prout nec laici incidunt in excommunicationem ipso iure ibi impositam, nisi raptus matrimonij causa fuerit perpetratus: sic sane ex illius capitis principio colliges, quod de matrimonio contrahendo inter raptorem, & raptam loquitur, posteaque pœnas subijcit contra transgressores imponendas, suffraganturq; manifestè verba illa: *Et nihilominus raptor ac omnes, &c.* Loquitur sanè de raptore, de quo in principio verba fecerat. Et caput illud in Decreto de reformatione matrimonij continetur, iuxta quod eius propositum argumentum est interpretandum. * Et ita tenendum censeo, quamuis opinionem contrariam non rectè perpendens verba Concilij teneat Illeph. à Veracruce in Appendice, de imped.raptus.fol.81.]

Nouiter declaratur Con. Trid. se. 42. ca. 6. de refor.

CONCVBINARII. Cap. LXXXII.

1 *Clericus concubinarius quis propriè dicatur.*
2 *A clerico publico, & manifesto concubinario missarum solennia audienda non sunt, quia etiam sine monitione est suspensus ab officio & beneficio, & celebrans efficitur irregularis.*
3 *Clericus concubinarius qualiter puniatur.*
4 *Prælatus qui cognoscit quod clericus concubinarius efficeretur deterior, si pracisè compelleretur dimittere concubinam, poterit ad tempus, sine peccato tolerare.*

Clericus

2 Clericus† concubinarius, is propriè dici potest, qui solutam mulierē, & corruptam nulloq; sibi spiritualis vel carnalis cognationis vinculo coniunctam domi retinet, cum qua consueuit carnaliter commisceri. Si verò illa nupta, virgo, aut coniuncta esset, tunc grauioris delicti nomen sortiretur accessus ad illam habitus, ac seueriori pœna purgandus, vt infra latius explanabimus. Consuetudinem vero commiscendi; ideò ad faciendum clericum concubinarium requirimus, quia aliàs vnicus tantum concubitus fornicarium eum solum faceret, nec damnandus esset pœnis concubinariorum. Nec preterea in hoc distinguerem, sola ne retineatur domi concubina per clericum, an sub velamento, quod pedissequa sit matris sororis, amitæ, vel alterius, cuius cohabitatio clericis non inhibetur, dum tamen constare posit, quod eam habet in concubinam. Concubinarium insuper censerem clericum, qui etiam in aliena domo notam feminam habet, cui solet carnaliter commisceri, si de consuetudine constat, & diffamatus est in sua vel ipsius feminę vicinia: licet ad effectum concubinatus de iure ciuili aliqui requirant quod concubina sit retenta in domo, vt per Cald. in Auth. licet, C. de natur. lib. per gloss. Car. post Dynum, in l. concubinam, ff. de concub. & Præp. in Rubr. de sponf. col. 3. num. 5. Populus enim, siue domi, siue extra habeat clericus concubinam, vocat eum & reputat concubinarium. Quando autem dicatur clericus publicus concubinarius, vide Decretum Concilij Basileen. in sess. 20. in princip. vbi hoc declarat per hęc verba, videlicet, publici concubinarij intelligendi sunt non solum hi quorum concubinatus per sententiam, aut confesionem in iure factam, seu per rei euidentiam, quæ nulla posit tergiuersatione celari, notorius est, sed qui mulierem de incontinentia suspectam, & infamatam tenet, & per suum superiorem admonitus, ipsam cum effectu nō
2 dimittit. Aduerte tamen, quod quando clericus † tenet publicè concubinam sicut vxorem, & publicè nutrit filios, ita quod etiam ipse non audet diffiteri: tunc omnino est abstinendum ab eo, ita quod non est licitum
a audiri diuina [a] ab eo, etiam sine aliqua monitione superioris: quia talis est
b suspensus ab officio & beneficio, [b] ita quod si celebrat incurrit irregularitatem. Ista colliguntur ex doctrina Abb. in cap. vestra, in 3. colum. in 2. 3. 4. quæst. de cohabitatione cleric. & mulier. Si verò fornicatio non habet operis euidentiam, sed potest probabiliter tergiuersari: quia concubina habitat cum matre clerici, & dicit esse pedissequam matris, vel quid simile: tunc non procedunt prędicta, sed debet expectari monitio, & eius cōtemptus, secundum eum. Cuius opinionem refert & sequitur Silu. in sua Summa, in verbo clericus el 2. in §. octauo debet. in 2. quæstione. Et in verbo, concubinarius. in §. 4. Et hanc sententiam in substantia saltem videtur tenere Floren. in 3. p. in 3. c. tit. 27. vbi etiam addit notabile verbum,

quòd

quòd non solum sacerdos, sed etiam in quocunque ordine constitutus etiam in minori est suspensus ab omnibus actibus ordinū ex notoria fornicatione, & tamdiu est suspensus, quamdiu perseuerat in vitio,& si interim exequitur officia sua, etiam semel,efficitur irregularis,[c] & indiget di spensatione Papę,ad quod allegat Innoc. Hostiens. Archid. & Ant. quod etiam sequitur Siluest.in d.verb. Concubinarius,quam quidem sententiā multum timere deberent vniuersi clerici in quocunque ordine constituti, & ne illam ignorent,esset omnibus illis prædicanda. Quod enim, proh dolor,Sacerdotes,Diaconi,Subdiaconi,publicè concubinas retinent ea notorietate facti, de qua Abb.in sua opinione facit mentionem, & eodem concubinatu durante, non semel, sed pluries Missam celebrant, Euangelium, vel Epistolam solenniter decantant, & quod irregulares ex hoc fiant, non aduertunt, non minimum animarum suarum dispendium, & prælatorum suorum periculum, qui eos patiuntur in publico concubinatu diutius immorari ac sordescere. Pręterea circa pœnam huius delicti † vide Abb. in cap. At si clerici, colum. 12.de iudic.qui dicit quod cum iura in hoc vario modo disponant, quandoque apponendo pœnam acerbam, quandoque mitem, & quandoque mitius procedendo, mediam viam amplectendo, vt patet ex iuribus per eum allegatis, relinquitur arbitrio superioris, vt consideratis circumstantijs & scandalo inde emergente,& consuetudine patrię, apponat pœnam,quandoque suspensionis, & quandoque priuationis à beneficijs, quandoque sine monitione priuet, ex quo constat de delicto. Sibi enim videtur data optio,[d] ex quo varias pœnas & modos procedendi à iure reperimus traditos,iuxta not.per glo. in cap.fraternitatis, 34.dist. & in cap.à crapula, de vita & honest.cleric.& 11.quęst.2.in Summa,& quod notat Host.in cap.2. de cler. non resident. in simili quęst.Ita tamē quod semper in isto delicto iudex declinet ad mitiorem partem, [e] quia pauci, vt dicit Gregorius, sine vitio incontinentiæ reperiuntur, 50.dist. c.quia sanctitas tua, in fine.Et quia ętas nostri temporis, &c.& melius est à Deo redargui de misericordia, quam de seueritate, 16.q.vltima allegata. Et vide prædictum decretum Concilij Basileens. in dicta sess.20. vbi contra publicos concubinarios statutum fuit, quod quicumque clericus cuiuscunque status, conditionis,religionis, dignitatis, etiamsi Pontificalis, vel alterius preeminentiæ existit, qui publicus fuerit concubinarius à perceptione fructuum omnium beneficiorum suorum trium mensium spacio sit ipso facto suspensus, quos suus superior conuertat in fabricam,vel aliam euidentem Ecclesiarum vtilitatem, ex quibus fructus percipiuntur.Necnon quod huiusmodi publicum concubinariū teneatur mox suus superior monere,quàm primū nouerit illū esse talem, vt intra breuissimum terminum concubinam dimittat,quàm

si non dimiserit, vel dimissam, aut aliam publicè resumpserit, ipsum omnibus suis beneficijs omnino priuet. Et nihilominus statuit dictum Concilium, quod tales publici concubinarij vsquequo cum eis per suos superiores fuerit dispensatum, post ipsarum concubinarum dimissionem, manifestamq; vitę emendationem sint inhabiles ad susceptionem quorumcumque bonorum, dignitatum, beneficiorum, vel officiorum. Si autem post dispensationem, vomitu recidiuo ad huiusmodi concubinatum publicum redierint, quod sine spe alicuius dispensationis, ad prędicta prorsus inhabiles existant. Et ne quis contemnat illud decretum Concilij, ex eo, quòd Concilium Basileense, non fuit in omnibus ab Ecclesia receptũ, aduertat, quòd ordinata in eodem Concilio ante scissuram in eo factam recipiuntur, & allegantur à Doctoribus, vt par est videre per Florent. in 3. par. tit. 25. cap. 2. §. fin. Et per Felin. in cap. Rodulph. de rescript. in col. 28. ver. sed re vera; & prędicta Sess. 20. d. Concilij fuit facta ante eius scissuram, vt potes colligere ex dd. Doctoribus, dum allegant Constitutionem illam, quæ incipit: Insuper ad euitandum scandalum, quę fuit facta in d. 20. sessio. post dictum decretum contra concubinarios promulgatum. Et istud decretum Concilij Basileensis de concubinarijs, inuenies insertũ concordatis inter Leonem X. & Regem Franciæ, nouissimè commentatum per Petrum Rebuff. in interpretationibus per eum factis ad dicta concordata; per quem vide in principio sui commenti ad illud Decretũ triginta pœnas, quas patiuntur concubinarij, annumeratis inter eas his quę colliguntur ex Concilio quarum plures potius damna sunt & incommoda concubinatus, quàm pœnę, quę possint irrogari per iudicem. Vnde quę huiusce modi sunt, pari modo cõprehendunt laicos concubinarios, sicut, & clericos. Vide tamen Prepos. in cap. Nullus, 32. distinct. qui refert Innocent. in cap. si autem, de cohabit. cleric. & mulier. tenentem, quod quamcunque viam eligat Iudex, siue suspensionis, siue priuationis, debet premitti monitio: nec Iudex sine illa ad alterum premissorum procedere debet, cum clericus non sit notorius concubinarius: per quem vide post Innoc. vbi supra, vsque ad quantum tempus debeat clericus monitus expectari; & an possit purgari mora. Vt autem prælati excusentur à monitionibus faciendis clericis suæ Diœcesis, in hac materia prudenter faciunt, quando in suis Constitutionibus Synodalibus monent omnes [f] ne concubinarij sint, contrafacientibus pœnas debitas irrogando. Abb. prętera in c. vt clericorum, de † vita & honestate clericorum ponderando verba illius text. arbitratur, quòd si clericus concubinarius efficeretur deterior, si compelleretur precisè ad dimittendam concubinam, quòd tunc prælatus tolerando ad tempus, peccatum non incurrit. [g] quod dicit notandum Stephan. Aufrer. in repet. Clemen. 1. de offic. ord. in col. 15.

Aduer-

(margin: f, 4, g)

Aduertāt autem prelati omnes,& eorum vices gerentes, ne huius doctrinę colore in concubinariorum correctione torpescant:sed cùm talis toleratio facienda fuerit, certissimę adsunt cōiecturę deteriorationis.Nam aliàs facile illis persuadebūt libidinosi grauiora,imò nefanda admissuros, si cogantur continere.

ADDITIO.

A *Vdire diuina.* Vide text.in c.nullus,& in c.pręter,32.distin. vbi Doctores,& in c.vestra,de cohabit.cler.& mulier.Regiam l.43.titul.6. par.1:gloss.in c.de homine,de celebrat.Missar.Theol.in 4.Senten.dist.13. & quomodo hoc sit intelligendum,docet eleganter Cosmas in Pragmat. tit.de excommun.non vitand.verbo,*Suspensionis*. Ioan.Maior,in 4.Sent. distinct.9.dubio vltimo, Florent.in 2.par.titul.9. c.10,§.vltim. Adrian. in 4.sent.in tractat.de Eucharist.quęst.penult.& in tract.de Confess.quęst.9. Siluest.in Summa,in verbo, Missa,2.quęst.3.Martin.Nauarr.in capitul.1. §.laboret.2.col.de pœn.in 6.& in Manual.Confess.capit.25.numero 87. D.Couarr.in c.Alma mater.1.par.relect.§.2. num.10.de sentent. excommun.lib.6.Gregor.in d.l.45.tit.6.part.1.in verbo, *Algun hijo de ella*. Non quidem publicus & notorius criminosus permitti debet ab Episcopo sacro altari ministrare, aut sacris interesse, vt in Concilio Trident. sess. 22. de obseruand.& euitand.in celebrat.Missę.Imò fortius censeo, quòd quicunque committit sacerdoti, quem scit in mortali crimine esse constitutum, aliquem actum ecclesiasticum faciendum, si exequatur talem actum, is qui committit mortalem culpam contrahit, vt ait Diuus Hieronym.in epistola beati Eusebij ad Damasum Episcopum Portuensem, sic dicens: *Qui iura scit & vitam presbyteri agnoscit, & eum pro se celebrare facit, sit eiusdem peccati conscius, nec non & pœna particeps*. Idem sentit Abb.in d.c.vestra, & Theod.d.dist.9.& Card.à Turr.in d.c.nullus,S. Tho. in quodl.11.art.8.quam esse communem sententiam, & Theologorum & Canonistarum fatetur insignis Martin.Nauar.in d.c.25.num.79.quę amplectenda est, quidquid censeat Gabr.in 4.distinct.19.quęst.1. dubio 4. Maior.d. distinct. 9. Adrianus summus Ecclesię Pręsul de Sacramento Eucharistię,colum.3.à quo quidem peccato excusatur,qui probabiliter dictam legem ignorat,quia probabilis iuris positiui ignorantia excusat,c.2. de constit.ita Nauarr.vbi paulò ante allegaui.

B *Ab officio & beneficio.* Adde Hostien.in Summa,tit.de cohab.cleric. & mulier.§.qualiter imponatur. Guid.Pap.quęst.558. & latissimè Bermon. Chou.de publ.conc.fo.161.quo loco opinionem istam communē esse fatetur,& vide Regiam l.43.titul.6. par.1.circa quam communem sententiam lege nouissimè Iacob.Menoch. de arbitrar.iudic. quęstionibus,lib.2.

Clerici concubinarius quibus pœnis puniantur.

Clerici concubinarij multa crimina cōmittunt.

Cent. 5. Casu 418. qui n. 6. dicit, quod contra clericos concubinarios seueri iudices esse debent, quādoquidem non vnum sed plura scelera hi committunt. Nam adulterij crimen perpetrant, cùm in sacrorum ordinum assumptione suscipere dicuntur Ecclesiam in sponsam, cui implicitè saltem promittunt continentiam seruare. Secundò committunt sacrilegium, cùm Deo dicati & sacrati sint, & per carnalem copulam à Deo separentur. Tertiò committunt crimen stupri. Quartò incestum, Quintò (vt ille inquit post Bermondum) comittunt crimen contra naturam, & vide Doct. Franc. Sarm. lib. 1. select. capit. 5. Hodie verò qua pœna clerici concubinarij puniendi sint, vide Concilium Trid. Sess. 25. c. 14. de reform. Vbi clerici prohibentur concubinas, aliasque mulierculas, de quibus sinistra suspicio haberi possit, in domo, vel extra detinere, alioquin iuris pœnis sunt puniendi. Quòd si moniti ab inceptis non destiterint, tertia parte fructuum, obuentionum, ac prouentuum, beneficiorum, & quarumcunque pensionum ipso iure sunt priuati, quę fructuum pars, fabricę Ecclesiæ, vel pio loco, pro arbitrio Episcopi est adiudicanda. Quòd si in eodem delicto, cum eadem femina pertinaciter permanserint, vel cum alia simile scelus perpetrauerint, non solum fructus omnes, ac prouentus suorum beneficiorum, necnon pensiones eo ipso amittunt, vt dictis locis applicentur: sed suorum beneficiorum administratione, pro ordinarij arbitrio, tanquam Apostolicę Sedis delegati suspendi debent. Si verò in tam profundum malorum pelagus inciderint, vt his pœnis à fœdissimo concubinatu non arceantur, tunc beneficijs, portionibus, ac officijs, & pensionibus quibuscunque ecclesiasticis, perpetuo priuandi sunt. Inhabilesque iudicantur, ne ad dignitates, beneficia, ac officia deinceps possint aspirare, donec superioribus ex vitę anteactę emendatione, visum fuerit dispensare. Si verò postquam semel concubinas dimiserint, posteaque eas, aut alias sibi adiungere ausi fuerint, pręter supra dictas pęnas excommunicationis vinculo innodati sunt. At si clerici huius criminis rei beneficia ecclesiastica non obtinuerint, nec pensiones, iuxta delicti & contumaciæ perseuerantiam & qualitatem, pœna carceris, suspensione ab ordine ac inhabilitatis pœna ad obtinenda beneficia, alijsque modis & pœnis iuxta canonica decreta plectendi sunt. Quòd si Episcopi in huiusmodi scelus incidere ausi fuerint, & à Prouinciali Synodo admoniti, in tali fœditate sordescerent, ipso facto suspensi sunt, & si in crimine perseuerauerint, ad sanctissimum Pontificem ab eadem Synodo sunt deferendi, à quo pro culpę qualitate plectendi sunt, & si opus fuerit priuationem patientur.

Clerici concubinarij quibus pœnis puniātur.

Nec huic clerico concubinario, qui ob crimen fructibus suorum beneficiorum priuatur, fructus aliqui relinquendi sunt, ex quib. alimēta suscipiat,

piat, quia male meriti egestate laborare debent, l. bona fides, ff. depositi. Quod verum esse censeo, nisi clericus egenus esset, & summa laboraret paupertate, vt non haberet aliunde bona ex quibus posset alimenta percipere, tunc iustitiæ, & æquitati congruit, vt ei ex dictis fructibus subueniatur, quia clerico suspenso à beneficio alimenta ex eo ministranda sunt ad vitę subsidium, c. preter, vbi Prępos. col. 2. 52. dist. tradit Rebuff. in tract. de sent. proui. in prefat. num. 110. tom. 2. Const. Franc. Tum, quia clerico etiam deposito prouidetur, c. studeat, 50. dist. Tum, ne cogatur mendicare in ignominiam & opprobrium ordinis sacerdotalis, c. Diaconi, 93. distinct. Tum, quia semper habenda est ratio ne egeat, arg. l. inter eos, ff. de re iud. Tum quia istam opinionem amplectitur glos. in c. Pastoralis, §. verum, in verbo, subtrahuntur, de appellat. Bermond. in tract. de public. conc. in verbo, à perceptione fructuum. num. 1 1. quæ declaratio notanda est ad sacrosancti Concilij decretum, & vide Felinum in c. ex parte, num. 1. de accusa. & in c. Apostolicę, num. 9. de excep. D. Episcop. Iacob. Septim. Institut. Cathol. c. 9. num. 1 14. & nouissimè doctissimum Antonium Corduba de Lara in l. si quis à liberis, §. si vel parens, nu. 26. ff. de lib. agnoscen. * & gl. illius sententia communiter recepta est, vt constat, ex Mart. Nauarr. in Manua. Latino, c. 25. nu. 124 Fr. Ludou. Lopez in suo Instructor. conscient. 2. p. c. 57. Borgas. de irreg. 6. par. tit. quot sint effectus excom. num. 13. Doct. Couar. lib. 3. var. resol. cap. 13. num. 8. Procedit quidem superior communis sententia in clerico verbaliter tantum deposito, secus autem si solenniter à sacerdotali militia depositus fuerit, tunc quidem alimenta de fructibus beneficiorum exhibenda non sunt, sicut nec excommunicato. Imol. post alios, in c. ad supplicationem, col. 2. de renunc. Fel. in c. ex parte, num. 1. de accusat.

Clerico cōcubinario alimēta fructuū beneficiorum relinquēda nō sunt nisi egenus fuerit.

Quòd si clerici ex concubina filios habuerint, ad maiorem gradum & dignitatem transire non possunt, sed in statu, gradu, & dignitate, in qua sunt, permanere perpetuò debent. Ita definitum fuit à Sanctissimo domino nostro Pio V. Pontifice maximo, peculiari Motu proprio, prout refert Roias in Epitome successionum c. 27. num. 19.

Clerici minimè possunt illegitimos filios domi retinere.

Nec possunt clerici illegitimos filios intra proprios lares habere, vt incontinentiæ labes ac memoria omnino aboleri valeat, ita decretum fuit in Concilio Toletano prouinciali, celebrato anno 1565. act. 5. c. 19.

Concubina clerici etiam coniugata, si modo publica fuerit, pro modo culpę ab Ecclesiasticis iudicibus est punienda, vt statutum est in Concil. Trid. sess. 24. c. 8.

Concubina clerici à iudice ecclesiastico punitur.

Sunt quidem multi ex nostris, qui tenuerunt mulierem, quæ cum clerico in sacris constituto, carnale commercium habuerit, incestum committere, ita tenuit glos. in l. 2. in verbo, filij, C. de Episcop. & cler. vbi Bald.

num. 2. scribit, quòd cùm hoc in facto contigisset, ita fuit iudicatum, & opinio ista communiter recepta est, si credimus Grilland. de diuersis crim. lib. 3. quest. vlt. Practica Conradi 34 I num. 13. Sed verior contraria opinio quibusdam & non pœnitendę authoritatis viris visa est, quòd nec incestus, nec sacrilegium committatur, quam dicit esse Caccial. in Auth. Si qua illustris, num. 31. C. ad Orfician. Boss. in pract. titulo de coitu damnato, num. 15. Mench. lib. 3. de testamen. §. 22. Iul. Clar. in pract. crim. §. fornicatio, ver. Presbyter. Ex quo sequitur impropriè fuisse locutam glos. in c. per uenerabilem, in ver. adulterinus, qui filij sint legit. quæ coitum hunc adulterinum esse censebat, licet communiter receptam esse, scribat Abb. ibi, numero 32. & Petrus Placa, li. 1. delictorum, c. 41. num. 3. In mea tamen sententia, licet talis carnalis copula incestus non sit, est tamen sacrilegium, & adulterium spirituale, Abb. in cap. vt clericorum, numero 8. de uita & hon. cleric. Sequitur Reuerend. & doctis. D. Franc. Sarmiento. lib. 1. select. interp. c. 5. num. 9.

Et non solum talis concubina clerici, a iudice Ecclesiastico puniri debet pœnis a iure statutis, verùm si crimen sit publicum, poterit à seculari iudice puniri: secus si sit occultum, ita tenet Petrus de Anchar. consil. 196. nu me. 5. Felin cap. Ecclesiá sanctæ Mariæ, nu. 102. de constit. Boer. latissimè, decis. 72. Zasius lib. 2. respon. c. 17. Lup. in rep. c. per vestras, §. 21. num. 13. de don. inter vir. & vxor. Montal. in 2. lect. fori in parte, concubinæ. Steph. Aufrer. de potest. seculari super eccles. person. reg. 2. num. 34. Berm. Cho. de publ. concub. in par. penitus arcere, fol. 303. col. 2. num. 3. cum sequen. qui dicit communem opinionem esse. Anton. Gomes. in l. 80. Tau. nu. 31. & ita in facti contingentia interrogatus consuluit Eneras, consil. 102. eandem dicit communem Iulius Clar. in pract. crim. §. 5. quæst. 37. versi. Quæro etiam, vbi dicit, quòd quicquid sit de iure, iudices tam ecclesiastici quā seculares parum curant de concubinatus punitione, quòd (vt ille inquit) fortè faciunt, ne in alijs puniant in quo ipsimet delinquunt; eandem opinionem sequitur Auendan. de exequen. mandat. 2. par. c. 26. nu. 7. Didac. Perez in l. 21. tit. 3. li. 1. Ordin. Et est apud nos expressa lex hoc definiens, pœnam contra tales concubinas imponens, lex inquam 3. tit. 19. lib. 8. ordin. noui, circa quam legendus est Auend. d. c. 26. qui pro eius insigni eruditione multa congerit, & Ioan. Matienzo in l. 6. glos. 2. tit. 8. lib. 5. Ordina.

Laicus concubinarius quibus pœnis ab ecclesiastico iudice plectendus sit.

Laicus verò concubinarius, quibus pœnis hodie à iudicibus Ecclesiasticis sit plectendus, vide in Concilio Trid. sess. 24. cap. 8. vbi sancitum est, concubinarios, tam solutos, quam vxoratos, cuiuscumque dignitatis, vel conditionis sint, si ter moniti ab Ordinario, concubinas non dimiserint, excōicatione esse illaqueādos, nec ab ea absoluēdos esse, donec pręceptis paruerint. Si verò indurato animo in peccato permanserint, contra eos diris pœ

nis

nis procedi debet. Ad quas quidem pœnas affligendas Episcopus ex proprio officio procedere possit, vt tradit egregius Nauarr. consil.2. de offic. Ordinar.

Nec enim mulieres coniugatę matrimonij prętextu excusari possunt, quin debitis pœnis ab Ordinario puniantur, si ter monitę in peccato indurato animo permanserint, vt Sacrum Concilium ibi definiuit, & iustissimè; est equidem frequentissimum quibusdam impudicis mulierculis, vt libidini vacent liberius, cum illis hominibus matrimonium contrahere, qui suorum criminum socij sint, Sacro Matrimonio abutentes, & vbi grauior pœna infligenda est, ibi veniam, & criminis impunitatem quęrunt. Est tamen notatu dignum, quòd quamuis Regis Hispanię legibus de quibus c.85. infra disputatum est, ad solum maritum accusatio & vindicta criminis adulterij spectet, eis non aduersatur Concilium, quod loquitur, quando non in modum accusationis, sed ex proprio officio Ordinarius procedit, premissis prędictis monitionibus; & quando crimen adulterij publicum fuerit, tunc Regia secularis lex nec tollit, nec tollere potest spiritualem iurisdictionem, quę ad coercenda hęc crimina peccati in foro Ecclesiast. obtinet, c. nouit, de iudic. cum similibus.

Sed hoc ea prudentia & iudicij maturitate ita faciendum est, nisi fieri possit ad maritorum aures perueniat, quod fieri nequit sacra illa constitutio seruetur, quicquid inde contingat timendum non est.

Est tamen circa superiora summè notandum, quòd quando Episcopi vel Ecclesiastici iudices procedunt ad punitionem concubinatus, vel circa visitationem, aut morum correctionem, non debet eorum sententia retardari prętextu appellationis, vel inhibitionis, seu querelę ad sanctam Apostolicam Sedem delatę, vt decretum est d. Concil. Trident. sess.25. capitulo 10. de reformat. & sess.24. capit.10. Quę decreta singulariter sunt interpretanda, vt procedant, quando iudex superior, non iustificata appellatione, nec visis actis processus, inferiori inhibere contendit. Sed si postquam appellatio iustificata fuerit ex processu, iam ad tribunal appellationis delatę inhibitio concessa fuerit, erit obtemperandum, nec poterit inferior iudex ad suæ sententię executionem procedere. Aliter quidem superiorum iudicum authoritas & potestas non vulgarem iacturam pateretur, dareturque causa inferioribus iudicibus, vt pro libitu iudicarent, & multis causis appellationis auxilium nihil proficeret, & alia multa incommoda sequerentur, quę prorsus aliena sunt à mente Sacrosancti Concilij.

Nouissime inter pretatur Concil. Trid sessio.25.c. 10 de reformat. & sessi. 24.c.10.

Irregularis. Adde quod huius sententię authores sunt Cosm. in Pragm. sancti. tit. de concubinar. in verbo, inhabilis. Henric. in capitulo si celebrat, de cleric. excomm. colum. penult. Palud. in 4. Sentent. distinct. 27. quest. 4. colum.2. C

colum.2.& scientiarum omnium Oceanus Tostatus in tractatu cōtra cleric.concub. conclus.3. Aluar. Pelag.de planctu Ecclesię, fol.27.col.4. Ant. in capitulo 1.num.32.de iudic.Anan.col.1. & Felin. colum.2.in cap. tuus dilectus,de accusat.Guid.Pap.q.558.Ioan.in Sum. Confess.lib.3. titul.29. q.5.Didacus Perez,in l.23.tit.3. lib.1. Ordin.col.170.& hanc opinionem communem esse testatur Mart.Nau.Azpilcueta,in c.si quādo,except.11. col.53.de rescript.D.Cou.in Clem. Si furiosus,1.part.relect.§.1.num.5.de homic.& nouissimè eam sequitur Ioān.Mat.in l.6.gl.2.num.23.tit.8.li.5. Ordi. noui. Contrariam tamen sententiam de iure veriorem censeo,quā teneo sequutus Innoc. Ioan.And.in cap.si celebrat,de cle.excom.ministr. Cardin. in cap.vestra,& in c.quęsitum,de cohabit.cler. & mulier. Archid. in c.prçter,§.ad hęc verò,32.distinct.Specul.in titulo de dispensat.§.iuxta propositionis,num.20.Imo.in capit.1.colum.4.de iudic.Nicol.Plouius de irregu.reg.4. Nauar.in dict.excep.11.D.Couar.d.§.1.qui vrgentissima argumentatione veram esse ostendit,quamuis consulat,quòd absolutio, siue dispensatio hoc casu à Romano Pontifice impetretur.

D *Data optio.* Vide text.optimum in l.1.C.de his,qui latrones,ibi: *Supplicio corporali, aut dispensatione facultatum pro qualitate personę & iudicis existimatione plectetur.* Tenet glos.in c.sicut,de Iudęis,tradunt Host.Ioan. And.& Doct.in c.1.de offic.Vicar.Petrus de Anchar. & Ioan. de Imo. ibi, Bald.in l.cunctos populos,1.lect.colum.9.versicul. septimò oppono.C.de summ. Trinit. & in l.data,7.columna,C.qui accusar.Ang.in l. nunquam, ff.de priuat.delict.Salic.in l. quęcunque, C. de seruis fugit. quam esse opinionem communem esse fatentur Anan.in dicto capitulo sicut,num.17. Iul.Clar.in pract.crimin.§.finali,quęstio.85.versic.solet etiam,& tradit latissime Felin.in c. inter ceteras, colum.2.de rescript. vbi opinionem hanc decem modis limitat.Et ratio est:quia pœna est semper commensuranda delicto, vt in c.non afferamus, 24.quęst.1. & hanc commensurationem nūquam reus faceret, quia semper minorem eligeret, & ideo frustra lex alternatiuè loqueretur.

E *Mitiorem partem.* Adde glos.memorabilem in c.de causis.in verbo,certa,de offici.delegat.& in c.hoc ipsum in glos.1.33.quęst.2.& in reg.in pœnis.de reg.iuris.lib.6.& in capitulo sicut,de homic. vbi Anan.& Doctores not. facit l. si pręses.ff. de pœnis.

F *Monent omnes.* Adde quod ita communiter in Synodis obseruatur,secundum Ioann. Andr.in cap.proposuit.de cleric.excomm.Berm. Chro.in tract.de publ.concub. pag.185.num.6. Et hęc monitio in Synodo habet vim trinę monitionis, gloss.in capitul.si Episcopus. in verbo, pręceptione. 18. distinctione.quam sequitur Abb. in c. ex litteris.de constit. Felin.in c. Romana.de Appella.Rip.in capit.1.de iudic. Nota tamen quod prędicta

intel-

intelligo procedere contra eos clericos, qui ex lege diœcesiana tenentur in synodo comparere, aliàs quacunque via iudex procedat, monitio præmitti debet, nec sine ea iudex ecclesiasticus procedere potest, ad imponẽdas dictas pœnas, nisi talis clericus esset manifestè notorius concubinarius & incorrigibilis, de quo lege Bermon. d. n. 6.

Non incurrit. Vide text. in c. requisiuit. de sponsal. Ioan. Lup. in c. per vestras, de donat. inter vir. & vxor. §. 18. n. 16. G

MATRIMONIVM DE FACTO CONTRAHENTES.

Cap. LXXXIII.

1 *Sacer ordo matrimonium impedit omnino, & irritum facit.*
2 *Clericus, qui de facto matrimonium contraxerit, qualiter puniatur.*
3 *Clericus huius criminis reus, ipso iure excommunicatus est.*
4 *Clericus, qui sub figura matrimonij virginem violauit, pœna stupri puniendus est.*
5 *Clericus beneficiatus in minoribus constitutus, eo ipso matrimonio contracto, amittit beneficia Ecclesiastica.*
6 *Quando autem cum minore duodecim annorum, per verba de præsenti contraxit, an beneficia ecclesiastica amittat.*

CAlixtus Papa interdixit contractum matrimonij Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis, & ab illis contracta debere disiungi, & ad pœnitentiam redigi, iuxta sacrorum Canonum definitionem,[a] præcepit, vt habetur in capit. presbyteris. 27. distin. hinc est quod clericus in sacris, vxorẽ ducens, debet compelli ad illam abiurandam, & perdit executionem omnium ordinum, notat Abb. ex tex. ibi, in c. 2. qui cler. vel vo. qui nihil aliud allegat, & ibi omisit text. expressum ponentem pœnam delinquentibus in hoc, in c. decernimus. 28. distinctione cuius verba sunt: Decernimus vt hi, qui in ordinem Subdiaconatus & supra, vxores duxerint, officio atque ecclesiastico beneficio careant, & faciũt verba tex. in c. de his ẽt, eadẽ dist. vbi tractando de Subdiaconis & Diaconis, dicit. Cauendũ est, tamen his, ne quãdo suç sponsionis immemores ad tertenas nuptias vltro cõcurrãt, q̃ si fecerint, vt sacrilegij rei ab ecclesia habeãtur extranei. De presbyteris verò videndus est text. in capit. presbyter, eadem distinct. cuius verba sunt: presbyter si vxorem duxerit, ab ordine deponi debere[b] oportet. Item efficitur irregularis, vt neq; in susceptis ordinibus ministrare possit: nec ad maiores suscipiẽdos admittitur, ut notat idem Abb. in c. 1. in 2. not. eod. tit. ex quo venit quòd tanquam irregularis priuabitur beneficijs. An autem sit priuandus per sententiam[c] vel ipso facto priuetur, sunt opin. 1 a b c

quas

quas refert Stepha.in decision.239. Capellæ Tolosanæ, in addition. Aduerte tamen, ipsemet Panormit. in c. at si cleric. de iudic. col. 2. videtur esse in opinione, quod clericus, qui solutam non virginem, de facto duxit in vxorem, ac cum ea fuerit fornicatus, debet deponi, pro quo allegat iura in cap. fraternitatis. 34. distinct. & in cap. si quis amodo. 81. distin. & in d. cap. 2. qui cler. vel vo. quæ iura (salua tanti patris reuerentia) hoc non probant, imò text. in d.c. Si quis amodo, qui plus videbatur vrgere, dicit proprio gradu decidat, vsque dum ad satisfactionem veniat, vnde per talia verba videtur imposita magis pœna suspensionis temporalis, quam depositionis. Sed pro opinione sua posset Abb. allegare text. in cap. presbyter, 28. distinctione quem decerpsit Gratianus ex cap. primo, Concilij Neocæsariensis, cuius verba sunt. Presbyter si vxorem duxit, ab ordine illum deponi debere oportet. vbi Archidiac. exponit, ab ordine, id est, ab officio & beneficio, quod etiam ibi tenent Domin. & Præposit. licet eum non referant, quamuis glos. exponat ab ordine, id est, ab officio, & non beneficio. Clericus † præterea taliter contrahens est excom-
3 municatus ipso iure, ut in Clemen. vnica, de consangui. & affinit. cuius absolutio Episcopo est reseruata, vt per gloss. ibi, in verbo, obtinere.
d Redditur præterea suspectus de hæresi, [d] vt procedatur per inquisitores contra eum, vt notat Ioan. Lupus in repet. rubr. & cap. per vestras, de donat. inter virum & vxorem. fol. 67. colum. 3. versic. ex quo meo iudicio, vbi hoc infert ex his quę notant Butr. & Bald. in l. 5. C. de summa Trinit.
4 & fide cathol. loquendo † de monacho matrimonium contrahente.
Debent præterea in hoc aduertere iudices quod præter pœnas supra dictas debet in sacris constitutus pati pœnas stupri, si virginem violauit sub figura matrimonij. Neque ex hoc quod verba de præsenti seu benedictiones precesserint, ab illa excusandus est, quin potius grauius puniendus, eo quod virginem sub sacramenti colore deceperit, & corruperit, quę velut vxor consensit in copulam, vnde propter talem dolum vltra ordinariam pœnam depositionis, arctiori carcere vel monasterio coercere debet, quam pro alio simplici stupro. Mulier insuper eo ipso sic seducta tantę posset esse nobilitatis & honoris, tantum ve populi scandalum, vt merito clericus in hoc delinquens publicis verberibus, vel alia publica correctione puniendus esset, quando suæ personæ qualitas hoc non impediret, argumento eorum quæ notat Præposit. in c. 2. de sponsal. duo. referendo Ant. quod iudex attenta qualitate personarum poterit arbitrando punire pœna mortis illum, qui viuente prima vxore contrahit cum secunda, puta si ignobilis vxorem habens, contrahit cum nobili, & illudit illam. De qua tamen doctrina Ant. vide August. in addit. ad Ang.
5 de malef. in par. *Che m'hai adulterato*. fol. 152. nume. 65. Clericus † verò benefi-

beneficiatus in minoribus ordinibus constitutus, si contrahit matrimoniũ, eo ipso vacant beneficia, vt tenet Collec. in c. 1. de cleric. coniug. & decisio. Capellæ Tolos. supra allegatâ, & Silu. est. verbo, clericus, lo 2. §. 4. Et hoc etiamsi non sequitur copula, notant Doctor. in d. c. 1. Nec recuperant beneficia, sponsa ingrediente monasterium, vt per eos ibi; & not. etiam Ioan. de Imol. in Clem. gratiæ, de rescript. in colum. super gloss. re signaueris. Preposit. in cap. Placuit, 32. distinct. prope fin. Quod insuper procedit etiamsi matrimonium contractum sit nullum, vt notat Ioan. Andr. in cap. Ioannes de cleric. coniug. Roman. consil. 483. dubitatur primo, colum. 3. Hippol. consil. 70. volum. 1. colum. 3. incipiente: Scientiarum omnium. Stephan. in addit. ad d. decisio. Tolosanam qui solum allegat Bart. Brixien. & Angel. de Clauasio. Confirmatur ista sententia doctrina in pa. magistralis 1 & l. incipienti: Poena etiam faciendo, vbi de ista conclusione fit mentio, quam vide, quia pliqua referuntur in contrarium remissiuè. Et vide Decium in consil. 166. volum. 1. Ego Philippus Decius, vbi refert Bart. Brixiens. in quæst. 10. Et Cardin. Imol. & Abb. in d. cap. 1. & Roman. in d. consil. tenentes quod clericus in minoribus constitutus, si contrahit matrimonium cum consanguinea, nunquam admittitur ad beneficium, quia illi facto suo renunciauit. Et quia ipse in principio illius consilij tenet quod talis clericus non sit ipso iure priuatus beneficijs, respondet ad dictam doctrinam Brixiensis, & aliorum, quòd non habeat locum quando clericus in minoribus contraxit scienter in gradu prohibito; qui tali casu ex quo sciebat matrimonium non valere, non videtur habere animum abdicandi beneficium à se, quod dicit tenuisse Imol. in Clem. gratiæ, de rescript. Et sic quòd dicta conclusio Doctorum restringatur, quando ignoranter contraxit tale matrimonium: & dicit ibi, quòd in dubio præsumitur scientia in coniuncto quòd sciat coniunctionem quam habet cum alio. Et licet Decius ibi postea in fine, det aliam & vltimam responsionem ad dictã cõclusionem Doctorum; videlicet, quòd non sit vera in hoc saltem, quod talis non perdat ipso iure beneficium, ex ratione de quia per eum. Mihi tamen plus placet distinctio præcedens; & sic quod quando probaretur, quòd ignorans consanguinitatem contraxit, tunc ipso iure perdat beneficium, quia visus est facto suo illi renunciare. Si verò contraxit scienter, tunc quòd priuetur eo per sententiam, quia licet videatur confidere in nullitate matrimonij, vt non perdat beneficium ipso iure, sufficit quod facit actum incompatibilem cum beneficio, vt est matrimonium contrahere. Imo. tamen in d. Clement. gratiæ, videtur tenere contrarium, videlicet quòd quando impedimentum cõsanguinitatis erat notum vtrique, vel saltem clerico, quòd non perdit beneficium, nisi processisset ad copulam, quia tunc propter affectum cum opere subsecuto saltem priuandus,

dus, argum.cap.nuper, de bigamis. Effectus enim huius distinctionis maximus est, nam in primo membro non poterit sic contrahens renunciare beneficio in fauorem alterius. Secundò verò sic, antequam deponatur ex doctrina illa magistrali: Innocent.in cap.cum nostris, de conc.eff.prebendę, quam ego Ianus ornaui in meis doctrinis, num. 120. incip. Homicida. Vide pręterea in hoc articulo notabilem dictionem Prępošit. in d.cap. Placuit videlicet, quod si matrimonium non tenet propter consanguinitatem, vel aliud simile impedimentum, quod tunc clericus perdit beneficia. Si verò non tenet ex defectu consensus, tunc non. Considera tamen quod hoc posset intelligi quando defectus consensus fuit in ipso clerico. Si tamen fuit in muliere, puta quia per vim fuit compulsa contrahere, ipso clerico purè & liberè consentiente, vel quia mulier non erat sanę mentis, non video quare non perdat beneficia, sicut quando contrahit cũ consanguinea, quod apertè colligitur ex distinct. quam fecit Imol.in d. Clement.gratię, quem non refert Prępošit. Quando autem contraheret
6 cum minore i. duodecim annorum, licet per verba dẽ pręsenti, cum illa resoluantur in sponsalia de futuro, videtur dicendum quòd non perdit
8 clericus propter illa sua beneficia, [8] nisi quando adueniente legitima ętate in muliere matrimonium sic contractum ratificaretur, modis de quibus per text. gloss.& Doctor.in capit. vnico, de sponsal.impub. lib.6. Sed contrarium fuit decisum per dominos de Rota in antiquis, decisio. 103. incipien. Nota, quòd vbi clericus. Et vide Ioannem Staphileum in tractatu de gratijs expectatiuis. fol. 74. versic. quapropter vt saluetur. Vbi dicit quòd illa decisio Rotę procedit in terminis in quibus loquitur, videlicet quod tunc demum clericus perdit beneficium, quando minor, cum qua contrahit, peruenerit ad pubertatem, vel quod intelligatur de impubere proxima pubertati, quem etiam vide in sequenti fol. versic. posse tamen, vbi dicit, quod clericus contrahens de facto cum minore non proxima pubertati, siue cum furiosa, aut consanguinea, perdit beneficiũ mero iure, neq; illud potest retinere absq; dispensatione, saltẽ Episcopi

A

ADDITIO.

Clericis à principio nascentis Ecclesię matrimonium contrahere fuit prohibitum.

Definitionem. Vide text.in cap.si quis, & in capit.erubescant, 32. distinct. Nec vnquam sanè in Dei Ecclesia licuit, sacris ordinibus initiatis matrimonium contrahere, imò ab initio nascentis Ecclesię hoc illis prohibitum fuit, quod constat ex canonibus Apostolorum cap. 15. cuius verba hęc sunt ex Haloandri translatione. *Ex his qui celibes ad clerum peruenerunt, iubemus lectores tantum & cantores, si velint nuptias contrahant.* Hactenus Canon. Gręcis quidem solis licuit vti coniugio contracto, ante sacrum susceptum ordinem, non autem post sacrum ordinem contrahere,

trahere. cap. cum olim, de cleric. coniug. capit. Syracusanę, 18. distinct. tradit Ioan. Maior.in 4. Sentent. distinct. 24. quęst. 2. & distinct. 27. quęst. 1. Ioan. Eckius contra Lutherum capit. 19. Alphons. de Castro, lib. 2. de heres. in verbo, sacerdotium. D. Couar. lib. 4. decretali, 2. part. capit. 6. §. 3. Alphons. Viru. aduersus Lutheri dogmata Philippica, 19. de cęlibatu cler. pag. 244. Faber in Malleo contra Lutherum tract. 4. Thom. Vualden. lib. sacramento ordinis agens, & lib. de sacrament. cap. 128. & capit. 129. de sacramentalibus, cap. 66. & 67. Petrus Soto de instit. sacerd. de matrimonio, lect. 6. & elegantissimè Michael à Medina Franciscanus vir doctissimus, peculiari libro de hoc argumento in lucem misso, nempè de celibatu. Albert. Pighius controuers. 15. Bartolo. Latomus aduersus Bucerum, controuer. de cęlib. sacerd. Mart. Ayala de diuin. Ecclesię tradit tit. de celib. Robertus Arbor. in tractat. de sacerdotum cęlibatu, qui hanc Catholicam veritatē multis magnisq; rōnib. aduersus impuri Lutheri dogmata ꝓbant. Nec hoc mirū est, cū apud barbaros legib. & morib. idem sit receptum. In regione quidē Palmaria in nouo orbe detecta, sacerdotes viuūt cęlibes, & incorrupti, vt testitur Petrus Matyr. lib. de noui orbis, insulis nup. repertis. Et apud Esseos qui contemplationi, & cultui assiduo Dei dediti erant, vxoribus carebant, vt testatur Eusebius libr. 8. de præpar. Euangel. cap. 4. Nec nubebant Vestales apud Ethnicos nisi cum religioni erant inutiles, sicut Prudentius commemorat lib. 2. contra Symmach. Nec his mores vel corruptelę aliquarum nationum, vt Moscouitarum, & Gręcorum refragantur: quia longè aberrarunt, vt docet eleganter Sigismundus Baro. lib. Commentariorum de rebus Moscouitarum. Et vide nouissimam sacrosancti Tridentini Concilij decisionem, Sess. 24. Canon. 9. in hęc verba: *Si quis dixerit, clericos in sacris ordinibus constitutos, vel regulares, castitatem solenniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumq; validum esse, non obstante lege Ecclesiastica, vel voto, & oppositum nil aliud esse, quam damnare matrimonium, posseque omnes contrahere matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, etiamsi eam vouerint, habere donum, anathema sit. Cum Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id, quod possumus tentari.* Verum qui in minoribus sunt ordinibus constituti, non prohibentur ibi ante Subdiaconatum, matrimonium contrahere: imò hoc illis permissum est, cap. 1. & ibi not. de cleric. coniug. in sexto tit. 2. par. 4. vbi Gregor. tradit Siluestr. in Summa, in verbo, matrimonium, 8. imped. quęst. 12. Martin. Nauarr. in Manual. c. 22. num. 52.

* Scribit tamen Hieronym. Paul. in prouinciali, fol. 18. ex Cardin. Alex. consilio datam fuisse facultatem cōtrahendi matrimonium cuidam Subdiacono, qui ordine illo ante pubertatem & prius quam esset doli capax, fuerat insignitus.]

De

De monachis verò illud prętermittendũ non est, quod in Concilio Turon. secundo, sub Pelagio I. Pontif. Maximo Canon. 16. eo tempore celebrato, quo licebat clericis iuxta vsum Orientalis Ecclesię vxores habere; ita decretum est: *Si qui in Monasterio conuersi sunt nullatenus exinde habeant licentiā euagandi: neque (quod absit) vllus eorum coniugem ducere, aut extranearum mulierum familiaritatem habere. Nam si vxorem duxerit, excommunicetur, & de vxore male sociata consortio, etiam iudicis auxilio separetur: & infelix monachus tali coniunctione fœdatus ab Ecclesia segregetur, donec reuertatur ad septa monasterij, & indictam ab Abbate, quamdiu praeceptum ei fuerit, agat pœnitentiā.* Hactenus Concilij sanctio.

Religiosi Sanctissimæ societatis Iesu post tria uota matrimoniũ contrahere prohibētur.

Religiosi etiam Sanctissimę Societatis Iesu, qui bienno peracto, tria vota tametsi simplicia secundum Cõstitutiones dictę religionis emiserint, quamdiu in ea fuerint, inhabiles sunt ad matrimonium contrahendum, quòd si de facto contraxerint, nullum & irritum est, vt decretum est à sanctissimo Domino nostro Gregorio XIII. Pontifice Maximo peculiari Motu proprio hoc anno 1584. quod nouum est, matrimonij impedimentũ dirimens, suntque huiusmodi vota emittentes verè & propriè religiosi; quod si quis deinceps contrarium ausus firmare vel aliquid contra pium institutum dictę sacrę religionis asseuerauerit (vt quidam proximis diebus temerario ausu facere non erubuit) pœnam excommunicationis latę sententię, necnon inhabilitatis ad quęuis officia, & beneficia sęcularia & quorumuis ordinum regularia, eo ipso absque alia declaratione incurrit, quarum censurarum absolutio Apostolicę Sedi est reseruata, vt latius in dicto Motu proprio continetur. Est quidem Christianę Reipublicę vtilissimum, imò summè necessarium pręfatam societatem à summis Pontificibus maximis fauoribus & amplissimis priuilegijs amplecti, cum propugnaculum sit fidei, lumen Ecclesię, religionis amplificatrix, peccatorum medula, piorumque virorum tutissimum asylum.

B *Deponi debere.* Adde quòd durius decretum stat in 8. Concilio Toletano, cap. 6. in hunc modum: *Quicumque etiam inuiti, ad ecclesiasticarum officia dignitatum assumentur, deserere quam semel receperant gratiam dominicā, nequaquam audeant. Si vero ad coniugium moresque sæculi redire attentauerint, omni Ecclesiastica dignitate priuentur, & apostatæ habeantur, & in monasterium donec vixerint, sub pœnitentia detrudantur.* Solent tamen ad tempus in monasterio collocari, vt illic ieiunijs & orationibus vacent, & prędictas iuris pœnas patiantur, & vide Regiani l. 41. tit. 6. par. 1. & ibi Gregor. Lup. & Extrauag. antiquę concertationi. de voto, & vltra supradictas canonicas pœnas pecunia quoque multantur, cap. 1. de cler. coniug. c. decernimus, c. presbyter, c. presbyterum, 28. dist.

Sed qua pœna puniatur laicus qui vxore dimissa, sine iusto illius consensu,

sensu, sacris fuit ordinibus insignitus: iure quidem nulla alia pœna reperitur definita, preter eam quę dicta Extrauaganti Constitutione, quę Ioānis est XXII. continetur, quę quidem ea est, vt nec matrimonio soluto, in suscepto ordine ministrare, nec ad superiores ordines promoueri possit, nec aliquod Ecclesiasticum beneficium obtinere valeat. Sed quia in illa Constitutione non tam de tanti criminis debita punitione, quam de esse ctu sacrorum ordinum agitur, ne tam graue scelus inultum remaneat, in Hispania iustissime receptum est, vt huiusmodi crimen perpetrantes, easdem patiantur pœnas, quas qui post sacri ordinis sumptionem vxorem ducunt, de quibus in hoc capite differitur. Nec enim refert, an matrimonium antecedat vel sequatur, cum vtroque casu matrimonij sacramento & celibatui ordinis sacramenti, ęqualis iniuria fiat. Et cum casus is contigisset in Sacro Inquisitionis Senatu, reus suspensus fuit ab officijs & beneficijs Ecclesiasticis, & preter publicam pœnitentiam, qualis blasphemis iniungi solet, multa pecuniaria imposita in monasterium ad centum tempus similiter fuit detrusus, ita testatur D. Iacob. Septim. in Cath. Instit. cap. 40, num. 14.

Laicus qui dimissa vxore sacris ordinibus fuit insignitus, quę pœna plectendus sit.

Nec illud hoc loco accommodatissimū pretermitti debet, laicum et secundū contrahentem matrimoniū, viua coniuge, ab hereticę prauitatis Inquisitoribus posse puniri, is equidem qui sic contrahit, perperam videtur sentire de sacramento matrimonij, & de eius vinculo, ita tenet Domin. & Franc. in cap. accusatus, §. sanè; num. 6. de heret. in 6. Felin. in capit. ad abolendum, in princip. de hæret. Alphons. à Castro, de iusta heret. punit. lib. 1. c. 1. Rosella in verbo, *Hæreticus*, nu. 6. Ludou. Car. de heretic. §. circa secundum, num. 60. in fine Repert. inquisitorum, in verbo, hereticus, in versic. de quibus supra traditis. Conrad. Brunus, de heretic. lib. 1. cap. 2. Albert. de agnoscend. assertionib. quest. 23. per totam. Iacob. Septim. in Enchir. titulo 12. Ioan. Lup. in repetit. cap. per vestras, de donat. inter vir. & vxor. §. 12. num. 25. Rojas, in tract. de heretic. 1. part. num. 540. Domin. Couarr. in 4. Decretal. 2. part. cap. 7. §. 3. num. 6. & est communis & verissima opinio quæ contradictorem non habet, & procedit nulla constituta differentia, an matrimonium publicè, vel secretè fuerit contractū; & opinio contraria egregiè fuit confutata à Iacob. Septim. in Cathol. Instit. cap. 40. num. 3.

Contrahens secundum matrimonium viua coniuge ab inquisitore hereticæ prauitatis punitur.

Receptum tamen est inter Doctores, crimen hoc grauissimum mixti esse fori, & ea ratione inter inquisitores Episcopum & iudicem secularem locum esse prævuentioni, ita Abb. per text. ibi c. 1. de offic. ordin. & in cap. cum haberet, num. 3. de eo qui duxit in matrim. Albert. de agnoscend. assertion. quest. 23. num. 76. Couar. in d. §. 3. num. 6.

Et pęna quę à Iudicibus Ecclesiasticis ordinarijs pro crimine isto imponitur,

nitur, est publica ignominia, tex.in capit.de benedicto, 32. quęst. 1. vbi gloss.in verbo, & caluos, text.in cap.Episcopi, 26.quęstion.1.capit. nuper, de bigam.Abb.in d.cap.cum haberet, num.3.de eo qui duxit in matrim. Frequentissima tamen horum regnorum praxis recepit huius criminis reos, ante portas Ecclesię in scala ingnominiosè collocari.

Nec desunt ex nostris, qui existiment pro crimine isto impositam esse excommunicationem, quę eo ipso incurritur, vt tenet Paul.Grill.in tract. de pœnis omnifar.coitus, quęst.14.cuius opinio falsa est, vt manifestè apparet ex gloss.in Clement.vnica, de consangnin.& affinit.quam Cardin. Imol.& alij ibi sequuntur.

Ab Inquisitoribus autem, hoc crimen perpetrantes, fustibus cędi solent, cum relegatione ad tempus, vt testatur Iacob. Septiman.in Cathol. institutionibus, cap.4. num.1.in fine; in enchir. tamen tit. 12. nu. 6. asseuerat, quod plebei flagellis cęsi, ad triremes condemnantur. Si verò nobiles fuerint, alię iustę pœnę imponuntur, & quòd ad triremes facienda sit condemnatio, decretum fuit à supremis Sacrę Inquisitionis Senatoribus, vt refert Rojas vbi supra, num. 546.

Punitur deinde, qui viuente prima coniuge aliam duxerit, pœna infamię, c.nuper, de bigam.l.eum qui duas, cum gloss.C.de adulter.pœnaque stupri iniungitur. Pœna verò stupri est in personis honestis, amissio dimidię partis bonorum, in vilibus verberatio cum quinquennij relegatione, text.in §.2. Instit.de publ.iudic.Regia l.2.tit.19. part.7. tradit Alex. consil. 165. vol.7. vbi Modern.Parisiens. in addit.ex quo sequitur lapsum fuisse Romanum Sing. 531. asseuerantem, mortis pœnam contrahentibus secundas nuptias imponi. In his verò regnis in hoc crimine varię pœnę pristinis temporibus impositę fuerunt, vt videre licet in l.finali, tit.17.par.7. & in l.2.tit.7.lib.4. Fori, & in l.7.tit.15.lib.8. & in l.6. tit.7.& in l.8.tit.fin. eodem lib. Nouissimè verò, qui crimen hoc commiserit, vltra id quod ignominiosè per vias publicas trahendus est, mitti debet ad Regias triremes per decem annorum tempus, vt probat l.8. titul.2. lib.8. ordin.noui, quę indistinctę practicatur nulla personarum constituta differentia, vt scribit D.Didac.Perez in l.3.in gloss.1. lib.5. Ordin.veteris. Quod tamen verum non censeo, sed quòd cum nobilibus illius legis rigor moderetur. & ita praxis, quę vera est legum interpres, recepit.

C *Per sententiã.* Vide gloss.Anton. Ioan. de Imol.Abb.in cap.1.de cleric. coniugat. Dec.consil.166.D. Conar.in 4. Decretal.2. part.c.6. §.3. num.4. Est equidem circa hoc communis Doctorum sententia asseuerantium, clericum in maioribus ordinibus constitutum per matrimonialem contractum, non esse ipso iure beneficio priuatum, sed priuandum esse. Secus verò si clericus in minoribus ordinibus fuisset constitutus, quia ipso

iure

iure priuatus est: & opinionem istam dicit tutiorem & in practica seruandam Benedict.de Capra in c.1.de clericis coniug.vide quę infra dicam in verbo, beneficia.

De hæresi. Vide Bermond.Cho.in tract.de public.concub.pag.248.nu.4.Iacob.Septiman.d.c.40.num.12.qui censet hoc procedere, quocumq; modo siue publicè, siue secretè, matrimonium fuerit contractum. D

Beneficia. Vide text.optimum in c.1.de cleric.coniug. Et istam opinionem magis communem esse testatur Ioseph.Mascard.in tract.de probat. volum.1.conclus.182.nu.6. Circa quam illud est consideratione dignissimum, quòd licet clericus in minoribus ordinibus constitutus matrimonium contrahens, sit ipso iure beneficijs priuatus, is qui ob eam causam ea beneficia a Romano Pontifice impetrat, precise tenetur probare matrimonium, nec sponsaliorum probatio sufficeret, cum dubia probatio contra ipsum sit interpretanda, vt in c.in presentia, de probation.de quo est celebratissimum consilium Anchar.20.quem sequitur Mascard.d.conclus.182.Procedit sanè dicta magis communis opinio, etiamsi matrimonium carnali copula minimè fuerit consummatum, vt tenet gloss. Ioannis Andreę. Abb.Imol.Collecta.in c.1.de cleric.coniugat. vbi Benedict.de Capra, communem esse fatetur. Et locum obtinet quamuis vxor ante copulam religionem ingrediatur ex Abb.sententia in d.c.1. Aufrer.ad Capel.Tolosan.questione 239. E

Clericus in minoribus pro contracto matrimonio omnibus Ecclesiasticis beneficijs priuatur

Amittit etiam clericus in minoribus constitutus, per coniugalem contractum, regressus, accessus, atque alia quęlibet iura, ad beneficia ecclesiastica ipsi contrahenti competentia, gloss.in cap.1.de cleric.coniugat. lib.6.versic.clericalis, quam sequuti sunt Paulus & Alexand.in l.si à primo, ff.de liber.& posth.Martin.Nauar.in cap.si quando, except.5. de rescript.& opinionem istam communem esse fatetur Doctor Couarru.d.§.3.nu.5.vbi idem de ecclesiasticis pensionibus affirmat, de quo vide Hieronym.Giga.in tractat.de pension.quęst.54.Et ea ratione vsus Romanę Curię iampridem obtinuit, vt per matrimonij contractum, pensiones vacent, etiamsi simpliciter, nullo spirituali onere adiecto, constitutę fuerint, vt scribit Nauarr.in tract.de oratione, capit.21.num.54.Pręterquam, si à Romano Pontifice alicui laico, pro re gesta in Ecclesię vtilitatem constitutę fuerint. Vel aliunde ex eius mente colligatur velle pensiones, ob matrimonium non extingui, vt refert Ioan.Baptista in tractat de pension.quęst.30.

Sit nullum. Vide Petrum de Anchar.consil.34.num.10.Ioan.Andr. Anchar.& Doctores in cap.1.de cleric.coniug.lib.6.Aymonem Crauet.in tract.de antiquit.tempor.4.part.§.videamus, fol.131.nu.14.Sebast.Vant. in tract.de nullit.tit.quoties,& intra quod tempus,nu.60.Andr.Tiraquel. F

in tract.de vtroque retractu lib.1.§.26.gloss.2.nu.9.Ioan.Staphil.in tract. de litter. gratię & iustitię, fol.75. quam opinionem communem esse testatur Ferd.Loazes de matrimonio Regis Anglię, dubio 11.num.13. Doctor Couarr.d.§.3. num.4. Gregor.Lup.in l.41.tit.6.part.1. in verbo, *El beneficio*, Ferdinand.Mencha.de testam.§.22. num.64.Iul.Clar.lib.5.Recept.Sentent.§.fin.quęst.37. versic.cleric. beneficiatus, & nouissimè Did. Perez in l.1. titul.1.lib.5.ordin.versic.Item quia, fol.5. Quæ consuetud. recepta est, vt fatetur Petrus Rebuff.in tractat.de pacif.possess.num.187. in quo cauendum est ab Imol. qui contrarium tenuit in Clement.Gratię, de rescript. Loazes in rep.l.filiusfamilias, num.285. ff.de legat.1.

* Et secundum hanc receptam sententiam, sępissimè Rota Romana iudicauit, vt testatur Flamin.Parisius, 1.part.de resigna benef.lib.1.in princ. num.15. Quam quidem communem & receptam sententiam admittit Dec. cons.166. quando ignoranter matrimonium contractum est, secus si scienter, quia hoc casu (vt ille inquit) non priuatur qui sic contraxit ipso iure. Sed Decium merito reprehendit insignis Gregor. vbi paulo ante allegaui, esset equidem omni iuri & rationi contrarium, vt magis peccans melioris esset conditionis, quam qui leuius delinquit.

G *Sua beneficia.* Adde quod opinionē istam tenuerunt Ioan.Andr.Card. Anchar.Imol.in c.Ioannes, de cler.coniug. Henr.in c.diuersis, eod.tit.quorum opinionē communem esse testatur Couar.vbi supra, nu.4.quam ipse sequitur contra Rotam & Staphyl.ab authore nostro allegatos, quorum opinio procedere potest, quando clericus minoris ordinis beneficia Ecclesiastica obtinens, cum impubere contraxit per verba de pręsenti, ignorans fortè eam impuberem esse, quia tunc beneficio priuatur, non aliter, quā si cum pubere contraxisset, cum qua foret canonicum impedimentum, consanguinitatis vel affinitatis. Si autem sciebat eam esse impuberem, tunc procedit cōmunis opinio. Qua distinctione, has contrarias opiniones componit Ferd.Mencha. de testam.d.§.22. num.47.

MONIALIBVS. Cap. LXXXIV.

1 *Clericus monialem carnaliter cognoscens, in vno instanti tria delicta cōmittit: sacrilegium, adulterium & incestum.*

2 *Clericus monialem cognoscens, qua pœna debeat puniri.*

1 CLericus tale facinus perpetrans † sponsam Christi corrumpit, & cō-
2 mittit tria peccata: 2 sacrilegium, adulterium, & incestum, quo ad accusationem, quia de omnibus his potest accusari, vt per gl.not.in c.Virginib.27.q.1.quā sequitur Abb.in c.at si clerici, de iud.col.12.& in c.pen.3. not.de purg.can.& in c.monasteria, in fin.& in c.vt clericorū, nu.6.de vita

& honest.

& honest.cleric. cuius pœna est vt deponatur, [b] ex dispositione text. in c. Si quis Episcopus, 27. quęst. 1. ab officio & beneficio, vt per glossam primam, dum allegat, c. si quis sacerdos. Et vide Anan. cons. 1. colum. 2. versic. 2. quod fama. vbi per dictum cap. si quis Episcopus, tenet, quòd istud delictum est de maioribus merentibus perpetuam depositionem, dato, quòd talis fornicatio cum moniali non sit notoriè scandalosa, vel diu continuata, vt dicit hoc ita declarare pulchrè Anton. in d. c. at si cleric. Et vide Hippolyt. in repetit. l. vnicę, C. de raptu virginum, num. 41. vbi tenet, quòd clericus in hoc delinquens debet priuari officio suo, & detrudi in monasterium, per text. in cap. si qua monacharum, 27. quęst. 1. & per d. c. si quis, per quem textum, vide quod dicit Abb. in cap. clericus, num. 2. de vita & honestate clericorum. Et vide Paul. Grilland. in tractat. de pœnis omnifarij coitus, in 1. quęstione circa finem, versic. Secundo verò casu, vbi per eadem iura dicit, quòd clericus cuiuscumque gradus vel dignitatis deponitur, propter hoc delictum ab omni ordine sacro, & priuatur omnibus beneficijs, & detruditur in arctum monasterium ad agendam perpetuam pœnitentiam, quem vide prius per duas colum. precedentes declarantem, quomodo in hoc crimine quatuor crimina committantur; & an possit reus de vnoquoque pariter accusari & puniri: & quę vtilitas resultet, quòd quis possit accusari & puniri de pluribus delictis differentibus specie, & descendentibus ex eodem facto. Card. tamen de Turrecremata in d. cap. si quis Episcopus, dicit, quod tunc propter hoc deponatur clericus, quando in notitiam populi deuenerit, alias secus, per id quod notatur in cap. non debet, 30. quęst. 1. Et dicit hoc velle gloss. ibi positam in eod. cap. si quis Episcopus. Quę tamen si bene consideretur, non probat: quia nihil aliud dicit, nisi allegaret cap. si quis; 30. quæst. 1. & ideo contrarium credo verum, [c] cùm d. ca. si quis Episcopus, simpliciter imponat pœnam depositionis, & delictum in se tam graue sit, in quo tria, vt prediximus, committuntur delicta. Et hoc videtur velle Ioan. de Anan. vbi supra, referendo Anton. Nec obstat quod dicitur in d. cap. non debet, quia cum ille text. imponat pœnam delicto longè diuerso, & quod est grauius in consideratione populi, quàm in seipso, videlicet, quòd clericus commisceatur mulieribus, quæ ei peccata confessę sunt, non mirum si considerat, an populus id intellexerit. Notum est enim, quòd ex confessione non contrahitur cognatio spiritualis, & sic non potest dici incestus, & si confitens femina non est nupta, nec virgo, non est adulterium, nec stuprum, est igitur sola fornicatio qualificata, tanto grauior, quanto maius scandalum affert in populo. Abhorret namq; populus simile facinus, & merito: quia si nō sic punirentur in hoc delinquentes, difficillimè prestarent homines licentiam filiabus, seu consanguineis accedendi ad sa-

cramentum pœnitentię: Vel potest aliter intelligi text. ille, vt in cap. sequent. tractabimus, vbi examinatur materia illius. Vnde concludendo in hoc delicto sacerdotem conuictum de accessu ad monialem, nullo discrimine habito deponendum censeo, & deponerem, si casus se offerret, & in monasterium seu carcerem ad tempus aliquod, iuxta personę qualitatem, & delicti continuationem, & populi notitiam commensurandam, detruderem.

ADDITIO.

A *Habens carn. le com. la cum moniali, multis criminibus illaqueatur.*

TRia peccata. Vide Abb. in cap. fin. num. 6. de immun. Eccles. & in cap. pen. not. 3. de purgat. canon. Ioan. in tract. de benefic. 3. part. quęst. 3. num. 6. Montal. in l. 4. titul. 10. lib. 4. fori. Gregor. in l. 1. tit. 19. part. 7. in verbo, *Religiosus*, quam opinionem sequuti sunt omnes, vt per Decium, consil. 338. num. 1. & consil. 611. nu. 2. Eandem fatetur esse communem sententiam doctissimus Iacobus Menoch. de arbitr. iudic. quęst. lib. 2. Centur. 4. Casu 389. num. 23. decisio. Pedem. 103. eamque sequitur Didacus Perez in l. 5. tit. 15. lib. 8. Ordinamen. Paul. Grill. in tractat. de pœnis omissar. coitus, quæst. 1. num. 10. qui dicit, quatuor scelera committi, sacrilegium, incestum, adulterium, & stuprum, & vide Regiam legem 7. tit. 20. lib. 8. Ordinam. noui asseuerantem, cum moniali incestum ex carnali coitu committi.

Sed an clericus poßit, de vnoquoque istorum criminum accusari, pariterque puniri, & pœna ex vno sequuta, alterum non impediat, ac si ex diuersis factis, cum diuersis personis facta fuisset. vide gloss. notab. in cap. virginibus, 27. quęstione 1. quę in ea est sententia, vt censeat, quod supradicta dicuntur plura crimina nomine tantum, non autem effectualiter in substantia; & ea ratione licet respectu accusationis sint diuersa, quo ad actum punitionis vnum est, quia in veritate non fuit nisi vnicum factum, licet propter tanti sceleris qualitates, grauior pœna iniungenda sit, quam pro quolibet dictorum quatuor delictorum, de quo vide Bartol. in l. Senatus, ff. de accusat. & in l. qui de crimine, C. de accusat. Paul. Grill. d. quęst. 1. num. 12.

B *Deponatur.* Vide Regiam l. 6. titul. 18. part. 1. Bermond. Cho. in tit. de publ. concub. rub. de sacrilegio, pag. 67. D. Couar. in Clem. Si furiosus, in init. 2. par. nu. 8. de hom. Petr. Duen. regul. & Fall. reg. 101. Did. Perez in d. l. 5. Iac. Menoch. de arbitr. iud. q. lib. 2. Cent. 4. Casu 360. num. 57.

Laicus huius capitis delictum

Laicus verò in foro canonico propter crimen hoc excommunicatur, c. si quis Episcopus, cap. si qua, 27. q. 1. d. Regia l. 6. ibi: *E si fuere lego deuenlo descomulgar.* Et in animę iudicio ad simplicem sacerdotē huius criminis absolutio non spectat, sed ad Episcopū, iuxta gloss. sententiā in c. si Episc.

de pœn.

de pœnit.& remisſ.lib.6. In foro verò ſeculari, laicus qui crimen hoc perpetrauerit, pœna vltimi ſupplicij plectendus eſt, bonaque ſua monaſterio ſunt adiudicanda. Monialis verò ipſa huius criminis rea, à ſuo monaſterio extrahenda eſt, & in alio recludi debet, vt diligentius ſeruetur, ne fortè deinceps in tale ſcelus iterum incidat, text. in §.pen. in Auth. de ſanctiſsimis Epiſc.coll.9.cap.ſi quis rapuerit, 27.q.1. vide tamen Regiam l.2. tit.19. par.7. quę ſimplicem coitum cum moniali, non pœna mortis, ſed pœna ſimplicis ſtupri puniendum eſſe ſanciuit. Necnō de iure Regio qui ſic delinquit pœna medietatis bonorum Regio fiſco applicandorum mulctatur, l.7.tit.20.lib.8.ordin.noui. *Committens quibus pœnis ab ecclesiastico iudice sit plectendus.*

Mediolani verò legibus, & Papię ſtatutis, qui grauiſsimum crimen hoc perpetrauerint, pœna mortis puniuntur, vt refert Iacob.Menoch. de arbitr.quęſt.lib.2. Centur. 4. Caſu 384. num.... Idem etiam communiter ſtatutum eſt priuatis Conſtitutionibus, & ſtatutis Italię, vt refert Hyppolyt. in l.vnica, num.4. & ſequent. C.de rapt.virgin. Iul.Clar. in pract. crimin. §.fornicatio. verſic.cum moniali. Antiquitus verò Veſtales quę Dijs virginitatem vouerant, iſtius criminis reę, virgis cędebantur, ferè vſque ad necem, deinde viuas defodi, lege ſancitum fuit. Vt memorię prodidit Pomponius Lętus de ſacerdotio Roman. vbi de Veſtalibus agit. Plutarch. Prob. 96. & multa de ſupplicijs harum Veſtalium lecta non indigna ſcribit Liuius lib.2.4.8. decad.1. & decad.4. Dionyſ.Halicarnaſ.lib. 8. & 9. Plin.iun. lib.4.epiſtol. Et de hac pœna meminit Iuuenalis Satyr. 4. dum ait. *Veſtales libidini vacãtes qui: us ? enis plectebantur.*

Nemo malus felix minimè corruptor & idem
Inceſtus, cum quo nuper vitiata iacebat,
Sanguine adhuc viuo terram ſubitura ſacerdos.

Imò tãta in his religio obſeruabatur, quod Minutia Veſtalis virgo propter mundiorem iuſto cultum, libidinis fuit ſuſpecta, viuaque defoſſa, vt refert Liuius lib.8. 1.Decade.

Contrarium credo verum. Adde quòd hanc authoris opinionem contra Cardin.à Turrecrem.in d.cap.ſi quis Epiſcopus, ſequitur Gregor. in d. l.6. in verbo, *Deponer.* C

SPIRITVALIBVS FILIABVS SE COMMISCENTES. Cap. LXXXV.

1 *Clericus propter crimen inceſtus qua pœna puniendus ſit.*
2 *Pœna depoſitionis an puniendus ſit clericus, qui carnaliter cognouerit illam, quam tenuit in Sacramento Confirmationis,*
3 *Proprius ſacerdos, qui filiam ſuæ parochiæ, nullo vinculo ſpirituali*

coniunctam, carnaliter cognouerit, non est deponendus, quamuis seuerè sit puniendus.

4 *Clericus, qui cognouit suam commatrem, depositionem meretur.*

1 SAcerdotes, qui cum filiabus † spiritualibus fornicantur, graue adulterium committunt. & qui malum exemplum dant hominibus, ab omni officio deponuntur,[a] & peregrinando per duodecim annos pœnitere debent, & tandem ad monasterium vadunt, vbi per totum tempus vitę Deo seruient. ita disponit text. in cap. si quis sacerdos, 30. quęst. 1. & licet ille text. videatur loqui de filia spirituali simpliciter, idem est si fornicatur cum ea, quæ propter sacramentum pœnitentię fuit filia spiritualis effecta, vt probatur in cap. Omnes, qui est text. pręcedens d. c. si quis, qui dicit omnes, quos in pœnitentia accipimus, ita filij nostri sunt, vt in baptismate suscepti. & subdit, quòd qui hoc scelus perpetrauerit, non solum dignitatis honorem amittat, verum etiam vsque ad exitum vitę suę iugo pœnitentię se subdat, quòd gloss. ibi finalis intelligit de pœnitentia interiori. Sed postea text. in fine, ead. cau. & quæst. dicit, quòd presbyter, qui cum mulieribus, quę ei fuerint sua peccata confessę, se commiscuerit, sic pœniteat quomodo de filia spirituali, & declarat, quòd pœniteat duodecim annos, & quòd deponatur, in quo videtur declarare text. in d. c. Omnes, dum determinat tempus pœnitentię, & quòd amisio dignitatis, de qua ibi, sit depositio. Addit tamen verba quędam, quę nimium restringunt pœnam huius delicti, videlicet, si ad notitiam populi deuenerit, quod ego intelligo, id est, si hoc testibus probatum fuerit, satis enim in notitiam populi venit delictum, quod testibus comprobatur, quasi velit text. mitiori pœna puniendum sacerdotem, quando hoc delictum in occulto reuelatur superiori. Vnde ego conuictum clericum de hoc delicto, indistinctè deponerem, imò & tempestate hac, carceri alicui per aliquos & non paucos annos manciparem.

Oportet namque in his diebus, quibus (peccatis nostris id promerentibus) admirabile hoc sacramentum pœnitentię spiritualium omnium infirmitatum singularis & vnica medicina, ab hęreticis impugnari, ac euerti curatur, sacerdotes in hoc delinquentes acriter puniri, ne ex eorũ delictis ansa pręstetur hęreticis; neue refrigescente charitate ac timore Dei, occasio detur maritis ac patribus, vxores ac filias ab hoc sacramento retrahendi: & vt rarius ad illud accedant, procurandi. Quo zelo religionis & honestatis accensus bonę memorię pręsul ille dignissimus Ioannes Matthęus Episcopus Veronensis, scelus hoc tanquam grauissimum graui animaduersione puniendum statuit, cuius Ciuitatem & Diœcesim, dum ego transirem, Concilij Tridentini gratia in Italiam accersitus, multa

nihi

mihi admiranda eius opera, & omni imitatione digna, & quę pastorum illorum sanctorum, quos antiquitus habuit Ecclesia, dum felix erat, sanctitatem redolebat, relata sunt. Ille inquam bonus Episcopus in tit. 9. c. 3 suarum Constitut. ita disposuit. Si quis cum ea, cuius confessionem audiuit, quicquam inhonestè, turpiterve egerit, aut eius pudicitiam attentauerit, aut ei lasciua, & inhonesta perpetranda suaserit, si non est deuentum ad actum, temporanea pœna acriter puniatur. Si verò ad actum turpitudinis deuentum est, beneficijs, officijsq; ipsum suspensum, priuatum, perpetuisque addictum vinculis volumus, & declaramus. Et eadem depositionis pœna puniendum † crederem clericum cognoscentem illam 2
quam tenuit in Sacramento Confirmationis, cum eodem modo sit effecta eius spiritualis filia, & ideo cognatio contracta ex tali Sacramento impedit matrimonium, & dirimit contractum, vt in c. 1. §. finali, de cognat. spirit. in 6. quia textus in d. c. si quis, indistinctè loquitur de filia spirituali. Fateor tamen quòd cum hoc delictum non sit ita graue in oculis hominum, nec in eo adsit inconueniens, quod in casu precedenti descripsimus, in alijs pœnis vltra depositionem iniungendis, mitior poterit esse iudex. Et quòd sacerdos cognoscens filiam spiritualem deponatur, notat Abb. in cap. fin. de purg. can. & tenet etiam Ioan. de Anan. per supra dicta iura, in c. cum dilectus, de accusat. colum. 2. & in cap. significauit, de adult. colum. penult. Felinus in cap. at si clerici, in princ. colum. fina. de iudic. & ibi etiam hoc sequitur Decius colum. 21. versic. Secundò limitatur. Et sequitur † hoc etiam Ioannes de Silua, in tract. de beneficijs, in 3. 3
par. in quęst. 3. in fine. Et aduerte, quòd filia dicitur quę sit de parochia eius, vt ponit idem Decius ibi, allegando Abb. vbi supra. Et sequitur etiā Ioannes de Silua, vbi supra. Crederem tamen, quod licet vera sit hæc conclusio Doctor. istorum, quòd si sacerdos cognosceret filiam parochiæ suę, nullo alio sibi vinculo spirituali coniunctam, quòd non propter hoc esset deponendus, sicut in alijs precedentibus casibus, cum esset magna extensio iurium pęnalium, & est non minima disparitas delictorum quamuis tale facinus committens non leuiter puniendus est, de cuius quidē delicti grauitate nos omnes pręsules idem bonus vir nōnihil admonuit, dum in supradicto tit. 9. c. 2. in committentem illud ita seuerè sub hisce verbis insurgit, sacerdotem illum, qui se cum parochiana sua cōmiscuerit, in 25. duc. condemnamus, eum perpetuò ab exercitio curę suspendentes, postquam per annum in carceribus corpus suum ieiunijs & abstinentijs maceraturus permanserit, & à ciuitate, & diœcesi per decennium sit exul. An autem eadem † pœna puniatur, qui cognouit commatrem suam? videtur, quòd sic, per supra dicta, & quia magis est abstinendum 4
à cognatione spirituali, quā carnali, quia à venerabiliori parte procedit,[b] b

vt notat Abb.in d.c.fi.col.penu.de purg.canon. Vnde dicit ipse quòd nunquam legitur ecclesiã Romanã dispensasse in cognatione spirituali. Cum enim pęna incestus sit depositio, vt infra habes in part.incestus, à fortiori erit in hoc casu, & simili, vbi quis cognoscit cognatam spiritualem,& pręcipuè quia delicta huiuscemodi etiam in opinione populi grauia iudicantur:& hoc de commatre videtur tenere Fel.in d.c.at si clerici.col.fin.de iudic.facit etiam in huius opinionis fauorem,l.13.tit.2.partit.4. quę enumerat inter exempla incestus, quòd quis coit cum commatre sua.

ADDITIO.

A *Clerici qui in sacris confessionibus, mulieres ad libidinē prouocauerint, ab inquisitoribus puniri possunt.*

A **D***Eponuntur.* Vide Abb.in c.vltim. de purg. can. Anan.in c.cum dilectus,de accus.Fel.in c.at si clerici,nu.15.vbi Dec.n.36.de iudi. Berm. Cho.de publ. concub. Rubr.de incestu, num.3. * Mar.Nauar.consil.1. tit.de heret.multis rationibus probantem minimè potuisse inquisitores hęreticę prauitatis cognoscere contra quendam religiosum, qui carnaliter cognouit duas mulieres,quas in sacra confessione audiuerat.]

Hodie verò in tanti criminis detestationem, egregia nouissima constitutione decretū est,quòd contra clericos, qui in sacris confessionibus mulieres ad carnale commercium prouocauerint,hęreticę prauitatis inquisitores seuerè procedant,& iustissimè sanè:cum male de sanctissimo Sacramento pœnitentiæ sentire videantur,eo abutentes: nam cum medela spiritualis sit,venenum tamen nefandum ad perpetuam mortem eo pręparare contendunt, & ita scio obseruari in sacrosanctæ inquisitionis incorruptissimis tribunalibus. * Idem fortiori ratione procedit quando sacerdos,vel religiosus virum aliquem ad nefandam venerem prouocat,quod in casu grauissimo receptum fuisse scio.

B *Procedit.* Adde quòd huc respicit,quòd voluit glo.celeberrima in c.Pytacum.in verbo,multo magis.30.q.3.quę asseuerat argumento istius, patrem spiritualem magis diligendum quam carnalem, quam dicit esse singul.Barb.in l.2.col.7.ff.de verb.oblig.& in repet.l.cum acutissimi.col.17. C.de fideicom.licet huic sit affinis & alia glos.in c. qui dormierit. 27.q.2. tradens affinitatem spiritualem maiorem esse quàm carnalem. Præterea etiam dicit alibi glos.in c.aut factam.in verbo, parentem, de pœn.dist.1. non minus puniendum esse,qui interimit parentem spiritualem, quàm qui carnalem,quam sequitur Alex.in addit.ad Barth.in l.Diuus, vbi Hippol.de Marsil.in fi.ff.de parric.& hanc opinionem Abb.quam hic adducit author in specie, sequutus fuit Decius,consil.462.col.1.& in c. at si clerici, nu.38.de iudic.

STVPRI. Cap. LXXXVI.

1 *Traditur germana stupri definitio.*

2 Clericus

2 Clericus virginem stuprans, est deponendus.

3 Vt corrumpens virginem grauiori pœna est puniendus, quam si spontaneè eam cognouisset.

4 Clericus, qui corrupit & deflorauit virginem spontè, & sic ea volente, & consentiente, an teneatur aliqua pœna.

5 Deflorans virginem voluntariam non tenentur ei in animæ iudicio satisfacere.

6 Voluntas corruptæ virginis patri non præiudicat.

7 Clericus an à dotis præstatione liberetur si probauerit quòd mulier ab eo corrupta inuenit virum eiusdem conditionis, & qualitatis ac si esset virgo.

8 Iudex qualiter debeat arbitrari dotis æstimationem, corruptæ virgini præstandam,

9 Remissio puellæ an clericum à dotis solutione liberet.

10 Clericus, qui mulierem grauidam sine virginitatis tamen corruptione effecerit. an ordinaria huius criminis pœna sit puniendus.

STuprum propriè est † virginum illicita defloratio, sic enim definit tex. 1
in cap. Lex illa, 36. quæstio. 1. licet aliàs stuprum aliquando comprehendat alia crimina, vt dicit glos. ibi, in verbo. propriæ. & gloss. in capit. nemo, 32. quęstione quarta, in verbo, stuprum, & † clericus virginem 2
stuprans deponitur, notat Abb. in cap. at si clerici. colum. 12. de iudic. allegat tex. in cap. si quis clericus, 81. distinct. & in c. Lator, 2. quęstione septima, illi tamen tex. non disponunt in stupro commisso cum virgine, vt ex eis patet: & quòd istud delictum sit depositione dignum; placuit eidem Abb. in cap. 2. de adulter. qui etiam credit clericum posse cogi ad dotandam virginem ab eo corruptam, & refert etiam idem Abb. ibi, Ioannes Andr. referentem magistrum suum, qui dicebat quòd in hoc casu, cum clericus non possit ducere eam in vxorem, deberet corporaliter fustigari. Et quòd pœna stupri in clerico sit deposito,[a] est communis opinio a
secundum Paulum Grilland. in tractat. de pœnis omnifarij coitus, in c. Septimò videndum. qui etiam sequitur doctrinam Abb. in cap. vt clericorum, de vita & honest. cleric. vbi tenet, quòd iudex ecclesiasticus potest imponere pœnam pecuniariam clerico pro arbitrio suo, vltra alias pœnas spirituales, quando illę non sufficerent, quia illas non timeret, quas si nō solueret, luet in corpore, quia non sufficit dotare mulierem stupratam, nam vltra dotem tenetur soluere pecuniariam, vel corporalem pœnam, secundum eum post Abb. in cap. 2. nu. 3. de adult. Vnum autem in hoc crimine ego opinor † obseruandum, quod cum iura Cęsarea grauiori pœnę subijciant vi corrumpentem virginem, quam spontaneè, ac illum sine 3

temporis

temporis præfinitione puniant, vt in §. Item lex Iulia, de adulterijs, iuncto §. Item lex Iulia, de vi. versic. sin autem per vim. Institut. de public. iudic. & & in l. mariti, §. fin. ff. de adult. quod eodem modo iudex ecclesiasticus seuerius punire debebit vi perpetrantem tale facinus, vt sic vltra depositionem in arctum monasterium vel carcerē detrudat delinquentem. Et pro pleniori declaratione huius capituli operæprecium est, de aliquibus
4 quæstionibus dubitare.† Et primò, quid si clericus de stupro virginis accusatus, exciperet, & probaret apertè, ipsa spontè consensisse, puta si testes iurant eam attraxisse illum ad cōcubitum, veniendo sæpius ad lectū eius, eo repellente illam, vel aliud simile. In qua quæstione videtur dicendum quod non obstante puellæ consensu, propter stuprum puniri debeat
b clericus, & ad præstationem dotis condemnari, [b] per id quod notat Ioan. de Anan. in d. c. 1. de adult. in 1. notabili, vbi post Doctor. dicit quod licet virgo non sit seducta, sed illa sponte acquieuit, adhuc habet locum dispositio illius text. quia virgo præsumitur seducta & decepta, per text. notabilem in l. vni. circa fi. C. de raptu virg. qui disponit quod pœna eius habeat locum, siue volentibus siue nolentibus virginibus illud facinus perpetretur. Ex ratione, quia hoc ipsum velle mulierum ab insidijs nequissimi hominis, qui meditatur rapinam, inducitur. Sed salua eius & Doctorum authoritate, non videtur sua conclusio procedere, saltem ex suis fundamentis. Primò, qua ratio eorum non concludit: Virgo præsumitur seducta & decepta, ergo etiam si ipsa sponte se obtulit, procedat pœna illius text. quia illa ratio procedit quando sumus in dubio, sed quando cōstat de voluntate sine seductione, aliter videretur dicendum. Secundò non obstat text. in d. l. 1. quia non sequitur pœna contra raptores, de qua ibi, procedit etiam volentibus virginibus, ergo eodem modo procedet pœna de qua in d. c. 1. qui text. loquitur per verbum (seduxerit) quod debet aliquid operari. Facit etiā quod notat text. in c. 2. eo. tit. de adult. in quo imponitur pœna cōmittenti stuprum, dicit, virginem stupro decepit. Vnde videtur in hoc (saluo meliori iudicio) dicendum, quod à pœna stupri criminali imponenda clerico, non excusetur, etiam probata voluntate seu consensu puellæ: non enim voluntas consocij criminis debet excusarè à pœna delicti, quando culpa illius non constitit in sola violentia actus; sed in reprobatione ipsius, quantumuis voluntarij, quamuis operari debeat, vt non tanquam violentus stuprator puniatur. Quantum autem ad præstationem dotis, videtur dicendum, quod clericus probata volun-
c tate puellæ, sine seductione non debeat condemnari, [c] potuit enim puella in hoc sibi præiudicare, vt voluntariè & non seducta hoc patiendo, perderet ius petendæ dotis, quod voluit Astensis in Summa, lib. 2. tit. 46. in cap. incipienti. Sequitur videre de tertio, allegando Rodonensem,

dum

dum dicit, quòd si defloret quis voluntariam, non tenetur. Ad cuius etiam confirmationem † bene facit sententia Guilielmi, quem refert Florent. 5
in 2. part. titul. 5. capit. 6. §. 1. quod si quis defloret virginem voluntariam, non tenetur ei satisfacere in foro conscientię, quod etiam notat Siluest. in verbo, luxuria, in versic. Quintò quęritur, & Tabiena, in verbo, restitutio, in §. 22. incip. quid de eo. Et allegat vterque Bonauenturam hoc tenentem. Vnde videtur, quòd sicut talis clericus in foro conscientię est liber à pręstatione dotis, ex sententia dictorum Doctorum, sic & eodem modo videtur absoluendus in foro contentioso per Iudicem ecclesiasticum, quem decet semper sequi veritatem. Sed quamuis ista Conclusio posit sustineri, multum debent iudices aduertere tanquam illam ad praxim adducant in isto casu propter difficultatem sufficientis probationis, quę in hoc requirenda est, vt vere constet virginem non seductam, sed voluntariè fuisse defloratam, & facilè possent decipi per stuprantem clericum in probatione voluntatis. Vnum tamen in hoc † videtur esse sine 6
dubio: quod licet voluntas puellę liberaret clericum, hoc esset solum verum, quantum ad ius quod ipsa aliàs haberet, non tamen liberaretur ab hoc quod si pater virginis accusaret clericum de stupro, debeatur illi ęstimatio damni sibi prouenientis, quia maiori eget pecunia ad dotandum eam, & etiam iniurię quę sibi illata est: quod firmat Florent. vbi supra, sic limitando prędictam Conclusionem, hoc tamen & pater perderet, si etiam ipse de lenocinio, vel consensu conuinceretur. Ex quibus etiam inferri potest, quod si de precio stupri conuentum esset cum virgine, vel parentibus, quod tunc sola pretij pręstatione liberaretur ab onere dotandi, accusatus ab eo, cum quo conuentionem facit, dum tamen conuentio solius filię parentibus non noceat, nec èconuersio. Secundò quęro
† quid si clericus in sui defensionem exciperet ac probaret, quod post 7
corruptionem mulier inuenit virum eiusdem conditionis & qualitatis, ac si esset virgo: & in hoc credo, quod licet posit damnari clericus propter stuprum (nisi conditio mariti processum, & pœnam publicam impediret) nihilominus absoluendus esset à pręstatione dotis, [d] cum illa in hoc d
non esset passa damnum. Si tamen propter stuprum nupsit viro deterioris conditionis, tunc crederem arbitrio iudicis esse satisfaciendum ei, cum constet eam pati damnum ex inęqualitate mariti, puta si propter hoc virum pauperiorem sortita est, à quo debiliora alimenta recipit, imò si non pauperiorem, sed ignobiliorem virum sortiretur, adhuc crederem esse satisfaciendum sibi, quia verè passa est damnum in honore, qui maiori precio haberi solet quam diuitię. Tertiò quęro, † qualiter iudex ar- 8
bitrabitur dotis ęstimationem, [e] in hac materia pręstandam. Et in hoc e
distinguo, quod si pater puellę pauper est, clericus damnabitur ad integram

gram dotem puellę, in quo consideranda est consuetudo loci, videlicet, quantum solet in dotem dari puellę similis conditionis, & defloratę: considerabuntur etiam facultates clerici condemnandi, vt probatur in d.c.2. iuncta glos.fin. Si verò pater illius diues est, nō videtur conueniens, quod ex stupro clerici ipse lucretur totam dotam filię suę, & sic quod integram habeat à clerico, sed quod clericus soluat arbitrio iudicis illud plus quod pater est consumpturus in maritando filiam, eò quod est deflorata, quia in hoc videtur pati damnum, & quod videbitur iudici soluendum ratione iniurię sibi illatę, si hoc petierit. Et ex prędictis videtur posse inferri, quod si puella esset parentibus orbata, & diues, vel si ipsis superstitibus, & pauperibus existentibus, ipsa aliundè haberet sufficientem dotem,
f quod tunc clericus non teneretur ad totam dotem, sed ad illud quod plus est secum in dotem datura propter deflorationem. Quartò quęro,
9 an † liberari posit clericus à pręstatione dotis, si iudici ostēdat, vel probet liberationem, vel remissionem eius factam ab ipsa puella? In quo videtur dicendum quod sic: quia cum hoc sit in eius fauorem statutum, potest illi renunciare, & sic clericum liberare, si sui iuris est; quia patre inuito ad quem pertinet filiā dotare, hoc clerico non suffragabitur. Debent tamen
10 iudices † in hoc esse cauti vt videāt, ne liberatio illa facta clerico sit à puella metu aut dolo exorta, vt posset facile contingere. Item etiam; ne sit facta ab ea, vt liberius posset luxuriari non nubendo: quia tunc decens videretur, vt etiam ipsa nolente clericus damnaretur ad dotem, & illa per iudicem persuaderetur ad matrimonium cōtrahendum, & saltem iudex faceret quod posset. Pręterea & quintò libet, etsi rarissimam, possibilem tamen, & aliquoties contingentem mouere quęstionem, videlicet, quid si mulier, vel mulieris pater conqueratur de clerico, quod ipsam sine violatione pudoris pręgnantē effecerit, & petat clericum de stupro puniri, & ad pręstationem dotis compelli: cum necesse sit adueniente partu virginitatem amittere, an clericus posit de stupro damnari, & condemnari ad dotem. Pro cuius quęstionis decisione, si sequamur iura in quibus cauetur, quod delinquens & faciens rem illicitam, punitur non solum de actu illicito, sed & de eo quod pręter eius intentionem fuit sequutum, vt in l.1.§.ex incendio, ff. de incen. rui. naufr. & in l. si quis aliquid, §. abortionis, ff. de pœn. & in l. quoniam multa, C. ad leg. Iuliam de vi pub. & in l.3.§. adiecto. ff. ad leg. Corn. de sicar. & in ca. fin. de homic. in 6. Videtur dicendum quod iste non solum damnabitur pęna stupri, sed & condēnabitur ad pręstationem dotis, pręcipuè, quia debuerat cogitare cum ad virginem accesit, hoc posse contingere, & difficulter posset probare quod eius intentio non fuit, quod virgo corrumperetur, nec quod eius extraordinaria pollutione virgo pręgnans efficeretur, immò potius cōtra ipsum

prę-

presumendum est, quod non propter eius temperantiam, sed prop ter virginis resistentiam stupri actū non consummauit. Fateor tamen qu òd pœna imponenda in hoc casu propter stuprum, cum à principio non fuerit consummatum mitior esse debebit, etiamsi mulier violenter oppressa vel seducta probaretur. Quod autem virgo concipere posśit salua virginitate, suscepto tum viri semine absque miraculo, scribit beatus Thomas in quolibet.6.art.18.

ADDITIO.

Sit depositio. Adde quod hāc opinionem communem esse fatetur Bermon. Cho. in tract. de public. concub. Rubr. de stupro, num. 18. fo. 104. Practi. Conrad. fol. 389. Iul. Clar. lib. 5. Recept. Sentent. §. stuprum, versicu. sed quero, Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. quest. libro. 2. Cent. 3. Casu 288. numer. 5. Et vltra depositionem puniri potest pecuniaria pœna arbitrio sui iudicis. Abb. in capitulo, vt clericorum, de vita & honest. cleric. sequitur Paul. Gril. in tract. de pœnis omnif. coitus, questio 7. numero 3. Paul. Lancellotus in Instit. Canon. titulo, de adulter. §. eadem. Nec ab hac pœna clericus excusabitur, si virgo se obtulerit ei sponte, non enim voluntas socij criminis, iustam excusationem prestat, quando culpa illius non consistit in sola voluntate, sed in actus reprobatione. ita Bermon. in d. n. 18. & tenet noster author infra, n 4. *A Clericus propter stupri crimen deponitur.*

Hec verò pœna solum infligenda est clerico, qui virginem maturam stuprauerit, quia hec verè virginitatem perdit, & delictum stupri perfectè committitur, in virgine verò nondum viripotente, diuersum est iudicandum, quia ex quo corrumpi non potuit, nec virginitatem amittere dicitur, ideoque arbitraria pœna puniendus est, ita singulariter scribit Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. questio. lib. 2. Centur. 3. Casu 294. nume. 6. quo loco scribit casum istum contigisse anno 1556. Papię, mense Maij, contra quendam presbyterum, qui fuit accusatus coram Episcopo Papiēsi, quod puellam octo annorum nixus erat carnaliter cognoscere, cuius causę doctissimus Menochius patronus fuit. *Clericus qui immaturā virginē stuprauerit. ordinaria pœna crimi nis non punitur.*

Et nota, quòd hęc pœna depositionis, solum imponitur pro stupro contra virginem commisso, non verò si clericus viduam, etiam honestè viuentem carnaliter cognouerit, nam licet stuprum committat, vt in l. stuprum. ff. de adulter. §. item lex Iulia. Instit. de publ. iudic. l. 2. tit. 19. part. 2. cum tamen pœna hęc consuetudine sit apud nos abolita, vt fatetur Ant. Gom. in l. 80. Tauri, num. 14. dicens non vidisse pro huiusmodi stupro aliquam pœnam imponi. Idem scribit Iul. Clar. in practi. crimin. §. stuprum. versic. ceterum. Et ideo clericum qui crimen hoc commiserit, arbitraria pœna puniendum censeo. Sicut pro crimine fornicationis dictū est in peculiari loco; quę quidē arbitraria pœna augeri potest pro qualitate viduę, *Clericus carnaliter viduam cognoscens pœna depositionis plectēdus non est.*

&

& ex alijs circumstantijs, prout prudentię & religioni Ecclesiastici iudicis visum fuerit.

Condemnari. Adde Scotum in 4.Sent.dist.30.quęst.1.Sanct. Thom.in q.4.dist,nct.28.Florent.in 2.p.tit.5.c.6.§.1.Mart.Nauarr.in Man.Confess. c.16.n.16.& 18.& pijssimum, & sapientissimum F.Anto.à Cordoua,li.1. quęstionarij.q.13.D.Coua.in reg.peccatum.de regul.iur.lib.6.2. part. §.3. Specul.coniugi.3.part.artic.19.conclusi.6.Iul. Clar.in d.§.stuprum. Paul. Gril.de pœnis omnif.coitus quęst.7. Ant.Gom.in l.80. Tauri.Berm.Chou. in d.rub.de stupro.Frat.Dom.Soto,de iustit.& iure,lib.4.quęst.7.& nouissimè D.Perez,in princip.tit.15.lib.8.ordi.apud quos materiam hanc latissimè declaratam reperies.

Clericus propter stupri crimen, resarcire damnū tenetur, & ad id parte nō petente, condemnandus est.

Illud tamen circa hoc notatu dignum censeo, quòd si de crimine stupri iudici ex processu liqueat, poterit clericus ad damni restitutionem cōdemnari, licet petitum non fuerit, ex Aretini sententia in c.qualiter & quando,§.ad corrigendos,in princip.colum.2.de accusation.Iacob.de sancto Georg.in l.imperium.1.lect.colum.2.ff.de iurisdi.omni.iudic.Felin. in c.cum oporteat,column.fina.de accusationi.Probus ad Monach.in reg. accessorium,n.3.de reg.iur.lib.6.

Puella virgo præsumitur, quousq; contrarium probetur

Nec ab huiusmodi dotis prestatione, clericus in exteriori foro excusabitur, si allegat corruptam mulierem inuenisse, etiamsi mulier virginitatem non probet, satis equidem ei est, quod ipse contrarium non probet, iure quidem, virginem illam esse, & deceptam, pręsumitur. Ita Anton.& Abb.in c.1.& 2.de adult.S.Antoni.in 2.par.tit.5.cap.6.§.1.& est communis opinio, vt fatetur Abb.in d.c.1.n.5. Bermon. in d. loco,num.9. Clarus in pract.crimin.§. stuprum, versic.sed pone.Nauarr.in dict.capitulo 16. Didacus Perez in loco nouissimè allegato, versic. virginem fuisse. Ferdinan.Loazes de matrimon. Regis Anglię.dub.15.num.6.fol.76. Barthol. Cassan.in consuetud.Burgund. Rubr.1. fol.16. numero 42. & est vera & communis opinio à qua non licet recedere.

Imo vnum censeo perpetua memoria dignum, quod si quis blandis precibus & vehementibus persuasionibus, puellam iam corruptā, quę communi ęstimatione virgo reputabatur, seduxit, & eam carnaliter cognouit, ex quo ipsa non vulgarem infamiam contraxit, quamuis in animę iudicio ad nihil ratione virginitatis teneatur, nō tamē excusatur, quin teneatur satisfacere boni viri arbitrio ad damnum infamię sua culpa contractam, ita Mart.Nauarr.in Man.c.16.numero 19.& opinionem istam communem esse fatetur Ant.Cordu.d.quęst.13.versic.quintum. Idemq; censeo in iudicio exteriori obseruandum, cum eadem versetur ratio, quæ in interiori: cum in vtroque illatum damnum iustitia postulāte, sit resarciendum, & ita non semel in forensibus actionibus coram iudicibus ecclesiasticis

clesiasticis obtinui. Quę opinio vera est, & procedit, quando culpa viri mulier hanc infamiæ labem contraxerit, quia ipsa quidem occulte consensit, vir verò rem manifestam fecit, iuri consentaneum est, vt qui damnum intulit resarciat; si verò mulier ipsa id patefecit, vel aliàs culpa sua infamia orta est, ab omni satisfactione vir immunis redditur.

Non debeat condemnari. Adde Mart. Nauar. in d. Manuali cap. 16. numer. 16. Bermon. in d. loco, num. 18. Gome. in l. 80. Tauri, num. 10. vbi dicit, quod ita ipse practicaret, licet Bartho. à Medina, in sua Summa, lib. 1. cap. 14. fol. 160. ab hac sententia recedat, scribens, non tantum hoc casu damnum restituendum esse, sed stupratorem teneri corruptam in vxorem ducere, etiamsi liberè, imò ipsa rogante, stuprum fuisset commissū, quod nullis fundamentis, vel frigidis (prout illi de more est) probat, sed verior est superior opinio, quę multis fulcitur rationibus. Tum quia scienti & consentienti non fit fraus, neque iniuria. Regul. scienti, de reg. iur. in 6. Tum quia lex quæ obligat ad dotis præstationem, loquitur de decipiente, cap. 1. de adulter. Exod. 22. vbi verò non datur deceptio, nulla est precepti obligatio. Cum etiam, quia quantum ad iustitiam attinet quo ad actus naturales pręcipue occultos, puella censetur domina suorum mē brorum, dum nullum aliud damnum redundat exterius, vt scribit Dom. Soto in 4. Sent. dist. 18. quęst. 2. art. 4. licet Caietan. contrarium innuat. Et opinio hęc procedit, etiamsi puella sit sub cura parentum; ita tenet insignis Domin. Soto lib. 4. de iust. & iure q. 7. art. 1. Spec. coniugi. 3. par. ar. 19. Quorum quidem sententia tunc locum obtinet, quando ita occultè stuprata est, vt nullam iacturam infamiamque in nuptijs passa sit. Nam si damnum aliquod in prędictis pateretur, stuprator non liberaretur à condigna satisfactione boni viri arbitrio ei præstanda. Nam puellę expressa remissio quando sub tali cura constituta est, minimè liberat stupratorem à dotis pręstatione, secundum S. Thom. 2. 2. quæst. 54. art 6. vbi Caiet. Cordu. d. q. 13. author noster hic. num. 6. Et huius doctrinæ potissima ratio est, quia tunc iniuria non tantum fit puellę, sed ipsius parentibus, & illis qui illius curam hābent, & ita tenendum censeo, licet nouissimè ab hac recedat sententia Petrus à Nauarra Toletanus vir alioqui pius & doctus lib. 2. de rest. cap. 3. num. 438. C

Clericus vel laicus volūtariā virginē carnaliter cognoscēs dotare non tenetur.

At si à parentum potestate, vel à tutorum vel curatorum administratione, puella quę sponte stuprum passa est, libera sit, etiamsi in fama, rebus, & nuptijs, iacturam passa sit, stuprator resarcire non tenetur, quia licet in sui corporis & membrorum abusu, contra legem prohibentem, ius non habeat, vt eis abuti sine peccato possit, habet tamen potestatem in eis, & in temporalibus, in quibus damnificata est, ius politicum & actionem, & ideo cum consensum pręstet, omne ius remittere censetur.

Hæc

Puellaі portunis precibus rogata, ac fec'r seducta.

Hęc autem nostri authoris & aliorum sententia, quę frequentissimo consensu & Theologorum & Canonistarum recepta est, tunc procedit, quando puella leuiter fuit rogata, secus si importunis precibus fuit adducta, quia ad effectum pręstationis dotis dicitur coacta, argu.l.1.C. de rapt. virg.& gl.in d.reg.scienti, vim equidem persuasoria verba habere dicuntur, l.1.§.persuadere.ff.de seruo corrup. Vnde Solon magis puniuit eū qui verbis mulierem compulisset, quā qui vi, teste Plutar.in Solone, ita in terminis nostris quoad dotis pręstationem, tenet Abul.super Exod.cap.22.q.12.& ibi Nicol.de Lyra.Abb.in d.c.1.de adulter. Syluestr.in Summa. in verbo, luxuria.q.5.Caietanus, 2.2.q.154.art.6.Nauar.in Man.Confess.c.16.n.16.quam esse cōmunem opinionem fatetur Ant.Cor.d.quæstione 13.versic.septimum dictum.& est optima l.1.tit.19.par.7.cum dicit: *Ca segun dizen los sabios antiguos, como en manera de fuerca, es sosacar è falagar las mugeres sobredichas, con prometimientos vanos, faciendoles fazer maldad de sus cuerpos è aquellos que traen esta manera, mas yerran, que si lo fiziessen, por fuerca.*

Est tamen opinio hęc singulariter interpretanda, vt tūc tantū procedat quando huiusmodi importunæ & assiduę preces ab eo fuissent factę, cui puella sine maximo eius incommodo contradicere non potest, vt si eius esset dominus, princeps, aut alius, à quo non vulgaria beneficia se recepturam sperat, non verò si à quocumque rogaretur. Nam verè nulla mulier quamuis corrupta, nisi rogata Veneri consentit, non tamen ex eo dicemus violentiam ei illatam esse, vt optimè scribit Petrus à Nauar.dicto cap.3.num.445.

D *A prastatione dotis*, Vide Ant.Gomez.in d.l.80.Tauri.num.11.Marti. Nauar.in Manu.Confess.16.num.19.pag.170.vbi allegat F.Franciscum à Victoria Theologum magni nominis, quem vide.& opinionem istam amplectitur Fr.Anton.Cordua, in quęstione 13.lib.1.quęst.quę quidem opinio verissima est, & ea fulcitur ratione, quia cum nullum damnum efficaciter illatum sit, nihil sanè est quod restitui possit. At verò si postea veritate comperta maritus in eam sęuiat, pro prudentis viri arbitrio restitutio facienda est, vt tenet Cordua d.q.

Aestimationem. Vide S.Thom.& Caietanum 2.2.quęstio.154.artic.6.

Aestimatio dotis mulieris praeter corruptorum praestanda quō fieri debeat.

E In qua dotis ęstimatione corruptę à iudice facienda, illud est consideratione dignum, quod licet text.in d.cap.1.de adulter. responderit, quod virginem corrumpens, si eam in vxorem non duxerit, in iudiciali foro teneatur ei dotem constituere, sicut dotes solent constitui virginibus. Tamen Ioan. Andr.Abb.& alij, ibi, illius text. decisionem supplent, quod corruptor idem dare teneatur illud, quod pluris indiget puella cum corrupta sit ad inueniendum virum sibi æqualem. Quę quidem interpretatio

do minimè placet Ioan. de Anan. ibi, cum ex ea text. ille non vulgarem violentiam patiatur, qui prout iacet, sine vlla additione intelligendus est, quando corruptor vult matrimonium cum corrupta contrahere, ipsa verò vel eius pater nolit, hoc equidem casu sufficit ei dotem cōstituere quę sufficiens foret, si virgo fuisset: insignis tamen D. Cou. in 4. Decret. part. 2. cap. 6. §. 8. numero 15. verissimam iudicat Ananię sententiam, quando corruptor vir, est eiusdem qualitatis, vt matrimonio cum puella copuletur, & iniustè ab ea vel ipsius parentibus recusatur: alioquin Ioan. Andr. & Abb. sequitur, quorum sententia verissima est, & seruanda. quia text. in d. cap. 1. interpretatur, vt procedat quando corrupta cum dote consequitur maritum sibi ęqualem, secus verò aliàs.

Hęc equidem dotis ęstimatio facienda est secundum dignitatem & facultates ipsius stupratoris, necnō perpensa qualitate, & indigentia ipsius puellę corruptę. Nec attendi debet, an parua, vel ampla dos ab ipsius parentibus constitui poterat, ita habetur Exodi cap. 22. & in d. c. 1. vbi sancitum est, quod si quis virginem nondum desponsatam seduxerit, dormieritq; cum ea, tenetur ipsam dotare, & habere in vxorem, si verò pater virginis dare noluerit, reddet ipse stuprator pecuniam, iuxta modum dotis quam virgines accipere consueuerunt, qui modus ęstimabitur, secūdum facultatem illius, nempè stupratoris, & dignitatē puellę, ita interpretatur glo. in d. c. 1. in verbo, iuxta modum, esset equidem maximum absurdum si ea dos esset constituenda secundum facultates parentis, vel ipsius puellę, nam si nullas haberent, nulla dos esset constituenda, cum non entis nullę sunt qualitates, l. eius qui, §. penult. ff. si cert. petat. gloss. in cap. bonę memorię, in primo, in verbo, per rerum naturam, de elect. nec esset super quo bonus vir posset arbitrari, cum super non ente non versetur arbitrium. Bald. in l. milites, C. de testament. quem refert & sequitur Cardin. Zabarella consil. 139. columna 3. quo casu talis stuprator impunis abiret, quod esset omni iuri diuino, naturali, & ciuili repugnans. Item & è contrario resultaret absurdum, quia si pater puellę esset diues, ipse verò stuprator fuisset pauper, nullo modo posset condignam dotem corruptę puellę constituere, & opinionem istam tenet Florent. in Summa. 2. part. titul. 5. capitulo de stupro, §. Abb. in d. cap. 1. not. 4. & ita fuisse iudicatum in Senatu Pedem. testatur doctissimus Osaschus decis. 107. numero 11.

Ad totam dotem. Adde quod opinionem contrariam, quod virginis F stuprator nedum teneatur ad illam ęstimationem existentem supra dotem à patre constituendam, si virgo nō fuisset corrupta, sed quod integrā dotem teneatur de proprijs bonis ei constituere, tenet Ias. in §. omnes, nu. 24. & 25. Instit. de actioni. sequitur Osaschus d. decisi. 107. num. 10. sed

authoris nostri doctrinam veriorem esse censeo, nam non quidem resarciendum est damnum in vtroque foro, nisi quatenus læsio attulit.

INCESTVS. Cap. LXXXVII.

1 Incestus definitio.
2 Clericus propter crimen incestus est perpetuo deponendus.
3 Clericus, qui cum aliqua muliere fornicatus fuerit, & postea cũ eius consanguinea intra quartum gradum, an pœna incestus puniri debeat.

1 INcestus est † consanguineorũ, vel affiniũ abusus, [a] vt definit tex. in c.
a lex illa, 36. q. 1. Pœna huius † criminis est, qđ clericus deponatur, [b] not.
2 gl. in c. non debet, 30. q. 1. qui tex. loquitur in eo, qui cognoscit filiam spiri
b tualem, quę sibi confessa fuit, non autem in cognoscente consanguineā. Et tenet hoc etiam Abb. in c. at si clerici, in colum. 12. de iudic. allegando notata in capitulo lator, 2. quęstion. 7. vbi gloss. 1. iuncta textui, hoc pro-
3 bat etiam in Episcopo. Si † autem clericus primo fornicatus sit cum aliqua muliere, & postea cum eius consanguinea intra quartum gradum, an puniri debeat pœna incestus; videtur, quòd non, ex eo quod notat in proposito Anchar. in consil. 391. Videtur prima facie, versic. Item aduerte, vbi concludit, quòd pœna, quę à iure ciuili imponitur pro incestu,
c non habet locum pro incestu postea introducto à iure Canonico, [c] de quo à iure Ciuili cogitatum non fuit, quia in pœnis prohibetur extensio; ex quo dicebat in terminis Hippolyt. in singular. 254. incip. Ex illicito coitu, quòd licet affinitas contrahatur ex illicito coitu, illud est verum quoad impediendum matrimonium, secus autem quoad hoc, vt quis puniatur de incestu. Et refert Augustin. in additionibus ad Angelum de maleficiis illam sententiam Ancharani, valde commendare, quam etiam vltra eos simpliciter sequitur Decius consil. 268. Diuino implorato pręsidio,
d colum. finali, volu. 2. Contrarium tamen crederem [d] in casu nostro, imò quòd esset deponendus clericus propter hoc genus incestus, maximè si qualitas illius summè grauaret delictum in oculis hominum: puta si cum matre & filia fornicaretur, aut cum duabus sororibus, aut consobrinis, quia tunc non solum deponendus videtur, sed detrusione siue carceri mancipandus ad tempus, iuxta qualitatem & scandalum delicti. Nec obstat doctrina Ancharani, in d. consil. & sequacium, quia contrariam opinionem dicit esse communem idem Decius in consil. 158. in 1. volum. incip. Diuino implorato, ver. & pro tenui, vbi latius & notabilius examinat dictam doctrinam: & respondet ad fundamenta, quę illi fauent, & sequitur opinionem Abbatis Signor. & Modernorum contrarium

tenentium,

tenentium, & sic quod pœna iuris ciuilis habebit locum, vbi nuptię sunt incestę de Iure Canonico. Et hæc sententia mea circa punitionem clerici securè sequenda est in his regnis Castellæ & Legionis, vbi expressè per legem eorum dispositum est, quòd si quis fornicetur cum muliere consanguinea alterius intra quartum gradum, cum qua prius idem fecerat, committit incestum. Si ergo laicus reputatur propter hoc incestuosus & punitur, vt talis, pœnis ciuilibus, quare non punietur clericus ob id delictum pœnis canonicis? Quia licet lex regia siue municipalis, non liget clericum, operabitur tamen semper (meo iudicio) vt iudex ecclesiasticus puniat qualitatem delicti, secundum quod illa in laicis qualificauerit, præcipuè in nostro casu, vbi lex ciuilis punit actum, iure Canonico in tantum reprobatum, quòd decreuit per illum impediri, & dirimi matrimonium.

ADDITIO.

A *Busus.* Vide text. in l. si adulterium cum incestu, in princ. ff. de adul. Sanct. Tho. 2.2. quæst. 154. art. 9. Abb. in c. 1. & in c. veniens, de eo, qui cognou. consang. vxor. suæ, gloss. in rubr. C. de adulter. Regiam lex 1. tit. 18. iunct. l. 1. tit. 19. par. 7. Paul. Gril. de pœnis omnif. coitus. quæst. 3. Bermon. Chó. de publ. concub. c. de incestu: in princ. l. 15. tit. 15. lib. 8. Ordin. veter. & ibi Doctor Dida. Perez, quæ quidem l. hodie constituta est lib. 8. Ordin. noui. tit. 20. l. 7. A

B *Deponatur.* Vide Paulum Grill. de pœnis omnif. coitus, quæst. 3. Berm. Choy. in tract. de publicis concub. quæst. 3. num. 3. Did. Couar. in 4. Decretal. 2. par. c. 6. §. 8. num. 3. quam esse communem opinionem fatetur Iul. Clar. in pract. crim. §. incestus, versic. sed quero. B

Clericus crimen incestus perpetrans qua pœna puniatur.

Si verò quis antequam ad sacerdotium fuit promotus, cum aliqua matrimonium contraxit, & carnalis copula minimè interuenit, & muliere mortua, sacris fuit ordinibus insignitus, & postea cum sponsæ consanguinea carnale commercium habuit, incestum non committit, & ideò non pęna depositionis, sed alia arbitraria puniri debet, cùm ex impedimento publicę honestatis iustitia, secuta copula carnali cum sponsæ consanguinea, incestus non oriatur, ita tenet singulariter D. Couar. in 4. Decretal. 2. par. c. 6. §. 8. nu. 4. Et conducit gl. not. in Clem. 1. in verbo, eos, de consang. & affin. quam ibi Doctores sequuntur, qui ex ea scribunt matrimonium contrahentem cum femina, impediente publicę honestatis iustitia, non esse excommunicatum ex illa Constitutione quæ cōsanguineos, affines, religiosos, moniales, & in sacris constitutos ipso iure excommunicat. Et licet glos. in c. lex illa, 36. quæst. 1. censeat hanc fornicationem incestum appellari posse, id procedit ex impropria significatione, quæ in pœnis ad-

mittenda non est. Hodie autem ex sacrosancti Tridentini Concilij decisio. Sess.24.c.3.de reformat.dictum canonicum impedimentum publicę honestatis primum gradum non excedit. Quæ decisio intelligenda est in sponsalibus de futuro dumtaxat, non autem in matrimonio de præsenti, quia eo contracto hoc impedimentum durat in omnibus casibus & gradibus, sicut de iure communi, quod in hoc intactum remanet, vt habetur in proprio motu Pij V. Pontificis maximi. Et plures pœnas cõtra incestuosos à iure statutas congerit Berm.Cho. vbi supra allegaui, & de pœna incestus cum matre, filia, nouerca, sorore, nutrice, consule Boer.decision.318.& de diris pœnis huius sceleris apud Ethnicos, vide Petr.Gregor. Syntag. iuris vniuersi 4.par.lib.36.cap.7.

Laicus propter incestum quibus pœnis de iure Pontificio puniatur.

Laicus verò qui crimen hoc commiserit, ita punietur, nam aut fecit sub prętextu matrimonij, aut in actu fornicationis, & meri peccati. Primo casu, si id fecit scienter, ipso iure est excommunicatus. Clem.1. de consan. & affinit. & matrimonium separatur, cap.1. & 2. c. non debet, de consang. & affinit. à qua excommunicatione per Episcopum absolui potest, glos.in d.Clement.1.in verbo, obtinere, quam alios sequentes allegans, fatetur esse communem Did.Perez, in d.lib.5. in princ. Si autem ignoranter contraxit, benignius arbitrio iudicis puniri debet, vt ipsemet D. Perez resoluit, & Paul.Gril.d.q.3.num.4. Secundò autem casu si vir erat coniugatus, priuatur perpetuò, ne posit ab vxore, cuius consanguineam carnaliter cognouit. debitum petere, necnon aliàm pœnam patitur, quòd vxore mortua non potest amplius cum alia matrimonium contrahere, vt habetur in d.c.1.& 2.c.transm.ff.c.si quis cum matre, 35.q.2.cum multis, iuribus illius causæ & questionis, tradit latissimè Alphõs.à Veracruce in Specul.coniug.1. part.art.33. Vltra quas pœnas poterit à iudice ecclesiastico excommunicari. de quo per Paul.Grill.d.q.3.

Ignorantia ab incestus pœna excusat.

Excusabitur tamen ab incestus pœna, qui ignoranter crimen hoc commisit, hanc dicit esse communem opinionem Bald. nouel. de dote, in 1. parte 2.part. princip. numero 8. Villal. in sua collect.comm.opinio. litera, P.num.68. Iul. Clar.in d.§.incestus, versic.excusatur. Imò pœna amissionis bonorum, quæ iure authenticorũ contrahentibus incestas nuptias infertur, minimè locum sibi vendicat, data in ipsis contrahentibus ignorantia iuris vel facti, etiam crassa, quæ ex lata culpa contingit, ita Barto. in l.si adulterium cum incestu, in princ.nu.11.ff.de adult.sequitur Anchar. in Clem.vnica, colum.3.de consanguin.& affinit. vbi Imo. colum.2. quorum opinionem communem esse fatetur D. Couar. in 4. Decretal.2. par. c.6.§.8.num.21. Nam vbi dolus expresse ad pœnam requiritur, lata culpa non sufficit, l.igitur, §.generaliter, ff.de lib.caus.not.Bar.in l.1.§.1.ff. si quis testa.lib.esse iuss.fuer.& est optimus tex.in c.si verò, in 2.de sent.excomm.

iuncto

functo text.in c.si quis suadente 17.quęst.4.& est gloss. communiter recepta, teste Ias.ibi:num.23.in l.in actionibus, ff. de in litem iur. Ex quo deducitur, excommunicationis pœnam d.Clement.vni.non comprehendere ignorantes, etiam ex lata culpa, ita Imola & Bonif.ibi. quamuis gloss. in verbo, scienter, d.Clement.contrarium scribat.

A iure Canonico. Vide latissimè Petrum Aut.Anguis.Placentinū cons. 8.per totum, vbi opinionem istam multis rationibus defendere conatur. C

Contrarium tamen crederem. Adde D. Episcopum Couarr.d.§.8.nu.3. Quę opinio ex eo manifestè probatur, quòd affinitas ex illicito coitu oriatur, text.elegans in c.discretionem, de eo qui cognou. consang. vxor. suę. vbi Abb. text.in cap.2.de consang. & affinit. & in c. in literis, vbi Abb. & Aretin.not.de testi.quam opinionem communem esse fatetur Siluest.in Summa in verbo, matrimonium, 8.impedim.15.idem profitetur D.Cou. in 4.Decretal.2.par.cap.6.§.7.num.3.& eam amplectitur Hieron.Paul. in prouinc.fol.38.contra Coras.lib.1.Miscellan.capit.3.quo loco asseruit minimè ex concubinatu affinitatem oriri, nec eius ad nuptias impedimētum, cum iure ciuili concubinatus fuerit permissus. Quę ratio fragilis est, & ex eo deficit, quod coniugalis coitus licitus & permissus est, ex eo tamen oritur affinitatis impedimentum. D

Hodie verò hęc affinitas ex illicito coitu proueniens, vltra secundum gradum non extenditur, vt in Concilio Tridentino Sess. 24. capitulo 4. de reformat. & ea ratione incestus vltra gradum illum minimè committetur. Et licet decretum illud solùm loquatur quoad matrimonium iam contractum dirimendum, idem est iudicandum quoad contrahendum, vt nouissima constitutione Pij V. Pontificis Maximi declaratum est, quę vulgo circumfertur, & ideo affinitas vltra illum gradum quoad nullum iuris effectum considerari potest. *Declaratur Con. Trid Se. 24. ca.4. de refor.*

De iure Canonico. Adde quòd hanc opinionem communem esse fatetur Bellon.consil.84.num.5.Couarruu.d.§.8.num.18. E

ADVLTERI. Cap. LXXXVIII.

1 *Adulterium graue scelus.*

2 *Adulter clericus qua pœna iure Pontificio sit puniendus.*

3 *Clericus damnatus de adulterio, infamis efficitur.*

4 *Episcopus licet non possit ad pristinam famam directè restituere, potest tamen indirectè.*

5 *Adulterans cum muliere nupta impudica, licet de iure Cęsarum puniēdus non sit, secus autem de iure Pontificio.*

6 *Licet hodie de iure Regio solus maritus possit adulteros accus. clericus, tamen*

tamen adulter, etiam marito non accusante, impunis dimittendus non est.

7 *Maritus clericum adulterum coram ecclesiastico indice accusare potest, licet vxorem, coram sæculari iudice non accuset.*

8 *Consilium cautissimum à iudicibus ecclesiasticis, in inquirendis clericorum adulterij obseruandum.*

a ADulterij criminis grauitatem, [a] clericis omnibus sufficiunt ostende-
1 re verba pagani † filius Abimelech regis ad Isaac directa Gen. 26.c. dum reprehendens eum quòd vxorem suam sororem esse affirmauerit, dixit: Potuit coire quispiam de populo cũ vxore tua, & induxeras super nos grande peccatum. Si enim in sola lege naturali viuens homo peccatũ grande reputauit adulterium, quale debet esse in oculis Christianorum, quos eędem Naturales, Scripturę & Gratię leges quotidie instruunt, maximè sacerdotum qui tanquam sanctissimę Trinitatis mensę pincernę angelorum panem virgineo ventre compactum, quotidie tractant, & intra pręcordia recondunt. At si quis magis specificè enormitatem huius criminis intelligere velit, & quomodo sit de grauioribus peccatis, quę in proximum committuntur, vide Dionysium Cartus. in Opusculo de Conuersione peccatoris, artic. 5. vbi hoc ostendit per plura quę in eo concurrunt.
2 Clericus autem adulter † depositus ab officio in monasterium toto tem-
b pore vitę suę detruditur, [b] vt in c. Si quis clericas, 81. distinction. quod est Concilium Aurelianense: & quòd propter adulterium clericus deponatur, voluit gloss. in cap. lator, 2. quęstione 7. in gloss. 1. quam ibi sequuntur Archid. & Hostiens. allegando d. cap. Si quis, in sua Summa, titulo de adult. §. quę pœna sit imponenda. Idem tenent etiam Ioan. de Anan. in Rubr. & in c. significasti, de adult. Abb. & Moderni, in c. vt clericorum, de vita & honest. clericor. & in c. Peruenit, de adulter. Et hanc opinionem tenet Ioan. Andr. & Ioan. de Imol. in d. c. vt clericorum, vt refert Anan. in d. cap. significasti, & est communis opinio. Vide tamen Paulum Grillandum in tractatu de pœnis omnifar. coitus. incip. Sextò declaranda, vbi in prima & secunda columna nititur sustinere contrarium, videlicet quod clericus hodie propter simplex adulterium non debet deponi; & respondet ad fundamenta contraria, & tandem in colum. 3. dicit, quod nihilominus in consulendo & iudicãdo tutius est tenere aliam opinionẽ, quę est communis, & dicit hoc notandum contra presbyteros incontinẽtes, qui alienas vxores solicitant sępius & accedunt libenter ad earum concubitum. Incurrit etiam † clericus de adulterio damnatus aliam pœ-
3 nam, nam ex tali sententia infamis efficitur, vt notat Abb. in c. at si clerici, §. de adulterijs. in colum. 5. vers. Sed circa, de iudic. Et in cap. cum sit. de re iud. colum. 4. per text. in ca. Infames 6. quęst. 1. & in l. 1. & 2. ff. de his

qui

qui not.inf. sicut etiam efficitur infamis damnatus de alijs criminibus publicis. Est tamen † in hoc aduertendum, quod licet Episcopus non possit 4
directò restituere aliquem ad famam, vt concludit. Abb. in d.c. Cum.tit. de re iudic. in col.4. in hoc casu tamen adulterij, cum liceat sibi dispensare, vt in d. §. de adulterijs, restituendo clericum damnatum de adulterio contra sententiam suam, tunc restitutio famę venit per quandam consequentiam, potest indirectè quòd principaliter non posset, ibi notat Abb.ibi, in d.colum. 5.& dicit ibi casum sing. ad hoc secundum illum intellectum. Et nota secundum Paulum Grillan. vbi supra, quòd licet de iure ciuili, quando mulier nupta est impudica & meretrix, non punitur adulterans cum ea, vt in l.si ead.C.de adulter. tamen de iure Canonico non euaderet impunitus cum illa adulterans, c ita dicit in d. colum. 3. Crederem tamen vltra eum, quòd tunc clericus ignorans, & accedens ad eam tanquam ad meretricem, non puniretur ita acriter, sicut alij adulteri. Si tamen mulier erat honesta, non excusaretur clericus ignorans eam coniugatam, quo minus vt adulter puniatur. Quando autem clericus cognouit mulierem solutam, quę ab ipso, & communiter reputatur vxorata, tunc eum vti adulterum pœna iuris communis puniendum esse, placuit Ioan. de Anan. in c. nonnullis, fin. columna de Iudęis, referendo fratrem Vbertum, qui fuit eiusdem sententię, licet alij aliter senserint secundum eum; per quem etiam vide quid in casu contrario, quando clericus cognouit vxoratam, quę credebatur soluta. Vnum pręterea † aduertendum 5
sentio in hoc proposito, quod licet in his Regnis Castellę & Legionis lege regia sancitum sit, d quòd marito non accusante vxorem, nullus possit eam accusare de adulterio. Iudex tamen ecclesiasticus poterit punire clericum in hoc delinquentem: nec reus valebit opponere quòd maritus non accuset. Non enim potuit lex illa regia Ecclesiasticos iudices impedire, ne ad emendam suorum clericorum procederent. Aliter enim clerici omnes incontinentes libidinem suam potius cum nuptis, quam cum solutis mulieribus explerent, cũ securius ac impunè id agere cognoscerẽt, & ita ego iam aliàs practicaui, dum vicarium agerem generalem Episcopi Salamantini, & licet ob id appellatum fuerit, obtinui tandem coram superiore. Verumtamen in hoc magna debet adhiberi cautela, nã si adulterium clerici adeò est notorium, maritique persona ita vilis, quòd presumi possit ipsum scire & parui pendere, tunc iudex ecclesiasticus poterit publicè & liberè de adulterio tractare, & pœnam imponere. Si verò delictum non est publicum, aut marito ignotum esse creditur, periculumque exinde timeri possit vxori: tunc consulerem clericum de hoc delicto conuictum, vel confessum, camerario processu, & familiari disciplina corrigendum, relegandumque sine expresione causę in sen-

D. Ioan. ber. Vicarius generalis fuit Episcopi Salam.

tentia. Quando verò correctio sic secretè facta fuerit, & relegatio generalis, hortor omnes Metropolitanos iudices, vt ab inferioribus secretè causam requirāt, ne ex hoc delictum in publicum veniat: sufficiat illis, quòd iudex inferior iustè processerit, licet propter secreti cautelam, aliquas iuris solennitates pretermisit. Aliter enim si omnia strictè requirant, nihil aliud efficient, nisi iudices ipsos inferiores cogere ad dissimulandum vel propalandum adulteria similia, ipsosq; adulteros reddent insolentiores, cum intellexerint quòd iudices sui immediati illos punire recusant, propter exactam rationem quam ab ipsis requirunt sui superiores. Marito autem clericum adulterum accusante, tunc seuerius procedendum est: tantoque acrius in alijs pœnis carceris, & detrusionis vltra depositionem puniendus est clericus, quantò honorabilior est persona mariti, aut diuturnius est adulterij peccatum maiusve exinde subortum scandalum, precipuè, si contigerit quòd adultera fuit per iudicem secularem tradi-
7 ta marito, & ab eodem occisa. Crederem † insuper in hac materia (meliori semper iudicio saluo) quod maritus potest accusare clericum coram
e iudice ecclesiastico, licet vxorem coram seculari non accuset, [e] nec poterit clericus in hoc aliqua exceptione se tueri, cum iura canonica adulteris pœnam imponentia, nullam habeant considerationem, nec requi-
8 rant, quòd vxor pariformiter accusetur. Generaliter autem † in hoc crimine considerent Ecclesiastici iudices, ne nimis diligenter de adulterijs occultis inquirant, propter mulierum periculum, virorum infamiam, & clericorum fragilitatem quæ tanto multoties ad hoc flagitium illos impellit, quanto secretius illud posse perpetrare confidunt. Sed vigilantes super gregem suum, similia potius præseruare conentur (cohabitationem, & conseruationem clericorum & nuptiarum euitando) quam vsque ad vnguem inuenire & castigare satagant. In qua quidem adulteriorum prudenti preseruatione, & cauta correctione ecclesiasticos omnes iudices deprecor ac obtestor, vt desides non sint, per durissimum illud iudicium, quod illis qui presunt scriptura sancta minatur, ne in eorum incuriam seuerius id corrigant, vltore ferro maritorum manus, tam
f grauis iniuriæ acerbitate commotæ, vt sæpius id euenisse perpendimus, [f] & anno superiori millesimo quingentesimo trigesimo septimo pluribus notum fuit accidisse, Nam in tribus locis *de Villa nubla*, videlicet, & *de Cigunnela*, ac *de Laguna*, quæ non longè distant ad opido Vallisoleti, vbi tunc Augusta curia residebat, in octo fere mensium spatio filius uiduæ cuiusdam, & duo mariti in tres sacerdotes sæuierunt, de inimicis membris se vindicantes, ob iniuriam in matris, & vxorum personas susceptam, non sine plurimorum laicorum applausu, & quorundam forsan magistratuum ciuilium neglectu ob inhonestam sacerdotum vitam, &
supe-

ſuperiorum deſidiam: quòd hic ſcribere libuit, quia id benè noui, vt qui proceſſus deſuper confectos vidi, non alio animo, niſi vt hoc ad clericorum timorem, & ſuperiorum hortatum perpetuæ memoriæ tradere poſſem.

ADDITIO.

GRauitatem. Adde quòd huius criminis grauitatem atteſtantur Decreta Canonica in cap. 1. 81. diſtinct. & in c. quid in omnibus, 32. q. ſeptima, vbi ad verbum ita ſcribitur. *Quid in omnibus peccatis adulterio grauius*. & multis huius criminis deteſtationē probat Dionyſius Cartuſian. libro de Conuerſione peccatorum, articulo 5. idemque Doctores profitentur in cap. at ſi clerici, §. de adulterijs, de iudic. inter quos Baldus, col. penul. *Adulterium*, (inquit) *eſt crimen infeſtum laicis, & bonis viris, & turbat honorem matrimonij, & famam liberorum in qua conſiſtit decus gentium*, Vt not. in Auth. de nupt. in princ. Angel. autem, in §. 2. in Auth. de monach. ex tex. ibi not. *Peſſimum vitium eſſe vxorem alterius adulterare*. Et Bal. conſil. 246. volum. 4. & Bart. in rubr. ff. de adulter. vbi dicit, crimen hoc præter leſę maieſtatis eſſe maximum; & in hanc ſententiam eſt illud Euphonis apud Stobęum, c. 6. *Non eſt adultero maius vllum malum*. Ceterum Chryſoſt. in Euang. D. Ioan. Hom. 62. docet adulterium grauius eſſe idololatria. D. Petr. prout illum retulit D. Clemens, in epiſt. ad Iacobū, firmiter aſſerit, venenum adulterij cunctis malis eſſe perniciofius. Et huius criminis iniquitas maxima vocatur Iob, cap. 31. Et inter cetera facinora quibus maximè Deus iraſcitur adulterium reponitur, vt conſtat ex Lactantio in eo libro, cui titulum fecit de ira Dei, cap. 22. eſt quidem adulterium veluti vitiorum agmen, vt ſcribit Diodorus Siculus lib. 1. Biblioth. Hinc maritorum cędes, vt Candaulis Lydij exemplo oſtenditur apud Iuſtinum lib. 1. & Herodotum lib. 1. Vriæ, lib. 2. Regum, cap. 11. Hinc ipſorum adulterorum pericula, qui paſsim deprehenſi in adulterio occiduntur, quod non ſolū euenit in hominibus tenuis fortunæ, ſed in maximis. Quemadmodum contigit in Rodoaldo Lōgobardorum Rege, qui in libidine deprehēſus cum matrona interfectus eſt, vt teſtatur Paul. Diaconus de quo lege latiſsimè And. Tiraq. l. 13. connub. nu. 26. Perez in l. 2. tit. 15. lib. 8. ord. Nec prętermittendum eſt quod ſcribit benè eruditus Ioan. Coraſ. in arreſt. Toloſ. anno 85. ſacrilegij crimen committi in adulterio cū Sacramentū Matrimonij violetur; & ob id pęnam ſacrilegij eſſe adulteris indicendā, ſequitur Iac. Men. de arbit. iud. q. Cent. 4. lib. 2. Caſu 289. nu. fin. Et de varijs pœnis diuerſarum gentium contra adulteros ſtatutis, vltra ſupra allegatos, vide Sim. Maiol. de irreg. lib. 5. c. 38. & latiſsimè Iac. Men. de arb. iud. lib. 2. Cent. 5. Caſu 929. quem vide, quia de more multa cōgerit lectu

A Adulterij crimē grauiſsimum.

ctu non indigna, & elegantissimè Petr.Greg.Tolos. 3.part. Syntag.iuris, cap.6.

* Et quomodo adulterium probetur, tradit omnium latissimè Mascard. de probat.1.part.consil.59. cum sequent.]

B *Detruditur*. Vide Regiam legem 42.tit.6.part.1.& opinionem istam, quòd clericus propter adulterium deponatur, testantur esse communem Couar.in 4. Decret.2.par.cap.7.§.7.num.19. Bermon.Cho. in tractat. de publ.concub.rub.de adult.num.26. pag.37. idem testatur insignis & moribus & prudentia vir Gregor.Lup.in d.l.42. in verbo, *Adulterio*, Petrus Duen.regul.& fallent.regul.101. limitat.2. Paul.Grill.de diuersis crimin. lib.3. quęst. 2. num.1. Iul.Clar.in pract.crimin. §. adulterium, versic. sed quęro. Emmanuel Suarez, in thesauro Recept. Sent.versic.clericus adulterij. Villa.in suo collect.commun. opin. litera C. num.82. Practica Conradi, fol.384. limitat.5. *Dicebat tamen facetè Andr. Alciat. Quòd si hodie clerici propter adulterium detruderentur in Monasterium, pauci eorum ambularent per vias; ita refert Clarus vbi supra, qui prout ipse mihi plu-ries dixit, eius fuit discipulus*. Aduerte tamen quòd Hostiens. in Summa, de cohabit.cleric. & mulier.§.qualiter imponatur, ad fin.cum allegauerit text.in d.cap.si quis clericum, & in cap.Romanus, 81.distinct. subdit ad finem ista verba: Puto quòd ex causa iudex potest non seruare rigorem, & ex causa remittere, & dispensare, & hoc nisi in modum accusationis, tunc enim standum est dicto rigori, & quod de mente Hostiens. sit hoc asserere, nedum in crimine simplicis fornicationis, verum etiam adulterij, colligitur ex remissione eius quam fecit in Summa, tit.de adulterijs, §.quę pœna; ad ea quę dixit in summa de coha.cleric.& mulier.quę opinio tamquam magis ęqua & humanior potest sustineri, quòd clericus adulter suspensionis pœna, & non depositionis sit puniendus, quia nimis rigida est contraria opinio, ita dicit Bermond. in d.num.16. licet tandem scribat absurdum & temerarium forè à communi opinione recedere.

Clericus propter adulterium deponitur.

Laici verò adulteri per Ecclesiasticum iudicem excommunicari possunt, text.in cap.intelligimus, de adulter.& ibi notat Abb.& Doctores,& in cap.consuluit, in 1. de appellat. & in cap.1. vbi Abb. de offic. ordinar. Bald.in Authen.Clericos, C.de Episcop.& cler.& Felin.in cap.cum sit, nu. 11. de foro compet. Roman.sing.667. Aufrer.in Clement.1.de offic.ordin. Regul.4. fallent.2.

Laicus adulter qua pœna in foro Ecclesiastico puniendus sit.

Puniri etiam possunt detrusione in Monasterium, vt est cōmunis omnium sententia, teste Andr.Alciato in d.cap.1.notab.5.num.18. de offic. ordin. & licet contra eam disputet num. 22. communem amplectitur, eandem communem attestatur D. Couarr. in 4. Decretal. 2. part. cap.7. §.7. num.20. Iul.Clar.in pract.crimin.§.fin.quęst.37. versic. Quęro nun-

quid,

quid, cum enim hoc delictum sit violatio Sacramenti Matrimonij, merito illius punitio pertinet tam ad Iudicem Ecclesiasticum, quàm sęculare, & ideò adulteri sacrilegi dicuntur, l.quamuis, C.de adulter.

Cum ea adulterans. Adde Angel. l.si vxor. §.sed & in ea, num.1. ff.de adulter. vbi dicit, quòd ita communiter obseruatur, & in l.si ea, C.de adulter. Anan.in cap.1. num.6. de adulter. Roman.consil.17.num.20. & cõsil.439. nu.23. Et ideò iustißimè author noster hoc loco censet, non esse clericum, qui cum huiusmodi muliere carnale commercium habuerit, ordinaria pœna puniendum, quem ipse sequor, contra Bermond.Chou. de publ.concub.cap.de adulter.num.26. Ipsa verò mulier adulterij pœna plectenda est, ita Amad.de Syndic.num.174. & in facti cõtingentia sensisse videtur Neapolitanum consilium, vt refert Anton.Cap.decis. 44. Sed contraria opinio verior est. Quam in effectu sequitur Amad. in loco precitato. Iul.Clar.lib.5. recept.sentent.§. adulterium, versic.sed quęro nunquid, vbi dicit, quòd ita iudicaret si casus contingeret. & huic opinioni suffragatur l.si ea, C. de adulter. quę expreßè definiuit, hoc casu adulterij crimen cessare. C

Sancitum sit. Vide l.7. tit.7. lib.4. Fori, quę communiter in his regnis recepta est, vt fatetur Anton.Gomes.in l.80. Tauri.nu.49. idem in Tolosano Senatu decretum est, teste Papo.lib.24.tit.2.art.5. D

Non accuset. Adde quòd in dictis Hispaniarum regnis tenetur maritus adulterum & adulteram accusare, aliàs minimè est audiendus, d.l.80. quę hodie est l.2.tit.20.lib.8.Ordin.noui. E

Perpendimus, Adde quòd hoc etiam refert D.Couar.in Clement.Si furiosus, 1.parte, relect.in initio, num.6. de homicid. F

AC NEFANDI CRIMINIS REI Cap. LXXXIX.

1 *Nefandi criminis summa detestatio.*
2 *Clericus huius criminis reus depositus, in monasterium detruditur.*

QVia secundum Diuum Augustinum in 3. lib. Confeßionum, & habetur in cap.Flagitia, 32. quæst. 7. Flagitia † quę sunt contra naturam, vbique ac semper detestanda[a] atque punienda sunt, qualia Sodomitarum fuerant. Quę si omnes gentes facerent, eodem criminis reatu diuina lege tenerentur, quę non sic fecit homines vt se illo vterentur modo. Violatur quippe ipsa societas, quę cum Deo nobis esse debet: cum eadem natura, cuius ille author est, libidinis peruersitate polluitur. Vnde merito clerico † tale crimen cõmittenti pęna statuta est, ꝙ deponatur, ac 1 a 2

in

b in Monasterium detrudatur, [b] vt in c. Cleric. de excessib. prelator. Huius tamen detestandi criminis maior esse deberet pœna, cum ob illud etiam infantibus ac mulieribus subuersarum ciuitatum omnipotens Deus parcere noluit. In his maximè regnis, vbi etiam à facinorosis aliàs hominibus solet (vti decet) & tale scelus promeretur abhorreri, vbi etiam leges patriæ grauius mortis genus quàm ius cōmune delinquentibus infligunt. Nec enim minus promeritus est, vt post depositionem curiæ traderetur,
c [c] qui Deum ipsum ac naturam offendit tali facinore, quàm qui sola motus auaritia & non in Roman. Pontific. contemptum, neque in fidei seu morum perniciem Apostolicas audet litteras deprauare. Sed cum sic placuerit Canonū conditoribus, solent Ecclesiastici iudices tales post depositionem perpetuis carceribus obscurisq; includere, in quibus nisi eos liberet fuga, miserrimam & mortem ipsam exoptantem vitam agunt.

ADDITIO.

Multa in nefandi criminis detestatione lectu nō indigna hoc loco traduntur.

A *Detestanda.* Vide multa quæ circa huius criminis detestationem traduntur præsertim à Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 154. artic. 11. multa etiā congessit Cesar Lambert. de iure patron. in 1. part. lib. 2. quæst. 9. artic. 18. Lucas de Penna in l. 3. colum. 3. C. de exactor. & except. lib. 12. Matth. de Affl. & in constit. Neapol. lib. 3. rub. 42. num. 10. Petr. Paul. Paris. consil. 163. lib. 4. Cassan. in Consuetud. Burgund. rub. 7. §. 3. in gloss. *Faire testament*, & vide text. in l. cum vir. C. de adulter. & in cap. infames, 3. quæst. 7. l. 1. §. remouet, ff. de post. §. 2. Instit. de pub. iudic. & apud nos Regiam l. 2. tit. 21. part. 7. l. 2. tit. 9. lib. 4. for. l. 85. in pragmat. Regum Cathol. l. 1. tit. 21. lib. 8. Ordin. noui. Et de varijs pœnis diuersarum nationum contra Sodomitas statutis, vide Iacob. Menoch. lib. 2. de arbitr. iud. q. Centur. 3. Casu 286. Adeò quidem crimen hoc graue iudicatum fuit; vt sacris literis nempè Genes. cap. 37. pessimum crimen appelletur, & cap. 18. sic legitur. *Et peccatum eorum aggrauatum est nimis*, Et alibi: *Descendam* (inquit Dominus) *& videbo vtrum clamorem opere compleuerint, an non est ita.* (quasi dicat in admirationis modum) vix possum credere tantum nefas reperiri in homine, vnde volo videre clare hoc malum si ita est, vt puniam. Vnde ad Loth iustum & ab infandis Sodomitarum stupris abhorrentem sic Angeli locuti sunt: *Delebimus locum istum, eo quod increuerit clamor eorum coram Domino, qui misit nos vt perdamus illos: igitur Dominus pluet super Sodomam & Gomorrham sulphur & ignem, à Domino de cælo, & subuertet ciuitates has & omnem circa regionem.* Genes. 19. Vnde merito exclamat Paul. ad Rom. 1. dicens: *Et tradidit illos in passiones ignominiæ, nam feminæ eorum mutauerunt naturalem vsum.* Ideoque istius criminis rei filij diffidentiæ appellantur, vt in cap. clerici, de excess. prelator.

prelator.quasi de eorum salute diffidendum sit, vt voluit ibi gloss. Et propter hoc crimē, Deus Optim. Maximus immittit humano generi pestes, tempestates, & innumeras alias calamitates, vt in Auth. Vt non luxur. cōtra natur. §. finali, collat. 6. & in nouel. Constit. 77. Et tota curia cęlestis habet istos sceleratos in detestationem, & abominationem, vt inquit S. Ant. Archiep. Florentin. in 2. parte suę Summę, tit. 5. versic. quantum ad secundum. & peccatum hoc aliqui vocant mutum, eo quod sic offendat aures honestas, vt de illo nec loqui quidē fas sit, & ea ratione iustissimè nos Hispani appellamus illud nefandum, eò quod nō est fandum, nec fari de eo liceat; Clamat equidem in cęlum huius sceleris magnitudo, horroreq; concutit naturam, & stupere facit circumstantes parietes, saxa, aerem, solem contremiscere, vincens turpitudine omnem immunditiam, scelere omnem iniquitatem, vt optime scribit Franciscus Sonnius Theologus celeberrimus lib. 3. Demonstrationum, tract. 7. c. 6. Et memorabile est quod scribit D. Hieron. super Isai. & Iacob. de Voragine, de Natiuitate Domini, quod illa nocte, qua Christus Redemptor noster natus fuit, omnes Sodomitę mortui fuerunt. Ideoque Virgilius qui vt fertur illo morbo laborabat, nocte illa decessit, vt refert Bermod. Cho. de peccato Sodomię num. 40. fol. 127.

Nocte natiuitatis Domini Sodomitę mortui sunt: ideoque Virgil. cum hoc crimine fuisset infectus eadem nocte decessit.

Et vsq; adeo vitium hoc abominabile est, quod postquam Diabolus ad sic peccandum hominem induxerit, statim fugiat, vt nec possit cernere tam horrendum crimen, ita alios allegans, scribit Matth. de Afflict. in Constit. Neap. lib. 3. Rub. 42. num. 11.

Diabolus fugit quādo nefādum crimen cōmittit.

Et propter hoc scelus contra naturam, peti iure potest matrimonij separatio quoad torum, c. omnes accusationes, 32. q. 7. ita Calderin. Anton. Abb. & Anan. in c. maritis, de adulter. Siluest. in Sum. in verbo, diuortium, q. 7. Barth. Cass. in Consuet. Burgund. Rubr. 7. §. 3. vers. primo quęro, num. 7. quę opinio communis est, teste Abb. in d. c. maritis, & eam magis communem asseuerat Lamber. de iure patronatus, 1. parte, lib. 2. q. 9. artic. 18. in fine. D. Couarr. in 4. Decretal. 2. part. c. 7. §. 5. num. 6. Iul. Clar. in pract. crimin. §. Sodomia, versic. Item propter, practic. Conrad. fol. 374. num. 4. quę tenenda est, licet Innoc. in cap. 1. de adulter. contrariam opinionem professus fuerit, & glossa, in d. c. omnes, & Alber. Pelag. de planctu Eccles. lib. 2. artic. 2. colum. 3. & Bald. in Marg. Innocent. in verbo, vxor, vers. fin. Bermond. vbi supra allegaui, num. 28. Imò & dicta separatio peti potest, si tantum vxor tentata fuerit à marito ad vsum contra naturam; Et ita in causa grauissima consului, quod apertè ex Diuo Ambrosio colligitur, 1. ad Corinth. cap. 7. dum dicit: *Aut vsum quęrat vxoris interuertere.*

Propter nefandū crimen iustè fit separatio matrimonij quoad torum.

Quod etiam Barbat. asserit, consil. 64. volum. 1. Dec. in l. 1. num. 8. C. de secund. nupt. Iacob. Menoch. d. Casu. 286. num. 14.

Vnde

Sodomitis an sit aduocatus constituendus.

Vnde in tanti criminis detestationem scribit Bald.in Authent. Sed nouo iure, C.de seru.fugit.Sodomitis non esse assignandos aduocatos, vt defendantur, & eum sequitur Barbat. consil.penult. colum.2. in fine, lib.1. Menoch.d.Casu 286. num.14. Sed opinio hęc, omni iure & ratione destituta est, & ideo in forensibus actionibus nunquam receptam vidi.

* Et in Sodomię crimine propter eius immanitatem testis absque partis citatione recipi potest, vt scribit Ioan. Andr.& Archid.in capit.1. de homicid.lib.6. Petrus Auend.Respons.31. num.10. D.Pacz. in pract.1. parte, tomo 1. octauo temp.num.55.]

Sodomia crimen pœna vltimi supplicij punitur.

Fuit semper crimen hoc punitum pœna vltimi supplicij, vt habetur Leuit.capit.20. Et Exod.22. In legibus verò Gothorum Chindasuildi Regis, l.8. de incestis, hęc adijcitur lex. *Masculorum concubitores vel ij qui talia persentientes pertulerunt ista, sunt legis huius sententia feriendi, vt vti scilicet mox tale nefas admissum iudex euidenter inuestigauerit, ipsius, vbi id perpetrari contigerit sequestratim ardua mandetur detrusioni, vel inuiti saltem luituri commissa qui voluntarie perpetrare noscuntur illicita. Hoc interim horrendum dedecus si inferens quisque vel patiens non voluntarius sed inuitus explere dignoscitur, tunc à reatu poterit immunis haberi, si nefandi huius sceleris ipse detector extiterit.* Et apud veteres seuerissimis pœnis scelus hoc perpetrantes puniti fuerunt, vt author est Val.Maxim.lib.6. cap.1. vbi exempla aliqua commemorat, alia etiam refert Aymarus Ryuallius lib.3. Histor.iuris ciuilis, cap. de lege Scatina, quę contra Sodomitas lata fuit, cuius etiam meminit Tertullianus, in lib.de Monogamia. Huc pertinet egregium C.Marij, qui septies Consul fuit, exemplum, cuius meminit Plutarchus in vita illius, is inquam iudicauit C. Lucium nepotem suum, à Tribonio adolescente, quod illius pudicitiam nō semel attentasset, & vim tandem inferre voluisset, rectè occisum, & ob hoc egregium factum Tribonium corona donauit; cuius quidem iustissimi iudici meminit Marcus Tullius in oratione pro Milone, cuius verba placuit hoc loco ad scribere: *Pudicitiam cum eriperet militi Tribunus militaris in exercitu C. Marij propinquus eius Imperatoris interfectus ab eo est, cui vim afferebat, facere enim probus adolescens periculosè quam perpeti turpitudinem maluit. Atque hunc ille vir summus scelere solutum periculo liberauit.* Hęc Cicero.

Sodomitæ igne comburuntur.

Hęc equidem mortis pœna igne infligebatur etiam ante Iustinianum, de quo stat egregia sanctio lib.9. Codicis Theodosiani.tit.7. quæ sic loquitur: *Imppp. Valentin. Theod. & Arcadi. A. A. A. Orontio Vicario Vrbi Roman: Omnes quibus flagitij vsus est virile corpus muliebriter constitutum alieni sexus damnare patientia: nihil enim discretum videtur habere cum feminis huiusmodi scelus spectante populo flammis vindices expiabunt.*

piabunt. P. P. in foro Traiano octauo Idus Aug. Valentiniano A. IIII. & Neotherio Coss. Quæ sanè ignis pœna, cum omnium bonorum confiscatione ipso iure, in his Hispaniarum regnis contra Sodomitas statuta est Regia Constitutione, quę prima est tit. 21. lib. 8. Ordin. noui, quę etiā quoad bonorum confiscationem iuri communi consona est, gloss. in cap. cum secundum leges, in verbo, naturę contrarias, de hæretic. lib. 6. quam esse communem fatetur Bern. vbi supra, num. 27. & magis communem appellat Clarus in d. §. Sodomia, versic. Item Sodomita; Inquitq; Regia illa lex, illas probationes in crimine isto esse legitimas quę reciperentur, & essent validę in criminibus lęsę maiestatis diuinę vel humanę. Quantò igitur Hispania purior est ab hęresibus, quam alię nationes, tantò magis nefandum crimen odit, & seuerissimè punit, eisdem nempè pœnis, quibus hęretici pertinaces: & hoc non solum criminis magnitudo, sed connexio quędam quam cum hęresi videtur habere id efficit.

Probter Sodomie crimē bona ipso iure confiscātur

★ Ad quod quam plurimum conducit Regia lex 1. tit. 21. lib. Noui Ordin. cum in executionem huius criminis dicit: *Especialmente es el crimen cometido contra orden natural, contra el qual las leyes y derechos se deuen armar para el castigo de este nefando delicto, no digno de se nombrar, destruydor de la orden natural, castigado por el juyzio diuino por el qual la nobleza se pierde y el coraçon se acouarda, y se engendra poca firmeza en la fee.*] Nam vt Franciscus Sonnius vbi supra allegaui rectè scribit, hominem non à Deo sic derelinqui, vt in tam abominabile scelus incidat, nisi prius in perfidia & insipientia cordis sui, apostatare cœperit à Deo, vt sic sentiat, sicque viuat, quasi non sit Deus, vbi perfidia, ibi Apostasia, ibi idolatria, vbi regnare solet hoc scelus, & quo gens longius aberrauit à Deo, eò magis hoc nefando malo inuoluitur. Pro quo mirè facit quod scribit Paulus in epistola ad Romanos capit. 1. vbi de idolatris loquens inquit: *Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiā, vt contumelijs afficiant corpora sua in semetipsis:* Et paulò post: *Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominię, & sicut non probauerunt,* Quę verba explicans D. Chrysost. inquit: *Hoc loco Paulus ostendit, quod & leges naturæ per impietatem tamquam causam efficientem peruertantur.* Et rursus: *Vide quomodo ad fontem huius mali redeat, impietatem videlicet dogmatum, ostendens turpitudinem hanc esse illius iniquitatis præmium.* Hęc ille sermone 3. & ideo censeo iustissimè sanciri posse vniuersali lege, vt hęreticę prauitatis inquisitores de hoc nefando crimine cognoscant, quod an id fieri expediat superiores iudicabunt. In Regno tamen Aragonię iam mandata est iurisdictio inquisitoribus Apostolicis, aduersus eos, qui mulie bria patiuntur, vt testatur Dominus Episcopus Iacobus Septim in Cathol. inst. tit. 50. nu. 30. Et idem in regno Valentię obseruatur, vt mihi retulit

Nefandum crimen connexionē quandā cum hęresi habere videtur.

In Regno Aragonię inquisitores iuris

Addiciunt habent contra eos qui muliebria patiuntur.

retulit Doctor Franciscus Arganda Conchensis Inquisitor, qui ob singularem virtutem, raram prudentiam, insignem eruditionem, ad maximos Sanctę Inquisitionis honores, multis ei nominibus debitos, iampridem fuit promotus, quem olim discipulum charissimum in vtriusq; iuris disciplina habuisse semper gloriabor.

Doctor Franciscus Argāda Cōchensis Inquisitor laudatur.

Illud autem circa prędictam pœnam confiscationis bonorum tam à iure communi quam à dicta lege Hispanica statutam, notare non pretermittam, quod Sodomita solum priuatur bonis, quę tempore commissi criminis obtinebat, non autem priuatur illis bonis, quę postea acquisiuit, vsque ad tempus condemnationis.

Sodomita bona post crimen acquisita an ipso iure confiscetur.

Tum quia dicta Regia Constitutio & ius commune minimè Sodomitam inhabilem facit, vt commisso crimine, possit bona acquirere, vnde hęc pœna constituenda non est, cum iure statuta non reperiatur, l.si seruum, §.non dixit prętor, ff.de acquir.hęredit.& priuatio non habet locum nisi in casibus à iure expressis. Auth.de non eligendo, §. sin autem, l.at si quis, §.Diuus, ff.de relig. & sumpt. funer. Tum, quia in pœna confiscatio. bonor.non veniunt futura, l.si tibi mandauero, §.is cuius, ff.mand. tradit Paul.de Castro, in conf.53.lib.1. Abb.in c.cũ aliquibus, nu.4. de re iudic. Alex.consil.15.nu.12.lib.1.& consil.75.nu.12. eod.lib.idem in l.ex facto, §. Iulianus, nu.8.ff.de vulg. Paul.in l.si debitor, nu.3. ff.de fideiuss. Dec.in l.si quis iniquã, §.illud, nu.1. ff.quod quisq; iur.& in consil.442. nu.20. Iason, in l.vltima, in princ. nu.7. ff.si cert.petat. Bart. Cassan.in Consuetud. Burgund.Rub.2. titulo, de confiscat.fol.97. col.1. Socin.iun.consil.51. num. 8.lib.1. Doctor Petrus Peralta, olim in Salamanticensi Academia toto terrarum orbe celebratissima iuris Cęsarei primarius Professor insignis, & rude donatus, & cum paucis sua ętate conferendus, is inquam in l.omnia, §.fundum, num.4. ff.de leg.2. Acosta in l.Gallus, §.& quid si tantum, par. 2. num.48. ff.de liber.& posth. Tum, quia opinionem istam in proprijs terminis tenet Tellius Ferdin.in l.4. Tauri, num.48. quem nouissimè sequitur Licentiat. Mieq.de maiorat.1. parte, quęst.1. num.105.

D. Petrus Peralta laudatur.

Punitur etiam Sodomita vltra alias pœnas, alia non vulgari, nempè testamenti faciendi potestate, ita multis rationibus probat Anastasius Platus, inter consil.Barbat.consil.vlt.lib.1. Iacob.de Velouis.in Auth. Vt non luxur.contra natur.in fin.verb. vbi Bart.si eius est lectura, Guil. Benedict. in cap.Rainuc.de testam.in verbo, mortuo itaque testatore, el 1. nu.134. Dec.in l.1. C.de secund.nupt.nu.8. Ioan. de Platea, in §.fin. Instit.quibus non est permiss.facere testam.Socin.in l.quidam relegatus, num.1. ff.de reb.dub.Bellon.consil.vltimo, num.2. Plotus in l.si quando, numer.311. C.vnde vi.Coras.in l.testamento, num.23. C.de imp.& alijs.Tiraquel.in l.si vnquam, in verbo, reuertatur, num.384. C.de reuocan.donat. Boss.in

Sodomita an testamenti faciēdi potestate priuetur.

A

pract.

pract.crimin.titulo de stupro in masculo, num. 2. Paul. Monteleo. in prax. iur. 3. par. 4. part. princip. num. 486. Cotta in memor. iur. in verbo, Pedicones. Iul. Clar. in prac. crim. §. Sodomia, versic. item Sodomita. Iac. Menoch. de arbitr. iud. q. lib. 2. Cent. 3. Casu 286. num. 10. Bern. d. rub. num. 26. Andr. Alciat. in l. inter stuprum, in princ. ff. de verb. signif. Gregorius in l. 16. tit. 1. parte 6. in verbo, *Despues*. D. Couar. in Clem. Si furiosus, in princ. rel. §. 2. num. 6. quæ opinio communis est. Sed vt liberè dicam quod sentio, falsam & iuri contrariam esse existimo. Tum, quia nullo iure fulcitur, & sine expressa lege tam grauis pœna imponenda non est, ut in Authent. de triente & semis. §. consideremus, collat. 3. Tum, quia prohibitio testamenti faciendi, solum infligitur à iure post sententiam transactam in rem iudicatam, ita quod si condemnatus à condemnatione appellauerit, testari iure poterit, l. qui post accusationem, ff. de testament. & interim eius status mutari non debet, l. eius, §. 1. ff. de testam. l. qui à latronibus, ibi. Tum, quia si vera esset communis sententia, idem esset asseuerandum in homicida, vel alio delinquente in crimine deprehenso, qui pœna mortis esset puniendus; quod falsum est, vt dictis iuribus probatur. Tum, quia crimen hæreseos detestabilius est ceteris criminibus, cap. cum secundum leges, §. confiscationis; de hæret. lib. 6. sed hęreticus potest testamentum facere, vt in Authen. Vt cum de appellat. cognosc. § si quis verò de prędictis, versic. generalem autem, & est egregia l. 6. titul. 1. par. 6. vbi solum prohibetur testari post sententiam dicit lex: *E aun dezimos que los herejes, despues que son condenados por sententia de heregia, non pueden fazer testamento*. Ergo à fortiori hoc licet Sodomitæ. Tum, quia hanc opinionem videtur tenere Specul. (summę apud nos authoritatis) in titul. de instrument. edit. num. 6. dicens, quod damnatus de crimine famoso, nempè, de crimine contra naturam, est intestabilis post condemnationem, & sic condemnationem necessariam esse censet. Et nouissimè, opinionē istam defendit Telli. Ferdinand. in d. l. 4. Tauri. num. 35. cum sequenti. vbi respondit quibusdam rationibus quæ pro communi opinione adduci poterant. & sequitur doctissimus Med. de maior. q. 1. 1. par. num. 104. qui est videndus.

Detrudatur. Vide Paul. Grill. in tract. de penis omnis. coitus. quæst. 2. num. 2. q. 8. Bern. Chou. in tract. de publ. concub. cap. de peccato Sodom. num. 37. Pet. Duen. reg. 101. limit. vlt. Fab. Montel. in praxi arbit. 2. p. 4. p. princ. nu. 486. Et licet Bernon. in allegato loco dicat, dictum vidisse apud suos clericos huius nefandi criminis reos degradari, & tradi seculari potestati, & secularibus legibus puniri, id nullo iure defendi potęst, ante nouissimam Pij V. Constitutionem, de qua infra. B

Illud tamen huic loco accommodatissimum non omittam, inter Do-

Clericus Sodomita occultus etiã peracta pœnitentia suspensus est.

ctores receptum esse. Sodomitam adhuc occultum, etiam pœnitentia peracta suspensum esse ab ordinis executione, ideò interim celebrantem, irregularem esse, ea sanè irregularitate: quæ à solo Romano Pontifice delebilis sit. Quemadmodum eleganter annotauit Anton. & alij in c.nisi cum pridem, §.1.de renunc.& in c.vlt.de tempor.ordin. in specie proposita tenet Belen.in apost.ad Abb.in c.clerici, de excessib.plat.Arch. Dom. & Pręposi.in c.de his, in 2.50.dist.Marian.Socin.in c.ad audientiam, num. 27. de homic.quam opinionem communem esse testantur Bertachin. in tract.de iure patronat.in 1.par.lib.2. quęst.9. artic.18. num.4. Couarr.in Clement. Si furiosus, in 1.part.relect.§.1.num.6. de homic.Franc.Viui.in Commun.opinionibus, in verbo, Sodomita, Iul. Clar. nostram annotationem, prout erat in prima editione, allegans, in pract crim.§.Sodomia, versic.item clericus. Et licet Aretin.in cap.cum non ab homine, de iudic. num.90.contrarium probare conetur, & Nauar.in Manu. Confess.capit. 27.num.149. dicentes, non posse ex iuris rigore communem sententiã defendi, cum nullus sit iuris Pontificij locus, qui hanc irregularitatem inducat, tenenda tamen est communis sententia tantorum virorum authoritate fulcita. Vnde eleganter scribit Petrus Rebuff. in tractat. de pacific. possess. numero 208. Sodomitam non posse eligi ad Ecclesiasticum beneficium, nec validam esse beneficij collationem eidem factam. Hodie verò si crimen hoc occultum fuerit Episcopi in prędicta suspensione & irregularitate dispensare possunt, Sacrosancti Concilij Trident. authoritate sess.24.cap.6. de reformat.

Sodomita nõ potest eligi ad ecclesiasticum beneficiũ.

Laicus Sodomita ab ecclesiastico iudice punitur.

Laicus verò si crimen hoc commiserit, a iudice Ecclesiastico puniri potest, pœna nempè excommunicationis, & à cœtu fidelium separari debet, quousque condignam faciat pœnitentiam, c.vbi clerici, Abb. & Doctor.de excess. prçlator. Bermond. d.capit.num. 37.& esse communem sententiam fatetur Iul. Clar.in pract.crimin. §.finali, quęst. 37. versiculo item quęro, quam sequitur Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. quęst. lib.2. Cent.3.Casu 286. num.2.

* Nec Sodomita gaudet Ecclesię immunitate sicut in ceteris atrocissimis criminibus, vt tradit D.Couar.lib.2.variar.resolut.c.20.nu.8.& 9. Auend. de exequend.mand.1.par.c.22.nu.9. quibus verò probationibus crimen hoc probari possit, lege Foller.in pract.crim.par.2.vers.capiat informationem, nu.12. Mascard.de probat.3.par.Concl.1314. vers.Sodomię.crimẽ.

C

Pij V. Cõstitutio cõtra clericos Sodomitas interpretatur.

Curia traderetur. Adde q iustissimè author noster desiderabat, q iã nouissima Constitutione Sanctissimi Pij V. Pontificis Romani decretum est, clericum Sodomitam degradandum esse, & iudici sęculari tradendum, cuius tenor talis est.

D *Omnes & quoscumque presbyteros, & alios clericos sæculares, & regulares*

lares cuiuscumque gradus, & dignitatis, tam dirum nefas exercentes, omni priuilegio clericali, omniq; officio, dignitate, & beneficio Ecclesiastico praesentis Canonis authoritate priuamus, ita, quod per iudicem Ecclesiasticum degradati potestati statim saeculari tradantur. Hactenus Pij. Constitutio data Romę apud sanctum Petrum anno 1569. sui pontificatus anno tertio. Quod quidem decretum iustissimum est, & in Hispania nostra iam diu desideratum, nam pœna quę sacris antiquis Canonibus imposita erat, non erat tam horrendo crimini condigna. Fuit equidem ita sancitum ad supplicationem D. Episcopi Iacobi Septimacensis, vt ipse testatur in libro Disceptationum, c. 33. qui scribit duabus petitionibus oblatis nihil obtinuisse, donec tertia instãter ex libello Pont. Maximo oblato, adeptus fuit, & inquit, quòd ferè statim post publicationem illius Constitutionis, quidam clericus Tarraconensis illius pœnis punitus fuit.

Vnum tamen, vel alterum circa Constitutionem illam notare non omittam. Primò, illam non includere quemcumque clericum Sodomitam, sed solũ sępè exercentẽ, qui quasi vsu quotidiano crimen hoc commiserit, argum. l. sciendum, §. illud, ff. de ędili. edict. & hac ratione positum fuit verbum, *Exercentes*, in dicto decreto, ita in terminis tenet insignis Martin. Nauarr. in Manual. Confessor. cap. 27. nu. 249. dicens, sibi ita respondisse Sanctissimum Dominum nostrum Gregorium XIII. Sed salua authoritate Martini Nauarri, mihi hęc sententia nunquam placuit, imò iuris esse certissimi censeo, clericum qui vnicum crimen tantum Sodomię commisit, pœna dictę Extrauagantis Pij V. puniendum esse. Tum, quia non tanta vis verbo, *Exercentes*, tribuenda est, vt huius criminis reiteratio desideretur. Nec Pontifices nostri in Canonicis decretis condendis, tã exactam & rigidam verborum proprietatẽ obseruare solent. Tum, quia si vnicus lapsus non sufficeret, vt esset locus dictę pœnę, sed criminũ frequentia desideraretur, si clarè & apertè Pontifex definiret, nec sub verborum inuolucro, rem alioqui grauem, & maximi ponderis dubiam relinqueret. Tum, hęc nostra sententia euidentissimè probatur alia Constitutione, à dicto Romano Pręsule lata Ann. Incarnationis Dom. 1566. Kal. Aprilis, Pontificatus sui anno primo, cum inquit: *Si quis crimen nefandum contra naturam propter quod ira Dei venit in filios diffidentiae, perpetrauit, curiae saeculari puniendus tradatur: & si clericus fuerit, omnibus ordinibus degradatus simili pœna subijciatur.* Vides quo pacto non verbo, *Exercuerit*, sed verbo, *Perpetrauerit*, vtitur, quod non criminis reiterationem exposcit. Tum, quia quoad subeundum supplicium propter hoc immane scelus clerici & laici ęquiparantur predicta Pontificia Constitutione, & hac ratione, sicut in laicis, criminis frequentia minimè desideratur, par est, vt in clericis idem sit iudicandum. Tum, quia dicta Extrauag. cui

Nauarri opinio quadam reprobatur.

innititur Nauar. posterior est, cum anno tertio Pontificatus dicti Sanctissimi edita fuerit, quę meminit Constitutionis anno primo editę, & non solum eam confirmat, sed acrius eodem supplicio crimen detestatur ibi: *Itaq; quod nos in ipso Pontificatus nostri initio de hac re decreuimus plenius nunc, & fortius prosequi intendentes*, &c. Vnde nullo iure, nec ratione defendi potest, quòd rigor primę Constitutionis, si rigor iustum supplicium appellari potest, ex illo verbo, *Exercentes*, temperetur.

Secundò, quod dicta Constitutio limitanda est, vt minimè comprehendat omnem exercentem luxuriam contra naturam, quę omnem pollutionem extraordinariam comprehendit, ex Diui Thomę sentent. 2. 2. quęst. 154. artic. 2. nec exercentem omnem Sodomiticum actum, qui includit omnem pollutionem factam extra vas ordinarium, sed solum exercentem copulam Sodomiticam, ita declarat Martin. Nauarr. in loco nouissimè allegato; pro quo mirè facit text. in capit. fin. de spons. quo probatur copulam minimè consummari, nisi intra naturale vas semen effundatur, nec ex pollutione aliter facta affinitas contrahitur, vt in cap. extraordinaria, 35. quęst. 2.

SACRILEGII. Cap. XC.

1 *Traditur vera atque germana sacrilegij definitio.*
2 *Clericus huius criminis reus deponendus est.*
3 *Sacrilegij quatuor species traduntur.*

1 Sacrilegium † est iuxta meliorem definitionem [a] Doctorum, sacrę
a rei violatio, vel eiusdem vsurpatio. Quòd nempe delictum cum & in ipsis laicis detestabile sit, & ad puniendum illud iura inuehantur in eos: quanto magis puniri debent clerici qui in hoc deliquerint? Qualis enim erit laicorum reuerentia in personas siue res sacras, si in illas clerici (ad illarum cultum electi) irreuerentes sunt? Huius autem delicti pœna depo-
2 sitio † est, vt placuit Hostiensi in Summa, tit. de accusat. §. quis sit effectus, vers. Et gratia exempli, vbi capitalia crimina, & quę depositionem inducunt describendo, primum omnium posuit sacrilegium. Sed quia hoc se
3 habet multipliciter, deueniendum est ad eius species. Quarum † prima
b est, quę committitur in personam, [b] & hęc quia multipliciter etiam variari potest, non patitur certam doctrinam: oportebit enim Iudicem considerare qualitatem delicti in personam sacram commissi, & sic in delinquentem animaduertere. Secunda species est quando quis accessum ha-
c bet ad monialem, [c] & quia de hoc particularis mentio facta est supra, superuacaneũ est in hoc aliquid rescribere. Tertia est, quãdo locus sacer violatur,

latur,[d] vel illius cęmiterium: & hęc etiam sicut variè se habere potest, ita diuersa erit delinquentis punitio, consideratis his quę in arbitrarijs considerãda describemus. Quarta verò huius delicti species committitur in auferendo rem sacram,[e] quę & habet alia membra, & quia hoc ad materiam furti pertinet, & infra de hoc aliquid scribemus in suo loco, ideò nihil amplius addere libet. d e

ADDITIO.

DEfinitionem. De qua vide Sanct. Thom. 2.2. quęst. 99. articulo 3. Siluestr. in in Summa, in verbo, sacrilegium, Bald. in l. si nondum, nu. 4. C. de furt. Paul. Grill. de pœnis omnif. coitus, quęst. 1. qui pro totius capitis materia legendus est. Petr. Foller. in pract. crimin. canon. 2. parte, cap. 17. Et nota, quod sacrilegus non potest ad Ecclesiasticos ordines promoueri, cap. si quis presbyter, 50. distinct. Et est infamis. cap. vltimo, de furt. not. Abb. & Doctor. in cap. conquestus, de foro compet. Petrus Rebuff. in pract. benefic. 2. parte, tit. de modis amit. benefic. num. 56. pag. 472. Et non gaudet Ecclesię immunitate, c. frater, 18. quęst. 4. tradit Nicol. Boer. decis. 110. nu. 5. Carer. in pract. crimin. c. 3. num. 16. Et inter laicos iudex Ecclesiasticus cognoscit de hoc crimine, quia est mixti fori. Sic tradiderũt Abb. & in alijs, in cap. cum sit, de foro compet. per illum textum. Card. in Clement. 1. de pœn. Dom. in c. felicis, de pœnis, in 6. Bossi, de delict. tit. de sacrileg. nu. 7. quam opinionem communem esse testatur Mantua, consil. 266. Iul. Clarus lib. 5. Recept. Sent. §. finali quęst. 37. versic. vlterius quęro, quamuis apud suos dicat non seruari, sed quòd iudices laici cognoscunt de crimine sacrilegij, non verò Ecclesiastici, prout etiam seruari in regno Francię attestatur practica Milij, fol. 74. num. 17. vbi refert se fecisse suspendi quendam, qui ab Ecclesia abstulerat vas sacrę Eucharistię. A *Nota multa cõtra sacrilegos.*

Apud Hispanos verò Regijs Constitutionibus Episcopi, vel alij iudices Ecclesiastici ordinarij sacrilegos laicos punire possunt. l. 7. tit. 5. lib. 1. Foro legum, & Regia Partitarum lex 10. tit. 18. par. 1. Quarum legum authoritate Ioan. Lup. in repetit. c. per vestras, de donat. inter vir. & vxor. 2. not. §. sed pulchra dubitatio, num. 24. scribit speciali iure in hoc crimine posse laicum propria authoritate à iudice Ecclesiastico capi & in carcerem mitti, quem allegat Franciscus Auiles in capit. prętorum, cap. 20. in verbo, *Vsurpan.* num. 14. qui ab eo videtur recedere. Sed fortè Ioan. Lup. ex eo defendi potest, quod crimen sacrilegij licet nõ verè, saltem impropriè & largè sumpto vocabulo, hęresim sapit, hęretici verò capi & puniri debent ab Ecclesiasticis iudicibus, vt in c. accusatus, de heretic. in 6. apud Hispanos tamen certò scio, quòd opinio Ioan. Lup. non seruatur. *Apud Hispanos tam iuris cõis sanctionib. quã Regijs cõstitu tionibus sacrilegi ab Ecclesiasticis iudicib. pu niun tur.*

Delictũ quamuis commitatur in Ecclesia à iud. sęculari non potest puniri.

Illud autem notare non prętermittam, quòd in forensibus exercitationibus est frequentissimum, quòd non ex eo quòd crimen aliquod in Ecclesia commissum est, iudicem laicum non posse debitis pœnis laicos suę iurisdictionis punire, nam si tales delinquentes ab Ecclesia extrahi poterunt, vt in c.fin.de immun.Eccles. pari ratione & à iudice laico puniri, ita Abb.in c.vlt.& in c.cum sit generale, de foro competen.num.27. Angel.in tract.malefic.in part. *scalis Sancti Petronij*, iudex tamen Ecclesiasticus ob sacrilegium post debitam pœnam impositam à sęculari, procedere potest, ita Abb.in d.c.vlt.sequitur Couar.in lib.2. variar. resolut.c. 20.num. fin. Nec mirum hoc alicui esse debet, quòd pro eodem delicto quis varijs pœnis in diuersis tribunalibus plectatur, quia hoc iuri consonum est, quando ex tali crimine, diuersę criminum species oriuntur, ita Bart.in l.Senatus,ff.de accusatione;sequitur Aufrer.in tract.de potestate sęculari super Eccles.person.4. reg.num.21.

In sacri legij crimine iudex sęcularis non tenetur fidē adhibere processui facto ab Ecclesiastico.

Quando verò iudex Ecclesiasticus prius ad huius criminis punitionem processit, minimè tenetur iudex sęcularis, qui propria iurisdictione ad imponendas pœnas suo foro stabilitas procedere vult, stare processui facto ab Ecclesiastico, text.est quem crebrior interpretum opinio ita intelligit, in §.si verò crimen, in Auth.de sanctissim.Episcop. & huius opinionis authores sunt Alex.Socin. Ias. Dec. Curt.iun.in l.magistratus, ff.de iurisd.omn.iudic.Doct.Redin.de Maiest.Principis, in verbo, non armis solum, 2.par.num.154. quę opinio communis est.

Sunt tamen supradicta singulariter intelligenda procedere, quando iudex Ecclesiasticus,cognoscit de sacrilegio, & iudex sęcularis tantum de vulnere, secus si sęcularis iudex incepisset prius cognoscere tam de vulnere q̃ sacrilegio, quia cum sacrilegium sit mixti fori, in quo, vt dictum est sęcularis iudex iurisdictionem habet, tunc locus est pręuentioni, vt in d. cap.cum sit generale, de foro compet.per Ioan.Igne.in l.necessarios, §.nō aliàs, in verbo, sed cum à plerisque, num.55.ff.ad Syllanian.& in specie tradit Socin.in capit.postulasti, num.16.de foro compet.Roland.à Valle, consil.24.num.13.volum.2. & ea ratione affirmant, quod minimè poterit postea iudex Ecclesiasticus contra delinquentem in Ecclesia procedere, nec illum punire, vide tamen quę infra scribo.

Pœna quę pro hoc crimine cōtra laicos imponitur.

Pœna verò quę Hispania contra laicos in Ecclesiasticis publicis tribunalibus imponi solet, pecuniaria est, pro modo & consuetudine regionis, quę Ecclesijs, pijs operibus,& fiscalibus solet applicari, quod si crimen graue fuerit, vltra dictam pœnam alia spiritualis imponi solet.

B *In personam.* Vide optimè Iacob.Menoch.de arbitr.iudic.quęst.lib.2. Centur.4.Casu 289.num.15.à qua absolui non potest,nisi à summo Pręside, vt in c.si quis suadente, 17.quęst.4.de quo Canone meminit text.

in c.non est dubium,cum multis sequentibus, de sententia excommunicationis,& in cap.religioso,& c.eos,& in c.cum quis,de sententia excommun.lib.6.& in l.4.tit.9.par.3.& quia hoc latius patet, videndus est vltra ordinarios interpretes Mart.Nauar.in Manual.Confess.c.27.num.76.Didac.Perez in l.1.tit.5.lib.1.Ordinam.pag.164.& multa circa hoc congeris Petrus Foller.in pract.canon.2.par.c.17.

Ex hac sanè iniuria clerico illata, Ecclesia offenditur,c.2.& ibi gloss.de foro comp.& crimen hoc publicum reputatur,l.si quis in hoc genus sacrilegij proruperit,C.de Episc.& cler. Et remissio iniuriæ à clerico facta non nocet Ecclesiæ ex Abb.sententia in c.parochianos, de sent.excom. In hoc tamen discrimen versatur, quod ante absolutionem impetratam non tenetur offendens realiter Ecclesiæ satisfacere, sed sufficit cautionem præstare. Clerico verò iniuriam passo ante absolutionem obtentam satisfacere realiter tenetur, pro illata iniuria, & demum præstare cautionem fideiussoriam de ea pęna siue de pęnitentia præstanda, quę ratione criminis perpetrati imponetur,ita Archid.in cap.si quis deinceps,17.q.4.Et sic non sufficeret offendentem flectere genua, & misericordiam petere, nisi satisfecerit, cap.olim, de iniur.Foll.vbi supra. *Ecclesia offenditur ex iniuria clerico illata.*

* Est tamen circa hoc singulariter notandum, quod cum hodie clerici percussor virtute Bullę Cruciatę facta satisfactione parti,ab excommunicationis vinculo absolui possit, nequaquam absolutio deneganda est,quando qui iniuriam intulit, condignam satisfactionem offert, quam clericus non admittit vt aduersarium vexet, tunc excommunicato celeriter subueniendum est, ne excommunicatione innodatus decedat, argumento tex.in c.Episcopis,11.quæstio.3. cum singulis diebus mori possit,l.1.ff.de condit.& demonstrat.licet equidem excommunicatus pro manifesta iniuria ante realem satisfactionem non sit absoluendus, hoc tamen fallit quando satisfactio fieri non potest, vel facto aduersarij, vel alio quocunque modo, quia tunc pręstita cautione, absolutio pręstanda est, gloss.in cap.solet, versic.eipienda,de sent. excom.lib.6.quam ibi Doct.sequuntur, gloss.Innoc.Abb.& omnes,in cap.pro illorum,de preb. text.in c.ex publico,de conuers.coniug,vbi Abb.opinionem hanc communem esse profitetur,& D.Couar.in c.Alma mater,1.par.§.11.num.13.]

Sed vtrum laicus clerici percussor, possit à iudice Ecclesiastico puniri? vide gloss.not.in Auth.Item nulla communitas,in verbo,ab Ecclesia, C. de Episcop.& cler.quæ tenet, ei à iure permissum esse, & sequitur Maranta in Speculo aduocatorum, 6.par.num.141.colum.3. voluit Bart.in l.1.nume.44.C.de summa Trinit.Aufrer.in rep.Clement.1.de offic.ordin.titu. de potest.sęcular. super ecclesiast.person.reg.4.fallen.26.num.37.Didacus Perez in l.1.tit.5.lib.1.Ordin.Quod verum est,quando iniuria est rea- *Clerici percussor à iudice Ecclesiastico punitur.*

lis, secus si verbalis, quia cum tunc nullum sacrilegium committatur secũdum Siluestrum in Summa, in verbo, sacrilegium, in fi. verbo merito, qui verbalem tantum iniuriam aduersus clericum intulit coram Ecclesiastico iudice conueniri non potest, nisi aliud de consuetudine receptum fuerit. gloss. in cap. parochianos, de sentent. excommunic. Quia nec tunc habet locum pœna imposita in d. cap. si quis suadente, vt latè differit insignis D. Couarru. in lib. 1. variar. resolut. cap. 11. num. 5. & tenet gloss. cum in casu speciali loquatur in cap. Felicis, in verbo, in executione, de pœnis, lib. 6. vbi additionator ampliat hoc procedere et si qui contumeliã intulit, clericum fugientem sequatur absque manuum impositione, quod Ioann. Andr. ibi amplectitur, & Angel. in verbo, excommunicatio 5. num. 29. Innoc. & communis, in cap. nuper, de sent. excommunic. reprobata glos. contrarium tenente, in cap. si quis pulsatus, de pœn. distinct. 1. & Abba. in d. c. parochianos.

Et hęc iniuria clericis illata testibus laicis probari potest, qui ad hoc censuris ecclesiasticis possunt compelli, licet in criminalibus causis de iure Põtificio testimonium proferre minimè compellantur, ita tenet Innoc. illius tex. authoritati innixus, in cap. cęterum, de testib. cogend. quem sequitur ibi Guid. Papa, col. 2. ver. si. & ideo.

Delictũ cõtra clericũ, vel in Ecclesia com missum, an sit mixti fori. Alij verò censent crimen hoc mixti fori esse, ita vt inter iudicem secularem & ecclesiasticum locus sit preuentioni, sic seruari Guid. Pap. decisio. 562. num. 3. & ita in parlamento Gratianop. iudicatum fuisse asseuerat Papo. lib. 1. tit. 4. arresto. 6 licet nonnulli censeant, quod vterque iudex procedere possit, siue delictum in Ecclesia, vel contra clericum commissum sit ad condemnationem & executionem pœnarum, quæ in vtroque foro impositę sunt, vt in facti contingentia obseruasse refert Amad. de synd. num. 171. sequitur Iulius Clar. in pract. crim. §. fi. q. 36. vers. sed quæro quid, & in controuersijs forensibus receptum est. Et licet de iuris rigore admittenda esset distinctio quam supra tradidi, vers. Sũt tamen supradicti: sed tribunalia ecclesiastica minimè eam obseruant. Nec mihi displicet imò congruentissimum iudico, quod non obstante temporali pœna, contra sacrilegum imposita puniatur etiam pœna spirituali, nempè excommunicationis, vel alia, ab iudice ecclesiastico, ad condignam criminis punitionem vt resipiscat, nec deinceps audeat rem sacram offendere, vel in sacro loco delinquere, Doct. in d. c. cum sit generale, de foro comp. Octauianus decis. Pedemon. 103. nu. 7.

C *Ad monialem.* Vide authorem, & quæ ibi adnotaui supra c. 81.

D *Violatur.* Adde illud maximum sacrilegium esse, de quo in cap. conquestus, de sent. excomm. quod habet, excommunicatos esse sacrilegos, qui effringunt & spoliant ecclesias, quod quidem caput minimè eos ex-

com-

communicat, sed excommunicatos esse præsupponit, & ideo iubet vt denuncientur, arg. tex. in c. pastoralis, §. verum, de appel. Circa quod est cõsideratione dignum, quod ad incurrendam illius, c. pœnam, duo necessaria sunt, alterum effringere, alterum verò rapere, vel furari, scribit Abb. in cap. fin. de fur. Ant. in 3. par. tit. 24. c. 12. Caiet. in summa, in verbo, excommunicatio, c. 21. Mart. Nauar. in Man. Confess. cap. 27. num. 94. qui ex eo asseuerat, quod qui effringit crucem, sacrarium, vel alia similia nefauda crimina perpetrat, si non furatur, non incurrit pœnam ibi statutã. Deinde animaduerti debet, quod illud, quod in Ecclesia illo, cap. statuitur, procedit in monasterijs, hospitalibus, & in alijs locis pijs, Episcopi authoritate consecratis, non verò in alijs; ita not. Abb. in d. c. conquestus, sequitur Nauar. in loco iam allegato. *Text. in c. cõquestus de sent. exc. interpretatur.*

Rem sacram. Adde latißimè Iacobum Menochium dicto casu 289. E per totum.

VSVRARII. Cap. XCI.

1 *Clericus vsurarius ipso iure infamiæ nota afficitur.*
2 *Clericus vsurarius ab officio & beneficio est suspendendus.*

PRemisso prius quid sit vsura, & quando committatur, quod latius digeritur in ordinarijs titulis, ac tractatibus huius materiæ. Clericis fuit inhibitum fœnerari, & vsuras accipere in Concilio Laodicensi, in canone 5. vbi tamen nulla pœna ob id imponitur; & idem etiam fuit prohibitum in Concilio Carthaginensi primo, in Canone 13. Et sicut clericis non licet exercere fœnus suo nomine, ita neque alieno, vt in cap. sicut suo, 47. distinct. vbi vide, in cap. 1. Non licet. Relatum Concilium Laodicense, de quo supra. Prima se offert pœnarum 1 clerici vsurarij, quod est infamis [a] ipso iure, hoc dicit probari Panorm. ex tex. ibi, in cap. Inter dilectos in 3. notab. de excess. prælat. Allegat tex. cum gloss. in l. Improbum fœnus. C. ex quibus causis infam. irrog. & in §. Porro, 3. quæstio. 7. Idem scripserat Bald. in dicta l. Improbum, qui etiam dicit, quod adhuc post restitutionem vsurarum, & peractam pœnitentiam sunt infames [b] ad testimonia, & dignitates, & hoc præcipit mente teneri. Hinc est quod vsurarius repellitur ab obtinendo beneficio, vt notat gloss. in cap. Preterea, de vsur. & Abb. in d. cap. Inter dilectos, in 2. colum. dispensat tamen Episcopus, vt ibi per eum circa beneficium, cum illo qui se correxerit. Subest etiam vsurarijs clericis alia pœna, videlicet, quod ab officio suspenduntur, [c] vt statuitur in text. in c. Præterea, de vsur. quoto autem tempore suspendantur, cum tex. non aperiat, videtur arbitrio iudicis relictum, sed 2

1 a

b

c

textus

textus in cap. 1. eod. titulo, dicit, quod si clericus detestandis vsurarum lucris insistat, ecclesiastici officij periculum patiatur. Ex quibus verbis Abb. ibi, in vltimo not. colligit, quod clericus vsurarius debet deponi ab officio ecclesiastico: non tamen meminit d. capit. Preterea, quod suspensionis tantum penam imponit. Alex. insuper in conf. 72. in 1. volum. dicit, quod clericus vsurarius venit deponendus, & neminem Doctorum refert, sed allegat iura in d. cap. Preterea, & cap. Inter dilectos, quorum nullo id probatur, cui vix parcendum censeo, etsi solum Cesarei iuris culturę vacauerit, Hostiens. tamen (qui breuibus verbis plura dubia aliquando decidit, quę tandem moderniores ipsi verborum phalera ac garrulitate laxarūt) in Summa, de vsur. §. fin. versiculo, Alia à iudice vnica fere linea. ordin. dictarum pœnarum scripsit: ait enim: *Vsurarius clericus, ab officio beneficioque suspenditur, & si nec adhuc desistat, degradandus est*, vt in d. cap. 1. & 14. quęst. 4. cap. Canonum, & cap. quoniam, & cap. si quis oblitus. Itaq; si clericus desistat à crimine vsurarum, degradationis pœnam euadit, & sic intelligit dicta iura, pro quo etiam refert Gofred. Et hunc intellectum bene sustinet litera d. cap. 1, dum dicit, insistat. Facit etiam text. in cap. Episcopus, 47. distinct. Stat ergo ex premissis practica pro Iudicibus, vt primò à suspensione incipiant contra vsurarium clericum. Deinum eo se non corrigente, procedatur ad degradationem contra illum. Et sic etiam intelligi potest Concilium Elibertinum in Cano. 20. qui clericum vsurarium statuit degradari per hęc verba: *Si quis clericorum detectus fuerit vsuras accipere, placuit degradari, & abstinere*. Quod est relatum in cap. si quis, 47. dist. vide preterea vndecim pœnas manifestorum vsurariorum, quas ponit Siluest. in verbo, vsura. fol. 9. in §. Quarto queritur.

ADDITIO.

A QVod est infamis. Vide Alb. in l. improbum fęnus exercentibus. C. ex quibus caus. infam. Matthes. Singul. 196. & opinionem hanc communem esse testatur D. Couarr. lib. 3. var. resol. c. 3. numer. 2. quam latè & eleganter explicat. Ex quo procedit, quod vsurarius non potest sacris ordinibus insigniri, cap. maritum, 33. distinct. cap. seditionarios, 46. distinct. Nec poterit eligi, seu presentari ad Ecclesiasticum beneficium, cap. de Petro. 47. distinct. Bertachinus in tractat. de Episcopo, 2. libr. 1. part. q. 33. Cesar Lamb. de iure patronat. 2. lib. 1. part. princ. artic. 21. q. 9. Poterit tamen Episcopus hanc infamię notam abolere ab eo qui iam pœnitentiam egit ad effectum obtinendi beneficia Ecclesiastica. glos. celebris in cap. preterea, de vsur. quam esse communem asseuerat D. Couar. d. cap. 3. numer. 3. eamque intelligit procedere, quoad beneficia obtenta, non verò quoad obtinenda quę infames assequi non possunt.

Sunt

Sunt infames. Adde quod cōtrariam opinionem tenuit idem Bald.in l. Cassius,ad finem,ff.de Sen.& scribit,quod si vsurarij pœniteant, & vsuras restituant,de equitate canonica famam recuperant,quem sequitur Felin. in cap.1.columnn.12.versic.limita octauo,de prob.Matthesil.d. Sing.196. B

Suspendūtur. Vide eleganter D.Couarru.d.cap.3.numer.3. Et plures alias pœnas contra vsurarios tam clericos,quam laicos infligendas, scribit nouissimè Didac.Perez in princip.tit.2. lib. 8.Ordin.Et quibus probationibus crimen hoc probari debeat,lege latè Iacob. Menoch.de arbitr. iud. questlon.lib.2.Centur.3.Casu 235. C

Iudex ecclesiasticus procedit cōtra laicos cōtractus prohibitos exercentes, quos appelant Mohatras.

Illud autem notandum censeo, posse iudicem Ecclesiasticum ordinarium procedere contra huius seculi impios mercatores, qui merces vendunt longe supra iustum pretium,pretextu modice dilationis,accepto interim idoneo fideiussore,vel tuta cautione,& easdem merces vicaria manu per interpositos sue cupiditatis ministros, & sue artis, & fraudis consortes,mox vilissimo precio redimunt, deinde alijs cariori precio reuendunt,tripliciter peccantes,& supersenerantes super eandem mercem, eo dem fere tempore; & hanc barbaricam depredationem non vsuram vocant,sed mercantie cursum,& fortunam (que illis miserrima est)sed vere scelus est,& nequitia plus triplo vsura grauior,& detestabilior.Nemo sane in vera, & formali vsura damnificatur,nisi post longum interuallum, & diutinum pecunie vsum, sed ista preda,ab istis nequissimis hominibus inuenta statim absque remedio pauper damnificatur, & depredatur. Et quòd indignius est,hanc nequitiam,vt plurimum exercere solent,in constitutos in aliqua angustia, & repetina aliqua clade, aut miseria afflictos, tantoq; audacius, & crudelius, quanto prompte pecuniole subsidio pauper magis indiget non minus miseria, & clade aliena abutentes, quàm barbari illi totius humanitatis hostes,qui naufragio eiectos depredantur. Conuicti igitur de hoc crimine,propter cōtractus annullationem,& partis lese satisfactionem grauissimè magis quàm simplices vsurarij sunt multandi, quin & grauioribus pœnis pro frequentia, & qualitate commissi sceleris puniri debent; appellantur equidem apud Hispanos huiusmodi contractus, *Mohatras*. Et vtrum dicto moderato rigore possint impunè celebrari, & que desiderentur,vt dicti contractus iustificentur,vide egregium Nauarr.in Manuali Confess.c.23.n.91.

Extr. Pij V. q̃ definiuit formā cōstituēdi annuos redditus in Hispania nōster natur.

Poterunt etiam iudices Ecclesiastici huius vsurarij criminis ratione nō solùm contra clericos,sed etiam laicos,saltem quoad contractus annullationem procedere, qui non seruata forma Extrauagantis Constitutionis Pij V.Pontificis Maximi,edite anno Domini Millesimo Quingentesimo, Sexagesimo octauo.Quartodecimo Kal.Februarij,Pontific.sui anno quarto,annuos emunt,non interueniente pecunia numerata coram tabellio-

ne,

ne, & testibus instrumentarijs, ita iudicauit Regius Pintianus Senatus anno Domini 1583. licet postea vidi multa decreta in contrarium. Ad sedandas tamen, & componendas ferè innumerabiles lites, quę circa Extrauillam versabantur, Philippus huius nominis Secundus Catholicus Hispaniarum Rex in Madritio conuentu, anno 1587. celebrato, ad horum Regnorum actoribus consultus fuit, vt quid in ijs controuersijs iudicandum, definiendumque esset, prçciperet. Ipse verò Rex Maximus, lege lata, quę prima est, declarauit illam non esse apud nos moribus receptam, & ideo sanctissimo Pontifici Regio nomine fuit supplicatum, ita vt in actionibus forensibus supplicatione pendente illa non opus erit.

Nec est pretermittendum, quòd quando tractatur de probanda consuetudine fœnerandi, non verò priuati actus fœnerationis testes singulares admittūtur, ita tenet Iacob. de Aret. qui fuit huius opinionis antesignanus, in l. testium, C. de testib. sequitur Bald. cons. 406. colum... li. 1. & quod vsura testibus singularibus probetur, tenuit Abb. consil. 81. columna 1. & consil. 113. colum. 3. libr. 2. Veron. consil. 3. colum. 4. Calder. consil. 5. titul. de testibus & opinionem istam communem esse fatetur Corn. consil. 91. columna 13. & consil. 134. column. 2. & lib. 1. & consil. 247. colum. 7. & consil. 34. lib. 2. & Aymon. consil. 73. num. 5 per volum. 1. quam ibi nu. 36. veram esse censet, quando cum testibus singularibus concurrunt verisimile coniecturę. & cum his consonet Regia lex. 4. tit. 6. lib. 8. Noui. Ord. Sola itaque consuetudo fœnerandi testibus singularibus probatur.

Ex quo singulariter consuluit Federic. consil. 17. non valere Constitutionem Synodalem Episcopi, qua sancitum fuerat, quòd vsurarij manifesti testibus singularibus conuincantur, quem Doctores communiter sequuntur, teste Abb. in c. Cum in Diœcesi, de vsur. Foller. in pract. Can. 2. parte c. 20. num. 17.

A MANIFESTIS VSVRARIIS OBLATIONES recipientes, eosq; Ecclesiasticis sepulturis tradentes. Cap. X C I I.

1 Sacerdotes hoc crimen perpetrantes qualiter puniantur.
2 Manifestus vsurarius quis dicatur.

1 POena in hoc delinquentium est, † quod maneant suspensi ab executione officij, donec satisfaciant ad arbitrium Episcopi, & restituāt quę receperunt, vt in c. quia in omnibus, de vsur. Hodie verò sepelientes manifestos vsurarios scienter, sententiæ excommunicationis subiacent ipso facto, à qua nullatenus absoluendi sunt, nisi prius ad arbitrium Diœcesani Episcopi

Episcopi satisfaciant cõpetenter, vt in Clem. 1. de sepult. Et aduerte, quod pœna illius text. habet locis, etiamsi aliquis de mãdato prælati sepeliret talem vsurariũ, secundum Card. ibi, in 3. q. Quis autem dicatur † manifestus 2
vsurarius, [a] vide Abb. in d. c. quia in omnibus, in fi. vbi post Ioan. And. ibi a
in d. c. 1. eod. tit. lib. 6. dicit, quòd ille dicitur manifestus, qui est notorius de iure, vt quia fuit conuictus, & condemnatus [b] de vsuris: vel est notorius b
notorietate facti, vt quia publicè tenet altare paratum, & mutuat omnibus volentibus capere. Et ponit etiam idem Abb. alia exempla, & vide Card. in d. Clem. 1. in 6. col. 19. quę vbi per vnã fere columnam hoc examinat; vbi inter alia dicit, quòd si per Constitutiones Synodales esset inductus aliquis modus, ad hoc, quod conuictus secundum illum diceretur manifestus vsurarius, ille modus sufficeret. Ex quo ego cõsulerem omnibus Episcopis celebrantibus Synodum, quòd præmissa matura deliberatione cum Iurisperitis, in vna suarum Constitutionum declararent casus, in quibus quis esset reputandus Vsurarius manifestus, tum vt clerici apertius hoc intelligerent, & sic has pœnas iuris propter ignorantiam non incurrerent, tum etiam, vt cum tali declaratione facilius homines ab hoc crimine cohiberentur: quod temporibus istis (proh dolor) adeò inualuit, vt neminem ferè iam id committere pudeat. Et in hoc articulo, qui dicantur vsurarij manifesti, vide Silu. in Sum. §. 9. vers. Primò autem quæritur.

ADDITIO.

A M*anifestus vsurarius*. Vide latissimè Iacob. Menoch. de arbitr. iud. quæst. lib. 2. Cent. 3. Casu 233.

B *Et condemnatus*. Adde quòd iudicis cõdemnatio notorium efficit, text. in c. vlt. de cohabit. cleric. & mulier. gloss. in hoc communiter recepta, in c. 1. de vsur. lib. 6. Nec prius quis vsurarius manifestus dicetur, etiamsi testibus, aut alijs probationibus fuerit conuictus, quàm à iudice sit per sentẽtiã condemnatus, tradit Fed. de Sen. cõs. 64. Abbas, cons. 2. li. 2. & cons. 34. li. 1. Host. & Abb. in c. cum in diœcesi, de vsur. Ias. cons. 78. n. 3. lib. 3. D. Cou. li. 3. variar. resol. c. 3. n. 4. Iacob. Menoch. d. Casu 233. num. finali.

FVRES. Cap. XCIII.

1 *Clericus huius criminis perpetrator qualiter puniatur, & quibus ex causis statuta pœna augeatur.*

2 *Clericus actione furti condemnatus, infamiæ labe afficitur.*

FVrtum est de maioribus & grauioribus criminibus, vt notat Abb. in cap. cum contingat. col. 6. de foro comp. allegat text. in ca. cum non ab homine, de iudic. & in §. nunc autem, 26. distin. Et ideo † clericus in fur- 2

to

to captus, deponitur, vt in c. Presbyter. 81. distinct. qui textus est ex Canonibus Apostolorum, & gloss. ibi, in verbo, captus, intelligit & conuictus per sententiam, confessionem, vel euidentiam rei, & ne aliquibus videatur pœna ista grauis, & tanquam ab Apostolis (zelo illo mirabili, quo sanctam Dei Ecclesiam fundabant) statuta, illam etiam innouauit, & inflixit Innocentius III. in capitulo Tuę, de pœnis, vbi censuit, clericos in latrocinijs deprehensos, degradatos à suis ordinibus, in arctum monasterium debere detrudi. Hostiensis insuper scripsit in Summa titulo de condictione furt. in §. finali, clericum de hoc crimine accusatum, confessum, vel conuictum, deponi debere, & in monasterium detrudi, allegando dictum capitulum. Tuę, & text. in capitulo at si clerici, §. 1. de iudic. qui de hoc crimine in specie nihil disponit, allegat etiam textum in capitulo. Cum non ab homine, qui de pœna depositionis meminit, etsi de detrusione nihil dicat. Et vide etiam Hostiensem in Summa. titul. de accusatione, §. quis sit effectus, versiculo & gratia exempli, vbi connumerat inter crimina capitalia, & quę inducunt depositionem, delictum furti. Et quòd pro furto clericus deponatur,[a] notat Ioannes Andr. in dicto capitulo Tuę, per d. capitulo cum non ab homine. Hostiens. tamen ibi, vt ipse refert, ponderat verbum, *Latrocinijs*, quia magis delinquit latro, quàm fur, & sic videtur velle, quòd pœna illius text. non habet locum in simplici fure, quod Panormitan. ibi placet, licet Hostiens. & Ioann. Andr. non referat, & ponderando idem verbum, *Latrocinijs*, dicit, quod ille textus non habet locum in simplicibus furibus: & sic, quòd licet clericus pro furto possit deponi, quod fortè non fiet detrusio post depositionem, quia latro dicitur, qui de die & cum violentia quandoque delinquit, fur autem noctu, & sine violentia. Eundem intellectum dat Hostiens. ad d.c. Tuę, vt refert & sequitur Cardin. de Turrecremata, in c. Presbyter, 81. distinct. & sic ille textus non loquitur de furibus simplicibus, qui non sunt corporaliter puniendi, sed de maioribus & insignioribus latronibus, & Aretin. in c. cum non ab homine, de iudic. columna 9. versiculo Aduerte tamen, dicit, quod text. in d. ca. Tuę, in verbo, *Latrocinijs*, potest intelligi de famoso latrone, qui furca suspenditur, vt in l. capitalium, §. famosos, ff. de pœnis. Ego verò etsi ista nominum differentia præter id quòd videatur probari in l. cum duobus, §. damna, ff. pro Soc. & in l. 1. & quòd ibi notant Doct. C. depositi, & in Authen. vt nulli iud. §. finali, collat. 9. Authoribus etiam Latinæ linguæ corroborari possit. Nam vt Calepino placuit, latrones dicuntur viarum obsessores, & qui publicè, vel per vim furantur: fures verò qui occulta fraude decipiunt, ac noctu furantur, quia tamen secundum eum, plerumque indifferenter ponuntur, aliter censerem considerandum, videlicet, potius

qua-

qualitatem & quantitatẽ furti, modumq; furandi. Quis enim dubitat no ctu sine violentia grauius posse perpetrari furtum, quàm in ipso lumine solis cum aliqua vi: præcipuè cum in Hispania nostra iam consuetudo inualuerit, quòd pro vno magno furto quis pœna furcæ plectatur.[b] Nec enim ex eo quod Pontifex in d.c.Tuæ, post depositionem, detrusionis pęnam inflixit, sola à latronibus, & non à furibus commissa facinora punire fuit visus. Post depositionem namq; assignari debet monasterium deposito, vbi peccata lugeat, & vlterius illa non committat, vt in c.Sacerdos, 81.dist.Cum ergo nihil nouum statuat, quare Pontificis mens ad latrocinia punienda, & non furta adaptari seu interpretari debet, præcipue cum in Pontificijs Constitutionibus, & in ætate illa Innocentij III. qua non sic florebat eloquium Latinæ linguæ, non ita accuratè, elegans & propria vocabulorum significatio seruari solebat. Quæ quidem pœna depositionis, & detrusionis, iustius irroganda est clerico, qui furtum admixtum sacrilegio perpetrauerit, summè enim offendit clericus, qui plus ceteris debet sacra tueri, & reuereri, si illa violet, aut offendat in eis. Si autem contingat clericum in obsequio alicuius degentem, furtum committere, cum hoc delictum inter furta grauiora annumerari soleat, adeò quòd Ioan. Faber scripserit, in §.alia deinde, Institut.de publ.iudic.quòd familiaris, vel seruitor & iuuans ipsum suspenditur pro primo furto, tunc Iudex Ecclesiasticus grauiori pœna punire debet[c] talem clericum, quam si extra domum eius, cui inseruit, simile furtum faceret. Quis enim domesticos fures valebit effugere, nisi eos seuerior pœna quàm alios à tanto facinore retrahat? In his insuper Hispaniæ Regnis ab Ecclesiasticis Iudicibus obseruari debere credo ac consulo, quod sicut per leges Regias in locis desertis commissa furta grauius puniantur, sic ipsi clericos talia perpetrantes grauiori corrigant animaduersione. Res enim esset perniciosi exempli, ea in clericis non censere grauia, quę in ipsis laicis pro talibus iudicantur. Aliud præterea furti genus in sacerdotibus super omnia suadeo Iudicibus omnibus Ecclesiasticis, vt zelo maximo corrigant, quoties videlicet compertũ habuerint quòd eorum aliqui pęnes se detinent, ac habere inficiantur bona, quæ morientes (maximè peregrini) apud ipsos deposuerunt, vt suis hæredibus, vel alijs personis, quibus leges illa dari non prohibent, restituant. Hoc enim grauissimum scelus iudicandum est, offenditur enim ipse Deus, violatur defunctorum voluntas, cui tantum deferunt etiam Ethnicorum leges, læduntur etiam personę illę quibus deposita dari debebant, datur preterea sępè morientibus occasio, vt malint impœnitentes mori, quàm sacerdotibus (quos suspectos habent propter similia) animam cum bonis commendare. Degradationem verò de qua tex.in d.c.Tuę, meminit, verbalem, non actualem debere esse, placuit ibi Ioan.And.& idem

voluit

b

c

voluit Abb.in c.at si clerici,de iud.col.13.versic.ad tertium. Aretin c.Cum non ab homine,de iudic.colum.11.versic.Addit etiam:Est preterea aduer
2 tendum circa pœnā huius criminis,† quòd clericus condemnatus actione furti,efficitur infamis sicut laicus condemnatus in foro sęculari, quia quicunque secundum leges est infamis, est etiam infamis secundum canones, nisi reperiatur oppositum statutum.facit text.in cap.Infames,6.q.1. & in §.Hic colligitur,2.quęst.3. Et tenet generalem Conclusionem Felin. in c.qualiter, el 2.§. Ad corrigendos, in 5.colum. de accusat. Nota tamen, quòd si reperiretur clericus condemnatus ad restitutionem rei furto subtractę, quod per hoc non fieret infamis, quia potest intelligi quod fuit actum condictione furtiua, quę non infamat, & non actione furti. Et hoc tenet Anan.in d.c.qualiter,vbi illud refert.Felin.in d.§.Ad corrigendos,in col.3.licet ipsi non scribant hoc in clericis. Sed egò credo eandem sententiam esse tenendam in eis. Vide preterea in materia huius c.Paul.de Castro, in Auth. Sed nouo iure, C. de seruis fugitiuis,in fine,vbi scribit, quatuor species furum reperiri.

ADDITIO.

A DEponatur. Adde Simonem Maiolum,de irregul.lib.5.cap.28.nu.1. & Regiam l.61.tit.6 par.1.quę idem probat. Hęc tamen depositionis pœna imponenda non est quando furtum est parui momenti,vt scribit Abb.in c.tuę,de pœnis.Sequitur Gregor.in d.l.61.in verbo, *El furto*.

B *Plectatur*. Adde quod consuetudo hęc iure fulcitur, teste Bald.in Auth. Sed nouo iure.col.1.in fine.C.de seru.fug.& in capit.1.§.iniuriam, col.2. num.8.in vsib.feu.sequitur Ang.in l.quòd si nolit,§.qui assidua,ff. de ędil. edic.Ang.de Aret.in §. ex maleficijs,colum.2. num.5.Instit. de action. & in §.1.Instit.vi bonor.raptor.Ang.in tract.maleficiorum,in parte,vestem cęlestem abstulit, vbi testatur iuxta Baldi opinionem, sententia lata se in furem animaduertisse.Abb.in c. inter alia,nu.31.de imm.Eccles.Hipp.in l.vnus,§.cogniturum,nu.79.ff.de quęst. Montal.in l.6. tit.5.in gloss. incip. *Muera por ello*. lib.4.Fori. Alciat.in c.cum non ab homine,vlt.not.de iudi. quam esse magis communem opinionem fatetur egregius Menoch. de arbitr.iud.q.lib.2. Cent.4.Casu 295.n.9.quā vsu receptam esse attestatur D.Anton.Padilla,in l.transigere,num.12.C.de transaction. & in superioribus Hispanię tribunalibus, quibus seuerius propter publicā vtilitatem, & aliorum terrorem crimina puniuntur, eam admissam esse audio. Sed Baldi opinio pluribus displicet, & contra eam tenuerunt Fulg. Salicet. Paul.in d.Auth.Sed nouo iure,vbi etiam Cęp.& Guid. Pap.col.fin. & alij, quos allegat D.Couar.lib.2.var.resolut.capit. 9.nu.7.Ioan.de Anan.in capitulo 2.de furt.col.5.Ias.in l.1.col.2.n.4.C.de precib. Imper. offerend. &

Consuetudine an possit obtineri vt pro magno furto possit fur suspendi.

in §.ex maleficijs, nu. 12. Instit. de action. August. Arim. in addit. ad Angel. in tract at. malefic. in d. verbo. *Et vestem calestem abstulit.* col. 5. in fine Anton. Gom. 3. tomo capit. 5. num. 7. & hanc appellat magis communem opinionem; eam sequutus Gregor. in l. 18. tit. 14. gloss. incip. *Matar.* par. 7. pro qua Regiam legem ibi considerat. Quam opinionem multis comprobat Iacob. Boulene. in l. capitalium 5. §. famosos, 28. ff. de pœn. Roland. Vallef. consil. 51. num. 43. volum. 1. & ex Theologis Domin. Soto, in lib. 5. de iustit. & iure, quæstio. 3. articul. 3. in responsi ad 2. argum. in fine à qua quidem magis communi & veriori opinione non auderem recedere, nisi vltra magnitudinem rei furatę alię qualitates crimen aggrauantes interuenissent.

Punire debet. Nota quod opinionem istam de more reprobat Petrus Foller. in pract. crim. Canon. 2. par. c. 21. num. 9. dicens, opinionem istam Fabri, quam hôc loco sequitur author, esse sine lege; Ipse tamen libenter authorem sequor, ea innixus ratione, quod magis delinquat is, cui plus credit, cum credita fide abutatur, & ideo maiori supplicio dignus sit, & cùm hęc naturalis sit ratio, aliam legem quęrere, infirmitas sit intellectus, & opinio ista moribus & consuetudine recepta est. C

Libuit sane antequam huic capiti finem imponam, referre & memorię mandare, quod 8. die mensis Maij, anno 1578. in celeberrimo Complutensi populo propter maximam temporis siccitatem, multis antea annis inauditam, (nàm ab vndecimo die mensis Martij, vsque ad diem, totum hoc Toletanum Regnum cęlesti pluuia caret) propter quod omnes terrę fructus iam ex nimia siccitate pereunt) & vt Deus Optim. Maxim. tot tantisque malis scelenibusque nostris iustè iratus, suos in nos misericordię oculos conuertat, Sacratissima corpora Diuorum Iusti & Pastoris patronorum nostrorum, solennissimo comitatu omnium Ordinum Religiosorum, Academięq; nostrę, necnon vniuersę Reipublicę, per populum istum pręcedentibus crucibus, aliorumque Diuorum imaginibus circumlatę fuerunt.

Sanctorũ Iusti & Pastoris corpora, propter maximã siccitatem publica processione circũlata fuerunt.

SIMONIACI. Cap. XCIV.

1 *Huius criminis attrocitas, necnon & pœna latè & seriose per totum caput explicantur.*

PRęmissa definitione,[a] simonię, † quam latius examinat Io. de Anani in Rubr. cod. tit. in 1. columna, delictum istud computatur inter grauiora crimina, vt est text. in cap. fin. de purg. it. canon. de quo quidem terribilia verba Paschalis Papa descripsit, in c. fi. 1. q. 7. videlicet, quod omnia a 1

etiam crimina ad comparationem simoniacæ hęresis, quasi pro nihilo reputantur. Vnde Sancti illi Patres Hispanię qui Concilio Toletano VIII. interfuerunt, videntes quod antiquorum Patrum decreta in extirpatione tanti criminis parum profecerint, præmissis pulcerrimis verbis, quibus hoc eleganter deplorarunt, huic cancroso vulneri ignitum, quod supererat, ferrum inijcere decreuerunt (vt eorum verbis vtar) & in Canon. 3. sub his verbis statuerunt: *Vt quicunque deinceps propter accipiendam sacerdotij dignitatem, quodlibet premium fuerit detectus obtulisse, ex eodem tempore se nouerit anathematis opprobrio condemnatum, atque à participatione Christi corporis & sanguinis alienum, ex quo illā constat execrabile Christo perpetrasse flagitium. Quod si aliquis extiterit qui accuset, ille qui hunc ordinem munerū fuerit acceptione lucratus, & suscepto honoris gradu prohibetur, & in monasteriū sub perenni pœnitentia relegatur. Ille verò, qui hac causa munerum acceptores extiterint, si clerici fuerint, honoris amissione multentur. Si verò laici, anathemate perpetuo condemnentur.* Ideo propter eius grauitatem aliqua specialia statuuntur in iure: nam in eo proceditur
b per sola signa: b & in eius odium admittuntur præsumptiones, vt notat Abb. ex textu ibi, in capitulo sicut, de simonia. Item admittuntur ad accusandum simoniacum, serui, meretrices, & criminosi, vt in capitulo, Tanta, eod. titulo, de quo latius in capitul. Per tuas, el. 1. eod tit. & per Abb. & Doctor. ibi. Vnde ex dispositione Alexandri & Inn. III. per noua iura, in eo delinquens, perpetuò deponitur ab officio, & beneficio, vt in capit. de hoc, de simon. in c. cum super, de confess. Si tamen crimen est occultum, non deponitur, etsi ipsi Iudici constet, sed pœnitentiam secretam debet iniungere, ut in c. Ex tuæ fraternitatis, de simo. In correctione tamen punitione huius criminis, non potest dari certa doctrina, sed secundum qualitatem simoniæ aliter & aliter punitur. Quia aliquando imponitur pœna excommunicationis, aliquando detrusionis in monasterium, aliquando spoliationis omnium bonorum, aliquando depositionis, aliquando est pœna centum aureorum, & infamię, vt probat tex. & gl. in d. l. 1. ff. ad legem Iuliam de ambitu. Aliquando imponitur pœna quadrupli, & deportationis, vt patet in d. l. 1. C. ad legem Iul. de ambitu. Ideo vide Hostiens. in Summa eiusdem tituli, in §. qua pœna feriatur, per totum. Et vide Præpos. in cap. presbyter, 1. quęst. 1. in colum. fin. versic. in gloss. vbi etiam refert uarias pœnas de iure Canonico, quem etiam vide notabiliter distinguentem, videlicet, an simonia committatur in ordine, vel in beneficio, uel in vtroque: an passiuè, uel actiuè, & uarias etiam pœnas describentem in capit. statuimus, 1. quæst. 1. colum. 1. & 2. Item nota, quod simonia commissa in ordine suscepto, non solum non dat executionem c illius ordinis, sed etiam impedit executionem omnium aliorum, notat Innoc. in c. Per
tuas,

tuas, & in cap.Tanta, eod.tit. Archid.in c.Ordinationes, quęst.1.vbi vide Prępof.qui refert & sequitur eosdem in principio, qui ponit vnum casum in quo fallit ista Conclusio: licet ille casus non est propriè casus fallentiæ, quia in eo simonia non fuit commissa in ordine, sed in consecutiuo ad ordinem, vt per eum. Et ipsam principalem Conclusionem sequitur simpliciter in c.statuimus, ead.caus.& quęst.colum.1. Hodie tamen per Constitutiones modernorum Pontificum, descriptas in Supplemento, in verbo, Simonia, in fine, Simoniacus est priuatus ipso iure beneficio, vt dicit Felin. in c.In nostra, in 2.corollario, in fi.de rescript.& idem notat ipse in cap.3. de rescript.colum.4.referendo ad hoc consil. Anchar. Et vide Extrauagantem Pauli II. [d] quę incipit: Cum detestabile (quæ habetur inter Extrauagantes communes sub tit.de simo.) vbi imponitur pœna excommunicationis ipso facto, cuius absolutio reseruatur Papę, & quòd in beneficijs nullatenus eis ius queratur, & teneantur ad restitutionem fructuum, pręter id, quod primò innouat omnes pœnas contra simoniacos statutas, & eas incurrere ipso facto decernit. Et vide Siluest. in Summa, verbo, Simonia, in versic.Decimononò quęritur, vbi describit quatuor pœnas Simoniacorum, & inter eas meminit de Extrauag.Martini V.in Concilio Constantiensi, incip.Sacrosan. Et ibi plura alia refert in proposito.

ADDITIO.

PRæmissa definitione. De qua Simonię definitione vide gloss. & Doctores, in Sum.1.quęst.1. Abb.in cap.Nemo presbyterorum, num.6.de simon.S.Tho.2.2.q.100.Siluest.& Summistas, in verbo, Simonia, in princ. Dom.Soto, lib.9.de iustit. & iure, quęst.5.art.1. Franc. Marc. decis.544.in princ.in 2.parte, Iul.Clar. in pract. crim. §. simonia, in princ. & omnium latissimè Guilel. Rodoan. in tractatu de simonia, 1.par.cap.2. Et crimen hoc simonię, de quo in pręsenti capite differit author, est merè ecclesiasticum, & ea ratione iudex laicus nullam in eo cognitionē habet, sentit gloss.in cap.cum sit generale, in glos.fin.de foro compet. quæ opinio communis est, vt fatetur comp.Anan.in cap.1.num.9.de Simon.Iul.Clar.§.Simonia, versic.hoc crimen. A

Sola signa. Intellige doctrinam hanc de signis euidentibus, & reum ipsum de crimine conuincentibus glos.fin.in c.insinuatum, de Simon.quam Doctores sequuntur, vt fatetur Alex.de Neuo, cons.64.num.2.& sequenti, Clar.in d.§.simonia, in fin.& vide nouissimam Constitutionem sanctissimi Pij Papę V.sancitam Romę apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicę 1569. felicissimi Pontificatus sui anno 4. B

Non dat executionem. Adde tex. in cap.præter, §.verum, 32.dist.& in cap. eos, 81.dist.cap.reperiuntur, 1.quæstio.2. Abb.in cap.per tuas, in 2. C

n.5.& in c.de simonia cè.ordinatis,de simon.text.& ibi etiam Abb. in c. si quis,de simö.Host.in Sum.tit.de simonia.§.qua pœna,Silu.in Sum.in verbo,Suspensio; quę opinio communis est secundum Cou.in Clem.Si furiosus,in 1.par.relect.§.1.n.7.de homic.& Franc.Viu.lib.2.communium opinion.254. Quę intelligenda est, in propria simonia, quia si alius dat, aut promittit Episcopo inscio, contradicente illo, qui ad ordines sacros est promouendus, non peccat, & ea ratione ordinis recipit executionem, ita tenet Bellam. quem refert, & sequitur Cardin. Alexandr. in cap. statuimus, & in cap. si quis, 1. quęst. 1. Martin. Nauarr.in Manua. Confess. c.25.num.68.quicquid dicat gloss.in d.c.si quis. Quod si in beneficio acquirendo simonia commissa fuerit, idq; crimen publicum sit, simoniacus est ipso iure suspensus, quoad seipsum, & quoad alios, tenet Inn.in capitulo tanta de simon. Abb.in capit.accusatum, eod.titulo Sanct. Thom. & Caietan.2.2.quęst.100.art.6. Dom. Soto, vbi supra allegaui. Licet ab hac opinione recedat Martin. Nauarr. in Manuali Confess.cap.23.num 110. dicens nullo iure probari; sed superiorem ego sententiam amplector, idcirco, si simoniacus ante peractam huius criminis condignam pœnitentiam celebrauerit, irregularitatem contrahit per solum Romanum Pontificem delendam; de quo lege Villad. de irreg. capitulo de Simoniaco, Couarrun. d. §. 1. & de pœnis simonię tam in ordine, quàm in beneficio, multa scribit Guillermus Rodoan.in tractat. de Simonia,4.part.c.11. cum sequentibus.

D *Interpretatur Extrauag. Constit. Pauli II Pōt. Maximi quæ incip. Cum detestabile.*

Extrauagantem Pauli II. Adde quod dictę Constitutionis vltra authorem meminit Felin.in c.de cetero, colum. vlt. de re iud. & in c.in nostra, corolar.2.de rescript.Florent.in 3.par.tit.24.c.65.Roch.de Curte in tract. de iure patronat.in verbo, Et vtile, quęst.3. Extrauag.Pij V. quę incipit: Cum primum; per quam inuiolabiliter obseruari pręcipitur, Circa quam primò notandum censeo, quòd nulla Simonia neque mentalis, neq; cōuentionalis, si modo alioquin non fuit realis inducit tituli priuationem ipso facto, nec excommunicationis sententiam infligit; nec prędicta Extrauag.Pauli II.comprehenditur secundum Romanę curię interpretationem, qua Rotę summum prætorium iampridem sequi, testatur Cassador. decis.5.Ludou.Gomes.in Reg.de trienn.quæstio.12.D.Couarruu.in Reg. peccatum, 2.par.relect.§.8.de regul.iur.lib.6.Martin. Nauarr.in c.si quando,4 except.de rescript.& in c.vltimo,num.24.de Simon.quicquid reclamat Petrus Rebuff.in pract.benefic.3. part.tit. de Simon.in resign. nu.20. pag.496. Et licet Petrus à Nauar.in tract.de restit.lib.2.c.2.num.422. aliquibus rationibus opinionem istam euertere contendat, tandem tamen communem, & vsu receptam esse agnoscit, nec ab ipsa audet recedere.

Secundò, quod nec locum obtinet, contra omnes, sed solum eos, qui

Simoniam committunt dando, vel accipiendo, & ideo minimè procedit, nisi in ea Simonia, in qua ad opus dandi, & accipiendi peruentum sit, ita quod sola datio pretij non sufficeret, nisi eius ratione beneficium conferatur, ita declarat egregius Nauar. in Manu.c.23.num.105.

Tertiò, quòd nullus Simoniacus, præterquam in ordine, & beneficio, est ipso iure excommunicatus, notat Siluest.in Summa. in verbo, Simonia, quæstio.9. Nullo equidem antiquo iure Simoniacus erat ipso iure excommunicatus, & ius nouum dictæ Extrauag. Constitutionis tantum excommunicationis sententiam ipso iure imponit, contra Simoniacos in ordine, & beneficio, & ea ratione ad alios extendi non debet.

Quartò, quod illa verba dictæ Constitutionis, ibi: *In officijs Ecclesiasticis*, &c. intelligenda & interpretanda sunt in officijs tantum, quę sunt beneficia, vt in c. de multa, de preb.c. cum accessissent, de Constit. Vnde qui emit aut conducit Vicariam spiritualem iurisdictionem habentem, non est ipso iure excommunicatus, nec inhabilis ad ecclesiastica beneficia, cum talis Vicaria, non sit beneficium, vt latè congerit Fel.in c. postulasti, de rescript. secus autem, si vicaria esset perpetua, quę est beneficium, vt in Clem.1.de offic.Vic.Nauar.vbi paulo ante allegaui.

Quintò, quod dicta pœna hodie incurritur, si aliquid pro collatione quorumcunque ordinum, etiam clericalis tonsurę, aut pro literis dimissorijs aut testimonialibus, vel pro sigillo, vel alia quacunque de causa Episcopi, & alij ordinum collatores, aut eorum ministri, etiam sponte oblatum, recipiant. Sic disponit SS.Conc.Trid.sess.21.c.1.de reform.

Sextò, quo ad hoc vt locus sit pœnis dictę Cōstitutionis, oportet quod datio pręcedat collationem ordinum, vel beneficiorum, non verò sufficeret si sequeretur, argumento gloss.not.in c.emendari, 1.quęst.1. & tradit Nauar.in Manua.Confess.c.25.nu.68.

Septimò, ꝙ licet in emptione, vel venditione pensionis Simonia cōmittatur, nō tamen ea excōicatio inducitur ipso iure, quia d.Extrauag.constit. solum excōicat Simoniacū in ordine, & beneficio, quorum neutrū est pēsio, & ea ratione tanquam pęnalis restringenda, & non amplianda est, tenet Mart.Nauar. in Man.d.c.22.nu.11. & ita hoc anno 1584.consului.

Nec circa huius capitis pœnas prætermittendum est, eum Simoniacis pœnis illaqueari, qui in confidentiam (vt vocant) beneficiorum fruct is aut pensionum acceperit, est quidem hoc turpissimum genus depositi: nempè, vt si quis beneficium, aut pensiones alio nomine recipiat, quod genus criminis cum ad Simoniacam prauitatem spectet Pius IV. necnon Pius V. sanctissimi Pontifices, per Bullas suas circa hoc promulgatas, grauissimis pœnis puniendum curarūt. Nimis equidem in Rom.curia labes hęc irrepserat: ideoque omnes etiam Episcopi, Patriarchę, vel *Declarātur Bullæ Apostolicæ Pij IV & Pij V circa confidentiam loquentes.*

Cardinales hoc crimen cõmittentes, ab ingressu Ecclesię arcentur, quàm si ingrediantur, irregularitatis labe contaminantur, iuxta tex. in c. is cui, de sent. excommunic. lib. 6. inferiores verò excommunicationis Papalis sententiam ipso facto incurrunt, vt patet ex Bulla Pij IV. anno 1564. & Pij V. anno 1569. sunt sanè (vt ibi sancitum est) qui sic delinquunt inhabiles ad omnia alia beneficia, & solis pręsumptionibus testibusq; singularibus, in criminis huius detestationem, probatio ad dictam pœnam infligendam, fieri potest.

Et non solum dicta Simonia, ex titulo confidentię committitur ex parte conferentis, resignantis, & pręsentantis, sed etiam mediatoris, & recipientis eo modo beneficium, vt decretum fuit à Pio V. dicta Constitutione anno 1569. quæ ab illo anno promulgata est.

Perpetratur sane crimen hoc multis modis, scilicet, si quis resignet beneficiũ alicui, paciscendo, vt pensio sibi soluatur sine Pontificis consensu.

Vel si quis nolens ad Ordines Sacros promoueri, vt beneficium requirit, vel nolens astringi ad residentiam, resignet in alicuius fauorem, sine prędicto assensu.

Vel si criminosus, aliquo modo irregularis, beneficium resignet, vt obtẽta postea dispensatione ab irregularitate, idem beneficium recuperet.

Vel si quis beneficium vacans impetrauit, eo pacto, & lege imposita, vt ad mandatum alicuius sit dimissurus, vt alij conferatur.

Vel si quis potestatem habens conferendi, pręsentandi, aut instituendi in beneficio, contulerit, pręsentauerit, instituerit, vt de fructibus aliquid sibi vel alijs conferatur.

Vel si quis ad effectum litis pendentię super beneficio, alicui dignitate vel potentia superiori, resignauerit, vt obtenta victoria, alteri resignetur, aut sibi restituatur; qui casus sunt notabiles, & antequam dd. Extrauagantes emanarent, erant frequentissimi, circa quos, & alios, lege Simon. Maiol. de irregul. lib. 5. c. 45.

AC PERIVRI. Cap. XCV.

1 Sacerdos propter hoc crimen periurij ab ordine & beneficio est deponẽdus
2 Qui promissionem interpositione fidei vallatam fregit, an ordinaria pœna periurij sit puniendus.
3 Clericus propter periurium an sit ipso iure beneficio priuatus, vel per sententiam priuandus.
4 Collatio beneficij periuro facta, an sit nulla ipso iure.

1 PRopter periurium † potest quis deponi ab ordine & beneficio, vt est text. in cap. Presbyter, 81. distinct. qui dicit, quod Presbyter, aut Diaconus

conus captus in periurio, deponitur [a], ita notat Abb. in c. querelā, de iureiurando, in 2. notab. qui hoc dicit probari in capitulo, cum non ab homine, de iud. & dicit facere text. in c. si quis episcopus, 50. dist. Et notat idem Abb. in d. capit. cum non ab homine, in 4. notab. ex quo dicit Cardin. Iacob. in tract. de Concilio, in lib. 2. artic. 5. colum. 2. quod quando vocati sunt ad Concilium generale illi, qui iurauerunt secundum formam capituli, Ego enim, de iureiur. si non veniunt, possunt deponi à suis dignitatibus, quia sunt periuri; & periurium inducit pœnam depositionis. Et quod propter hoc delictum remoueatur quis à beneficio, notat idē Abb. in c. 2. in 1. not. de rescr. Quod † extende in clerico qui fregit promissionē vallatam interpositione fidei: quia talis eadem pœna punitur, [b] tenet Ioānes Andr. & Hostiens. in c. querelam, ne prela. vices suas. Abb. in d. c. querelam, de iureiurand. quos sequitur Ang. in Summa, in verbo, periurium, in §. 11. licet Archid. Anton. & Cardin. teneant contrarium in locis ibi relatis. Et hanc etiam opinionem Hostiens. & Abb. sequitur Felin. in d. cap. querelam, in columna penultima licet contrariam opinionem dicat benigniorem. Eandem etiam sequitur Ioannes de Silua, in tract. de beneficio, in 3. parte principali, in quęst. 3. Vide tamen Ioan. Staphileum, in tract. de gratijs expectatiuis, fo. 28. vers. Tertio periurus, vbi dicit, quòd pęna priuationis, non habet locum in eo, qui venit contra fidem promissam, qui solum allegat Rotam decis. 134. incip. Nota quòd posito, † in antiquis, quod dicit esse notandum. Et aduerte quòd, periurus non est priuatus beneficio ipso iure, sed priuandus, [c] vt sentit Abb. post alios, in capitulo 2. de rescript. vbi vide Felin. in 1. colum. qui refert alios idem tenentes, & dicit hanc esse communem opinionem, licet Bart. ibi teneat contrarium, imò, quòd statim sit priuatus, cuius fundamenta ipse refert & soluit, & contra eandem communem opinionem tenet idem Barbat. in d. c. cum non ab homine, de iud. in column. 2. per text. in d. capit. querelam, quem coniungit cum alijs iuribus contra Abb. ibi, qui tamen sibi contrarius in Rubr. de iureiurando, in Clementina in columna 5. sequitur communem opinionem prędictam sequendo Cardinal. in dicto cap. querelam, vbi illam tenet, & vide eundem Felin. in c. ex parte, lo 1. de rescript. 1. colu. Et hanc etiam opinionem dicit esse communem Ioan. de Silua, vbi supra, & vide Petrum Rebuff. in tract. de pacificis possessoribus, in pag. 37. colum. 2. vbi dicit, quòd licet opinio, quòd periurus non est priuatus ipso iure, sit communis: tamen opinio contraria, pōt sustineri in puncto iuris, & respondet ad aliqua fundamenta contraria, qui plura cumulat in proposito, transcribendo fere dicta per Felin. in d. capitulo 2. Item nota, quòd collatio beneficij facta periuro, est ipso facto nulla, notat Abb. in d. capitulo querelam, sequitur Angel. in Summa, in verbo,

bo, periurium, §.12. Contrariam tamen sententiam tenet Cardina. in d.c. querelam, cui adheret Felin. ibi, in colum. 3. quam etiam Conclusionem videtur tandem tenere idem Felin. in c. 2. in col. 3. de rescriptis, licet prius in columna precedenti plura retulerit pro contraria opinione, videlicet, quòd collatio facta periuro, vel aliàs criminoso, est nulla. Et vide eundē latissimè, de hoc scribentem in capit. ex parte, el 1. de rescript. columna 2. num. 2. Et vide Ioannem de Silua, vbi supra, & vide Petrum Rebuff. vbi supra, in pag. 36. columna 2. vbi tenet † quod collatio facta periuro est nulla, [d] & refert aliquos Doctores ad hoc, quod tamen intelligit, quando quis esset per sententiam condemnatus & declaratus periurus, & postea fieret eidē collatio, & dicit q Papa non dat priuationem pro periurio, nisi sit periurium iudiciale, allegat regulam Alexand, Papę VI. in rubric. de signatura gratię. Et vide Ioannem Staphileum, in tractat. & loco supra allegatis, vbi dicit, quòd signatura non dat priuationem beneficiorum pro periurio, nisi sit iudiciale.

4 d

ADDITIO.

A Nota in periurij detestationem.

DEponitur. Vide Regiam l. 61. titul. 6. part. 1. Nec iniuria quidem clericus periurus tam graui pœna plectendas est. cum crimen periurij grauissimum & detestabile sit *Non peierabis in nomine meo*, ait Dominus Leuit. 19. & Matth. capit. 5. & alibi, *Ero testis velox maleficijs & periurijs* Malach. 3. & Zachar. c. 5. inquit: *Maledictio commorabitur in domo iurātis in nomine meo mendaciter, & cōmorabitur in medio domus eius. & cōsumet eā, & ligna eius, & lapides eius*. Admonet omnium ferè gentium, quę Deum aut aliquam religionem habuerunt, consensus, non peierandum, ne vindicta Dei sequatur, vt antiqui etiam Ethnici prodiderunt. *Nemo*, inquit Plato lib. 11. de legib. *Deo inuocato mendacium dicat, aut decipiat, aut adulterare verbo vel re quisquam audeat, nisi Deo velit odio esse, cui quidem primum odio est, qui falso iurans Deum parui pendet*. Quod videtur Aristot. voluisse in Rhetor. ad Alexand. vbi agit de iureiur. dum ait: *Nemo vellet peierare cum diuini supplicij metu, tum dedecoris apud hoīes*.

B *Eadem pœna*. Vide quę scribit D. Couarru. in c. quamuis pactum, 1. parte relection. §. 2. num. 2. de pact. in 6.

C Clericus propter periuriū non est ipso iur. beneficio priuatus

Sed priuandus. Adde gloss. & Doctores in c. querelam, de iure iurand. gloss. in capit. quicunque, 6. quęst. 1. & in c. illud, de excessibus prelator. Abb. in cap. 2. de rescript. quo loco opinionem istam communem esse fatentur Deci. & Ripa, idem asseuerat Cęsar Lamber. de iure patronat. 2. part. 2. lib. quęstione 9. artic. 15. eandem veram esse censet Andr. Alciat. in c. cum non ab homine, de iudic. & esse magis communem opinionem fatetur Ludou. Gomes. in §. Item si quis, num. 28 Instit. de action. Iul. Clar. in pract.

pract.crimin.§.periurium, in princ. versic. Item clericus, & eam sequitur Franc.Marc.decis.667.num.3.in 2. parte Nota tamen singulariter, quòd licet periurus nō sit ipso iure beneficio priuatus, superior tamen bene potest supersedere, & non admittere renunciationē beneficij ab eo factam, donec causa criminis definitiuè fuerit iudicata. Dom.consil.105.colum.2. sequitur Probus in addit. ad Ioann. Monach. in capitulo ad Apostolicę, de re iudic. lib.6.numero 12. Quę quidem opinio (vt liberè dicam quod sentio) mihi nunquam placuit: si enim clericus periurus, vel homicida, vel alius, quousque priuetur, iure retinet beneficium, & fructus suos facit, sicut si nullum crimen commisisset, & iuris amissio per sententiam est infligenda, cur igitur iuri quod habet non poterit renunciare? certe nulla ratio in contrarium excogitari potest: ideoque sententia priuationis, post renunciationem lata, nullius momenti est, cùm iam clericus beneficio careat. Rota in nouiss.decis.491. Ludouic. Gomes. in Regul. de ann. quęst.42. D.Couarr. in Clement. Si furiosus, 2. parte §.3. num.7. de homic. & vide, quę scribo infra c.94. litera, A. *Superior an possit nō admittere beneficij renūciationē à periuro factam.*

Excusabitur clericus ab huiusmodi pœna, si probet periurium absq; dolo cōmissum fuisse, Bald. in l. obseruari, §. proficisci, col.3. ff. de offic. pro consul. quam opinionem communem esse fatetur Ias. in l. videamus, in prin. ff. de in litem iurando. Cagnol. in l. si quis maior, num.185. C. de transact. vbi Claud. num.41. sequitur Auend. de mand. Reg.2. par. c.27. num.10. *Periuriū absq; dolo cōmissū nō punitur.*

Similiter clericus à dicta pœna immunis redderetur, propter difficultatem adimplendi iuramentum, gloss. notab. per illum text. in ca. breui, in gloss. 1. de iureiur. quam esse communiter receptam fatetur Gomes. Ari. Hispanus in l.65. Tauri, num.30. Iul. Clar. in pract. crimin. §. periurium, & plures alios casus, in quibus quis à reatu periurij excusatur, scribit Petrus Auendanus, vbi paulo ante allegaui. *Nec quādo ppter difficultatē iuramētū nequit adimpleri.*

Nec illud est pretermittendum, quòd non solum clericus ob crimen periurij, à suo ecclesiastico iudice condignis iuris pęnis puniri debet, sed etiam laicus, cū crimen hoc mixti fori sit. Ita scribit Ioann. Andr. in c. licet, de iureiur. lib.6. sequitur Alexand. in addit. ad Bart. in l. omni nouatione, C. de sacros. eccles. Guid. Papa consil.29. Couarru. in 4. decretal. 2. part. c.7. num.20. & est communis opinio forensi vsu recepta. *Laicus periurus ab Ecclesiastico iudice punitur.*

D

Est nulla. Adde textum optimum in c. accedens, de accus. Dec. in c. delicti, colum.2. de except. Nicol. Mill. in repertor. in verb. periurus. Capell. Tolos. quęst.17. quam esse communem fatentur D. Couarr. in d. capit. quamuis pactum, in 1. parte, relect. §.7. n.3. Cęsar Lamb. de iure patron. 1. part. lib.2. quęst.9. art.15. Iul. Clar. d. §. periurium, versic. item clericus, quā insignis Couarruu. d. §.7. dupliciter limitat. Primò, quando infamia quę ex periurio oritur esset notoria. Secundò, quando collatio beneficij *Beneficij Ecclesiastici collatio periuro facta, an teneat.*

periuro

periuro facta fuerit, authoritate litterarum Apostolicarum ad beneficia, quem vide, quia huius rei rationem adducit.

FALSI TESTIMONII REI. Cap. XCVI.

1 Clericus, qui falsum dixerit testimonium, punitur depositione, & detrusione in monasterium, vbi tanti sceleris pœnitentiam agat.
2 Clericus, qui coram iudice laico falsum dixerit testimonium, non potest puniri ab eo.

1 PResbxter † aut Diaconus dicens falsum testimonium, ab officij hono
a re depositus, in monasteriũ detrudatur,[a] ita cõsuit Conciliũ Agathen se, vt Gratianus tradit. in c.si Episcopus, 50.distinct.vbi vide Prępos.intelligentem illum textum quando clericus est de hoc crimine directè accusatus, & conuictus, vel in iure confessus, secus autem, si non constat de illa via directa, sed incidenter, videlicet, quando contra clericum in testẽ productum probatur exceptio falsitatis, quia tunc non debet deponi, nec etiam propter hoc infamari, sed tantum repelli à testimonio, & vide Hostiens.in Summa, de accusat.in §.quis sit effectus, versic. Et gratia exempli, vbi hoc crimen falsi testimonij commemorat inter crimina capitalia, quę inducunt depositionem: & hoc procedit siue in ciuili, siue criminali causa clericus dicat falsum testimonium, secundum Cardin. de Turrecremata, post Hugon.in cap.Presbyter, Diaconi, 5.quęst. 6. qui text. est. cap. Qui iuxta, eiusdem causę & quęstionis. Quod etiam voluit Archidiac.ibi. Ego verò in hoc articulo maximè considerandum censeo qualitatem causę, in qua clericus falsum testimonium dixit, grauius enim est puniendus clericus, qui in causa criminali falsum testimonium dixit, quàm qui in ciuili, & in ipsis criminalibus causis grauius, si damnum fuit subsequutum ex suo testimonio, quàm si non, considerata qualitate damni, vel iniurię illius contra quem deposuit. In his pręterea Regnis, quibus ex lege
b eorum [b] imponi debet testi falsum deponenti eadem pœna, quæ imponeretur accusato, si verum esset delictum de quo impetitur, multum debent iudices Ecclesiastici aduertere, quòd grauius quàm alibi punire debent clericos in hoc delinquentes, cum videant tam grauiter puniri laicos in similibus, & istud delictum graue sit in oculis populorum huius Regni.
2 Quando autem clericus † dixit falsum testimonium coram iudice sęcula
c ri, verior & communior opinio est, quòd non possit puniri per eum,[c] neque principaliter, neque incidenter, vt voluit Host. cuius opinionem tenet Anton.post Innoc.& Ioan.Andr.in c.verum, de foro compet.vbi vide Barbat.colum.10.cum duab.seqq.& Ioan. Andr.in c.at si clerici, de iudic. & com-

& communiter Canonistę, in c.dilectus filius, de pœn.& in c.2. de crim. falsi, vbi per Anan. post alios; & hanc opinionem sequitur Matth. de Afflict.in decis.Neapolitana, decis.230. incip. Fuit per relatorem.

ADDITIO.

A Nota in falsi testimonij detestationem.

DEtrudatur. Adde, quòd Sacri Apostolorum Canones, Sacerdotes falso iurasse deprehensos sacra dignitate priuant, vt habetur in Canone 24. in Canon. Apost. & vide Abbat.in cap.1. de crim.falsi.D.Couar. in cap.quamuis pactum, 1.parte relect.§.7.nu.6. de pact.lib.6. Quæ quidem pœna iustissimè Sacris Canonibus contra clericū falsi criminis reum inflicta fuit, cum crimen hoc grauissimum sit, & detestabile. Deum enim citare in testem mendacij, nefandum scelus est, vt ait Philo, lib.Decalogi, & vt inquit Isidor.lib.3.de summo bono: testis falsidicus tribus est personis obnoxius. Primum Deo, quem peierando contemnit; Deinde Iudici, quem mentiendo fallit; Postremò innocenti, quem falso testimonio lędit. Hinc Salomon immanitatem huius sceleris demōstrans scribit Prouerb.6. *Testem fallacem odit Dominus*. Et huius criminis attrocitas ex eo nostrorum traditionibus liquet. Nam generalis Principis criminum remissio falsitatem non abolet. Bart.in l.Lucius, ad finem, ff.ad Senatusconf. Turpil. Hippolyt. rubr. ff.de fals. num. 12. quo loco scribit, quòd licet quando reus alicuius criminis, qui ad supplicium ducitur, si ei Cardinalis obuius fiat, liberari debeat: non tamen falsarius. Angel.verò, in §. iniuriam, in Authent.de nupt.scribit, falsitatem homicidio detestabiliorem esse. Luc.de pen.in l.milites, colum.4. de dignit. lib. 12. fatetur nobilitatem ex crimine isto perdi.

Falsitas si nociua non est, pœna ordinaria non punitur.

Excusabitur clericus ab huiusmodi pœna, quando falsitas nociua non est, quo casu in hoc falsi crimine pœna imponi debet; Ita videtur sentire gloss.in l.damus, in verbo priuatas, C.de fals.& in cap.quanto, de iureiurando, Bart.in l.1.§.vltimo, ff.de fals.Corn.consil.182.colum.penult.lib.4. & eruditissimus Roland.à Valle, consil. 38.num.22.& 44.lib.1.& alios eiusdem sententię refert Hippolyt.in l.1.§.preterea, 14.ff.ad legem Cornel.de Sicar.Sed verior est contraria opinio, quod saltem extraordinaria pœna sit imponenda, ita Bald.in l.1. num.2. de sepulch.viol.Vant.in tractatu de nullit.tit.quoties, & intra quod tempus, nu.62.Afflict.decisione 21.num.13. Quam opinionem communem esse fatetur Hippolytus, in §.pretere.a, num.23.Iacob.Menoch.de arbitr.iudic.quęst.lib.2.Centur.4. Casu 306. num.22.eandem magis communem appellat Ludou.Bologn. consil.30.colum.pen.Plotus, qui multos eam tenentes allegat, in tractat. de in litem iur. §.43. num.15.& eam communem dicit Iul.Clar.in pract. crim.§.falsum, versic.Item excusatur.

Secundò

Nec quādo falsitas circa accidentalia cōmittitur. Secundò excusabitur clericus, ab huiusmodi ordinaria pœna, quando falsitas circa accidentalia causę perpetrata fuit; ita singul. tenuit Iacob. Butrig. in l. Lucius, vbi Angel. ff. de his, qui not. infam. Bartol. in l. si ex falsis, num. 10. 2. lect. C. de transact. Speculator, in tit. de teste, §. 1. versic. Item quòd aliquid, Addit. Bart. in l. eos, colum. 2. ff. de fals. Dec. in l. 1. §. creditum, num. 7. ff. si cert. petat. & in c. licet causam, num. 22. de probationib. Iason in l. 2. num. 22. C. de bonor. possess. secund. tabul. & in l. si duo, §. idem, ff. de iureiurando, Hippolyt. Sing. 76. & in l. 1. §. præterea, ff. ad leg. Corn. de Sicar. Curt. iun. consil. 122. num. 8. Socin. iun. consil. 31. num. 28. Grammat. decisione 43. num. 4. & decis. 60. num. 16. Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. quęst. lib. 2. Centur. 4. Casu 306. & est communis, & receptissima opinio, vt colligitur ex Hippol. consil. 70. num. 11. Iul. Clar. in pract. crim. §. falsum, versic. sed quid si testis.

Falsitas sine dolo pœna ordinaria non punitur. Tertiò ab hac ordinaria pœna clericus erit immunis, quando falsitas sine dolo commissa fuerit, nempè, per errorem, quia falsitas non committitur sine dolo, l. nec exemplum, l. si quis Decurio, C. de fals. tradunt omnes, in cap. cum Ioannes, de fide instrum. Paris. consil. 169. nu. 56. & 60. lib. 4. Ioannes Bapt. Plotus, in d. tractatu de in litem iur. §. 43. nu. 15. quam asseuerat esse communem opinionem Socin. iun. consil. 39. nu. 83. lib. 2. Et in dubio pręsumendum est, falsi crimen à clerico commissum minimè fuisse, quando causa aliqua non interuenisset, vt eleganter responderunt Socin. sen. consil. 227. colum. 1. lib. 2. Aymon, consil. 75. num. 14. Quod omnibus criminibus commune est, ad tollendam, vel inducendam criminis suspicionem, si causa defecerit, vel ea interuenerit, l. verum, ff. de furt. cap. occidit, 23. quęst. 8. Huc pertinet Ciceronis locus in oratione pro Roscio Amerino, dum illum defendit, quòd parentem non occiderit, causam considerat, & his verbis vtitur: *Nam vt illud incredibile est, mortem oblatam esse patri à filio, sine plurimis & maximis causis, si hoc verisimile non est, odio fuisse parenti filium sine causis multis, & magnis, & necessarijs.* Et idem Cicero in oratione pro M. Cęlio ita scribit: *Quæ fuit causa, quamobrem isti mulieri venenum vellet dare Cælius.* Et paulo post: *Credibile est igitur, tantum facinus nullam ob causam esse commissurum.* Accedit etiam egregia eiusdem Ciceronis sententia in oratione pro Sexto Roscio, cuius verba hęc sunt: *Sic enim vita hominum est, vt ad maleficium nemo conetur sine spe atq; emolumento accedere.* Nec ab hoc alienus est celebris Aristotelis locus lib. 2. Rhetoric. qui sic loquitur: *Alius locus est à causa, vel si causa extiterit, factum esse dicatur, si non extiterit, non esse factū. Nam simul causa est cum eo cuius est causa, & sine causa nihil est.*

In crimine hoc cū Quartò, pœna ordinaria imponenda est, quando iudicio ordinario, & mediante accusatione proceditur, secùs si per inquisitionem procedatur.

quia

quia tunc arbitraria pœna est infligenda, gloss. in l. nullum, C. de test. Practic. Pap. in forma iur. test. in glos. verbo, falsitate, num. 4. D. Couar. in cap. quamuis pactum, 1. par. relect. §. 7. num. 5. de pact. in 6. Iac. Menoch. d. lib. 2. de arbit. iud. q. Cent. 4. Casu. 306.

Quintò minimè locus est pœnę ordinariæ, quando clericus falsum testimonium dixit, non interposito iuramento ex Baldi sententia cons. 106. vol. 1. Ang. cons. 194. col. 2. in fi. Robert. Maranta in Spec. aduocator. in par. incip. sextus actus qui emergit in iudicio, num. 21. Plotus d. §. 43. num. 10. sed opinionem contrariam, quòd falsi pęna imponenda sit, quando falsum committitur absque iuramento, tenuit Bar. in l. si quis ligatum, nu. 3. ff. de fals. quam opinionem communem esse fatetur Alex. in l. edi, §. cùm autem. nu. 6. ff. de eden. Curt. sen. in tract. de testib. conclus. 15. nu. 34. Iul. Clar. lib. 5. recept. sent. §. falsum, vers. tu scis, quam ipse libenter sequor.

Peringuis? sitionem proceditur ordinaria pœna locus non est. Nec quando falsum testimonium absque iuramento afferitur.

B *Ex lege eorum.* Est quidem de hac Regia l. 83. Tauri, quod iuri communi consonium est, l. 1. §. preterea, vbi latè Hippol. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. quam tanquam sing. allegat Corset. in Singul. in verbo, testis falsus, l. qui falsò, vbi glos. ff. de testibus, c. satis, 33. q. 5. c. hęc imago, ibi: Et diuinis legibus prius sancitum fuit Deuter. c. 19. & Dan. 13. tradit latissimè Bald. in l. data opera, num. 20. C. qui accus. non poss. Ias. in l. & si legibus, num. 6. C. si contra ius, vel vtil. publ. & in l. Diuus, ff. de re iudic. Boss. in tract. rerum crimin. tit. de fals. num. 138. & 169. Hippol. in l. qui falsam, in fine, ff. de fals. Sic sane in sacris tribunalibus sanctę Inquisitionis falsidicus testis talionis pœna punitur. Iacob. Septim. in Cathol. instit. cap. 62. num. 33. vbi allegat instructionem 4. Toletanam. Idem Enchirid. Inquisit. titu. 28. vbi num. 3. allegat Constitutionem Papę Leonis, qua decretum est, testem falsum, qui innocentem opprimere tanquam hęreticum voluit, Curiæ sęculari relinquendum esse. Vrget quidem maior ratio in crimine hæreticę prauitatis, vt talionis pœna imponatur, quàm in alijs criminibus, cum in eo testium nomina non publicentur, cap. finali, de heret. in 6. & datur maior ansa ferendi falsum testimonium. Quæ pœna locum habet, etiamsi accusatus non fuerit punitus: nam illud præter testis intentionem contingit, & est veluti per accidens, quòd non mutat naturam subiecti, l. naturaliter §. apum, ff. de acqui. rer. dom. notat in terminis Ioannes Roias in tract. de heret. 2. par. 8. assert. num. 160.

Testis falsidicus talionis pœnis in sacro-sanctæ inquisitionis tribunalibus punitur.

In Romana quidem Curia supremus, & generalis sacrosanctæ Inquisitionis senatus, minimè consueuit testes falsos sęculari Curię tradere, sed alijs pęnis eos punit, vt testatur Franc. Penna, ad Directorium Inquisitorum, 3. par. Schol. 128. pag. 252. ex quo ipse asseuerat, quòd quando talis casus euenerit, inferiores Inquisitores inconsulto supremo inquisitionis Senatu, non debent testes falsidicos qui grauiter nocuerunt Curiæ

Praxum supremi senatus Inquisitionis Romanæ curia.

sęculari

ſeculari puniendos relinquere. Itaque, ſi teſtes falſi de vera, & formali hęreſi, contra aliquem depoſuerunt, qui vt hęreticus negatiuus combuſtus fuit, & eius bona fuerunt publicata, ſi inquiſitores pro tam graui crimine exiſtimauerint, ad condignam punitionem, & criminis vindictam teſtes ſæculari Curię tradendos, oportet vt conſulant generalem Senatũ Inquiſitionis, quia tam grauis pœna abſque expreſſa lege Canonica prętextu cuiuslibet opinionis huius vel illius Doctoris, facilè imponenda nõ eſt; quia decretum illud Leonis Pontificis Max. non eſt vbique receptum, nec velut lex vniuerſalis obſeruatur; quod ſi ipſi propria authoritate eos punire decreuerint, aut pœna perpetui carceris, aut condemnatio ad triremes erit imponenda, productis prius tanti criminis reis in publicum ſpectaculum, vt coram omnibus eorum facinus publicetur. Ita Eymericus in 2. parte Directorij Inquiſitorum, in 12. modo proceſſum fidei terminandi, num. 209. pag. 539. colum. 2.

Quibus aſsimilari poſſunt illi teſtes, qui licet non de formali hęreſi depoſuerint, grauiſsimum & irreparabile damnum intulerunt, horrendaque facta vel dicta contra aliquem falſo affirmarunt, ex quibus vehemens hęreſis ſuſpicio orta fuit.

Quòd ſi teſtes leuiter nocuerint, mitiori pœna arbitraria plecti ſolent teſte Zanchino in tract. de hęret. c. 14. Quę frequentiſsimè imponi ſolet, vt infami tegumento, induti, in publicum ſpectaculum, vel fidei actionem producantur, & eorum crimine publicato, fuſtibus cęſi, vel in triremes, vel in exilium, prout qualitas commiſsi criminis poſtulauerit, mitti ſolent. Simanch. d. titulo 62. num. 91.

Et quod de teſtibus falſis ſcripſimus, locum obtinet in illis, qui donis, precibus, aut precia teſtes, vt falſum teſtimonium proferant, corrumpũt; imò plus delinquere iſti videntur, quia prius habent nocendi animum. Idem in eo qui mandauit, l. is damnum, ff. de reg. iur. vbi Dec. Cagnol. & alij interpretes Simanch. d. tit. 62. num. 99.

A *Clericus falſum teſtimonium proferens coram iudice factis, ab eo puniri non poteſt.*

Non poteſt puniri per eum. Adde Bart. in l. D. Pius, ff. de falſ. Paul. de Caſt. in l. nullum. C. de teſt. quam opinionem communem eſſe teſtantur Curt. iun. in l. 1. num. 23. ff. de iud. Ioan. Long. in repet. l. Imperium, num. 142. ff. de iuriſd. omn. iud. Roland. à Valle, qui multos allegat, conſil. 12. num. 48. volum. 2. Capic. deciſ. 2. num. 13. D. Couar. in pract. q. c. 18. num. 8. D. Anton. Pand. in l. tranſigere, num. 112. C. de tranſact. Boſſ. in pract. crim. tit. de falſ. num. 10. Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. q. 38. verſic. ſed hic quero, & hanc opinion. magis communem eſſe teſtantur Marantha in ſpec. aur. aduoc. 6. parte, in tit. 12. actu, num. 4. & Matth. de Afflict. dicens, eam tutiorem eſſe deciſ. Neapol. 230. Ioan. Grat. in reg. & fallen. reg. 9. num. 6. Quamuis gloſſ. Cin. Bald. & Salic. in d. l. nullam, contrariam opinionem

profeſsi

professi fuerit, & Fed. consil. 93. eamq; apud Gallos seruari testatur Guil. Benedict. in c. Rainutius, de testam. in verbo, *& vxorem nomine Adelasiam,* num. 434. Sed nostri authoris opinio verior est, & communior, & sequenda. Quam vltra supra allegatos communiorem opinionem esse profitetur, doctiss. D. Didac. Sahagun, qui in inclyta Salamanticensi Academia vesperorum cathedram iuris Pontificij magno cum nomine moderatur, in elegantissima illa & omnibus numeris absolutissima relectione, text. in cap. fin. de sequestratione, nu. 91. Benè tamen poterit sęcularis Iudex in ciuili causa cognoscere, de falsitate quam coram eo clericus commisit, non quidem ad effectum puniendi ipsum, sed tantum expediendi causam, quę coram ipso controuertitur, quòd omnes fatentur, vt asseuerat D. Couar. d. c. 18. in vltimis verbis.

Doctor Didac. Sahagũ laudatur.

Si autem laicus falsum testimonium coram Iudice Ecclesiastico protulerit, poterit ab eo, necnon à sęculari iudice puniri, inter quos locus est pręuentioni, ita tenet Matth. de Afflict. decis. 219. vbi testatur, ita in facti contingentia decisum fuisse in sacro Neapol. Concil. & idem sequuti sunt Couar. & Clar. in locis nouissimè allegatis, & sic non semel decisum vidi.

Nec illud prętermittendum erit, quòd sicut iudex Ecclesiasticus ob offensam eius dignitatem ex periuro contra laicum cognitionem habet: idem asseuerandum censeo, si à laico contumelia afficiatur, & hęc iniuria procedit ex ea causa, quę coram eo pendet, vt nouissimè scribit Doctor Segura in Director. iud. Eccles. 2. part. c. 6. num. 10. Veluti si quis Iudici irreuerenter loquatur, dicendo ei Tu, aut Vos, in locis in quibus non viget talis consuetudo, vel nimio contemptu coram eo comparet, aut si cum arrogantia aut digito erecto tendit ad eius faciem: de quibus & alijs contumelijs differit Puteus in tract. r. syndicat. in verbo, notorium iudici, num. 11. fol. 182.

Laicus falsum testimonium coram Iudice Ecclesiastico dicēs ab ipso, necnō à sęculari puniri potest. Iudex Ecclesiasticus procedit cōtra laicos eum contumelia afficientes ratione causa, qua corā eo pendet.

* Quòd si clerici in hoc deliquerint absque sacrilegij labe, vel alterius pœnę metu à sęcularibus iudicibus capi possunt, & suis iudicibus sunt remittendi, tradit Cassan. in Consuet. Burg. glos. in rubr. *de iustices,* circa fin. dicens, quòd clericus qui irreuerenter loquitur coram iudice sęculari, potest capi, & in carcerem detrudi.]

Pari ratione idem iudicandum existimo, quando laici litigantes corā iudice Ecclesiastico, seipsos contumelijs & iniurijs afficiunt, vel si immoderatè & excessiuè loquantur, vel sint insolentes, aut coram Iudice vociferentur, not. Bart. in l. librarius, ff. de reg. iur.

Forma verò procedendi & puniendi ea ex irreuerentię qualitate mensuranda erit. Nam aliquando expedit, vti verbali correctione, aliquando multa seu carceris pœna, & hoc frequentius summatim in fine processuũ faciendum est, & procedi debet tanquam in notorijs. Quia crimen omne commis-

Forma quę seruari debeat in criminibus irreuerētia.

commissum coram iudice pro tribunali sedente, notorium dicitur & iudiciarium ordinem non requirit, not. Lucas de Penna in l.quoties, C. de dignit.lib.12. Paris de Puteo, vbi iam allegaui. Hoc de actu irreuerentię puniendo à iudice Ecclesiastico; si verò aliud grauius crimen interuenerit, vt seueriori pœna plectatur, seculari iudici remittendum est.

HOMICIDÆ. Cap. XCVII.

1 *Clericus homicida qualiter puniatur.*
2 *Priuatio beneficij contra clericum homicidam ipso iure non infligitur, sed per sententiam.*
3 *Clericus homicida in quibus causis ab ordinaria criminis pœna exe-misetur.*

HOmicidum quidem inter grauiora & horribiliora crimina computatur, vt not. Abb. in c.cum contingat, in colum.6. de foro compet. per text. in cap.quęsitum, de tempor.ordin. Et in cap. Inquisitionis, de accusat. & in c.miror, 50.dist. Ideo † clericus homicida deponendus est, vt
1 in cap.presbyter, 81.dist. quod est ex Canonibus Apostolorum, & in cap. cùm non ab homine, de iudic. & in c.Inquisitionis, in principio, de accus. Committitur autem homicidium per clericum, facto, præcepto, consilio, linguá, siue adhortatione, & in quocumque istorum casuum deponendus est, vt not. glos. in cap. sicut dignum, de homicid. in §. Clericos, in verbo, consilium, per iura de quibus ibi. Quam quidem gloss. bene nota, quia magistra est in materia huius cap. Et post depositionem detrudendus in monasterium, vt probatur in d.cap. cum non ab homine, iuncto c. Tuę, de pœnis, & voluit per eadem iura Ioan. de Anan. in cap.1. penult. colum. de patr. qui filios occider. & probat apertè text. in d.§. Clericos, ex quo insuper benè colligitur, quòd ista detrusio non debet esse perpetua, nec lōgi temporis, cum ibi Roman. Pontif. disponendo contra homicidas illius sancti viri Thomę Archiepiscopi Cantuariensis iubet clericos delinquentes perpetuò depositos recludi in monasterium, vsque ad septēnium, vel quinquennium; verum est tamen, quòd ille, §. Clericos, disponit in clericis, qui consilió perpetrarunt homicidium, qui licet eadem depositionis pęna puniantur, qua & occidentes actu, si clerici essent: tamen nemo dubitat in reclusione non ita in diuturna pœna puniendū consilium prębentem, sicut verè occidentem. Intellige tamen supradicta, quando iniustè & voluntariè est commissum homicidium, secundum Hostiens. in
2 Summa, de homicid. §. qua pœna, versic. Et hoc intelliges. Item † etiam pręter hoc clericus priuandus est beneficio per sentētiam: quia homicida

non

non est priuatus beneficio ipso iure, [a] vt voluit Innoc.in c.cùm nostris,de a
concess.prebend.quod sequitur Bald. in l.cum fratrem, C.de his, quibus vt indig.& Philip.in c.sciscitatus, 1.col.de rescript.& in c.ex parte,lo 1.colum.1.eod.tit.Philip.Decius consil.166.in princ.in 1.volum.consil.incip. Ego Philippus.Et hanc opinionem dicũt teneri communiter Anan.& Felin.in c.Inquisitionis, 1.colum.de accusat.& eandem etiam opinionem sequitur Prępos.in c.Studeat, 50.distinct.in colum.finali,post Gemin.& respondet ad rationes Archid.ibi, & allegat Ioan.de Imola, in d.c.Cum nostris, dicentem, quòd opinio Innocent.contra Archid.tenetur communiter. Et vide etiam Anton.Corset. in suis Singularibus, in verbo, sententia, el 2. vbi dicit,quod opinio Innocent.communiter tenetur; & respondet ad aliqua iura, quę in contrarium videntur vrgere quamuis Barbat. in cap.Cùm non ab homine, de iudic.in col.2.ad fin.teneat, quod committens homicidium est priuatus beneficio ipso facto, per text. quem dicit ad hoc formalem in c. Ex litteris, de excess. prælat.iunctis alijs iuribus, de quibus per eum. Et aduerte,quòd licet Episcopus possit cum homicida etiam voluntario misericorditer dispensare, [b] vt est text. not.in c. 2. in b
fine, de cleric.pugn.in duel.& in cap.studeat, 50.distinct.per quę iura, & per ea quę notat Innocent.in c.2. de cleric.non ord.min.ita tenet Staphileus in tractat.de Gratijs expectatiuis, fol.78.versic.Potest tamen Episcopus. Si autem aliquis impetraret beneficium conferendum sibi in euentum priuationis, non posset amplius cum eo Episcopus dispensare [c] etiã c
ante litis pendentiam, ex quo impetranti iam est quęsitum ius ad rem, prout singulariter tenet Domin.consil.105.in finali colum.quem ad hoc refert Staphileus, vbi supra. Crędererem pręterea, † in ista materia,clericum in his casibus excusari à pœna ordinaria homicidij, in quibus laicus homicida excusatur à pœna mortis,[d] quorum viginti & quinque enumerat Hippolyt.in l.1.ff.ad leg.Cornel. de Sicar. à 1.col.vsque ad 14.& quadraginta quinque ponit Iacob.Bou'en, in repet.§.famosos, l.capitalium, ff.de pœn.fol.36. vsque ad finem. 5 d

ADDITIO.

I *Pso iure*. Adde Cardin.in Clement.Constitutionem,§.ceterum,in fine, de elect.Archid.in c.scripturis.8.q.1. Abb.in c.vlt. not pen.de excessib. prælat.Anchar.in Reg. Peccatum, 1.oppos.de reg. iur. in 6.Felin. in c.sciscitatus,col.1.& in c.2.col.3.de rescript.Capel.Tolos.q.267. quam opinionem communẽ esse fatentur insignis Mart.Nauar.in Man.c.27.nu.249. & in c.si quando, 9.except.de rescript.Alciat.in c. non ab homine, nu.16. de iud.Gomes.in c.1.nu.7.de rescr.& in c.2.n.41. de Cõst.lib.6.& in Reg. Cancel.de annali possess.q.42. D.Couar.in Clem.Si furiosus,2.par.relect.

A *Clericus homicida non est ipso iure beneficio priuatus*

§.3.num.6.de homic.Cels.in addit.ac Collect.in c.cum dilecti, de accusat. Petr.Foller.in pract.crim.fol.276. num.37. Iul.Clar.lib.5. Recept. Sent.§. homicidium. Hippolyt.in pract.crim.§.postquam, num.41. & consil.52. Thom.Ferra.consil.44. Nicol.Plou.in tractatu de irregul. Reg.44. nu.30. Author noster, in doctrina magistr. doctr.120. incip. Homicida. Petrus Abiax.in d.relect.2.par.c.30.Ludou.Montal.in tractatu de reprobat.sent. Pila.artic.2. num.3. Modern.Paris.in Reg.Cancel.Regul.de infirm. resig. num.162. Petr.Placa.lib.1.Epitomes delictor.c.11.num.2.

* Petrus Rebuff.in praxi, tit. de mod. amittendi benef. num.5. Ioan. à Silua, de benef. 3. parte q.2.num.9. Quam opinionem testatur esse magis communem Bursat.consf.14.n.18.vol.1.) Et equidem in simplici homicida, qui animo deliberato homicidium non perpetrauit, opinio hęc ab omnibus recipitur, vt fatetur Ioan.Igneus in l.necessarios, §.non aliàs, 1. lect.nu.13. ff.ad Syllanian. Sed in homicida, qui deliberato animo homicidium commisit, multi contrarium tenuerunt, inter quos Anchar. cons. 158.col.3. Abb.in c. at si clerici, col.3. nu.39. de iud. Felin.in c.inquisitionis, num.5. de accusat. & ceteri multi, quos longum esset recensere; dicit tamen Ioan.Igneus in loco nouissimè allegato, quòd omnes penè Canonistæ & Legistę contrarium teneant, & opinionem contrariam veriorem & communiorem esse fatetur Hieron.Gabr.in consil.196.num.4.

Clericus homicida, lite pendente, suo beneficio renunciare nō prohibetur.

Qua ratione potent clericus interim adhuc pendente lite, & accusatione, eidem beneficio renunciare, priusquam condemnetur, gloss.celebris in cap.2. in verbo, finita, vt lite pend.in 6.quam Doctores ibi approbant, & Felin.in d.cap.inquisitionis, de accusat.Philip. Probus. in addit.ad Ioan. Monach.in cap.Alma mater, de sent.excomm.lib.6. nu.6. Petrus Rebuff. in tractatu de pacifico possessore, num.261. Gomes.in Reg.de annali possess.q.42: nu.3. Ferra.caut.44. Barthol.Cassan.consil.44. nu.22. Quę quidem opinio communis est, etsi nouissimè ab ea recedat Morder. Paris.in Reg.Cancel.18. num.55. quando talis renunciatio fieret in fauorem certę personę, Cuius meminit Dominus Couar.in d.Clement. Si furiosus, 2. parte relect.§.3. nu.7. dicens, quòd opinio hęc fortasis est de iure verior, & equior, ob fraudem, quę manifesta videtur; tandem non audet decidere, sed relinquit cogitandum.

* Ego quidem minimè auderem à communi opinione recedere, secundum quam sępissimè iudicatum est in supremo Romanę Curię pretorio, vt testantur Robert. Lancel. in tractat.de attentatis, 1. parte capit.5. num.7. Petrus Andr. Gambara de authorit.Legati à latere, lib.10. num. 537. Flam. Paris.de resign. benefic.3. parte, quęst.16.nu.8. Parisiensis Senatus ita obseruauit, teste Roffiniac.de benef.c.20.nu.5. Ex quo fit, quòd accusatus pendente accusatione potest permutare. Nauarrus consil.2.tit.

de accusat. & est communis opinio, vt refert idem Flamin.Paris.d.q.16.

De iuris tamen rigore (prout nonnulli arbitrantur) non tenetur superior renunciationem hanc admittere, sed poterit supersedere, donec causa fuerit definitiuè iudicata, ex doctrina Barbat. consil.11. num.18. volum.1. Dominic. consil. 105. Boer. decisione 2. num. 5. Petrus Rebuff. in comp.de alien.bonor.Ecclesię, pag. 2. num. 4. Tellius Ferdinand. in l.4. Tauri, num.64. Vide tamen quę dixi supra, cap.91. litera C, vbi ab hac opinione recessi.

Sunt etiam qui censet effectum huius renunciationis impediri, si quis prius à Summo Pontifice beneficium clerici homicidæ impetrauit, in euentum priuationis, quod tenuit Domin. d.consil.105. existimans renunciationem hanc nullam esse, nec ex ea impediri, quòd lis agitetur, ita vt si priuationis sententia sequatur, renunciatio præcedens inutilis fit; quem sequitur noster author hoc c.nume.3. Contrarium tamen ex d. Gloss. in d.cap.2. probat glos.in Reg.Cancellarię, 27. col.4. Barthol.Cassan.consil. 44. num.2. Ioan.Staphil.de litter.gratię & iustitię, fol.64. Aufrer. in Capella Tolos.decis.436. quorum opinionem magis communem esse testatur Couar.d.§.3. num.7. quem vide.

Nec desunt, qui autument hanc beneficij renunciationem inualidam esse, quando fit data scientia prioris impetrationis, ex eo quòd in fraudem facta esse censeatur, cap.2.de renunc.in 6. Anton.de Butrio, consil.1. colum.43. Sequitur Felin.in c.in nostra, nu.38.de rescript. Aufrer.d.decis. 436. Sed opinio hęc vera non est, nec iure fulciri potest: nam is qui renunciat, iure suo vtitur, & ideo nullam fraudem committit, sibi, vel amico consulens, in d.verò cap.2. fraus ex eo colligitur, quod non vt sibi consuleret, sed vt impetranti noceret, beneficio renunciauit, alijsque non leuibus coniecturis interuenientibus. Ideo merito Anton.de Butr. opinionem falsam esse docet D.Couar.vbi supra.

* Quamuis Anton. sequatur Boer.decis.205. num.8. Lancel. de attent. capit.5. num.10. Gamb.de authorit. Leg.à latere, lib.10. de dispen.num. 336. quam opinionem communem esse testatur Flamin.Paris.tit.de resignat. benefic.3. par.lib.q.16. num.35. fundamenta tamen doctissimi D. Couar.neruosissima sunt, nec auderem ab eius opinione recedere.]

Ex quibus omnibus sequitur, clericum homicidam omnes beneficij sui fructus suos facere, donec per sententiam priuetur, nec eos restituere tenetur, sicuti Felin. omnium diligentissimè explicat, in c.de quarta, num.33. de præscript. Nicol. Boer. decis.98. num.4. Ioan. Igneus in d. rep.§.non aliàs, num.14. Domin.Couarr.in 4.Decretal. 2.par.capit.6.§.8. num.7. quicquid in contrarium voluerint Bald. Ang. Paul. de Castro, in l. prędonis, ff.de petit.hęred.& Paul.in d.l.1.C.de his quib.vt indig. Hippol. *Clericus homicida pendente accusatione, fructus beneficij suos facit.*

Sing.525. Auton. de Burg. in c.ad nostram, colum.11. de empt. & vend. dit.Ripa, in l.vltima, quęst.46. C.de reuoc.donat.

Notatu tamen dignum est, quod licet clericus homicida prius acquisita beneficia retineat, donec priuetur, non tamen poterit de nouo beneficium acquirere, sine dispensatione; ita videtur sentire Innoc.in d.c.cum in nostris, vbi Anton.colum.7. censet, quod per modum collationis homicida potest beneficium acquirere, nō autem per viam electionis; ideq; asseuerat tenere Calder.in c.querelam, de iureiurand. Milis in Repertor., in verbo, irregularis, versic.irregularis, vt homicida.Paris.consil.36.nu.40. volum.4. Albert.Trot.de vero & perfecto cler.lib.2.c.26.nu.9.circa quod vide Martin.Nauar.in Manuali Confessor.c.27.nu.149.

Procedit equidem Innoc.& communis sententia, in casu in quo loquitur, nempè, in clerico, qui iam beneficium quęsitum habet, secùs autem, si solum haberet ius ad rem, per expectatiuam gratiam quęsitum, quia huiusmodi ius expirat, per irregularitatem contractam ex homicidio, vel alia causa, quod pingui Minerua declarat Martin.Nauar.in d.c.si quando, except.9. fol.33.

B *Dispensare*. Adde quod opinio hęc intelligenda est, cum homicida voluntario, quo ad simplex beneficium obtinendum, vt tradiderunt Felin. & Socin.in d.c.ad audientiam, de homicid.Ioan. Staphil. de litter.Gratiæ & Iustit.fol.78. qui secùs esse existimat, quo ad beneficium curam habēs animarum, argum.text.in c.1. de fil.presb.lib.6. Quamuis Ioan.de Anan. in c.2. de cleric.pug.in duello, teneat, hoc casu Episcopum posse dispensare, & hoc, quo ad beneficia; at quo ad ordinis ministerium, ad tollendū irregularitatis vitium ex homicidio contractum, solus Romanus Pontifex dispensare poterit; ita tenuerunt Innoc. Hostiens. Abb. Socin.nu.95. in capit.sicut dignum, §.fin.de homic.Siluest.in Summa, in verbo, irregularitas, ad finem. Albert.Trot.lib.2.de vero & perfecto clerico, c.26.Ferra. Cautela 44.Quorum opinionem communem esse fatetur Villad.de irregul.c.finali. Quę dispensatio difficilimè obtineri solet, nisi is eam impetret, qui religiosus est, vel esse velit in aliquo Mendicantium Ordine, vt testatur Ludou.Gomes.in tractatu de expect.num.88. & Ioan.Staphil.de litter.Gratię, fol.193.col.2. Qui etiam referunt, solere Romanum Pontificem cum voluntario homicida etiam publico, quo ad altaris ministeriū dispensare, hac quidem lege, quòd intra triennium minimè de altari ministret, & deinde extra locum vbi homicidium commissum fuit.

Episcop⁹ verū possit dispēsare cum homicida quo ad ordines aut beneficia

Quod locum habet etiamsi homicidium fuerit casuale, quia cum tali homicida, vt sacris ministret, vel ad sacros ordines promoueatur, solus Papa dispensat, tenet Abb.in c.continebatur, de homic. Doctores vbi latè Socin.nu.95.in d.c.ad audientiā, de homic.Regia lex 51.tit.6. p.1. Episcopus

vero

verò bene dispensare potest, cum quocumque homicida, vt in minoribus ordinibus iam susceptis possit ministrare. Ita Innocen.Hostiens.Ioan. Andr.Cardin.& omnes, in d.c.2. de cleric.pugnant.in duello, hoc ex illo textu colligentes, quorum opinionem magis communem esse fatetur D. Couar.in Clem.Si furiosus, 2.parte, §.3. nu.5. quæ solum procedit in homicida casuali, non verò in voluntario. Abb.in d.c.2. Anan.in cap. ad audientiam, vbi Felin.colum.fin.& Socin.num.95.

Hodie autem Sacrosanctum Concilium Tridentinum, sess. 14.cap.7. de reformat. sancitum est, quod is qui homicidium voluntarium commisit, etiamsi occultum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines sit promouẽdus, nec illi aliquod Ecclesiasticum beneficium conferri possit, etiamsi careat animarum cura. Si verò homicidium casuale, fuerit, vel vim vi repellendo, perpetratum fuerit, casu quo dispensatio concedenda sit, tam ad sacrorum ordinum & altaris ministerium, quam ad beneficia & dignitates, & ea committenda est Ordinario, aut ex causa Metropolitano, seu viciniori Episcopo, qui non nisi causa cognita, & verificatis precibus, dispensare potest. Et sic Sacrosanctum Concilium tollit facultatem Episcopis concessam; qua poterant dispensare, etiam cum homicida voluntario, quoad ministerium altaris, in susceptis ordinibus, si is omninò occultus esset. Ita Archid. in capitulo de his, 56.distinct. Ancharan.in Reg. peccatum, colum.3. de reg.iur.lib.6. Federic.consil. 168. Quibus suffragatur text.in capit. nisi cum pridem, de renunc.versic. *Si tamen culpa latet*, quam opinionem non solum quo ad susceptos, sed suscipiendos ordines, sequitur Angel. in Summa, in verbo homicidium, 5.quæstione 1. eam colligens ex Abb.in capitulo ex tenore, colum.3. de tempor.ordin. quam sequitur Alphons.à Castro, religione pietate, & litteris insignis, lib. 2. de potest.legis pœnal. c.vltimo. Quamuis D.Couar.(sub dubio tamen fortè) asseueret, Concilij decretum illud, intelligi posse in homicidijs, quę licet occulta sint, probari tamen possunt, & ea ratione non sunt omninò occulta; & sic innuit, in omninò occultis, quę nullis testibus probari possunt, nec aliter quam per propriam confessionem, Episcopum posse dispensare, remaneatq; in hoc ius commune intactum. Sed quod ante Concilio Tridentino etiam in occultissimo homicidio, necessaria sit summi Pręsulis dispensatio, tenet Simon Maiolus de irregularitate, lib.5.c.48. numero finali, quod verius censeo.

Concil. Trident. Sess. 14. ca.7. de reform. interpretatur.

Et vide Concil.Trident.Sess.24.c.6. de reformat. vbi Episcopus dispensare permittitur in foro conscientię, in omnibus irregularitatibus & suspẽsionibus, ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & alijs, deductis ad forum contentiosum.

* Erit sanè homicidium v: Episcopus iuxta formã Concilij possit dispẽ-

 sare

sare quando non animo deliberato nec inito consilio, sed ex accidenti, & superueniēti casu perpetratum est, nempè, ex rixa, vel inimicitia, ex iniuriosis verbis contracta; ex Cardin. Caietani egregia sententia 2. 2. q. 65. attic. 8. in resp. ad tertium, cum his verbis inquit: Quantum famam ad authoritatem dispensandi in irregularitate multum refert, quia priuilegiati quibus concessum est dispensare cum irregularibus, nisi sit ex homicidio voluntario contracta irregularitas, possunt dispensare cum irregularibus propter homicidium casuale, quamuis culpabile, siue dando operam rei licitę, siue debita adhibita diligentia, siue dando operam rei illicitę. Hactenus Caietanus. Ex cuius verbis patet, Episcopum hoc constituto casu posse dispensare. Et opinionem hanc tenet Dominicus Perez, in rubr. tit. 13. *de los homicillos*, lib. 8. Ordinam. num. 256.

C *Episcopus dispensare.* Adde quod istam opinionem Dom. Perez quam author hoc cap. refert, & sequitur, supra reprobaui, quę eo casu vera esse potest, quando in primis litteris impetrationis, ea Clausula apposita esset, quod renunciatio lite pendente ab ipso priuando facta, cedat in vtilitatem ipsius impetrantis; cuius Clausulę meminit Ioan. Staphilęus de litter. Gratię, fol. 64. Probus in addit. ad Ioan Monach. in d. c. Alma mater, Quę Clausula concedi solet, post primam priuationis sententiam, non antea, quod in d. loco, Stephanus testatur.

D *A pœna mortis.* Adde plures alios casus, in quibus homicida à pœna mortis excusatur, quos congerit Ioan. Neuiz. in Silua nupt. libro 1. fol. 18. vsque ad 20. Felin. in c. querenti, el 2. de offic. deleg. Lucas de Penna, in l. si apparitor, C. de cohortalib. lib. 12. Ias. in l. debitoribus, num. 15. ff. de re iudic. Ioan. Monto. in promptuar. iur. in verbo, mors, quo loco septem casus scribit, & vide Cosm. in Pragmatica sancti Galli, tit. quomodo officium Diuinum sit celebr. §. statuti, in gl. incip. *Inclinet*, fol. 206. Ioan. à Villam in l. Diuus, num. 104. de Sicar. Additionator Abb. in c. sanè, de celebr. Miss. Ludou. Carr. in pract. crim. fol. 121. Anton. Gomes. in tract. delictor. c. 3.

Plures sunt casus quibus homicida à pœna mortis excusatur.

VENEFICI. Cap. XCVIII.

1 *Clericus veneficus qualiter iure Pontificio puniatur.*
2 *Veneni praparatio, animo occidendi contingens, an sit punienda morte non sequuta.*
3 *Huius criminis attrocitas quanta sit, latè deducitur.*

1 Clericus qui † veneno quenquam occidit, pręter id quod in pœnam homicidij de qua supra, incidit, quia verò grauius delinquit quam simplex homicida, dignè post depositionē grauiori detrusione & lōgiori punien-

puniendus est. Plus enim est veneno hominem necare, quam gladio, vt in l. 1. C. de malef. & mathe. Vnde dicunt Bartr. & Bald. in l. nemo, C. de summa Trin. & fide catholica, quod qui veneno occidit, dicitur proditoriè occidere: [a] quod refert Ioan. de Anan. in cap. 1. colum. 1. de homicid. Et idem dicit Bald. in l. cum fratrem, de his, quibus vt indig. vt refert idem Anan. in c. 1. columna 1. de homicid. Et idem dicit Bald. in l. cum fratrem, de his quibus vt indign. vt refert idem Anan. in c. 1. in 3. colum. in fine de sortil. & Decius in c. quę in ecclesiarum, col. 5. n. 14. de Constit. qui alia allegans, infert ad statutum. Ex quo dantur aliqua specialia in occidēte, † veneno, quę nō militant in homicida simplici, vt ibi per eos. Et huius tam execrabilis delicti odio, crederē etiam quod clericus qui venenum emit, vt daret alicui, & id parauit, ac per eum non stetit quo minus exhiberet, eo etiā nō propinato eadē pęna puniatur, ac si dedisset, [b] iuxta sententiā Bart. in text. ibi, in l. 1. in fine ff. ad l. Pōp. de parric. cuius meminit Io. de Anan. in Rub. de patr. qui fil. occid. circa princ. & Felin. in tract. Quādo conatus puniatur, col. 2. n. 9. vers. fallit 5. licet Bart. ibi seuerius hoc dicat, & non curet, an stet per emptorē veneni, vel non, quo minus occidat. Quod pręcipuè magis locum sibi vendicat in his Hispanię Regnis: cum per l. 7. tit. 8. part. 7. taliter emens venenum, vt homicida puniatur, [c] Nec hoc alicui videatur crudele, cum tanta sit huius facinoris nequitia: † sufficit namque hominibus inter tot armorum genera natis, mortem ipsam formidare, absque eo quod in ipso cibo & potu (sine quibus viuere impossibile est) mortis timor misceatur. Quid enim miserabilius est, quam vno eodemque tempore, cum spe viuendi, & timore moriendi, cibum sumere? Vnde vt tantum scelus ex mentibus hominum euellatur, nulla pœna iniustè potest statui. In vna pręterea huius delicti specie debent Iudices seuerius animaduertere, si quando forsan compertum habuerint, clericum aliquem occidisse, vel occidere procurasse alterum veneno in calice propinato; neque arbitretur quispiam, hoc tam nefandum scelus nusquam accidisse: [d] Intellexi ego & temporibus istis, clericum clerico, & religiosum religioso, in calice, dum sacra mysteria celebrarent, miscuisse venenū, quamuis diuina misericordia, aut debilitate veneni neminem mori contigerit. Quis enim in tantum nefas committentes non inuehatur, qui cum ipso vitę ęternę poculo saluberrimo, temporalem miscent interitum, qui insuper cum ipso redemptoris sanguine preciosissimo, quo cunctorum animę redemptę sunt, necem corporum inuoluunt? Hoc equidem abominabile scelus, pœna traditionis Curię sęculari, ex noua Ecclesię, aut Roman. Pontifices declaratione puniendū dignissimè censerem, [e] vbi de dilectione Dei & proximi, mandatum, in quo tota lex pendet, infrigitur. Et alicui vnquam Iudici citra ecclesię declarationem

propter criminis enormitatem, opinio Ancharani & Abb. de qua in capit. sequ. latius tractabimus, iusta & sequenda videbitur in hoc tali facinore potius quam in aliquo alio, locum habere poterit.

ADDITIO.

A Proditoriè occidere. Adde Alexand. consil. 145. num. 6. lib. 7. Ludou. Car. in practica crimin. §. homicid. fol. 34. Boss. in delictorum tractatu titulo de homicid. num. 14. pag. 202. Hipp. in rubr. de Sicar. n. 3. Ant. Gom. in 3. tomo c. 3. n. 7. qui pro hac opinione allegat Regiam l. 16. tit. 23. par. 3.

B *Ac si dedisset.* Adde vt melius nostri authoris traditionem, & quod diffuse nimis Doctores diuersis locis tradiderunt, perfectioris interpretationis causa tradamus, duo à nobis Casus sunt constituendi.

Tentans aliquem veneno occidere quando ordinaria poena puniatur.

Primus, cum quis tentauit alium veneno occidere, & ea ratione, venenum emit, sed non propinauit, quia forte poenituit, vel fuit impeditus, equidem poena extraordinaria, Iudicis arbitrio plectendus est. Bald. cons. 443. lib. 3. Ang. in l. 1. §. fit iniuria. ff. de extraor. crim. Paris. cons. 167. n. 13. lib. 4. Crē. Sing. 49. Grā. decis. 2. nu. 7. & cōsil. 36. n. 19. D. Couar. in Clem. Si furiosus, 2. p. relect. n. 11. quo loco scribit, hoc casu intelligendam esse eam consuetudinem, quā toto terrarum orbe vigere Doct. testantur, nēpè, conatum ad effectum minimè productum non puniri: intelligendum quidem est, de conatu remoto, vt is non puniatur ordinaria criminis poena, sed extraordinaria.

Secundus casus est, cum quis ad actum proximum accessit, vt quia venenum propinauit, sed venenatus adhibitis medicamentis, mortem effugit, is ordinaria poena plectendus est. Ita intelligendus est author noster, & Doctores ab eo allegati, & D. Couarru. d. nu. 11. qui tradiderunt in his atrocioribus criminibus, conatum actui proximum, ordinaria poena puniri, & sic interpretatur gloss. in capit. 1. in verbo, ad mortem, vbi Bald. de presumpt. & sentit Boss. in d. titulo, de homic. numero 13. & titulo de mandato ad homicid. numero 14. & in Gallia sic receptum esse testatur Pap. lib. 23. Rapsod. arresto 1. & 2. Petrus Gregor. in 3. parte Syntag. iuris vniuersi, lib. 26. cap. 18. num. 18. qui multa in huius criminis detestationem diligentissimè scribit: Ex quo colliges, verba authoris nō percepisse Petr. Foller. in Pract. criminali Canon. 2. part. cap. 23. nu. 3. qui passim non pro ratione, sed ad ęmulationem carpere conatur.

C *Puniatur.* Adde text. in l. 3. ff. de Sicar. vbi Ang. & Hippo. de Marsil. & quo pacto hoc intelligendum sit, explicat Gregor. in d. l. 7. in verbo, *à sabiendas*, & Anton. Gomes. in lib. 3. delictorum, cap. 3. numero 9.

D *Accidisse.* Adde Furtum memorabili in Consuetud. Paris. 1. parte tit. 1. in princ. n. 99. qui scribit Imperatorem Robertum vtriusq; Sicilię Regē, die

die 15. Augusti anno 1313. sceleſtiſsimo mortis genere, nempè Euchariſtia intoxicata interfectum fuiſſe.

Digniſſimè cenſerem. Hodie ſanè quod author noſter deſiderauit, Sanctiſsimus Pontifex Sixtus V. nouiſsima Conſtitutione definiuit, aduerſus clericos qui venenis medicamentis, potionibus, vel alijs modis abortus maturi ſiue immaturi, animati, ſiue inanimati fętus electionem procurauerint, vel venena, aut potiones, ne mulieres concipiant propinauerint, vel conſilium prętiterint, deponendi, & degradandi ſunt à Iudicibus Eccleſiaſticis à quibus ſęculari Curię poſtea tradendi ſunt, vt capitalem pœnam patiantur. Aliæ etiam pœnę contra clericos, & laicos dicta Conſtitutione continentur, quam quia locus iſte expoſcit, in ſtudioſorum gratiam huc adſcribere conſtitui.

SANCTISSIMI D. N. SIXTI
Diuina prouidentia, PP. V.

Contra procurantes, conſulentes, & conſentientes quocunque modo abortum.

CONSTITVTIO.

SIXTVS EPISCOPVS SERVVS ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

EFfrenatam perditiſſimorum hominum contra Diuinæ legis præceptum de non occidendo peccandi audaciam atque licentiam, ſanctiſſimis Legibus, varijsq; Conſtitutionibus ſæpius repreſſam animaduertentes, cogimur nos quoque in ſupremo iuſtitiæ throno à Domino conſtituti, iuſtiſſima ratione ſuadente vetera iura partim innouando, partim ampliando, eorum etiam immanitatem pari pœna propoſita coercere, qui immaturos fœtus intra materna viſcera adhuc latentes, crudeliſſimè necare non verentur. Quis enim non deteſtetur tam execrandū facinus, per quod nedum corporum, ſed quod grauius eſt, etiam animarum certa iactura ſequitur? Quis non grauiſſimis ſupplicijs damnet illius impietatem, qui animam Dei imagine inſignitam, pro qua redimenda Chriſtus Dominus noſter pretioſum ſanguinem fudit, æternæ capacem beatitudinis, & ad conſortium Angelorum deſtinatam, à beata Dei viſione excluſit, reparationem cæleſtium ſedium quantū in ipſo fuit impediuit, Deo ſeruitium ſuæ creaturæ ademit? qui liberos prius vita priuauit, quam illi à natura propriam lucem accipere, aut ſe materni cuſtodia

S. Aug. lib. 1. de nupt. & concup. c. 115. Exod. c. 21.

ſtodia

stodia corporis ab efferata sæuitia tegere potuerint. Quis non abhorreat libidinosam impiorum hominum crudelitatem, vel crudelem libidinem, quæ eousque processit, vt etiam venena procuret ad conceptos fœtus intra viscera extinguendos, & fundendos, etiam suam prolem prius interire, quam viuere, aut si iam viuebat, occidi antequam nasci, nefario scelere moliendo: Quis denique non damnet grauissimis supplicijs illorum scelera, qui venenis, potionibus, ac maleficijs mulieribus sterilitatem inducunt, aut ne concipiãt, neuè pariant maleficis medicamentis impediunt? Maleficos, inquit Dominus ad Moysen, non patieris viuere: nimis enim impudenter contra Dei voluntatem se opponunt, qui, vt S. Hieronymus ait, dum natura recepit semen, receptum confouet, confotum corporat, corporatum in membra distinguit, dum inter ventris angustias Dei manus semper operatur: idemque corporis creator & animæ est, impiè despicit bonitatem figuli, id est, Dei, qui hominem plasmauit, fecit & voluit, siquidem vt S. testatur Ambrosius, vnius est Dei dare liberos, propagatores generis, Diuinum donum est fœcunditas patientis, eodemq; tempore diro hoc flagitio priuantur liberis parentes, qui generauerant. vita filij, qui generati sunt, matres coniugi, præmijs terra quæ ab his coleretur, mundus qui ab ijsdem cognosceretur, Ecclesia quæ deuota numero plebis aucta gauderet.

S. Hier. in Epist. contra Ruff.

S. Amb in Com. super Luca Euã. c. 1.

Vnde non immerito sexta Synodo Constantinopolitana sancitum est, vt personæ quæ dant obortionem facientia medicamenta, & quæ fœtus necantia venena accipiunt, homicidæ pœnis subijciantur: sed & ueteri Concilio Ilerdensi cautum est, ut qui conceptos ex adulterio fœtus necare studuerint, vel in ventribus matrum potionibus aliquibus colliserint, si postea pœnitentes ad ecclesiæ mansuetudinem recurrant, omni tempore vitæ suæ fletibus & humilitati insistant: si verò de clericis fuerint, officium ministrandi eis recuperare non liceat, omnesque tam Ecclesiasticæ, quam profanæ leges, grauibus pœnis afficiunt eos, qui in vtero matris puerperium interimi, aut ne mulieres concipiant, siue vt conceptos fœtus eijciant, nefariè machinantur. Nos igitur post repressam eorum temeritatem, qui matrimonij iura violare, & quantum in ipsis est vinculum indissolubile dissoluere præsumunt, quive turpioribus quibusdam incestis se inquinare non erubescunt, hoc quoque malum, quantum viribus nobis à Domino traditis contendere possumus, nostris temporibus exterminare volentes. Omnes & quoscunque tam viros quam mulieres cuiuscunque status, gradus, ordinis ac conditionis, etiam Clericos sæculares, vel cuiusuis ordinis Regulares, quauis dignitate & præeminentia Ecclesiastica vel mundana fungentes, qui de cetero per se, aut interpositas personas abortus, seu fœtus immaturi, tam animati, quam etiam inanimati formati, vel informati eiectionem procurauerint percussionibus, venenis, medicamentis, potionibus, oneribus, laboribusq; mulieri prægnanti imp sit s, ac

alijs etiam incognitis vel maximè exquisitis rationibus, ita ut re ipsa abortus inde secutus fuerit, ac etiam prægnantes ipsas mulieres, quæ scienter præmissa fecerint, pœnas tam Diuino quam humano iure, ac tam per Canonicas sanctiones, & Apostolicas Constitutiones, quàm Ciuilia iura aduersus veros homicidas, qui homicidium uoluntarium actu & re ipsa patrauerint, propositas & inflictas (quorum omnium tenores his nostris litteris, pro expressis, & ad verbum insertis, habemus) eo ipso incurrere, hac nostra perpetuo valitura Constitutione statuimus, & ordinamus, ipsasque pœnas, Leges, & Constitutiones ad casus præfatos extendimus. Eos verò qui clerici fuerint, omni priuilegio clericali, officijs, dignitatibus, & beneficijs Ecclesiasticis, quæ sic uacatura nostræ, & Sedis Apostolicæ dispositioni perpetuò reseruamus, ipso facto priuamus, & in futurum inhabiles ad ea suscipienda decernimus, adeo, vt illi, qui hoc delictum commiserint, non secus atque ij, qui sua uoluntate homicidium perpetrauerint, iuxta Concil. Tridentini decreta etiamsi crimen id nec ordine iudiciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, ad sacros ordines promoueri, aut in susceptis ordinibus ministrare nullo modo possint, nec illis aliqua Ecclesiastica beneficia, etiamsi curam non habeant animarum conferri liceat, sed omni ordine ac beneficio & officio perpetuo careant, necnon & illos, qui clerici non fuerint, & talia perpetrauerint, non solum pœnas incurrere supra narratas, sed etiam inhabiles ad ordines, & alia prædicta decernimus & declaramus. Volentes, quod hi, qui foro Ecclesiastico subiecti, vt præfertur, deliquisse comperti fuerint, per iudicem Ecclesiasticum depositi & degradati, curiæ & potestati sæculari tradantur, quæ de his illud capiat supplicium quod contra laicos verè homicidas per Diuinas leges, ac Ciuilia iura est dispositum. Præterea eisdem pœnis teneri omnino statuimus eos qui sterilitatis potiones ac venena mulieribus propinauerint, & quo minus fœtum concipiant, impedimentum præstiterint, ac ea facienda & exequenda curauerint, siue quocunque modo in his consuluerint, ac mulieres ipsas, quæ eadem pocula sponte ac scienter sumpserint. Quocirca mandamus uniuersis & singulis iudicibus ordinarijs, & delegatis, tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus, quibus contra criminum reos etiam quoad causas huiusmodi de iure vel ratione delicti aut personarum legitimè competet iurisdictio, ita tamen, vt inter eos præuentioni locus sit, ut in his delictis quæ ut plurimum in occulto perpetrantur, contra quoscunque non solum per accusationem, & delationem, verum etiam per inquisitionem, ac simplicem denunciationem procedant, ac ad illa probanda testes, aliàs de iure inhabiles, eorundem tamen Iudicum arbitrio habita ratione personarum, causarum, & qualitatum illarum, ac circumstantiarum quarumcunque admittant, ac in eos, qui culpabiles fuerint, prout per nos sancitum est, demum animaduertant.

Etsi aliquis, de hom. voluntario, vel casuali.

Insu-

Insuper vt immanissimi huius delicti grauitate non solum temporalibus, verum etiam spiritualibus pœnis prospiciamus, ac prouideamus, omnes & singulos cuiuscunque status, gradus, ordinis, vel conditionis existentes, tam laicos, quam clericos, sæculares, & cuiuscunque ordinis regulares, nec non mulieres sæculares, vel quemcunque ordinem professas, qui vel quæuè vti principales, vel vt sociæ consciæuè ad tale facinus commitendum opem, consilium, fauorem, potionem, uel alia cuiuscunque generis medicamenta scienter dederint, ac etiam scribendo literas priuatas vel apochas, vel aliàs verbis aut singnis iuuerint, aut consuluerint, (vltra supradictas pœnas) ipso facto, nunc, prout ex tunt, excommunicamus, & pro excommunicatis declaramus, decernentes, ac declarantes, quod per quem Iubilæa, & Indulgentias per nos, & successores nostros etiam anno Iubilæi, aut alio quouis tempore etiam Cruciatæ sanctæ Iubilæi, vel quouis alio titulo concessas, & concedendas necnon per quascunque litteras Apostolicas quibusuis Principibus, seu ad eorum instantiam per nos & successores nostros pariter concessas, & concedendas, ac etiam uigore priuilegiorum, Maremagnum, vel aliàs quomodolibet nuncupatorum, quibusuis Congregationibus Regularium, aut Episcopis, vigore Concilij Tridentini, uel aliàs per nos, & prædecessores nostros quomodocunque concessorum, vel in futurum concedendorum, nec personæ sicuti præfertur, delinquentes, & excommunicatæ, prætorquam in mortis articulo absolui ualeant. Nec cum illis clericis qui huiusmodi delicta perpetrauerint, etiamsi eorum crimen occultum fuerit, super irregularitate præmissorum occasione contracta, nec per locorum Ordinarios, nec per alios, quauis authoritate fungentes, quam per nos, & per Rom. Pontif. nostros successores, & tunc non nisi vrgentissimis de causis dispensari possit. Ac tam absoluendi, quam dispensandi facultatem huiusmodi etiam quoad forum conscientiæ in casibus superioribus expressis, nobis, & successoribus nostris duntaxat reseruamus, statuentes sic in præmissis uniuersis & singulis per quoscunq; Iudices ordinarios & delegatos etiam causarum Pal. Apost. Auditores, & S.R.E. Cardin. sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate, & authoritate, in quauis causa, & instantia iudicari & definiri debere. Irritumq; & inane quicquid secùs super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, aut alijs Legibus aliter forsan circa præmissa disponentibus, aut in casibus præfatis distinguentibus ceterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem, vt præsentium literarum exemplis, etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides in iudicio & extra adhibeatur, quæ originalibus litteris exhibitis adhiberetur. Quodque eadem ad valuas Basilicæ Principis Apostolorum de

Vrbe,

Vrbe, & acie Campi Floræ, de more publicatæ & affixæ, dimissis inibi earum exemplis post quindecim dierum spatium à die huiusce publicationis numerandos, quicunque afficiant, ac si vnicuique forent intimatæ, cùm non sit verisimile, quenquam ea posse ignorare; quæ palam ac publicè fuerint euulgata. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ Constitutionis, Statutorũ, Ordinationis, Extensionis, Decretorum, Declarationum, Voluntatum, & Mandati, infringere, aut ei ausu temerario contraire. Si quis autem secus id attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Dat. Romæ in monte Quirinali, Anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo, quingentesimo, octuagesimo octauo. Quarto Cal. Nouembris, Pont. nostri anno 4.

** Quæ sanè egregia Constitutio moderata & limitata fuit à sanctissimo Gregorio XIV. cuius Constitutionis tenor talis est.*

S. D. N. D. GREGORII DIVINA prouidentia Papæ XIV.

CONSTITVTIO MODERATORIA Bullæ felic. record. Sixti PP. V. contra abortum quouis modo procurantes.

SIXTVS EPISCOPVS SERVVS seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

SEdes Apostolica pia mater, assiduè sentiens ponderis sibi incumbentis in procuranda salute animarum, pretioso Christi Domini sanguine redemptarum, grauitatem, & magnitudinem, in re tanti momenti, vt par est, magis indies solicita, eundemque optimum finem semper ante oculos propositum habens, nihil vnquam intentatum prætermittit eorum, quæ ad fidelium animas in viam salutis dirigendas iudicat pertinere. Quare nemini mirum videri debet, si interdum quidem contumacium fidelium audaciã pœnarum seueritate deterret. Rursus eisdem, si ad cor redire velint, & peccati veniam humiliter exposcere, maternum aperit sinum, viamq; ad pœnitentiam eis sternit faciliorem, ac mansuetudine congrua rigorem temperat, prout in Domino conspicit salubriter expedire. Dudum siquidem fel. record. Sixtus PP. V. prædecessor noster, iustitiæ zelo accensus, contra procurantes abortũ fœtus, tam animati, quàm inanimati, eorũque grauissimi sceleris participes, & adiutores, necnon contra eos, qui mulierum fœcunditatẽ impedirent, & sterilitatis potiones, seu venena præberent, Constitutionẽ edidit, sub

dat.

dat. xiij. Kal. Nouembris, Pontificatus sui anno quarto, per quam vltra diuersas spiritnales, & temporales pœnas, etiam inter alia excommunicationis sententiam contra eos promulgauit, sibiq; & successoribus suis tantum absoluendi facultatem reseruauit, prout in eadem Constitutione plenius continetur. Cum igitur postmodum experientia docuerit, ex remedio huiusmodi non eam quæ sperabatur, vtilitatem & fructum prouenisse, verum potius multis Satanica malitia ad peccandum inductis, difficiliori ob soli Sedi Apostolicæ reseruatam absoluendi facultatem, reddito ad pœnitentiam aditu, eos à nefarijs huiusmodi flagitijs perpetrandis non solum non retraxisse, sed etiam plurimorum sacrilegiorum, grauissimorumq; peccatorum, & scelerum occasionem dedisse. Nos igitur animaduertentes gladium Ecclesiasticæ disciplinæ, præsertim quoad censuras, & pœnas spirituales, ita exercendum esse, vt ad medicinam tendat, non ad perniciem animarum, verumq; Pastorem, cuius vices in terris gerimus, quantũ (diuina eius gratia adiutrice) possumus, imitari volẽtes, qui venit animas hominũ saluare, non perdere, nemini q; quantumcumque grauiter, & enormiter deliquerit, viã salutis præclusit, quin potius ad eam assequendam copiose remedia adhibuit, ac nobis reliquit, & simul vtilius cẽsentes, vbi nec de homicidio, nec de animato fœtu agitur, pœnas non imponere duriores ijs, quæ per sacros Canones, & leges profanas sunt inflictæ. Habita super hoc cũ Venerabilibus fratribus nostris, S.R.E Card. super negocijs, & consultationibus Episcoporũ deputatis matura deliberatione, de eorum consilio, Constitutionem prædictam sic duximus moderandam, vt à peccato, & excommunicatione contra personas ibi expressas lata, tam quoad eos, qui hactenus deliquerunt, quàm quoad illos, qui post nostram Constitutionem in eisdẽ casibus deliquerint, quilibet presbyter tam sæcularis, quàm cuiusuis ordinis Regularis ad Christi fideliũ confessiones audiendas per loci Ordinariũ approbatus, plenam & liberã in foro conscientiæ tantũ absoluendi habeat facultatem, eandem prorsus, quam idem Sixtus prædecessor sibi, ac suis successoribus reseruauit. Quo verò ad pœnas procurantium abortum fœtus inanimati, aut exhibentium mulieribus, vel sumentium venena sterilitatis, aut quocunque modo auxilium vel consiliũ eis dantium in prædicta Constitutione contentas, Constitutionẽ præfatam in ea parte, vbi de his agit, ad terminos iuris communis, ac sacrorum Canonũ, & Concilij Tridentini dispositionem, authoritate Apostolica, tenore præsentiũ, tam quoad præterita, quàm quo ad futura, perpetuò reducimus, perinde ac si eadem Constitutio huiusmodi in parte nunquam emanasset. Non obstantibus eadẽ prædecessoris nostri Constitutione, quam quod reliqua omnia, præter contenta in hac nostra Constitutione in suo omninò robore permanere volumus, cæterisq; contrarijs quibuscunque. Volumus autem, vt præsentium transumptis, Notarij publici manu subscriptis, & sigillo Prælati Ecclesia-

stici

stici munitis, eadem prorsus fides habeatur in iudicio, & extra illud, qui eisdem originalibus haberetur exhibitis vel ostensis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum moderationis, reductionis, & voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ in Monte Quirinali, anno incarnationis Dominicæ, Millesimo, quingentesimo nonagesimo primo, prid. Kal. Iunij, Pontificatus Nostri Anno primo.

PARRICIDÆ. Cap. XCIX.

1 *Clerici parricidium vel aliud enorme homicidium perpetrantes, cui pœna sint obnoxij.*

2 *Refertur casus memorabilis, qui contigit in ciuitate Hispalensi anno Domini 1536. mense Iulio.*

3 *Petri Rebuffi opinio quædam confutatur.*

PArricidium † committentes, a vel aliàs homicidium enorme perpetrantes, vt si Episcopum vel Presbyterum occiderent, concludit Abb. 1 a in c. at si clerici, in princ. de iudic. colum. antepen. post Petrum de Anchar. in quadam disputatione sua, & in repetit. Regulę, Ea quę, 19. q. ff. de regul. iuris. & in consil. 158. Ex narratis in facto. colum. 2. debere deponi & tradi statim Curię sęculari, non expectata incorrigibilitate; b & tradit e- b tiam Abb. in c. cum non ab homine, colum. 7. de iudic. & ibi etiam Bald. Idem Abb. in cap. 1. in fine, de homic. & in c. nouimus, de verb. signific. & Barbat. consil. 65. colum. 3. lib. 1. Et Felin. in cap. 1. in 16. colum. de Constit. vbi in simili plura adducit. Idem Felin. in c. inquisitionis, colum. 2. in princip. de accus. & ista opinio videtur habere magnam ęquitatem, vt delicta puniantur debita pœna, vt dicit Decius in d. c. at si clerici, in colum. 23. versic. Et prędicta, qui dicit vidisse illam seruari Florentię per virũ commissarium. Et vide Angelum in tractat. maleficiorum, in parte, & sibi caput à spatulis amputetur, 12. colum. dicentem, notandam esse sententiam Ancharani, quia de facto vidit eam seruari in raptorẽ adulterante quandam mulierem. Et vide ibi Augustinum in additionibus, asserentem, quòd stringunt rationes Ancharani & Abb. & quòd ita aliàs practicauit: quia multi Doctores moderni illam partem tenent, & aliàs fuit cum Doctoribus iuris Canonici in maxima disputatione, qui semper volunt defendere clericos. Et vide Florent. in 3. parte, tit. 27. capit. 4. in colum. fin. in fine, qui refert, temporibus suis Papam Martinum tradidisse Curię sęculari sacerdotem quendam degradatum, qui interfecerat Sacristam sancti Petri,

vt

vt rapere posset bona Sacristę, qui fuit occisus per Iudicem sęcularem, quamuis Iurisperiti consuluerunt, non esse tradendum Curię propter tale delictum. Et vide Guliel. Benedict. in 3. parte repetit. c. Raimutius, de testam. in quęst. de homicidio, vbi d. opinionem Petri de Anchar. latè examinat in casu occurrenti contra quendam clericum presbyterum, qui cómisit qualificatum homicidium, & in pen. colum. illius quęst. dicit, quòd d. opinio, per ea, quę ipse refert, remaneret communior, & quòd quamuis non esset communior, videretur magis tenēda quàm alia, ex eo, quòd fulcitur testibus, & rationibus euidentibus, quę quidem opinio in casu illo ita fuit seruata. Nam ille presbyter fuit actualiter degradatus, & traditus Curię sęculari, vt constat ex processu ibi ante quęstionem in summa relato. Et ego etiam audiui à fide digno Doctore Parisiensi, vidisse eum anno Domini 1530. Episcopum Parisiensem Franciscum Poncher, degradasse quendam sacerdotem ad valuas ecclesię maioris Parisiensis, & tradidisse eum Curię seculari, quem susceptum iudex sęcularis damnauit primo ad pœnam abscisionis manus ante ianuam collegij Heduensis, & demum vt viuus combureretur in platea sancti Ioannis Engreua, prout factum fuit ipso vidente. Quam pœnam passus est, eo quòd occiderat animo deprędandi, rectorem cuiusdam opidi non longè distantis, habitantem in dicto collegio Heduensi, cuius ille famulus fuerat, & vices in parochia gerebat. Et vide Arnaldum Alber. in c. quoniam, de hęret. lib. 6. columna 124. qui postquam retulit hanc opinionem, & eius fundamenta per sex columnas pręcedentes, dicit, quòd attenta malignitate modernorum temporum, in quibus clerici, & omne genus hominum procliue est ad malum, non esset ponere os in cęlum, seruare istam opinionem in practica, & in hoc consuleretur pacifico statui Reipub. & multi effrenati clerici à malis retraherētur. Et hęc opinio practicata fuit anno 1536.
2 in mense Iulio, in celebri illa ciuitate Hispalensi, per Reuerend. Cardin. Archiepisc. illius iudicem à Sede Apostolica delegatum, contra quatuor Religiosos Monasterij Ordinis Sancti Augustini ipsius Ciuitatis, qui diabolica suggestione decepti, fratrem Ioannem *de las casas* in sacra Theologia Magistrum prouincialem suum occiderunt, qui omnes publicè degradati, statim traditi fuerunt Curiæ sæculari, & furca suspensi, quorum vnus vocabatur frater Alphōsus de *Badaioz*, qui erat prior illius Monasterij, alius frater Rodericus *de la Rocha*, & alij duo fratres *Andreas de la Cruz*, & frater Ioannes Piloto, qui eodem die (quia cum magno cordis dolore se ipsos accusantes, post damnationis sententiam delictum fuerunt confessi publicè) furca depositi, cum maximo honore associantibus fratribus omnium ordinum in proprio Monasterio sepulti sunt. Qui autem tanquam Iurisperiti fuerunt ad determinationem causę vocati, &

quorum

quorum consilio sententia lata fuit, sunt sequentes, Dominus Sebastianus *Ramirez* Episcopus S. Dominici, in insula *Spanola* Licentiatus Ioannes *Suarez de Cannaial*, nostri Regalis Consilij Indiarum vnus, Licentiatus *Brizenno*, eiusdem Ciuitatis Hispalen. Praeses. Licētiatus Ioannes *Temino*, eiusdem & totius Archiepiscopatus prouisor, Licentiatus Petrus *Corral*, illius officialis ac generalis Vicarius, Licentiatus *del Corro*, & Doctor Petrus *Diaz*, hereticę prauitatis Inquisitores, & Licentiatus *Otalora*, Iudex audientiæ supremæ illius Ciuitatis, quam vulgus *Grados*, vocat. Vt autem de tenore Apostolicæ Commissionis eidem Archiepiscopo Cardinali super hoc factę habeatur notitia, tenor litterarū in forma Breuis super hoc expeditarum, talis est.

Dilecto filio nostro Alphonso Basilicæ duodecim Apostolorum presbytero, Cardinali, Hispalensi nuncupato, Paulus Papa III.

Dilecte fili noster, salutem & Apostolicam benedictionem, Exponi nobis fecisti, quod licet aliàs tu certos fratres domus S. Augustini extra muros Hispalens. Ordinis fratrū Eremitarum eiusdem sancti, qui diabolica (vt creditur) suggestione seducti, nocturno tempore eorum tunc Prouincialē in lecto requiescentem appensata conspiratione, laqueo suffocatū vulneratumq́; inhumaniter interfecerant, quibusdam alijs ēt dicti ordinis fratrib. sibi ad id opem, auxilium, consiliū, & fauorē præstantibus, ne fugam arriperent, carceribus mancipari mandaueris, & feceris, quia tamen tu in eosdem malefactores iuxta priuilegia & indulta Apostolica dicto Ordini concessa, nullā iurisdictionē habere sciebas tamdiu in præmissis duxisti supersedendū donec nos & Apostolicā Sedē quid super eo fieri oporteret, cōsuleres; consultationi itaque tuæ super hoc nobis porrectæ respondentes, circūspectioni tuæ per præsentes cōmittimus & mandamus, quatenus, si, & postquā (assistentibus tibi ad hoc duobus dicti Ordinis fratribus, quos ad id duxeris eligendos) ex actis de & super præmissis corā te hactenus habitis, vel in posterū habendis, tibi legitimè constiterit ita esse, prout superius enarratur (ne sitam horrendū facinus impunitū remaneat, alij ad similia & deteriora perpetranda inuitētur) contra dictos fratres malefactores, ac quoscunq; alios ēt exemptos, quos tanti facinoris inueneris patratores, seu culpabiles, iustitia mediante procedas. Nos etiam tam illos qui ad capiendum & detinendū inquirendumq́; & examinandū dictos malefactores, quam ēt executioni demandandum sententiam contra ipsos desuper legitime ferendam, vel aliàs quomodolibet in eos præmissorum occasione manus iniecerunt violentas, etiamsi ad vltimū supplicium deueniendum, excommunicationis sententiam à canone generaliter promulgatam irregularitatis, aut alias censuras & pœnas ecclesiasticas minimè incurrisse, neque incurrere, sicque per quoscunque iudices

iudicari, definiri & interpretari debere, sublata eis & eorum cuilibet aliter iudicandi, definiendi, & interpretandi facultate, & authoritate decernimus. Teque, & eorum singulos à sententia, censuris, & pœnis prædictis, si quas præmissorum occasione ex dict. incarceratione forsan incurristis, Apostolica authoritate tenore præsentium absoluimus. Volumusq́, vt si locus sit degradationi, & traditioni, Curiæ sæculari, tu vel Catholicus Antistes per te eligendus, vna cū duobus alijs Episcopis, aut si eorum copia cōmode haberi non poterit, cū vno Episcopo & vno Abbate, ad degradationem huiusmodi procedere valeatis. Non obstantibus præmissis, ac de certo episcoporum numero in degradationibus huiusmodi adhibendo, necnon quibusuis Constitutionibus & Ordinationib. Apostolicis, Priuilegijs quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis dicto Ordini, & illius fratrib. concessis, quibus illorum omnium tenores & formas eisdem præsentibus pro expressis habentes, hac vice dūtaxat, illis aliàs in suo robore permansuris, harum serie specialiter & expresse derogamus. Ceterisq́, contrarijs quibuscunque. Dat. Romæ apud S. Petrum sub annulo piscatoris, Die 21. Octob. 1535. Pontificatus nostri anno primo. Blosius. Vigore cuius Commissionis dictus Dominus Cardinalis, vt seruaret illius seriem, assumpsit secum duos Prouinciales dicti Ordinis, qui vnà cū eo in processu & definitione causę assisterēt; tamen quod sæpius sum miratus, quomodo in prædicta Commissione Apostolica bis conditionaliter dictum fuerit, videlicet: *Etiamsi ad vltimum supplicium esset deueniendum*. Et iterum: *Si locus sit degradationi & traditioni Curiæ seculari*: cum conditio ista in casu præsenti potius erat iuris, quàm facti, & ideò consultores Romani Pontificis, quorum consilio prędictæ litteræ emanarunt, melius nosse poterant, vel debuerant, an narratione prædicta existente vera, & probata, prędicti fratres essent post degradationem tradendi Curiæ sęculari, vel non. Nisi fortè tacitè voluerūt sentire, quòd Romanus Pontifex concederet dicto Cardinali potestatem arbitrandi, an attenta probatione, & qualitate facinoris, & alijs circumstantijs, illi essent tradendi Curiæ sęculari, vel non. Non obstante quòd ille casus non esset expressus in iure, propter quem possit tradi sacerdos Curię sęculari. Quāobrem, vt quisque valeat super hoc considerare mentem Pontificis, libuit prædictam commissionem inserere. Contrariam tamen opinionem sequitur, & dicit esse communem Aret. in c. cum non ab homine, in col. 9. in fine, qui in duabus col. sequentibus refert fundamenta Abb. & respondet ad ea, & eam dicit de iure veriorem Decius, vbi supra, qui etiam refert fundamenta Abb. & quæ ad ea respondet Aretin. & dicit, quod pro hac opinione plura adducit etsi leuia Andr. Siculus, ibi, & ponderat pro ea idem Decius tripliciter tex. in d. c. cum non ab homine, & hanc dicit esse communem opin. glos. & Doct. Arnal. Alber. vbi supra, in fine, d. col. 124.

vers.

versicul. Nihilominus tamen. & sic quòd clericus quantumcunque graue delictum commiserit, etiam qualificatum, non debeat actualiter degradari, & tradi Curię sęculari, nisi sequuta incorrigibilitate, aut in casibus expressis in iure, à qua communi opinione dicit non esse recedendum in iudicando, & consulendo, quem vide per 16. columnas sequentes, vbi refert plura fundamenta huius communis opinionis, & tandem respōdet ad ea, quę adduxerat pro opinione contraria. Mihi verò (saluo semper meliori iudicio) videtur, quòd si in aliquibus casibus ob immanitatem criminis, & magnum scandalum populi inde sequutum, visum fuerit Iudicibus delegatis, vel ordinarijs, sequendam opin. Anchar. & Abb. quòd hoc solùm posset habere locum in clericis primę tonsurę tantum, sic enormia homicidia perpetrantibus, cùm illi non possint sic appellari Christi Domini, illisquè beneficium (ne per sęcularem puniantur iudicem) magis ab Ecclesia, quàm à iure diuino concessum videatur. Quorum numerus vltra mentem Ecclesię tantum excreuit, & quorum malitia tanta est, vt grauiora semper fere audacius, & frequentius ab illis, quàm ab alijs perpetrentur. In cuius meę opinionis confirmationem possem alia non impertinenter referre, quę collegit Hispanus noster Ioannes Lup. in tractatu de libertate ecclesiastica, in 2. parte, quæst. 5. quę tamen transcribere nolo, cum volentibus ea legere facilitas adsit. In alijs verò Sacri Ordinis clericis, sacerdotibus maximè, communem opinionē sequendam censeo, tametsi iustum iudicarem quòd hodie per Concilium, aut per Roman. Pontific. aliqui grauissimi excessus annotarentur, in quibus clericus etiam sacerdos post degradationem, traderetur Curiæ sæculari, vt saltem timore pœnæ aliquorum clericorum insolentia temperaretur. Et aduerte, † quod Petrus Rebuff. in tract. de pacificis possessoribus, in pag. 48. videtur extendere text. in c. 1. de homic. in 6. dum imponit pęnam priuationis beneficiorum ipso iure mandantibus alios interficere per assasinos, ad illos, qui interficiunt parentes vel alterum eorum, seu fratres, aut clericum, vt tales etiam ipso iure sint priuati beneficijs. Pro quo allegat Felin. in c. Inquisitionis. de accus. & Anan. in cons. 63. quamuis ibi Anan. nihil de priuatione beneficiorum scripserit: saluo tamen meliori iudicio ego credo, quòd hęc opinio non sit vera: quia non sufficit Doctorum authoritas ad inducendam priuationem beneficiorum ipso iure, propter quamcunque grauitatem delictorum; hoc est enim conditoris Canonum, non Doctorum scribentium. Nec sufficit, quod Fel. adducit, quia licet sint plures Doctores asserentes, quòd clericus committens delictum qualificatum, possit tradi Curię sęculari, non seruata forma capitulo cum non ab homine, vt ego supra latius scripsi, non sequitur per hoc, quòd talia delicta qualificata inducant priuationem beneficiorum 5

ipso iure, cum hoc Doctores non dicant, nec ad hoc sufficeret eorum authoritas.

ADDITIO.

A Parricidium committentes. Vide multa, quę circa huius criminis grauitatem & punitionem elegantissimè scribit Doct. Couar. in Clem. Si furiosus. 2. part. in initio, num. 12. de homicidio, Petrus Greg. 3. part. Syntagm. li. 26. c. 24. De quo eleganter Plato 9. de legibus inquit: *Si possibile esset sæpius aliquem mori, iustissimum esset sæpius parricidam interfici.* Et Solon, quòd neminem commissurum tam graue scelus existimasset, nihil de eo decreuit, vt Cic. pro Roscio Amerino perduellionis reo refert.

Nota in huius criminis detestationem.

B *Non expectata incorrigibilitate.* Adde Alcia. in c. cùm non ab homine, num. 22. de iudic. qui opinionem istam sepissimè in practica receptam fuisse testatur, eamq; communem esse fatetur Lud. Carr. in pract. fo. 140. num. 5. secundum nouissimam editionem D. Episcop. Couarruu. lib. 2. var. resolut. capit. 20. numero 7. quamuis ipse authorem nostrum sequutus in hoc cap. versic. *Mihi verò* contrariam opinionem amplectitur; quam appellat communem Petrus Placa, lib. 1. epitom. delictor. cap. 23. num. 43. cui suffragatur text. in c. cũ nõ ab homine, qui in principio docet, in oĩ crimine, quantumcunque graui, sęcularem iudicem non posse clericos punire, eos tamen esse deponendos, & si incorrigibiles fuerint, Curię sęculari tradendos fore. Ecce Romani Pontificis apertissimum testimonium, ex quo manifestè constat, quòd etiam ob enorme crimen, nisi accesserit pertinacia, traditio fieri non debet. * Et opinionem istam veriorem & magis consentaneam pietati Christianę, testatur post huius operis secundam editionem insignis Martin. Nauarr. consil. 17. tit. de priuileg. vbi tacitis confirmat rationibus, contrarium diluens. Circa quam disputationem vide latè Gregor. in l. 61. in verbo, *Homicidio*, tit. 6. parte 1. Ferdinand. Mencha. de test. nnent. §. 22. fol. 75.

PER ASSASSINOS ALIOS INTERFICI MANDANTES. Cap. C.

1 *Clericus, huius criminis reus qua pœna afficiatur.*
2 *In hoc assassinatus crimine propter eius grauitatem, indicia, & argumenta sufficere constat.*
3 *Testium dicta, lite non contestata & etiam parte absente, recipi possunt.*
4 *Clericus assassinus nulla degradatione pracedẽte, per sæcularem iudicem potest puniri.*
5 *Pœna text. in c. 1. de homic. lib. 6. an in interfectoribus, seu percussoribus locum habeat.*

6 Pœna

8 *Pœna etiam d.c.1.an locum habeat contra mandantem, etiamsi mors sequuta non fuerit.*

ECclesiastica † persona aliquem Christianorum faciens interfici per 1
assassinos, vel mandans, vel eos receptans, vel defendens, seu occultans, incurrit ipso facto sententiam excommunicationis & depositionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio, & beneficia possunt alijs liberè per collatores conferri, vt in c.1.de homicid. in 6. Et habet vnum † speciale hoc delictum, vt probari possit probabilibus argumentis, vt 2
ibi, vbi vide Phi. in 11.not. tenentem, quod † in isto casu ratione pericu- 3
li, ualerent testes recepti lite non contestata [a] etiam parte absente, & a
non citata: quia tex. ibi non dicit testibus, sed probabilibus argumentis. Item aliud † quod clericus assassinus pōt puniri per iudicē sæcularem, sine eo 4
quòd precedat degradatio, [b] secundum Lapum in d.c.1. & Domin.ibi. in b
fine; quia ipso iure videntur degradati: & videtur data vnicuiq; potestas ipsos capiēdi, & per ius videtur spoliari omni priuilegio clericali, vt per Doctor. ibi. Et prædictam Conclusionem Dominici, refert, & sequitur Barb. in cap. at si clerici, de iudic.in colum.32.num.129. refert etiam Hippolyt.in pract. criminali, in §. Examinanda, in colum.3. Et hoc etiam tenent plures Doctores relati in decisionibus Nicolai Boerij in quæst.69.in num.19.& vide Ioan.Lup.in tract.de libertate ecclesiastica, in questio.9. vbi dicit, quòd datur à iure quædam degradatio quæ habetur loco realis, videlicet in d.cap.1.de homic. vbi clericus delinquens vt supra, à iure & à Concilio habetur pro realiter degradato, vt possit capi & puniri per secularem, de quo vide latius Arnal.Alber.in c.quoniam, de heret.lib.6.in colum.147.versic.8.& vltimo fallit, cum 11.colum.sequentib.qui primò adducit quinque fundamenta contra communem intellectum Doct. ad d.cap.1.qui habet, quod clerici delinquentes in hoc delicto, sunt ipso facto degradati, adeò, vt iudices seculares possint procedere contra eos, sicut contra laicos. Et postea bene corroborat hanc communem Conclusionem, & respondet ad fundamenta in contrarium adducta. Et nota vnū quod ipse † dicit in proposito, quòd pœna illius textus non videtur habe- 5
-re locum in interficiente, [c] sed in mandante, & quòd forte multi in hoc c
errarent, allegat Aretin.hoc sic ponderantem, in consil.165.incip. Sicut Ioannes dicit col.11.versic.Tertio allegant. Aduerte præterea, quòd pęna illius tex.in d.c.1.habet † locum contra mandantem, etiamsi mors non sit 6
sequuta, [d] vt probant apertè verba illius, dum dicit: *Quanquam mors ex* d
hoc forsitan non sequatur, quòd videtur esse speciale in hoc delicto, vt uolunt August.in addit.ad Angel.in parte, & Sempronium Rodulphi, in 4. additione: quia aliàs mādatarius non puniretur pęna ordinaria maleficio

non secuto; nisi dicamus secundum eum, post Ioann. Andr. in Regula, in pœnis, de regul. iuris, in 6. quod quo ad pœnas, de quibus in d.c.1. facto mandato delictum est perfectum, & ideò non mirum si puniatur pœna ordinaria, ad si delictum esset consummatum, quòd etiam videtur sequi Philip. in d.c.1. in col. penult. in versic. in gloss. & per prędictum text. videtur reprobari de iure Canonico opinio Dini. & Angeli in l. Item apud, §. si curauerit, ff. de iniur. dum dicunt, quòd in assasinamento, si do pecuniam alicui, ut aliquem occidat, homicidio non sequuto, non punitur mandans Quam decisionem refert Aug. vbi supra, & dicit eos verum dicere, quod mandans nō punitur de homicidio, sed pęna extraordinaria, de mādato.

ADDITIO.

A *In crimine assasinij lite nō contestata proceditur.* L*Ite non contestata.* Adde Fel. in c. q̄m frequenter, penul. col. vt lite non conte. Hippol. in practica, §. diligēter, & in l. de vnoquoque casu 50. ff. de re iudic. Gram. cons. 40. Carer. in pract crim. fol. 140. Petr. Foll. in prac. in parte, & si confitebuntur, n. 44. pag. 345. licet ab hac opinione discedat Fel. in c. in noīe Domini, 5. limitatio de testib. Gram. voto 11. Ipse verò teneo primā opinionem authorem sequutus, quę ea ratione fulcitur, quia iuxta communem nostrorum traditionem, assasinatus crimen lęsę maiestatis sceleri ęquiparatur, vt tradit latè Hippol. cons. 19. volum. 2. Thom. Gram. voto 9. At in lęsę maiestatis crimine, testes adhuc lite non contesta ta fidem faciunt, vt tradit Hippol. in d. l. de vnoquoque. Felin. & Carer. in locis nouissimè allegatis. Sunt quidem multa specialia in hoc crimine, pro pter ipsius atrocitatē statuta, vt inquit Bossius in practica crimin. tit. de mandato ad homicidium, num. 46. vbi allegans authorem nostrum dicit, non gustasse perfectè materiam, quę fortè nostris annotationibus elucidabitur.

B *Pracedat degradatio.* Adde Hippol. in l. vnica, numero 107. C. de rap. virgin. Ioan. Igne. l. necessarios, §. non aliàs, numero 448. colum. 3. fol. 177. ff. ad Syllan. Nicol. Euerard. in locis legalibus, fol. 264. Thom. Gramm. voto 8. & 11. Carrer. in practica, fol. 139. numero 24. Bartholom. Cassan. in Commentar. in Consuetud. Burg. rubr. 1. §. in gloss. *S'il n'a grace*. numero 50. Anton. Capic. decision. Neapolit. 155. num. 26. Quam opinionem communem esse testatur Stephan. Aufrer. in Clement. 1. de offic. ordinar. regula 1. Fallent. 18. D. Episcopus Couarruu. lib. 2. var. resol. cap. 20. num. 10. Capic. Neapolitan. decis. 112. num. 2. Remig. Gonu, in tractat. de immun. Ecclesiar. Fallent. 15. num. 10.

Clericus assasinus vt Notabis tamē vtiliter, ꝙ ad hoc vt iustè assasinus clericus à iudice seculari puniri possit, requiritur sentētia declaratoria, qua iudex ecclesiasticus pronunciet ipsum esse assasinum. Ista est cōmunis opinio, teste Carrer. in

pract.

pract.crimin.fol.289.numero 11.Capic.d.decisione 112.numero 2. Placa, lib.1.Epitom.delict.capitulo 19.numero 27. Qua declaratione facta non requiritur alia sententia, qua imponatur pœna text. in capitulo 1. de homicid. libro 6. sed statim illas incurrit, ita frequentiori Doctorum suffragio receptum est, vt scribit Alexan.consil. 166. numero 5. libro 7. Et declaratio hęc ad iudicem ecclesiasticum spectat, vt scribit Iulius Clar. libro 5. Recept.Sentent.§. finali, quęstione 36. versiculo sed quęro, quamuis apud suos hoc non seruetur, & contrarium obseruat Neapolitanum Concilium, vt fatetur Capic.decisione 155.numero 25.Gramm. voto 8. numero 11. *Possit puniri à iudice saeculari, prius debet ab ecclesiastico declarari assassinium commisisse.*

In interficiente. Adde quod hanc opinionem Aretini sequutus, tenuit Albert. in capitulo 1.de hęretic.lib.6. quęstione 11. ad finem. Sed contrariam opinionem, imò quod dictę Constitutionis pœnę percussorem vel interfectorem comprehendant, perspecta legis ratione, tenent Ang. in tractatu maleficiorum in parte, Sempronium mandatorem. in princip. Angel.in leg.1.C.de sepulch. violat.Capic. decisione 155.Paris de Puteo, in tract.it. Syndic. in verbo, inquisitio. Thom. Grammat. voto 9. in fine D. Couarru.libro 2.variar.resolut.cap.20.num.10. quem vide pro istius controuersę opinionis resolutione. C

Non sit sequuta. Adde Ang. consil.14 Barthol. Cassan. in Consuetud. Burgund.rub.1.§.videndum, num. 7. Ioan. Andr.in Reg.In pœnis, de regul. iur. libro 6. Thom. Grammatic. d. voto 9. vbi Matth. de Afflict. in Constitut. Neapolitana libro 1. Rubrica 14. numero 16. Idem fatetur Capic. decisione 155. Et hanc fatetur communem esse sententiam Remigi.de Goni.de immunit. Ecclesię, fol.143.Iul.Clarus, lib.5.Recept.Sentent. §. assassinum, versiculo, scias etiam. Eandem opinionem amplectitur Carrer. in practica crimin. Rubr.de homicid. §.2. numero 12. & §. 5. numero.8. Licet Ang.d.consil.14.& in l.Item apud Labeonem.§.si curauit, ff. de iniur. existimat, pium esse, quod iudex pœnam ordinariam in mitiorem commutet. D

Sed quia diffusè nimis (ne dicam confuse à nostratibus articulus iste disputatur) pro perfectiori declaratione, tres casus à nobis constituendi sunt.

Primus est casu text. d.c.1.de homic.lib.6.nempè, in proprio crimine assassinij, cum tractatur pecunia data, vel promissa, de occidendo homine Christiano, per ministerium alicuius infidelis, ex gente assassinorum. Erant equidem assassini, populi quidam ex Syria, qui ita à pueritia instruebantur, vt Regis inimicos, aut domini sui cui obtemperabant, eius mandato incautos percutiebant, aut occidebant, ita testatur Volateran.libro 11. capitulo de sectis Syrię. D. Couarru.libro 2. variar. resolution. capitulo 20. numero 10. & quamuis de assassinis multi multa tradiderint. *Qui fuerint assassini explicatur.*

qui tamen ij fuerint, & vnde originem traxerint Paulus Æmylius Veronensis libro 5. de rebus gestis Francorum, in Ludouico XII. & in lib. 7. in d. Ludo. vita, dilucidè & egregiè explicuit, asserens quod ideo Assasini appellabantur, quia princeps qui illorum factionis ab illis eligebatur, Arsacida diceretur. Et videndus est etiam Polid. Virg. li. 16. Historię Anglicanę. Equidem hoc casu punitur mandans homicidium etiam effectu non sequuto, atque punitur conatus pœna mortis ordinaria, ex d cap. 1. vbi Francus, D. Couar. in d. Clement. Si furiosus, 2. parte in initio, numero 9. qui egregiè scribit hoc non tantum esse conatum, quantum delictum consummatum ex mandantis latere, cum per eum non steterit, quin homicidium sequatur. Iacob. Menochius de arbitr. iudic. quęstion. lib. 2. Centur. 4. Casu 360. numero 41. Petrus Placa. lib. 1. Epito. delictorum, cap. 10. numero 9.

Secundus casus quando loquimur de assasino ex communi & frequētissima interpretatione, qua intelligimus assasinū, qui pecunia accepta, vel promissa, aliquem occiderit, iste igitur assasinus siue Christianus, siue infidelis si ad actum occidendi deuenerit, & conatum omnem adhibuerit, ita quod per eum non steterit, quin occideret, pœna ordinaria punitur, ex decisione textus in d. capitulo 1. Ita scribit vltra alios Matt. de Afflict. in Const. Neapolit. lib. 1. Rubr. 12. num. 16. Andr. Tiraq. in tract. de pen. legum, Casu 37. num. 4. Cassan. in Consuetud. Burg. Rub. 1. §. videndum, num. 7. qui asserit hoc vidisse obseruari Mediol. & aliquando obseruatum fuisse in Consil. Neapol. fatetur Grammat. voto 9.

Tertius casus, quando is mandans tentauit mandatarium, vt pecuniā acciperet, & occideret, & mandatarius recusauit, hoc casu solum mandans punitur extraordinaria pœna, cum talis conatus remotus sit ab ipso effectu. Hec est communis sententia, vt constat ex Doctorum traditionibus quos supra allegauimus.

IN CRIMINALIBVS, CAPITALIBVSQVE CAVSIS accusatores, aduocati, procuratores, testes, contra reos in sęcularibus tribunalibus steterunt. Cap. CI.

Quod nouè editum est, lateque eo interpretatur Bonifacij VIII. egregia constitutio, quę secunda est tit. de homicid. lib. 6.

1 *Clerici criminales causas agitare prohibentur.*

2 *Clerici præmissa iuris protestatione coram secularibus iudicibus accusationem possunt propnoere.*

3 *Iure positiuo statuta est irregularitatis pœna contra clericos, in causis capitalibus accusantes.*

4 *Clericus qui non præmissa protestatione accusat, mortalem culpam contrahit.*

5 *Clericis prohibita est accusatio in causa sanguinis.*

6 *Si omissa protestatione, non imponeretur pœna mortis, vel membri mutilationis clericus accusans non esset irregularis.*

7 *Clericus tunc facta protestatione accusare poterit, quando suam, vel suorum iniuriam accusat, non vero aliàs.*

8 *Clericus ab irregularitatis labe immunis est, accusans præmissa protestatione, quibuscunque verbis vtatur.*

9 *Tacita protestatio, in accusationibus proponendis à clericis non liberat ab irregularitate, sed expressa requiritur.*

10 *Clericus, facta protestatione irregularitatem non contrahit, quamuis ea prætermissa, iudex capitalem pœnam imponat.*

11 *Protestatio excusat ab irregularitate, quamuis euidentissimum sit, quod iudex capitalem pœnam imponat.*

12 *Quando causa ciuilis est protestatio non requiritur, quamuis ex accidenti contingat mors, vel membri mutilatio, clerico quoad irregularitatem non nocet.*

13 *Clericus omittens protestationem, irregularitatis nota nō afficitur, quando iudex sæcularis, contra iuris sanctiones reum condemnauit.*

14 *Protestatio necessaria non est, quando accusatio coram iudice Ecclesiastico proponitur.*

15 *Clericus qui habet animum protestationi contrarium, an incidat in irregularitatem.*

16 *Clericus qui omisit protestationem in capitali accusatione irregularis efficitur, quamuis animo nequaquam consentiat, quod capitaliter reus puniatur.*

17 *Clericus qui præmissa dicta protestatione, criminis reum, quem forte in flagranti crimine inuenit & iudici sæculari puniendum tradidit, irregularis non est.*

18 *Clerici in criminalibus causis, aduocationis munere fungentes, sequuta morte, vel membri mutilatione, irregulares efficiuntur.*

19 *Nec clerici præcedenti casu excusarentur, si protestati fuerint, quod non intendunt, vt pœna mortis vel mutilationis membri infligatur.*

20 *Clerici vtrum in fauorem rei aduocationis munus possint sine irregularitatis metu exercere.*

21 *Clerici in criminalibus causis coram iudicibus sæcularibus, testes esse prohibentur.*

22 *Clerici in reorum fauorem in d. causis criminalibus testimonium proferre possunt.*

23 Cleri-

tit insignis Couarru.in Clement. Si furiosus, 2. parte relect.§.5.num.1.de homicidio.

Secundò, clericum † qui absque dicta protestatione accusationē proposuerit, mortalem culpam contrahere, cum in materia graui iura sacra violet, scribit Martin.Nauarr.in Manuali Confessor. cap.27.num.226. 4

Tertiò, prohibitam † esse clericis hanc criminalem accusationem, etiā vbi causa sanguinis agitatur, d.c.postulasti,c.accusasti, de accusat.vbi clericus accusator pœnitentiam agere compellitur, non tamen ita grauem, si pro bono pacis accuset. 5

Quartò, quòd si † protestatione omissa, non sequeretur effectus accusationis criminalis, nec imponeretur pœna mortis, vel mutilationis membrorum, non esset clericus irregularis, etiamsi alia sanguinis vindicta imponeretur,ita tenet Abb.in d.c.sententiam,& in d.c.clericis, ne clerici vel monachi. & in c.si aliquis,de homic.sequitur Siluest.in Summa,in verbo, Homicidium, 3.vers.secundò quęritur. 6

Quintò, notatu † dignum est, quòd dicta criminalis accusatio protestatione interueniente clericis permissa est, quando suas causas iniuriasq; proprias fuerint prosequuti, secùs verò si alienas, colligo ex text.in d.c.2. ibi: *Suis malefactoribus*, & ibi: *Petant emendam sibi fieri*, & ibi: *De suis malefactoribus*, & ita post alios tenet Franc. ibi, quam esse communem sententiam fatetur Martin.Nauar.in Manu.Confessor.cap.27. num.116. Quę sanè ita intelligenda est, vt nihilominus clerico permissum sit Protestatione facta, absque irregularitatis metu delictum aliquod pręcogitatum, in maximum Reipublicæ detrimentum, aut proximi grauissimū damnum, in medelam potius, quàm ad criminis punitionem cautè denunciare, quando aliter quam per denunciationem, non potest tali malo prouideri, sic tenet Caietan.in 2.2. quæst.33. artic.7. Martinus Nauarrus in c.inter verba 11.quęst.3. Corrol.58. Couar.in d.Clementina Si furiosus, §.5.num.4. Quibus suffragatur text.in d.c.accusasti, de accusat.ibi: *Nisi pro pace*. Quę singularis est interpretatio ad text.in d.c.2. 7

Sextò, clericus † pręmissa protestatione, immunis est ab irregularitate, modò vtatur in accusatione verbo, conqueror vel accuso, nihil sanè interest; tenet Ioan.Andr.in d.c.2.sequitur Ioan.de Anan.in d.c. postulasti, de homic.num.3.Socin.in d.c.ad audientiam, num.55. 8

Septimò, quod † sacerdos non incurrit irregularitatem, si expressè fuerit protestatus, non tamen sufficit quòd tacitè id faciat, vt colligitur ex d. c.2.ibi, *Protestando expressè*, & ibi ad hoc notant Doctores, maximè gl.in verbo, *Protestando*, quę dicit, quòd cautè faceret clericus, si de hac protestatione faceret fieri publicum instrumentum, Praxis tamen iam recepit eam sententiam, quod protestatio in limine querelę, vel accusationis fiat. 9

Octauò,

10 Octauò, nec illud † est omittendum, liberum esse clericum ab irregularitate, præmissa dicta protestatione, etiamsi ea omissa iudex ad pœnam sanguinis, vel membri mutilationis processerit, vt expresse in d.c.2. probatur, vbi concors est Doctorum sententia.

11 Nonò, quòd dicta † protestatio supradictum effectum operatur, etiamsi non solum verisimile, sed certum sit ex qualitate criminis in accusatione propositi ad mortem processurum, ita not. Ioan. Andr. Abb. & Felin. & omnes, in d.c. postulasti, Felinus in d.c. ad audientiam, de homicid. nu. 54.

12 Decimò, est † equidem in hac materia obseruandum, quòd hęc protestatio tunc necessaria est, cum clericus quempiam apud iudicem sęcularem accusat ratione alicuius sceleris vel delicti perpetrati. Secus verò si causa ciuilis foret, licet ex accidenti contigent quòd iudex sęcularis, vel eius ministri, clerici aduersarium, de facto resistentem, interfecerint, vel aliquo membro mutilauerint, non sanè hoc clerico iustè petenti, & nihil de hoc existimanti, imputari debet, text. egregius in d.c. postulasti, de homicid. vbi Anan. & Doctor. not. & D. Couar. in d. §. 5.

13 Vndecimò, & quòd † singulariter circa illius text. interpretationem notandum est, quod scribit Ioan. Anan. in d.c. postulasti, censens non imputari clerico accusatori, etiam non protestanti, mortem vel mutilationē membri, reo accusato contra iuris pręcepta illatam. Non quidem fuit in culpa clericus, qui ea ratione protestationem omisit, quod manifeste cōpertum haberet nullam corporalem pœnam à iudice irrogari, & hoc sequitur Couar. d. §. 5. num. 3.

14 Duodecimò (& quod † libenter pretermisissem, nisi vidissem multos in hoc hallucinari) quod nunquā ea protestatio faciēda est, quando accusatio coram iudice Ecclesiastico proponitur, etiamsi delictum enormissimum sit, & propter illud clericus, qui de illo accusatur, pœna realis degradationis sit puniendus: ita deducitur ex d.c. & ex communi Doctorum traditione.

15 Decimotertiò, illud † pręmissis aptè conuenit, quod aliquorum calculis probatum est, quòd vsque adeò iam sæpe dicta protestatio ab irregularitate clericum protestantem liberum reddit, quòd etiam animum habeat protestationi contrarium irregularis non erit iudicandus. Sic tenet Felin. in d.c. postulasti, quem sequitur D. Couar. d. §. 5. num. 1. Nam per solam voluntatem sine opere exteriori irregularitas non incurritur, vt multis in locis istarum annotationum probauimus.

† Sed opinio hęc nullo modo placet; labitur in hoc egregius D. Couarr. sequor in hoc Ioan. Andr. Domin. & Perusin. d. cap. 2. Ioan. Andr. in d. cap. postulasti, & hanc sequitur Nauarr. in Manuali, capit. 27. num. 226. Nec Ioan. Andr. contrariam sententiam amplexus est, vt D. Couarr. censuit,

sed

sed potius contrariam, vt constat ex allegatione Domin.& Perus.in dictis locis, & ex ipsius verbis clarè perpenditur;quia ipse se remittit ad Host.in Summa, tit.de homic.§.qua pœna, versic.si verum, vbi latissimè hoc defendit. Et huic opinioni minimè refragatur, quòd voluntate sola irregularitas non contrahitur: quia in proposito casu, cum voluntate concurrit querimonia, & accusatio exterior, dicta quidem protestatio mendax & fallax est, nec talis est,qualē Sacrum Ius Canonicum requirit ad irregularitatis labē excusandā, & quibus hoc contigerit, oportet dispensationem impetrare, vt nō semel fatetur cōsuluisse Mart.Nauar.d.c.27. & d.n.226.

Decimoquartò nec † erit obliuioni tradendum, non posse clericum ab irregularitate excusari, qui protestationem omisit, eo quod in animo nō habuit,quòd iudex ad mortem, vel membrorum mutilationem procederet, sed potius contrariam voluntatem, quæ voluntas cum in animo retenta fuit, nihil operari potest, cùm actus exterior directè contrarius sit tenet gloss.sing.in d.c.2.quam communem esse asseuerat D.Couar.d.§. 5.quę procedit etiam in animæ iudicio, vt scribunt Calder.& Franc.ibi,licet Andr.Tiraquel.post leges connub.gloss.5.contrarium fuerit opinatus, à quo in hoc cauendum est. 16

Decimoquintò supradictis † addendum est, quòd adeò protestatio ab irregularitate liberat, quod non solum locum obtinet circa querelam,vel accusationem, verùm etiam procedit respectu personalis capturę; nam si clericus reum, quem in flagranti crimine reperit, capiat, & iudici ad debitam punitionem tradiderit, modo dicta protestatione vsus fuerit, irregularis non erit, ex quacumque corporali pœna à iudice imposita. Franc. post alios, in d.c.2. Socin.in d.c.ad audientiam, num.52.& 53. 17

Nec clerici, vt in † huius capitis limine scripsi,nec aduocati,nec procuratores in dictis capitalibus causis esse possunt. Sunt sanè irregulares si mors, vel membri mutilatio inde sequatur: text. gloss.& Doctores,in d.c. aliquantos, 51. distinct. & videtur text.in c illud, 23. quęst.4. & tradunt vltra ordinarios interpretes, Siluest.in Summa, in verbo, homicidium, 3. versic.secundò quæritur. Maiolus de irreg.lib.2.c.9. num.1. Albert. Trot. lib.2.de vero & perfecto clerico, c.23.num.4. 18

Imò clericus † minimè ab irregularitate liberatur, si causam accusatoris tamquam eius patronus vel aduocatus sequendam suscepisset, etiamsi dicta protestatione, de qua hoc capite abundè dictum est, vteretur: singulariter tenet Ioan.Imola in d.cap.postulasti, cuius opinionem communem esse testatur insignis D.Couar.d.§.5. 19

Sunt etiam qui † censent,non esse clericis cōcessum,etiam in fauorem rei, aduocati munus exercere, gloss.in d.c.aliquantos, vbi Archid.Spec.in tit.de dispensatione, §.iuxta, versic.Item si quis. Idem in tit.de aduocato, 20 *Clericus an pro reo in ca*

§.obij-

pitali cau-sa posit patroci-nium præ-stare.

§.obijcitur, versic.in causa autem. Albert.Trot.in d.cap.23. Preterea dicebat Hostiens.in cap.1.de postulan.quod licet accusati defensio clericis aliquando permissa sit, cap.reos, 23.quęst.5.c.inter alia, de immun.Eccles. eos tamen ab ea abstinere hortatur, non contingere enim potest, quòd ipsorum culpa, imperitia, vel negligentia, accusatus damnetur, vel nimijs subtilitatibus, aut calumniosis allegationibus non solum absoluatur, sed accusator talionis pœna puniatur. Vnde ipse Hostiens.in d.c.ad audientiam, de homic.commemorat quendam clericum in criminali causa suscepisse fratris sui patrocinium, atque adeo solerter eam defendisse, vt absolutus fuerit, clericum verò irregularem effectum, quia accusator fuit decapitatus. Quę opinio verissima est, quando non solum clericus reum defendit, sed petit accusatorem calumniantem puniri, qui si à iudice occidatur, vel in membro mutiletur, clericus irregularis efficitur. Si autem tantum reum defendit, iustamq; operam defensioni dans, nec petit accusatorem puniri, licet postea à iudice talionis pœna imponatur, non erit clerico ad irregularitatem imputandum, licet nulla in defensione rei accusati, circa accusatorem vsus sit protestatione, cùm defensio accusati de per se, non tendit ad accusatoris mortem, sed tantùm ad tutelam & licitam accusati defensionem. Sic colligo ex Hostiensi, Maiolo, Couar.in locis iam allegatis.

Non est tamen in hoc silentio pretermittendum, quòd licet clericus aduocati, vel procuratoris munere fungens, dictis causis solùm contrahat irregularitatem, quando sequuta est mors, vel membri mutilatio, grauiter tamen in alijs sic delinquens ab ordinario pro facti qualitate plectendus est; sunt equidem munera hęc clericis interdicta, vt precedentibus capitibus satis latè probauimus.

21 Est etiam clerico† interdictum in dictis criminalibus causis testimoniũ proferre, gloss.in c. testimonium, 11.q.1.& in c.de cetero, de testibus nemo sanè est qui tantum comperiretur sanguinis iudicio, quantum ipse testis è quo totius criminis veritas elicitur, & super cuius attestatione firmatur sententia, & ea ratione, si ex eius testimonio mors fuerit illata, irregularis efficitur, etiam premissa dicta protestatione, vt scribit Felin.in d.cap. postulasti, post gloss.ibi, & est gloss.notanda, quę in laico loquitur, in cap. 1.51.distinct. & in clerico, gloss.in c.testimonium, 11.quęst.1. Abb.in c. de cetero, colum.1.de testib. Crotus in tract.de testib.nu.69. quam communem esse sententiam profitetur D.Couar. d.§.5.nu.5. Iul.Clar.in practica criminali, §.finali, quęst.24. versic.sed quid. Nec refragari potest respectu laici, quòd is inuitus, & coactus, & iudicis pręcepto compulsus, testimonium protulerit: nam etiamsi quis per vim, vel metum, qui in virum constantem cadit, cogatur delinquẽtem exhibere, & reuelare, sem-

per

per erit irregularis, si ille puniatur pœna mortis, vel membri mutilatione, quia licet vis illa excuset à peccato, non verò ab irregularitate, tenet Tauir.in Summa, in verbo, irregularitas, 2.num.22. Maiol. de irregular. lib.2. cap.8. num.2.

Si autem ex tali testimonio, dicta pœna non fuerit sequuta, sed alia mitior, vel arbitraria, vel quia innocens erat, accusatus fuit absolutus, nihilominus clericus pro modo culpę iudicis arbitrio puniendus est; & sic receptam vidi. Nullam verò clericus pœnam patietur, si in ea causa criminali, in qua testimonium protulit, de pœna sanguinis non agebatur, Abb.not.1.in c.de cetero, de testibus, & ibi Doctores, & ita debet intelligi text in d.c.testimonium, quę sic intelligit gloss.in c.1.51. dist.& vide text. in c.quandoque, 14.quęst.2. Saluberrimum tamen consilium est, quod in quacumque criminali causa clerici testimonium non proferant. 22

Procedunt † equidem quę prędiximus, quando clericus testimonium profert, in fauorem accusatoris, secùs, si clericus produceretur in testem, in fauorem rei: quia cum hoc prohibitum non sit, nullam pœnam incurrit. Imò vnum censeo perpetua memoria dignum, quod nouum est, nec memini me legisse apud aliquem, quod licet ex tali testimonio quod directè & principaliter ad probandam rei innocentiam tendit, ex accidenti tamen ex causę processu, accusatoris calumnia detegitur, ideoq; talionis pœna imponitur, non imputabitur clerico ad irregularitatem, satis sanè ei ignoscendum est, cuius testimonium non ad mortem accusatoris, sed ad tutelam rei accusati tendit, & id quod pręter eius intentionem cõtingit, est veluti per accidens, quod subiecti naturam non mutat, l.naturaliter, §.apud, ff.de acquirenda hęredit. Quę doctrina mirè confirmatur ex supra traditis, circa patrocinium clerici pro reo in criminali iudicio.

Sed ad hoc † vt clericus iustè possit suum testimonium proferre, necessaria est sui Ecclesiastici iudicis facultas, vt seruari de consuetudine affirmat Fran.Marc.decis.777.nu.4. Quod iuri cõsentaneum est: quia nec in causa ciuili clericus testificari potest, nisi dicta facultas precesserit, quãuis si de facto deponat, licet malè faciat, minimè tamen eius testimoniũ vitiaretur, gloss.fin.vbi Abb.& omnes, in cap.1. de iuram.calum. Idem in religiosis seruandum est, gloss.in auth.de monach.§.cogitandum, col.9. sed hoc temperandum est, vt procedat in iudicijs, non verò in contractibus, quibus clerici liberè sine alicuius pœnę metu iurare possunt. Deinde nec licentia requiritur, quando clericus vult testificari coram alio iudice Ecclesiastico, qui non sit suus, ex Abb. sententia in d.cap.1. Quo loco scribit, quod non tantum Episcopus, sed alius Prelatus inferior potest dictã licentiam concedere, quod verum censeo in ciuilibus controuersijs, non autem in criminalibus causis, ad tutelam & defensionẽ rei accusati; quia 23

tunc

tunc ab Episcopo, vel ab eius Vicario generali, maturo iudicio & prçuia causę cognitione, concedenda est, non verò ab inferioribus iudicibus, qui causarum criminalium non habent cognitionem, & hoc iure vtimur.

24 Vnde nullo † modo iure defendi potest consuetudo, quam semper in Curia Gratianopolitana, & in alijs inferioribus Curijs Delphinatus receptam se vidisse testatur Guido Pap. decis. 65. num. 2. nempè quod si clerici nolunt in causa ciuili, coram sęculari iudice dicere testimonium, cogi ad id possunt modica coërctione, ab eodem iudice sęculari, nec ad id adeundus est iudex Ecclesiasticus, nec Abbas, vel alius Prçlatus respectu monachi nolentis testificari. Quod si causa fuerit criminalis suorum Prçlatorum licentia desideratur. Est tamen illa consuetudo iniqua & Sacris Canonicis Constitutionibus contraria, & ideo meritò à legitima & iuridica praxi releganda est.

Reprobatur consuetudo quadam Curie Gratianopolitane.

25 Fateor tamen † iuri consonum est, quod in dictis Curijs seruari testatur idemmet Guid. Pap. præcitata decisione, in princip. si clerici vel monachi absque suorum Superiorum consensu testimonium protulerint, siue in causa ciuili, siue criminali, eorum depositiones non ex hoc vitiari, nec inualidari, quod optima fulcitur authoritate gloss. Abb. & aliorum, in d. c. 1. de iuram. calumn supra allegat.

26 In criminali causa † contra reum nec debet nec potest Ecclesiasticus licentiam clericis prçstare, vt ferant testimonium, & si de facto is iudex eũ prçstiterit non est ei obtemperandum; ita tenet antiquissimus Gotredus in Summa, tit. de testibus cogend. Innocen. c. dilectorum, eod. tit. Imò singulariter scribit Ioan. And. in nouel. ibi, quod laicus qui ad clericatum aspirat, etiam in foro sæculari cogi non potest, vt in dictis causis testificatur, quem sequitur Addit. Guid. Pap. d. decisione, quod summę innititur ęquitati, sed praxis forensis non recepit.

TRVNCATIONES MEMBRORVM PER SE facientes, aut faciendas esse iudicantes. Cap. CII.

1 *Clerici membrorum truncationes facientes, vel faciendas esse indicantes, ab officio & beneficio sunt deponendi.*

2 *Quod autem dicatur membrum, remissiuè traditur.*

1 Clericis in † sacris ordinibus constitutis ex Concilio Toletano iudicium sanguinis agitare non licet. Vnde prohibemus, ne aut per se truncationes membrorum faciant, aut iudicent faciendas: quod si quis tale quid fecerit, honore priuetur, & loco; verba sunt text. in cap. Clericis, ne cler. vel monach. Concilium autem illud Toletanum, de quo supra mentio

mentio fit, duodecimum est, in Canon.6. Vnde pœna delicti huius, est depositio ab officio & beneficio: quia secundum expositionem Ioan. Andreę, verbum text. honore exponitur, idest, ordine, & verbum, loco, idest, beneficio: & sic vult text. quòd priuetur ordine, & beneficio, & per consequens deponatur, secundum Abb. ibi, in 1. notab. qui sequitur expositionem Ioan. Andr. Et aduerte, quod cum pœna ista imponatur facienti, uel iudicanti[a] truncationem membrorum, quod etiamsi membrum debilitaretur facto vel sententia clerici, non puniretur ista pœna, quia per id non efficitur irregullaris.[b] ita sentit Abb. ibi, Item ēt est aliud aduertendum, quod videtur text. imponere hanc pœnam clericis per solum iudicium, & sic per solam sententię prolationem sine eo quod sequatur illius executio. Ego tamen credo quod mens conditoris Canonis fuit punire clericum, quando succedit executio, & sic crederem per solam sententiam non ita acriter puniendum.[c] Quod autē dicatur † membrum[d] quia hęc materia in varijs locis latè describitur, sufficiat ad illa lectores remittere, quę quidem inter alios copiosius colligit Corset. in repet. Abb. in par. membrum.

a

b

c

2

d

ADITIO.

IVdicanti. Adde quod tunc prędicta pœna incurritur quando clericus ipse personaliter pœnam truncationis membrorum inflixerit; si verò iurisdictionem haberet temporalem, vel esset prętatus, & proprij muneris ratione committeret alicuius causę cognitionem alteri, vt iustitiam faceret, etiamsi talis iudex ordinarius vel delegatus, cui causa commissa est, accusatum morti traderet, Prælatus vel clericus habens temporalem iurisdictionem, qui talem delegationem fecerit, nullam irregularitatem contrahit, text. egregius in cap. vlt. ne cleric. vel monachi, in 6. Sed quid ex contrario, an prelatus vel sacerdos posit cognoscere de causis criminalibus ad puniendos laicos ex commissione Princicipis sęcularis? text. celebris in cap. in Archiepiscopatu, de raptor. expresse probat, hanc delegationem firmitatem obtinere, & quod eius ratione iure poterit talis delegatus de his causis cognoscere, & sententiam proferre, hac lege, vt sententiam sanguinis minimè proferat. quem text. preter alios interpretes dicit sing. Aretin. consil. 58. colum. 3. & 5. quo loco scribit, censeri huic delegato commissum causam quoad ipsam ordinariam criminis punitionē, nec enim videtur Princeps aliquam remissionem facere eo quod causam ei delegauerit, qui sanguinis iudicium non poterit proferre, cum hoc casu is delegatus teneatur punitionem dimittere committenti, quem sequitur Couar. in Clement. Si furiosus, 2. parte relect. §. 5. num. 8. quo loco aliqua circa hoc notatu digna scribit.

A *Prælatus vel clericus qui iurisdictionem habens temporalem potest alteri criminales causas iudicandas remittere.* *Clericus an ex delegatione principis sęcularis possit in criminibus cōtra laicos procedere.*

Clericus absque irregularitatis nota, consulere potest generaliter ut pro aliquo crimine mortis pœna imponatur.

Item tunc huius capitis pœna imponenda est, quando clericus super facto contingenti, & in iudicio iam deducto, iudicat mortis pœnam, vel mutilationis membrorum faciendam esse, alioquin si extra contingentiam facti nulla irregularitatis pœna, vel alia incurritur. Nam & clerici de iure respondere possunt, & opinari quod certis casibus vltimum supplicium, vel membri mutilatio imponatur. Et ea ratione scribentes Tractatus, Commentarios, vel Criminalia consilia, quibus iudices instruunt pro futuris criminibus, vt aliquas pœnas corporales inferant, non sunt irregulares iudicandi. Nam clericis interdictum non est leges & statuta facere, quę criminales controuersias concernant, aut Principi consulere, vt committentibus certa delicta, irroget mortis pœnam, vel aliam corporalem, gloss.not.in cap. ex litteris, in verbo, consului, de excessib.Pręlat.vbi Abb.& omnes sequuntur. Innocent. in cap.ad audientiam, de homicid. Speculator in tit.de dispensat.§.iuxta, versic. Quid si iudex. Abb.in cap.1. de furt.Bald.in Auth.Habita, C.ne filius pro patre. Siluest.in Summa, in verbo, Homicidium, 3.q.5. versic.Quartum. Maiolus de irregul.lib.2.c.9. num.9. & est communis sententia.

In sacræ Inquisitionis tribunalib. huius capitis sanctio locum non obtinet.

Preterea huius capitis pœna limitanda est, vt locum minimè obtineat in sacrę Inquisitionis tribunalibus: nam quisquis, siue Cardinalis, siue Episcopus, aut Sacerdos qui interfuit sacrosanctis Inquisitorum congregationibus, in quibus tractatur de aliquo delicto, iam in iudicium deducto, in quo pœna sanguinis imponenda est, consulendo, vel suffragium prestando nullam irregularitatem incurrit, ex Summi Pręsidis indulgentia, propter fidei fauorem; ita decreuit Paul. IV. Pontifex Max.die 29. Aprilis anno 1557. vt refert iudiciale Inquisitorum, 4.decreto. Simon Maiolus, de irregularitate lib.2.d.c.9.num.8.

D. Couar. opinio confutatur.

B *Irregularis.* Adde Calderin.Abb.& Cardin.in Clement.Si furiosus, q. 31. de homicid. Steph.Aufrer.in Capell.Tolos. q.207. quam opinionem communem esse fatetur D.Couarr. in d. Clement. Si furiosus, 3. parte in initio, num.9. Quæ secundum illum procedit, etiamsi membrum corpori adhęrens, omnino inutile sit, adhuc in hoc casu nulla afficitur percussor irregularitate, sed verior est contraria opinio, quam tenuerunt Card. Abb.& Prępos.in d.cap.1. Siluest.in Summa, in verbo, homicidium, 3.versic.Tertium, & eam sequitur rationibus confirmans insignis Mart.Nauar. in Manuali Confessor.c.27. num.207.

Ioã. Ber. opinio de qua hoc capite reprobatur.

C *Puniendum.* Hęc sanè opinio Domini Episcopi mihi nunquam placuit. Tum quia est contra expressa verba text.in d.cap. clericis, ne clerici, vel monachi, ibi: *Aut indicet inferendas.* Tum quia Speculator, cuius authoritas apud nos est maxima, contrariam sententiam tuetur, tit. de dispensatione, §.iuxta propositiones quem sequitur Petrus Foller.in prac.

crimin.

crimin.Canon.2.parte, cap.24. sic sola iudicis sententia damnatum intestabilem reddit, & testamentum prius factum tollit.l.si quis filio exhęredato, §.irritum, ff.de iniusto rup. & irrito testam.

Dicatur membrum. Adde Bart.in l.publicorum, num.13. ff.de publ. iudic.vbi Imol. & Doctores, qui illa propriè membra esse censent, quibus diuerso & proprio officio corpus mouetur, aut iuuatur, vt oculo ad videndum, pedibus ad progressum, auribus ad audiendum, manibus ad palpandum, naribus ad odoratum, lingua ad sermonem, idem Bald.affirmat in cap.1. de noua forma fidelit. num.5. quod manifestè Arist.authoritate constat, lib.1. de part.animalium, cap.5. text.not.in l.idem Offilius, ff.de ædil. edict. l. non sunt liberi, ff.de statu homin. Idemque D. Paulus insinuat ad Roman.cap. 12. dicens, membra in corpore distinctam operationem habere: *Omnia autem membra* (inquit) *non eundem effectum habent.* Quod latius explicat D.Couarr.in d. Clement. Si furiosus, 3. part.in initio, num.8.

Ex quo sequitur lapsum fuisse Caietan.existimantem, abscindentem digitum irregularem esse, quem sequutus fuit Dominic.Soto, lib.2. de iustitia & iure, quęst.1. artic.1. eo quod digitus sit membrum: cuius contrarium manifestè docet Bart. & Doctores, in d. l. publicorum Bald. in d. cap.1. Felin.in cap.cum illorum, de sentent. excommun. & in capit. Ego enim, colum.2. de iureiurand.Gonsa. à Villadiego de irregularit. cap. de percussore, colum. 1. Anton. Rubeus consil. 83. Cassan. in Consuetud. Burgund.rubr.1.§.5. quam sententiam aduersus Caietan.& Sotum communem esse testantur Martin. Nauar. in Manuali Cofessor.cap.27.num. 206. & eius discipulus, non pœnitendus D.Couarr. vbi paulò ante allegaui. Cui communi sententię suffragatur d.l.idem Offilius, vbi decisum fuit, quod habens digitum abscissum, habet abscissam partem membri, non verò membrum, & d.l.non sunt liberi.de statu homin. ex qua colligitur, habentem ęquo plures digitos, non habere ęquo plura membra. *Caietani & D.Soto opinio quędam confutatur.*

Deducitur etiam ex supra traditis abscindentem cartilaginem, quę circa aurem est, non incurrere huius capitis pœnam, nec irregularitatem, ea ratione: quia licet auris membrum sit, illa verò cartilago potius ad decorem & membri tutelam, quam ad peculiare auris obsequium, à natura ipsa congenita est, quod ex Baldo colligit D.Couar.d.num.8. *Abscindens cartilaginē auris non est irregularis.*

Nec ab hoc loco alienum est inquirere, vtrum sit vera doctrina Baldi, qui in l.data opera, num. 75. C. qui accusare non poss. scribit, mamillam in feminis membrum esse, de qua meritò dubitat insignis Couarru. in prçcitato loco, intelligens veram esse quoad latam significationem, non verò quoad germanam & propriam, & ea ratione censet non esse irregularem, qui mamillam feminę absciderit, cuius opinio mihi *Abscindens mamillam mulieris non est irregularis.*

 summè

summè placet, quia summę innititur ęquitati, quę in pœnalibus amplectenda est.

DVELLVM ALIIS SPONTE OFFERENTES, seu oblatum suscipientes. Cap. CIII.

1 Clericus huius criminis reus est deponendus.

1 POena huius delicti † est depositionis, [a] vt c. 1. de cleric. pugn. in duel.
a quod procedit, siue clericus fuerit victor, siue victus, poterit tamen Episcopus cum eo dispensare, si mors vel mutilatio membri non fuerit inde sequuta, vt ibi. Et aduerte, quod pœna illius text. procedit, quando talis clericus sponte iniuit duellum, secus autem si aliquo facto necessitatis, licet necessitas fuerit euitabilis, quia tunc necessitas alleuiat culpam, & non punietur pœna depositionis, sed mitiori, quia text. ille requirit actum spontaneum ad incurrendam pœnam depositionis, secundum Abbatem ibi.

ADDITIO.

A *Duellorũ grauitas necnon et pœna ex Trident. Concilio explicatur.*

DEpositionis. Adde Roland. à Valle consil. 4. num. 22. volum. 1. Et ex hoc colliges clericum, qui hoc crimen commiserit, non esse suspensum, vt existimauit Siluester in Summa. in verbo, suspensio, versic. 11. Tabi. ibi. Sed verum non est, quia text. in capit. 1. de cleric. pugn. in duello, solum dicit deponendum fore, & ideo meritò eos reprehendit Martin. Nauar. in Manuali Confessor. capit. 27. num. 156. Et de materia duelli vide vltra alios Andr. Alciat. in tractatu de singulari certamine, Nauarr. in Manuali Confessor. cap. 11. num. 39. & cap. 15. num. 9. multa congerit Petrus Gregorius Tolosanus, 3. parte Syntag. iuris, tit. 48. cap. 15. per totum. Et nota quod duellorum vsus à diabolo fuit institutus, vt cruenta corporum morte, animarum etiam perniciem lucretur. Propterea in tanti criminis detestationē nouissimè pœnę in Sacro Conc. Trid. statutę sunt Sessione 25. c. 19. de refor. vbi contra Imperatores, Reges, vel alios Magnates, qui in terris suis inter Christianos duellum concesserint, pœnā statuit, qui eo ipso sunt excōicati, & domino ciuitatis, vel castri ci, in quo duellum fieri permiserint, si ab Ecclesia obtinent, priuati sunt; aut si loca verò feudalia sint, directis dominis acquiruntur. Illi verò qui duelli causa in arenam descenderint, necnon qui illorum nomine ibi intersunt (quos patronos vocant) excommunicationis, ac omnium bonorum suorum proscriptionis, ac perpetuę infamię pœnam incurrunt: & vt homicidæ iuxta Sacrorum Canonum sanctiones sunt plectendi;

ctendi: quòd si in ipso conflictu decesserint, sepultura Ecclesiastica priuati sunt. Qui verò consilium dederint, vel suaserint, vel vt spectatores interfuerint excommunicationis ac perpetuę maledictionis vinculo ligantur.

Circa verò caput nostrum, & dictum Tridentini Decretum, illud est consideratione dignissimum, minimè locum esse pœnis dictis locis statutis, ex quibuscumque singularibus certaminibus, pugnisvè inito etiam consilio factis, etiam si percussio, vel mors contigerit, dummodo duelli forma non seruetur, nempè loci destinatio, armorum prefixio, patronorum & spectatorum constitutio, & alia, quę in his impijs spectaculis, à charitate Christiana alienis, adhiberi consuetum est.

Concil. Trident. Sess. 25. d. 19. de reforma. quod de pœnis duellorũ loquitur explicatur.

Cum enim dictę Constitutiones pœnales sint, & de duellis loquantur, non sunt ad alia singularia certamina extendendę, reg. odia, cum similibus, de regul. iur. in 6. Quod manifestè ex dicto sacro Concilio colliges, quòd tantum loquitur de duello, antiqua solennitate faciendo, & ita pœnam infligit contra locorum dominos, si duella suis locis permiserint, necnon contra patronos, quorum ope tam immane scelus perpetratur, & contra eos, qui in causa duelli, tam in iure, quàm in facto consilium præstiterint.

Vides, lector candide, quo pacto loquatur de iure duelli, & sic de eo duello, quod impijs illius legibus seruatis efficitur, & ideo censeo quòd iudicabitur in casu grauissimo, qui nunc pendet in Curia Regia hoc anno 1579. & post hęc scripta compertum habui, ita fuisse iudicatum à sapientissimis viris. Ideoque nota, quia multoties contingit.

✱ Sed quia tanta est quorundam hominum malitia, atque vesutia, vt sanctissimam Sacrosancti Concilij Tridentini Constitutionem, sicuti iustissimas alias leges, mille artibus eludere contendunt, aduersus quos sanctissimus Gregorius Pontifex XIII. hanc edidit Constitutionem, quam hoc aptissimo loco, cum familiaris non sit, in legentium gratiam scribere constitui, quę continetur in summa Constitutionum summorum Pontificum, fol. 754. incip. Ad tollendum, quę sacrum Concilium tantum de duellis publicis loquens ad priuata duella extendit.

POENA DVELLA, ET MONOMACHIAS COMMITTENTIUM.

GREGORIVS XIII. EPISCOPVS SERVVS Seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Duella sunt prohibita iure Canonico, & Concil. Trident. sess. 23. c. 19. & l. ciuili unica, C. de gladiatoribus, lib. 11.

AD tollendum detestabilem duellorum vsum Concilium Tridentinum excommunicationem, & alias grauissimas pœnas in concedentes locum ad Monomachiam ac pariter impugnantes, necnon Patronos, consulentes, suadentes, & spectatores salubriter quidem decreuit; sed crescente hominum malitia, facinorosi non desunt, qui, quod publicè prohibitum est, priuatim exequi non dubitent, dum se pœnas prædictas hoc modo eludere posse arbitrantur. Nos ad hæc coercenda plenius, euidentiusque prouidendum esse rati, considerantesque duellum priuatum non minus cruentum & animæ, & corpori noxium esse, quàm quod publicè perpetratur, authoritate Apostolica statuimus, illos, qui ex condicto statuto tempore, & in loco conuento, Monomachiam commiserint, etiamsi nulli Patroni, sociiuè ad id vocati fuerint, nec loci securitas habita, nullævè prouocatoriæ litteræ, aut denunciationis chartulæ præcisserint, censuris, & pœnis omnibus à dicto Concilio propositis teneri perinde, ac si publico, & consueto abusu singulare certamen iniuissent. Volentes etiam locorum dominos, si certamen ex condicto huiusmodi permiserint, aut quantum in se fuerit, non prohibuerint, omnesq; illud fieri mandantes, instigantes, auxilium, consilium, vel fauorem dantes, equos, arma, pecuniam, commeatum, & alia subsidia scienter subministrantes, aut ex composito spectatores, vel socios quouis modo sese præbentes, eisdem censuris, & pœnis subiacere, etiamsi illi qui ad locum destinatum pugnaturi accesserunt, impediti pugnam non commiserint, si per ipsos non steterit, quo minus illa committatur. Non obstantibus priuilegijs, immunitatibus, & exemptionibus, ceterisque contrarijs quibuscumque Constitutionibus tamen, & alijs sanctionibus Apostolicis hac de re disponentibus in suo robore duraturis.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo, octuagesimo secundo, Nono Decembris, Pontificatus nostro anno vndecimo.

Ex ea sanè Constitutione magis nostra fulcitur opinio, quæ verissima est, terminis Tridentini Cōcilij, sed statuta nouissima illa Cōstitutione diuersū

erit

erit iudicandum,& circa quam consule Mart. Nauar.consil.1.& 2.tit. de pignorib.vulgar.egregiè ibi probantem per superiorem Constitutionem absolutionem excommunicationis, tàm publici, quàm priuati duelli Pont. Maximo esse reseruatam,quamuis à Concilio Tridentino minimè reseruatio definita fuerit.

Sed mitiori. *Adde,quòd hæc authoris opinio, ex eo vera non videtur,quia si loquimur de duello,quod inter nobiles nouissimis temporibus fit, nulla necessitas clericum compellere potest ad hoc singulare certamen subeundum, cum maximè à suo sacro instituto sit alienum. Nec iactura honoris necessitatem inducit, vt scribit Præposit.in rubr.de cleric.pug.in duello. Et opinionem istam sequutus est Petrus Foll.in pract.crimin.Canon.2.par.c.27.n.1. quæ practica opere isto absoluto,ad manus meas peruenit.* B *Ioã.Bor. opinio,de quaĩ hoc c.pite eẽ futatur.*

NAVES AD PVGNAM GVBERNANTES, ET CONflictum personaliter exercentes, ac alios ad pugnam incitantes. Cap. CIV.

1 *Clericus propter hæc tria crimina depositionem meretur.*
2 *Clericus qui bello interfuit, quando efficiatur irregularis.*

PRopter hęc tria delicta deponendus est clericus,ut in c. Quod in dubijs,de pęnis: aduerte tamen quod in defensione bene possunt clerici gubernare naues, & alios ad pugnam defensionis,causa incitare,& in tãtum confligere contra hostes,quòd eos dimittant,ut placuit Innoc.ibi.Abbas autem in eo.c.videtur eius sententiam restringere,videlicet, ꝙ si necessitas non erat ineuitabilis, licet clericus intersit bello causa defensionis: si sequitur mors,vel mutilatio membri ex percussione sua,efficitur irregularis,[a] secus si percussione aliorũ.Ego tamen credere quod Inn. põt simpliciter intelligi,quoad terminos text.quem declarat:quia ad hoc,ut non patiatur pœnam depositionis,de qua ibi, sufficit ꝙ clericus prętendat defensionem, licet causa non esset ineuitabilis. Quantum verò ad irregularitatem incurrendam, seruabitur consideratio Abb.nec contradicit sententię Innoc.quia ipse nihil de irregularitate disponit,iudicio meo. [b] 1 2 a b

ADDITIO.

E*Fficitur irregularis.* Adde tex.optimum in c.petitio, de homic.quo loco apparet eum esse irregularem, si adhuc in bello iusto propria pugnauerit manu,& aliquem occiderit,aut membro mutilauerit,idem probat glos.in c.eius, 7.q.1.quæ sententia communis est vt profitetur D.Episcopus Couar. in Clem.Si furiosus,2.p.relect.§.3.n.2.de homic. Et circa huius capitis materiam vide latissimè S.Thom. & Caiet.2.2.q.40.art.2,Abb. Card.Heur.Fel.& Doct.in d.c.petitio,Flor,3.part.tit.18.c.2.§.6.Martin. in A *Irregularis qui in bello iusto oĩem iterficit.*

Manu. Confess. c. 27. num. 21 5. Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 49. & optimè Greg. Lup. in l. 52. in verbo, *Deuenyr*, tit. 6. part. 1. quo loco alios allegans disputat, An summus Præsul possit facultatem clericis concedere, vt absque irregularitatis metu possint in bello pugnare.

B *Iudicio meo.* Vide Petr. Fol. in prac. Crim. Canon. c. 52. licet immodestè & inuerecundè authorem istum alioqui doctissimum somniasse dicat.

VIOLENTIÆQ. ILLATORES Cap. CV.

1 Clericus in personis, rebus, seu beneficijs violentiam inferens, qualiter puniatur, breuiter & dilucidè per totum caput explicatur.

1 a Clerici† violentiam inferre solent [a] aut possunt in personis, rebus, seu beneficijs. Primo casu, quando ab ipsis fuerat vis illata personis citra homicidium, nunc pro qualitate iniuriæ, ac damnorum, ac consideratis his, quę in arbitrarijs pœnis consideranda fore infra trademus, iudicis arbitrio puniri debent. Si quando verò contingat clericos eripere aliquem de manibus familiæ, qui sententia iudicis ducebatur ad mortem, vel aliud corporale supplicium, tunc quidem distinguendum est: Nam aut manifestè apparebat illum condemnatum iniquè, & tunc videtur nullam
b imponendam pœnam [b] propter hoc, vt sentit Albert. in l. addictos, C. de episcop. audient. per text. in c. hi qui, 14. quæst. 6. vbi bona gloss. & melior in c. Reos, 23. q. 5. facit, quod not. Archi. in c. cum homo, 23. quęst. 5. & vide Hippol. in l. lege Cornelia, colum. 10. num. 23. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. in pract. causarum criminalium, fol. 56. num. 41. in verbo, attingā. vbi refert dictam Conclusionem Albert. & ponit alia, per quæ potest corroborari. Si tamen in tali ereptione condemnati clerici scandalum fecerint, vnde deteriora contingant, quàm in iusta hominis occisione, tunc bene crederem eos puniendos per suum iudicem, iuxta scandali, & perpetratorum mensuram. Si verò damnatum iustè, eriperent, tunc puniendi sunt. Item quando esset dubium, iustè an ne damnaretur, cum præsumere debent clerici pro iudice damnante. In hac autem illicita ereptione aduertere debent multum iudices circa modum eripiendi, an cum armis, & scandalo id fiat, an etiam ruptis carceribus, vel non: & alia considerare, quæ solent similia leuiora, vel grauiora facere hęc delicta in lai-
c cis. [c] Aduertendum tamen est, quòd si clericus eximit à carceribus captum pro debito, tenebitur ad id quod fisco, & priuato debebatur, per id quod notat Bart. in l. quoties, de exactoribus tribut. lib. 10. Faber, in §. Pœnales, Instit. de action. Ias. ibi, col. 17. versic. 3. circa prædicta, quod intelligerem verum pro illis debitis, pro quibus erat incarceratus, vel recom-

mendatus: non verò tenebitur omnibus creditoribus, licet obstet generaliter notabilis decisio Baldi, in d.l.addictos, dum tenet, quòd eximens aliquem de manibus Curiæ, tenetur ac si fideiussisset pro eo in omnem casum. Secundo verò casu, videlicet, quando clerici res inuaserint violenter, tunc si erat res temporalis propria, vel aliena, cuius possessio erat apud alium constituta, patiuntur pœnam legis, si quis in tantam, C. vnde vi, quæ etiam habet locum in clericis, d vt sentit glos. in c.1. de dolo & contu. cui assentitur ibi Abb. in 6.col.vers. Quoad tertiũ: quod confirmabitur ex traditis per Fel. in c. Ecclesia S. Mariæ, de constit. col.4. vers. quæritur primò, videlicet quòd leges Imperatorum, & Regum comprehendunt clericos, & melius est quæ ibi not. in col.23. vers. Sequitur etiam. Tertiò autem quando in beneficijs faciunt violentiam, tunc qui temeritate dignitates, personatus, aut alia quæcunque beneficia ecclesiastica occupare non verentur, hoc ipso, ius (si quod in dignitatibus vel beneficijs taliter occupatis, vel ad ea competebat) amittunt. Ita disponitur in c. eum qui, in fi. de præbend. lib.6. Si verò beneficium, cui animarum cura imminet, vi occupat clericus, beneficio simili cum cura, quòd primitus obtinebat, est ipso iure priuatus, vt voluit ibi tex. in principio. d

ADDITIO.

INferre solent. Adde singulariter circa caput hoc, quòd vltra pœnas hic dispositas, si clerici vasallis Regis violentias intulerint, à quibus desistere nolunt, possunt a Regno expelli, & priuari iure originis, tex. in l. quicunque, C. de episcop. & cleric. vbi Paul. not. Barthol. Cass. in Consuet. Burg. Rubr.1.§.5. in glos. *S'ne ha la grace*, num.81. Auen. de mand. Reg.2. part.c.7.num.12. Vnde apud suprema Regia tribunalia receptũ est, quod si Ecclesiastici iudices vim intulerint, nec eorum mandatis parere volunt, eis præcipitur vt à Regno exãt; cuius praxis meminit D. Couar. in pract. quæst.cap.35.num.3. Guil. Bened. in c. Rainutius, de testam. in verbo: *Et uxorem nomine Adelasiam* 2. decisio. nu.460. de testamen. Carol. de Grass. lib.2. Reg. Fran. iure 7. colum. penult. & eius pœnæ mentio fit in l.4. tit.1. lib.3. Ordin. antiqui. A *Clerici Regis vasall. qui regnum [illegible] [illegible] perturbant ab eo expelli possunt.*

Quamuis insignis vir Mart. Nauar. in Manu. Confessor. cap.27. num. 67. ex Casu 10. censuram Cenæ colligit, imò dicit iam ibi definitum esse, ut nullo modo liceat secularibus iudicibus, Episcopis, non parentibus suis iussibus precipere vt a Regno exant, & non solum iubentes, sed & lictores iussa exequentes, & opem ad id ferentes, & consulentes, censuris ligantur; si verò iuberent Curiam Regis exire, vel alium locum, qui non esset in eorum diœcesi, non ligantur dictis censuris. Ego tamen (salua in omnibus Romanę ecclesiæ dignissima censura) & interim quòd ipsa *Interpretatur de [illegible] casus censurarum [illegible] Mart. Nauarr.*

ipſa contrarium iudicauerit, & non vltra, exiſtimo dictum decimum caſum Cenę, nullo modo Regię poteſtati derogare, ſed tūc procedere, cùm Epiſcopi, & alij pręlati ſuperiores, iniuſtè, & nulla legitima cauſa ſubſiſtente, à Regno expellantur. Ita ex eo colligitur, cùm loquitur contra percutientes, interficientes, vulnerantes, vel verberantes, & hoſtiliter inſequentes S.R.E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiſcopos, & Sedis Apoſtolicę Legatos, & ſic verba quę ſtatim ſubijciuntur, cum dicit: *Aut eos deyjcientes*, &c. intelligenda ſunt de eiectione violenta, & iniuſta, ſicut ſunt percuſsiones, verbera, & alia de quibus in principio loquitur.

Suprema Regis Hiſpaniarum tribunalia poteſtatē habēt cognoſcēdi per modum (vt dicunt) violentia in cauſis ſpiritualibus.

Pro quorum interpretatione animaduertere oportet, quod apud nos illud eſt frequentiſsimum, & vſitatum, à tempore quod hominum excedit memoriam, quòd potentiſsimi Hiſpanorum Reges, eorumque ſupremà tribunalia, iudicibus Eccleſiaſtici obuiant, ne poſt, vel contra appellationem vim vllam faciant appellantibus, imò cogant eos deponere omnia in eum ſtatum, quo tempore appellationis res ſeſe habebat. Si verò laicus per eccleſiaſticum iudicem grauatur, eo quò ipſe illius cauſę, de qua controuertitur, iudex non ſit competens, ſi appellationem interpoſuerit, litterę Regię dantur, quibus pręcipitur iudici eccleſiaſtico, ne amplius de cauſa illa cognoſcat, ſed potius ad iudicem ſecularem remittat, vel mittat proceſſum ad Regiam Curiam, quo viſo, ſi cauſa ſpectet ad ſecularem iddicem, non agitur de appellatione deferenda, ſed inhibetur iudici eccleſiaſtico, cauſa verò ad ſecularem remittitur; ſi autem ad eccleſiaſticum pertineat, ei remittitur, deciaraturq; nullam vim inſerre, ita Regijs inſtructionibus miſsis ad ſuprema tribunalia diſpoſitū eſt. Quarū meminit D.Cou.d.c.35.de quo ſtat hodie l.36.tit.5.lib.2.Regij Ordinam.noui. Et doctiſsimum Greg.in l.13.tit.13.par.2.in verbo, *Non fuerca*. Qui quidem forenſis vſus nō tantum in his Regnis, ſed etiam apud Gallos eſt frequentiſsimus, prout teſtatur Aufrer.in add.repet. Clem.1.de off.ord.reg. 3.Fall.30. Carol.de Graſſ.lib.2.Regal. Franc.iure 7. Et apud Luſitanos idē ſeruari aſſeuerat egregius Martin. Nauar.in c.cum contingat, 1.remedio, col.2. de reſcript. dicens, non tantum hoc conceſſum eſſe ſupremis tribunalibus, ſed inferioribus iudicibus, qui cognoſcere poſſint, de omni vi mota, contra clericos, modo intra annum, & diem querela proponatur, iuxta illorum Regiam l.ordin.lib.2.tit.1.§.*E pondera*.

Reges eorūq; iudices, an de vi & poſſeſsione beneficio

Quę quidem praxis, ex eo non vulgariter fulcitur, nam licet inter Doctores ſit controuerſum, an ſemotis priuilegijs, vel cōſuetudinibus, Reges eorumq; iudices de vi, & poſſeſsione beneficiorum, & aliarum ſpiritualium rerum cognoſcere poſsint. Eſt tamen exploratiſsimi iuris, quod ſaltem ex tacita Summi Pontificis approbatione, poſſunt Reges de huiuſmodi vi iudicare, de quo legendus eſt Guido Papa deciſ.Delphi.queſt.1. & 71.

&71.&85.Fran.March.q.190.& 512. vbi scribit Curiam sic semper seruasse. Idem frequentissimè obseruat Curia Burdegal.vt memorię protulit Boerius q 69.n.23.Idem in Curia Neapol.consuetudine receptum esse fatetur Afflict.decis.2.n.10.& 11.decis.24.n.9.Grammat.decisio.78. *rum, se motis priuilegys possit cognoscere*

Et in Mediolanensi Senatu, vt testatur Andr.Alciatus conf.34. num.1. Quod vniuersa Gallia idem obseruat,si credimus Petro Rebuf.in Comm. consuetudin.Fran.3.tomo,tit.de possession.benefic.8.articul.gloss.2.Guill. Benedict.in capitul. Rainut.de testament.12. parte,in verbo: *Et vxorem nomine Adelasiam*. num. 39. Similiter in Senatu patriæ Pedemontium, idem receptum esse tradit Iacob. Menoch. de recuperand.possession.15. remedio. num.210. Oʀascus, quem post hæc scripta legi, decision. Pedemon.30.Et apud Hispanos idem refert Martin.Nauarr.in d.cap.cum con tingat,1.remedio fol.3. versicul. octauo facit Petrus Auendan. de manda. Regum 1.parte, capitul.1.num.31.quem frequentissimum vsum multis probat Ioan. Igne.in l.necessarios,§.& non alias,2.p.colum.1.2.& 3.ff.ad Syllan. Roland.à Valle conf.23.col.1.& 2.lib.1.& hanc dicit communē & veram opinionem Ripa,in Rubr.de iudic.num.90.circa quā legendus est Menoch.vbi supra, & Marcus Anton.Natta,consil.411.vol.2.n.1.

Deinde huic praxi suffragatur text.optimus in capit.filijs, 16.quæst.7. qui habet Archiepiscopis, vel Episcopis negligentibus obuiare rectoribus,qui Ecclesiarum iuris patronatus bonis abutuntur,Regiam adire posse, vbi gloss.in verbo, *Reges*, addit hæc verba: *Vt corrigat cum per Ecclesiasticum iudicem cogi non potest*. Et quamuis Abb.in capitul. qualiter, & quando,in 2 col.de iudic.aliter text.illum interpretetur,dicens,text.illum per iura noua correctum esse. Equidem nulla est correctio in his, quæ ad vim, & violentiam pertinent. Imò omnium fere Regnorum antiquissima consuetudo probat quæ non contra voluntatem Apostolicę Sedis, sed secundum ipsam fuit introducta.

Rursus conducit text,egregius in capitulo Regum.23.quæst.5.*Regum* (inquit) *officium est proprium facere iudicium,atq; iustitiam, & liberare de manu calumniantium,vi oppressos*.Et habetur Hierem.c.21.& 22.& est optima l.13.tit.13.par.2.ibi: *Et para defenderlos, que no reciban mal, ni fuerca*. text.in c. Princeps.23.q.5. cuius authoritate scribit Guil. Bened. in d.c.Rainutius.in d.verbo,*Nomine Adelasiam*,n.454.quod vbicunq; ecclesiastica potestas deficit,aut quia non potest,aut quia Prelatorum dissimulatione nō vult, sęcularis potestas se intromittit,ne delictorum atrocitate pax publica turbetur.

Quæ iura quomodo sint interpretanda, elucidaui ann. Domini 1584. defendens causam huius Complutensis Academię a seditione, quę quorundam culpa contigit dicto anno,die verò Sancti Nicolai,quæ sexta est

mensis

Lic. Ioa. Gomez Regius cõsiliarius laudatur.

mensis Decembris, vt in nostra iuris consultatione, quæ in Archiuo Collegij seruatur latius continetur. Causa verò illa agitata fuit coram D. Licẽtiato Ioan. Gomezio Regię tunc Curiæ iudice integerrimo, & incorruptissimo, qui iam ad Regium supremum consilium, multis ei nominibus debitum, est promotus.

Idem manifesta ratione comprobatur: nam si remedium hoc, ac veluti fortissimum scutum, aduersus ecclesiasticos iudices, longe à Romana Curia iudicantes, non adhiberetur, possent quidem pro libito suo quem vellent excommunicare, & excommunicatum denunciare, & quibus vellẽt locis interdicere, sine aliquo iuris remedio, quam quod à Romana Curia post longam vexationem, cum maximisquè expensis traderetur.

Preterea, rem hanc fulcit, nam si res hęc recto animo perpendatur, non solùm nõ afficitur iniuria iudex ad quem est appellatum, ex hac violentię cognitione, sed summo honore proseqitur, nam sęculares Principes eorumq; Senatores minutia cognoscunt de iustitia, vel iniustitię appellationis ad summum pręsulem deferendę, ad hoc, vt ab ipsis sententia confirmetur, vel reuocetur: sed solum ad finem pronunciandi, an fiat vel ne per iudicem, vis appellanti, qui quidem finis faciliorem causę appellationis exitum parat, cum forte iudex qui appellationi deferre tenetur, iniustissimè sententiam exequatur, superiorem vilipendens, & partem grauans; Circa quæ omnia videnda sunt quæ doctissimè de amore scribit Nauarrus in d. capitul. cum contingat, 1. remedio, & D. Cou. d. c. 35.

Suprema Hispaniarum tribunalia in causis violẽtiæ, in expẽsas possunt multare.

Quod vsque adeò procedit, quod in huiusmodi cognitione, locum habet expensarum condemnatio, contra vim inferentem, ita tenet Bened. in loco nouissime allegato, n. 320. Gregor. & Auendan. in dictis locis.

Hinc etiam emanat, quod si clericus iuste timet coram suo Episcopo, vel eius vicario comparere, potest Regem eiusq; consiliarios supremos adire, ab eisq; litteras Regias petere, quæ concedi solent. Quibus præcipitur ne grauetur, sed quòd seruato iuris ordine prædicti Ecclesiastici iudices procedant, vt asseuerat Osaschus d. decis. 30.

Clericus qui timet coram suo episcopo cõparere, Regis auxiliũ potest implorare, Hispaniarum

Quæ sanè, non temerè adduximus, sed vt ex hac Regia potestate, sic iure fulcita, intelligamus, posse Reges nostros integerrimos eorumque senatores, Episcopos, aliosque ecclesiasticos iudices violentiam partibus litigantibus inferentes, nolentes ab ea desistere, à Regnis suis expellere, & eos priuare amissione rerum temporalium, quas in his regnis obtinẽt, nam aliàs inutilis foret dicta Regia potestas, si transgressores debitis pęnis non punirentur. Sicut equidem Romanus Pontifex, non censetur derogare iuri Christianis Principibus, siue iure siue immemoriali consuetudine quæsito, sic per dictum casum decimum Cenæ, minimè credendum est, voluisse tollere eam potestatem, imponendi pœnas, quæ necessariæ

sunt

ſunt ad dicti iuris executionem. Pro quo mirè facit quod ſcribit Guido Pap. deciſione 1. Delphin. nempe, Martinum Papam (cuius Bullæ tenorem ibi ſcribit) declaraſſe ad inſtantiam Caroli Regis Francorum, ſe per illam ſuam ſanctionem qua graues pœnas ſtatuit aduerſus clericos quoquo modo conuenientes, vel ſe conueniri patientes coram iudicibus ſęcularibus, non intellexiſſe in illis caſibus, in quibus Rex à tempore immemoriali cognoſcebat.

Reges potestatem habent cõtra epos & ecclesiasticos iudices vim inferentes expellẽdi à suis regnis, & priuandi istos amissione rerum tẽporaliũ.

Nec etiam ſuperioribus ac Regiæ poteſtati refragatur alius caſus, nẽpè, 14. Bullæ Cenæ Domini, ibi: *Vel aliàs executionem litterarum Apoſtolicarum, vel executorialium, ſub prætextu violentiæ prohibendæ, vel quo ad nos informandos* (vt ipſi aiunt) *ſupplicauerint, aut ſupplicari fecerint*. Nã verba illa intelligenda ſunt, quando litterarum Apoſtolicarum executio, ob eam cauſam impeditur, vt iuriſdictio Eccleſiaſtica perturbetur. Hoc ſanè alienum eſt à Regibus noſtris eorumq; Senatoribus, qui pro ipſorum Religione, Pontificum decreta colunt, & venerantur, ſecus verò quando ad tollendam vim, & oppreſsionem, dicto ſaluberrimo, & ſummè neceſſario remedio vtuntur, pręcitatus caſus minimè denegat. Alienũ prorſus eſt à ſummi Prẹſulis mente, quòd voluerit quenquam opprimi aut grauari, ſic egregiè declarat Mart. Nauar. in Manu. c. 27. num. 69. & 70. Frater Ant. Corduba, in ſumm. q. 35.

Sing. interpretatur 14. casus cẽ suraruz Cenæ.

✱ Pariq; ratione intelligendus eſt locus egregius Concilij Tridentini, ſeſſ. 25. c. 2. de refor. qui cum ſtatuat formam ab Eccleſiaſticis iudicibus in excõmunicationibus proferendis ſeruandam, his verbis inquit: *Nefas ſit ſæculari cuilibet magiſtratui prohibere eccleſiaſtico iudici, ne quem excommunicet, aut mandare, vt latam excommunicationem reuocet, ſub prætextu quòd contenta in præſenti decreto non ſunt obſeruata, cum non ad ſæculares, ſed ad eccleſiaſticos hæc cognitio pertineat*. Locum enim tunc obtinet, quãdo ſęculares magiſtratus veluti iudices appellationes tanquam ſpirituali iuriſdictione obtinentes, intenderent excõmunicationem reuocare, aut temperare, ſecus autem ſi ad tollendam vim ab eccleſiaſticis iudicibus illatam dicto remedio vteretur. Quòd ſummè notandum eſt.]

In causis criminalib. quarũ cognitio ad inquisitores pertinet, nec nõ in ciuilibus bonorum publicatorũ licet nõ habet auxiliũ vulgariter dictũ

Et licet dictum remedium ſaluberrimũ, & pręſtantiſsimum ſit, ad propulſandas iniurias iudicũ eccleſiaſticorum, tamen ſpeciali iure ſancitũ eſt Regij Conſtitutionibus, ne quiſpiam ſęcularium iudicum, quantũcunque dignitate, ac poteſtate, ſit pręditus, cognoſcere vllo modo poſsit, de cauſis ciuilibus, aut criminalibus, quarum cognitio pertinet ad Inquiſitores hæreticę prauitatis, & ad iudices bonorum publicatorum, etiam ſub prętextu ſubleuandi vi oppreſſos. Sed qui dictis caſib. appellare voluerit adire tenetur Sacroſanctũ Senatũ ſupremũ S. Inquiſitionis, de quo ſtat Regiũ decretũ datũ Burgis. die 7. Martij, anno 1508. innouatum anno 1553. circa qđ legen-

legendus est D.Episcopus Iacob. Septim. in Cathol.Instit.tit.36.num.2.

B *Pœnam.* vide Prouer.c.24. *Erue eos* (inquit) *qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses*, c.non in inferenda 23. quæst.3.text.in l.prohibitum, vbi Bartol. & Doctor.& in l.defensionis facultas, C.de iure fisc.& in l.quoniam iudices. vbi glossa. in verbo, resistere, C.de appellat. gloss. & Doctores in ver. denuncietis. in cap.ex litteris, de offic.deleg.vbi Innoc.Abb.Dec. & alij tradiderunt, gloss.in l.non videtur data, in verbo, qui iussu, ff.de regul.iur. Din. in reg. quod quis, de reg. iur.lib.6. Ias. post alios, in l. vt vim. num.19. ff. de iustit. & iure. vbi Dec. colum.2.num.25.tradit Angel.Aret.in tractat.malefic.in verbo, *fama publica*, versic. secundò quæro, & in part. *præsente Caio, & appellante*. versic. Quod autem, Hippol. in l.1. num.15.ff.de quęst. Cassan. in Consuet. Burgun.Rubr.1.§.7.glos. *de simpleres consue.* num.15.cum sequent. & latiss.Carr.in pract.crim.fol.173.num.19. secundum nouissimam editionē Thom.Gramm.voto 51.

C *In huius.* Aduerte lector candide quod ad hanc arbitrariam pœnam clericis, pro hoc crimine imponendam, diligenter iudices ecclesiastici perpendere debent, quę pœnę iure Cæsarū aduersus laicos statutæ sint, vt inde colligant, an maior vel minor pœna sit infligenda, vt voluit notanter Innocen.in cap. qualiter, & quando, de accus.& Doctores communiter in c.at si clerici, & in c.cum non ab homine, de iudic. Petrus Foll. in pract.crim.Can.in verbo, & si confess.nu.154. Quas quidem pœnas, propositis quibusdam Conclusionibus elucidabo.

Eripiens reū à potestate iudicis, vel ministris aut à carcerib. eximens, quibus pœnis puniatur iuxta assertionibus interpretatur.

Prima Conclusio, Eripiens violentum raptorem, nondum confessum, conuictum, vel condemnatum, punitur pœna decem librarum auri, tex. in Auth.Vt omnes obed. iudic.§.arripiatur autem nullus, col.5.

Secunda Conclusio. Eximens confessum, & condemnatum de crimine, tenetur crimine lęsę Maiestatis.tex. in l.cuiuscunque, vbi Bar.ff.ad leg. Iul.Maiestat. tradit Bart.in l.addictos, C.de episcop. audient. & in Extrauag.ad Reprim.in verbo, *tangat*. Ias.in l.1.§.Pretor. vbi Alexan.ff.ne quis eum, qui in ius vocat.est vt eximat. Ang.Aret.in tract. malefic.in verbo, *fama publica*, num.55.Hippol.in l.1.in principio, ff.de fideiussor.num.16. & in singul.273.Cœpol.in tract. cautel.1.Guiliel.Benedict.in c.Rainutius, in verbo, *Mortuo itaque testatore*, el primo, num.180.Ias.in §. pœnales, Instit.de actionibus, 102. & ibi Gomes.num.48.Ioan. Bernar. in Reg. & Fallent.regula 97. vbi dixi, Petrus Duen.reg.281.quæ opinio communis est, & iure Regio probatur in l.5.tit.12.lib.8. Ordin. veter. & in l.14. tit.29.par.7.& l.11.tit.13.lib.4.For. Ideoque iudex ecclesiasticus grauissimis pœnis clericum condemnabit qui in causa huius secundæ propositę conclusionis deliquerit.

Est

Est tamen circa hoc consideratione dignissimum, quod siue priuilegio, vel consuetudine Cardinalibus indultum est, quòd si damnato ad mortem, & ducto iam ad patibulum obuient, possunt eum eximere, & liberare; tenet Bal.& Salic.in d.l.addictos, Cepolla, Caut.2.Marian.Socin. in tract.de citatione, articulo 35.quęst.5.Hippol.in l.1.col.3.C.de fals.& in sing.237.Barbat.in c.quęrenti, num.19. de officio deleg. quamuis ipse in tract.de pręst.Card.9.quęst.contrarium teneat. *Cardinalis liceat à condemnato, a morte eum liberet.*

Tertia Conclusio. Eximens reum maleficę artis seu magicę, punitur pœna vltimi supplicij, l.fin.C.de malefic.

Quarta Conclusio. Eximens incarceratum, vel captum à iudicis familia, in alijs omnibus casibus quàm supra traditis, puniendus est eadem pęna, qua reus ipse qui fuit liberatus, l.1.C.de his qui latron.occultau.

Quinta Conclusio. Eximens aliquem violenter de carceribus, qui non est reus alicuius criminis, sed solùm incarceratus erat pro debito, siue publico, siue priuato, tenetur creditoribus satisfacere, ex proprio patrimonio text.egregius in l.quoties, C.de exactor.trib.lib.10.not.author noster hoc c. & Gom.Arias in l.64.num.9.Tauri.

Sexta Conclusio. Eximens violenter, & de facto aliquem de carceribus, qui nullum crimen commiserat, nec pro aliquo debito erat incarceratus, multari potest pecuniaria multa, secundum potestatem iurisdictionis, vt in rub.ff.si quis ius dic.non obtemp.& ibi Bart.in pen.quęst. tradit Specul.in tit.de sent.prol.§.species, vers.Nunquid tit.& puniri debet iudicis arbitrio, l.1.§.effractores, ff.de effractorib. & expil. Ias. in l.1.§.1.ff. ne quis eum, qui in ius vocatus est vi eximat. Gregor.Lup.in d.l.14.in ver. *Deuia recibir*.

Septima & vltima Conclusio, resistens Iudici, vel eius ministris, vel eos offendẽs, grauissimis pœnis puniendus est.tradit Guid.Papa dec.557. de quo multa scripsi in iuuentute mea in annot.ad istum Dominum Episcopum, in Regul.382. Hodie verò in his Hispaniarum Regnis committens crimen resistentię, vel Iudicem percutiens, eo casu, quo secundum criminis qualitatem erat corporalis pœna imponenda, per vias publicas ignominiose ferendus est, & per octo annorum spacium ad Regias triremes mittendus, nisi delicti grauitas, maiorem, & grauiorem pœnam postulet, de quo est l.7.tit.22.lib.8.Ord.noui. *Iudici, vel eius ministris resistens quibus pœnis in his Hispaniarũ regnis puniatur.*

In clericis. Adde Iacob.Men.de recup.poss.remed.9.nu.101.& 277.

LITTERAS AD ALIOS DIRECTAS APERIENTES, & aduersarijs ostendentes. Cap. CVI.

1 *Aperiens litteras, easque aduersario mittentis ostendens, in falsi pœnam incidit.*

2 Clericus

2 *Clericus scelus hoc committens, qualiter puniatur.*

3 *Aperiens litteras vt legeret, easque minimè alijs ostendens, extraordinariè punitur.*

1 APeriens † litteras, & aduersario mittentis ostendens, incidit in pœ-
a nam falsi,[a] ita Bart. in l. Qui testamentū, ad leg. Corn. de fals. ff. per l. 1. §. is qui depositam, eod. tit. & sequitur Panorm. in c. Cum olim, lo 2, de offic. deleg. vbi vide gloss. & Felin. n. 2. Siluest. in verbo, falsarius, §. 1. in Sūma sua, & Ias. in §. pœnales, n. 26 Institut. de action. & Augustin. in addit. ad Angel. in tract. de malefic. in verbo, falsario, nu. 10. & Iason. in l. Non du-
2 bium, in colum. antep. C. de legib. Clericus verò hoc † faciens, incurrit pœnam depositionis: ita scripsit Roman. consil. 365. incip. Quæritur primò, qua pœna, circa finem, hoc solo fundamento motus, quod de iure Canonico pœna falsi est depositio in clerico, per text. in c. ad falsariorum, de crimin. fals. sed salua eius authoritate, hoc non videtur verum: quia ille textus non imponit pœnam depositionis clerico pro qualibet falsitate, sed
b quando vtitur falsis litteris Papę:[b] non ergo videtur posse illud extendi ad hoc delictum. Vnde crederem, clericum in hoc puniendum esse arbitrariè, consideratis his quę in arbitrarijs pœnis consideranda inferius de-
3 clarabimus. Si verò aliquis † aperuit litteras vt videret, & alijs non ostendit, tunc non tenetur pœna falsi, sed extraordinariè punietur. Ita Bart. & Rom. Panorm. & Ias. vbi supra, & idem notat Felinus, post Innoc. in d. c. cum olim, qui dicit, quod isto casu pœna est arbitraria. Vnde idem dicendum est in clerico.

ADDITIO.

A IN *pœnam falsi.* Vide Ias. in l. admonendi, in repet. num. 150. ff. de iureiur. Mart. Nau. in cap. sacerdos, num. 10. de pœn. dist. 6. Et eadem pœna plectendus est, qui de alienis litteris sigillum remouet Bart. in l. Paul. ff. de fals. Ioan. Bertach. in tract. de Episc. 1. par. vers. vlterius quęro, nu. 36. Hier. Gig. in tract. de crimine lęsę maiest. lib. 1. q. 21. n. 12.

Qui sigil. l. in remouat de alienis litteris pœna falsi punitur

Est quidem huius capitis pœna tanto crimine condigna. *Nam fraudulenter ambulat* (inquit Sapiens Prou. 11.) *quisquis reuelat arcana.* Idem Sapiens ibi. 20. c. *Et cum eo qui reuelat mysteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia sua ne commisceariss.* ✱ Et Eccl. c. 27. *Denudare,* (inquit) *amici mysteria, desperatio est animæ infelicis.*] Reuelare sanè secreta grauissimū crimen oī æuo iudicatū fuit. Ferunt apud Ethnicos Sisyphum illum ob id quod Deorum arcana hominibus patefecit, apud inferos eam pœnā sustinere, nempe, vt ingens saxū ad montis cacumen deferat, ab illoq; illud proijciat, & iterum statim in idem cacumen referat, & in huiusmodi labore perpetuo assiduus sit, author est Seruius ad Virg. lib. 6. Æneidos, sic Tarquinius

quinius Romanorum Rex, M. Tellum Duumvirum, quòd librum secreta ciuiliū sacrorum continentem custodię suę commissum, corruptus largitione Petronio Sabino describendum dedisset, culeo insutum in mare abijci iussit, testis est Valer. Max. lib. 1. tit. de cultu Deorū.* Et apud Ægyptios reuelanti secreta hostibus lingua abscindebatur Diod. lib. 2.]

Vnde (mea sententia rectè) de more scribit Bald. in l. nullum, num. 5. C. de testibus quod Ciuitatis Consiliarius, siue Decurio, qui secreta detexerit, cum ratione iuramenti, & officij tacere debuerit, tāquam periurus ab officio, & dignitate amoueri debet; idem Bald. in titul. de pace Constan. in verbo, *Credentia*. Sequitur Cępol. consil. crimin. consil. 39. nu. 29. qui Pataui j ita decisum fuisse testatur. Hippol. consi. 1. nu. 9. Villadiego in tractat. de legato 3. parte, quęst. 1. nu. 36. Curia Pisana, in 3. parte, in princ. & magis in specie scribit Angel. in l. Athletas, §. calumniator, num. 4. ff. de his qui not. infam. scribens Ciuitatis consiliarios detegentes, siue reuelantes secreta suę ciuitatis, esse prçuaricatores, & hostes. * Circa quod multa congerit Quinct. Mandos. in tract. de ingratitudine, c. 62. caus. 13.] *Consiliarius ciuitatis reuelans secreti qua pœna puniatur.*

Ex quibus asseuerandum censeo Canonicos, qui Capituli sui secreta reuelant, si iuramento ab eis prçstito de non reuelando contraueniunt, pęnis Sacrorum Canonum contra periuros clericos sancitis, de quibus suo locó cū authore dixi sunt plectendi: si verò nullū prçstiterunt iuramentum, pro modo culpę pœna arbitraria puniendi. * Dubitari tamē potest circa huius capitis argumentum, vtrum clericus à pœna eius excusetur, si ad propriam vitam, vel alterius tuendam crimen hoc commiserit, & verius censeo, non licere litteras aperire & aduersarijs ostendere, falsum committendo, non quidem facienda sunt mala, vt inde bona eueniant, alioqui liceret periurium, & falsum committere ad vitam defendendam, quod nullus audet asseuerare, ita scribit Simon Maiol. in tractat. de irreg. lib. 5. n. 35. illud verò negari non potest, licere huic litteras has deferenti minime cui mittuntur tradere, & alijs licitis modis contendere, ne ex eis malum aliquod sibi contingat. Quod si hoc trangressus fuerit, quia aliqualem excusationem habet minimè ordinaria criminis pœna plecteretur, sed benignior iudicis arbitrio imponenda erit. *Canonicus reuelans Capituli secreta quando pœna plectendus.*

Falsis literis Papæ. Adde Hostiens. in summa tit. de schismat. §. qua pœna num. 10. B

ECCLESIASTICOS VIROS, VT SVA RESIGNENT beneficia, ac ne citati ad curiam accedant, capientes.

Cap. CVII.

1 *Clericus huius criminis reus qualiter puniatur.*

1 PErsonę † ecclesiasticę hoc vt fiat procurantes, si fuerint pręlati inferiores, eo ipso obtentis beneficijs sunt priuati. Ita disponit text. in Clement. Multorum, de pœnis; intellige tamen quod per solam capturam factam, ad finem quòd quis renunciet, si tamen in effectu non renunciauit, non incurrit capiens istam pœnam. Sic declar. Card. ibi, post Zenzeli. in 6. q. & idem dicit post Paul. ibi, in q. 10. quando liquido posset probari quod detentio non fuit causa, quod captus non accederet ad curiam, quia tunc capiens non incurrit pœnam.

ADDITIO.

Adde casum vndecimum Cenę Domini.

INCENDIARII. Cap. CVIII.

1 Clericus, qui hoc crimen commiserit, cum certa pœna in iure expressa non sit, arbitrio iudicis est puniendus,

1 INcendiariorum † malitiam pessimam, depopulatricem, ac horrēdam appellat text. in c. Pessimam, 23. q. 8. & in eo describitur pœna laicis incendiarijs imponenda per Ecclesiam, quę grauior est: & de ea latè scripsit August. in addition. ad Angelum de maleficijs, verbo incendiario, nu. 6. Clericis tamen delicti huius pœna infligenda in Canonibus scripta non reperitur, forsan enim non sunt arbitrati conditores Canonum, aliquem clericorum in tantum scelus incursurum, absque vlla sui vtilitate seu voluptate, ac magna aliorum iactura, ideo erit arbitrio iudicis relinquienda, iuxta doli ac loci, & damnorum qualitatem, & quantitatem, qui semper etiam in hoc attendere debebit, qualiter cuiuscunque regni leges in hoc animaduertat, vt vbi fuerit legum censura grauior, ibi etiam sit pœna seuerior.

ADDITIO.

VIde multa, quę de huius criminis grauitate, & detestatione tradit Host. in Sum. isto tit. §. Et qua pœna. Abb Fel. & Doct. in c. tua nos, de sent. excomm. Ludou. in practica crim. c. 103. pag. 352. Iac. Menoch. de arbitr. iudic. quęstio. lib. 2. Centur. 4. Casu 390. & latissimè Petrus Greg. 3. par. Syntag. lib. 36. c. 19. Et nota quod incendiarius loci sacri, vel monasterij, ipso iure excommunicatus est, si tamen locus sacer non est, excommunicandus erit, ita Abb. & Doctores, in c. conquest. & in c. tua, de sentent. excommunic. quam esse communem sententiam fatetur Martin. Nauarr. in Manuali, c. 17. n. 100.

RAPTO-

RAPTORVM, ET ECCLESIARVM VIOLATORVM non satisfacientium, sepulturis interessentes, eorumq; eleemosynas recipientes, ac de eorum rapina participantes. Cap. CIX.

1 *Raptor manifestus vel violator Ecclesiæ nisi ablata restituat, firmãq;, & plenariam securitatem emendandi præstiterit, beneficium pœnitentiæ ei est denegandum.*
2 *Clericus, qui aliquod huius capitis delictũ perpetrauerit, est deponẽdus.*
3 *Episcopus non potest clericum depositum propter aliquod istorum criminum restituere, sed solus summus Ecclesiæ Præsul.*
4 *Raptori vel violatori qui morte pœnituerunt, qui tamen non potuerunt satisfacere, licet sepultura denegetur, non tamen cœmiterium.*
5 *Clericus qui prædictos raptores seu violatores ad pœnitentiam aliorum criminum admisit, immunis est à pœna.*

MAnifestus † raptor vel Ecclesiæ violator, nisi prius ablata restituat, 1
si potest, vel emendãdi firmã, & plenam securitatem fecerit, beneficium pęnitentiæ ei penitus denegatur. Qui autem in sanitate, obstinata mente, non pęnituerit, uel se emendauerit, & in morte securitatem præstare nequiuerit, solennitas pœnitentiæ parum ei prodesse videtur. Sed de peccato contrito corde pęnitenti viaticum non negatur. Ita tamen q̃ nullus clericorum sepulturæ illius intersit, nec eius eleemosynam præsumat recipere. Quòd si aliqui † clericorum vel presbyterorum contra hoc 2
in vita vel in morte pœnitentias dare attentauerint, aut sepultura talis interesse, vel eleemosynas accipere, aut si aliqui eorum huius rapinæ participes inuenti fuerint, patiuntur ordinis sui damnum irrecuperabiliter. Ita disponit tex. in c. 2. de raptoribus, & incend. Et sic clericus in hoc delinquens debet deponi, & priuari beneficio, vt not. Abb. ibi. In quantum autem supra † dicitur, quòd damnum ordinis, & sic depositio fit irrecupera 3
biliter, dicit Abbas ibi, post Ioan. Andr. quòd hoc ideò dicitur, ad denotandum, q̃ Episcopus proprius non potest clericum propter hoc depositum restituere, sed sequitur dispensatio Papę. Quod etiam notat Antonius, licet eum Abbas non alleget. In beneficio tamen credit Abbas, quòd poterit Episcopus dispensare, allegat textum in c. Salonitanæ, 63. dist. & bonũ text. in c. 2. de cler. pug. in duel. vbi Episcopus dispensat cum homicida in beneficio, & ad ibi dicta se remittit. Item aduerte, † quod licet raptori, 4
vel violatori prædictis, qui pœnituerunt in morte, quando nõ potuerũt satisfacere, denegetur sepultura in ecclesia, cœmeterium tamen non denegatur, vt per glos. fin. ibi. Clerici tamen etiam in sepultura cęmeterij

non debent interesse, ut notat Abb. vbi supra, in finalibus verbis, quod etiam voluit Ant. ibi. Dum autem supra dictum est, † quòd talibus non est danda pœnitentia in vita, nec in morte sub pœna supradicta. Intelligant tamen sacerdotes quod possunt admittere dictos raptores, seu violatores ad pœnitentiam aliorum criminum sine metu pœnę, si ipsi velint de ipsis pœnitentiam agere, vt per glossam, & Doctores ibi, quamuis illa ad vitam ęternam non sit fructuosa, vt per eos ibi.

SORTILEGI. Cap. CX.

1 Sortilegi qui dicantur.

2 Clericus propter hoc crimen qualiter puniatur.

1 Sortilegi (vt beato Isidoro placuit) illi † sunt, qui sub nomine fictæ religionis per quasdam, quas Sanctorum, seu Apostolorum vocant, sortes, diuinationis scientiam profitentur, aut quarumcunque scripturarum
a inspectione futura promittunt,[a] vt habetur in c. vno, 26, q. 1. Pœna clerici
2 † sortilegi,[b] secundum Antonium de Butr. in cap. at si clerici. de iudic. est,
b quòd depositus tradatur Curiæ sęculari, pro qua allegat text. in cap. admoneant, 26, q. 7. & sic addit ipse quartam causam ad gloss. in cap. ad abolendam, de hęreticis, in quo quis statim post depositionem traditur curię sęculari, sed Abb. ibi, col. 13. credit, quòd Anton. in hoc non bene dicat: quia illud c. admoneant, non dicit, quòd sortilegus debet sęculari Curiæ tradi, sed quod debeat degradari, si clericus est, & quòd cum materia sit odiosa, & valde exorbitans, debet intelligi de degradatione verbali. Vnde Abbas videtur concludere, quod pœna huius delicti, sit illa, de qua in cap. tuę, de pœnis. Et quòd istud delictum comprehendetur sub verbis (magnis sceleribus) in d. c. positis, & sic quòd clericus in hoc delinquens, verbaliter degradetur, & in monasterium detrudatur. Et istam opinionē Abb. Econtra Ant. sequitur Aret. in c. cum non ab homine, col. 10. de iudic. vers. Addit etiam. Et sequitur etiam Dec. in c. at si clerici, col. 22. de iud. vers. Quartus casus. Arnaldus in repetit. c. quoniam, de hęret. in 6. in col. 114. vers. sic. Quarto fallit, & vide eundem Abb. in c. 2. de sortileg. in gloss. 1. vbi ex ea, & ex tex. colligit vnum ualde notandum, videlicet, quòd in pęna imponenda sortilegis, uel eos consulentibus, debet animaduertere iudex ad qualitatem, & quantitatem delicti, & ad animum delinquentis, & secundum hoc pœnam impōnere, quandoque acerrimam, quandoque grauem, quandoque leuem: ex quo videtur quòd non potest dari certa regula, cuius opinionem sequitur Paul. Grilland. in tract. de sortilegijs, in q. 11. in col. 2. versic. Clerici verò, quem vide in illo tract. quia per quindecim folia, & amplius, plura colligit in materia sortilegiorum, quorum aliqua concernunt clericos, quę quidem transcribere nolui. Et vide hodie

decretum

decretum Concilij Loteranenſ.ſub Leone X.celebrati,in 9.ſeſſ.vbi diſponitur,quod clerici,qui inuenti fuerint culpabiles in ſortilegijs per inuocationem dęmonum, incantationibus, diuinationibus,ac ſuperſtitionibus, arbitrio ſuperiorum infamia notentur. Si verò non deſtiterint,deponantur, atq; in monaſterium ad tempus arbitrio ſuperiorum pręfiniendum detrudantur,beneficijsq; & officijs eccleſiaſticis priuentur.text.autem in Canone 68.Concilij Agathenſis,proijciendos ab Eccleſia iubebat clericos magos, aut incantatores,ſiue facientes philacteria.

ADDITIO.

F*Vtura promittunt.* Nulla ferè hodie eſt frequentior diſputatio,quam quę de ſortilegijs, & diuinationibus ſuſcipitur, ob vanas inanium hominum ſuperſtitiones, & opiniones, qui vt deſiderijs ſuis impiè ſatisfaciant, minimè verentur grauiſsima hęc crimina,quę lex Dei acriter deteſtatur, & punit, perpetrare. Sunt quidem, qui per ſortes inquirunt futura contingentia, vel præſentia, & pręterita, quæ per naturam cognoſci non poſſunt, vani & falſi, & operam dant illicitę ac ſuperſtitioſę rei, quę non caret ſuggeſtione dęmonum, vt ait Sanct. Thom. & Caietan.2.2.quęſt.95,ar.8 Silueſt.in Sum.in verbo,ſuperſtitio,quęſt.9.Et iſti ſunt qui Dei permiſſu, elementa concutiunt, & turbant mentes hominum minus confidentium in Deo: ac ſine vllo veneni hauſtu, violentia tantùm carminum interimunt, vt dicit Diuus Auguſtinus lib.10.de Ciuitate Dei,habetur in c. nec mirum, §. magi, 26.quęſt.5.Pręterea non immerito l. vltima, C.de malefic.& mathem, communes ſalutis hoſtes hos appellat. Et cum latè pateat de ſortilegis, & diuinatoribus argumentum, vt breui oratione conſequi nequeat, fontes indicabo, vnde copioſè petatur. Differunt quidem latiſsimè Paul.Grilland.integro tractatu de ſortilegis. Zanchinus de hęret.c.22.vbi Campegius, Alberti.in tractat. de agnoſcend.aſſert.quęſt.11.num.3.Alfonſ.à Caſtro. lib.1. de iuſta hęretic. punit.c.13.Sanct.Thom.2.2.q.95.Alexand.de Alex.2.part.quęſt.185.Simanch.in Cath.inſtit.titulo 62.Albert.Pighius, lib.8.de libero homi.ca.4. Locatus in opere iudic.in verbo, *Diuinationes*,Schillacenſis,in tract. de fide Cathol.in c.1.cum multis ſeqq.Bernardus Comenſis,in Lucerna Inquiſitorum. in verbo, *Sortilegi*. Vnum tamen vel alterum circa hoc prętermittam.Primò,quòd Chiromantia,quę per manuum lineas diuinat,non caret ſumma ſuperſtitione, de quo legendi ſunt Paul. Grill. de ſortilegijs, q.3.nu.14.Alphon.Caſtr.li.1.de iuſta hæret.pun.c.13.Franc.Caſon.tract.1. de indicijs ex perſona,c.6.nu 4.& hanc elegantiſſimè, & longa manu refutat Petr.Ciruellus, lib.peculiari de reprobatione ſuperſtitionum.

A Sortilegi, & diuinatores acriter confutātur.

Chiromantia quæ per manuū lineas diuinat,nō caret ſuperſtitione.

Nec caret ſuperſtitione,vt locus ſit pœnis,de quibus in hoc capite diſſeritur, Aſtrologia iudiciaria, quę interrogatoria nuncupatur, de qua loqui-

Astrologia iudiciaria, quæ interrogatoria nuncupatur, superstitione nõ caret.

tur Ptolomęus (si is est) in Centiloquio, sent. 14. quam grauiter refutauit etiam Petrus Ciruellus lib. 4. fontis sapientiæ. Picus Mirandulanus lib. 4. aduersus Astrologos c. 13. Ex quibus hęc verissima assertio colligitur, nempè quod pars hęc Astrologię iudiciarię, quę interrogatoria appellatur, cũ nulla nitatur ratione naturali, illicita & superstitiosa est, quę tunc hæresim sapiet, quando certò aliquid pronunciare audebit, ex his rebus, quę naturaliter scire minimè possunt.

Et generaliter quãdo crimẽ sortilegij perpetrãtes Inquisitorũ hæreticæ prauitatis iudicio subiaceant, vide Alphon. à Castr. li. 1. de iusta hęret. punitione. d. c. 13. Iac. Sept. in Cath. illis, & eruditissimis insti. c. 62. * Vide Extrau. Constitutionẽ Sixti V. Pontificis Maximi, quam retuli infra, c. 108.]

Laici huius c. rimen committẽtes, qua pœna à iudice Ecclesia ico puniãtur.

B *Pœna clerici sortilegi.* Pœna verò laici ab Ecclesiastico iudice pro hoc crimine imponenda ea quidem est, quòd si seruus fuerit, verberetur, si verò liber pœna perpetui carceris punitur, text. in c. contra Idolorum, 26. q. 5. notat Roman. Singul. 660. Felin. in c. cum sit, num. 20. de foro competenti. Consuetudo tamen iam recepit, vt publica ignominiosa pœna imponatur, nempè vt qui scelus hoc commiserint, publicè fustigentur, ducanturq; per vias publicas, cum mitra melleque vncti & plumis circumdati, vel circa Ecclesiam, vel domum Episcopi in scala collocentur, vt ab omnibus deludantur: ita scribit Abb. in c. 1. de sortileg. per text. in c. Episcopi, 26. quęst. 5. ibi: *Et si aliquem virum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inueniunt, turpiter de honestatum, de parechys suis deyciãt,* l. 4. tit. 31. part. 7. ad fin. ibi: *O le ponen en deshonra en la picota, ò le desnudã haziendole estar al sol, vntandolo de miel porque lo coman las moscas alguna hora del dia.*

CONSVLENTESQVE ARVSPICES, INCANTATORES, Ariolos, Augures, Sortilegos, ac eos, qui artem magicam profitentur. Cap. CXI.

1 *Clericus, qui hoc crimen commiserit, qua pœna puniatur.*

Presbyter, Diaconus, vel quilibet † de ordinib. clericorum, qui fuerit deprehensus consuluisse prędictos, vel aliquos ipsorum, ab honore dignitatis suę suspensus, monasterij cura excipiatur, ibiq; pœnitentię perpetuę deditus, scelus admissum sacrilegij soluat. Ita sanxit quartum Conciliũ Toletanum in Can. 28. quod refert Gratian. c. si quis Episcopus, 26. q. 5.

* Iam verò ad extirpanda crimina grauissima, quę hoc c. continentur, necnon aduersus exercentes artem Astrologię iudiciarię, & alia quæcunque diuinationum genera, librosque de eis legentes, vel detinentes

sanctissimus

ſanctiſsimus Pontifex Sixtus V. elegantiſsimā, & vtiliſsimā edidit Cōſtitutionē, cuius ſeries talis omnibus nota eſt. Sed quia Catholicū illud Concilium nullam pœnam definiuit contra clericos blaſphemos, non habentes beneficia Eccleſiaſtica, ideo ſanctiſsimus Pius V. Pontifex Romanus, lege lata ſanciuit, quòd clericus blaſphemus non habens beneficium, pecuniaria, vel corporali pœna pro iudicis arbitrio puniatur, hoc pro prima vice. Pro ſecunda carceribus mancipetur, pro tertia verbaliter degradatus mittatur ad triremes, fuit conſtitutio edita Romę apud Sanctum Petrum, anno incarnationis Domini 1566. Kalend. Aprilis, quę continetur in libro proprio motu, fol. 36. vbi decretum eſt, clericum, qui ter hoc crimen commiſerit, ad triremes eſſe condemnandum. Laicus verò licet in tribunalibus Eccleſiaſticis certis pœnis ibi ſtatutis puniendus ſit, hodie verò frequētiſsimè pro modo culpę arbitraria pœna punitur.

PECCATORES, QVI SIBI CONFESSI SVNT, SIGNIS aut verbis prodentes. Cap. CXII.

1 *Sacerdos hoc graue ſcelus committens cui pœna ſit obnoxius.*
2 *Confeſſionem Sacramentalem qui nouit, omnibus eam celet.*
3 *Sacerdos dicitur reuelare confeſſionem, ſi diceret, quòd talis habet peccata nominando eum, à quibus non poteſt ipſe eum abſoluere, ſed pœna ordinaria in hoc caſu locus non eſt.*
4 *Sacerdoti dicenti ſe habuiſſe licentiam pœnitentis ad reuelādum confeſſionem, an credi debeat,*

SIcut mortalibus cunctis immortalem illam vitam amantibus expedit, vt quę non puduit committere ſcelera, fateri non erubeſcant ſacerdotibus, vti veris animarum medicis, & quibus ſolis illis mederi conceſſum eſt: Sic etiam ſummè cernitur neceſſarium, ſacerdotibus ipſis, reuelatorum ſibi ſcelerum, ſecretum interdicere, vt tanto apertius ſua pandant facinora perpetrantes, quanto ſecurius illa propalare cognouerint, pauci quidem animę ſuę ſalutem (cum famę, rerum ac vitę diſpendio) quærerent. Hinc eſt quod eadem cura, qua in ſacris Canonibus confeſsio peccatorum fieri præcipitur, reuelari prohibetur, ac vltra prohibitionem contrarium facientibus condigna pœna conſcribitur. Vnde Gregorius † ſtatuit, quòd peccata ſibi confeſſa reuelans deponatur, & 1
quòd omnibus diebus vitæ ſuæ peregrinando pergat, vt in capit. Sacerdos, de pœnitent. diſtinctione 6. Eadem etiam depoſitionis pœna impoſita fuit per Concilium generale, & vltra id fuit aditum, quòd propter hoc depoſitus in arctum monaſterium ad agendam perpetuam

a pœnitentiam detrudatur, [a] vt in c. Omnis vtriusque, de pœn. & remis. & si timetur de fuga, posset detrudi in strictam carcerem, vt notat ibi Abb. in 2. colum. 7. notabili, allegando text. in cap. vt famæ, de sententia excommunicationis, quod secutus bonus ille præsul Veronensis Ioannes Matthæus, in Constitutionibus, tit. 9. c. 3. Clericum hoc facinus perpetrantem beneficijs, officijsq; eo ipso suspensum, priuatum, perpetuisq; vinculis mãcipatum voluit, ac declarauit. Et nota, quod ad celandum confessionem
2 † non solum tenetur qui illam audiuit, verum etiam interpres, & ille qui casu illam audiuit, & is cui de licentia confitentis sacerdos reuelauit, & qui fingit se confessorem esse, & qui latenter absconditus confessionem
b audit. [b] Item sacerdos qui dimidiam confessionem audiuit, vel qui aliàs post auditam confessionem non absoluit, vt notat Floren. referendo Petrum de Palud. in 3. part. tit. 17. cap. 22. in §. 1. in fine. & in §. 2. Et Siluest. in summa, verbo. confessio lo 3. §. 1. Vnde bene crederem, quòd si aliquis prędictorum, qui clericus esset, reuelaret peccata sic audita, puniendus esset
c prædicta ordinaria pœna, c quia omnes illi verè dicuntur audire cõfessionem, licet interpreti, & illi, qui casu audit, vel cui de licentia reuelata est confessio, vel qui absconditus audiuit, non posset dici quòd verè fuit pœnitens confessus. Sufficit enim, quòd verum est, illos audisse peccata in confessione dicta, & quæ soli Deo in pręsentia hominis dicebantur, quãuis benè verum sit, quòd non omnium prædictorum par sit culpa, vel dolus in reuelando, quod operabitur, ut in detrusione monasterij, uel carceris mitius se habeat Iudex cum uno, quàm cum alio. Et aduerte, quòd
3 dicitur sacerdos reuelare confessionem, si diceret, quòd talis habet † peccata (nominando eum) à quibus ipse non potest eum absoluere, vt notat Florentin. in d. §. 1. referendo Petrum de Palude, qui etiam addit, quod idem est si sacerdos dicat, ego audiui talem (nominando eum) in confessione, & non absolui illum. Crederem tamen, quòd in his duobus
d casibus sacerdos non esset puniendus dicta pœna ordinaria, [d] quia non potest uerè dici, quòd reuelauerit peccata confitentis, licet sit verum reuelasse confessionem, & iura in d. cap. Sacerdos, & in cap. omnis, imponũt pęnam reuelanti peccata, non verò reuelanti confessionem, ut patet ex eis, quamuis bene crederem, ipsum aliàs bene puniendum iuxta qualitatem delicti. Sacerdoti verò bonæ famæ, † & honestæ vitæ dicenti se ha-
4 buisse licentiam pęnitentis ad reuelandum confessionem, credi debet: cum talis actus licētiæ secreto fieri soleat, & nullo interueniente teste, ad hoc saltem ut transferat onus probandi in asserentem fine licentia reuelasse. ita placuit Lapo in allegatio. 94. incipien. Quidam presbyter. in colum. 2. qui dicit hoc pręsertim procedere, quando tertius accusat sacerdotem de reuelatione. Quando verò idem, qui peccata confessus est, tunc for

tè dicit

tè dicit fecus esse quem uide declarantem quomodo possit contra sacerdotem probari, quòd sine licentia reuelauerit confessionem. Et uide etiam eundem afferentem post Hostien. quòd sacerdos affirmet se aliter sciuisse illud quàm per confessionem, quòd ut puniatur pœna d. capitu. omnis, oportet vt probetur, quòd per confessionem illud sciuerit, & uide Abb. in d. cap. omnis, in ultima quæst. ubi referendo Hostiens. sic dicit, quòd nisi sacerdos doceat aliundè illud habuisse, præsumendum est illud habuisse in confessione, non tamen punitur pœna ordinaria illius text. sed pœna arbitraria, quia apertè non conuincitur de delicto. Et illud dictum Hostiens. dicit sing. Barbat. in 2. volum. consil. 70. incip. Sapienter non fallor. in columna 7. in princip. Et sic ad euitandam pœnam arbitrariam tenetur sacerdos probare, quòd aliundè sciuerit, quod uidetur procedere in proprio sacerdote, vt text. ibi loquitur, & DD. Si verò confessor sit vigore specialis priuilegij assumptus, vel de licentia proprij sacerdotis, non esset præsumptio contra eum, nisi peccatum diceretur commissum eo anno, quo extraneus sacerdos inculpatus confessionem audiuit. Sed in hoc tamen non potest dari certa doctrina: hanc enim præsumptionem qualitas peccati confessoris & pœnitentis, augebit aut minuet.

ADDITIO.

A sacramentalis confessio de crimine committendo facta an possit reuelari.

DEtrudatur. Vide optimam l. 35. tit. 4. par. 1. & ibi doctissimum Greg. A in gloss. in verbo, *Encerado*. Et sic hodie clerico, qui crimen hoc commisit peregrinationis pœna imponenda non est, quia peregrinatio clerici per orbem ignominiosa, non illi soli est dedecori, sed vniuerso clero. text. in cap. Diaconi, 93. distinct. not. Calder. consil. 1. de uita & honestat. clericor. Quæ ratio (vt existimo) fuit in causa, vt Concilium illud Catholicum, cap. non omnis vtriusque sexus, de pœnit. & remis. peregrinationem, in cap. Sacerdos, de pœnit. distinct. 6. statutam, in monasterij detrusionem commutaret.

Erit tamen clericus (vt multi autumant) ab huiusmodi pœna immunis, cùm crimen aliquod remittendum in Reipublicę damnum sibi detegitur; nam cum confessio sit de crimine commisso, non verò de committendo, sacerdos eo modo, quo securius & cautius fieri possit, ne tale crimen perpetretur, releuare debet cui prodesse & non obesse possit; ita Archid. in d. c. Sacerdos, Hostiens. Ioan. Andr. Ancharan. & Abb. in d. c. omnis utriusque sexus, Deci. in cap. cum non ab homine, columna 3. de iud. Ripa in tractat. de peste, §. fin. nume. 115. Syluest. in Summ. in uerbo, confessio, 3. quæstio. 5. quam esse communem sententiam fatetur Mart. Nauar. in d. cap. Sacerdos, 3. quæst. num. 116. Hieronym. Gig. in tract. crim. læsæ Maiest. libro 2. c. 18. num. 11. qui hanc opinionem dicit esse communem Canonistarum,

talis reuelatio fit ex proprio confitentis consensu, ita tenuit Diuus Thom. in 4. distinct. 21. & ibi Paludan. q. 3. & alij. Diuus Antonin. in 3. par. tit. 22. §. 1. Ioan. à Medin. in tract. de Confess. cap. de licentia confitentis ad reuelandum confessionem. Archid. & Doctores in c. ipsi Apostoli, 2. quæst. 7. Cardin. Sancti Sixti in d. c. sacerdos, vbi Martin. Nauarr. num. 151. Ioann. Andr. in c. lectę, de renunc. Abb. & Doctores in cap. significasti, de adulter. Lap. Alleg. 94. Fel. in cap. Mattheus, de Simon. & in cap. veniens, in 1. colum. penult. de testibus, Ripa in d. tract. de peste, §. fin. num. 108. Caldorin. consil. 2. de testib. Hippolyt. in l. 1. §. idem Cornelio, ad fin. ff. de quæst. Andr. vbi supra allegaui. Quam opinionem communem esse testantur Felin. & Ripa, in locis iam allegatis, & cum eis Couarr. d. §. 10. num. 11. & non dubito hanc esse magis communem opinionem Theologorum, & Sacrorum Canonum interpretum; cui suffragatur text. in d. cap. lectæ, de renunc. & in c. nemo, & in c. Matthæus, de Simon. c. significasti, de adulter. c. officij, de pœnit. & remiss. & nouissimè opinionem istam fatetur esse communem Ioseph. Mascard. quem post hæc scripta legi, in tract. de probat. volum. 1. conclus. 377. num. 10. Et potissima ratio est: quia hoc casu cessit obligatio celandi confessionem, quę in eo versatur, ne ex reuelatione eius reddatur nimis odiosa & onerosa, vbi verò eius sigillum ex confitentis consensu reuelatur, non solum non redditur odiosa, sed fortè vtilis, & sic cessat occultationis necessitas, argum. text. in cap. cum cessante, de appellat. l. adigere, §. quamuis, ff. de iure patronat. Quæ opinio verissima est, licet Scotus, Duran. Ioannes Maior, & Alma. ad fin. in 4. Sentēt. distinct. 21. contrarium tenuerint, asseuerantes, arcanum Sacramentalis Confessionis nec expressa licentia confitentis detegi posse; & ex nostris sequitur Collect. in d. cap. omnis, num. 63. quę opinio & Christianę religioni, & Sacramento pœnitentię expediret, quòd obseruaretur, vt scribit D. Couarr. in loco præcitato, licet ipse primam & communem, & in puncto iuris veriorem esse arbitretur, à qua ego recedere non auderem. Quę passim admittenda non est, sed tunc tantum, quando his expressus confitentis consensus in non vulgarem vtilitatem suam, vel alterius tenderet; ita egregiè animaduertit Medina, vbi supra, & Nauar. in d. c. sacerdos, num. 158. Domin. Soto in relectione de secret. quęst. vltima, conclus. 5. Et tunc equidem sacerdoti reuelanti confessionem integra fides dabitur, vt ex multorum Doctorum allegatione resoluit Anton. Gabriel. lib. 1. commun. opinion. de testib. conclus. 1. & tradit Lap. alleg. 94. Fel. in c. testimonium, num. 35. de testib. quam opinionem fatetur esse comm. Franc. Viuius in suis Commun. opin. in verbo, Confessio.

Consensu ipsius confitentis si in eius fauorem tēdit patefieri potest.

Non tamen desunt, qui existiment posse Sacerdotem Sacramentalē confessionem reuelare, quando aliquis se hęreticum esse confitetur, & minimè

Sacerdos an possit patefa..

Contra sacramentalē confessionē illius qui fatetur se hereticum esse.

minimè vult de tam graui crimine pœnitentiam agere, nec alios prodere, quos hereticos esse scit;ita tenet Alberic.num.8.post Rainer.in rub. C.de heret. Sed opinio hęc falsissima est: quia hoc casu sacerdos obligatur sigillo Sacramenti, quod ei nullo modo frangere, aut aperire licet. Neq; potest vnquam tam graue periculum heresis Ecclesię imminere,quo non sit grauius hęc confessionis secreti reuelatio. Sic tenet Hostiens.in Sum. de pœnit.§.in quo teneatur. Archid.in d.c.sacerdos, Theologi omnes, in 4.distinct.21. Nauarr.in d.cap.sacerdos, num.119. Alber.de agnoscendis assertion. quęst. Ioan.à Medin.de pœnit.tit. de cōfess.celan.Soto de secret. memb.3.quęst.4.& opinionem istam cōmunem esse testatur Iacob.Sept. in Cath.inst. tit.42. num.14. qui tamen sequenti numero asseuerat, tunc licere sacerdoti hæresim in confessione detectam reuelare, cùm heretici simulata confessione hereses suas persuadere conantur ipsi sacerdoti, cui confitentur,quod nonnullos hereticos Lutheranos tentasse dicitur;in qua sola specie, verus esse potest vulgatus ille versiculus. *Crimen hæresis quod neque confessio celat.*

Sacerdoti reuelāti sacramentalē cōfessionem nulla fides adhibenda est.

Quòd si sacerdos extra casus supra constitutos Sacramentalem confessionem reuelauerit, vltra id quod grauissimas luet pœnas, nulla fides eius testimonio adhibenda est, ex Baldi testimonio, in l.Archigerontes, C.de Episc.aud.vbi Paul.de Castro, Fel.in cap.1. de except. Tindar.in tract. de testib.fol.20. quę sententia communis est, & contradictorem non habet: scientia quidem, quam sacerdos ex Sacramentali confessione habet, nihil prorsus ad iudicialem controuersiam spectat, cap.dilectus, de excessibus præl.c.2. de offic.ord. Et hac ratione si sacerdos in testem producatur, iurare tenetur se nihil scire, quia verè non scit, vt homo, sed tamquam Deus. Ita tenet Abb.& communis, in d.c.omnis, & in capit.si sacerdos, de offic.ord.& in c.qualiter, de accusat.& in c.cum dilectus, de excessib.pręlator.Mart.Nauar.in d.c.sacerdos, num.141. iuxta illud Bernardi. *Nil minus scio, quod per confessionem scio.*

Peccatū illud dicitur detectum, quod quis Sacramentali cōfessione fuit confessus non vero illud, aliud sc.

Est autem perpetua memoria dignum, quòd solùm peccatum illud dicitur detectum in pœnitentia, quando illud quis confitetur quęrens salutem animę suę: secus autem si sacerdoti patefaciat, dicens illud secretum dicere ei in pœnitentia, ita tenent Innoc.& Doctores in d.c.omnis, quam dicit esse communem sententiam Martin.Nauar.in c.inter verba, 11.q.3. conclus.6. Corr.58. nu. 55. vbi dicit, quod in hoc multi decipiuntur,quia huiusmodi arcanum non magis obligat, quam aliud extra sacramentalē cōfessionem, idem in c.sacerdos, num.39. Imò quod notatu dignum est, id procedit, etiamsi quis arcanum aliquod reuelauerit, flexis genibus,incipiens à signo crucis, in forma confessionis; ita resoluit Domin. de Soto. in d.tract.de ratione tegendi, 2.membro, q.7. pag.penult.Caietan.2.q.7. artic.1.

artic.1.qui addit, idem esse, etiamsi incepisset à generali confessione dicens: *Ego peccator*, &c. quia quando quis non confitetur omnia sua peccata, cum intentione se ipsum accusandi, nullum esse Sacramentum, atque ideò non interuenit sigillum Sacramentalis confessionis. Vnde si clericus huiusmodi arcanum reuelauerit, licet mortalem culpam contrahat, non tamen in foro exteriori huius capitis pœna puniri debet.

Cl. retiss. ìmè sacerdos non uit, vt pœna huius capitis sit locus vel non.

Nec silentio prætermittendum est, sacerdotem absque metu pœnę dicere posse, imò superiore iubente, teneri ad dicendum quę per confessionem nouit, si alia via id compertum habuerit, hac lege, vt ita patefaciat, ac si nullatenus per confessionem nosset, siue illa nouerit ante confessionem, siue post. Ita tenet S.Thom. in d.distinct.21. quem omnes sequuti sunt, vt fatetur Nauar. in d.c.sacerdos, num.161. & in d.c.inter verba, corol.66. num.306.

Sacerdos iubente superiore, detegere debet peccatum quod Sacramentali confessione nouit, si extra illam compertũ habuit.

Nec erit omittendum, quod minimè dicetur clericus sigillum confessionis sacramentalis violasse, si alicui se sacramentalẽ absolutionem impẽdisse fatetur, cum frequentissimè publicè pręstari soleat ea absolutio, nec ex hoc peccatũ aliquod detegatur. Est tamen satis controuersum, an sacerdoti hoc asseueranti, integra fides sit pręstanda (puta) si asserat aliquẽ hęreticum absoluisse, vel testificetur de innocentia alicuius viui, vel defuncti. Quod dubium videtur fuisse definitum in Concilio Tarraconensi, quod nouissimè refert Francisc. Pigna in annotationibus doctissimis ad Director. Inquisitor. 2. part. lib.2. Scholio 20. ex quo manifestè constat, ei fidem integram non esse denegandam. Nec hoc prorsus à iuris regulis alienum videtur, quia sicut ratione officij creditur Notario, vel alij circa illa quę ad suum munus spectant, cap. ad audientiam, de prescript. vbi Abb. nu.5. l. si quis Decurio, C. de falsis, §. si verò, in Auth. de instr. cautela & fide. Pari igitur ratione idẽ in hoc casu videtur affirmandum. Nec refert, quòd vnicus sit testis, quia aliquando vnico testi spectatę vitę integra fides pręstatur, c. Nobilissimus, vbi gloss. & Archid. 97. distinct. c.1. & q.3. & suffragatur gl. in l. Titio fundus, ff. de condit. & demonstr. & in c. expedit, 12. q.1. circa quòd multa tradit Gramm. consil. crim. 13. num.13. Quę opinio summę innititur ęquitati & clementię prorogatiua, & innocentię fauor hoc postulare videntur, cum proniores maximè in his criminibus esse debeamus ad absoluendum, quam ad condemnandum. Mea tamen sententia cõtraria opinio verior est, & ideo amplectenda, quę apertè colligitur ex Narbonensi Concilio, c.18. quod celebratum fuit circa annũ Domini 1280. quo ita scriptum est: *Vtrum autem soli confessori credi debeat de absolutione, seu pœnitentia defuncti, seu viui, licet satis videatur quod non, ne quid tamen Ecclesiæ possit impingi, Domini Papa responsio expectetur.* Hactenus Concilium, cuius decisione antiquatum fuit Conciliũ Tarracon.

Sacerdos qui absolutionem sacramẽtalẽ se impendisse alicui fatetur, minimè sigillũ confessionis violasse dicitur, & an fides in hoc casu ei adhibenda sit.

supra

supra allegatum. Esset quidem nimis difficile, quod propter testimoniũ solius confessoris, in re tam ardua, à iuris regulis, & legitimò procedendi ordine recederetur. Deinde euidentissima damna in Reipublicæ perniciem sequerentur. Fateor tamen, in causæ progressu dictum confessoris in fauorẽ rei maximi fore momẽti, vt asseuerat Francisc. Pegna, Schol. 20.

B *Confessionem audit* Adde S. Thom. & Palud. in 4. distinct. 21. vbi est receptissima Theologorum sententia, quod tam clericus, quam laicus, licitè, siue illicitè, siue mediatè, siue immediatè, confessionem sacramentalem dixerit, ad celandam illam tenetur, tradit optimè Martin. Nauar. in d.c. sacerdos, num. 41. Res namque ad quemcumque transeat, cum onere suo transit, l. 2. & 3. C. in quibus causis pignus vel hypoth. tacitè contrahitur. c. pastoralis, de decim. cap. ex litteris, de pign. At confessio simul ac facta est, ita vt sacramentalem formam habeat, illud onus annexum habet, quod omninò taceri debeat, ergo ad quemcumque perueniat, cum onere suo transit.

C *Ordinaria pœna.* Vide Host. & Collect. in c. omnis vtriusq; sexus, Mart. Nauarr. in d.c. sacerdos, q. 1. num. 41. cum multis sequentibus, vbi multa ex his, quę hoc capite adducit author, eleganter explicat.

D *Pœna ordinaria.* Vide Gregor. Lup. integritate vitę, & bonis omnibus commendandum, in l. 35. titulo 4. part. Non tamen pretermittam, quod cum huius capitis materiam ad secundam editionem pararem, grauissima febris me incautum, nihil tale metuentem, arripuit, ann. 1579. die verò 25. Augusti, cuius tanta grauitas fuit, vt iamiam in vltimo vitę spiritu fuerim constitutus, & cum medici de mea salute desperarent, Deus Optimus Maximus tamquam verus medicus, sua ineffabili clementia, post plures menses me pristinę saluti restituit, propter quod sempiternas gratias agam.

E *Credi debet.* Vide Franc. de Ripa in tract. de peste vltima parte, num. 108. Catel. Cottam in suis memor. iur. in verbo, *Iuramentum probat difficultatem*, post medium, & opinionem istam communem esse fatetur Franc. Viuius in tract. Comm. opin. in verbo, *Confessio seu ea quæ fuerunt dicta sacerdoti.* Quem vide.

* Et post huius operis secundam editionem legi idem tenere Iacob. Menoch. lib. 1. de presumpt. quest. 58. num. 15. quam sequitur Hippolyt. in pract. §. diligenter, num. 99. Est quidem hæc communis sententia intelligenda, quando aliquis tertius ipsum presbyterum accusasset, eo quod reuelasset confessionem, aliàs quidem si ipse qui confessus fuit contra clericum querelam proponeret, dicens ipso inuito confessionem manifestã fecisse, tunc non est locus huic presumptioni, sed ipse accusatus probare tenetur exceptionem propositam, quod si non fecerit, condemnabitur,

Innoc.

Innocent. & Ioan. Andr. in capit. super his, de accusat.

Nec erit circa huius capitis argumentum prętermittendum, quod confessionis reuelatio probatur, quando confessor alicuius pœnitentis crimē alijs manifestum fecit, & confessus asserat illum suam confessionem reuelasse, si sacerdos non probat aliundè compertum habuisse, condemnabitur: ita tradunt Host. Cardin. Abb. in c. omnis, de pœnit. & remiss. quorum opinionem communem esse testatur Mart. Nauar. in c. pen. de pęnit. dist. 6. num. 164. Idem testatur Mascard. de probat. 3. parte, conclus. 1289. incip. Sacerdos, num. 5. non tamen hoc casu pœna criminis ordinarij imponenda est, cum crimen ex pręsumptione tantum probetur, Innoc. in c. quia verisimile, de pręsumpt. Nauarrus, vbi supra.]

BLASPHEMI. Cap. CXIII.

1 Vehemens in blasphemos inuectio.

2 Clericus propter blasphemiæ crimen qualiter puniatur.

Blasphemię † scelus temporibus istis ex hoc (vt piè credendum est) tot calamitatibus plenis, satis in vsu est. Cumque hoc magis quam alia crimina ipsum Deum Creatorem omnium offendat, ac ad illud perpetrandum nullus alliciat carnalis appetitus, nec auaritię sitis vlla commoueat, nulla denique instiget astrorum influentia, mitiori plectitur pœna. Sęuiunt humanæ leges communes ac Regię in falsam monetam fabricātes, extra regna res vetitas deferentes, inque latrunculorum aures consuetudinaria pœna consurgit, mutilantur manibus, ac pedibus ob leuiora sęplus homines. Sola blasphemantium lingua peccat impune, quos Iudęis deteriores vocat Hostiens. in Summa, de excessibus pręlator. §. clericus, quia frustatim decidunt membra illius, qui eos proprio sanguine redemit, cuius corpus saltem Iudęi integrum reseruarunt. Qui in lege veteri blaspemabat nomen Domini, lapidibus opprimebatur [a] ab vniuerso a populo: quę pœna ab ipso Omnipotente Deo imposita est quo tempore nondum Deus talia ac tanta concesserat hominibus dona. Nunc autem quando Deus homo factus (vt hominibus amissum redderet honorem) vitam & sanguinem pręstitit, blasphemijs passim ab eisdem hominibus inhonoratur: nec qui blasphemat pœnam, sed qui reprehendit, periculum subit: &, quod deterius est, audientes qui ad vindictam, seu ad correctionem saltem moueri debent, prouocantur ad risum. Iustininnus ille, etsi non inter omnes Christianos Principes sanctior, vltimo supplicio blasphemos damnari censuit, pares eos nefandi criminis reis iudicando, & iustè quidem: quid enim magis nefarium, quid naturę ipsi magis aduersum,

fuit, quam vt creatura in ſuum inuehatur creatorem? Quid à brutis ipſis alienius, quorum nullum quãuis innata feritate vigeat, ſuum offendit benefactorem, nec in offendendo ſolum ſe gratum offendere credit, niſi defen-[illegible]at oportunitate conceſſa, ac membris ferè omnibus ſui corporis ſe debitorem fateri conetur. Cumque lingua id fari natura non dederit, eadem ſaltem benefactoris pedes lambendo fatetur. O ſęculum infelix, ô ętas iam omnino lutea, ô homines Chriſtianorum nomen vſurpantes, ad maiorem in die iudicij confuſionem, & in gehennę pœnã. Inſurgit quiſque veſtrum ac furit, ſi Principem ſuum terrenum, ſi dominum, amicum, famulum, ſi denique ſeruum iniuria afficere audit. Si Creatorem ac Redemptorem veſtrum, & pręſentis vitę huius, (quę vobis tam dulcis eſt, quia futuram timetis amaram) largitorem & authorem, ac futurum iudicem aſperrimum blaſphemare auditis, obmuteſcitis? Vbi fides, vbi religio? Quid prodeſt Chriſtiani ſanguinis antiqui iactantia, quę vobis ſolũ ad neophytorum improbatum ſeruit contemptum? Dedecus ac infamię notam cenſetis, ſi quorum cibis ad tempus nutrimini (etiam cum vitę iactura) iniuriam linquitis inultam. Nonne maiorem ignominiam oporteret iudicare illius per quem eſtis, quicquid eſtis, blaſphemiam patienter audire, ac tepidè reprehendere, & blaſphemantium ſępius cœtibus admiſceri, ac quo blaſphemi conueniant fouere ludos? O nobiles (quos ſæpius non parentum virtus, ſed rapinę, violentię, alijque ignobiles actus, ad diuitias primum, ac inde ad nobilitatem euexerunt) qui inimicos amicorum vſque ad necem ex lege quadam nobilitatis perſequimini, & inimicos Dei & creatoris veſtri intra familiam alitis, defenditis, ſuſtinetiſq́; In quo fiduciam cęleſtis regni poſſidendi ponitis, ſi inimicos veſtros, quos Deus diligere pręcepit, odio habetis, ſuos autem, ſuum nomen blaſphemantes, diligitis. O ignaui, ac infelices iudices, qui poteſtate diuina in terris vtimini, quorum iuſſis ob id ceteri homines natura pares, & meritis ſępius meliores obtemperant, quo negociorum maiori deceret verſari ſolicitudine, quam vt diuini nominis blaſphemos inſequeremini, captos nullo perſonarum diſcrimine, nulla legalis pœnę diſpenſatione puniretis? O ſumma pietas, qui ſolus bonus es, cuius ſolus omnia opera bona ſunt, non poſſum niſi cum Dauid ſciſcitari: Vſquequo Domine improperabit inimicus, irritabit aduerſarius nomen tuum? ac cum eo deprecari: Vt exurgas Deus, & iudices cauſam tuam, & memor ſis improperiorum tuorum, eorum, quę ab inſipientibus fiunt totã die. Maior quidem erit pietas, ſi tanti criminis perpetratores viuentes paterno affligas amore, vt reſipiſcant, quàm ſi mortuos eos cruciari iubeas in ęternum, vt loquelã damnatorum, quam viui fari cœperunt, perpetuo luctu nunquam fari prętermittant, non in tuę glorię diminutionem, ſed in ſuę potius miſerię calami-

calamitatisq; augmentum. His igitur in demonstrationem huius criminis grauitatis, sic prælibatis, ad pœnam clericis illud committentibus infligendam veniamus, quæ quidem tantò grauior in eis esse deberet, quantò ab ipsis grauius quàm à laicis in hoc delinquitur, ea potissimum ratione: Nam preter id quód sicut & ceteri hominum manu ipsius Dei teneantur, † eius stipendijs vnigeniti filij sui Domini nostri patrimonio particulariter aluntur. Et textus in cap. si quis per capillum, 22. q. 1. contra clericum statuit in hęc verba: Si quis per capillum Dei, vel caput iurauerit, vel alio modo contra Deum blasphemia vsus fuerit, si in aliquo ordine Ecclesiastico est, deponatur. Cuius Canonis antiqui pœnam tamquam vetustate collapsam, cessare censuit Hostiens.[b] in Summa, de maled. in §. blasphemantes, versic. grauior etiam, & hodie arbitraria pęna censuit puniendum clericum blasphemantem: cuius sententiæ videtur adhęrere Ioan. Andr. Anchar. Anton. & Card. in cap. 2. de maled. vbi Abb. dicit, quod ita communiter dicitur: Quamuis contrarium scripserit Bonifacius de Vitellinis, in suo tract. maleficiorum, fol. 13. in Rubr. de pœnis blasphemantium Deum & Sanctos, neminem pro sua opinione referens. Cum autem clericus rebellis fuerit, vel sępius hoc delictum commiserit, tunc degradandum eum iuxta dispositionem dicti Canonis scripsit Host. vbi supra. De quo meminit Guiliel. Benedict. in 3. par. repetit. cap. Rainuc. in q. de homic. num. 39. colum. 16. fol. 48. Ex quo videtur velle solum data incorrigibilitate, vel consuetudine blasphemandi, clericum esse deponendum pro isto crimine. Cuius in hoc sententię adhęsit Alexand. in consil. 72. in 1. volum. col. 4. versic. Pręterea, dū referendo Hostiens. vbi supra, dicit, quod clericus propter hoc non potest deponi, nisi sępius sit consuetus; qui plus audet affirmare, quod nō sufficeret probare, quod bis vel ter blasphemauit, ad hoc, vt dicatur consuetus blasphemare; pro quo allegat Cinū in l. 2. C. de reb. credit. & quod talis consuetudo blasphemandi debeat probari per testes non singulares, pro quo refert Cinum, Ioan. Andreę, Paul. de Eleaz. & Anton. in varijs locis. Panorm. autem in d. c. 2. de maled. dicit, quod ita graue potest esse delictum, quod fieret depositio, & allegat text. in d. cap. Si quis per capillum, & de consuetudine blasphemandi nihil dicit, ex quo videtur tenere, quod quando grauis esset blasphemia, tunc habeat locū pęna Canonis antiqui, de quo supra. Pęnam verò in d. c. 2. de maled. descriptā, clericos non subire, [c] Hostien. tenet in Summa illius tit. & Ioan. Andr. & Panor. ibi. eod. cap. 2. licèt Alexand. in d. consi. referat Hostiens. aliter tenere, & corruptè; quia oppositum tenuit eius ad quod allegatur ab Alexand. Hodie verò in Concilio Lateranensi, [d] sub Leone X. celebrato, clericis blasphemantibus pœna decreta est sub his verbis: *Quicumque Deo palam, seu publicè maledixerit, contumeliosisque atque obscœnis verbis*

Dominum nostrum Iesum Christum, vel gloriosam Virginem Mariam, eius genitricem, expressè blasphemauerit, si clericus vel sacerdos fuerit, eo ipso, quod de delicto huiusmodi fuerit conuictus, etiam beneficiorum, quacumque habuerit, fructibus (applicando vt infra) vnius anni multetur, & hoc sit pro prima vice; pro secunda verò, si ita deliquerit, & conuictus, ve proferetur, fuerit, si vnicum habuerit beneficium, eo priuetur: si autem plura, quod ordinarius maluerit, id amittere cogatur. Quod si tertio eius sceleris reus agatur, & conuincatur, dignitatibus & beneficijs omnibus, quaecumque habuerit, eo ipso priuatus existat, ad eaque vlterius retinenda inhabilis reddatur, eaque liberè impetrari, & conferri possint. Distributio verò prædictorum fructuum (vt ex d.c. Concilij colligi potest, in alio casu quo etiam amissionem fructuum imponit) in fabricas beneficiorum huiusmodi, vel pauperum eleemosynas facienda est. 1

ADITIO.

A Blasphemiæ grauitas explicatur.

LApidibus opprimebatur. quam graue, & quàm enorme sit blasphemiæ crimen, nullis verbis potest explicari. Impij quidem blasphemi qui cum Deo Opt. Maximo ob innumerabilia beneficia illis collata Christiana pietate gratias agere tenerentur, diuinum numen execrãtur. Propterea (vt par est) multis criminibus contaminantur, quia vt preclarè Propheta inquit: Abyssus abyssum inuocat. Et quãta sit huius criminis grauitas, atque atrocitas, acerbissima & varia mortis genera blasphemis diuinitus illata, exemplo esse nobis possunt. Ob blasphemiam, filius mulieris Israelitidis, precepto Domini lapidibus fuit obrutus, eo quod nomen Domini blasphemasset. Leuit. cap. 24. Ob blasphemiam seruorum Senacherib Regis Assyriorum, Angelus Domini 185. millia hominũ de exercitu eius percussit, 4. Regum, cap. 19. Ob blasphemiam Holofernes feminæ manu victus fuit, Iudith, 12. Ob blasphemiam Hieremię, populus gladio & fame consumptus est, Hieremię cap. 44. Ob blasphemiam Antiochus infanabili & inuisibili plaga percussus fuit, 2. Machab. cap. 9. Ob blasphemiam Nicanor cum armis suis ruit, 2. Machab. capit. 15. Ob blasphemiam Goliath Israelem blasphemans, à Dauide lapidis ictu e funda emisso occiditur. Reg. 2. c. 21. Ob blasphemiã, qui Beelzebub cõsuluerunt, cõsumpti sunt igne a cęlo demisso, Reg. 4. c. 1. Ob blasphemiam Core, Datan, & Abiron, negantes Moysen esse constitutum ducem populi, deuorati à terra fuerunt. Nec omittendum est quod in huius criminis detestationem dicere solebat Aragonum & Sicilię Rex prudentissimus, propterea Deum tantopere in blasphemos sęuire, quod cum homines decipiũt, interponant Deum ipsum tamquam criminis mediatorem. Et varias pœnas diuinę vltionis blasphemis illatas, diligenter recenset Boer. decis. 301. & mul-

& multa lect. nō indigna circa istius criminis punitionē scribūt Iul. Clar. lib. 5. Recept. Sent. §. blasphemia, D. Couar. in c. quamuis pactum, 1. par. relect. §. 7. num. 8. cum seq. de pact. lib. 6. Repert. Inquis. in verbo, Blasphemus. Conra. Brun. lib. 5. de hęret. c. 20. Franc. Episc. Squillacensis in tract. de fide Cathol. c. 16. Alber. in tract. de agn. assertio. q. 27. per totam, & q. 6. num. 14. & q. 22. nu. 63. Alphons. Castr. lib. 1. de iusta hęr. punit. c. 12. Simanchas in Cathol. inst. tit. 8. Iacob. Menoch. lib. 2. de arbitr. iudic. Cent. 4. Casu 375. Auiles in c. prętor, c. 25. gl. 1. qui legendi sunt.

Et multis etiam Pontificum statutis decretę pœnę sunt in blasphemos: nam vltra decretum Leonis X. in Lateranensi Concil. sess. 9. quod hic author allegat, Iul. Papa III. seuerum rescriptum in blasphemos edidit anno Domini 1554. incip. *In multis deprauatis.* Et postremo Pius V. Pontifex Maxim. in Bulla seu Motu proprio, incip. *Cum primum Apostolatus officium*. Vbi de pœnis tàm clericorum, quàm laicorum agit.

Est equidem ex nostro instituto notandum, blasphemię crimen mixti fori esse, & ea ratione blasphemantem tam per iudicem Ecclesiasticū, quàm Secularem puniri posse, text. in cap. 2. de maled. quem ad hoc not. eleganter Bart. Socin. consil. 119. lib. 4. & tenent ferè omnes nouissimè allegati; si verò Iudex Ecclesiasticus prius de hoc crimine cognouerit, pœnamq; leuem imposuerit, iure optimo poterit Secularis iudex, de huiusmodi causa iudicare, supplebitq; vsq; ad condignam condemnationē, tenet Bald. in auth. clericos, col. 2. C. de Episc. & cler. & in l. 1. col. 6. C. de sum. Trin. & fide Cath. Matth. de Afflic. in Const. Regni Sicilię, tit. de *Patarenis*, lib. 1. num. 28. Itaq; mitior ab ea pœna imponenda est, quàm si à principio cognouisset, vt scribit Nicol. Boer. decis. 289. Robert. Maranta, in Spec. Aduocat. 6. par. num. 97. fol. 147. insignis Couar. lib. 2. variar. resolut. c. 10. num. 6. Petr. Auend. in c. prætor, 2. par. c. 5. nu. 18. Qua ratione, oportet q̄ iudices Ecclesiastici, in puniendis his criminibus contra laicos, non benignitate, sed potius rigore vtantur, ne ansa detur secularibus iudicibus, vt seuerius eos puniant, in ignominiam Ecclesiasticorum tribunalium. *Blasphemię crimen est mixti fori*

Et licet opinio ista verissima sit, & communis, in actionibus tamen forensibus, nunquam vidi hoc pœnę supplementum, à iudice laico imponi. Tum, quia ipse non tenetur stare processui iudicis Ecclesiastici, ad supplēdam pœnam. Tum, propter maximam incertitudinem, quę versatur in discernendo, quomodo, & quando pœna legitimè suppleatur, vel ne. Tū, quia ad iudicem Ecclesiasticum, tamquam digniorem spectat hęc declaratio, & semper declarauit, condignam pœnam impositam fuisse.

Quandoq; tamen, hereticę prauitatis Inquisitores in blasphemię nefando crimine, cognitionem habent: nempè quando blasphemia cum heresi cōnexionem habet, ita Card. in Clem. 1. §. sanè, de vsur. Fran. Squil- *Inquisitores hęreticę prauita-*

is i bla-sphemia crimine aliquando iurisdictionē obtinent. lacens.de fide Cath.c.16. Alb.de agnosc.assert.q.6. nu.24.& q.22. nu.65. & q.27.& 36. num.18. Matth.de Afflict.in d.Const.Siciliæ, lib.3.rub.54. Nicol.Boer.dec.301. Gram.decis.50. D.Couar.vbi supra alleg. Alph.à Castro Camorēs. lib.1.de iusta heret.punit.c.12.& est cōmunis & verissima opinio, circa quam multa scribit Iacob.Septiman.in Cathol.instit.c.8.

Blasphemiæ hæreticales quæ dicantur. Et quia sępissimè controuerti solet, quę dicantur blasphemię hęreticales: quędam sunt, quę huiusmodi verbis concipiuntur: Abnego Deum, nō credo in Deum, quę vernaculo sermone sonant: *Descreo en Dios, reniego de Dios, ò de la fee, ò de la Cruz, ò de la chrisma, de la fronte; ò reniego de la puridad de nuestra Sennora.* Habent quidem verba hęc nefanda, infidelitatis significationem, & fidei confessioni opponuntur. Alię verò blasphemię quę Hispanicè sonant: *Pese a Dios, por vida de Dios, mal grado aya Dios, ò despecho de Dios.* Et similes hęreticales nō sunt, quia fidei cōfessioni non opponuntur q̄uis grauissimę blasphemię sint, quia negant aliquid in Deo, quod ei conuenit, vel tribuunt Deo, quod minimè ei conuenit, & ea ratione earum punitio ad ordinarios iudices pertinet, text.not.in c.2.de mal d. & tradit Sanct.Thom.2.2.q.13.art.1.& Quodlibet.9.artic.14. Castro, in d.c.12. Domin.Soto, de iustit.& iure, lib.8. q.2.art.3. quem vide.

Pœna quæ soleat imponi in blasphemia crimine ab Inquisitoribus. Pœna autē quę imponi solet ab Inquisitoribus pro his blasphemijs, in quibus cognitionē habent, ea quidem est, quod si blasphemus infimę sortis fuerit, flagellis cęditur cum publica pœnitentia, in publicoq; spectaculo, lingua ferro vel ligno comprehensa cum abiuratione de leui; ad triremes Regias pro graui blasphemia condemnatur. Si verò fuerit nobilis, pęna pecuniaria multatur, & ad tempus in monasterium detruditur. Ita testatur D. Ioan. Rojas, quondam Inquisitor Valentinus, nunc verò Reuerendissimus Patensis Episcopus, de hæret.2.par.num.176.

In alijs autem blasphemijs leuioribus, Inquisitores solēt condemnare blasphemū, vt aliquo die festo in Ecclesia dū diuina munera celebrantur, stet nudo capite, sine chlamyde, nudis pedibus, sine veste succinctus, dextera proferens ardentē facem, & sacris peractis, legitur publicè sentētia contra ipsū lata. Indicuntur ēt ieiunia, precationes, & pecuniaria mulcta solet imponi, vt refert D.Episcopus Simanch.in Cathol.Instit.tit.8.nu.11.

Proferēs verba hæreticalia per iocū, qua pœna plectēdus sit. Sed locus iste accommodatissimè exposcit, vt tantisper de illis qui per iocum hęreticalia verba proferunt differamus. Et illud in primis scitu dignum est, quod quamuis regulariter dictum vel factum iocosum pœnam non mereatur, l.sicut semel, C.de liberali causa, l.1.§.Diuus, ff.ad leg. Cornel.de Sicar.l.obligationum substantia, §.vlt.ff.de action.& obligatio. capit.1.de sentent.excommunicat. In crimine tamen hęresis longe aliter iudicatum est; nam si quis aliquid in Deum, vel in fidem, vel in Sanctos profert, pœna condigna plectendus est. Cardinal.in Clement.1.

§.heret.

§.hęretic.q.1.num.7.Nicol. Arel.in tract. de hęret.not.28. Franc. Squilla, in tract.de fide cathol.cap.19.nu.3.in fine, Palud.Rub.in allegat.hęresis, §.4.in fin.Siman.de instit.Cath.tit.17.num.22.& 23. Rojas, in sing.fidei, 103. quia vt rectè scripsit Gers.par.2. tract.vlt.

Non patitur ludum fama, fides, oculus.

Sed vtrum qui talia verba proferunt, sint ab Episcopo, vel hęreticę prauitatis Inquisitoribus plectendi, Multi, & non infimę authoritatis viri dubitant: sed mihi probabilior ea sententia videtur, vt ab Inquisitoribus plectantur, nam ex eo quod quis hæreticalia verba profert, statim illorum iurisdictioni se submittit, & ideo ad eos pertinet iudicare, & discernere, an seriò, vel iocosè verba prolata fuerint, ita tenet Cardin.& Ioan.Rojas, in pręcitatis locis, quam sententiam communiorē appellat Franc. Pegna, ad Directorium inquis.3.parte, Schol.17. Negari certe non potest, quod qui hęc nefanda in Deum vel Sanctos proferunt, suspectos de hęresi fieri, vnde iuri consonum est, quod Inquisitores contra eos procedant.

Qua verò pœna istius criminis rei plectendi sint in iure definitum nō est, ideo arbitraria pœna erit iniungenda. Est quidem iuris exploratissimi, non esse eos tamquam hęreticos plectendos, sed leuius: quia minimè interueniunt, quę ad hęresim constituendam necessaria sunt, videlicet error in intellectu, & pertinacia in voluntate. Punientur igitur pœna pecuniaria pijs locis eroganda, vt scribit Villadiego, & Rojas, vbi paulo ante allegaui. Quę quidem pœna augenda, vel minuenda est, iuxta personę iocantis qualitatem. Perpendi etiam debet locus & scandalum, si aliquod inde ortum fuit, necnon qualitas personarum audientium, & ideo si viri Theologi & religiosi, coram laicis hęc dicteria & facetias protulerint, seuerissimè sunt plectendi.

Est igitur circa hoc diligenter pręcauendum, non esse facile fidem accommodandam illis, qui per iocum hęreticalia se verba dixisse asseuerarent, sed maturiori consilio res expedienda erit, ne hac sumpta occasione, impij, & sceleratissimi homines, & qui verè hęretici sunt, condignas tanti criminis pœnas effugiant. Nec debent Inquisitores faciles esse ad credendum tali excusationi, vt piè satis & eleganter scribit Cald. in tract. de forma procedendi contra Inquisitos de hęresi, in Rubr. de hęretic. credentib.num.6. quem vide.

Quę sanè sunt obseruanda aduersus eos, qui verba Sacrę scripturę ad iocosa, scurrilia, & inania trahunt, nec erubescunt sępenumero ex diuinis verbis impudenter (vt vulgus loquitur) *Paschinos*, componere. Sunt quidem diris & grauissimis pœnis coërcendi, cum Spiritus sancti verba Sacrosancta, in ludibrium conuertantur. Cuius criminis perpetratores ab Episcopis puniendos esse seuerissimis pœnis, pręcepit Concilium Trid.

Qui verba Sacra scripturę ad iocosa trahunt. libellos componunt.

Nũi quos paschinos appellant ab Episcopis & inquisitoribus possunt puniri.

Trid.Sess.4.in fine dicens: *Posthac temeritatem illam reprimere volens, qua ad profana quaque conuertuntur, & torquentur, verba, & sententia Sacra Scriptura ad scurrilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones superstitiones, impias, & Diabolicas incantationes, diuinationes, sortes, libellos etiam famosos, mandat, & pracipit, ad tollendam huiusmodi irreuerentiam, & contemptum, ne de cetero quisquam quomodolibet, verba Scriptura Sacra ad hac & similia audeat vsurpare, vt omnes huius generis homines temeratores, & violatores verbi Dei, iuris arbitrarij pœnis per Episcopos coerceantur.* Hactenus Catholicum Concilium. Et quamuis ibi horum criminum punitio Episcopis demandetur, quando verò heresim sapiunt, iure optimo Inquisitores ad punitionem, & coercitionem illorum procedunt, vt iam prediximus. Nouissimè verò dicti libelli famosi siue pasquines, probibiti sunt à Reuerendissimo Domino, Gasparo Quiroga, Cardinali & Archiepiscopo Toletano, regula 10. in Catalogo librorum prohibitorum edito hoc anno 1583. in princip. inter alias regulas, quas ad hereticorum labes extirpandas, tamquam generalis horum regnorum inquisitor, prudenter condidit.

a Supradictis addendum erit, an qui animo indeliberato, veluti per lubricum lingue, in blasphemiam, vel heresim prorumpunt, nec quidem puniendi videntur, quia non facile lubricum lingue ad pœnam trahendum est, l. 1. C. si quis Imperat. maled. l. famosi, ff. ad leg. Iul. Maiestat. quòd autem ait, 22. questione 2. not. Zanchin. in tract. de hæret. capit. 7. num. 9.

Sed verius est crimen hoc non esse inultum relinquendum; sed eos qui per lubricum lingue deliquerint, extraordinariè puniendos. Lap. & Cardin. in d. Clement. vnica, de vsur. Campeg. apud Zanchin. capit. 7. Alber. in tract. de agnoscend. asser. questio. 3. num. 10. Villadiego de heret. quest. 11. num. 7. Rojas, eod. tract. 1. par. num. 66. plectendi quidem erunt pecuniaria pœna in vsus pios eroganda, vel alia arbitraria, consideratis his qualitatibus, & circumstantijs, de quibus paulò ante agebamus. Erit tamen magni momenti ad dictam pœnam minuendam vel nullam infligendam, quando qui ea verba dixit, statim palinodiam cantauit, & pœnituit, licet grauiter erit reprehendendus, & summè monendus, vt deinceps caueat.

b Excusabitur autem is qui blasphemiam, vel hereticalia verba, cum esset in ebrietate, protulit: nam perinde de eo iudicandum est, ac de furioso, & mente capto, b respiciendum, quæ, delinquunt; ff. de penis, l. omne delictũ, §. per vinum, ff. de re milit. c. à crapula, de vita & honest. cleric. Zanch. de heret. c. 7. num. 10. cessante verò ebrietate grauiter est corrigendus.

c Erunt etiam à pena immunes dormientes, cum furiosis equiparentur,

l. 1.

l.1.§.adipiscuntur,ff.de acquir.poss.& ideò non sunt puniendi.Clem.vni. de homic.tradit latissimè Tiraq.de pœnis,Causa 5,num.1.

* Similiter non punientur pœna ordinaria, qui iracundiæ calore incensi in blasphemiam proruperint. Gof.Abb.antiq.Ioan.Andr.Abb.Henr.& omnes, in c.2.de maled. quorum doctrinam multis ornat Andr. Tiraq.de pœnis, Causa...num.14.

Censuit Host. Adde optimè Didac.Couar.in d.c.quamuis pactum,1.p. §.7.num,10. B

Clericos non subire. Adde Abb.in c.2.de maled.vbi author hic allegat, qui num.8.opinionem istam communem esse fatetur. Idem etiam profitetur Iacob.Septim.in Cathol.instit.c.8.num.12.Iul. Clarus d.§.blasphemia,ver,sed quæro.Et potissima ratio est: quia clericus non facit publicã penitentiam, tex.in c.1.de bigam. & in c.de his,50.dist.&in c.presbyt. 82.dist, Ne grex fidelium scandalum patirtur, neue dignitas sacerdotalis vilescat,cui summa reuerentia debetur, vt ostendit Chrysost. lib.3.de sacerdotio,& Ambros.lib.de dignitate sacerdotali. C

Concilio Lateranensi. Adde quæ de dicti Sacrosancti Concilij Constitutione emanarunt, & ad litteram referunt Mart.Nauar.in c.inter verba, 11.q.3.corol.57.nu.148.D.Couar.in d.§.7. D

APOSTATÆ. Cap. CXIV.

1 *Apostasia triplex species constituitur.*
2 *Clericis Apostata qualiter puniatur.*

PRemisso prius † quod est triplex species Apostasiæ, vt per gl.in c.1.de Aposta. & ibi Inn. & Hostiens. in Summa eiusdem tit.in §. Quot species scilicet perfidiæ, inobedientiæ, & irregularitatis. Omissa prima specie, quia magis videtur pertinere ad materiam hæresis. Quæ fuerit pœna antiquorum Canonum, illius, qui à Religionis professione apostatauit, posuit Concilium Arelatense 2. Canone finali, in hæc verba: Si qui post sanctam religionis professionem apostatarit, & ad sæculum redeunt, & postmodum penitentiæ remedia non requirit, sine pœnitentia communione penitus non accipiant; quos etiam iubemus ad clericatus officium non admitti, & quicunque ille sit, post pœnitentiam secularem habitum assumere non præsumat; quod si præsumpserit, ab ecclesia alienus habeatur. Pœna clerici apostatæ in secunda specie, scilicet inobedientia, est, quòd infamis efficitur durante Apostasia, & à testimonio repellitur, & excommunicatur, vt notat Hostiens. vbi supra, in §. Qualiter puniatur, per text. in c.Si quis à vero, 3.quæst.4. & in c.Si autem vobis, 11.q.3. Et si 1 2

non resipuerit, degradatur secundum eum. Vide tamen Abb. in d.c.1. vbi aliter distinguit, videlicet, quòd si quis non vult obedire Papæ, seu eius Canonibus, credendo eum non habere potestatem, punitur vt hæreticus. Si verò hoc facit ex contemptu, debet deponi, et si fuerit incorrigibilis, traditur Curiæ sęculari, & potent excommunicari. Si autem inobediens est ex aliqua concupiscentia, tunc mitius punitur. Pœna insuper apostatæ in tertia specie, scilicet irregularitatis, quæ fit multis modis secundum Innocent. in d.c.1. post glos. ibi, scilicet quando quis recedit ab ordine suo, siue sumptę religionis, dimittendo tonsuram, vel coronam, vel accipiendo vxorem, vel abijciendo religionis vestem, vel clericalem, redeundo ad sęculum, est, quòd illa durante repellitur ab accusatione & testimonio, & est infamis ipso iure, vt in c. Alieni, 2.q.7. & in c. Beatus, 3.q.5. secundum Hostiens. vbi supra. Nec potest ad dignitatem eligi, vt in c. Legi, 16.q.1. & clericus admonitus, si se non correxerit, deponendus est, vt in cap. Sine ornatu, & in c. Precipimus, 21. quęst. 4. & in c. Sin autem, cum duob. seq. 16. quęst. 3. secundum eum. ibi. Item quòd caret priuilegio clericali, ut in c. 1. eod. tit. vbi text. dicit, quòd clerici qui relict. ordine clericali, & habitu suo, in Apostasia tanquam laici conuersantur, si in criminibus comprehensi teneantur, non liberantur per censuram ecclesiasticam. Quę pœnę procedunt, quando constat de Apostasia; si verò de illa fuerint grauiter infamati, deficiente probatione, compelluntur per ecclesiasticam districtionem ad se purgandum, vt in c. tuę, eodem tit. Quando autem clericus non potest induci ad resumendum malè dimissum habitum, tunc potest incarcerari sub graui custodia, ita quòd solum sibi vita misera reseruetur, donec à suę præsumptionis nequitia resipiscat, vt sunt verba text. in cap. à nobis, eod. tit.

ADDITIO.

ADde quòd Apostasia est temerarius à statu fidei & obedientiæ, vel religionis recessus. Sic tradiderunt Alex. de Ales par. 2. quęst. 183. & S. Thom. 2.2. quæst. 12. art. 1. Et utrum infidelitas hæretici & apostatę sint duæ infidelitatis species distinctè tradit S. Thom. 2.2. quęst. 12. artic. 1. & latissimè Melchior Canus, lib. 12. c. 9. de locis Theologicis. Et vide multa circa huius criminis punitionem vltra ordinarios interpretes, quæ tradiderunt Alphon. à Castro, lib. 2. de iusta hæret. punit. c. 7. & 23. Iacob. Septim. in Cathol. instit. c. 7. Arnal. Albert. in repet. Rubr. de hęret. lib. 6. q. 11. Bern. Com. in Lucerna, in verb. Apostata, Nicol. Arelat. in tract. de hęret. not. 44. elegantissimè Cano, d.c. 9.

CA-

SCHISMATICI. Cap. CXV.

1 *Clerici huius tanti criminis rei, qualiter puniantur.*

CLerici facientes † schisma contra Episcopum, puniuntur per Concilium Carthaginense 2. in Canone 8. sub verbis huiusmodi: *Si quis presbyter à præposito suo excommunicatus, vel correptus fuerit, decet vtique apud vicinos Episcopos conqueri, vt ab ipsis eius causa possit audiri, ac per ipsos suo Episcopo reconciliari. Quòd nisi fecerit, sed superbia (quod absit) inflatus, secernendum se ab Episcopi sui communione duxerit, ac separatim aliquibus schisma faciens sacrificium Deo obtulerit, loco amisso Anathema habeatur, & locum amittat, Nihilominus, & de ciuitate, & congregatione, in qua fuerit, longius repellatur.* Nunc autem schismaticus clericus degradatur, & traditur Curiæ sęculari; ita voluit Bonaguida, quem refert Ioan. Andr. in c. cum non ab homine, de iudic. motus per text. in cap. de Liguribus. 23. quæst. 5. quod intelligitur de incorrigibili, & per glo. in d. c. cum non ab homine, de iudic. quod etiam sequitur ibi Ioan. Andr. vt refert Abb. in c. at si clerici, de iudic. colum. 12. & probatur in eod. c. de Liguribus, dum dicit, si contempserit & permanserit, per publicas potestates opprimatur, & ita etiam intelligit Decius, in c. at si clerici, in columna 22. versic. Quintus casus, de iudic. Dicit tamen Ioannes Andreas, vbi sup. vt refert Abbas dicto loco, quod si esset schisma contra Ecclesiam Romanam, posset procedere dictum illud Bonaguidę, quia tunc posset includi schisma sub casu hęresis, quod non placet Abbati indistinctè, ideò ipse distinguit: Aut enim schismaticus credit ecclesiam esse penes alterum tantum, ex pluribus, qui se gerunt pro summis Pontificibus, & tunc est schisma sine hęresi. Aut credit ecclesiam posse consistere penes duos in solidũ, & tunc est schisma cum hæresi, & hoc vltimo casu posset saluari opinio Ioan. Andr. & idem dicit quando plures erigerent capita contra ecclesiam Romanam, facientes nouam sectam, & noua statuta, quia tunc etiam est schisma cum hęresi. Et istam distinctionem Abb. sequitur Aret. in c. cum non ab homine, col. 10. de iudic.

ADDITIO.

ADde quod schisma est illicita ab vnitate discessio, vel est scissura, quę vnitati opponitur, vt scribit Alex. Alens. 2. par. quęst. 182. & Sanct. Thom. 2. 2. q. 39. Et nota, quòd Schisma summum malum est, & à Deo grauius punitur quam parricidiũ, aut idololatria, vt optimè probat Optatus Eps Mileuitanus lib. 1. contra Parmenianum. Ireneus l. 3. aduersus *Not. contra schismaticos.*

hęreses,

hęreses,c.64.Schisma quidem & hęresis, sunt sorores, vt explicat Origenes, in Ezechielem, Homilia 9.cum nullum schisma sit, quòd non confingat hęresim, vt in c.inter, 24.q.3.Et vt scirent homines quàm graue, & detestabile sit hoc crimen, ostendit Dominus in Datan & Abiron, quos terra viuos absorbuit. Hęc & alia multa ex sacris litteris contra schismaticos referunt Cape.in fine Hierarchię Eccles. Faber contra Lutherum tract.6. tex.8. Brun. lib.5. de hęr.c.18. & vide latius circa istius capitis materiam, Siluest.& Caietan.in Summa.in verbo, Schisma. Franc. Picum, lib.de fide, Theo.17. Pelag.lib.1.de planctu Ecclesię, art.65. Alphon. à Castro lib.1. aduersus hęres.c.9. Iacob.Septim.in Cathol.instit.c.56. Petrum Rebuff. in pract.benefic.3. part.de modis amittendi benefi. n.29. & nouissimè post primam huius operis editionem plura congessit Ioã. Roias in tract.de hęret.1.par.num.498. Palat.Rubi.de Regno Nauarrę, part.5.§.7. Locatus in opere iudic.in verbo, Schisma.

HÆRETICI. Cap. CXVI.

1 *Hæreticus quis dicatur remissiuè traditur.*
2 *Clericus hæreticus ipso iure est beneficio priuatus,*
3 *Clericus hæreticus est degradandus, & seculari Curiæ tradendus,*
4 *Bona hæretici clerici confiscantur, & Ecclesiæ à qua stipendia recepit applicantur.*

1 PRemisso † prius quis dicatur hęreticus, cum non sit pręsentis speculationis, quia varijs in locis hoc Doctores enucleant, pręcipuè Host.in Summa, de hęret.§.1. & Bonifac. in tract. maleficiorum, Rubr.de crimine hęresis. Et Doctor noster Hispanus Didacus de Villadiego, in suo tract. contra hęreticam prauitatem, in 1.quęst. & Arnal. Alber. in repetit. Ru-
2 bricę de hęretic.in 6.fol.1.in 1.quęst. Vna pœnarum qua † damnatur cle-
a ricus hęreticus, est, quod ipso iure est priuatus beneficio, a vt probat tex. iuncta glos. in c.quo iure, 8. distinct. & ibi notat Pręposi. post Domini. & notat Compostel.in c. quod sicut, de elect.in colum.11. dum dicit, quod crimen hęresis ipso facto inducit priuationem. Idem etiam notat Ancharan.in cons.288. incip. Vltra alia solenniter, vt refert Fel.in c.2.de rescript. in 3.colum. Et notat Nicolaus Milis, in suo Repertorio, in verbo, hęretici, ex quo resultat primus effectus, quòd non poterit renunciare pòst commissum delictum. Secundus, quòd agenti petitorio pro beneficio quod semel habuit, obstat exceptio, quòd sit hęreticus. Notat Abb. referendo Innoc.in c.inter dilectos, de excess. prel. prope finem. Et predicta Conclusio, videlicet, quòd hęreticus sit priuatus ipso iure beneficio, fuit potissi-

mum

mum fundamentum Dominorum de Rota, qui tenuerunt, quòd Regula Cancellariæ 32. quæ disponit, quòd impetrans beneficium pacificè possessum, debet exprimere ea, de quibus ibi, non habet locū, in impetrāte beneficium hæretici, vt refert Guliel. Cassador. in decis. Rotæ per eum collectis, in decis. 14. qui ita dicit fuisse iudicatum per maiorem partem Dominorū de Rota, licet alij quatuor eorum fuerint in contraria opinione, per quē poteris videre fundamenta vtriusq; opinionis. Et vide Phil. in c. vt commisi, prope fi. de hæret. li. 6. vbi dicit referendo Domin. & Imol. quòd clericus hæreticus rediens ad fidem ante sententiam, recuperat beneficium [b] secus autem si post: quia tunc non nisi ex dispensatione. Alia b
& principalior pœna est, quòd † degradatus traditur Curiæ sæculari, [c] vt 3
in c. ad abolendam, de heret. Quod fallit, nisi talis hereticus velit se corrige c
re, vt in c. pen. de heret. Et notat Abb. in d. c. ad abolendam, & ibi Ioan. de Anan. quia tunc depositus detruditur in carcerem, vt concludit Abb. in c. at si clerici, de iudic. columna 12. Idem Abb. & Anan. in d. c. penultimo, & Domin. in c. 1. in 5. not. de heretic. in 6. & in c. Nec licuit, 17. distinct. & not. Philip. in c. vt commisi, in 4. notab. de here. lib. 6. Decius, in d. c. At si clerici, columna 21. vers. Et quando. Et nota quod etiamsi non sit tradendus Curie seculari clericus hereticus, sed perpetuo carceri mācipandus, debet degradari, [d] vt notatur in c. 1. de heretic. in 6. maximè per Arnal. ibi, in 6. no- d
tab. Si tamen semel deliquit, & se correxit, & postea iteratò delinquat, nihilominus traditur Curie seculari, ita Dominic. in d. cap. nec licuit, per tex. in cap. Super eo, de hæretic. lib. 6. Sequitur Felinus in d. c. at si clerici, columna fin. & voluit Abb. in d. columna 12. versic. Ad tertium. Vide l. antepenult. titul. 6. part. 1. quæ videtur ponere tres casus, in quibus in ista materia hæresis clericus traditur Curiæ sæculari, quando fuerit inuentus
in hæresi, aut abiurauit eam, [e] & fuit relapsus, aut quando se comporga- e
uit, & reincidit in eam; & degradatio hæretici potest fieri per Episcopū proprium solum, vt in c. 1. de hæret. in 6. vocatis alijs personis, de quibus
ibi. Est alia & † tertia pœna quam clericus hæreticus patitur, quòd bona 4
eius publicantur, & Ecclesiæ à qua stipēdia receperat applicantur, [f] vt f
disponitur in cap. Excommunicamus, lo 1. §. damnati verò, de hæretic. vbi vide gloss. in verbo, Stipendia, declarantem, quòd si clericus habeat plura stipendia in varijs Ecclesijs, tunc bona diuidentur pro rata inter eas, quam ibi sequitur Anton. Et quia ille text. non aperit, cui applicentur bona clerici hæretici non habentis Ecclesias, vide ibi Abb. in 1. colum. credentem, quòd tunc debeant applicari Episcopo loci, qui distribuat ea in pios vsus; quod sequitur Anan. in 2. columna. Quando autem talis clericus habet bona emphyteuticaria à domino temporali, tunc illa deberent ap-
plicari domino rei emphyteuticæ, [g] vt videtur velle Oldrad. in consil. 17. g

incip.

incip. Thema tale est. Quidam clericus. Cardin. tamen in Clement. 1. de hæret. in versic. Inquisitoribus, in 7. quæst. post bonam huius articuli examinationem concludit verius esse dicendum, quòd emphyteusis clerici damnati applicatur Ecclesiæ, sicut & alia eius bona, quia non apparet ratio diuersitatis: erit tamen talis emphyteusis obnoxia domino temporali, quoad hoc quòd ei debeatur sua pensio, quem vide respondentem ad fundamenta Oldradi, quamuis Felinus in d. cap. excommunicamus, in princ. non benè referat Cardinalem, dum dicit post Anchar. & Anan. quòd bona etiam patrimonialia clerici applicantur fisco ecclesiæ, nisi in illis recognosceret dominium vtile à domino sæculari: quia illud non confiscabitur, sed reuertetur ad dominum directum, quia, vt supra diximus loquendo in emphyteusi, in qua clericus solùm habet dominium vtile, & dominus sæcularis directum, contrarium expresse tenet Cardin. Ad quod benè aduerte, ne decipiaris in prædicta limitatione Felini, quam supra dictis verbis succinctis scripsit: & vide in hoc quod latius scribimus infra in verbo, Bonorum publicatione. Clerici verò credentes, receptatores, defensores, & fautores hæreticorum, excommunicationi subiacēt, ita vt postquam quis eorum fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit intra annum, ab officio & beneficio deponitur, vt in c. Excommunicamus, §. Credentes, versic. Si verò clericus, de hæret. ea ratione: quia in quo maior est culpa, grauior exerceatur vindicta. In quantum autem supra dicitur, Credentes, intelligendum est de credentibus hæreticos esse bonos viros, nam aliàs clerici credentes erroribus hæreticorum, cùm ex hoc dicantur hæretici, pœna hæreticorum, de qua supra, puniendi sunt, & ita intelligit illud verbum, Credentes, Anton. in cap. Excommunicamus, el 2. eod. titulo quem sequitur Ioan. de Anan. in d. §. Credentes. quem ibi vide colum. penult. & fin. declarantem etiam, qui dicantur credentes, receptatores, & fautores. Et nota, quòd prædicta pœna depositionis imponitur clericis vltra alias pęnas impositas in textu ibi, quas etiam habere locum in clericis dicit Hostiens. ibi, quem refert & sequitur Anan. Hodie fautores & receptatores hæreticorum sunt excommunicati ipso iure, vt patet in Bulla quæ legitur in Cena Domini, & sic etiam erant tempore Hostiens. prout refert Anan. ibi. Et vide Siluestr. in Summa, in parte, hæresis, lo 1. versic. Octauò quæritur. qui colligit 14. pœnas hæreticorum, quæ omnes clericos comprehendunt, exceptis, sex aut septem: quia illæ concernunt hæreticos habentes liberos, & vxores.

ADDITIO.

A PRiuatus beneficio. Adde quòd clericus hæreticus non sit ipso iure priuatus beneficio, sed per sententiam priuandus, tenuit Alphons. à Castro,

ftro,lib.2.de iusta heret.punit.ca.9.ea potissimum ratione motus,quia iura quibus hęc pœna ftatuitur,non imponunt aliqua verba latæ sententię, vt patet in c.ad abolendam,& in c.excommunicamus,§.credentes,de hęretic. Cuius quidem opinio benignior est, & fortasfsis verior, vt asserit Iacob. Sept.in Cathol.instit.c.45.numero 26.& vide D.Episcopum Couarruu.lib.2.variar.resol.c.8.n.4 Quamuis Petrus Rebuff.in pract.benefic.3.parte, de modis amittēdi beneficia,n.4. hanc authoris opinionem sequutus pro ea ponderat text.in d.c.ad abolendam,§.1.ibi: *Et sit omni beneficio spoliatus.* Quę quidem verba executionem inducunt, probantq; priuationem ipso iure infligi,ex his quę adducit Anton.de Butrio in c.vlt.col.2. de postu.Felin.in c.Radulphus; quę opinio mihi verior videtur.

Hæreticus an sit ipso iure beneficio priuatus vel per sententiam priuandus.

Quę hodie nouissimo iure est confirmata,nam Pius V. Pontifex Max. Rescripto quodam incip.Cùm ex Apostolatus,quòd habetur in litteris Apostolicis pro officio sanctæ Inquisitionis,fo.115.vbi definiuit omnia beneficia,cuiuscunque generis fuerint,vbicunque vacantia propter hæresis crimen,à quocunque commisso,ordinationi & dispositioni Sedis Apostolicę esse reseruata, ex qua reseruatione apertè supponit, ipso iure ea beneficia vacare.Et huc pertinet id decretū,de quo meminit Locatus in fine operis iudicialis impresfsi Rom.1570.pag.473.quo cautum asserit, quòd cùm hereticorum beneficia vacent à die commissi criminis,si ea resignentur, nullum ius resignatarijs acquiritur, quia heretici omne ius suum amiserunt, & ideò sunt reseruata ordinationi Apostolicę; quod refert etiam F.Pegn.in Director.Inquis.lib.3.Scholio 155.

Sicque collatio beneficij heretico facta,est ipso iure nulla,vt multis probat Lamber.de iure patronat.lib.2.part...artic.6.9.quest.in princ.in fin.ex quo fit, vt omnes fructus perceptos restituere teneatur, cùm ius nullum habuerit, vt scribit Alphons.à Castro.lib.2.de iusta heret.punit.c.9.

Fateor tamen sniam declaratoriam necessariam esse, in qua opinione fuerunt Inn.in c.cum in nostris,de concess.preb. Compost.in c.considerabimus,de elect.Anchar.consil.293.num.4.Alciatus in c.1.de iudic.nu.37. Iacob.Menoch.de arbit.iud.lib.2.Cent.5.Casu 416.num.64.

Quinimò filij hęreticorum,& eorum receptatores priuantur ipso iure, beneficijs obtentis tempore commissi criminis, vt est communis opinio teste Ioan.Lup.de Regno Nauarrę, 5.parte,§.8. quem refert Couarru.d. numer.4. & de ea egregiè disputat Fran.Pegn.ad Director.Inquisit.lib.3. Schol.46.fol.180.Fatetur tamen D. Episcopus Siman.in Cathol.institut. c.29.num.7.pia & benigna consideratione receptum esse, quòd nec per sententiam priuentur,& asseuerat ita pronunciatum fuisse per inquisitores Valisoletanos, & opinionem istam dicit mitiorem & benigniorem esse Iul.Clar.lib.5.recept.sentent.§.hęresis.versic.Item clericus.

Filij hæreticorum & eorum receptatores ipso iure beneficijs priuantur.

Recuperat

B *Recuperat beneficium*. Adde septem requisita, quæ omninò necessaria sunt, vt hereticus semel lapsus nihilominus retinere posit beneficiū ecclesiasticum, quę congerit Petrus Rebuff.in pract.benef.3.parte, de modis amittendi benefic.num.6.cum sequent. & vide nouissimè F. Pegn. ad Direct.Inquis.3.par.Scho.155.

C *Traditur curia sæculari*. Adde Iacob.Septim.in Cath.instit.c.45.n.25. Paul.Grill.in tract.de heret.q.7.Gund.à Villad. eod.tractatu q.19.Fuit aliquando controuersum an in die festo hęc traditio Curię sęculari facienda est, & oĩ pretermissa disputatione, semper mihi earum Inquisitionū ritus placuit, in quibus huiusmodi sentētię diebus festiuis solent pronunciari: nam vt scribit Ioann. Andr.in c.vt commisi, de hęretic. libro 6. expedit multitudinem populi congregari ad videndum reorum cruciatus, & pœnas, vt inde discant timere homines, ut à malo committendo longè repellantur, vnde valdè conueniens videtur, vt hoc publicè & diebus festiuis fiat: cum maior tunc adsit populi confluentis multitudo. Et fortè propter hoc in Hispania nostra publica fidei acta diebus festiuis solent celebrari. De quo stat instructio facta Mantuę Carpētanorum ann. 1561. c.77.in hęc verba Latinitati donata: *Vbi reorum processus conclusi fuerint, & ordinata sententia, Inquisitores diem feriatum in quo fiat publica fidei actio, assignabunt, quem diem significabunt Capitulis Ecclesiæ, & consistorio Ciuitatis, & vbi fuerit Regius Senatus itimabitur etiam præsidi, & auditoribus, qui oẽs inuitabuntur, vt fidei actionem comitentur iuxta consuetudinem cuiusque loci. Curent aũt Inquisitores, vt hac tam commodo tēpore fiãt, vt executio sentētiarum eorum, qui tradendi sunt Curiæ sæculari, possit fieri ob euitāda incommoda.* Hæc ibi. celebratur sanè in Hispania hęc actio fidei tanta authoritate & maiestate, vt videatur horrendum, ac tremendum spectaculum, & sit veluti imago futuri iudicij, quo nihil esse potest ad terrorem incutiendum aptius, ex quo plures vtilitates oriuntur.

Hæreticorū traditio sæculari curia an die festo fieri possit.

D *Debet degradari*. Nota quòd apud antiquos valdè dubitatum & controuersum fuit, an sacerdos, qui ob crimē hæresis in perpetuam carcerem erat detrudendus, prius foret à suis ordinibus actualiter degradandus sed iam rem diffiniuit Vrbanus IV. summus Ecclesię Pręsul Rescripto incip. Consultus, §. quæstioni, vt refert Fran.Pegn.ad Direct.Inquisit.Schol.65. fol.185.his verbis: Quæstioni verò qua quæritur vtrum constitutus in sacris deprehensus in hæresi, & propter hoc immurandus perpetuò, prius sit ab ordinibus à suo Episcopo degradandus, antequàm tradatur huiusmodi pœnitentiæ; respondemus, quòd talis qui est perpetuo immurandus, prius debet à suis ordinibus degradari, hęc ibi: Quæ sanè degradatio realis & actualis esse debet. Director. inquisit. 3. parte, in 10. modo terminandi processum fidei, fol.333. Albertinus in c. quoniam, de hęretic.lib.6. in

Clericus in perpetuum carcerem detrudendus an prius debeat degradari.

in princ.num.55.Campeg.apud Zanchin. in tract. de heret.cap.20.versic. obserua denique, & licet hæc de iure verissima sint, cum tamen dispensari soleat cum illis, qui in perpetuum carcerem solent condemnari, ideò non realiter, sed verbaliter tantum degradari solent, quòd sancti officij benignitas laudabiliter introduxit, vt testatur Franc.Pegna,d.Scholio 65.

Aut abiurauit eam. Fuit sanè olim salubriter institutus abiurationis vsus, ob continuas frequentesq; hæreticorum fraudes impias, vt abiurationis robore adacti & quasi firmissimo vinculo alligati, cogerentur in vnitate & puritate Ecclesiæ permanere, ne eis liberum esset impunè quoties vellent recedere, vt grauiter constituit Leo huius nominis primus, epistola 84. vt refert Conrad.Brunus lib.3.de hæret.c.6. & abiuratio res antiquissima est in Dei ecclesia, de qua fit mentio in prima Nicena Synodo, c.8. Eiusdem abiurationis meminit Conciliū Ephesinum sub Celestino I. celebratum, & Concilium Laodicenum, c.7. F

Antiq. est in Dei ecclesia abiurationis vsus ad repellēdas hæreticorum fraudes.

Et ex sacris Concilijs & multorum Sanctorum Patrum testimonijs hāc Catholicam veritatem probat Gratian.in c. Saluberrimum, & in c.donatum, 1.quæst.7. vbi nullus hereticus ad Ecclesiæ vnitatē recipiendus est, nisi prius hæresim abiuret, & anathematizet, quòd labentibus sæculis idem cum hereticis redeuntibus obseruatum est, vt in Concil. Constantiensi, cap.19.

De qua abiuratione multa disserunt Zanchin. de heret. c.20. nu.2. vbi Campegius Bernar. Commens.in Lucerna, in verbo, abiuratio. Alber.de agnoscen.assert.quest.30.num.6.Siman.in instit.Cathol.tit.1. & in Enchirid.tit.53.Ioan. Roias in sing. fidei 11. & in tract. de hæret.2. parte assert. 41.num.331. Et est de hac abiuratione singularis locus in Concilio Tolosano cap.11.& in Concilio Narbonensi,c.6.& in Concil. Bitterensi, ca.29. Quòd verò author hoc loco scribit, clericum tradendum esse Curię secularì, si relabatur in heresim post abiurationem, intelligendum est, quando abiurauit de vehementi, secus dicendum est, si de leui tantum: nam quāuis reincidat in hæresim, siue abiuratam, siue aliam, non putatur relapsus, nec relapsorum pœnis plectendus est, c.accusatus, in princ. de heret. lib.6. Simanc.d.tit.1.num.9.Roias, d.sing.1.licet opinionem contrariam tenuerit. Anch.d.c.accusatus,not.6.Matth.de Afflict.in Const. Regni Siciliæ,tit. 1.colum.8.quam egregiè confutauit. Franc. Peg. ad Direct. Inquisit.lib.2. Schol.64.dicens eam esse falsam, neque vsu receptam, quia misericordiā Sancti officij excludit.

Ioā. Ber. opinio quædam dubia interpretatur.

Applicantur. Vide Regiam l.2.tit.26.par.7.Bald.in l. si quis presbyter, C.de Episc.& cler. Petrum de Anchar.in cap.cum secundum leges, de heret. lib.6.Fel.in c.vrgentis, de heret.Bru.li.5.de heret.c.6.Ludou.Carrer.in prac.crim.in tract. de heret.fol.275.num.13. Bona verò patrimonij clericorum F

Hæreticorum bona quib. applicētur.

rerum hęreticorum deferuntur Episcopis, qui in vsus pios ea distribuere tenentur, vt asserunt Anch. Abb. Ant. Marian. Soc. & Fel. in c. excommunicamus, 1. §. 1. de hęret. Ioan. Lup. in repet. rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 39. Sed quòd bona immobilia clerici cōmittentis crimen hæreseos, pertineant ad Principem sæcularem, probat Oldrad. d. cons. 17. Ioan. Andr. in Spec. tit. de feud. §. pen. Petr. de Anch. in c. ea quæ, q. 22. de re iudic. li. 6. Guil. Bened. in c. Rainut. de test. un. in par. *& vxorem*, nu. 242. Iacob. Sept. in Cathol. instit. c. 9. nu. 9. Rupellan. foren. instit. lib. 3. fol. 307. Bo. titu. de hæret. num. 33. Quibus suffragatur quod Fel. in c. irrefragabili, §. ceterum colum. 1. de officio ord. scribit, dicens, ideo ad Principem sæcularem pertinere bona hęreticorum, quia ad eum spectat executio confiscationis pœnæ huius criminis. Quæ quidem opinio in Hispania seruatur, vbi bona siue mobilia, siue immobilia, etiam clerici, hæreseos damnati, etiam habentis ecclesiasticum beneficium, ad fiscum Regium pertinent; atque ita praxis obtinuit; quæ iuri consona est, cum præter Oldrad. & aliorum sententiam, Rex ipse Catholicus curam non vulgarem habet, constituendi summum illud pretorium catholicæ fidei propugnaculum, quod in eius Curia, & apud ipsum principem totius Hispaniæ causas ad debitam tanti criminis punitionem spectantes tractat, cui præest vnus ex Summis Presulibus qui Regis non vulgaribus expensis, per totam Hispaniam, non sine summa Christianæ Reipublicæ vtilitate, constituit ac mittit eruditissimos, & summæ integritatis viros, hæreticę prauitatis Inquisitores, ad labem hæreticorum extirpandam. Quo fit, vt mirum non sit, bona omnia hæreticorum ad Regium fiscum deferri, ad tot expensarum subministrationem; Itaque cautum est Extrauaganti Constitutione Bonifacij, vt referunt Bossius, & Simanchas in locis iam allegatis.

Sācta Inquisitionis officiū quando in Hispania initiū habuerit.

Fuit quidem, vt hoc obiter recenseam, sanctissimum Inquisitionis officium primum in Hispania Beato Dominico commissum, ab eoq; prima exordia sumpsit anno Domini 1200. qui cum esset illustri (vt fama est) Guzmannorum familia ortus, & sanctitate insignis, & Theologiæ peritia pręclarus, & verbi Dei orator celeberrimus, fidei zelo incensus, magna omnium cum admiratione, aduersus Albigensium, & aliorum hæreses munus hoc exercuit. Postea in Italiam transmigrauit, & cum Beato Francisco non vulgarem familiaritatem habuit, & hi sanctissimi viri, duas clarissimas religiones, veluti duo clarissima sidera, constituerunt, & officium inquisitionis suis filijs exercendum reliquerunt: quod in Italia adhuc, vt audio, exercent. Postea verò, vt fidelissimè historiæ nostræ testantur, in Hispania Ferdinandus Aragonię & Castellæ Rex, huius nominis quintus, anno 1476. munus hoc abstulit à fratribus Dominicanis, & sæcularibus clericis tradidit. Qua tempestate à Catholico Rege authoritate Apostolica

stolica concessum fuit, hoc munus illustrissimo Cardinali Mendocio, qui consilio sapientissimorum, & piorum virorum, leges & ordinationes eius composuit.

In regno tamen Franciæ, vt ad rem redeam, ex consuetudine generali inductũ est, vt bona immobilia clerici ad degradationem, vel perpetuos carceres condemnari, ad Regem spectent, vel ad dominum temporale imperium ibi habentem, mobilia verò Episcopo adiudicantur, cuius consuetudinis meminit Masuerus in practica, Rubr. de pœnis, §. item condẽmnatio facta ad carceres. Oldrad. cons. 27. colum. 2. Ioan. Andr. in addit. ad Specul. tit. de feud. §. pen. versic. Quadragesimo quæritur. Aufrer. in addit. ad Capel. Tolos. q. 150. & ita seruatur vsu & stylo Curiarum, vt fatetur Petrus Rebuff. in proœm. Const. Franc. 1. tomo, gloss. 1. n. 35. & hæc consuetudo fuit confirmata arresto Magni Cõsilij, vt habetur in tract. arrestorũ, in stylo Parlamenti, arresto 50. & de hac consuetudine nouissimè meminit Petrus Gregorius Tolosanus, Syntagm. iuris, 3. parte, lib. 31. c. 31. n. 7.

Domino rei emphyteuticæ. Vide Carr. & DD. quos ipse refert d. fol. 275. numero 14.

HÆRETICIS, RECEPTATORIBVS, DEFENSORIBVS, & fautoribus eorum Ecclesiastica Sacramenta adhibentes, ac eos Christianæ sepulturæ tradentes, & eorum eleemosynas ac oblationes recipientes. Cap. CXVII.

1 *Clericus horum criminum reus, cui pœna sit obnoxius.*

POena clericorum in hoc delinquentium est, † vt suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto Sedis Apostolicæ speciali, vt in c. excommunicatus, §. Credentes, vers. Sanè clerici de hæret. Qua pœna procedit etiam in clericis Regularibus, quibus & alia adiungitur, videlicet, vt sua sibi priuilegia non obseruentur in illa Diœcesi, in qua talia præsumpserint perpetrare, vt ibi. Et notat Hostiens. in Summa, de hæret. in §. Quæ pœna, in fine, versic. Tales etiam. Intellige tamen hoc, quod dictis priuilegijs solum delinquentes in hoc spoliantur, non verò tota religio, secundum Anton. ibi, quem refert & sequitur Anan. ibi, penult. columna, licet alij Doctores aliter hoc intellexerint, secundum eum. Item nota, quòd licet text. in d. §. Credentes, imponat pœnas, de quibus ibi, credentibus, receptatoribus, & ceteris, si satisfacere contempserint intra annum, Clerici tamen in casu huius nostri capituli, debent abstinere ab exhibitione Sacramentorum, & traditione sepulturæ, & receptione eleemosynarum, postquam tales credentes, receptatores, & ceteri, fuerint denunciari, etiam intra terminum illius anni, qui datur ad alias

pœnas incurrendas. Ita videtur intelligere versic. Sanè clerici, prædictum; Hostiens. vbi supra, licet text. hoc non dicat, qui fortè ex eo ad hoc motus, fuit, quia postquam sunt denuntiati excommunicati propter tale crimen deneganda sunt ecclesiastica Sacramēta, & sepultura. Item aduerte, quod tales non solum non in ecclesia, nec in cœmiterio, nec alibi ad modum Christianorum sunt tumulandi, sed sunt iactandi in signum damnationis secundum Anan. ibi, penultima columna, in princip. Ex quo videtur, quod clerici incurrent prædictam pęnam, quomodocunque intercessent sepulturæ prædictorum, quia text. ibi dicit; nec eos Christiani præsumant tradere sepulturæ. Pro quo etiam facit quod supra diximus, in verbo, raptorum, &c. prope finem.

ADDITIO.

Vide multa lectu non indigna, quę de ijs receptatoribus, & fautoribus hæreticorum congerit Lud. Carrer. in practica criminali, tractatu de hæreticis, §. vltimo, fol. 280. Paul. Grill. in tractatu de hæretic. quæstio. 9. Gund. a Villadiego, eod. tract. quæstione 16. Bern. Comens. in Lucerna, in verbo, defensor, Locatus in opere iudic. in verbo, Fautores, Zanchin. de hæretic. cap. 5. & duodecim pœnas contra Fautores hæreticorum congessit Directorium, 2. par. §. credentes, nume. 5. Pius V. Pontif. Maxim. Rescripto quodam incip. Si de protegendi, quod continetur in Bullario litterarum Apostolicarum, fol. 117. grauissimas pœnas statuit, contra hæreticorum defensores, quas ibi uide.

EXCOMMVNICATIONIS MAIORIS VINCVLO INnodati per annum, uel multo tempore contumaciter steterunt. CAPVT CXVIII.

Quod nouè editum est.

1 *Excommunicatio grauissimà semper indicata fuit, cuius veluti imago apud Ethnicos fuit.*
2 *Excommunicati, quibus bonis careant.*
3 *Text. in c. 1. de sent. excom. lib. 6. contra impium Lutherū interpretatur.*
4 *Annalis perseuerantia in excommunicatione, operatur, vt excommunicatus, pro confesso & conuicto, in criminalibus habeatur.*
5 *Perseuerantia annalis in excommunicatione, non inducit beneficiorum priuationem.*
6 *Defenduntur Regiæ Hispanorum Constitutiones, prima & secunda, titulo 5. lib. 8. ord. noui, pœnas aduersus excommunicatos statuentes.*
7 *Iudices ecclesiastici condemnare possunt pecuniaria multa excommunicatos laicos, qui pertinaciter in excommunicatione permanent.*

8 Iudices

8 *Iudices Ecclesiastici, nullum emolumentum percipere possunt ex pecuniaria pœna contra laicos excommunicatos illata, nisi illam, quæ Regiis Constitutionibus illis competit.*
9 *Perseuerantia annalis in excommunicatione, ex causa ciuili operatur, quod excommunicatus pro confesso habeatur.*
10 *Annalis perseuerantia in excommunicatione, minimè præcludit viam excommunicatis, quin possint innocentiam suam ostendere.*
11 *Text. in c. rursus, 11. q. 3. interpretatur.*
12 *Sacrum Concilium Trident. sess. 25. c. 3. de reform. & alia iuris communis loca ei consona interpretantur.*
13 *Perseuerātia in excommunicatione vltra annum, operatur, vt excommunicatus ecclesiasticis beneficijs priuandus sit.*
14 *Anno lapso excōicationis, quantum tempus à iudice expectādum sit, antequam ad declarationem & priuationem beneficiorum procedat.*

EXcommunicatio non solum † apud Christianæ fidei cultores sed etiā apud ethnicos fuit, veluti eius quę apud nos in vsu est quędā imago, quę grauissima semper iudicata fuit, Plato n. Philosophus oīum grauissimus, ad finem lib. 9. de legib. sic loquitur: *Si quis de vi parentibus illata dānatus fuerit, primū quidem ex vrbe egrediatur, in exiliumq́; perpetuum proficiscatur, ac sacris omnibus arceatur. Eum autem qui non se arcuerit Agronomi verberibus cædant, & omnino, vt hi quidē voluerint. Reuersus verò ex exilio morte multetur. Si quis verò ex liberis hominibus cum tali viro comederit, vel biberit, vel realia quæcunque cum eo communicauerit, atque adeo si ei obuiam factus, eum sua sponte tetigerit: neque in templum ingrediatur, neque omnino in vrbem, priusquam purgetur. Putet enim se cum homine scelesto communicauisse.* Hactenus Plato. Quę omnino fere similia sunt nostrę Christianę religionis excommunicationi. † *Excōmunicatio grauissima sēper iudicata fuit. Eius veluti imago fuit apud Ethnicos*

Apud Athenienses etiam antiquitus publicatę erant quędam detestationes veluti in eos, qui viam non mōstrassent erranti, vt testatur Tullius lib. 3. Officiorum; in quarum detestationum locum successit excommunicatio, vt scribitur in Opere Chiliadum prima Chiliade Cent. cap. 84. *Apud Athenienses imago quędā fuit nostræ excōmunicationis similiter apud Romanos.*

Romanos etiam his diris execrationibus vsos fuisse, vt qui illis esset obnoxius grauissimas pœnas daret, maximisq; calamitatibus, & ęrumnis affici necesse erat, vt commemorat Plutarchus in Crasso, vbi refert Acteiū Trib. Pleb. his diris execrationibus Crassum in Parthos proficiscentem confixisse. Ex quo est illud Lucani lib. 3. Pharsaliç.

--- Crassumq́; in bella sequutos,
Sæua Tribunitiæ vouerunt prælia diræ.

De his etiam execrationibus meminit Tullius libro 1. de Diuinatione.

M. Crasso quid acciderit, videmus, dirarū obnunciatione neglectâ. Et de huiusmodi diris mentio fit à Plinio lib. 28. c. 2. & à Liuio lib. 6. 3. Decadis, qui sic loquitur: *Qui victus acie excessisset, eum ne quis urbe, tecto, mensa ve reciperet, diram execrationem in populares, obtestationemq́, quam sanctissimam potuerunt aduersus hospites composuerunt.* Hactenus ille. Cæsar etiā in Commentarijs belli Gallici, mores Druidum referens, his verbis descripsit: *Si quis publicus aut priuatus eorum decreto non steterit, sacrificijs interdicunt. Hæc pœna apud eos grauissima. Quibus ita est interdictum, ij numero impiorum ac sceleratorum habentur, ab ijs omnes decedunt, aditū eorum sermonemq́, defugiunt, ne quid contagione incommodi accipiant, neque honos vllus communicatur.*

2 Hactenus Cesar, in quibus vide nostrę excommunicationis imaginem. Nam excommunicati † primum sacrificijs interdicuntur, c. si quis Episcopus, cap. placuit, & alijs multis, 11. quæst. 3. Deinde excommunicati prohibentur sermone, mensa, & consuetudine, aut alio quouis modo, cap. sicut, cap. excommunicato, capit. qui communicauerit, 11. quæstione, 3. Excommunicati etiam proprio & peculiari vocabulo impij appellantur, cap. ceterum, 24. quęstione 3. Excommunicatis etiam petentibus ius, denegatur, cap. intelligimus, de iudic. cap. exceptionem, de except. cap. 1. eod. tit. in 6. cap. 1. de rescript. eod. lib. Nec ad honores, dignitates, vel beneficia admittuntur, cap. postulastis, cap. sequenti, de cleric. excommunic. cap. cum bonæ, de ætate & qualitate, cap. cum dilectus, de consuetudine, cap. ad probandum, de sentent. & re iudic. Quod etiam in dignitatibus sæcularibus locum obtinet, cap. per venerabilem, versic. *Sed numquid enim*, ibi: *Sacrilegum quemcunque, vel excommunicatum.* Et rursus versic. *Sunt enim notoria.* vbi etiam not. Abb. Card. in cap. perpendimus, num. 40. de sent. excommunic. Dec. in cap. dilecti, column. 1. de except. tradit Andr. Tiraquel. lib. 1. de retractu, §. 1. gloss. 9. num. 171. Sunt equidem excommunicati infames, vt dicit gloss. in cap. 1. versic. nisi iusta, in verbo, infames, quo tempore miles, & in cap. 1. §. vltimo, in glossa vltima, ad finem tit. per quos fiat inuestit. & est text. optimus, in cap. infames, 6. q. 1. quem dicit esse sing. Ro. sing. 678. Et quomodo hoc intelligendum sit, vide Inn. & DD. in c. testimonium, de testib. Ro. sing. 685. Et excōmunicati Satanæ malignisq; eius Angelis traduntur, c. oīs Christianus, 11. q. 3. Et tanquam membra putrida à Catholica Ecclesia abijciuntur, c. nihil, ead. causa & quęstione. Et multa in execratione excōicationis vide per Pau. Diaconum, li. 23. rerum Romanarum. Theophilact. 1. ad Timot. c. 1. Lindanum, lib. 4. Panopliæ Euangelicæ, c. 58. Conf. Poloni. de fide & Symbolo, c. 31. Sot. li. 4. Sent. dist. 22. Iacob. Sept. in Cath. instit. ti. 27. D. Epi. c. Couar. in c. alma mater, 1. par. relect. in initio. Tiraquel. vbi iam allegaui.

Excōicati quibus bonis & emolumētis ca reant.

Est

Est igitur excommunicatio horribilis & pertimescenda pœna, sed impius & nefandus Lutherus omnia tentans euertere, ex c. 1. de sent. excommun. lib. 6. quo cautum est, medicinalem esse excommunicationem, argumentatur, & inter impia sua deliramenta, hoc quoque tradidit, excōicationem non priuare bonis spiritualibus, nec cōmunionibus, neque suffragijs Ecclesiæ, cum alioquin si priuaret, mortalis esset, non medicinalis, ideo plus diligendam esse (inquit) quam timendam. Nefanda quidem blasphemia contra D. Paulum Apostolum, Sacraq; Concilia, & contra Catholicæ Ecclesiæ traditionem. Et vt hanc argumentationem longè repellamus, animaduertere oportet, quòd excommunicatio medicinalis ex fine esse dicitur, quia eius finis est mederi peccatori morbo peccati laboranti. Ideò nempe, excommunicatio contra eum profertur, vt resipiscat, pœniteat, & Ecclesiæ satisfaciat; neque quòd spiritualibus bonis priuet, lethalis est iudicanda. Nam corporales medicinæ, tametsi corpus multis alioquin malis afficiant, mederi tamen dicuntur. Est igitur medicinalis excōicatio, si ea innodatus, minimè contempserit, sed probe attēdens quod malè egerit, pœniteat. Istum esse excommunicationis finem constat ex D. Paulo 1. ad Timoth. *Tradidi* (inquit) *eos Satanæ, vt discant non blasphemare*. Et ex eodem Paulo 1. ad Corin. c. 5. *Iudicaui eum tradere Satanæ in interitum carnis, vt spiritus eius saluus fiat in die Domini*. Sic interpretatur Orig. lib. Iudicum. *De Ecclesia* (inquit) *per sacerdotem pellitur, vt notatus ab omnibus erubescat, & conuerso eueniat illud, quod sequitur, vt spiritus saluus fiat in die Domini*. Imò etiamsi cor illius induratum sit, contra quē prolata fuit excōicatio, ita quod ei fuerit lethalis, nihilominus tamen dicitur medicinalis reliquis Ecclesiæ membris, & per eam consulitur incolumitati totius reliquæ communionis. Nam vnum pecus morbidum omne pecus inficit, ideò separandum est, ne reliquas oues contactu suo inficiat. Nam vt elegantissimè scribit Diuus Hiero. apud Gratian. in c. resecandæ, 24. q. 3. *Resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ouis a caulis repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeāt, corrumpātur, putrescant, intereāt*. Plato enim diuinus lib. 9. de legibus ait: *Quos insanabiles legislator esse senserit, vltimo supplicio hos afficiet, non ignorans, satius furcis, qui insanabiles sunt, mori, quam viuere, ac si vita priuantur, dupliciter prodesse ceteris. Nam horum exemplo à peccato ceteri deterrentur, & improbis hominibus ciuitas ipsa mundatur*. Et parens eloquentiæ Cic. in Phil. 8. præclarè inquit: *In corpore si quid eiusmodi est quod reliquo corpori noceat, vri ac secari patimur, vt mēbrorum aliquod, potius quā totū corpus intereat. Sic in reipub. corpore, vt totū saluū sit, quicquid est pestiferū amputatur*. Vt benè ille cecinit: *Prius tentanda, sed immedicabile vulnus Ense rescindendum est, ne pars syncera trahatur*. Et secundum istum germanum intellectum

Tex. in noc. 1. de sent. exc. lib. 6. contra nefandum Lutherū interpretatur.

post alios interpretatur textum illum D. Couar. in d.c. Alma mater, 1. parte in init. n. 9. Vnde igitur perfide & insane Luthere colligis, excommunicationem ipsam diligendam esse, & non timendam? non aliter quidem diligenda est, quàm à sanis pharmaca, vel ab innocētibus iniquorum hominum pœnę. Pœna sanè quę facinorosis hominibus imponitur, medicina est improbitatis, vt elegantissimè docet Plato lib. 9. de legibus, scribens quod nullum supplicium lege factum ad malum tendit, sed duorum alterum ferè semper solet efficere, nam aut melior, aut certè minus prauus, qui pœnas dederit, fieri solet. Vide etiam circa hoc argumentum Diuum Chrysostomum ad populum Antiochenum Homilia 6.

Non est igitur, vt ex superioribus apparret, excommunicatio pęna eradicans, sed pœna disciplinę, nec est pœna vltima delictorum, sed vexatio quędam, dans probum intellectum, quę in eum scopum dirigitur, vt excōmunicatus corrigatur, salutemq; spiritualem modis omnibus quęrat, vt sic satisfaciat ecclesiasticę disciplinę, quòd si excommunicatus ea induretur, alia maiora pharmaca adhibenda sunt, c. 1. de sentent. excom. lib. 6. c. excommunicamus, §. qui autem, & §. quia verò, de hęret. c. notandū, 24. q. 3. l. placet, & ibi glos. Bald. & Doctores, C. de sacrosanct. Ecclesijs.

Ideò egregia est Doctorum nostrorum disputatio, quę huius capitis argumento conuenit, qua pœna plectendus sit, qui per annum, vel vltra in excōmunicatione innodatus in ea perseuerat. Et quia multis difficultatibus materia est inuoluta, propositis his assertionibus, pro nostra tenuitate eam elucidabimus.

4 Prima assertio, † Annalis perseuerantia in excommunicatione in criminalibus causis, id solùm operatur, vt excommunicatus habeatur pro confesso, & conuicto, de crimine, cuius causa fuit excommunicatus; atq; ita pęnā non auget, vt scribit Abb. in c. 1. de iud. n. 25. quam opinionem cōmunem esse testantur Ripa, ibi, n. 77. Alciat. n. 54. D. Episcopus Couarr. in d.c. Alma mater 1. parte, relect. §. 7. n. 10. Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. qq. lib. 2. Centur. 5. Casu 416. n. 11. eamq; sequitur Aufr. ad Capell. Tolosan. q. 366. Ioann. Lup. in c. per vestras, de donat. inter vir. & vxor. §. 18. nu. 24. Paul. Grill. in tract. de hęret. q. 8. ad finem, quę manifestè probatur in c. rursus, & in c. quicunque, 11. q. 3. & iuri consona est: nam quamuis sola contumacia ad condēmnationem nō sufficiat, vt in c. nullus, de pręsump. tamen quia cum tali contumacia concurrit dicta perseuerantia in excōmunicatione, sufficit: quia vehemens inducitur pręsumptio, quę ad condemnationē non sufficit, c. afferte, de pręsumpt. & ita tenendum est, quicquid contra communem reclamet Decius in d.c. 1. 2. lectura, num. 19. & Ioan. de Silua de benefic. 3. parte q. 4. nu. 53.

Annalis perseuerantia in excommunicatione operatur, vt excomunicatus pro cōfesso & conuicto in criminalibus causis habeatur.

Ex qua assertione duo à nobis sunt annotanda. Primo, pertinacem

per

per annum in excommunicatione, priuatum esse ipso iure, vel priuandũ beneficio ecclesiastico, si crimen ab ipso commissum ea priuatione dignũ fuit, quod Doctores supra allegati communi consensu profitentur. Secundo non esse dictum contumacem excommunicatum priuatum, vel priuandum ecclesiasticis beneficijs, si crimen de quo accusatus fuit, nõ est ea pœna dignum, quod similiter Doctores precitati fatentur.

Secunda assertio, † Annalis excommunicatio, licet non inducat beneficiorum priuationem, si aliàs pro illo crimine ea priuationis pęna iure statuta non est, poterit tamen talis excommunicatus, etiam intra annum arbitraria pœna puniri. Ita scribunt Ioã. Andr. & Felin. in c. post ulasti, de homicid. D. Couarr. d. §. 7. & quamuis de ea dubitet Iac. Menoch. d. Casu 416. dicit tamen ibi, quòd si iudex esset, Ioan. Andr. & aliorum opinionem sequeretur, ad coercendam pertinaciam, & audaciam eorum, qui tãto tempore excommunicatione innodati, in ea insordescunt. 5 *Annalis perseuerātia excōmunicatione, non inducit beneficiorum priuatio nem.*

Hinc sequitur † iustissimas esse Regias nostras Constitutiones, quibus decretum est, laicos qui per mensem in excõmunicatione permãserint, à seculari iudice esse multandos; quòd si per sex menses contumaces fuerint, grauiori pœna plectantur, quòd si per annum insorduerint, longè acrius puniantur, l. 1. & 2. tit. 5. libri Ordin. noui. Sic etenim stat in Neapolitano Regno Synodalis Constitutio in ordine 51. quę incipit: Item quòd nonnulli: qua sancitum est, quòd manentes in excommunicatione per mensem, soluere tenentur vnum auri Florenum, de qua meminit Petrus Foller. in pract. crimin. Canon. in verbo, non comparentes, n. 61. 6 *Defenditur Regia Hispanorũ Cõstitutiones, l. 1. & 2. tit. 5. lib. 8. no. or.*

Nec quidem hoc exemplo caret; nam in Concilio Triburiensi antiquitus Patres decreuerunt: *Vt qui post excommunicationem non fuerint ad pœnitentiam inclinati, per secularem Principem puniantur, vt quos Dei timor non corrigit, saltem pœna temporalis corripiat*, ita Conc. Tribur. c. 3. 7 *Ecclesiastici iudices condemnare possunt pecuniaria multa laicos, & iuratis ab s in excõicatione s permanente.*

Possunt etiam † ecclesiastici iudices (imò maiorem ad hoc iurisdictionẽ, & potestatem habent) punire laicos pecuniaria multa, qui per tẽpus illud Regijs legibus expressum excõicatione fuerunt innodati, quòd sic clari, & explorati iuris est, vt nulla indigeat probatione, & ita forensi vsu receptũ est. Sicq; absolutionis tempore, post Ecclesię satisfactionẽ solet pecuniaria pœna imponi, quę iustè exigi potest, & in pios vsus conuerti, vt precedentibus annis cœtus Cardinalium Paulo III. Pontifici maximo respondit, vt testatur D. Episcopus Simanchas, in Cathol. instit. tit. 27. n. 5.

* Est tamen consideratione dignissimum, quòd si excommunicatus satisfecerit alteri, cuius causa fuit excommunicatus absoluendus, est pœna nõ soluta, quę ab eo postea exigi potest prestita absolutione. D. Cou. in 4. decret. 2. p. c. 7. §. .. n. 17.

Non tamen licet ecclesiasticis iudicibus, ex proprijs sententijs contra 8

Iudices Ecclesiastici nullũ emolumentum percipere possunt, ex pœna cõtra excõicatos imposita nisi illud quod Regijs legibus eis cõpetit. excommunicatos contumaces latas, commodum aliquod extraordinariũ reportare, sed pecuniariam condemnationem in vsus pios Ecclesiç, vel pauperum conuertere, licet aliquando contrariũ iniustissimè vidi iudicari; sed iã placata fuit illa tempestas. Apud nos verò cũ dicta Regia Cõstitutione prima, tertia pars pecuniariç condemnationis, quç contra excõmunicatos contumaces profertur, ad Prçlatos seu alios ecclesiasticos iudices, qui excommunicationem protulerũt, pertineat, iustè ab eis exigi potest, sicut aliç pœnç, quç legibus, vel statutis eis tribuuntur, ita scribit D. Prçsul Calagurritanus infra, c. 140. & ibi dixi.

In hoc autẽ amplissimo Archiepisc. Toletano, qua pœna puniendus sit clericus, vel laicus in tribunalibus ecclesiasticis, qui in excoĩcatione per annum steterit, vide in Synod. Constit. c. 2. Rubr. de sentent. excomm. lib. 5.

9 *Perseuerãtia annalis in ex. õicatione operatur vt excõicatus, ex causa ciuili, pro confessa habeatur.* Tertia assertio, † Perseuerantia in excõicatione per annũ, etiam in causa ciuili, efficit, vt excoĩcatus habeatur pro confesso, hanc Conclusionẽ sic constitutã tradit D. Episc. Cõn. in d. c. Alma mater, d. §. 7. licet ad eius probationẽ nulla authoritate, sed sua (quę maxima est) nitatur, quinimò aliquos pro ea allegat, qui vel non dicunt, vel contrariũ scribunt, vt est Ripa, quẽ statim allegabo. Verissima tamen est hæc sniã, quam ea neruosa ratione corroboro: nã si dicta perseuerantia in excoĩcatione, dictum effectum in causa criminali operatur, in quo clariores probationes desiderantur, vt in l. fi. C. de prob. multò fortius operari cũ debet in causa ciuili; vnde labitur Ripa in d. c. 1. de iud. n. 77. qui hanc opinionẽ in causa ciuili improbauit.

10 *Perseuerãtia annalis in excõicatione minimè excõicato viã prçcludit, vt suam innocentiam possit ostendere.* Quarta Cõclusio, † Annalis perseuerantia in excoĩcatione, minimè excõmunicato viam præcludit, quin possit innocentiã suam ostendere, ita egregiè tenet Anton. de Butrio, in d. c. 1. de iud. vbi Ripa, n. 77. gl. not. in d. c. rursus, 11. q. 3. sentit Inn. in d. c. cũ bonæ, n. 3. vers. *Post talem*, de ætate, & qualitate. Prçdicta quidem perseuerantia, solùm prodest accusatori, si sit, vel actori, vt ab onere probandi, accusationem, vel propositam actionẽ, releuetur, cuius probationis loco lex, hãc contumaciam induratam in excommunicatione subrogauit. vnde poterit reus quæ suã innocentiã ostendendam concernunt, modis omnibus probare, l. 2. C. de requir. reis, quod multis comprobat Ioan. à Neuiza cons. 60. n. 2. 3. & 4. Et innocentiæ probatio nunquam exclusa censetur, etiamsi iam lata fuerit sententia, vt optimè probat Dec. in c. ex parte, in 2. n. 7. de offic. deleg.

11 *Text. in c. rursus,* Nec huic † assertioni refragatur tex. in d. c. rursus, qui probare videtur, hũc perseuerantem in excommunicatione, nullatenus audiendum esse, quem ad hoc perpendit Barbat. in d. c. 1. n. 134. quia tex. ille loquitur quãdo excommunicatus non solùm neglexit suam probare innocẽtiam, & priuatiuè, & impropriè contempsit, sed positiuè, & propriè, vt quia pluries monitus renuit verbis vel facto suam innocentiam purgare, ideò mi-

rum non est quod lex penitus eum excludat.ita textum illum interpretatur Iacob. Menoch.de arbitr.iudic.qq.lib.secundo, Centur.quinta.Casu 416. quem vide. 11.45. interpretatur.

12 Quinta assertio † perseuerantia annalis in excommunicatione reddit excõiatū de hæresis crimine suspectū, Conc. Trid. Sess.25.c.3. de reform. Præsumitur quidem is perperam de potestate clauiū Ecclesiæ sentire, inquit sacrosanctum Concilium: *Excommunicatus verò quidem si post legitimas monitiones, non resipuerit, non solum ad sacramenta, & communionē fidelium, ac familiaritatem non recipiatur: Sed si indurato animo, censuris annexus, in illis per annum insorduerit, etiam contra eum, tanquam de hæresi suspectum procedi possit.* Hactenus Concilium, circa quod aliqua lectu non indigna notanda censeo. Egregiè interpretatur C. Conci. Trid. Sess. 25. ca.3. de reform.

Primò, quod non solum eius sanctio procedit, quando excõicatio lata fuit ob causam criminalem, verùm et ciuilem, nam pertinacia hęc vniformis est, nam semper, & in omni casu perseuerando dicitur contemnere; imò maior videtur contemptus excommunicationis ex causa ciuili, quā criminali, quæ pro leuiori causa lata fuit, & quæ minus eum retardare deberet: quin ad iudicem iret, quàm prò criminali quæ ob pœnam corporalem fortè imponendam, magis excommunicatus timeret. Quod ex verbis Concilij clarè perpenditur, ibi: *Quecunque*, quæ verba comprehendunt excommunicatum, tam ex causa criminali, quàm ciuili, cùm paulò ante Concilium decreuerit, ob vtramque posse excommunicari.

Secundò, quòd quatenus Concilium ait: *Per annum insorduerit*, intelligendum esse de anno perfecto, l. Vrbana familia, §. pernoctare, ff. de verbor. sig. not. Francus, in c. cum contumacia, de heret. lib.6. not.2.

Tertiò, quòd licet excommunicatus, qui per annum integrum induratio animo steterit in excommunicatione, de hæresi suspectus sit, non tamen tanquam hæreticus est condemnandus. glos. singu. in c. contingit, de dolo, & contumacia, est equidem suspicio hęc leuis, ut scribit author Directorij Inquisitorum, 2.p.q.47. sequitur insignis Couar. in d.c. Alma mater, §.7. Iacob. Septim. in Cathol. instit. tit.27. nu.4.

Quartò, quod licet dicta suspicio leuis sit, sufficiens tamen est ad purgationem indicendam, quam si excommunicatus subire noluerit, sed in excommunicatione permanserit, tunc veluti hæreticus pertinax est condemnandus, c. excommunicamus, §. qui autem, de hæret. c. cum contumacia, eod. tit. in 6. tradit Innoc. & ceteri, in c. vltimo, de pœnis. Hostiens. Henr. Card. & Felin. in d. §. qui autem, Hostiens. in Summ. tit. de hæret. colum.3. Calderin. consil.5. tit. de hæret. Franc. in dicto cap. cum contumacia, Ripa in d. cap.1. de Iudic. num.77. Gonsal. à Villadiego de hæret. quæst.9. Capel. Tolos. vbi Aufrer. decisio.361. Albert. in Rubr. de hæretic. lib.6.

lib.6.q.13.num.34.Brunus lib.1.de hæretic.ca.4.Ioan. Lup. in cap.per vestras, de donat.inter vir.& vxor.§.18.num.24.Carrer.in pract.crim.in tractat.de hæret.num.21.

Quintò,quod si causa excommunicationis ex eo emanauit, quod de hæresi suspectus quis sit,ab hæreticæ prauitatis Inquisitoribus vocatus,subterfugiens iudicium, comparere noluit, & ob contumaciam, excommunicatione fuit, innodatus, in qua integro anno permansit, hoc sane casu, vt hæreticus est puniendus, text.egregius in d.c.cum contumacia, de hæret. lib.6.& ad idem in simili est tex.in cap. excommunicamus, §.qui autem, de hæret.& in auth.Gazaros, C.eod.tit.l.32.tit.9.parte 1.tradunt vltra ordinarios interpretes Direct.Inquisitorum, 2.par.q.47. Capel.Tolos. vbi Aufrer.quæst.365.Ad hoc tamen quod dicta pœna imponenda sit,requintur,quod is sit verus contumax,quod si fictus contumax fuerit, dicta decisio locum non habet, vt optime resoluit Gundisal.à Villadiego de hęretic.q.12.Couar.d.§.7.

Imo & quod existimo perpetua memoria dignum, quod si anno lapso, ante condemnationem qui contumax fuit, compareat in iudicio, suamq; innocentiam voluerit ostendere,audiendus est. Andr.de Isern. in d.Auth.Gazaros,num.31. Quod si iam condemnatus, & captus fuerit, & tanquam verè pœnitens voluerit se Ecclesiæ reconciliare, audiendus est, & si ostendat legitimè impeditum fuisse, ita vt contumax non fuerit,omnem pœnam effugiet; quod si de legitimo impedimento non docuerit, sed solum innocentiam obiecti criminis docuerit, sententia reuocabitur quoad corporalem condemnationem,& infamiæ notam,nō verò quoad bonorum confiscationem, l.2.& pen.C.de requi.reis.Quod facilius admitti debet,quando contumax ipse sponte se carceri exhibuit, vt sanctæ Inquisitionis decreto definitum esse testatur D. Episcopus Iacob. Septim.in Cathol.instit.c.2.num.20.

Sextò erit etiam memoriæ commendandum, quod cum annalis perseuerantia in excommunicatione solum suspicionem hæresis inducat, & ideo non erit locus bonorū confiscationi, nisi postea verè hæreticus excōmunicatus apparuerit, quia quando bona hereticorum publicantur, locum id obtinet in vero hęretico, non verò in suspecto, c.accusatus, §. porro,de heret.tradit vltra interpretes ordinarios Zachinus in tract.de hæret. c.25.de confisc.bonor.Balne.reg.in iud.Inquisit.in verb.*Bona hæreticorum.* Iacob.Menoch.consil.159.nu.16.vol.2.

13 *Perseuerātia excōmunicationis vltra annū operatur vt*

Sexta & vltima assertio. Perseuerantia in excommunicatione, vltra annum operatur, vt excommunicatus priuandus sit beneficijs, & dignitatibus,ita tenet Abb.in d.c.1.de iud.nu.25.vbi Andr.Alciat. num.78. quę manifestè probantur in cap.cum bonæ, de ætate,& qualitate. Circa cuius inter-

interpretationem labitur doctissimus Ripa, in d.cap.1.num.77.scribens, quod text.ille loquitur quando Pontifex Maximus de plenitudine potestatis procedit, prout in casu illius text. Nam nunquam præsumendum est sic principem velle procedere. Imò nomen hoc absolutæ potestatis,cũ iuri contrarium sit, meritò à Iureconsultis omninò ablegandum esse, mul tis rationibus, & clarissimorum virorum testimonijs probaui in meis annot.ad istum Dominum Episcopum in Regulis, & Fallent.Reg.219.vers. Quartò amplia. Nec refragatur consideratio Decij in d.cap.1.num.19.in 2.lect.à communi recedens, asseuerans, text.illum requirere perseuerantiam, & contumaciam triennalem; nam vt rectè respondit Alciat.d.c.1. num.37.is text.in d.cap.cum bonę, non inducit dispositionem super triennio, sed super temporis diuturnitate, vltra annum: Vndè videmus, quod ante biennium sufficeret, vt in cap.vltimo, de pœnis, qui text.etsi loquatur de laico, attamen idem in clerico iudicandum est, cum vel nulla sit dif ferentia, vel si aliqua est, fortius clericus ligatur, cum is magis parere teneatur, vt scribit Cardin.Turrecrem.in c.Missas totas, num.2. de consecr. distinct.1. Martin.Nauarr.in c.1.§.ingratus, num.4.de pœn.dist.5.

excõmunicatus ecclesiasticis beneficijs priuandus sit.

Quę quidem assertio locum obtinet, etiamsi excõmunicatio lata fuerit ob causam ciuilem: nam vt supra scripsi, pertinacia hęc vniformis est, neç quoad hoc institutum attendi debet, an procedat ex causa criminali, vel ciuili, solum perpendi debet crimen illud, ab illa contumacia, & perseuerantia proueniens. Hinc constat longe errasse Abb.in d.cap.1.num.27. Ripam num.77. Roman.Sing.303. Ang.de Clauas.in Summa, in verbo, Excommunicatio, vltimo, nu.17. asseuerantes, excommunicatos ex causa ciuili, & in ea perseuerantes etiam mille annos, non posse suis beneficijs priuari, quos omnes iustè reprobat Iacob.Menoch.de arbitr.iud.quęst. lib.2. Centur.5. Casu 416.num.55.

Dubitari tamen solet † per quod temporis spatium iudex expectare debeat excõmmunicatum lapso anno, antequam ad declarationem, vel priuationem beneficiorum procedat. Circa quam controuersiam Abb.in d.capit.1.num.25.de iudic.versic.fateor, sentire videtur, per triennium expectandum esse, vt in capit.cum bonę, de ętate & qualitate, sed Abb. non loquitur taxatiuè, prout nec taxatiuè ibi loquitur Andr.Alciatus, nu. 37. Quocirca totum hoc iudicis arbitrio relinquendum esset censeo. Sequor in hoc doctissimum Iacob.Menoch.de arbitr.iudic.qq.lib.2.Cent.5. Casu 416.num.66.

Anno elapso excommunicationis quantum tẽpus à iudice expectãdũ sit ante quã ad priuationem beneficiorũ pcedat.

Prudens equidem Ecclesiasticus iudex, elapso aliquo tempore post annum, excõmmunicatum citari pręcipiet, vt coram eo compareat, ad allegandum quas defensiones habeat, vt hereticus declarari non debeat, cum tam diu excommunicatione fuerit ligatus; quod si nullum alleget impedimentum,

dimentum, nec iustam causam, quę ei suffragari possit, hæreticus declarabitur, & priuatum esse beneficijs & ecclesiasticis dignitatibus, hanc praxin docet Gundis. à Villadiego, in tract. de hęret. q. 12. in fine. Ioan. Anan. in c. excõmunicamus, §. qui autem, in fine, de hęret. Aufrer. ad Capell. Tolos. quęst. 366. ad finem.

FALSARII. Cap. CXIX.

1 *Clerici falsarij litterarum Apostolicarum, qualiter puniantur.*

2 *Vitians siue falsans litteras delegati Apostolici, vel aliorum inferiorum iudicum, qua pœna corripiatur.*

3 *Litterarum Regiarum falsarij cui pœnæ sint obnoxij.*

4 *Clericus, qui falsis litteris Apostolicis vtitur, officijs & beneficijs priuatur.*

5 *Apponens manum in Apostolicis litteris, etiam litteram vnicam corrigendo, vel punctũ, exceptis officialib. quib. id commissum est, eo ipso excommunicationis sententiam incurrit, à qua Papa tantum absoluit.*

1 Clerici, † qui falsarij litterarũ Apostolicarum fuerint deprehensi, & p se falsitatis vitiũ exercuerint, omnibus Ecclesiasticis officijs, & beneficijs priuati, & per Ecclesiasticum iudicem degradati, sęculari potestati traduntur puniendi, [a] secundum legitimas Constitutiones, per quas laici de falsitate conuicti puniuntur, vt in cap. ad falsariorum, de crimin. fals. & pœna laicorum videtur esse deportatio, & omnium bonorum publicatio in libero homine, vt per gloss. ibi, allegando text. in c. 1. §. finali, ad leg. Corneliam de falsis, licet in l. vbi falsi, C. eod. dicat, quod crimen falsi debet puniri capitali supplicio, si id exigat magnitudo commissi; & licet iure communi in hoc casu non videatur apposita pœna mortis expresse, in his tamen Regnis dispositum est, quod falsans Epistolam, Priuilegium, vel Bullam Papę, vel qui facit, vt alius id efficiat, debet mori, vt in l. 6. tit. 7. parte 6. Vnde non est dubium, quod hodie iudex sęcularis damnabit tunc talem clericum ad pœnam mortis. Et vide Concilium Constantiense, in 18. Sessione in cap. 3. vbi statutum est, quod omnes qui dolum, & fraudem seu falsitatem aliquam circa litteras bullandas dictę Synodi committerent, & illi etiam qui in hoc consentirent, aut talia fieri procurarent, vel litteris falsis scienter vterentur, incurrerent censuras illas ecclesiasticas, & pœnas, quas falsificatores litterarũ Apostolicarum, & qui illis litteris scienter vtuntur, necnon participes fiunt, incurrunt pœnas iuxta Canonicas sanctiones. Et licet prouisio illius Concilij circa litteras eius solummodo, & non in futurum videatur disponere, argumento tamen illius

illius videtur idem esse iudicandum, si pro tempore casus similis occurreret, cum videatur esse eadem ratio. Litterarum verò Cancellariç vel Pœnitentiarij Papç falsarij, qualiter puniantur, vide Hostiens. Ioan. Andr. Butr. & alios, in c. ex litteris, de fide instrum. Vicians † autem siue falsans 2
litteras Iudicis delegati Apostolici, non debet ita acriter puniri. Panor. in c. olim, in 2. notab. ex text. ibi, de rescript. Et vide Felin. in c. 2. de rescript. col. 9. vbi se remittit ad plenè dicta per Maria. in d. c. ad falsariorum. Falsantes autem litteras inferiorum Iudicum, si criminaliter accusantur, depositionis ab ordine, & priuationis omnium beneficiorum detrusionisq; in monasterium pęnas sustinere debent. Notat idem Panorm. vbi supra, allegās text. in cap. Si Episcopus, 50. dist. qui text. statuit contra Presbyterum, aut Diaconum; qui chartam falsauerit, quod depositus ab officij honore, in monasteriū detrudatur, & eundē text. (etsi corruptè alleget) sic intelligit Host. in Summa, de crim. fals. §. fin. in falsario litterarū Episcopi. Falsarius autem per modū inquisitionis conuictus, tam in litteris Episcopi, quā Capituli, ab officio & beneficio suspendendus est, siue suspendendus nunciandus, secundū Host. vbi supra, donec indulgentiam Apostolicç Sedis mereatur obtinere. Pro quo allegat text. in c. Tam litteris, de testib. Litterarum autem † Regiarum falsarij, degradantur, in illis aliquis character 3
imponitur, & in exilium mittuntur extra prouinciam, vt in c. ad audientiam, de crim. fals. Idem transcriptum fuit in l. antepen. tit. 6. parte 1. quç declarat, quod exilium debet esse extra Regnum vel dominium Regis, in cuius litteris deliquit; quod extendit procedere in falsario cuiuslibet Principis sæcularis. Host. in Summa, de crim. falsi, §. fin. versic. Si quis autē: motus eā solum ratione, quia de similibus idem est iudicium, per iura vulgaria, quç ipse refert. Qui verò † Apostolicis litteris falsis vtitur, officijs & 4
beneficijs priuatur, vt in cap. ad falsariorum. Vnum tamen nota, quod si tales velint se purgare, allegantes ignorantiam, audiendi sunt, si se purgant, & deceptorem exhibeant. Ita tenet Archid. in c. in memoriam, 19. dist. quod ibi sequitur Card. de Turrecremata, in §. ad quartum, qui respōdet ad d. c. Ad falsariorum, dum dicit, non excusare ignorantiam: quod intelligitur de ignorantia supina, vel quando non vult exhibere deceptorem. Et vide Hostiens. in Summa, in tit. de crimine falsi, §. Porro, vers. Sed hodie, vbi dicit, quod hodie prçceptum est in litteris Domini Pap. nec in magno nec in modico audeat quis manum apponere, etiam litterā vnicā, vel punctum vnicum corrigendo, exceptis officialibus, quibus hoc est cōmissum, alioquin manum apponens ex canone lato in Curia, ipso facto sententiam excommunicationis incurrit, quç non potest per aliquem extra Sedem Apostolicam relaxari. Cuius verba ad litteram refert, & sequitur Florent. in 3. parte, tit. 24. c. 16. & sequitur et Felin. in c. 2. §. Stylus,

de re-

de rescript. qui etiam dicit, quod tales falsarij excommunicantur in processu annali per Papam in die Iouis Sancti, & allegat Constit. Martini V. quam ad litteram Florent. scribit, d. 3. parte, tit. 24. cap. 72. vbi apertè patet, quod excommunicantur omnes falsantes litteras Apostolicas, Bullas, & Supplicationes Summi Pontificis, seu Vicecancellarij, seu gerentis officium, vel vices Cancellarij. Et nóta quod Florent. in d. c. 16. referendo Richar. dicit, quod qui ludo & non intentione vtendi litteris Papę, quarum efficacia iam expirauit, aliquam litteram in eis formatam reformaret, vel punctum faceret, vel aliquid in ea immutaret, non esset excommunicatus ipso iure. Contra quod tamen arguit ipse, vt videre poteris, licet Felin. simpliciter secutus fuerit, vbi supra hanc declarationem Richar. & Florent. quem ibi corruptè allegat in vtroque loco per eum citato.

ADDITIO.

A Clericus qui falsum litteris Apostolicis cōmisit, saeculari Curiae tradendus est.

A Traduntur puniendi. Vide Regiam legem 60. tit. 6. parte 1. & ibi insignem Gregor. Lup. & eundem in l. 6. tit. 7. par. 7. in gloss. *De Papa, o de Rey*, Matth. de Afflict. decis. 22. num. 2. quam quidem poenam, preteritis diebus receptam vidimus in Regali Curia contra quosdam Clericos, qui litteras quasdam falsas confecerant, fingentes esse Summi Pontificis, quarū litterrarum ratione, multi in gradibus prohibitis constituti, matrimonium contraxerunt. Et huius criminis ratione, post realem degradationem, saeculari Curię traditi fuerunt, & publicè suspensi. Vnde apud Hispanos inuiolabiliter obseruari debet decisio. text. in c. ad falsariorum, de crimine falsi, quamuis regulariter non seruari affirmet Ioan. de Anan. in rub. de falsis, circa finem, quem refert Iulius Clar. in pract. crimin. §. fin. quęst. 36. versic. videmus.

Decisio tex. in c. ad falsariorū, de crim. falsi apud Hispanos seruatur

Et nota q. huius criminis rei excōmunicātur in Cena Domini, in quinto casu his verbis: *Excommunicamus omnes falsarios Bullarum, seu Litterarum Apostolicarum, & Supplicationū Gratiam, vel Iustitiam concernentium, per Romanum Pontificem, vel S. R. E. Vicecancellarium, seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Romani Pontificis, Vicecancellarij, aut gerentium vices praedictorum, signantes Supplicationes easdem. Extendentes Constitutionem felicis recordationis Innocent. Papa III. quae incipit. Ad falsariorum, cum omnibus poenis in ea contentis, ad falsificantes, seu mutantes Supplicationes, per nos, seu de mandato nostro signatas, & datas, sine nostra, aut Datarij nostri licentia.* Illud autem notandum censeo, non esse locum dictę poenę, si litterę Episcoporum, vel Nuncij falsificantur, vel etiam litterę Penitentiarię: quia hę non sunt litterę Papę, sed eius Commissarij constituti viuę vocis oraculo, ita egregiè scribit Martin. Nauar. in Manuali Confessor. c. 27. num. 62.

Poena text. in c. ad falsariorū, locū non obtinet

Nec

Nec incurrit dictam pœnam qui subreptitiè, vel obreptitiè impetrat litteras Apostolicas, vel post impetrationem illis vtitur: quia Constitutiones Romanorum Pontificum, quę circa impositionem dictarum pœnarum disponunt, loquuntur de falsificantibus: & diuersum quidem est falsum conficere, vel falsis litteris vti, in d.cap.ad falsariorum, de crimine, falsi, tradit Nauar.in d.c.27.

in cleric. qui falsum cōmittunt in litteris Episcoporū Nuncij vel Penitētiarie.

Erit etiam à dicta pœna ordinariâ immunis, qui dictarum litterarum Apostolicarum mutat punctum, vel corrigit litteram aliquam, quando non mutatur substantia, vt scribit Ioan. Gerson, in 2.part. Alph. 32.cap. quidam, fol.118.Mart.Nauar.in Man. Confessor. d.cap.27. contra Host. in Summa, de crimine falsi, §.porrò, versic. sed hodie, & Caiet. in Summa, in verbo, Excommunicatio, c.26. Quorum opinionem saltem quoad forum conscientię, reprobat Nauarr.in d. loco. Idemque ipse asseuerandum censeo, quoad iuditium exterius: nam cum falsitas hęc nemini sit nociua, puniri non debet, saltem pœna ordinaria. Vt tradit Specul.in tit. de teste, §.1.versic. Item quòd aliquid. Bart. Paul. & Ias.num. 10. in l.si ex falsis, C.de transact.Bart.in l. eos, colum.2.ff.de falsis.Angelus in l.Lucius, ff.de his qui not.infam.& consil.194.Dec.in l.1.§.credendum, num.7.ff. si cert.petat.& colligitur ex gloss.in l.damus, in verbo, *Priuatas*, C.de falsis, quam communiter Doctores sequuntur, vt fatetur Alex. consil.145. colum.1. lib.6. Idem fatetur Barbat.consil.52. num.4.lib.3.Soc.consil.103. num.1.& 2.lib.1. Viuius lib.commun.opinion.in verbo, falsitas, quę memini, & est communis practica, qua aduocati sępè vtuntur, vt testatur Curt.iun.de feud.4.par.in prima causa amissionis feud.quęst.19. Iul.Clar. in pract.crimin.§.falsum, versic.item excusatur, qui plures allegat, qui eā communem esse fatetur, & egregiè de more eam declarat, & ita interpretari debet opinio D.Episcopi, Ioan.Bernard. de qua supra in hoc cap. num. 5. opinionem tamen nostram Apostolicę Sedis censuræ libenter submittimus.

Qui mutat punctū vel corrigit litteras Apostolicas, si sensus non mutatur an immunis sit à pœna.

Sed an puniatur huius capitis pęna clericus, qui in moneta summi Pręsulis falsum commisit. Vide Abb.in cap.tua, num.4.de pœnis, asseuerantem, eum deponendum, & in carcerem mittendum esse, negatq; hoc casu locum habere traditionem Curiæ secularis, quia text. in d.cap. ad falsariorum, loquitur tātum de falsarijs litterarum, ideo cūm pœnalis & odiosa sit illa Constitutio, ad alios casus extendenda non est, cap.is qui, de sen tent.excomm.lib.6. l.penult.ff. de pœnis. Sed cūm hoc falsi crimen quod in moneta Romani Pontificis perpetratur, grauissimum & atrocissimum sit, ab Abb.sententia recedere videtur Doctor Didac.Perez, in l.23.tit.19. lib.8. ordin. versic. Quartò principaliter. Ego tamen Abbatis opinionem libenter sequor.

Qui in moneta Summi Pōtificis falsum committit, an incidat in pœnā text. in c. ad falsariorū, de crim. fals.

CON-

CONSPIRATORES. Cap. CXX.

1 *Clerici hoc crimen perpetrantes qualiter puniantur.*

1 CLerici † conspirantes aut conspiratores, aut iniurias inferentes Episcopis, aut clericis, è gradu suo proprio penitus abijciantur, vt in cap. Si qui clerici & in cap. Si clerici, 11. quæst. 1. & in c. Coniurationum, ead. caus. & q. & habetur ille text. in Concilio Chalcedonensi, in Canone 18. qui contra fidem homagij negat Episcopum suum dominum esse, vel in foro seculari disponit contra eum de rebus spiritualibus questionem; aut qui inuasori suo, & socijs causam, & consilium prestat, ab officio, & beneficio deponitur, vt in cap. grauem, de excess. prelat. & vide text. in cap. Si quis sacerdotum, 11. quest. 1. qui clericum suo Episcopo inobedientem, aut ei insidias parantem, aut contumeliam, calumniam, seu conuicium inferentem, deponi iubet, & Curię tradi. Sed aduerte, quòd ille text. de
a incorrigibili, intelligitur, vt concludit Abb. in capit. at si clerici, de iudic. colum. 13. sequendo gloss. in cap. cùm non ab homine, de iudic. & in cap. Si quis, & in cap. Si quę sunt, 2. quest. 7. & in c. nouimus, de verb. signif. & dicit, quod ista opinio tamquam mitior communiter approbatur per Doctor. in c. fin. de testib. cogend. & in c. cum non ab homine, de iudic. quem refert & sequitur Decius, ibi, colum. 21. versic. Tertius casus, qui respondet ad verbum, mox, positum in d. c. Si quis; quandoque intelligitur cum interuallo, vt l. Sed & si conditione, §. Seruus, ff. de hęred. instit. & in c. 2. vbi gloss. 20. quest. 2. & tradit Alexan. in l. 1. §. qui pręsens, ff. de verb. obligat. & eam dicit communem sententiam Aretin. in d. capit. cum non ab homine, de iudic. colum. 2. versic. Tertius casus, & vide Prepos. in c. clericus, 3. quęst. 4. qui post Archid. notat gloss. ibi, ad hoc, quòd clericus conspirationem faciens contra proprium Episcopum, non tradatur Curię secularí, nisi sit incorrigibilis. Et vide eundem in cap. Hi qui, ead. caus. & q. vbi notat ibi text. pro illa gloss. dum text. disponit, quòd clericus persecutor Episcopi, sit infamis, & traditur exilio, non tamen pręcipit illum Curie seculari tradi. Et vide l. 60. tit. 6. par 1. vbi ponit istum casum inter eos, quibus clericus traditur Curię seculari, & videtur lex illa ex pluribus casibus disiunctiuè positis in d. cap. Si quis sacerdotum, solum ad duos casus pœnam illam reducere. Primò, *quando el clerigo deshonestasse a su Obispo, y no le quisiesse obedecer.* Secundò, *si le acechasse en qualquier manera para le*
b *matar.* Et illa nihil dicit de incorrigibilitate, b quasi velit in illis duobus casibus seruare dispositionem illius capit. Si quis sacerdotum. Quæ quidem interpretatio legalis videtur in Hispania seruanda, quum sicut Doctorum

Regia l. 60. titu. 6. par. 1. interpretatur.

expo-

expositionibus ac consuetudine temperatur rigor antiquorum Canonũ, multo melius videtur hoc faciendum ex lege principis magna delibera-tione promulgata; & tunc posset meritò dubitari, qua pœna esset clericus puniendus, qui propter tale facinus traderetur Curię sæculari.

ADDITIO.

VIde multa quę circa huius capitis argumenta scripsit Hierom. Gig. in tractatu de crimine lęsæ Maiest. lib. 2. Rubr. Quomodo, & per quæ, &c. quæst. 22.

De incorrigibili intelligitur. Adde Siluest. in Summa, in verbo, degra-datio, & opinionem istam communem esse fatentur Augustin. Arim. ad Aug. in tract. malef. in verbo, *Et caput à spatulis*, num. 42. Iul. Clar. lib. 5. Recept. Sent. §. fin. q. 35. versic. Hinc infertur. A

De incorrigibilitate. Nota, quod dicta Regia Partitarum lex intelligē-da est secundum ius Canonum, & receptam, & communem traditionē, nempè, vt sit necessaria incorrigibilitas. B

LÆSÆ MAIEST. REI. Cap. CXXI.

1 *Episcopus, Presbyter, vel Diaconus, qui læsæ Maiestatis crimen commi-serint, qualiter puniantur, breuiter, & dilucidè per totum caput ex-plicatur.*

EPiscopus, Presbyter, aut Diaconus, qui & Domini sui rem peruersè, & dolosè tractauerit, & vitæ ipsius aliquo machinamento insidiatur, debet degradari. ita dicit text. in cap. si quis laicus, 22. q. 5. quem text. dicit not. Abb. in c. at si clerici, in princ. in finalib. verbis, de iudic. Ad hoc quod Presbyter, vel alius Clericus vel Episcopus degradatur, pro cōspiratione fa-cta contra Principem, seu dominū terræ, & allegat Doct. in c. Petitio, de iu-reiur. & dicit posse hoc intelligi de actuali degradatione, propter immani-tatē criminis, arg. l. quisquis, C. ad leg. Iul. Maiest. Barbat. aũt in d. c. at si cle-rici, in princ. in finalib. verbis scribit, ꝙ vidit istū casum de facto, & consu-luit contra doctrinā Abb. & ꝙ d. c. Si quis, est Palea. & intelligitur de degra-datione verbali, & ꝙ non habet locū in Clerico, quia non potest dici reus maiest. laici; [a] quia non est subditus laici, & refert Card. in c. Vergentis, de hæret. & vt aliquis dicatur reus lęsę Maiest. oportet vt sit subditus, [b] per ea quæ ipse allegat. Et reperies illud consiliū suum in 3. vol. in cons. 21. A Io-ue principiū, Et vide Arnald. Alb. in c. qm̄. de hær. l. 6. in q. 11. vers. Septimò fallit, vbi postq̄ per quinq; ferè col. tractauit de isto art. dicit concludendū,

clericũ non teneri crimine lęſe Maieſt.tẽporalis: dicit tamen (ſaluo melio riiudicio, & ſacroſanctę Sedis Apoſtolicæ authoritate) quòd Clericus ſiue Epiſcopus tale crimen grauiſsimum cõmittens, erit degradandus, & beneficijs ſpoliandus, & conſequenter Curię ſeculari tradendus, & remittit ſe ad ea, quę latius dicit in eod.cap.in 15.q.vbi in 2.col.d.q.verſ.hinc ſumpta, mouet quęſtionem. An clericus vel Epiſcopus, contra Regem cõmittat crimen lęſę Maieſt.& concludit etiam, quod non; & reſpondet ad.c.ſi quis laicus, (pręſuppoſito, ꝙ ille text.eſſet decretum authenticum quod non eſt) quòd ille text. procedit, quando Epiſcopus vel Clericus pręſtitit iuramentũ fidelitatis, vel homagiũ Domino temporali; & tandẽ in col.6. verſ.Quid ergò, dicit, ꝙ licet Clericus vel Epiſcopus non committat crimẽ lęſę Maieſt.per hoc non remanebit impunitus, imò ſi eſt rebellis, Regi ſeu domino, degradatus, & ſpoliatus beneficijs, vel Epiſcopatu, traditur Curię ſeculari propter immunitatem criminis, allegat d.c.ſi quis laicus, & Rom. hoc conſulentem per illum conſ.366.Quęritur, qua pęna, & in ſing.701. Dicam tibi dubia. Sed aduerte, quod Roman.in dictis locis, nihil dicit de traditione Curię ſeculari, ſed vtitur verbo illius text.ſcilicet (degradetur.) Vnde miror quod allegauerit pro ſua opinione Roman. niſi ſenſerit hoc voluiſſe Roman. dum dicit, degradetur, ſed hoc non eſt verum: nã non vbicumq; in iure dicitur, degradetur, intelligitur, & tradatur Curię ſeculari. Poſtea verò valde dubitat, quod verbum (degradetur) in d.c.poſitũ, capiatur propriè pro actuali degradatione, ſed pro verbali, [c] & relinquit cogitandum. Et vide Matth.de Afflict.ſuper 1.lib. Conſtitutionũ vtriuſque Siciliç, fol.114.in rubr.vbi cler.in maleficijs debeat cõueniri, vbi diſputat: Vtrum clericus beneficiatus committens crimẽ rebellionis contra Regẽ, poſsit priuari ſuis beneficijs per Epiſcopũ ſuum, & tandẽ concludit, quod ex circumſtantijs concurrentibus in rebellione tali, poterit Epiſcopus arbitrari, & ſententiando declarare clericum in hoc delinquentem, priuandum eſſe ſuis beneficijs eccleſiaſticis, dum tamen procedatur ſeruato ordine iuris. Tum autem vltra prędictos Doctores aduerte, quod in Synodo Toletana 16. à ſexaginta & vno Epiſcopis celebrata, anno Domini 693. ſub Rege, *Flauio Egica, Sisbertus*, Toletanę ſedis Epiſcopus, loco & honore priuatus fuit, eo quod prędictum Regem non tantum priuare regno, ſed & cum alijs complicibus interimere definiuit, atque genti eius vel patriæ inferre conturbium, & excidium cogitauit, vt patet in dicta Synodo, in c.de Sisberto Epiſcopo, in quo pœna dicto Epiſcopo propter prędictas cauſas impoſita, per hęc verba deſcribit: *Ipſe verò Sisbertus pro ſui iuramenti tranſgreſſione, facinoriſq; tanti machinatione, ſecundum antiquorum Canonum inſtitutionem, qua præcipitur, vt quiſquis inuentus fuerit alia feciſſe, & viuente Principe in alium attendiſſe, pro futura regni ſpe,*

à con-

à conuentu Catholicorum excommunicationis sententia repellatur, honore simul & loco depulsus, omnibusq; rebus exutus, quibusq; in potestatem prædicti Principis redactis, perpetui exilij ergastulo maneat relegatus. Ita nempè, vt secundum eorundem antiquorum Canonum decreta, in finem vitę suę tantum communionem accipiat, excepto, si Regia eum pietas antè absoluendum crediderit. Simile quoq; & ceteris, quę de religiosis, cuiuslibet sint ordinis aut honoris, deinceps cõtra Principem talia egisse, vel definijsse reperti extiterint, censura multandi sunt. Ex cuius nempè Synodi dispositione, apertè colligitur, qua pœna sit clericus puniendus, qui contra Regem machinatus fuerit, cùm illius Synodi Patres pœnam illi Episcopo per eos inflictam, ad alios clericos similia perpetrantes in futurum extendi sanxerunt, in qua visi sunt non nouam pęnam statuisse, sed antiquos Canones fuisse imitatos, qui tamen Canones nullibi referuntur. Et mirandum est, quod nullus Doctorum quos ipse in hac materia hucusque legerim, de prædicta Synodo faciat mentionem; nisi eos excusare velimus ea ratione, quòd illa 16. Synodus Toletana non omnibus familiaris est, vt patet, eo quod in omnibus impressionibus Conciliorum hucusque factis solùm tredecim Concilia Toletana impressa leguntur, quamuis Gratianus aliqua ex dicta Synodo in suo opere Decretorum intexere visus est.

ADDITIO.

REus Maiestatis læsæ. Adde latissimè Hieron. Gigantem in tract. de crimine Lęsę Maiestatis, lib. 1. q. 63. per totam, fol. 111. vbi latissimè examinat, an clericus coniurationem faciens contra Principem, crimen Lęsę Maiestatis committat, quem vide. A

Vt sit subditus. Adde gloss. in Clem. Pastoralis, in glos. magna, versic. Nota, de re iudic. Bald. consil. 139. volum. 2. & in l. si omnes, §. si vero, C. de Episcop. & cleric. & in l. data opera, colum... C. qui accusare nõ poss. Ioan. de Imol. in d. Clement. Pastoralis, col. 2. Hippol. in l. de minore, in princip. col. 2. ff. de quęst. Carol. Ruin. consil. 23. col. 2. num. 6. volum. 1. Barbat. consil. 70. colum. 3. volum. 4. Cępol. consil. 17. colum. 5. Nicol. Boer. in tract. de Sedit. §. Pręsuppone etiam, nu. 2. Ioan. Igneus in l. necessarios, §. non aliàs, nu. 417. ff. ad Syllanian. Grammat. voto 10. nu. 32. Martin. Laud. in tract. de crim. Lęsę Maiestat. quęst. 22. Hieron. Gigas eod. tract. lib. 1. quęst. 68. num. 5. Bossius, in tract. delictorum, de crimine Lęsę Maiest. nu. 86. & vide Iulium Clar. lib. 5. Recept. sent. §. Lęsę Maiest. versic. hinc infertur, & eod. lib. §. fin. q. 36. vers. quęro nunquid, vbi dicit, quod licet clericus propriè non dicatur committere crimen Lęsæ Maiestatis, tamen plures sęculares Principes seruant contrarium, quia cùm in grauissimo crimine aga- B *Clericus an dicatur committere crimen Lęsæ Maiestatis.*

tur de ipsorum vita, & statu, non solere clericos ad ecclesiasticos iudices remittere, sed examinari faciunt, & torqueri, & quandoq; etiam suspendi, testaturq; quod in Ciuitate Florentie fuit propter crimen hoc suspensus quidam Archiepiscopus. Guil. etiam Benedict. in c. Rainutius, in verbo; *Et vxorem nomine Adelasiam*, 2. decis. nu. 160. & sequenti, scribit, quod
1 Franciç Curia pro criminibus lęsę Maiestatis, falsę monetę, fractionis salue guardię Regię, deponit clericos de Regno, quoties delinquendo Reipublicam grauissime offendunt. Sed nimis periculosa hęc sunt, & merito à Christianis Principibus cauenda, quibus non licet sacra clericorum priuilegia violare; qui etiam in his atrocissimis criminibus retinēt, vt ab ipsis puniri non possint, ideoque tenentur eos, suis competentibus iudicibus remittere, Circa quod videas Bald. in §. si clericus, de pace tenenda, & eius violat. & nostrum doctissimum Greg. in l. 57. in gloss. *Que ge l. s. dio*, tit. 6. par. 1. in versic. An autem princeps.

C *Sed pro verbali*. Adde quod opinionem istam communem esse fatetur Curt. iunior consil. 159. num. 1. quem refert Villalobos in Commun. opinion. littera... num. 99. Et licet Abb. in c. at si clerici, in princ. in vltimis verbis, tenuerit, clericum, qui commiserit crimen Lęsę Maiestatis, post degradationem sęculari Curię tradendum esse; Tamen communis opinio est in contrarium, teste Bosio, in tractatu delictorum, tit. de foro compet. num. 137. & tit. de crimine Lęsę Maiest. num. 86. Iul. Clar. lib 5. Recept. sentent. §. fin. quęst. 36. versic. quęro nunquid.

SEQ. DE SVIS CRIMINIBVS GLORIANTES. Cap. CXXII.

1 *Clericus crimen hoc perpetrans, qualiter puniatur.*

QVoniam secundum Isidorum lib. 2. de Summo bono, c. 39. Ad cōparationem mali fit deterius, quando non solum flagitia committuntur, sed etiam de ipsis flagitijs vanitate laudis perditi extollūtur. Quid
1 enim peius est, quam in † flagitijs miseros gaudere; de quibus iam deberent copiosius deplorare? Ideo merito clericus, qui de suo crimine gloriā-
2 tur, suspendi debet ab officio, & beneficio, ita disponit text. in c. quam sit, de excess. prelat. Et licet Abb. ibi discedat à summario illius text. in quo Ioā. Andr. post gloss. ibi, videtur ponderare scandalum, quod fuit ortum propter glorationem illius clerici, & dicat sequendo Innoc. quod ibi ille clericus fuit punitus tamquam maledicus detractor, & leuis, & quod quodlibet illorum sufficeret ad imponendam illam pœnam. Ego tamen semper crederem considerandam esse qualitatem à iudicibus illius delicti, de quo gloriatur, locum, vbi, & personas coram quibus gloriatus est.

Et an

Et an ex illa gloriatione resultet prçiudicium alterius honori, vel famç, vt sic secundum hoc, mitius vel acrius puniantur. Quis enim dubitat longè aliter puniendum esse clericum, qui se furtum fecisse gloriatur, quam qui adulterium, vel incestum, & qui adulterium simpliciter fecisse se iactat, quam qui illud cum persona certa, quam nominat, sese cōmiscuisse dicit, qui publicè, quam qui occultè, qui iocosè, & inter amicos, quam qui in rebus serijs, & inter extraneos? Preterea, in similibus delictis clericorum, mea sententia iudices aduertere debent, vt non solum tales clerici pœnas iactantię sustineant, sed etiam illorum famę quibus detractum est consulant. Et ex hac sumpta occasione posset quçri. An clerico glorianti se adulterium commisisse cum certa muliere, vel quid aliud perpetrasse, ex quo iniuria alteri personę irrogaretur, posset ad petitionē seu querelam illius imponi pœna (cum aliter verum esse non constet) vt coram eisdem personis, vel alijs dicat illud à se dictum falsum esse, & nunquam accidisse. Quę quçstio decisa videtur per ea quę supra notauimus in verbo, Maledici.

ADDITIO.

A *B officio, & beneficio.* Adde Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. quçst. libro 2. Centur. 4. Casu 332. num. 1. A

HABITA INFORMATIONE SVMMARIA. Cap. CXXIIII.

1 *Capi nemo potest sine causa cognitione.*
2 *Iudex, qui innocentem clericum capi fecit, puniendus est.*
3 *Traduntur multa, qua à iudicibus in Summarijs informationibus pra oculis sunt habenda.*

Clericorum † capturam iustum est vt pręcedat informatio summaria delictorum, cum in alijs delinquentibus idipsum etiam requiratur.[a] Ad capturam enim personæ maxime in criminali, non potest procedi sine causę cognitione, vt notat Ioan. Andr. in capitulo, Si clericus, de sentent. excommun. in 6. Et sequitur Anton. & Modern. in cap. 1. de iudic. & notat Aret. ibi, in col. 7. vers. Ista conclusio. Nec ob informationes leues capiendi sunt seu incarcerandi clerici, cum sola relaxatione à carcere nequeant per iudices restitui ad suę famæ integritatem. Quia vt plurimū homines in captura facta magis capti culpam, quam iudicis leuitatem adesse considerant. In liberatione verò non innocentiam rei, sed iudicis in inquirendo desidiam, aut in admisione precum, seu munerum facilitatem interuenisse sępius audent proclamare; quo fit, vt apud plures 1 2

idem fere operari solet, quod quis pro crimine aliquo incarceretur, seu dānetur, precipuè cum preter id quod ex iniusta captura nō leuis clerico irrogetur iniuria, (quę tantò est grauior iudicanda, quantò captus maiori erat insignitus honore, crimenq; sibi impositum grauius) ipse clericalis status non parum offenditur, qui quidē ordo sanctissimus, sicut ab omni crimine vero expiandus est, sic nullius falsi impositione maculandus. Non preterea sic facilè solent effugere clerici, ac eludere iudices, vt contra eos leuiter ad capturam procedere sit necesse, cum ob admissa facinora, mem
2 brorum nunquam, vitę verò rarissimè periculum timeant. Iudex† verò qui temerè capi fecit innocentem clericum, preter id quod puniri debet, vt voluit Bald. in l. 1. C. de his, qui latron. occultau. Diuinam non effugiet vltionem, nisi capto sic iniustè satisfecerit, quia innocenti subdito (quē paterno amore tractare debuerat) potestate Dei, quam in subditorum suscepit commodum, honoris ac rerum iacturam intulit leuitate quadam, aut
3 ferali motus animo. In hac† igitur informatione summaria recipienda delictorum, non parum inuigilet prudens ac correctionis amator iudex. Ea enim est ferè semper totius causę fundamentum, neque fiducia quadam ignaua, testium examinationē cuiuis tabellioni committat, nam magna exinde succedunt incommoda. Sępius enim testes tabellionis solius vultū parum reueriti, inquisiti siue accusati odio, pro veris dubia firmare audēt, aut eundem excusare volentes, quæ dicunt fucare contendunt, ac sępius reticent veritatem. Accidit insuper aliquando, quod cum ignorantia tabellionis, aut versutia male interrogantur plura, quę rem ipsam principalius concernebant, occultantur. Expedit preterea plurimum, diligentem per ipsum iudicem fieri examinationem, quia cum post summariam informationem testium, captura rei sequatur, statim precipua cura est capti, ac suorum fautorum, inquirere qui fuerint summarię informationis testes, ipsosq; inuentos terrere minis, aut blanditijs allicere, vt quę dixerint declarent, seu restringant in ipsius capti fauorem, quod ipsi testes facilius concedunt, & faciunt, si vident, quod leniter examinati fuerint à iudice vel tabellione. Et quia contingit aliquoties, vt iterum examinati testes in plenario iudicio affirmare audeant, quę scripta sunt non dixisse (quod etsi non plenam pariat capti liberationem, non est dubium quin iudicis conturbet animum, ac tabellionis quodammodo lędat opinionē.) Solent prudentes iudices in criminibus grauibus, & quę non leuis momēti personas concernunt, adhibere secum aliquem honestum ac prouidum virum, quo etiam pręsente testes examinentur. Ob vnum preterea inter alia hortor iudices omnes, vt non leuiter testes examinent, in summario isto iudicio, sed omnia plenè sciscitentur ab eis, & scribi faciant per Notarium, quia cum in summaria hac examinatione testes maiori

gaudeant libertate, facilius ac liberius ea quæ norint explanant, quam postquam licuit fautoribus rei illos alioqui terrere, seu corrumpere. Quod autem non sit citanda pars, dum huius informationis testes examinandi sunt, nemo iudicum ignorat: et si ad id desideretur authoritas Doctoris, notat Bald.in l.Mouentes, de delator.lib.10.in fine.

ADDITIO.

REquiratur. Est quidem clericorum incarceratio maturo consilio facienda, quæ in atrocibus criminibus aliquā honoris iacturam parit, vnde Demosthenes in Epistola 2.de suo reditu se excusat, quod iudicium Athemensium effugisset his verbis: *Iam ob discessum meum irasci mibi non potestis, neque ideo ab ijs, quod de vobis desperarem, aut vspiam alium despicerem, sed primum carceris ignominiam animo ferebam grauiter.* Et ideo consideratione dignissimum est, non esse presbyteros in carcerem conijciendos, nisi aduersus eos duo, vel tres testes dixerint testimonium, quia nec accusatio contra illos recipienda est, nisi sub duobus aut tribus testib. vt Apost.inquit 1.ad Timot. & inibi D.Tho. c.accus.2.q.7. quod malè seruant iudices Ecclesiastici, Apostolicas traditiones, & Sacra Canonica iura in presbyterorum opprobrium violantes. Non tamen diffiteor, quòd sæpenumero perpensa qualitate criminis, & delinquentis, & attentis alijs circumstantijs, plurimum circa capturam presbyterorum deferendū est iudicis arbitrio. Et circa materiam huius c. vide Bald.in l.quod euitandi, ad fin.C.de condict.ob turp.caus. Salic.in l.nullus, C.de exhib.reis. Doct.in c. si clericos, de sent.excom.lib.6.Fel.in c.cum non ab homine, col.2.de iud. & in c.accedens, 2.§.quoniam frequenter, verbo, *Tu nota*, col. pen. vt lite non contest. Angel. Aret. in tract. malefic. in verbo, *Fama publica*, col.2. Mar.Soc.in tract.de citation.in 2.art.princ.q.24.Petr.Foller.in pract.crim. in parte *Capiat informationem*, fol.14.Boss. in tract. delictor. de cap.reorū, num.3.& tit.de indic.ante tortur.num.180.Ant.Gomes.li.3. resol.c.9.col. 2.& Franc.Marc.in decis.946.& 912.Boer.decis.215.num.34.vbi refert quatuor quæ ad capturam reorum necessaria sunt. Hinc est, quod si quis capiatur non præcedente informatione, debet dimitti à carceribus, sine aliqua impensa: ita tenet Bal.in l.si pacto, quo pœnam, C. de pactis, vbi Ias.Ang.Aret. d.col.2.& est tex.optimus, in l.vlt.§.nullo tempore, ff.de lib. hom.exhib. His etiam proximum est, quod iniustè incarceratus non potest pro alio delicto retineri. Bart.in suis quæst.q.6.tradit idem Bart.& Doctores in l.sed eximendi, §.1.ff.si quis eum, qui, sequuntur alij multi effectus ex iniusta incarceratione, quos tradit Hippol.in l.1.col.6. ff.de quæst.

In causis vero fidei, quia de grauissimo damno agitur, maior criminis obiecti informatio, quam in alijs criminibus desideratur, ideo moribus re-

A Clericorū incarceratio maturo consilio præcipitāda est, et quæ desiderentur vt iustè fieri possit.

In causis fidei maior ad capturā criminis obiecti in-

formatio ceptum est, quod quando ex testiū depositionibus cōstat, delatos esse tan- *& in alijs* ti criminis reos, fiscalis sancti Officij ab Inquisitoribus petit, quod rei capia- *crimini-* tur, qui peritorum habito consilio, quid in hac re faciendum sit, delibe- *bus desi-* rant, & si plusquam semiplena probatio ex actis processus appareat, eos *deratur.* comprehendi iubent, tradit Simanch. in Enchir. tit. 25. num. 1. & 11. & in Cathol. instit. tit. 24. num. 12. Ioan. Roias, in tract. de hæret. parte 2. assert. 1. num. 12. Qui procedendi modus præscriptus est Inquisitoribus Hispaniæ Madrit. instructione, ann. 1561. c. 3. his verbis Latinitati donatis. *Inquisitores, visa informatione, simul si præsentes fuerint, deliberent de captura, quæ magis iusta videretur, si fieret cum consilio consultorum eius Inquisitionis, si commodè fieri posset, & videretur Inquisitoribus conueniens, & necessarium, & quod decretum fuerit, in actis referatur. Et quamuis optimo iure, soli Inquisitores personalem capturam decernere possint, securius tamen videtur, vt peritorum consilium interueniat: nam cum ex ea non modicè fama lædatur, non nisi grauissimo consilio, & summa deliberatione ad eam deueniendum est.*

Quod si reus delatus insignis fuerit authoritatis, videlicet nobilis, litteris conspicuus, vel religione condecoratus, etiamsi sufficiens præcesserit informatio, non est ad capturam deueniendum, nisi supremus sanctæ Inquisitionis Senatus, prius consulatur. Quæ forma præscripta est Inquisitoribus Hispa. Madr. instructione, ann. 1561. c. 5. in hæc verba: *Si inquisitores de captura consenserint, iubeantq; eam fieri, sicut decreuerunt; quod si negocium fuerit magni momenti, propter personas insignes vel ob alias causas, prius quam suum decretum executioni mandent, Senatum consulant: vbi verò suffragia non fuerint conformia, res ad Senatum remittatur, vt hic prouideat quod fieri conuenit.*

Qui quidem præscriptus ordo, minimè seruari debet, quando verisimiliter fuga rei timeretur, & periculum esset in mora, & quamuis hoc manifestissimum sit, vt nulla probatione indigeat, vide tamen Reperit. Inquisitor. in verbo, *Carcer*, & in § *Viso de carcere*, & sequen. Zanch. in tract. de hæret. c. 19. nū. 1. Simanch. de instit. Cath. tit. 16. Ioan. Roias, in tract. de hæret. 2. par. assert. 1. Franc. Pegn. ad Direct. Inquisit. lib. 3. Schol. 17. Locatus in verbo, *Carcer*, qui de hoc argumento latius disserunt.

EOS CITARI PERSONALITER. Cap. CXXIV.

1 *Clericus pro leui crimine, in carcerem detrudendus non est, sed personaliter citandus.*
2 *In citatione causa à iudicibus est exprimenda.*
3 *Citatio personalis in quibus casibus fieri possit.*

Cum

CVm non † passim, nec pro quocunque leui crimine deceat clericos in carcerem detrudi, tum propter ordinis dignitatem, tum etiam, quia in eis non sic facilè fuga timeri solet, ideo honestius est, dum aliud non suadet criminum grauitas, personaliter citari eos, a cum hoc in criminalibus iura permittat, ut in c. 1. de iudic. in 6. qua quidem citatione personali prudentes vti solent, & possunt iudices Ecclesiastici, quoties expensas, ac itineris laborem ac moram in tribunalis loco faciendam, in pœnam delicti clericis intendunt inferre. Sunt enim aliqua flagitia quæ satis tali pęna purgantur: & quia Ioan. Andr. & Philip. placet, in d. c. 1. citationem personalem non valere, non expressa causa, siue ordinarius sit iudex, siue delegatus, cauti debent † esse iudices, vt causam in citatione describant, b ne citatis præbeant iustam causam appellandi: quam crederem sufficere generaliter exprimere, videlicet, compareas super quadam criminali causa, de qua inculparis responsurus, absque eo quod delictum in citatione narretur. Aduerte tamen † quod Innoc. in d. c. 1. quem sequitur Philip. ibi, voluit, quod in illis tantum casibus in quibus non admittitur procurator, possit quis compelli ad comparendum personaliter, & non indistinctè in omni culpa criminali, ex quo videtur nimis restringere facultatem citandi personaliter clericos: quia secundum istam doctrinam, rarò, aut nunquam expediet, aut licebit talem citationem facere: quia si tale crimen est, in quo iura non admittunt procuratorem, cum illud pro graui reputetur, tunc magis expediet capere, quam citare clericum: Cum verò procurator admittitur, tunc non licet facere citationem personalem, & sic erit superuacaneum consilium personaliter citandi. Sed licet prædictorū Doctorum sententia sit verá, videlicet, quod in causa, qua quis potest per procuratorem litigare, non cogatur ad comparendum personaliter, crederem tamen, quod liceat iudici Ecclesiastico saltem ex officio procedenti, in quacunque causa criminali cum prętendit clerici correctionem, cogere eum ad personaliter comparendum, vt illi aut verbalem correctionem faciat, aut aliam salubrem pœnitentiam imponat, iuxta qualitatem excessus, neque ex hoc grauamen aliquod sibi inferri prætendere possit, licet causa esset talis, in qua ipse clericus per procuratorem posset litigare. Non enim hisce iuris subtilitatibus, arbitror esse subtrahendam superioribus clericorum potestatem, euocandi eos, ad personalem correctionem eis inferendam, quoties hoc arbitrati fuerint expedire.

Margin: 1, a, 2, b, 3, c

ADDITIO.

Personaliter citari eos. Adde quod non solum Ecclesiasticis Iudicibus, A clericos citare personaliter permissum est, prout in hoc capite author *Iudices* refert, verum & laicos, quibus præcipere possunt, vt coram ipsis perso- *Eccles.*

naliter

laicis pu[?]cinere possunt vt personaliter corã illis comparẽant in his criminibus quibus iurisdictionẽ contra illos habẽt. Episcopi cõpellẽdi non sunt vt personaliter cõpareãt.

naliter comparetè, in his sanè criminibus, quibus iurisdictionem habẽt, vt probaui in annot.ad istum D.Presulem in Reg.& Fall.Reg.397.versic. sed nouum dubium, vbi vide, non enim hic repeto, ne actum agam.

Hoc de clericis, & laicis, Episcopi verò ob eorum dignitatem, quę maxima est in Dei Ecclesia, compellendi non sunt, vt personaliter compareant, nisi ob causam, ob quàm deponendi sint, vel officio priuandi, etiãsi ex officio, aut per Inquisitionem, seu denunciationem, vel accusationem, seu alio quouis modo procedatur. Vt nouissimè decretum est, in Concilio Tridentino, Sessione 13. capitulo 6. de reformatione. Et dictę Episcoporum causæ, cum pro criminis obiecti qualitate comparere debent, coram Pontifice Maximo, ac eius integerrimo iudicio (quod post omnipotentis Dei primas obtinet) terminandę sunt, vt in d.Session.13.c.8.de refor.& in eod.conc.Sess.24.c.5.de refor.hř.Minores verò Episcoporũ causę in Concilio Prouinciali tantum terminandę sunt, vt ibi est definitum.

B

Citatio personalis quæ fit in causis fidei, causæ expressionẽ nõ requirit.

Vt causam in citatione describant. In citatione verò, quę fit in causis fidei, nulla causa exprimenda est, sed sufficit, quod generaliter reo pręcipiatur, vt sese sistat coram Inquisitoribus, quia volunt ab eo quędam scire, ita scribit Simanchas de instit.Cathol.titul.44.n.12.

C A P I. Cap. CXXV.

1 *Clericus propter crimina capi potest, & in vinculis detineri, etiamsi de crimine ciuiliter agatur.*
2 *Clericorum captura non nisi fidelibus ministris commitenda est.*
3 *Clericus sine sui superioris mandato an per laicum capi possit.*
4 *Clericus coniugatus quamuis cum vnica, & virgine, qui tamen consuram, & vestes clericales non detulerit, potest per sacularem iudicem capi.*
5 *Episcopus potestati saculari clericum in ipso crimine inuentum capiendi licentiam generalem concedere potest.*

1 CLericos † propter delicta posse capi, [a] & in vinculis detineri, etiamsi
a de crimine agatur ciuiliter, probatur apertè in cap.dilectis, de appellationibus, & ibi notãt Abb.& Philip. Francus, & Decius, in 1. notab.
2 Quoties verò † clericorum flagitia talia sunt, vt carcere digna iudicẽtur, curare debent omni solicitudine iudices, vt talibus ministris capturam eorum committant, qui secretè ac diligenter circa illam intendant, eamue pecunijs non redimant, aut dissimulent: longè enim magis officit delictorum in correctioni clericorum errare captura, quam laicorum; nam pręter id, quòd ea crimina (vt expedit) puniri non possunt, temporibus

istis

istis infelicibus, si ordinariorum manus effugere valet clericus flagitiosus, & ad sedem ipsam Romanam accedere, facilem obtinet contra omnes iudices inhibitionem, qua non modo aliquoties criminis impunitatem consequitur, sed summam suscipit audaciam coram iudice (qui dudum illum capi preceperat) deambulandi, non minori frontis tranquillitate, quàm ceteri bonis moribus imbuti, solent incedere. Habeant insuper Prelati omnes, ac eorum Vicarij ad capturas predictas faciendas, fidelem ac prudentem ministrum, cum competenti familia, cui semper necessaria tribuantur, ne egestate coactus, pecunijs facilè corrumpatur. Qui sanè, etsi laicus sit, clericos poterit capere suorum prelatorum iussu, sine metu excommunicationis, vt in ca. vt famę, de sentent. excommun. An autem per laicum possit † capi clericus sine sui superioris mandato? Dicendum est, 3 quòd vt obuietur delicto committendo per eum, non est dubium, [b] vt b Abb. tenet in c. cum non ab homine, de iudic. & sequitur Decius ibi, col. 3. versic. Secundus casus. Et Aretin. ibi, col. 3. referendo eundem Abb. in c. Si verò, de sentent. excom. post Innoc. ibi. Post delictum autem cōmissum, vult idē Abb. quod si est timor fugę, possit clericus per laicum capi. [c] And. c Sicul. & Aretin. ibi, col. 3. tenent contra Abb. quos refert ibi Decius colum. 3. & 4. quorum opinionem veriorem asserit in puncto iuris, licet ipse respondeat ad fundamenta adducta per ipsos contra Abb. Vide bonam decisionem Parlamenti Delphinalis, num. 73. incip. Iudex secularis, vbi deciditur, quòd iudex secularis potest capere, vel capi facere clericum in flagranti crimine repertum [d] & incarcerare absque metu excommunicationis, si ibi non est iudex Ecclesiasticus qui eum capit, vel capi faciat, dūmodo remittat eum statim. [e] Si tamen clericus † est coniugatus, quamuis cum vnica, & virgine, & non est in habitu, & tonsura clericali, potest capi per iudicem secularem, etiam in presentia Ecclesiastici, nec tenetur remittere, nisi cognito, an debeat gaudere priuilegio, vel non, vt ibi. Nota etiam in proposito, † quod Episcopus potest concedere licentiam generalem potestati seculari, capiendi clericum inuentum in ipso crimine, nō vt capiat diffamatum de crimine, & non deprehensum in eo, secundum Aretin. vbi supra, in col. 3. versic. Nunc queritur, post Anchar. in Reg. Ea quę, in 21. quęst. de reg. iur. in 6. licet aliud senserit Anton.

d

e
4

5

ADDITIO.

Posse capi. Adde quod ad hanc capturam faciendam necessaria non A est brachij secularis imploratio, liberum equidem, & permissum est *Episcopi* Episcopis, aliisque Ecclesiasticis iudicibus, qui ad hoc iurisdictionem ha- *& alij su*bent, clericos propria authoritate capere, etiamsi in eo loco temporalem *periores,* iurisdictionem non habuerint, nisi quando eorum potestas non suffice- *vel inferiores,* ret,

Clerices iurisdictionem criminalē habēt, propria authoritate clericos capere possunt contra impiū quendam modernum Parisiensem.

ret, ad capiendum clericum contumacem, & rebellem, textus egregius in c.cum Episcopus.de offici.ordin.lib.6.& opinionem istam communem esse fatetur D.Episcopus Couarru.in practic.quęst.c.10.num.2.vers.Quarto non est.Quod in his Hispaniarum Regnis est receptissimum.

At impius ille Modernus Parisiensis, qui nullū lapidem non mouet, vt Ecclesiasticę iurisdictioni,& potestati, omni sumpta occasione, temere aduersetur, in Consuetudin.Parisi.tit.1.§.41.n.66.scribit minimè licere Episcopis, alijsvè Prętatis clericum etiam in Ecclesia delinquentem, propria authoritate capere, sed capturam istam secularis iudicis potestate faciendam esse, text. illum in d.c.cum Episcopus, nullam habere authoritatem inquit, nisi in locis, in quibus Summus Pręsul temporalem habet iurisdictionem.Idem sequitur Iacobus de Bellouis.in repet.c.Romana,§.contrahentes, num.92.de foro compet.lib.6. sed opinio hęc non solùm impia sed falsissima est, & ideo merito ab ea recedit Dominus Episcop.Couar., riuuias,d.cap.10.n.1.

* Licet quidem clericus pro crimine capi possit, non verò pro causa ciuili, & debito pecuniario tenent Doctores post gloss.ibi,in c.dilecti.de appellat.Innoc.in c.vt famę,de sentent.excommun.Ioan.Andr.per text.ibi in c.si clericos, de sent.excommun.quam esse communiter receptam fatetur Rod Suarez,in l.2.tit.*de los gouiernos*. quęst.5. Baeza in tract.de inope debitore, c.17.num.1.cum quidem milites temporales hoc priuilegium obtineant, iustissimum est,cœlestes milites eo frui,gloss.in l.miles,ff.de re iudic.vbi Bart.& Ias.num.11.Aug.Imo: Alex. & Ripa, num.7. hanc opinionem communem esse profitentur Couarr.lib.2.variar.resolut.c.1.n.2. Staphyl.de litt. gratię,fol.154.Gigas in tract.de pens.quęstio.35.Gom.in compend.vtriusque signat.col.fi.Castill.in l.66.Tauri,in verbo,*desarraygar*, qui omnes adducunt text.in c.Odoardus,de solution.sed quod miserè deplorandum est,nonnulli iudices Ecclesiastici, sui muneris, & instituti immemores, aliquando non obseruant.Nec me in contrariam sententiam mouet sacrosancti Concilij Trident.decisio, sess.25.c.3.de reformat. nam quamuis ibi definitum sit posse iudices Ecclesiasticos contra clericos, & laicos in ciuilibus controuersijs, in qualibet parte litis ad personarū capturam procedere, id quidem obseruandum, quando propter contumaciam vel aliam legitimam causam, ad iuris communis obseruationem fieri expediat, non verò ad eius violationem: nec credendum est sub illo verborum inuolucro,tantum clericorum priuilegium, cum ipsorum,imò sacri ordinis iniuria derogari,ita optimè declarat Licen.Humeda, in Scholijs ad Gregor. Lopez in l.23.tit.6.par.1.gl.5.contra Azebedo in l.5.tit.1. lib.2.noui ordi.minime tamen hæc sententia procederet, quando subsit, quòd clericus vult fugere, vt not.Couarr.lib.2.var.resolut.c.1.l.9.Baptist.

Cō. Tri. sess.25.c. 3.de reformatione interpretatur.

Seuerus

Seuerus in tract.de debitore suf.q.6. quintę quest. princ. Nec haberet locum quando non esset suspectus de fuga, sed tantum bona occultaret, vt resoluit Baeca. d.c.17.num.12. Deficit communis sententia, quando obligatio descenderet à criminali causa, licet quando ob malam administrationem clericus debitor mansit, & creditori nolit satisfacere, tunc incarcerari potest, ex Abbatis sententia in d.c.Odoardus, quem sequitur Greg.in d.l.23. Postremo decidit in clerico in minoribus ordinibus constituto Couarr.d.lib.2.variar.resol.c.1.n.9.nisi is beneficium Ecclesiasticum habeat, quia tunc gauderet priuilegio d.c.Odoardus.]

* Ex quibus grauiter reprehendenda est Parisiensis Curia, quę contra sacram clericorum immunitatem, facit clericum pro debito ciuili capi, vt notat Chas.in consuet.Burg.rub.5.§.2.versic.additio.]

Illud etiam inter Dd.controuersum est, vtrum Ecclesiastici iudices, in criminibus mixti fori possint propria authoritate laicos capere, & in proprium carcerem mittere, quod eleganter disputat, & resoluit D. Couar.d. c.'o.Ferd.Mencha.lib.3.de testa.§.22.n.17. tradidi ipse in annot. meis ad istum Dom. Episcopum in Reg. & Fallent.Reg.397.Iul.Clar.lib.5.recep. Sent.§.fin.q.37. vers.vnum tamen volo: quo loco fatetur cōmunem esse sententiam, Episcopos ceterosque iudices Ecclesiasticos, non habere huiusmodi potestatem, & dicit ita seruari in Mediolanensi dominio, & communis hęc sententia Regijs legibus in his Hispaniarum Regnis fulcita est, vt dictis annotationibus probaui, vide tamen quę scribo infra c.149. dictis verò annotationibus defendi, posse Ecclesiasticos iudices in dictis criminibus contra laicos vti personali citatione, vt condignis pęnis puniantur, & forensis praxis hęc iam recepit. *Iud. x Ecclesi. vtrũ in criminibus mixti fori possint laicos propria authoritate capere & in carcerẽ mittere.*

Non est dubium. Adde Innocent.in c.Si verò, de sentent.excomm.qui in ea est sentẽtia, quòd si laicus videt clericum in alterius iniuriam pręparatum, & non adest Prelatus suus, si clericum ipsum aliàs compescere nō possit, poterit tunc sine excommunicationis metu eum capere, ligare, & in carcerem mittere, vt iudici suo tradat. Quem sequitur Lucas de Penna, in l. generali, C. de Decurion. lib.10. Fran. Auiles in cap. pretor.ca.47.in glos.incip.*Casado*.Iac.Menoc.de arbitr.iudic.qq.lib.2.Cent.2.Casu 180.& opinio ista communis, & verissima est, licet ab ea recedat leuissima argumentatione Andreas Alciat.in c.cum non ab homine, de iudic.num.19. B *Laicus quando clericum capere possit.*

Per laicum capi. Adde Aretin. in c.cum non ab homine, de iudic. qui hanc opinionem communem esse fatetur, licet ipse minime eam approbet, eandem etiam communem esse testantur Bossi. in tract.delictorum, c. de captura, numero 78. Alciat.in c.cum non ab homine, numer.63. de iudic. Iulius Clar.lib.5.recept. sent.§. finali, quęst.28. versic.si verò. Iacob. Menoch.de arbitr.iudic.qq.li.2.Cent.2.Casu 180.nu.18. circa quam vide C

Licent.

ctatu in verbo, *Remissio*, fol.391.quòd quidam Regens, qui remisit clericũ ad Episcopũ, cum catena in collo, priuatus fuit officio, quẽ refert Crau. super Ritu Magnę Curię 235.n.7.& seq. In Mediolanensi Dominio prædictę remissiones absque dedecore, & ignominia ipsorum clericorũ fiunt, vt scribit Iul.Clar.in prac.crim.§.fin.q.36.vers.quæro quomodo. Sic in Hispania eas sæpè fieri sum testis. Sed quoties ea remissio fit à iudice sęculari; clericus ipse remittendus erit cum custodibus, & expensis ipsiusmet clerici, quemadmodũ not. Aufr.in Clem.1.de offic.ord.q.2.n.22.idem in Capel. Tolos.dec.273.Nic.Boer.dec.303.col.pen.D.Episc.Couar.in pract.q.c.33. num.5.Quòd si clericus pauper sit, remittendus erit expensis ipsius Episcopi, secundũ eosdem. Quando verò ea remissio fit à iudice sæculari, cũ causę processu, minimè Ecclesiasticus iudex ei stare tenetur, est equidem de hoc communis opinio, vt testatur Decius in c.at si clerici, de iud. Gram. consil. crim.42.num.1.Viuius lib.commun.opin.in verbo, iudex laicus. Iul.Clar. in pract.crim.q.36.versi.fin. Sunt equidem acta processus, coram incompetenti iudice facta, quæ nullam fidem faciunt.

AB ECCLESIIS, AD QVAS CONFVGERVNT, extrahi. Cap. CXXVI.

1 Sacerdos an Ecclesiarum sacrorumq; templorum immunitate gaudeat.

QVod hoc† non liceat ecclesiasticis iudicibus, inter alia primum persuadere videtur Ilerdensis Concilij cap. 8. in hæc verba disponens: 1
Nullus clericorum seruum aut discipulum suum ad Ecclesiam confugientem extrahere audeat, vel flagellare præsumat, quòd si fecerit, donec dignè pæniteat à loco cui honorem non dedit segregetur. Patet igitur, quòd si dominus, vel si magister tenetur Ecclesiam reuereri, & pro dominica aut magistrali disciplina non licet illis aliquem de Ecclesia extrahere, multo minus licebit iudici Ecclesiastico ad incarcerandum clericos, & imponendã eis pęnã id efficere. Et hoc credit verius Card.in c.Inter alia, de immunit.eccles. vbi respondet ad aliqua fundamenta, quæ primo in cõtrarium adduxit. Hoc etiam tenet Rom.in cons.227 Spectabilis domine. Idẽ in consil.234. Aduertendũ quia dico, vbi hoc probat ratione triplici. Prima, quia Canones, non distinguunt laicum à clerico. Secunda, quia est maior ratio in clerico quam in laico, ne extrahatur, quia Ecclesia est propria domus clerici, iuxta l.plerique, de in ius voc.ff. Tertia, quia hoc priuilegium est concessum loco ipsius Ecclesiæ, & sic habet locum in quolibet ibi reperto, quod limitat in d.cons.227. nisi clericus cõmisisset delictum ex enumeratis in d.c.Inter alia. Abb.tamen pluribus rationibus, & fundamentis allectus, in d.c.Inter alia, in col.4.putat verissimum, clericos nõ gaudere immunitate Ecclesię, si iudex Ecclesiasticus causa disciplinæ, & non odij, velit eos arcere ab Ecclesia,

4 *Clericus afflictiuo corporis carcere detinendus nō est, nisi talis præcedat informatio, qua secundum excessus qualitatem quæstionibus sit subijciendus.*

5 *Si clericus incarceratur solum ad custodiam, sufficit, quod de crimine præsumptiuè constet.*

6 *Lite pendente apud iudicem ecclesiasticum, clericus initiatus prima tonsura, detineri debet reclusus in carceribus.*

7 *Carcer, non solum ad custodiam, sed ad afflictionem corporis ordinatur, & secundum delicti mensuram, personæq́; qualitatem est dandus.*

8 *Carcer, qui in pœnam criminis imponitur, qualis sit constituendus.*

9 *Pœna carceris quando pro delicti pœna imponitur, absq; plena probatione, nemo in carcere est detinendus.*

CLericorum † carceratio sicut non passim, nec leuiter facienda est, 1 quia eius prȩiudicium est irretractabile, vt not. Bal. in l. 1. C. Si sępius in integr. restit. postulet. & refert Felin. in c. cum super, col. pen. de re iud. Sic nec, dum casus exigit, omittenda: eos namq; plus solet punire, quam custodire carcer, in pluribusq; delictis illa est prȩcipua ac vtilior pęna, quę nulla valet appellatione reparari, quāuis superiores velint delinquētibus fauere; quę insuper iudices illam imponentes non auaritię nota commaculat, sicut pœnę pecuniarię efficere solent. Curare tamen † debent Ec- 2 clesiastici iudices, vt sacerdotum, ac in sacris constitutorum carcer, non immundus seu squalidus sit, nevè eos cum sęcularibus personis simul detineri consentiant. Cùm insuper † carcer sit tormentum, a vt placuit 3 Bald. in l. 1. de custod. reorū, & in l. 1. de his qui ad libert. peruen. non poss. a Etiam compedes fortes, vt dixit Bart. in d. l. 1. de custod. reorū, aduertere debet † iudex Ecclesiasticus, ne clericos captos (in sacris maximè constitutos) afflictiuo corporis carcere detineat, [b] quando non talis prȩcedit infor 4 b matio, talisve qualitas excessus, & personę, vt ad torturam deueniri possit, ac debeat. Triplex prȩterea † genus carceris considerari potest. 5 Aut enim ideò iudex incarcerat, quia solum custodire prȩtendit captum, dum de delicto tractatur, & tunc sufficit, quod constet saltem prȩsumptiuè de eo: & in tali casu prȩcipuè fidelitas custodum, & securitas loci procurari debent, sine eo quòd capto solatia moderata tollantur, ac communicatio amicorum, & aliorum interdicatur: nisi delicti grauitas, & qualitas aliud suadeat. Si verò aliquis primę † tonsurę clericus sęculares iudi- 6 ces timens (vt quotidie contingit) carceri Ecclesiastico se offert, procuraturus inde sęcularium iudicum inhibitionem, ac suorum scelerum impunitatem, aut leuitatem pœnę, tunc caueant Ecclesiastici iudices, ne lenē carcerem, & ad libitum petentis assignent, sed intra palatium Episcopi, & in solitum carcerem illum detrudant. [c] Aliter enim quando Ecclesias pro c

carceribus illis assignant plura inde proueniunt incommoda. Nam quãdiu ibidem commorantur, eas ludis, blasphemijs, & obscœnis actibus polluunt, noctuque inde exeuntes grauiora sæpius scelera illis, à quibus liberari satagunt, perpetrant.

Multotiesque in Ecclesiarum ianuis positi, vel per cæmiteria deãbulantes, sæculares iudices irrident, ac perfricata fronte cõtemnũt, ex quo sæpius irritati illi, eos ab Ecclesijs extrahunt, & in contemptũ ordinis, & censurarum, vinculis grauius subijciunt, ac quandoque pro commissis illos laicorum pœna afficiunt. Vt autem hęc omnia, & alia, quę referri possint incommoda, cessent, debent Ecclesiastici iudices (victis omnibus importunitatibus ac respectibus) tales sic oblatos clericos solito carcere mancipare, ac iuxta delicti qualitatem de quo inculpantur, illis custodiam, & vincula adhibere, quamuis nullus illos accuset, nullaque ab eis sit de delicto informatio recepta. Hoc namque & talium clericorum temperabit facinora (quorum pars magna ob nihil aliud, quam ad impunitatẽ scelerũ tonsuram recipit) & in sæcularibus iudicibus Ecclesiæ obedientiã nutriet. Vt aũt carcerem & custodiam, criminis qualitati commensurare valeant, iudicibus omnibus consulerem, vt statim à iudicibus sæcularibus informationem criminis, quam contra ipsos habent, amicabiliter exigant, quam illi libenter præstare solent, quando zelum iudicis Ecclesiastici intelligunt. Aut si illã denegauerint, ipsi ex officio eã pro viribus requirant, aliter enim si in talium detrusione desides extiterint, præter superiora incõmoda, euenit sæpius, vt postquam eos à iudicum sæcularium manibus inhibitione liberarunt, si ipsos iam sui fori pronũciatos punire voluerint, à leui carcere aufugisse, & tanquam securos ab vtriusque fori iudicibus (quia à primis censura, à reliquis verò fuga liberauit) grauioribus se enor-
7 mitatibus immiscuisse comperient. Aut † carcer non solum ad custodiam ordinatur, sed ad afflictionem corporis, vt quia iudex intendit sola carceris pœna punire delictum, & tunc dari potest asperior, iuxta excessus mẽsuram, personęque qualitatem. Vtilis namque vt præmisimus, in clericis (quos à membrorum mutilatione sacri canones effecerunt immunes) carceris pœna censetur, & qua afflictione præterita purgantur vitia præsentia impediuntur fieri, futura sæpius post liberationem sui memoria
8 vitari solent. Aut insuper † carcer in pœnam criminis per sententiam imponitur, & tunc non modo securus, sed & qui pœnam condignam ingerat applicandus est, dum tamen in hoc debitus seruetur modus, iuxta ea quæ infra describentur in part. Ac in perpetuum carcerem. V-
9 num † insuper aduertant iudices, quòd vbi Constitutione, aut consuetudine pœna carceris est statuta delicto, tunc non est aliquis in carcere de-
d tinendus sine plena probatione delicti, [d] aliàs enim contingere posset,
quòd

quòd sola informatione summaria, iam ordinaria pœna plecteretur, & si iudex tunc posset ad solam capturam procedere, vt satisdatione fugā personæ præueniat.

ADDITIO.

A Sit tormentum. Nota quòd carcerem Ancus Martius Romanorum 4. Rex primum omnium ædificauit, vt testatur Plin. iunior in suo libello de viris illustribus, & Liuius ab vrbē condita. Eutropius autem lib. 1. de gestis Rom. inuentionem carceris ad custodiam, & terrorem Tarquinio Superbo Regi adscribit. Vtcunque sit, inuentum Regium fuit, & hinc est quod ius carceris occupans, in crimen læsæ maiestatis incidit. Est quidem carcer mala mansio, adeò quòd morti equipareretur. Ita dicit Bal. in c. 1. §. denique, quę fuit prima causa benefic. amitt. Et est inuentus ad custodiendum, non verò ad puniendum, l. aut damnum, §. solent, ff. de pœnis, l. incredibile, C. eod. titulo, c. quamuis ad reorum, de pœnis. lib. 6. l. 1. C. de custod. reor. l. 4. tit. 31. par. 7. & egregia l. 11. ibi, licet secus sit de iure Pontificio, secundùm Bart. in d. §. solent, Fel. in c. qualiter, in 2. de accus. & diuersitatis rationem scribit Domin. in d. c. quamuis, & Fulg. consil. 44.

Carcerē quis primus ædificauit.

Quod verò attinet ad qualitatem custodiæ carceratis adhibendæ, à iudicis arbitrio dependet, l. 1. vbi Bart. ff. de custod. reor. Bald. in l. 2. in fi. C. de exhib. reis, Rod. Suar. in tract. de fideiuss. in causa criminali. Idem definiuit Conc. Trid. Sess. 25. c. 6. de reformat. quod iudicibus Ecclesiasticis præcipit, vt in omnibus criminibus, semper ea ratio habeatur, vt iuxta qualitatem delicti, & personarum, delinquentes loco decenti custodiantur. Et ideò si catenis alijsve vinculis clerici ligari debeant, iudicis arbitrio relictum est, vt in specie scribunt Paris de Puteo, in tract. syndic. in verbo, *Carcer*, versic. aū si plures, Petrus Foller. in pract. crim. in verbo, *vel carcerentur*, num. 8. Tiraquel. in tract. de pœnis legum, caus. 31. nu. 11. & ante eos Bald. in l. 2. in fine. C. de exhib. reis. Perpendet itaque iudex personæ conditionem, & criminis qualitatem, & alias circumstantias, & inde percipiet, quid circa hoc fieri magis expediat. Poterit etiam Ecclesiasticus iudex, reos de graui crimine delatos prohibere, ne cum aliquo loquantur, & ita practicari per iudices peritos & expertos, attestatur Anton. Gom. c. 9. delict. nu. 6. in fine. Sequitur Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. q. 46. in princ.

Carceris qualitas iudicis arbitrio relinquitur.

Cum verò reus leuiter deliquit, leuiter custodiendus est, & ideo perpensis dictis qualitatibus, possunt iudices iubere, nulla fideiussione accepta, vt domum suam, vel aliam, vel ciuitatem, cum suburbijs pro carcere habeant, vt docet Iul. Clar. d. q. 46. versic. in dubio. Quod in sacris tribunalibus Inquisitionis receptum est, Simanch. in Cathol. instit. tit. 16. num. 5. Franc. Peg. in annot. ad Direct. Inquis. lib. 3. Scholio 139.

Reus qui leuiter deliquit leuiter custodiendus est.

Post capturam autem relaxandus erit clericus à carceribus sub fide-

Clericus sub fideiussorib relaxari dēt, quādo corporali pœna plectēdus non est, alias iudex actione iniuriarū teneretur. iussoribus, quando pro crimine de quo delatus est, pœna solum pecuniaria indicta est. Hippol. in Rubr. de fideiussor. nu. 247. Idem in pract. crim. §. astringam, nu. 2. 3. asseuerans opinionem istam communem esse. Cęp. 25. Bossius in tract. causarum crimin. tit. de carcerato fideiussor. committ. num. 1. & latissimè tradit Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. quæst. lib. 2. Centur. 4. casu 303. qui commun. esse profitetur. Quod adeò verum est, quod si iudex nolit recipere fideiussores, sed clericum in carcere detinere, committit contra eum crimen iniuriæ, & tenebitur in syndicatu actione iniuriarum. Ant. Gom. 3. tomo, var. resol. c. 9. nu. 8. arg. text. in l. si verò pro condemnato, §. 1. ff. qui satisdare cogantur.

Clericus qui paupertate oppressus nō inuenit fideiussor. ē prastita cautione iuratoria dēt relaxari. Quod si clericus carceribus detentus propter paupertatem, fideiussorē non inueniat, præstita cautione iuratoria, relaxandus est, Quam opinionem communem esse tradit Hippol. in d. repet. Rubr. de fideiussoribus, nume. 166. & seq. Iul. Clar. d. q. 46. vers. quod agendum, in fine.

Iudices tā ecclesiastici, q̃ seculares in festis Pascatis captos relaxare solent. Solent etiam iudices tàm Ecclesiastici, quàm Sęculares in festis Paschatis maximè, & Natiuitatis Domini reos relaxare, l. 3. C. de Episc. audiē. vbi delicta excipiuntur, quorum rei non debent relaxari; & quamuis Barto. asseueret in contrarium esse consuetudinem, prout illum refert Marcus decis. 409. num. 1. & pract. Conrad. fol. 276. nu. 14. Sed apud nos in viridi est obseruantia, prout apud Mediolanenses refert Boss. in pract. crim. tit. de incarcerat. fideiussor. committ. num. 27.

Item si pendente processu appareat reum non esse culpabilem eius delicti, de quo imputatur, quod multoties contingere solet, relaxari poterit, l. 1. ff. de custod. & exhibit. reor. ibi, *vel pro innocentia personæ*; tradit Clarus, vbi supra, qui multos refert.

Si autem clericus pęna corporali plectendus est, nō debet sub fideiussoribus relaxari, Bald. in l. 2. col. 1. C. de exhib. reis. Hippol. conf. 16. nu. 28. & in pract. §. attingam, nu. 1. Capic. dec. 30. nu. 7. Rol. à Valle, consil. 38. n. 2. li. 1. Couar. lib. 2. var. resol. c. 8. nu. 8. & cōmun. esse testantur insignis Suarez. in tract. de fideiussore in causa criminali, n. 14. & Menoch. in d. Casu 303. nu. 15. & est text. egregius in c. si clericos, de sent. excom. lib. 6.

Clericus qui corporali pœna plectēdus est, nō dēt sub fideiussoribus relaxari.

B *Carcere detineat.* Adde Card. in Clem. 1. de pęnit. & remis. q. 7. vbi scribit Prelatos homicidas esse, & irregularitatem contrahere, si clericos tetro carcere claudant. Sequitur Petr. Foll. in pract. crim. in verbo, *vel incarceretur.* n. 2. Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. quęst. lib. 2. Cent. 4. Casu 305.

C *Detrudant.* Adde, quòd hoc iam decretum est in maximam Reipublicæ vtilitatem ab inuictissimo Carolo V. Cæsare Maximo, & Primo huius nominis Hispaniarum Rege, Burgis, anno Domini 1523. & rursus Pintię, ab eius supremo Consilio anno 1545. Alioqui si clericus non detineatur reclusus in carceribus, poterit a iudice sęculari in carcerem mitti. Idque

Clericus minorū ordinū, lite pen-

non

non tantum fieri debet, lite pendente super clericatu, sed etiam pendente lite super ipsius delicti punitione. Quamuis multi Ecclesiastici iudices conentur intelligere Regia decreta, lite pendente, circa clericatum, ea tamen finita, liberum sit illis, clericos iam effectos immunes à iurisdictione seculari, è carcere dimittere, & hoc verius esse censeo, contra insignem D. Couar. & alios, vt multis probaui sup. c. 62. num. 20.

dente eis ea clericatu, in carcerib. publicis debet detineri.

Sine plena probatione delicti. Adde Auend. hanc opinionem sequentē, in c. Prætor, 2. parte. c. 5. n. 26. & opinio hęc verissima est, & in forēsibus actionibus recepta. Vnde sępissime cōsului, & obtinui, quòd in his casibus, in quibus, Regijs nostris cōstitutionibus, pęna carceris pro blasphemię crimine imponenda sit, licet reus, contra quem est solū vnius testis testimonio, incarcerari possit, si tamen negat crimē cōmisisse, statim sub fideiussoribus relaxādus est, donec integra probatio accusati criminis recepta sit, aliter equidem vnico teste, ordinariam pœnam pateretur, quod maximā induceret iniquitatem, quod Auendan. dicto loco verum putat.

D *In blasphemiæ crimine licet reus vnico teste capi possit, postea tamen sub fideiussoribus est relaxandus.*

Non tamen omittam (candide lector) circa huius capitis argumentum, quòd si clerici post incarceratione, carceres effregerint, & ab ipsis violēter recesserint, postea capti grauissimis pœnis sunt plectendi. quod Abb. scribit, in c. à nobis, in fine, de Apostat. dicens hoc casu procedi posse ad depositionem, & data incorrigibilitate, ad traditionem Curię sęculari.

Clericus qui carcerib. effractis fugit, grauissime puniendus est.

Illud equidem vidi dubitari, quod in forensibus actionibus est frequentissimum, si clericus pro debito aliquo fuerit incarceratus, pręstita cautione de non recedendo, aliàs fugiendo fideiussor remaneret obligatus ad debitum soluendum, tandem fugit, & postea captus, & in carcerem missus, vtrum fideiussor teneatur ad debitum soluendum, & eum teneri scribit Salic. in l. in bonę fidei, C. de reb. credit. Sequitur Petr. Foll. in practic. Canon, 2. p. c. 12. n. 9. quod in laicis est censendum, & est notabile. f.

TORTVRA. Cap. CXXVIII.

1 *Clericus potest torqueri,*
2 *Confessio extraiudicialis sufficit ad hoc, vt laicus quæstionibus subijciatur, secus si fuerit clericus.*
3 *Zabarellæ opinio quædam exploditur.*
4 *Clericus torturæ exponendus, an debeat prius degradari.*
5 *Tortura, adhuc in secunda instantia peti potest.*
6 *Clericorum tortura non debet esse ita sæua, sicut laicorum.*
7 *Clericus per laicum etiam sui prælati iussu, torqueri non potest.*
8 *Confessio clerici facta coram laico, an sit sufficiens ad torturam.*
9 *Clericus vacillans in testimonio, an possit torqueri:*
10 *Index excedens modum in tortura clerici, ad quid teneatur.*

PRemissis prius quę debeant torturam pręcedere, & quę sint eius species, & pręmissis alijs, quę in eius materia à Doctoribus varijs locis scribuntur, quia illa examinare ad pręsens nec vacat, nec expedit, transcribere verò pręter id quod pudet & piget, inutile iudico, solum enim in hoc Opusculo, quę in clericis specialia sunt, & earum personas concernunt, re
1 ferre decreui. Inprimis notandum est, † quòd clerici etiam Presbyteri si sunt suspecti, possunt ex causa torqueri; ita firmat Panormit. esse cōmunē opinionem Doctorum, in Reg. Cum in cōtemplatione. de reg. iur. ex cuius verbis videtur colligi, quòd ad hoc quòd clerici torqueri possint, duo debent concurrere. Primū, quòd sint suspecti, & sic, quod sint indicia benè probata, ex quibus reddātur suspecti. Alterū, quod subsit causa, quòd ego intelligerem, quòd sit delictum tale, propter quod meritò deueniatur ad torturā. Et quod clericus torqueri possit propter delictum, etiamsi agatur ciuiliter contra eum, not. Abb. & Philip. Francus, in c. dilectis, de appellat. per text. in c. 1. de deposit. In hoc autem summè notandū est, quod voluit Abb. antiquus, in d. ca. 1. videlicet, quòd clericus non debet torque
a ri, nisi sint indicia, & sit infamatus; [a] Cuius sententiam dicit esse communem Card. ibi, vt refert Barb. colum. 4. Quam etiam decisionem Doctores plures sequuntur, & celebrāt, quos ego in meis Regulis & Fallentijs collegi, in Regula incipiente, Confessus de crimine, in 2. Fallent. in 3. sublimitatione; & vltra illos idem sequitur Paris, in tractat. syndicatus, in impress. parua, fol. 287. in c. incip. Mandauit. Quamuis à prędicta communi sentētia voluit nouissimè recedere Alciatus, paucis, & leuibus fundamentis, in capitulo 1. de offic. ordin. super gloss. 1. n. 43. versic. Aduerte tamen. Quod in tantum habet locum, quod Bonus de Curtili in tract. Nobilitatis, fo. 15. colum. 4 in fine, prout supra retuli, dicebat, quod etiamsi contra clericum sint mille indicia, nisi sit infamatus, non potest torqueri. Quod etiam scripsit Thomas Grammaticus, in Voto 11. incip. Tremendi Dei, in n. 15. pro quo allegat Paul. de Eleazar. & Abb. antiquum, in d. c. 1. & Io. Andr. & Panor. in d. Regula Cum in contemplatione, & Anan. in c. 1. de cler. percussor. Qua decisione Abb. antiqui motus Felin. in c. de hoc, de simo. in col. 1.
2 tenet, quod licet aliàs confessio extraiudicialis sit sufficiens ad hoc, vt pos
b sit quis poni ad torturam, [b] vt per gloss. vulgatam in l. Capite quinto ff. ad leg. Iul. de adult. tamē fallit hoc in clerico, quod est notabile in proposito, & possent decipi in hoc plures Ecclesiastici iudices, qui moti ex illa conclusione communi torquerent clericum, qui extra iudicium confessus est crimen. Quam Conclusionem ego latius posui in dicta mea Regula, & dicta 3. sublimitatione, & sequitur etiā eam Decius in cap. at si clerici, de
3 iudic. col. 10. in princ. vers. Quartò limitatur. Ex quibus † etiam (saluo meliori iudicio) crederem non bene consuluisse Zabarellam in consil. 45.

Casus

Casus talis est, in fine, dū dicit, quod si clericus legitimè tortus confiteatur delictū, pro quo torquebatur, non reputat absonum quod interrogaretur de alijs criminibus, de quibus nulla contra eum erant indicia, & sic iudicē Ecclesiasticum ob id non esse reum alicuius pœnę, nam si clericus non potest torqueri, nisi extantibus indicijs, & infamia, quomodo poterit interrogare de delictis, de quibus non est infamatus, nec indicia sunt, licet iam fuerit confessus aliud delictum: pręcipuè quia fundamentum suum est satis fragile, videlicet, quia pręsumitur criminosus etiam in alijs, ex quo vnum est confessus, per Regul. Defleat, de reg. iur. Vnde, iudicē talia facientem, & Deum in cęlis, & superiorem suum in terris offendere credo, & sic ab eo puniri posse propter id: quia si Zabarella intelligit, quod potest interrogari de delictis alterius generis, quam illud pro quo fuit tortus, hoc videtur planè esse impium, vt cogatur quis prodere se ipsum in delictis occultis. Si verò intelligit quod posit impunè interrogare de delictis eiusdem generis, hoc non potest fieri, vt notat Alber. de Gandin. in tract. malefic. in Rubr. de quęst. & tormentis, in colum. 4. versic. Sed quid de quęstione. vbi tenet, quod de iuris subtilitate tortus & confessus aliquod furtum, de quo erant indicia, non potest de alijs furtis interrogari, licet de generali consuetudine Italię seruetur contrarium. Quem refert, & sequitur Franc. de Bruno, in tract. de indicijs & tortura, in fol. 10. col. 4. limitando, quando esset diffamatio generalis contra aliquem, quod esset magnus latro, quia tunc dicit laudabilem esse talem consuetudinem, quod de alijs furtis interrogaretur, aliàs non. Si ergo, nec latro laicus potest interrogari de alijs furtis, quantò magis clericus? Tradunt pręterea † Doctores aliqui Summistę, aliud speciale in tortura clericorum, videlicet, quod clericus torturę exponendus, debet prius degradari. [c] Hoc scripserunt Authores Rosellę, & Syluestrinę, in verbo, Degradatio, qui referunt Alexand. in additionibus ad Bartol. in l. omnes, C. de Decurion. li. 10. & Rosella refert. Roman. in cons. incip. Manifestum est, & allegat tex. in l. Et si excepta, C. de malefic. & mathemat. ibi *Presidio dignitatis exutus*. Sed salua eorū authoritate, hoc nō credo verū: nam pręter id quod Alex. quē ipsi referunt, hoc non scripsit, & quod Rom. cons. non inuenitur, quis sibi persuadere poterit clericum nondum conuictum, sed solum indicijs, & infamia notatum, esse degradandum, antequam constet de veritate delicti? Item text. in d. l. Etsi excepta, non obstat, & verba illius supra relata intelliguntur, id est, non obstante priuilegio dignitatis, & ita intelligit Azo, in Summa illius tituli & Bal. & Sal. in ead. lege, & Bonifacius in tract. maleficiorum, tit. de Malefic. & Math. licet Ang. ibi, quem sequitur Anan. in capitulo 1. de sortilegijs, col. 3. dicat, per illum text. quod si constitutus in dignitate est torquendus, debet exui omnibus insignibus 4 c

illius dignitatis,& sic degradabitur,sicut fit in Sacerdote, quando duci debet ad supplicium. Nec suffragari poterit dictæ opinioni tex. in l. proditores, ff. de re militari, cuius verba sunt: *Proditores, vel transfugæ, plerũq; capite puniuntur, & exauthorati torquentur: nam pro hoste non pro milite habentur.* Arguendo de milite ad clericum;quod argumentum bene procedit, vt per Nicolaum Euerardum in suis Topicis Iuris, in fol. 33. quia illa lex nec in milite hoc disponit: nam verbum, *Torquentur*, ibi positum, nõ debet intelligi de tortura quæ fit ad inuestigandam veritatem,sed quę datur in pœnam. Et quãuis hoc in milite esset expresse dispositum, non deberet applicari ad personas clericorum, quia in hoc non esset recipiendũ argumentum de milite terrestri ad celestem, cum talis similitudo esset odiosa clericis, & in casu notoriè iniusto,& contra iuris principia. Et contrarium senserunt Ang.& Anan. in locis supra relatis, dum equiparant militẽ, & clericũ,non in tortura,sed quod miles debet degradari ad torturam,

5 sicut clericus degradatur ad supplicium. In hoc insuper † proposito referendum duxi,quod tradunt Ioan.de Anan. in consil. 1. in fin.verbis, & ibi sequitur Ludou. Bologuet.in addit. ad eundem, quod si non fuit petitum in prima instantia, quod clericus torqueretur, potest peti postea in causa appellationis tanquam omissum; & respondet ad dictum Angel. in l. Minimè, C. de appellat. quod illud est verum, quando non peteretur fieri. Sed salua tantorum Patrum authoritate, iudicio meo decepti sunt in intellectu doctrinæ Angeli,quia ille solum dicit,quod appellatione pendẽte, non debet appellãs sustinere pęnam corporis, vel cruciatum; quod apertè intelligendum est respectu iudicis à quo, quia ille, siue petatur coram eo,siue non,non potest torquere reum appellantem,quia innouaret, non tamen tollitur,quin iudex appellationis post deuolutam ad ipsum causam possit hoc facere; vnde cum doctrina Angeli nõ aduersaretur illis, superuacaneum fuit,velle illi satisfacere. Sed nec mirandum est: sunt enim

6 lapsus scribentium,quos † expedit benignè à lectoribus sufferri, nõ enim semper vacat singula quæque scribenda rimari. Item aduertere etiã debent iudices Ecclesiastici,quod tortura clericorum non debet esse ita sęua,

d sicut laicorum.[d] Ita dicit communiter teneri Abb.in d.Regula,Cum in cõtemplatione. Vnde secundum eum clerici non debent supponi aculeis, seu fidiculis,sed virgis,seu corrigiatis,pro quo allegat bonum tex.in c.1. in fine, 2. q. 5. Nec mirandum est,quod in ipso processu & tortura clericis suspectis de delicto aliquis fauor impendatur, qui laicis non conceditur, cum etiam postquam sunt conuicti de crimine, tam dispari pęna plectantur,& sic mortis pęnam euadãt, præsertim cum in iure videamus milites sęculi à tortura immunes effectos,quod etiam de Doctorib.& Nobilibus in legibus Regni nostri disponitur. Quid mirum igitur,si cum militiæ

cingu-

cingulum, Doctoratus gradus, parentum Nobilitas, tot homines à tortura penitus liberet, clericalis Ordo promereatur, vt clericorum torturam indicia, ac infamia præcedant? Nota tamen, † quod clericus non potest torqueri per laicum [e] etiam iussu Prælati sui: ita tenent Ant. & Anch. in c. vt famę de sent. excom. vt refert Abb. ibi, in fi. & sequitur Dec. in c. dilectis, de appel. in princ. licet contrarium & malè, & secundum Abb. vbi supra, habeat communis obseruantia. Hoc etiam concludit idem Abb. in c. vniuersitatis, in 3. not. eod. tit. vbi dicit hoc de iure fieri non posse, & hoc ideo fit, quia hodie clerici torquentur vt laici, & talis modus torquendi non posset fieri per clericos, quia fere nemo in huiusmodi obtemperaret; nec sunt edocti in arte ista torquendi, sicut laici. Et vide Barb. in c. decernimus, de iudic. col. antepen. vbi refert Bald. tenentem ibi, quod Episcopus potest committere laico, vt clericum torquere possit. Ipse tamen Barb. miratur Bal. ista sic intellexisse, & allegat Ant. vbi supra, tenentem contrarium. Vide tamen Fel. in in d. c. vniuersitatis, de sent. excō. vbi dicit, quod ista est conclusio vera, & verissima, quod laici torquentes clericum præcepto Episcopi, vel Vicarij, non excusantur; imò facientes clericos per laicos torqueri, sunt excōicati; & dicit ita tenere Archid. & Ioan. de Fanruc. in c. presbyteri, el 1. 5. q. 6. & addit vlterius, quod si clerici nesciunt torquere, quod tunc poterit vocari officialis laicus, qui ligabit clericum torquendum, & postea à clericis possunt torqueri. Quod non videtur satisfacere: quia peritia torturę magis consistit in actibus ipsis torquendi, quam ligandi. An autem † clericus possit ad torturam poni ex confessione delicti facta per eum coram iudice laico, Barbat. in c. at si clerici, de Iudic. col. 14. versic. Capio nunc, motus septem fundamentis concludit, quicquid alij dixerint, quod nullo modo potest torqueri, licet Card. in c. Per inquisitionem, de electione, tenuerit, quod sic. Benè tamen fatetur Barbat. quod si clericus confiteatur crimen coram iudice ecclesiastico, aliàs non suo, quod tunc compellitur, vel excusare illam confessionem, vel perseuerare in ea per tormēta, & quod isto modo potest saluari opinio contraria; & vide eundem Barbat. prius in dicto capitulo, at si clerici, in col. 4. dicentem, quod per illum text. confunditur doctrina Bal. in l. vnica, de confes. pen. col. dum scripsit, quod ex confessione facta per clericum coram laico, non est torquendus clericus per Episcopum, dummodo illam confessionem reuocet vt erroneam: nam cum text. ibi dicat, quod talis confessio non tenet, non est reuocanda: quia quod nullum est, reuocari non debet; Et ibi asserit in hoc somniasse tantum Doctorem. 7 8

An aūt † clericus vacillans in testimonio, possit torqueri? Bal. in sua Margarita, in verbo, Clericus, tenet quod sic [f] & refert Inn. c. conquestus, de re iudic. hoc tenentem. Sed clarè patet, ꝙ allegat corruptè Innoc. quia non 9

est

est talis tex.in illo titulo. Ideo ob solã Bal.authorit.hoc non crederem practicandũ, cum, vt supra scripsimus, clerici non sint torquẽdi ad eruendam veritatẽ delicti, ẽt extantibus indicijs, nisi adsit infamia, quanto magis nõ poterit torqueri propter solam vacillationem in ferendo testimonium, cum sufficiat, quod si de falsitate testimonij fuerit conuictus, poterit ob id puniri. Si verò solum vacillauerit, tunc poterit de vacillatione puniri iudicis arbitrio; ad cuius etiam officium spectabit quanta sit illi fides adhibenda discernere. Neque suffragatur opinioni Baldi l. presbyteri, la 1. C. de Episc. & cleric. dum probat, quod presbyteri, licet vacillent in testimonio, non sunt torquendi. Alij verò clerici inferiores sic, secundum glos. & summarium Salic. ibi: Nã illa lex non potuit hoc disponere circa personas clericorum, quod fatetur glos. in capitulo, quia iusta, §. presbyteri, lo secondo 5. q. 6. vbi ad litteram est inserta illa lex per Gratianum, & ideò dicit, quod illa lex instruit iudicem ecclesiasticum quid facere debeat. Sed ego credo etiam salua glos. authoritate, quod hodie iudex ecclesiasticus firma manente communi opinione, de qua supra, & cum contrarium non reperiatur de iure Canon. non poterit sequendo instructionẽ illius legis, clericos inferiores propter vacillationem torquere; & licet d. l. presbyteri, fuerit per Gratianum admixta Canonibus, nihil sibi per hoc authoritatis accessit. Nec curare debent iudices ecclesiastici, quod notat Alber. in d. l. presbyteri, dum putat ipse, quod clericus, etiamsi vacillet, & dicat se interfuisse facto coram iudice sæculari, torqueri non potest per eum, sed per suũ iudicem ecclesiasticum: quia fundamenta, quæ allegat, non probãt, neq; sufficiunt; & sua opinio adhuc habet intolerabilius inconueniens, dum firmat, quod propter vacillationem factam coram sęculari, possit clericus torqueri per ecclesiasticum iudicem. In torquendis præterea reis, si in ciuilibus magistratibus crudelitas abesse debet, quanto magis ab ecclesiasticis iudicibus fugienda est, præcipuè quia sæpius tortura cogit innocentes ipsos dolore cruciatus fateri delicta, quæ non perpetrarunt, quia ut dicit Ambrosius in epistolis: *Nimia seueritas extorquet plerumque crudelitate mendacium*; prout etiam apertissimè legitur in admirabili illo miraculo per Hieronymum descripto ad Innocentium, de muliere sępius icta.

10 Aduertant etiam † ecclesiastici Iudices, quod sic delinquentes torquere præcipiant, vt veritatem inuestigare satagant, sine vitæ discrimine, aut membrorum periculo, taliter, vt ipse torquendus saluus sit innocentia, vel supplicio, vt sunt verba text. in l. quęstionis modum, ff. de quæst. Si verò cõtigerit, ꝙ tortus maneat debilitatus in mẽbro aliquo, adeò, vt quasi inutile reddatur, non per hoc existimet iudex se irregularitatẽ incurrisse, vt not. Abb. post Gasp. in cap. 1. num. 9. qui cler. vel vouen. Credere tamen in hoc dicendum, quod si hoc damnũ passus est tortus propter excessum torturę com-

commissum à Iudice, poterit propter hoc à superiori puniri, & damnari, vt clerico debilitato resarciat incommodum. Ad quod moueor ex not. per Hipp. in d.l. quæstionis modum, colum. penult. num. 72. cum seq. vbi tenet, quod excedens modum consuetum, & qui debet adhiberi, secundum qualitatem personę torte, tenetur in Syndicatu, vbi etiam distinguit inter excessum factum in tortura, dolo, culpa, vel casu, quem videre potens post Salic. in l. Grachus, C. de adult. & Anan. in c. 1. colum. 4. & 5. de cleric. percuss. quos ipse cum alijs refert.

ADDITIO.

Clericus nisi sit infamatus, torqueri nō debet.

Sit infamatus. Adde Alex. ad Bart. in l. 1. ff. de pęnis, eundem in eiusdē additionibus, in l. milites, C. de q. Anton. de Butrio, in c. grauis, nu. 14. de depos. Felin. in c. vniuersitatis, nu. 2. de sent. excomm. & in c. veniens, in 1. nu. 4. de testib. & in c. cum oporteat, nu. 7. de accusat. Ang. Aret. in tract. malef. in verbo, *Fama publica.* Andr. Barbat. in c. si constiterit, col. 3. de accusat. Hippol. in pract. crim. §. nunc videndum, nu. 51. & in §. ex prædicta, nu. 40. & in l. edictū, nu. 9. & in l. quæstionis habendę nu. 76. ff. de quęst. & in repet. Rubr. ff. de fideiuss. num. 126. & in Sing. 55. Ias. in l. magistratibus, nu. 7. ff. de iurisdict. omn. iud. Dec. in c. At si clerici, nu. 126. de iudic. Steph. Aufrer. in tract. de potestat. secular. super Eccles. pers. Reg. 3. nu. 17. Ioan. Const. in gloss. ad Constit. Reg. Galliæ, artic. 163. fol. 294. col. 1. Boer. decis. 163. Cassan. in Consuet. Burg. Rubr. 1. §. 5. nu. 6. & hanc opinionem communem esse testantur Ioan. Imol. in c. 1. col. 2. de deposito, Iacob. Septim. in Catholicis Instit. tit. 65. nu. 47. & noster Gregorius in l. 2. tit. 30. par. 7. in verbo, *Cauallero,* Padilla, in l. quamuis, num. 9. C. de iuris & facti ignorant. Boss. in tract. delictor. tit. de indicijs, num. 15. Didac. Perez, in l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordin. Hieron. Gygas in tract. de crim. Lęsę. Maiestat. Rubr. Quomodo, & per quos crimen. q. 28. nu. 3. pag. 266. Iul. Clar. lib. 5. Recept. Sent. §. fin. q. 64. vers. Sed an clericus. & nouissimè Ioan. Gratian. Regul. & Fallē. Reg. 226. nu. 91. Et stante ista opinione; non sufficeret, vt clericus posset torqueri, vnus testis, qui de delicto deponeret, nisi adesset diffamatio.

Author à communi sententia recedit.

Et licet opinio hęc communis sit, & plena ęquitate: contrariam tamen tenet Abb. Panorm. quem sequitur malè sibi constans Felin. in c. olim, col. 3. versic. tertius casus. de rescript. Alciat. in c. 1. nu. 43. de offic. ordin. Iacob. Septim. d. tit. 65. num. 48. Quę quidem opinio in puncto iuris verior est. Tum, quia opinio communis, nullo iure nec ratione fulcitur. Tum, quia nullibi legimus, quod clerici circa hoc aliquo sint priuilegio muniti; igitur iuris regulis, & receptissimis nostrorum traditionibus standum est, quibus decretum stat, quod semiplena probatio sufficiens est, vt quis quęstionibus, & tormentis subijciatur. Tum, quia si infamia ad clericum torquendum necessaria est, hęc sanè sufficienter oritur ex semiplena probatione,

ex

ex alijsque indicijs, quę eum suspectum & infamatum reddunt. Præsertim, quia ista indicia efficiunt notorium iudici, cap. cum olim, vbi Abb. de verbor. signif. quod notorium succedit loco diffamationis. Tum, quia regulariter plus operantur indicia, quam diffamatio, l. 1. §. 2. & 5. & l. fin. ff. de qq. & ea ratione diffamatio simpliciter nō operatur indicium ad torturam, vt traditur à nostris, in c. veniens, de testib. & alijs multis in locis. Tū, quia respectu pœnę ordinarię, vt ea imponatur, sufficiat quod crimen legitimè probetur, nec necessarium est, quod clericus suspectus, vel infamatus sit pari ratione, néc circa torturam imponendam hoc desideratur, nullum equidem discrimen in hoc constitui potest, & ideo cōmunis opinio in practica non seruatur, prout nec in Ciuitate Mediolanensi seruari scribit Bossius in pract. crim. tit. de indicijs, num. 103. Non tamen inficior, iure defendi posse, quod scribit Abb. in c. licet, 1. not. de testib. clariora esse debere indicia contra clericum ad torturam imponendam, quam contra laicum, sequitur Simon de Pretis, consil. 36. num. 4. volum 1.

B *Poni ad torturam.* Adde Bart. in l. vlt. col. 2. ff. de qq. & in l. quoniā, ff. de his qui not. infam. vbi Bald. 1. lect. col. pen. Bar. Ang. Paul. & Fulg. in l. ictus fustium, eod. tit. Bald. in l. vnica, nu. 20. C. de cōfess. & in l. milites, C. de qq. Abb. in c. at si clerici, de iud. nu. 16. vbi Felin. nu. 6. Dec. num. 9. Abb. in c. quam sit graue, de excess. prelat. & in c. si quis de gradu, de purg. canon. & in c. de hoc, de simon. & in c. olim, col. penult. de rescript. Hippol. in l. de minore, num. 50. ff. de qq. Lud. Carer. in pract. crimin. fol. 56. Anto. Gom. de delict. cap. 13. num. 8. Franc. Brun. in tract. de indicijs, 3. quęst. cui communi sententię suffragatur Regia lex 7. tit. 13. parte 3. vbi Gregor. Lup. in verbo, *Como quier.*

C *Degradari.* Vide Ludou. Carrer. in d. pract. fol. 85. num. 30. nouissimę editionis.

D *Sicut laicorum.* Adde Boer. decis. 163. nu. 6. Hippol. Sing. 55. & in l. maritus, col. fin. ff. de qq. Boss. in pract. crim. tit. de tortura testium, nu. 6. Simō de Pretis, consil. 36. num. 7. vol. 1. D. Episcop. Sept. in Instit. Cath. c. 65. nu. 49. qui nullum ex superioribus allegat. Et opinio hæc communis est, & contradictorem non habet, ideo in forensibus exercitationibus seruanda est. Tum, propter excommunicationis periculum, si fortè debitus modus torturę transgrediatur. Tum, propter summam Sacerdotij dignitatem, cui maxima reuerentia debetur, vt latè docet Diuus Chrysostomus, in libris de Sacerdotio.

Tortura clericorū nō debet esse tam saua sicut laicorum.

E *Torqueri per laicum.* Vide Siluestr. in Summa, in verbo, excōmunicatio, 6. §. 11. Hieron. Gig. vbi paulo ante allegaui, q. 26. nu. 6. pag. 267. Lud. Carrer. in pract. crim. fol. 85. num. 25. vbi scribit, laicis licere absq; excommunicationis metu clericos ad torquendum ligare, vt possint per clericos torqueri.

Clericus nō potest per laicū torqueri

torqueri. Hæc tamen authoris & aliorum opinio non procedit in assassino, qui secundum illum à laico torqueri poterit, vbi allegat Capic.decis. 155. Nec etiam procedit, quando clerici non reperiuntur, qui clericos torquere sciant, tunc sanè tortura à ministris laicis infligenda est, nam aliter frustra iudex clericum torquendum esse pronunciasset, si non esset qui exequeretur; & hoc vsu receptum est, vt alios allegans fatetur Iacob. Septim.d.c.7. num.49. *præter⁊ in duob. casibus.*

* Idem fatetur Aufrer.in repet.Clem.1.de offic ordin. Reg.3.Fall.2. dicens totam Galliam obseruare in Curijs Episcopalibus, vt clerici torqueantur, & fustigentur per laicos, & Romana Curia idem obseruat, teste Nauar.consil.42.tit.de sent.excommunic.

Tenet quod sic. Adde Ludou. Carrer.in d.pract.fol.85.nu.31.& hanc opinionem communem esse testatur Bossius in pract. de tortura testium, num.7.& opinionem istam Bald.contra authorem dicit esse communem Canonistarum Foller.in pract.Canon.2.par.8.num.47. F

IVRAMENTO DE PRÆMISSIS INTERROGARI. Cap. CXXIX.

1 *Iuramentum à clerico de crimine à parte accusato, exigi non debet, secus si ex officio iudicis procedatur.*
2 *Purgatio non nisi prius præstita copia infamato, est indicenda.*
3 *Iuramentum à clerico exigendum non est, nisi informationis copia prius præstita.*
4 *Reus non potest sub iuramenti religione, de delicto interrogari, sine semiplena probatione, aut expressis indicijs, aut infamia præcedente.*
5 *Indicia processus reo ante confessionem sunt manifestanda.*
6 *Sola indicia sine infamia, neque ad purgationem indicendam, neque ad iuramentum exigendum sufficiunt.*

ET si ad partium † petitionem à clericis de criminibus accusatis, iuramentũ exigi non possit, nec debeat, ex officio tamen procedenti iudici hoc conceditur à Doctoribus,[a] ea potissimũ ratione: nam cum liceat ecclesiastico iudici, clerico infamato purgationẽ indicere, & tunc de veritate delicti iurare teneatur, sic ei licet illũ sub iuramento interrogare, vt placuit Panorm.in c.cum super, quasi ad finẽ, de confess. In quo ego tamẽ aduertendum crederem, quod cũ ex dicta ratione purgationis id permissum videatur, inferri possunt duę notandę Conclusiones in materia. 1 a

Prima † est, quod cum purgatio non sit indicenda, nisi prius prętita copia infamato de infamia, vt circa illam se defendat, & an à maleuolis, seu inimicis habuerit ortũ, examinetur: sic nec iudex à clerico † poterit iuramentũ exigere statim pòst capturã, antequam ille pręstet copiã inquisi- 2 3

tionis

sitionis contra eum formatę: ex quo videtur, ꝙ practica huius Regni sumpta ex l.4. par.7.tit.29. in qua disponitur † ꝙ reus sub iuramento interrogetur statim post capturam non habebit locū in laicis. [b] Quinimò opinor, quod in laicis captis non liceat id indistinctè fieri, salua iudicis conscientia, nisi iudex habeat contra reum semiplenam probationē de delicto, aut expressa iudicia, aut infamiam: quia ex mente Sancti Thomæ, in 2. 2.q.96. art.2. prędictis casibus solū licet iudici interrogare delinquentē, & delinquens teneatur veritatē dicere. Et vide ibi Caiet. qui declarando doctrinam Sancti Thomę, addit vnū notabile (iudicio meo) videlicet, ꝙ in casu quo pręcedunt indicia, debent manifestari reo, vt sciat se esse in tali articulo constitutū, quod tenetur obedire iudici pręcipienti, & extorquenti veritatem, ac etiam, vt possit se purgare, & contra illa opponere; ex quo videtur, ꝙ sicut ante torturam debet dari copia indiciorum, [c] sic ante interrogationē, vt iudex iustè interroget, & reus teneatur fateri veritatem. Vnde quando aliquod ex prędictis tribus capturam non pręcessit, tunc videtur, ꝙ iudex conscientia recta non poterit vti practica d.l.Partit. cum enim captus qui delictum commisit, nō teneatur se prodere, nisi pręcedat aliquid prędictorum, benè sequitur, ꝙ aliter non benè interroget iudex eum, cum cogat captū reuelare seipsum, in casu vbi non tenetur, & peccaret seipsum diffamando, sicut aliū quemcunque. Et preter id quod est iustum rationiq; consonum, hoc est, iuxta mentem illius legis Regni, si bene consideretur, hoc enim vt fiat, dicta lex pręcipit in hominibus malę famę, [d] à quibus statim post capturā vult iuramentum exigi. Errant ergo apertissimè temerarij, quidam iudices, (& qui crocodili more humano sanguine delectantur) qui statim post capturā, nullo facto personarum discrimine, à captis omnibus de veritate delicti iuramentū exigunt, cum sępius leuia quędam indicia causam pręstiterint capturę. Satis est enim Christiano Iudici, si more Christiano iustitiam exerceat.

Secunda Conclusio, quod sicut sola indicia sine infamia non sufficiunt ad indicendam clericis purgationem, eodem modo nec sufficit ad hoc, A vt iudex possit ab eis iuramentum exigere super delicto.

ADDITIO.

Traditur egregius modus à iudicibus obseruandus in interrogādi reos i casib. criminalib.

HOc conceditur à Doctoribus. Nota, quod in his quæ ad praxim, & interrogandi reos modum pertinent, nihil iure definitum est, sed prudentię iudicis relinquitur: Ideoque nulla certa regula in hoc cōstitui possit, nihilominus aliquā consideratione digna erunt animaduertenda. Et in primis, monendi sunt iudices, vt reos captos, dum de criminibus interrogant, humanè, & benignè tractent, quod sępenumero ad veritatē patefaciendam mirè conducit, ne illos seuero vultu, & proteruis oculis perterrefaciant, neue iniuriosis verbis, aut contumelijs in eos irrumpant.

Est

Est equidem hoc à Christiana religione alienum, meminerint ipsos homines esse, & similia crimina, vel fortè maiora committere posse, nisi Dei Omnipotentis gratia & auxilio protegeremur. Nec aliquando erit indecorũ, si qualitas causę permittit, vt reus, pręsertim clericus, vel is, qui in dignitate sit constitutus, in humiliori sede, quam iudex, sedeat, vt magis quietus sit eius animus, ad confitendum; de quo in causis fidei est egregia constitutio decreta Mantuę Carpentanorum, Anno 1561.c.13.14.& 15.

Benignè etiam admonendi sunt, & subinde exhortandi, vt simpliciter, planè, ac verè fateantur, & quod longè caueant, ne contra ipsos, vel alios, falsum testimonium proferant.

Deinde caueant, ne in interrogationibus faciendis molesti sint, ea interrogantes quæ inutilia sunt, sed ea dumtaxat quæ ad rem faciunt; & si reus confiteri cœperit, minimè illum interrumpant, sed libenter, & attentè audiant, nisi inutilia confiteatur.

Rursus, multa simul interroganda non sunt, ne reus cum sycophanta Plautino dicere possit: *Multa simul rogitas, nescio quid expediam potissimum, sin vnum, quicquid sigillatim, & placidè percontabere, & meum nomen, & mea facta, & itinera ego faxo scias*. Hæc Plautus in Trinummo.

Rei verò ante omnia interrogandi erunt, qui sint, de ætate, de origine, & quibus parentibus orti, de patria & de alijs circumstantijs debet fieri diligens interrogatio, quia, vt optimè Oratores admonent, suspicionũ argumenta non leuia sumuntur, ex genere, natione, patria, educatione, disciplina, bonitate, prauitate, preteriti temporis societate, amicitia moribus, verbis, & alijs huiusmodi, vt docet Cicero lib.2. Rhetor. ad Herennium, Quinctil. lib.5.c.10. Orator. institut. tradit ex nostris Gand. in tract. crimin. tit. de prȩsumpt. & egregiè Franc. Casonus in tract. 1. de indic. & prȩsumpt. cap. 1.

Id etiam cauere debent iudices, ne ita reos interrogent, vt magis fugiẽdi modos prȩscribere, quam veritatem indagare videantur, & vt hoc suggestionis periculum euitetur, in genere sunt interrogandi, & deinde paulatim ad speciem descendendum est, nullam singularem delicti circumstantiam exprimendo. Franc. Cason. in tract. de torment. c.15. Cetera verò iudicis integerrimi arbitrio committuntur. Nam aliquando expedit ad minima, & particularia descendere, vt reus conuincatur, & crimen quod perpetrauit, detectum esse intelligat; & istum ordinem præscribere videtur Iurisconsultus in l.1. §. in causa, ff. de quæst. in hęc verba: *Qui quæstionem habiturus est, non debet specialiter interrogare, an Lucius Titius homicidium fecerit, sed generaliter quis id fecerit, alterum enim magis suggerentis quam requirentis videtur*. Hactenus Iurisconsultus.

Quibus sic premissis, animaduertendum est, quod ita iuris interpretes

circa

circa huius capitis argumentum confusè loquuti sunt, vt prolixa eorum lectione non intelligas, quid tenendum, iudicandumq; sit, authorq; noster (quod cũ bona eius venia dicam) super tortuosam incudẽ tortuosius fabricauit. Quicquid alij dixerint, bimembrẽ ipse distinctionẽ constituo. Aut enim iudex præcedente infamia, prehabitisq; indicijs, in causa procedit. Aut de occulto crimine contra iuris præcepta iudicare contendit.

Iudex iuste præcipit reo vt delictum fateatur. Primo quidem casu asseuerandum est, iudicem reum interrogare iure optimo posse, ipsumq; teneri veritatem confiteri debere, nec curandum est, quę pœna imponenda sit spiritualis, vel temporalis, vel quod procedatur ex officio, vel ad partis instantiam, vel ꝙ crimen sit notorium, famosum, vel non, nullum certè discrimen inter hos casus constitui potest, sed solum perpendendũ est, an iudex rectè procedat. Ita intelligenda & interpretanda est Bart. doctrina, in l. inter omnes, §. rectè, in fine, de furt. quam communiter receptam esse fatetur Aug. Aret. ad Angelũ, in tract. malefic. in verbo, *Comparuerunt, & confitentur totum*, nu. 13. Bertrand. consil. 321. nu. 5. in fine, lib. 3. Idem testatur Hippol. in l. quæstionis habẽdę, nu. 27. ff. de quęst. Pract. Conr. fol. 280. in princ. Anton. Gom. 3. tomo, c. 1. nu. 65. Iul. Clar. in pract. crim. §. fi. q. 45. ver. sed quęro; & eam obseruat communis Stylus Italię, vt scribit Bart. in l. 1. nu. 6. C. de iuram. calum. vbi Bald. num. 8. dicit, quòd ita consuetudo obseruat. Marian. in c. qualiter & quando, num. 227. q. 84. in fine, de accusat. Sanct. Thom. & Caietan. 2. 2. quęst. 69. art. 1. Domin. Soto, in tract. de ratione tegendi & detegendi secret. membro, 2. q. 7. Conclus. 1. Martin. Nauar. in c. Inter verba, Conclus. 6. Corol. 65. 1. quęst. Greg. Lopez, qui rem Christianè tractat. in l. 4. tit. 29. par. 7. in verbo, *Iura*. D. Couar. in pract. q. 23. num. 5. Rosel. in Summa, in verbo, accusatus, §. 1. Rod. Suar. in l. 4. tit. *De las iuras*, lib. 2. foro legum. Anton. Gom. 3. tomo, variar. resolut. c. 12. num. 15. Barthol. à Medina, in Sum. lib. 1. c. 14. num. 35. Anton. Cord. lib. 1. quęst. 43. dub. 3.

Quamuis opinionem contrariam videlicet, reum posse negare delictum, si ex confessione timeat pœnam corporalem, siue iudex ex officio procedat, siue ad instantiam partis. Si verò pœna spiritualis esset infligenda, veluti excommunicatio, tenetur reus sub mortali crimine, delictum confiteri; quam opinionẽ amplectitur Abb. in cap. de confess. col. penult. Siluest. in verbo, *Confessio delicti*. Alcocer in Summ. c. 26. §. *El reo*. Soletq; pro hac sententia allegari gloss. in c. 2. de confess. lib. 6. Sed primam opinionem tamquam veriorem amplectitur, quam esse cõem apud Theologos testatur Petrus à Nauarra (quem post hęc scripta legi) in tractat. de testibus lib. 2. c. 4. nu. 158. Quę communis & receptissima sententia, multis iuribus & rationibus fulcitur. Tum, quia publica vtilitas in eo versatur, vt crimina & scelera iustis pœnis puniantur, vt improbi homines iustas

luant

luant pœnas, & alij earum timore, à committendis sceleribus longè repellantur; vt in l. congruit, ff. de offic. Præsid. c. 1. de offi. ord. q fieri nullo modo posset, nisi iudex comperta veritate ex ipsius rei confessione, sententiam ad puniendа scelera proferat. Tum, quia subditus vtroq; foro iusto superioris præcepto obtemperare tenetur, iudex autem casu supra constituto, vt sibi veritas patefiat rei ipsius confessione, legitimè procedit, ei verò non obtemperare inobedientiæ peccatum est, & in re graui contractum, quod mortalem culpam continet. Tum suffragatur text. in l. obseruari, C. quor. appellat. non recip. cuius legis decisio seruari non posset, si reus legitimè interrogatus, eadem lege veritatem dicere non teneretur. Tum conducit text. in l. vlt. ff. de crimine expil. hęred. c. cùm delicti, de accusat. Tũ, quia in causis criminalibus iuratur de calumnia. l. 1. vbi gl. Salic. & Doctores, C. de iuram. calumn. text. in c. 1. vbi gl. Innoc. & Abb. & oẽs Doctores eod. tit. l. 1. tit. 11. par. 3. q iuramentũ inter alia quę continet, illud potissimum est, quòd reus interrogatus veritatẽ patefaciat, l. 2. & Authent. Principalis, C. de iureiurand. propter calumn. dan. & in Auth. vt litigantes iur. collat. 9. Tum, quia apud Hispanos Regia Constitutione id definitum est, l. 4. tit. 29. par. 7. cum dicit: *E estonce el Rey, ò el iuzgador deuele facer iurar, que diga la verdad de aquel echo sobre, que lo recaudaron.* Et ibi eãm notant Greg. & etiã eam perpendit magnus ille apud Hispanos Roder. Suarez in l. 4. tit. *De las iuras*, lib. 2. fo. legũ, nu. 14. Tum, quia tale iuramentũ in causis fidei præstandum esse, præcipit Concilium Bitterrense c. 4. in hęc verba: *Ab illis qui sic citati coram vobis, infra tempus comparuerunt assignatum, recipiatis iuramenta de mera, & plena super facto labis hæreticæ, tam de se, quam de alijs viuis, & mortuis, dicenda quam nouerint veritate.* Idem sanciuit Martinus V. in Bulla, incip. *Inter cunctas*, Concil. Constantiens. Sess. 45. quę cõtinetur in litteris Apostolicis pro Sancto Officio, pag. 4. cuius iuramenti formula talis est: — *Roder. Suarez.*

Iuro per Deum & crucem, & Sacrosancta quatuor Euangelia, manibus proprijs tacta, me dicturum veritatem; quod si fecero, Deus me adiuuet, sin autem contra, Deus me condemnet. Circa quod aliqua summè necessaria, & in practica vtilissima animaduertenda censeo.

Primò, teneri reum in proposita specie, iudici interroganti, sub mortalis criminis pœna, crimen confiteri. Hec sanè communis est & Theologorum, & Canonistarum opinio, vt colliges ex Diuo Thoma, Caietano, Domin. Soto, Nauar. in locis nouissimè allegatis. — *Reum teneri criminem sub poena mortalis con fiteri.*

Secundò, q vsq; adeò reus tenetur veritatẽ confiteri, vt non possit à cõfessario absolui, nisi pponat eã iudici interrogãti patefacere. Nã talis reus in nõ confitẽdo peccat, neq; enĩ peccati pęnitet, imò in eo pseuerat, & ea rõne nec peccati veniam, nec absolutionẽ meretur, c. peccati venia, de reg. — *Reus à sacerdote absolui non*

ftr. nisi animo cō cepit iudici ueritatem patefacere. iur.lib.6. ita scribit Dominic. Soto, d.tract.membr.2.q.7. quod singulare, & quotidianum est, teste Mart.Nauar in Manuali, c.25.num.36.

Reus si semel veritatem negauit, cum ad suppliciū ducitur eā fateri nō tenetur. Tertio est consideratione dignissimum, quòd si reus iustè interrogatus delictum semel negauerit, licet mortaliter peccet, nihilominus iustè damnatus cum ducitur ad supplicium, minimè tenetur ad confitendum illud, nisi notabile aliquod damnū inde probabiliter sequeretur. Cùm eius spirituali saluti sufficiat iusta confessio cum sacramentali absolutione, vt doctissimè scribit Nauar.d.c.25.nu.38. Nec inter secundam,& tertiam illationem aliqua inest repugnantia: nam ob id in secunda, reus mortalem culpam contrahit, nec absolui potest in animæ iudicio,quia confessio ad crimen reuelandum, vel ad alios iuris effectus necessaria est. Non sic in tertia, quia cum crimen legitimis probationibus comprobatum est, ita vt ducatur ad supplicium reus, ideo eius confessio non est necessaria, nisi ex eo alicui graue damnum sequatur; ita benè declarat contra F.Marg.Bart. à Medina, & Cord.D.Segur.in suo Direct.2.parte,c.17.num.36.

Si reus non respō det iudici interroganti; quid ab eo faciendum sit. Quartò, quod si reus à iudice interrogatus, respondere nolit, iustè ei præcipi potest quòd respondeat, aliàs habeatur pro confesso, ita in quadam causa grauissima Illustrissimi Comitis *de Vrenna*, iudicatum fuit in Hispania, vt memoriç protulit Rodericus, in d. l.4. num. 15. Vel condemnari poterit ad torturam, si confiteri nolit; vel si dubiè confiteatur, (puta) non scio, non recordor, Bald.in l.accusationem, num.11.C.de accusation. & opinio ista approbata fuit in Regio Napolitano Prętorio, teste Capic.decis.145. eam sequitur Follerius in pract.fol.308. & in practica sępissimè receptam fuisse scribit Iul.Clar.lib.5. Recept.Sentent. §.finali, quęst.45. vers.sed pone.

Reus statim & sine mora veritatē fateri tenetur. Quintò asseuerandum est, reum accusatum, statim cum à iudice interrogatur, ita astringi ad veritatem confitendam, vt nullo modo possit à iudice petere, vt sibi dilatio aliqua, vel tempus ad deliberandum conferatur, cùm de facto proprio interrogetur. Bald. in l.cum falsum, nu.2. ff.de acquir.hæred. Quam opinionem communē esse fatetur August.ad Ang. in tract.malefic.in verbo: *Comparuerunt dicti inquisiti, & confitentur*, nu. 6. Pract.Conrad.fol.280. num.2. & eam totius orbis consuetudo recepit, vt fatetur Salic.in Auth. Offeratur, num.6.C.de litis contest. vbi Paul.de Castro, num.5. & 11. Amad.de syndic. nu.184. quicquid in contrarium tenuerit Alex.in l.1. in princ.num.6. ff.de edend.

Reus cō uictus licet iniustè torqueatur, veritate fateri debet. Sextò, illud certissimi iuris est, reum legitimè conuictum, sub mortalis culpę reatu, si à iudice interrogetur, etiam in tormentis, vtrum crimen commiserit, teneri veritatem patefacere; nam licet iniquè torqueatur, cū testibus conuictus sit, ex Angeli sententia, in l.etsi certus, ff.ad Syllanianum, vbi Ioan.Igneus, August.Arim. in addit.ad Angel.in tract.malefic.

in

in verbo, *Fama publica.* Quę opinio communis est, teste Hippol. in l. 1. ff. de quęst. num. 11. & in pract. crimin. §. nunc videndum, num. 25. Carrer. in pract. crim. in princip. nu. 188. & licet contraria opinio assertorem habeat Baldum in l. obseruare, nu. 9. C. quorum appellat. non recip. & in l. 1. nu. 9. C. de iura. calum. Thom. Gramm. Voto 1. col. 1. Stante igitur communi opinione, nihil refert, quod reus iniustè torqueatur, cum saltem iustè à iudice interrogetur, quàm ob causam veritatem confiteri tenetur; ita egregiè scribit insignis D. Couar. in pract. c. 23. nu. 5.

Septimò est circa hoc mirè obseruandum, quòd qui iuramentum pręstat, iurare debet iuxta mentem iudicis interrogantis, non secundum propositum aliud iurare debet, aliàs dolosum emitteret iuramentum, & grauiter peccaret. Sanct. Thom. 2. 2. q. 89. artic. 7. in respons. ad 4. & ibi Caietan. Soto, lib. 8. de iust. & iure, quęst. 1. artic. 7. hinc illud Isidori: *Quacumque arte verborum quis iuret Deus tamen, qui conscientiæ testis est, ita accipit, sicut cui iuratur intelligit.* Hęc ille. Idem iudicium habendum est de æquiuoco iuramento, quod simulatis verbis artificiosè concipitur, ita vt duplicem sensum recipere pòsit: nam si licitè exigitur, non licet tali amphibologia vti, ob maximam iniuriam, quę iudici, qui habet ius exigendi, fit. ita Soto, d. artic. 7.

Iuramētum veritatis à reo praestandū est secundum mētem iudicis interrogantis nō rei capiosè respōdētis

Octauò, quòd tunc locum obtinent quę supra scripsimus, quando is qui interrogat, legitimus, & competens iudex est, vnde si is qui interrogatur, exemptus est ab illius iurisdictione, quia Clericus est, aut si reus indebitè ab Ecclesia extractus fuerit, iustè poterit veritatem absque mendacio celare; & quamuis neget, officiosum est mendacium, & veniale peccatum tantum, nisi iuramentum interuenerit. Sic tradit eleganter Dom. Soto, d. tract. 2. membro. q. 7. conclus. 3. Martin. Nauar. in d. c. inter verba, Corrol. 65. num. 244. vbi dicit idem esse, quando iurisdictio iudicis per appellationem, vel recusationem suspensa est.

Reus qui exēptus ē à iurisdictione, iudicis veritatē criminis confiteri nō tenetur.

Nonò, quòd dicetur iudex ad confessionem exigendam rectè procedere, quando contra reum accusatum, est vnus testis oculatus, & omni exceptione maior, aut vnum indicium, vel plura illi ęquipollentia. Vt videtur sentire Bart. in l. fin. num. 7. ff. de qq. vel quòd reus infamia laboret, vt infra scribo, vers. quòd autem. Necnon desideratur, quod ea probatio in processu contineatur, de eaque reus certior factus sit, vt sciat iudici tunc esse obtemperandum, vt scribit Sanct. Thom. & ibi Caietan. 2. 2. quæst. 69. art. 1. & 2. Mart. Nauar. d. c. 25. num. 36.

Quando iudex legitimè ad exigēdam rei confessionem procedat.

Decimò, illud perpetuę memorię commendandum censeo, quod licet pręfata magis communis opinio in causis ciuilibus, & criminalibus procedat, in quibus pœna sanguinis non timetur, necnon in omnibus spiritualibus controuersijs: at verò in causis capitalibus, & vbi de graui dedecore

Reus in causis capitalibus an possit à

confitēdo crimine excusari. agitur, naturali æquitate dictante, asseuerandum censeo, posse reum, salua conscientia, veritatem ipsam, absque mendacio, verborum inuolucro contegere. Innatum quidem est hominibus à natura ipsa, vt se defendant, & à mortis faucibus incolumem vitam reddant. Hinc leges oriuntur, quibus inuasorem cum moderamine inculpatę tutelę occidere licet. Ab hac naturali æquitate proficiscitur ius aliena subripiendi; extrema famis necessitate ad id impellente. Similiter proficiscitur illa etiam potestas, qua seruo vitandę seruitutis gratia, (quę mors naturalis est) permittitur à domino fugere; fortior igitur ratio in iure naturali radicata suadet, vt reus absque criminis nota veritatem, quę probari non potest, vt vitam tueatur, celare possit. Deinde neruosa, & vrgentissima ratione pręcedens doctrina fulcitur: nam si consanguineus ad testimonium ferendum contra consanguineum co npelli non potest, quando ingens aliquod dispendium timetur, vt in l.4. ff. de testib. cum similibus, nullus quidem absq; insania negare potest, hoc non magis licere ei, qui mortem, vel infamię labem est passurus.

Nec ijs refragatur, quod iudex iustè interroget: nam similiter reus iustè veritatem celat, & vterq; suo iure vtitur: sic iure compertum est, licitum esse iudici precipere damnato ad pœnam vltimi supplicij, ne fugiat à carcere, ipse verò obtemperare nō tenetur; Dominus simpliciter iustè iubet seruo, ne fugiat, ipse autem fugiendo se à seruitute liberare potest; & ita in terminis huius propositę disputationis tenet Petrus à Nauar. de testib. lib.2.c.4.num.142. quo casu Abb.& aliorum opinio posset procedere.

De occulto crimine iudex nō potest reum interrogare. Secundo autem distinctionis membro, quando crimen occultum est, non licet iudici de eo interrogare, nec reus tenetur crimen detegere, nec in hoc iudici, vel prælato obtemperandum est: quia contra Christianam charitatem est, de his interrogare; occulta quidem scelera reuelanda non sunt, sed Deo soli relinquenda, cap. si omnia, cap. si oues, cap. ex merito, 6, quęst.1. text. egregius, in c. erubescant, 32. distinct. ibi: *De manifestis quidem loquimur, secretorum autem, & cognitor Deus, & iudex est.* text. in c. si quis aliquando, §. non tibi dico. de pœnit. dist.1. ibi: *Non tibi dico vt te prodas*, iugum quidem Domini suaue est. Religio sanè Christiana pijssima est, quę nolit quempiam cum tanta sui honoris & famę iactura obligare. Imò hoc esset cōtra ius naturale: nā par esset, ac si obligaret aliquē, vt se interficiat, vt latè probat D. Thomas, 2.2.q.69. & ibi Caietan. artic.2. Henr. de Gandauo. Quodlibet.1. quęst.33. latissimè Abb. in cap.2. de confess.& est communis Theologorum & Canonistarum sententia, vt colliges ex Domin. Soto, & Nauar. iam allegatis.

* Et verò latissimè Nauarr. in Rubr, de indicijs, §. incipien. duodecimum fol.27.]

Nec

Nec in causis fidei reus interrogãdus est de delicto occulto, de quo delatus infamatus non est. Directorium Inquisitorum 3.par.de modis interrogandi reum, nu.74. nisi ipsi rei, dum confitentur, ansam præstiterint ad alia interroganda, quod frequenter contingere solet, tunc si ad causã, de qua tractatur, conducunt, interroganda sunt. Sic decretum stat in instructione Madritiana, ann.1561.c.15.§.*Y deuen siempre* cuius verba Latinitati donata hęc sũt: *Habeant etiam Inquisitores magnam curam, ne interrogent extra indicia, nisi reus per suam confessionem occasionẽ præbuerit.*

Reus nec in causis fidei de omnino occultis interrogatur.

Quod autem dicatur crimen occultum, vide Abb.in c.ex litterarũ, de tempor.ordin.& in c.vestra, de cohabitat.cleric. & mulier.Domin.& Alexand.in c.erubescant, 32.distinct.asseuerantes, illud crimen occultum dici, quod probari non potest. Idem tenet author noster infra, num.4. sequitur Gregor.Lup.in d.l.4.tit.29.par.7.vbi scribit, quòd quando non adest semiplena probatio, vel indicia, ex quibus imponi possit tortura, vel saltem incuti terror ipsius, etiamsi adesset infamia, reus interrogari non potest; ideò iudices admonet, ne reos de occultis criminibus interrogent: nam cùm eos contra iuris ordinem pœnis afficere intendunt, proprias animas damnant, Deumq; Optimum Maximum offendunt. Nec Iudices contrarium facientes zelus iustitię excusaret, quia vt scribit Abb.post Hostiens.in c.cùm in iuuentute, de purgat.Canonica non permittitur aliquid fieri iudici, ex solo zelo iustitiæ, nisi subsit iudicium rationis. Tunc verò sola infamia sufficeret, absque alia probatione, vt reus iustè interrogari possit, quando casus esset, in quod haberet locũ purgatio Canonica, ex Abb.sententia, in d.c.2. de confess. Pręposs.Alex.in cap.ex pœnitentibus, 50.distinct.Mihi tamen (vt verum fatear) hæc opinio Gregorij nunquam placuit: nam si iudex, cum reus infamia laborat, vel contra ipsũ obiecti criminis indicia vrgent, iustè procedit, c.qualiter & quando, in 1. & 2.& in c.super his, de accusat. ergo reus seclusa morte, tenetur respondere, nec semiplena probatio, nec illa vrgentissima indicia, quæ requirit Gregorius, desiderantur, vt ad id compelli possit. Quando verò crimẽ occultum foret, piaculum esset, & longè à pietate Christiana alienum, reum interrogare. Quod summè notandum est: quia vidi imperitissimos & impios iudices, in hoc passim errare, qui in criminalibus, grauissimisq; causis, simplicibus tabellionibus (auaritia tamen plenis) reorum confessiones committunt, qui iuris ordine prætermisso, de occultis criminibus interrogant, datur etenim ex hoc apertissima ansa periurijs, & innumeris alijs malis, in maximum damnum Reipublicæ, dabunt, qui talia faciunt, in die tremendi iudicij, strictissimam rationem.

Crimen occultũ quod dicatur.

Vnde meritò exterminanda, & releganda est consuetudo quędã, quę potius corruptela est appellanda, quę in aliquibus tribunalibus ecclesia-

Curia Archie-

Episcopalis Complutensis consuetudo quadam reprobatur

ftris recepta est, & quod vehementer doleo in hoc Complutensi celeberrimo, nempè, q; in matrimonionalibus dispensationibus, qui contrahere volunt, solicitè interrogantur, an se carnaliter cognouerint, de quo contrahentes ipsi infamati minimè sunt, nec aliter de hoc cōstat, est sanè consuetudo hęc supradicta verissimę & communi conclusioni contraria.

* Nec contrahentes tenentur iudici commissario dispensationis interroganti respondere, cùm factum occultum sit, & cum interrogatio fit, ea ad substantiam dispensationis necessaria non est; ita post quendam Thomam Correctorem sacrę pœnitentiariæ tenet Martin. Naua. consil. 2. tit. de sponsalibus.]

Reus iudici de facto interroganti, respondere minimè tenetur.

Si autem iudex de facto reum interroget, quando ius interrogandi nō habet, minimè respondere tenetur, & iustè absque labe alicuius criminis potest ipsum iudicem verbis communi significatione ambiguis fallere, mentiri tamen nullo modo absque peccato potest, vt docet Augustinus, libr. de conflictu vitiorum, c. si quis, c. primum, 22. quęst. 2. Sanct. Thom. 2. 2. quęst. 69. artic. 1. & Caietan. quęst. 89. artic. 1. Adrian. Summus Ecclesię Presul, in materia confession. dub. 10. & quodlibet, 11. littera C, Dom. Soto, in tract. de ratione tegend. & detegēd. secret. memb. 3. q. 3. Conclus. 5. & lib. 5. de iustit. & iure, q. 6. art. 2. Martin. Nauarr. in c. inter verba, 11. quęst. 3. corol. 64. Genesi. à Sepulueda, in Dialog. de ratione dicendi testimonium, c. 5. quod etiam supra scripsimus.

Idem in teste obseruandum est.

Idemq; pari rōne in teste asseuerandū censeo, qui non tenetur ad testificandum, is namque potest iudici interroganti dicere, se non teneri ei respondere, quamuis sciret id, de quo interrogatur, & si illum cogere velit, appellare potest, pręterquam si iustè timet, iudicem in eum sęuiturū; quod si timet, respondere potest, se nihil scire (intra se tamen intelligendo) quod dicere teneatur, ita scribit Mart. Nauar. in Man. Confessor. c. 25. num. 43. Cuius opinio verissima est amplectenda, licet contrariam tenuerit Genesi. à Sepul. de ratione reddendi testimonium, c. 13.

Reus in casu dubij an iudici interroganti obtemperare teneatur.

Illud verò scire oportet, quod à nostris prętermittitur, vtrū in casu dubij, reus teneatur iudici interroganti respondere, cùm sibi non constat, an iudex legitimè procedat, vel ne, & iustam dubitandi causam habeat, potissimum hodie, cùm ante confessionem non detur sibi copia indiciorū, vt sequenti annotatione scribam, & in proposita specie Dominic. Soto d. tractatu. membr. 2. quęst. 7. Conclus. 3. asseuerat, in fauorem rei declinandum esse, maximę in capituli iudicio, quia peius est in tali casu hominē occidere, quàm iudici nō parere, idq; latius ipse probat, eod. tract. memb. 3. quęst. 2. quod verissimum puto: nam quòd reo ante confessionem copia indiciorum detur naturalis defensio est, quę sibi ad proprium honorē tuendum, & vitam conseruandam competit, non equidem contraria

consue-

consuetudo, in hoc detrimentum inferre potuit, nec pro iudice in hoc prę sumendum est, cum iuris sanctiones non obseruet, vide quæ scripsi supra, versic. Nonò quòd dicitur.

In clericis. Nota, ꝙ hoc in ecclesiasticis tribunalibus minimè seruatur, forẽsis nãque vsus nullam differentiam inter clericos, vel laicos, constituit. B

Copiam indiciorum. Adde quòd istam opinionem sequitur pract. Papiens. in forma Inquisitionis, in verbo, *Fama publica.* Vbi dicit, quòd malè hoc in practica seruatur. De iure quod supra scripsimus, verissimum est. Consuetudo tamen, quę sæpènumero integerrima iura destruit, opinionem contrariam recepit, quòd scilicet reus interrogetur, & examinetur ante datas defensiones, & indiciorum copiam, ita quotidie practicatur, vt fatetur Foll. in pract. crim, Canon. fol. 165. n. 9. pract. Iodoci. Damhouderij, fol. 24. nu. 18. pract. Conra. fol. 255. limit. 6. Iul. Clar. lib. 5. Recep. Sent. §. fi. quęst. 45. vers. sed quid, vbi dicit, ꝙ stante ista consuetudine generali, male faceret iudex qui aliter obseruaret. Quæ forensis consuetudo iuuari potest, apud Hispanos ex Regia l. 4. tit. 29. par. 7. vbi eam ad hoc notat Greg. in glos. magna, in finalibus verbis, dicens, sub dubio tamen fortè, quòd stãte Regia illa Constitutione, iudex iustè interrogare potest, non data reo copia inquisitionis. Semper tamen mihi summè placuit ea forensis practica, qua Ecclesiastici, & sæculares iudices, Deum timentes, vt ante confessionem receptam, minimè præcipiant informationis copiam dari, sed tantũ Tabellioni, vel Notario præcipiunt, quòd testium depositiones, absque eorum nominibus, coram reo legant, vt inde compertũ habeat quid contra ipsum probatum sit, & veritatem fateatur. C *Consuetudine receptũ est, qd nulla indiciorũ copia datur ãte cõfessio exigẽtem.*

Post confessionem verò receptam, accusationemq; oblatã, non solum testiũ depositiones, sed ipsorum nomina reo manifestari debent, vt melius seipsum defendat. tex. elegans, in c. veniẽs, in 2. de accusat. Regia l. 11. tit. 17. par. 3. l. 4. tit. 1. lib. 8. Ordin. noui. nunquam quidẽ defensionis facultas deneganda est, l. defensionis facultas, C. de iure fisc. li. 10, tradit optimè Bonifac. in tract. malefic. in Rubr. de inquisit. & de earũ form. n. 15. f. 267. Fulg. Paul. de Cast. & nouissimi, in l. 2. C. de eden. vbi optimè Soc. prędictã communem sententiam declarat procedere, in his indicijs, & probationibus, quæ recipiuntur, post inquisitionem & negationẽ parte citata, secus verò iudicandum est, in illis, quę fiunt ante inquisitionem pro informatione Curię, quod est de mẽte Angeli, in l. quęstionis, ff. de q. & Bar. in l. fi. eo. tit. idq; Soc. ea rõne probat: quia tales testes parte nõ citata examinati, nullum ei præiudicium inferunt, nisi repetãtur, vt in l. fin. ff. de q. & hoc sequitur Greg. noster, in d. l. 11, in verbo, *Testigos*, vbi dicit, ꝙ per hanc practicã cessauit timor subordinationis testiũ, qui in plenario iudicio sunt repetẽdi. Quę ratio potissima fuit Host. hoc tenentis in d. c. qualiter, & quando. *Testium nomina & depositiones, quando reis, manifestari debeãt.*

Testium nomina nō debēt ante publicationem reo manifestari.

Ex quo manifestè sequitur, quòd illorum testium nomina reo manifestāda sunt, qui plenario iudicio fuerunt reproducti, vel de nouo testimoniū in eo protulerunt, & hoc facta publicatione, nō verò illorum qui summario iudicio deposuerunt, cum isti nullum prçiudicium quoad condemnationem inferant, ante sui testimonij ratificationem, aliàs quidem apertissima ansa daretur reo, vt precibus, vel donis, testes corrumperet, eosve longe repelleret, ne primis depositionibus starent: & crimen maximū in partis offensæ, & Reipublicæ damnū, impunitū remaneret; & idcirco summè laudo iudices qui in criminalibus causis, præsertim grauissimis, ita faciunt, licet practicam hanc increpet diligens & doctus Io. Gutier. alleg. 15. nu. 2. Sed ab ea recedendum non est, quod summè nota, quia nullus ex nostris ita declarat, & in actionibus forensibus est frequentissimum.

Noïa & testiū depositiones reis publicari debent.

Sunt equidem noïa & testimonia testiū eo modo, vt dictū est, publicanda, vt locū obtineat etiamsi per modū inquisitionis procedatur. Vt scribit Cępol. conf. crim. 65. & 66. Pet. Paul. Parif. cōsil. 2. n. 255. vol. 4. Iul. Clar. li. 5. Recept. sent. §. fin. q. 49. siue ea inquisitio generalis, siue specialis sit, nihil ad rem facit; & hoc expressè probatur in l. 1. & 4. tit. 1. lib. 8. Ordin. noui.

In causis summarijs idem locum habet.

Ex qua sententia, & dictarū Regiarū legum sanctione, colligendū est, non esse ēt in causis, in quib. summariè, & de plano proceditur, publicationem testium denegandam; idipsum probat d. lex 1. ibi: *Toya, a la parte, y le de copia, y traslado de la pesquisa, y sumariamente proceda, porque los delictos no queden sin pena.* Et d. lex 4. ibi: *a quel, ò a quellos contra quien fuere hecha la pesquisa, ayan poder de demandar los nombres de los testigos, y los dichos de las pesquisas porque se puedan defender.*

Licet cōsuetudo inualuerit, quod in causis summarijs uno contextu process. fiat cū onere publicationis & conclusionis, dēt tamē verè publicatio testiū fieri & nō sub vmbra. Io. Bern. opinio.

Vnde manifestè deducitur, quod licet consuetudo iam inualuerit, nō solùm in sęcularibus, sed in ecclesiasticis etiam tribunalibus, quòd in criminalibus, in quibus de plano, & sine strepitu, & figura iudicij procedendū est, vt in criminibus prouenientibus ex incontinentia, ex Concil. Trident. sess. 25. c. 14. de refor. & in alijs, processus vno contextu fieri soleat: nēpè, quia datur reo ad se defendendum copia accusationis capitulorum, cum peremptorio termino, cum onere publicationis, necnō cū conclusione, & citatione ad audiendam sententiam definitiuam, nihilominus tamen, cū debito effectu, & non sub vmbra testiū publicatio fieri debet, ita vt detur reo integra copia, vt se defendat; quòd Regiæ Constitutiones iam allegatæ probant. Nec forensis, si contraria esset, quamuis longęua consuetudo, defendi potest, sed tanq̄ iniqua, Diuino, & Naturali iure contraria relegāda esset. Et hac ratione, si testium publicatio omittatur, processus esset ipso iure nullus; Hoc sine dubio in causis criminalib. locū hēre dēt. ita Iul. Cla. li. 5. Recept. sent. §. fi. q. 48. in princ. D. Segura in Direct. iud. ecclesi. 2. p. c. 14. n. 8. quid aūt sit in causis ciuilib. vide quæ scripsi ad Ioan. Bern. in reg. 708.

Mala

Malafama. Adde quod forensis practica minimè hanc Auctoris inter pretationem recepit: nam generaliter in omnibus, nulla constituta differe̅tia, an sit bonę vel malę famę, dicta Regia lex Partitarum procedit, vt scribit Greg. ibi, in glos. magna, in fine: nã quòd lex illa de bona, vel mala fama loquitur, est sanè alia ratio, an reus defere̅dus sit per domũ, ad res suas cõponendas, cùm capitur, vel statim ad carceres defere̅dus sit, vnde Greg. ab Authore nostro ibi recedit, communem practicam defendens, vt nulla copia indiciorum reo data, iudici de crimine interrogare liceat. D

CONFESSIONIBVS PROPRIIS. Cap. CXXX.

1 *Traduntur multa, quæ à iudicibus Ecclesiasticis, in clericorum confessionibus præ oculis sunt habenda.*
2 *Confessio clericorum non verificata, quando noceat.*
3 *Clericus qui delictum confitetur sine accusatione punitur.*
4 *Pœna imponitur mitior per viam inquisitionis, quam per viam accusationis, nisi de crimine per partis confessionem constet.*

IN confessionibus † clericorum illa meritò obseruari debent, quæ in alijs reis, à iure disposita, ac à Doctoribus Interpretata leguntur, cum in hoc non debeant esse deterioris conditionis quam laici. Ex quo debent aduertere Iudices, an tales confessiones clericorum fuerint extraiudiciales, vel coram non suo iudice factę; aut verisimilia in se continentes, aut incidenter, & non principaliter celebratę, curatoris authoritate non interueniente, si clerici minores sint 25. annorum; aut in tortura non seruata forma, quam in talibus confessionibus iura exigunt, & si quid tale in illis repererint, obseruent illa, quæ iura in hoc tradunt, & Doctores scribunt, quę quidem transcribere nolo. Vnum tamen fortasse attentari posset in ista materia, quod cum clericis pro crimibus non infligatur pœna mortis, aut mutilationis membrorum, quod in criminibus, quibus veniunt puniendi citra traditionem Curię sæculari, præiudicaret illis confessio facta delicti, sine eo quod iudici necessario constet delictum fuisse in veritate perpetratum: 2 nam quod in hoc sæculari iudicio requiratur, ex eo introductum est, quia cum nemo sit dominus membrorum suorum, non potest aliquis in periculum vitæ suæ, aut membrorum, quicquam fateri commisisse, nisi in veritate constet delictum fuisse perpetratum. Attamen, quod sua confessione sola possit clericus in ordinibus, ac beneficijs suis, facere sibi præiudicium, non reperitur prohibitum, cum possit ex cõuentione ad illorum amissionem obligari. Vt de ordinibus probat text. in c. quoties, 1. q. 7. & de beneficijs probatur in cap. cum dilecto, & cum gloss. in verbo obligauit, de electione, & in capitulo fin. de crim. falsi, vbi hoc not. Abb. in 3. notab. Quamuis omnibus iudici-

bus

bus consulo, vt si fieri potest, semper satagant, quo illis constet de delicto à clericis sibi confesso. Est & alia specialitas in clericis cõfitentibus delictũ, videlicet, quod sine accusatione puniantur, hoc tradit in eis speciale fore Host. in c. 2. de confess. sic intelligendo text. ibi, quod refert ibi Card. licet quo ad illius text. litteram & intellectum, illum non admitat. Est preterea & alia tertia † specialitas in ista materia, quod licet sit verum, quod
4 b quãdo agitur per viã Inquisitionis, nõ possit imponi pœna ordinaria [b] delicti, vt in c. Inquisitionis, de accusat. fallit hoc si de crimine constat per cõfessionem; ita limitat Innoc. in c. qualiter, el 2. de accusat. & sequuntur ibi scribentes, vt refert ibi Felin. in §. licet autem, in princ. qui hoc reputat singulare. Ponit etiam Prępos. in cap. de accusat. 2. q. 8. col. 38. probat. text. quem ibi commendat Abb. in c. fin. de celebr. missarum. Item aduerte in ista materia, quod sola confessio criminis facta in causa ciuiliter acta, quã do ageretur criminaliter, nõ sufficeret ad condẽnationem, sed potest compelli reus vt perseueret in ea; ita cõcludit Abb. in c. qualiter, el 2. in fin. verbis, de accusat. sic intelligens Innoc. in c. Per Inquisitionem, de electione.

ADDITIO.

A *Fuisse in veritate perpetratum.* Adde Bald. in Auth. Sed nouo iure, C. de seru. fug. vbi Cępol. col. 15. Ang. in l. 1. col. 2. ff. de confess. & in l. certũ, in princ. eod. tit. Aug. Aret. vbi latè Aug. Arim. in tract. malef. in verbo, etiã vestem. n. 25. Hippol. de Marsil. in l. 1. n. 32. ff. de qu. Lud. Carrer. in pract. crim. fol. 237. secundũ nouissimam impressionem. Ioã. Bern. in Reg. 124. Fel. in c. auditis, col. 16. de prescr. Paris de Puteo, in tract. Syndic. in verbo, *Confessio*, circa medium. Thom. Gramm. decis. Neap. 2. num. 38.

In Heresis crimine ex sola confessione, absque alia probatio quis condemnari potest.

In crimine verò heresis ex sola confessione procedi potest ad condemnationẽ: quia cum heresis crimen mente concipiatur, & in animo lateat, plerumq; non potest aliter probari quam per propriam reorum cõfessionem. Bald. in l. si quis non dicam rapere, C. de Episc. & cleric. Nicol. Arelat. in tract. de heret. not. 2. Franc. Ponzin. de Lamijs, num. 52. & 70.

Et quamuis hęc vera sint, nihilominus tamen cum defensiones sint de iure naturali, vt in l. vt vim, ff. de iustit. & iure, non obstante propria cõfessione, offerri debent reo defensiones, & si quid aduersus eam opponere voluerit, audiendus erit, ne iniustè se damnatum conqueratur, nam contra propriam confessionem multa opponi possunt, vt scribit Iul. Clar. in pract. crim. §. fi. q. 55. versic. sin autem reus.

· *Pœna ordinaria.* Adde omnino Andr. Tiraq. in tract. de pœnis caus. 53. n. 1. cum seq. Anton. Gom. 3. tom. delictorum. c. 1. num. 51.

TESTIBVS CONVICTORVM. Cap. CXXXI.

1 *Laicus in criminali causa contra clericum non admittitur.*

2 *Laicus*

2 Laicus an sit legitimus testis contra clericum in criminali causa, si veritas aliter haberi non potest.
3 Laicus legitimus testis contra clericum in notorio crimine, necnon in criminibus simoniæ, hæresis, & læsæ Maiestatis.
4 Corpore vitiatus, non potest in criminali causa contra clericũ testificari.
5 Clericus de crimine ciuiliter conuictus, an possit beneficio priuari vigore illius sententiæ noua inquisitione formata.
6 Fama an probetur per laicos contra clericos.
7 Confessus, & conuictus quoad omnia parificantur.
8 Clericus de delicto an duobus testibus conuinci possit.

LIcet circa † numerum & integritatem testium nihil sit in causis criminalibus clericorum specialiùs requisitum, quam in alijs, quia tamẽ laici clericis opido sunt infesti, prouisum est quod laici in causa criminali nõ possint esse testes contra eos,[a] vt in c. de cetero, de testibus. Quod procedit etiam contra clericum in minoribus, vt tenet Dom. in c. Sicut sacerdotes, 2. q. 7. refert Fel. in d. c. de cetero, in princ. Quod tamẽ limita, † nisi delictũ, de quo clericus accusatur, esset commissum in loco, in quo non essent clerici, secundum Abb. ibi, motum his, de quibus per eum. Felin. tamẽ ibi credit, quod difficile ista limitatio obtineret, quia non valet simpliciter consequentia. Veritas haberi non potest, ergo testis inhabilis, efficitur habilis, quia illud solum est in his, quę de sui natura ab alijs sciri nequeũt, vt not. Inn. & Ant. in c. tertio loco de prob. vbi etiam dicit, quod lex Canonica in criminali adeò resistit, ne laici testificentur contra clericos, quod non videtur iste casus posse de nouo induci ex sola authoritate Abbat. Et respõdet ad fundamẽta eius, Vide tamen Ias. in l. fin. in fine C. de his quib. vt indig. vbi sequitur limitationem Abb. dicendo, quod quãdo essemus in vna villa, in qua nõ reperiretur nisi vnus clericus, tunc quia nec actu delictũ posset probari per alios clericos, laici sunt idonei testes in subsidium.[b] Posset tamen cõsiderari pro Felin. contra Abb. & Ias. q̃ iste casus nõ est ex illis, in quibus nõ possunt tales testes haberi, quia hoc videtur procedere, quãdo ex qualitate delicti, hoc est, in coniuratione, vel alijs, quia Doctores in hac materia loquentes non ponunt exemplum, nisi in coniuratione, & similibus delictis, quæ ex communi sua natura solent clanculum perpetrari, non verò in his, quibus ex natura loci in quo committitur delictum, non possunt alij testes inueniri. Alioquin in omnibus delictis commissis in desertis, admitterentur testes inhabiles, quia ex natura loci nõ solent ibi homines nisi casualiter adesse. Sed quia, si opinio Abbat. non seruaretur, esset dare ansam Presbyteris, qui soli habitant in opidis rusticanis, vt securè & impunè plura committerent delicta, etiam pręsentibus laicis, ideo crederem quod eius opinio seruari posset, habita prudenti consideratione per iudicem

iudicem,qualitatis personę clerici delinquentis,& testiũ, & delicti perpetrati,& an ille clericus,alia, sit inuisus aut gratus opidanis illius loci.Et prędictã sententiam Abb.simpliciter referendo sequitur Hippol.in l.Diuus, col.2.ad fi.n.9.ff.de qq.vbi multa ponit in proposito,scilicet,quod vt veritas inueniatur,quando ipsa aliter haberi non potest,cõceditur illud,quod aliter non concederetur, & propter hoc receditur à regulis iuris communis.Quod etiam fallit in † crimine notorio,probat text.quem dicit ad hoc
3 Abbas,optimum, in capitulo pen.de purg.Canon.Idem etiam fallit in criminibus exceptis,scilicet Simonię, Hęresis,& Lęsę Maiestatis. ita notat gl.
4 in c.cum P.de accusat.in verbo,laicus.Item mutiali † membris,vel corpo
c re vitiati,non possunt testificari contra clericum in causa criminali,[c] notat Abb.antiquus,in c.1.de except.refert Bald.in sua Margarita,in verbo,mutilati,& dicit perpetuò mente tenendum Hippol.in sua pract.crimin.in §.
5 Nunc videndũ,in col.pe.n.52. Aduerte tamen in ista materia,quod† conuicto clerico de crimine, cum ageretur ciuiliter,lata sententia,potest suus superior priuare illum beneficijs,vigore illius sententię, formasa de noua inquisitione,& assumpta illa sentẽtia,tanquam inducente notoriũ, ita voluit Innoc.in c.qualiter,el 2.de accus.vt refert Abb.in fine,qui dicit cũ hac sua sententia transire DD communiter,qui tamen dicit aduertendũ,quia hoc dictum est periculosum; & refert Innoc. sensisse oppositum,in c. per
6 inquisitionẽ,de elect. Fama verò † an probetur per laicos cõtra clericos,vide per Ant.in c.In litteris,col.vlt.de test.Et pro intellectu materię huius c. & pręcedentis,nota, quod licet conuictus & confessus parificentur, vt notatur in c.at si clerici,de iudic in prnic.hoc intelligendum est quantum ad, hoc,vt perueniatur ad sententiã,non quoad omnia;ita tradidit Card. ibi. Et de differentia constat ex his quę notantur in c.2.de confess.& in c.1.de test.loquẽdo in teste qui conuincitur de crimine tangẽte causam , aut qui illud confitetur. Nũquid autem clericus possit cõuinci de delicto duobus testibus tantum?Si credimus Pau. de Castro,in l.iudices,C.de iud.in final. verbis,videtur dicendũ,quod nõ: scripsit enim ibi, quòd in criminalib.nõ videtur sufficere duo testes,sine alijs pręsumptionibus; sed contrariũ credo verius,sequendo Card.in Clem.1.§.Verũ,in 1.q.de heręt.vbi cõcludit,
d quod etiã in causa heresis sufficiunt duo testes [d] propter ius generaliter disponens,φ in ore duorũ,&c.Cuius opinionẽ dicit veram Repertorium Inquisitor.in verbo,testes,in §.Per quos testes,vbi allegat pro ea gl. not. in c. Pręsul,2.q.5.quę tenet,quod contra Papam sufficiunt duo testes:[e] de qua meminit Felin.in c.quoties,de testib.in 1.colum.

ADDITIO.

A *Contra eos*. Vide text.in c.laicos,2.q.7. & in c.veniens, in 1. de testib. Spec.in tit.de teste,§.1.vers.Item quod est laicus.Io.Andr.in c.prelatis,

tis,de homic.lib.6.Quæ sanè opinio,quoad plenam aduersus clericū probationē intelligenda est,&testimonium laici indicium facere contra clericū. Abb.in c.de cetero,n.5.vbi Fel.de testib.Alex.in l.maritus,ff.de quęst.Hippol.sing.98.& in prac.§.diligenter,nu.132.Foll.d.prac.crim.pag.539.Hippol.cons.41.nu.5.vol.2.Carol Ruin.consil.158.col.4.vol.5.Rol.à Valle,cōsil.24.num.15.vol.1.quæ opinio an vera sit,differit diligentissimus noster Didacus Perez in l.1.tit.3.lib.1.Ord.in gloss.magna, vers.laicus preterea. * Quam opinionem sequitur Io.Crotus,in tract.de testib.3.p.nu.6.Cam peg.eo.trac.Reg.98.fall.3.quam opin.communem esse testantur Rebuf. in tract.de reprobat.test.328.Masc.in tract.de prob.3.p.cōcl.1359.n.51.] Item non habet locum in laicis, integrę & bonę famæ, in quibus cessaret sinistra suspicio.ita tenet Andr.Siculus,in c.cum non ab homine,de iudic. quem sequitur Andr.Alciat.ibi, nu.92. dicens esse diligenter notandum. Nec procedit cōmunis sententia,quando de crimine agitur ciuiliter, quia tunc potest laicus contra clericum testificari. Hęc est communis opinio,vt fatetur Fer.conf.183.nu.5.versic.vlt.confirmatur.& Iul.Clarus, in pract. crim.§.fi.quęst.24.versic. Preterea quęro. * In quibus sanè casibus,& in ceteris ad tribunalia ecclesiastica spectantibus, Iudices ecclesiastici censuris laicos ad ferenda testimonia, iustè compellere possunt,text.in cap. ad nostram, in 2.& ibi not. Imo. num.5. de iureiuran.post Anton.ibi,num. 61.& alios.]

Laicus contra clericum an esse possit testis.

In subsidium. Adde omninò Alex.de Imo.cons.64.nu.5.vol. 1.Ias.in l. cunctos populos,in 2.lect.nu.50.C.de summa Trin. Ant.in c. tertio loco, de probat.Dec.cons.133.col.vlt.Hippol.sing.73. Thom.Gram. consil.58. nu.4.Hip.cōs.41.n.5. vol.2.Boss.in tract.delict.tit.de indicijs,& cōsid.170. B

In causa criminali. Vide tex.optim.in cap.ipsi Apostoli, 2.q.7.gloss.in Sum.4.q.3.Abb.Fel.& Doctor.in c.1.de except.Hippol.sing.98. Didac.Perez, in l.1.tit.3. lib.1. Ordin. Et hanc opin.cōem esse fatetur D.Episcopus Couarr.in pract.quæstion.cap.18.num.2.Quam tamen dicit non omninò veram esse, vel non ita intelligendā, vt ex aliquo corporis vitio absque vlla animi labe, fidem cuipiam detrahamus, nihilominus tamen in practica difficile esset contra communem obtinere, vt scribit Clarus, vbi paulò ante allegaui. C

Duo testes. Adde quod hanc opinionem communem esse fatetur Mar. Socin.& Fel.in cap.excommunicamus,in 1.num.27.de heret.vbi Ioan.de Anan.num.2.Boer. decis. 341.Carrer.in tract.de heret.num.126. Villadieg. de heret.quęst.13.num.9.Sylu.in Summa, in verbo, Heresis, 2.q.4. Conra.Brun.lib.4.de heret.cap.9.Alber. de agnoscend. assertion. quæstio. 34.in princip. & in repetit.cap.1.de hæret.lib.6. quęst.16. nu.4. Alphon. Gerr.thesauro relig.Christ.tit.de heret.num.20.D.Episc.Iacob. Septim. in D

In heresis crimine an duo testes fidem faciant.

Catho.

Cathol.instit.c.50.n.3.& Enchir.tit.34.n.4. Palac.Rubr.in allegat.verbo, Hęresis,§.13.Iul.Clar.in pr. & crim.§.hæresis,vers.habet etiam, Ant.Gab. in suis communibus opinion.in verbo,testes duo, pag.395.Boss.in tit.de heret.n.4.Ant.Gom.lib.3.var.resol.c.12.n.9. Ioã. Roias,in sing. fidei,sing. 165.n.8.& seq.Quę communis opinio ea innititur ratione:quia casus hic de condemnandis hæreticis duorum testium testimonio non inuenitur exceptus ab illa vulgari regula, in ore duorum vel trium, stat omne verbum. Fatentur tamen omnes, quòd ad hoc, vt per duos testes hæresis probari possit,debēt esse integri, & omni exceptione maiores, c.licet, de testib.tradit Dec.cons.429.Palat.Ruu.in allegat.verbo,Hæresis,§.13.Nec conqueri potest reus,cùm hæc probatio legitima iudicanda sit,& in nulla defensionis facultas denegetur.Imò eius causa diligenter tractetur,& ante eius condemnationem accuratè omnia expendantur. 11

Sing. opinio quadã Host. interpretatur. Hostiẽsis aũt in Sum.de her.§.qualiter deprehẽdatur, n.4.scribit crimẽ heresis minimè duobus testibus probari,sed tres vel plures requiri, q̃a nimis durũ videtur, probum virũ duobus tm̃ testibus de tanto crimine condẽmnare.Quam opinionem aduersus cõem sequitur Arch.Flor.in 3.part. suæ Sũmæ,tit.18.c.2.§.5.Conr.Brun.d.lib.4.de heret.c.9.Nicol. Aymer.in Director.Inquisit.part.3.q.71.Ioan.Tabiena,in Summa,in verbo, Inquisitor,n.37.qui.dicit Host.opinionem procedere de ęquitate,communẽ verò de rigore. Albert. de agnoscend. assert. quęst.34. n.5.scribens opinionem Hostien.seruari in practica,& ea communiter Inquisitores fidei vti, non verò communi opinione. Idem Alb.in d.rep.c.1. quæst.16. n.12.affirmat opinionem communem sibi non placere,& opinionem istam tanquam ęquiorem nouissimè sequitur Ioann. Roias Valentinus Inquisitor, in tract.de heret.2.par.4.assert.nu.103.quam declarat procedere,prætterquam si reus accusatus,esset improbæ famæ, & opinionis, vel alia adminicula contra eum vrgerent, quo casu communis opinio erit seruanda.

Testes in heresis crimine minimè publicantur. Cum equidem in hæresis crimine testium depositiones non publicentur, vt c.fi.de heret.lib.6.quod Innoc. VI.Pontificis Maximi Constitutione decretum est,quę incipit: *Cum negotium* ibi: *Sane volumus, vt nomina, tam accusantium prauitatem hæreticam, quàm testificantium super ea, nullatenus publicentur, propter scandalum,vel periculum, quod ex publicatione huiusmodi sequi possit.* Sunt tamen qui censeant,(vt obiter hoc dicam) decretum illud non esse Innoc.VI. eo quòd is Pontifex decem tantummodo annos vixit,& in dicta Constitutione annus 13.sui Pont.refertur. Nec minus fuit Innoc.V.qui septem annos vixit, vnde ea Constitutio necessario tribuẽda est Innoc.IV.qui per vndecim annos sedi Petri pręfuit,vt nouissimè refert Franç.Peg.in Direct.Inqui.3.par.Scholio,129.quam Extrauagantem referunt Repert.Inquisit.in verbo,nomina,versic.nunc videndum

dum est Petrus Pau.Parif.consil.2.vol.4.Nicol.Aymericus in Direct. Inquisitor.1.par.in fi.Iac.Septi.in Enchir.Inquisit.tit.35.nu.15.

Quod etiam definitum est Apostolica Constitutione Pij IV. Pontificis Maximi incip.*Cum sicut*. Quæ continetur in litteris Apostolicis pro officio Sanctę Inquisitionis,pag.105. Hoc equidem antiquitus Bitterrensi,& Narbonensi Concilijs fuit stabilitum, in quorum proemio ita scriptũ est: *Illud autem caueatis secundum prouidam Sedis Apostolica voluntatem. ne testium nomina signo, vel verbo aliquo publicentur*. Ex quo affirmandũ videtur, ꝙ non solum testium nomina manifestari non debent, sed nec circumstantiæ ex quib.reus percipere posit qui testes contra eum deposuerint,vel qui eum denunciauerint; idq; censeo vocari, *Signum*, ibi. Et quamuis Bonifac. VIII. in c.fi.§.cessante,de hæret. in 6.asseueret, testiũ, & accusatorum nomina, in hoc crimine,sicut in alijs publicari,dummodo fiat sine metu alicuius periculi; hodie verò semper tale periculum iustè timetur, vt ea publicatio non fiat. Quod si accusatus hoc petierit, audiendus non est, vt Iurisconsulti Auenionenses, in facti contingentia interrogati, responsum prestiterunt,in quibusdam dubitationibus,in causa fidei. q.3.Fateor tamen,quod dicta testium reo edenda sunt,vt se defendat,nomina verò,vt prædiximus,sunt supprimenda, & ita receptum est, fuit etiam hoc statutum in instruct.Hispan.ann.1484. & in alia Mantuę Carpentan.vulgo, *Madrid*. anno 1561.cap.13.

Sed silentio pretermittendum non est,vtrum ex causa eiusdem periculi cui dicta iura innituntur,in alijs criminibus preterquam in heresis, possint iudices Ecclesiastici denegare accusatis testiũ nomina: & videtur asseuerandum quòd sic: quia cum eadem vrgeat ratio, eadem esset debet iuris dispositio,l.illud,ff.ad legem Aquil.l.à Titio,ff.de verb. oblig. & in terminis ita scribit noster Greg.in l.1.tit.17.p.3.in verbo,*Con ducho tomado*. Sed decipitur in hoc vir egregius: nam nulla ratio ita vrgens,nec aliquis fauor ita vrgere potest ad denegandam hanc publicationem, sicut in dicto hereseos crimine,vt scribit Dom.n.& Doctores, in d.c.fin.§.iubemus,& Abb.in c.preterea,nu.7.de sponsal. Roman sing.364. Hippol.in l.de vnoquoque, num.61.ff.de re iudic.Carr.in tract.de heret.num.121.D.Redin. de maiest.Princip.in verb.*Sed etiam per legitimos tramites*, nu.113.licet Gregor.in d.l.part.pro opinione contraria falso allegat. *Contra Gregor. Lopez.*

Videtur igitur(vt ad institutum redeam) asseuerandum, testes, quorũ nomina non publicantur,nõ esse respectu rei omni exceptione maiores, cùm non possit accusatus aduersus eos aliquid obijcere,cùm eorum nomina ignoret.Non tamen me præterit,quod superioribus non vulgariter refragatur,dicta Extrauagans Innoc.VI.vel potius IV.quæ dictis testiũ non publicatis,plenã fidem adhibendã esse præcipit, ibi: *Et adhibeatur dictis* *Testes nõ publicati in crimine heresis plen. probant.*

huius-

huiusmodi testium nihilominus plenà fides. Quod ex eo cõtingit, quia ipsi Inquisitores ex proprio eorum munere, vitã, & mores testiũ diligenter inquirere debent, vt tradit Ioan. Roias in singular. fidei, sing. 208. Ideò sapientissimis, & integerrimis hereticæ prauitatis Inquisitoribus, quibus cura huius rei demandata est, iudicandum re inquo; pium tamen esset, nisi sinistra suspicio accusati aliud suaderet, ab Hostiensis opinione non recedere; & post hæc scripta, legi idem tenentem Fran. Pegn. virum benè eruditum, in Directorio Inquisit. 3. parte, Schol. 126. pa. 244.

E *Sufficiunt duo testes*. Adde Abb. in c. quoties, in princ. & in c. super eo, in 2. n. 2. & in c. licet vniuersis, in princ. de testib. & in c. tertio loco, n. 6. de probationibus, & in c. at si clerici, n. 3. de iud. & in c. cum esses, n. 16. de test. & in c. per tuas, vbi Felin. de maior. & obed. & in c. 1. n. 5. de procur. Ant. Corset. in Sing. incip. Papa potest. Dec. cons. 100. Villad. de heret. q. 13. n. 9. Alber. in d. c. 1. q. 16. n. 8. de hæret. lib. 6. Bossius in practic. tit. de hæret. n. 5. & tit. de confess. in princ. Anton. Gabr. in loco iam allegato. Requiritur tamen, quòd d. cti testes sint integræ fidei, & conditionis, hoc equidem necessarium est in testibus, qui in criminali causa contra Episcopum producuntur, c. accusatio Episcoporum, c. testes; 2. q. 7. c. vltimo, 2. quæst. 5. Concil. Trid. Sess. 13. c. 7. de reform. statuens, quod si odio, vel temeritate, aliquid deposuerint, grauissimo pœnarum supplicio sint plectendi.

In criminalibus causis ad sententiã deueniẽdũ nõ est nisi testes plenario iudicio fuerint reproducti, nec rei cõsensus in cõtrarium valet qui nec probatorio termino, aut suis exceptionibus potest renũciare.

Et antequam ab huius capitis Scholijs recedam, illud non pretermittã, quòd iudices Ecclesiastici diligẽter cauere debent, ne in criminalibus causis, ex summaria informatione ad proferendam sententiam definitiuam procedant, etiamsi accusatus consensum præstiterit, vt detur tanta fides testibus, sicut si in plenario iudicio fuissent producti. Et potissima ratio est: quia in his causis non potest in probatorio termino suis defensionibus renunciare, gloss. celebris, in l. pactum inter hæredem, in verbo, cum liceat, ff. de pact. Hæc sanè renunciatio, cum tendat in præiudicium personæ, vel status, non potest firmitatem obtinere, arg. text. in l. liber homo, ff. ad legẽ Aquil. & ita in terminis opinionem istam tenet D. Redin. de maiest. Princip. in parte, *Sed per legitimos calum limites*, n. 114. Petrus Auend. resp. 1. n. 5. Roias in Sing. 203. Petrus Duen. in reg. 23. limit. 1. quam opinionem communem esse fatetur Ant. Gom. 3. to. var. resol. c. 13. n. 33. & nouissimè D. Paez, in pract. 1. to. 5. parte, §. 9. n. 4. Quæ communis opinio verissima est, & procedit, quando ex crimine esset infligenda pœna corporalis, vel infamiæ: at si non esset infligenda nisi pęna pecuniaria, vel alia, quę non induceret infamiam, non esset locus communi opinioni. Imola, in l. cum sto dias, de pub. iud. & Doctores supra allegati.

AB INGRESSV ECCLESIÆ INTERDICI. Cap. CXXXII.

1 Is, cui Ecclesiæ ingressus est interd. celebrãs quãdo irregularis efficitur.

Pœna

POena ista minor est pœna suspensionis ab officio, quippe cum solùm in Ecclesia prohibeat eum, qui patitur illam, in officio suò agere. Et is, cui † sic est Ecclesię interdictus ingressus, cum sibi censeatur in ipsa celebratio diuinorum interdict.a, irregularis efficitur, si contra huiusmodi interdictum diuinis in ea se ingerat, in suo agens officio, sicut prius, vt sunt verba tex. in c. is cui, de sent. excom. lib. 6. Quod procedit in tantum, quod etiamsi celebret in Ecclesia non consecrata, quæ propriè dicitur basilica, est irregularis, vt notat Domin. ibi referendo Cald. & idem tenet Syluest. in verbo, interdictum, lib. 6. §. 5. in sua Summa. Si autem celebrat non in Ecclesia, sed in oratorio strictè sumpto, ita quòd non sit Ecclesia, tunc non est irregularis, ut not. Dom. ibi, referendo eundem Calder. interdictus tamen ab ingressu ecclesiæ unius, poterit in alia celebrare, vt tenet glos. in c. Is cui, verbo, in ea, de sentent. excom. lib. 6. & suspensus ab ingressu ecclesię, si celebrat extra Ecclesiam, non est irregularis; [a] Notabile est dictū Innoc. in c. Sacro, de sent. excom. super glo. verbo, mensem quem sequuntur plures Doctores, quemadmodum ibi refert Fel. col. 2. num. 7. Item nota, quòd si is, cui est interdictus ingressus Ecclesiæ, administrat sacerdoti in missa intra Ecclesiam, puta ut Diaconus offerendo calicem in altari, vel vt Subdiaconus porrigendo Diacono hostiam, & calicem in ordine, incurrit etiam irregularitatem secundum Domin. ibi. Quę omnia etiam ibi refert, & sequitur Phil. licet breuioribus verbis; An autem liceat ei, cui est interdictus ingressus Ecclesiæ, intra illam audiendi diuina officia, [b] vel orandi, seu transeundi gratia? vide per eos ibidem, quorum dicta referre non curo. Statuit pręterea tex. in d. c. Is cui, quòd si talis clericus dicto durante decedat, non debet in Ecclesia vel cęmiterio Ecclesiastico sepeliri, nisi pœnituerit. Ex quo mihi visum est semper, quòd in hoc vltimo textu loquitur, quando clerico imposita est talis pœna propter contumaciam, vel quamdiu satisfactionem, quam pręstare potest, impendit, quando verò in pœnam criminis, cum iam pœna morte finita sit, crederem tunc eum sepulturæ tradendum Ecclesiasticę. [c]

ADDITIO.

NOn est irregularis. Adde gl. not. istam opinio. tenentem, in c. is cui, de sentent. excommun. lib. 6. & in c. vlt. de off. ordin eodem libro. Quam opinionem communem esse testatur insignis Couar. in cap. Alma mater, 2. parte releCt. §. 1. num. 3. de sent. excommun. lib. 6. quæ probatur in cap. præsenti, 5. q. 2. Poterit etiam is, cui Ecclesię ingressus interdictus est, iurisdictionem Ecclesiasticam exercere, etenim ab ea suspensus non est, glos. memorabilis, in c. sacro, in verbo, interdictum, de sent. excom. quam Doctores ibi sequuntur, Abb. in c. ab excom. col. 4. de rescript. Milis, in repert. in verbo, suspensus.

A *Is cui ingressus ecclesia interdictus est, iurisdictionem Ecclesiasticā potest exercere.*

Diuina officia. Nõ equidem, cui Ecclesiæ ingressus interdictus est, ingre di Ecclesiam eo tempore quo sacra munera celebrantur poterit, sed alio tempore, licet orandi causa, ita tenet Calder. in tract. de Ecclesi. interdict. membro 2. versiculo nunc quæritur. Archid. Dom. & Doctores in d. cap. Is cui. Non tamen irregularis iudicandus est, licet audiat diuina solemnia. c. is, qui, de sent. excommun. in 6.

Cui inter dicitur ingressus ecclesiæ ingredi pōt quãdo diuina munera non celebrantur.

C *Sepultura tradendum Ecclesiastica.* Vide egregiè D Couar. in d. §. 1. qui quomodo hęc authoris nostri opinio intelligenda sit, optimè declarat.

SVSPENDI. Cap. CXXXIII.

1 *Suspensio, si imponitur propter crimen monitio necessaria non est, secus si pro contumacia.*
2 *Differentia elegãs inter suspensionẽ, quæ infligitur propter crimẽ vel contumaciã.*
3 *Suspensus ab officio, an à beneficio suspensus intelligatur.*
4 *Suspensus à iudice de facto celebrans irregularis efficitur.*
5 *Suspensio alia temporalis, alia perpetua.*
6 *Quæ crimina digna sint suspensione, iudicis arbitrio relinquitur.*
7 *Iudex suspendens illum, qui est suspensus à iure, in dubio ab homine suspensus non præsumitur.*

a SVspensio [a] est vna de ecclesiasticis censuris, vt probatur in c. quęrenti. de verb. sign. per quam interdicitur officiũ, vel exercitium cõpetens alicui personę Ecclesiasticę, quę interdictio aliquando à iure, aliquãdo à iudice fit; de qua vltima suspensione (hoĩs videlicet) nobis ad pręsens est ser-
1 mo. In qua quidem inferenda, iudex † aduertere debet, quod si imponit eam in pœnam delicti, monitio non est necessaria, licet aliàs quando fertur pro contumacia, non debeat ferri sine monitione, sicut neque excom
b municatio, [b] secundum Abb. in cap. Reprehensibilis, de appellat. post Innoc. in c. 1. de excessib. Prælat. Et idem notat Cardin. in Clementina fin. de pœnis, versic. Quod si, & idem tenet Syluestr. in Summa, in verbo, suspensio, §. 4. Et quod propter delictum possit inferri suspensio, probant iura, c. Tam litteris, de testibus, & in c. In loco, 5. q. 4. secundũ Abb. vbi supra,
2 & vide aliam notabilẽ differentiam, in hoc, quod suspensio fiat † propter crimen, aut propter contumaciã: nã primo casu prouidendũ est, suspenso
c à beneficio, [c] ne cogatur mendicare. Secundo verò, non, cũ ipse possit sibi prouidere satisfaciendo. Ita notat Abb. in c. Pastoralis, in §. verum. colum. penultim. de appellat. sic intelligendo gl. in c. cum Vintoniensis, de elect. Dẽt præterea iudex aduertere, quod aliquando oportebit suspendere delinquentem ab omni ordine, vel ab vno tm̃, aliquando ẽt ab ordine & beneficio simul, aut beneficio tantum considerata delicti qualitate, & ordinis, in quo excessit. Si autem suspensio fiat simpliciter ab ordine, illa intelligitur ab omni ordine, & si sit suspensus ab ordine Subdiaconi, in-

telligitur

telligitur suspensus aa omnibus ordinibus superioribus. Secus autē è contrario: quia suspēsus ab ordine Sacerdotali, potest exercere officia inferiorum. An aūt suspensus † ab officio, intelligatur suspensus à beneficio, vide glos. not. in d. Clem. fin. de pœn. in verbo, Suspensi, & ibi Cardin. in eandem, in Clem. 1. de priuileg. in versic. Ceterum, in 7. quæst. cum duabus sequent. Imol. in cap. cum dilectus, de Consuet. 8. col. vide pariter & aliqua notanda per Prępositin cap. Presbyterum, 28. distin. in 2. & 3. colum. Et vide bonam distinctionem per Syluest. in verbo, Suspensio, in §. 5. vers. Si quis est suspensus, quam transcribere nolo. In hac insuper materia semper consulo iudicibus, vt in sententia vel pręcepto suspensionis apertè declarent, à quibus ordinibus, vel actibus, vel beneficijs intendant suspendere clericum, quia cum cōstat de voluntate iudicis, illa seruanda est. Vnde concludit Abb. post Anton. in c. Pastoralis, §. Verum, colum. fin. de appellat. quod si iudex, quando suspendit aliquem à beneficio, intendebat inhabilitare eum ad omnia beneficia, tūc sententia porrigit effectum suum extra territorium iudicis, licet executio debeat fieri per iudicem territorij. Si verò simpliciter intendebat suspēdere à beneficijs, quę habebat in suo territorio, tunc procedit gloss. in d. §. Verum, quia taliter suspensus, potest alibi habere beneficium. Effectus † autem suspensionis factæ à iudice est, quod celebrans, durante illa, in ordine à quo fuit suspensus, est irregularis,[d] vt not. Ioan. Andr. & Doctores, in c. Si celebrat, de cler. excom. minist. & Dom. & Philip, in c. 1. §. fin. in fin. de re iud. lib. 6. Ideo monendi sunt clerici dum suspenduntur, ne celebrare audeant suspensione durante. Tanta est enim plurium imperitia, vt credāt solum iudicis perceptum violare, si celebrent, non verò pœnam irregularitatis incurrere. Suspensio pręterea † aut est temporalis, aut perpetua. Temporalis non operatur vltra tempus pręfinitum, & eo lapso tollitur sine alia absolutione. Perpetua verò ęquiparatur depositioni, vt notatur in c. si quis, 83. distinct. vbi. Dom. quem ad hoc refert Decius in cap. Apostolicę, col. penultim. versic. 2. Abb. de exceptio. & vide Imol. in c. cum dilectus, de consuet. 8 col. qui referendo Casparum Calder. dicit, quod suspensio perpetua ab officio habet vim priuationis, & tunc taliter suspensus censetur priuatus beneficio secundum eum. Ex quo videtur dicendum, quod per talem suspensionem ab officio, videatur beneficium vacare, vt possit fieri prouisio de eodem. Et sic suspensio perpetua non debet imponi nisi pro graui crimine, sicut de depositione dicitur in cap. tuę, de pœnis. Quę autem crimina † sint suspensione digna, licet Anton. in capit. at si clerici, de iudic. ausus fuerit dare regulam, Abb. tamen ibi, in colum. 11. dicit, quod non potest dari certa regula, sed iudex informabit motū animi sui ex casibus à iure expressis, vt in illis, & similibus imponat pœnam suspensionis, & sic secundum

Margin: 3 (line 3), 4 (beside "Effectus"), d, 5 (beside "pręterea"), 6 (beside "crimina")

cũ cõmittitur hoc arbitrio superioris.quod ibi sequitur And.Sicul.col.18. in fi. De suspensione verò iuris nihil referre libet,sufficiat videre Syluest. in d.verbo, Suspensio, in §.6. vbi colligit 40.casus in quibus quis incurrit
7 suspensionem à iure. Vnum insuper nota in hac materia † quod si iudex suspendat illum,qui est suspensus à iure, non præsumitur in dubio suspẽsus ab homine, quia præsumitur,quod Iudex voluit in dubio exequi pœnam iuris,non verò nouam suspensionem infligere, vt notat Didacus de Villadiego in tract.de irregularitate,in c.de suspensione, in col.1.referendo Abb.in c.tuarum,de priuileg.

ADDITIO.

A SVspensio.Vide latissimè pro amplissima huius capitis materia vltra ordinarios interpretes Paul.Borg.de irreg.par.6.de sent. suspẽsionis Sim. Maiol.eod.tract.lib.3.c.19.Mart.Nauar.in Man.Confess.c.27.n.151.cum multis sequentib.D.Episc.Cou.in Clem.Si furiosus,1.p.§.1.num.1.

B *Excommunicatio*. Adde text.in c.sacro, & in c.contingit,in 2.de sent. excom.c.consuluit.de offic.deleg.c.de illicita,24.quę.3.c.inter quatuor.de maiorit.& obed.Quę monitio personalis esse debet in eo, qui mit.in poss. sicuti responderunt Inn.Coll.Abb.& Doct.in c.vlt.de appel.Pręposit.in c. caueant,3.qu.9.Felin.in c.cum sit Romana, n.13.de appel. Rota in nouiss. decis.271.& 367.& latissimè Andr. Tiraquel. lib.de retractu §.9.glos.2. n.4.Dom.Cou.in c.Alma mater,1.parte relect.§.9.n.4.de sententent.excom. in 6.tradidi ipse ad Ioan. Bernard.in Regulis, & Fall.Reg.265.& 554.vbi quatuor limitationes constitui.

C *A beneficio*.Vide latè Bon.de Vitali in Clem.Cupientes,de pœn.Nicol. Boer.cons.21.& latissimè nostrũ Greg.in l.17.tit.9.Part.in ver. *E derecho*.

D *Est irregularis*. Adde quod ad hoc vt suspẽsus efficiatur irregularis per actionẽ à qua suspenditur,non est satis sufficiens suspensio illa,quę fit à solo Deo propter peccatũ mortale,c.vlt.de vita & honest.cler.Nec item sufficit suspensio, quę fit à sacerdote confessario, in animę iudicio, vt tenuit Innoc.in c.si celebrat,de cleric.excom.ministr. Consal.à Villadiego, de irreg.col.8.Sed est omnino necessarium,quod suspensio fuerit facta à iure, vel ab hoĩe iudice,in exteriori foro,propter delictum,quoad se,& quoad alios inflicta,sicut tradiderunt Inn.Ioan.And.Abb.& omnes,in d.c.si celebrat,de cleric.excommun.ministr.Dec.consil.141.ad finem.

Suspẽsus propter peccatũ, celebrans non efficitur irregularis.

BENEFICIIS PRIVARI. Cap. CXXXIV.

1 *Clericus non nisi propter crimen graue,suo est priuandus beneficio.*
2 *Pœna priuationis à beneficio,non potest imponi nisi à iure exprimatur.*
3 *Per sententiam latam super crimine,non censetur quis priuatus beneficio nisi hoc in sententia exprimatur.*

4 Iudex

4 *Iudex delicti potest priuare delinquentem beneficio, quod alibi habet.*
5 *Clericus qui beneficio priuatur an ad fructuum restitutionem teneatur.*
6 *Clericus ad restitutionem fructuum condemnatus, perceptos tantum, nō verò qui percipi potuerint, restituere tenetur.*
7 *Inferior à Papa, vt Legatus, vel Episcopus, cum causa potest inhabilitare aliquem ad beneficia, etiam in perpetuum.*

CVm beneficia Ecclesiastica stipēdia sint ministrorum Ecclesię, & hos deceat honestos ac mūdos esse, meritò quidē Canonica iura sanxerūt, facinorosos ac improbos clericos beneficijs priuādos fore, [a] ut probis viris a cōcedantur, qui qua decet vitę puritate ministrent. Vnū tamen aduertere † debent Iudices, quod beneficio non debet priuari clericus, nisi crimen sit 1 graue, tex. est in c. Inuentum, 16. q. 7. quem dicit notabilem Abb. in c. tuæ, de pęnis & esse bonū tex. in c. 1. n. 2. de iud. Pęna insuper † priuationis à be 2 neficio non potest imponi à iudice nisi exprimatur à iure, per gl. quam ibi reputat sing. Abbas, in c. fi. de iure patron. & in cap. cum vos, de off. ordin. & in §. cum igitur, in Auth. de non eligend. secun. nubent. vbi est tex. sing. secundū Bal. in Auth. Ex testamento, C. de collatio. & ita tenet Bar. per prę dicta, in c. nouit, de iudic. & in col. 45. vers. Tu pondera. Et vid etiam Domin. in c. quo iure, 8. dist. col. vlt. vbi dicit, quod nullum crimen inducit priuationem ipso iure, nisi sit iure cautum. Quod refert Fel. in cap. querelam, de iureiuran. in col. 2. & in cap. ex parte, lo 1. col. 1. de rescript. vbi etiā plura allegat in proposito præcedentis Conclusionis. Plura etiam cumulauit Tiraquellus in repet. l. Si vnquam, C. de reuocandis donationibus, in glo. in verbo, Reuertatur, in num. 206. & in dub. sequenti. Item nota, quod per † sententiam latam super crimine, non est quis priuatus beneficio, 3 nisi hoc in sententia exprimatur, notat Innoc. in c. qualiter, & quando, el 2. in glos. super verbo, diminutionem, de accus. vt refert Rota in collectis per Bernar. de Bisgneto, in tit. de sent. & re iud. in decis. fin. in final. verbis. Facit ēt quod Bal. in l. cum fratrem, C. de his quib. vt indignis, voluit sentire, quod si fuit sententia lata super homicidio, de beneficio nihil fuit dictum, quod non possit impetrari tanquam vacans; quem ad hoc refert Ioan. de Anan. in c. fi. col. 1. de homic. Vide tamen Abb. 1. in c. inter dilectos, de excess. prælat. prope finē, vbi ex verbis Inn. ibi notat, quod condemnatus de aliquo delicto per sententiam, censetur priuatus ipso facto beneficio suo, intelligendū secundū eū, quando crimē erat tale, quod inducebat priuationē beneficij; vel quando irrogabat infamiam ipso facto; nā sufficit quod condemnetur, licet pęna non exprimatur in sententia, quia illa intelligitur posita authoritate iuris; ꝓ qua allegat l. 1. ad Turpil. & alia iura. Facit ad hoc, ꝙ vbicūque quis incurrit ipso facto pęnā priuationis beneficij, pōt absque alia sententia beneficium conferri alteri, quod probat tex.

in c.1.& not.ibi.Dom.ex ~,in col.4.in §.Sacri,de homic.in 6. qui generalius ibi tenet in col.6.verſ.quero quare, quod oĩa iura Canonica,& ciuilia quæ dicũt ipſo iure,vel ipſo facto aliquem puniri cõfiſcatione bonorum, vel alia pœna quacunque,debent intelligi, vt ſufficiat declarare, vel pronunciare illum talis criminis eſſe culpabilem, & locus erit dictis pœnis iuris,etiamſi in ſententia non exprimantur. Idem tenet Abb.in cap.peruenit, el 1. de appel. quem refert, & ſequitur Felin.vbi alia dicit in propoſito, in cap.1.col.12.num.6. de Conſtit. Et illud dictum Dom. commendat
4 idem Felin.in c.2.col.1.num.2.de ſponſ. Et aduerte, quod iudex † delicti non ſolum poteſt pronunciare ſuper delicto,ſed poteſt priuare delinquẽ
b tem beneficio,quod habet alibi;[b] ita notat Card.in Clem.Paſtoralis, verſ. Denique,in 2.queſt.in fine, de re iudic. Si tamen clericus in terra Eccleſiæ ſuæ inculta, induſtria ſua & laboribus ſiue expenſis plantauit vineam ſeu reduxit ad culturam cauſa ſuę inſtitutionis, licet priuetur poſtmodũ beneficio propter delictum, relinquitur ſibi illa terra vſque ad vitam ſuam.notat poſt Innoc.in cap.fin.de peculio, cler. & ibi Barbat. colum. 5.
5 An autem † clericus qui priuatur beneficio, teneatur ad reſtitutionẽ fructuum,vide Paul.de Caſtro,in l.1.C.de his, quibus vt indig.vbi per tex.ibi refetendo Gulielm.de Cuneo,dicit,quod ſi clericus committit delictũ,propter quod poſsit priuari beneficio, licet habeat ius in re, quouſque ſit priuatus,poſtquam tamen eſt priuandus,tenetur reſtituere fructus,quos percepit à die commiſsi delicti, vel percipere potuit,ſiue extent,ſiue ſint conſumpti, & ſi ſit effectus locupletior,ſiue non.Sed Gulielm.ibi nõ loquitur in clerico,ſed in vaſallo committente felloniam.Et hanc opinionem Pauli ſequuntur Salic. Alexand.& Iaſ.ibi. Quam etiam Concluſionem inter ſua Singularia annumerauit Hippol.Singul.525. Clericus qui commiſit, pro ea tamen nihil aliud allegat,niſi aliquos ex dictis Doctoribus in d.l.1. Idem etiam tenet Bald.Ang.& idem Paul.in l.prędonis.ff.de petit. hęred. & Roman.in l.diuortio,ff.ſolut.matrimon. Henric. in cap.cum noſtris, de conceſ. præb. Et prędictam ſententiam Angeli in d.l. prædonis, celebrat pro notabili Hippol.in Sing.268. Verus poſſeſſor, nihil aliud niſi Angelũ referendo.Et hanc etiã Concluſionẽ videtur ſequi Dec.conſ.118.Viſo inſtrumento,col.1.referendo Doct.in d.l.prædonis.Contrariam,tamen ſententiam tenet Cardin.in Clement. Conſtitutionem.§.ceterum,in fine,de elect.Philip.Corneus,in d.l.1.C.de his,quibus vt indignis,1.colum.& Felin.in cap.de quarta,in colum.10.de preſcript.vbi per ſeptem fundamenta hoc putat eſſe verius, & reſpondet ad fundamenta in contrarium adducta. Nouiſsime autem vide egregium Doctorem noſtrum Hiſpanum Anton.de Burgos,in cap.ad noſtram,de emption. & vendit.in colum.11. verſ.Venio modo,vbi dicit,quod licet aliàs ſolebat comprobare illam ſententiam

tentiam Felini, tamen quod nunc diligentius considerando tenet contra eum & sustinet opinionē contrariam, & satisfacit fundamentis Felini, & dicit, quòd nullo modo concludunt eius dicta, nisi dum allegat quandam decisionem Rotę, cui ipse respōdet, paruipendendo eam. Et quia videtur esse communior opinio cum Paulo, & suis sequacibus, in d.l.1. ideo illam tenendam censeo, quamuis in clerico, qui post commissum delictum propter quod priuatur, semper perseuerauit seruiendo in Ecclesia, vbi beneficium habebat, crederem ipse benigniorem, & ęquiorem opinionem Felini, & aliorum, quòd tunc solum talis damnaretur ad restitutionem fructum à die propositæ contra eum accusationis, vel formatę inquisitionis, nisi quando delictum induceret priuationem ipso iure, vt in crimine hæresis, & simonię, vt supra dictum est suo loco, & in alijs quinque casibus, videlicet, in c.Felicis, de pœn.lib.6. & in Clem. Multorum, de pœn. & in cap. Eum qui, de pręb.lib.6. & in c.1. de homic.lib.6. & in c.ad falsariorum, de crimine falsi: quia tunc clericus indistinctè posset condemnari ad restitutionem fructuum à die cōmissi delicti: c & isto modo potest intelligi doctrina Baldi, in tit.de pace iuram.firman.in vsi.feud.in §.In iniuria. versic. Quæro an cōmittat furtum, dum tenet, quòd recipiens fructus beneficij, qui eo priuatus est iure, committit furtū. Crederem pręterea, in hoc † proposito posse dici (saluo meliori iudicio) quòd quando clericus propter crimen damnatur ad restitutionem fructuum, quòd damnabitur solum ex quadam ęquitate ad restitutionem perceptorum, nō aūt eorum, qui percipi potuerunt, satis est enim, si Ecclesię, cui applicandi sunt, clericus restituat fructus quos percepit, quamuis illos consumpserit, sine eo, quòd tam stricta exactio fiat ab eo, sicut si spoliasset aliquem illo beneficio, & essent restituendi fructus spoliato insimul cum beneficio. Item nota in materia huius capitis, quòd inferior à † Papa vt Legatus, vel Episcopus, potest cum causa inhabilitare aliquem ad beneficia, etiam in perpetuū, per statutum, vel sententiam, vt notat glos. quam ad hoc ibi dicit singularem Ioan. de Imola in Clement.2. de vita & honest.cleric.in verbo, inhabilis, qui etiam refert Ant. dicentem, quòd tunc ipse inferior posset in tali irregularitate ad beneficia dispensare. Vide tamē Felin.c.Postulasti, col.2. versiculo, Et adde, de foro compet. vbi intelligit prædicta in gloss. tali modo, quod Legatus, vel Episcopus, non potest inhabilitare, ita vt operetur alibi; ex quo videtur, quòd illa inhabilitas non nocebit clerico extra prouinciam Legati, vel Diœcesim episcopi, quòd subintelligit idem Felin. vbi inhabilitas fuit posita in materia arbitraria vltra ius, secus si iuris authoritate: quod non habet in se dubium, quia tunc nō est Legatos, vel Episcopus, qui inhabilitat, sed declarat illum incurrisse inhabilitatem iuris, & tunc sicut ius ligat vbique, ita declaratio nocebit vbique.

(margin: c; 6; 7)

ADDITIO.

A Beneficijs priuandos fore. Adde omnium latissimè Petrum Rebuff. in pract.3.parte, de modis amittendi benefic. vbi latè disserit de huius capitis materia, scribitq; eos casus, in quibus quis ipso iure fit beneficijs priuatus, vel per sententiam priuandus sit.

B Quod habet alibi. Adde quæ tradit Bossius in tractat. delictorum, titul. de bonorum publicatione num.64.

C A die commissi delicti. Omnino D.Episc.Conar.in 4.lib.Decret.2.part. c.6.§.8.n.7.& quę scripsi supra in verbo, homicide.

BONORVM PVBLICATIONE PVNIRI. Cap. CXXXV.

1 Bonorum publicatio duplex est.

2 Pœna priuationis bonorum, rarissimè in iure Pontificio contra clericos reperitur statuta.

3 Iudex Ecclesiasticus, an possit contra clericos amissionis bonorũ pœnam infligere pro delicto, pro quo laicus ea pœna esset puniendus.

4 In generali bonorum confiscatione, an omnia bona generaliter sint publicanda.

5 Publicatis bonis alicuius clerici, an in confiscatione veniat ius patronatus.

6 In publicatione generali bonorum peculium castrense, aut aduentitium, vel profectitium, an sit publicandum.

7 Bona clericorum confiscata, cui debeant applicari.

1 PRæmisso prius, quod † bonorũ publicatio est duplex, vt placet Oldr. in cons.17.inc.Thema tale est: Quidam clericus, sub tit.de foro comp. in col.3. Nam quædam est extraordinaria, id est, in casu non expresso in iure, sed ex iudicis potestate dependens. & ista conceditur Illustribus in sũma potestate positis; & de hac loquitur lex C. ne sine iussu princ.certis iudicibus liceat cõfiscare, l.vnica. Alia est ordinaria, id est, in casu permisso, vel ex Regni Cõsuetudine generaliter, & ista fit per quẽcunq; iudicẽ habẽtẽ merũ Imperiũ ratione territorij, & nõ per aliũ: qua ratione cõfiscatio iurisdictioni, & iurisdictio territorio adhæret. vt C. vbi, & apud quẽ, l. fin.

2 Pœna aũt publicationis † bonorũ rarissimè legitur statuta in Sacris Canonibus cõtra clericos, quia forsan cõditores Canonũ cupiẽtes magis emẽdare clericorum personas, quàm in eorum bona sęuire, habebant prę oculis verba illa Iustiniani, quę ad Tribonianũ scripsit, in Auth.de mãdatis Principum, dicens: Oportet autem te in hoc omnem ponere prouidentiam, cùm aliquis dignus apparuerit pœna, illum quidem punire, at res eius non contingere, sed sinere eas generi, & legi, secundum illum ordinem. Non enim res sunt quę delinquunt, sed qui res possident. Posset præterea alia ratio ad hoc assignari: quia cùm consi derarent antiqui illi

Patres

Patres bonâ clericorum intuitu Ecclesię acquisitorum, ad easdem Ecclesias pertinere, adeò quòd de illis non testari licebat clericis, superfluũ existimabant, bona clericorum propter scelera proscribere, cùm essent applicanda ecclesijs, ad quas iam prędicta ratione pertinebant. Nunc autẽ postquam inualuit consuetudo [a] testandi, creuitq; clericorum insolentia simul cum diuitijs & copia bonorum, adeò, vt non satis videatur solis Canonicis pœnis corrigere eos, meritò possit in dubiũ referri, an iudices ecclesiastici imitando Leges Ciuiles possint clericos punire pęna amissionis bonorum pro delicto, pro quo laicus esset puniendus eadẽ. Et in hoc Anton. in c. quia diuersitatem, de concess. præbend. ex gloss. notat, quod vbicumq; † ex aliquo delicto laici, veniunt confiscanda bona ipsius, videtur quod ex delicto clerici tunc fiet confiscatio Camerę Diœcesani, non autẽ ad Cameram fiscalem laicorum, quam refert Imol. ibi, in col. 4. dicens, ꝙ in hoc videtur considerandum, an ius ciuile astringat clericum, vel eius dispositio generalis extendatur ad eũ, de quo dicit recurrendum ad ea, quę consueuerunt dici in c. Eccl. S. Marię, de Constitut. & in c. ꝙ clericus, de foro compet. quę Felin. refert in c. Irrefragabili, §. ceterũ, de offic. ord. Quòd si solum considerandum est, videtur dicendum aliquibus, quòd cum leges priuantes aliquos hęreditate sibi delata, comprehendant clericos, in aliquibus casibus, vt supra probauimus, in verbo, Instituti hęredes: sic etiam leges priuantes delinquentes suis bonis, comprehendant eosdem, cùm non videatur ratio diuersa in vtroque casu. Sed in hac quæstione ego aliter dicendum crederem, imò, quòd leges inferentes pœnam publicationis bonorum, clericos non comprehendant, quia non sequitur, lex quę priuat accommodantem tacitam fidem, vel non adimplentem voluntatem defuncti, vel non petentem tutorem pupillo, hæreditate, vel successione, comprehendit clericos: ergo eodem modo ligabit lex inducens publicationem bonorum: nam in primo casu leges illę sicuti clericis detulerunt hęreditatem aliorum, ita potuerunt imponere eis conditiones, & solennitates ad quas tenerentur, & quibus per eos non seruatis hęreditatibus à legibus sibi delatis priuarentur. In nostro verò casu, cum leges disponant, puniendo, & earum censura non comprehendat nisi sibi subditos, meritò videtur quòd clericorum bona non sint comprehensa, sicuti sunt exemptę dominorum personę. Et quamuis articulus iste egere videatur declaratione Pontificia, posset tamen dici (saluo meliori iudicio) quòd licet iudicibus ecclesiasticis, ad imitationem Legum, punire clericos publicatione bonorum, in casibus in quibus laici puniendi essent: quia sicut Leges non dedignantur Sacros Canones imitari, ita & Sacrorum Statuta Canonum Principum Constitutionibus adiuuantur, vt sunt verba text. in c. 1. de nou. oper. nunc. vbi etiam gloss. dicit, quòd Legibus

vten-

des transire, tunc bene veniret in confiscationem bonorum clerici, & sine praeiudicio domini: quia erit sibi obnoxia quoad hoc, ꝙ ei debeatur sua pensio: ita not. Card. qui mihi sic videtur intelligendus in Clement. Nolentes, de haeret. in vers. *Inquisitoribus*, in penult. col. que in primo vide in materia volentem colum. praecedenti, ꝙ quando non posset emphyteusis confiscari, tunc ius meliorationū posset confiscari, pro quo refert Spec. & Ioan. Andr. ꝙ est vtile ad declarationem supradictae Conclusionis de emphyteusi Ecclesiastica, & priuati in casu, in quo non potest confiscari. An autē si clericus haberet feudum non Ecclesiasticum, veniet in confiscationem, vide Alex. in consil. 23. in 2. col. vers. Idem videmus vbi concludit, ꝙ feudum, quod non transit ad haeredes extraneos, non confiscatur, & vide etiam Paul. de Castro, in l. in Insulam, ff. solut. matrim. vbi notat, quòd in fiscum non transit feudū vel emphyteusis, quae post mortē confiscati deuentura sunt ad filios, vt filios. Ex quo sequitur, quòd si clericus habet tale feudum, ꝙ potest transire ad suos extraneos heredes, confiscabitur simul cū alijs bonis. Pro quo vide ꝙ not. Alex. in d. §. Si de vectigalibus, in 12. col. vers. Item addit, seruato tamen indemni domino feudi, cui post cōfiscationem soluetur pensio, & exhibebuntur alia obsequia, quae per possessorem feudi praestari debent. Quod videtur tenere Cardin. in d. versic. *Inquisitoribus*, vbi ęquiparat in hac materea † res feudales, & res emphyteuticas, dicens, quòd quando crimen non est tale, ꝙ puniatur per leges feudales, quòd nihil speciale inuenit in feudis: & quod generaliter dici potest, quòd res feudales, & emphyteuticę confiscabuntur illi fisco, cui confiscantur talia bona damnati, semper tamen sine praeiudicio domini: quod etiā not. Bald. in l. si quis presbyter, C. de Episcop. & cleric. Aduertendum tamen esset in hoc, ꝙ licet feudum, vel empyteusis ex lege inuestiturę, vel contractus, posset transire ad extraneos heredes, si prohibitum esset, ꝙ ad Ecclesiam deueniret, tunc seruanda erit lex inuestiturę, vel cōtractus, & non applicabitur Ecclesiae, cui alia bona clerici damnati applicantur. Si autem clericus sic damnatus habet bona subiecta restitutioni, tunc dicendū est, quòd confiscabuntur bona ita cum sua causa, scilicet, ꝙ adueniente conditione fideicommissi, fiet restitutio per Fiscum. Ita decidit Angelus, in l. Papinianus, §. meminisse, ff. de de inoff. testam. per l. ex facto, ff. ad Trebel. & per alia, de quibus ibi: quod etiam probat text. in l. Statius Florus, in §. Cornelio Felici. ff. de iure fisci, quod tamen intelligit Alexander, in d. consil. in penult. col. in casu, in quo simpliciter sunt bona subiecta restitutioni, secus autē dicit, quādo expresse esset prohibita alienatio à testatore: quia tunc etiam pendente conditione, non possunt trāsire in fiscum: ex quo videtur, ꝙ in casu nostro bona, quae clericus damnatus tenetur restituere simpliciter post mortem, manerent in confiscatione 4

tione eius vita durante, secus si fuit in eis prohibita alienatio à testatore, quia tunc non confiscabuntur. Potest prętereà, † & non impertinenter dubitari, an publicatis bonis alicuius clerici, veniat in confiscatione ius patronatus? * Et omissis quæ à Doctorib. in varijs locis, & cum varijs opinio-
5 nibus, adducuntur in hoc dubio, quando iudex laicus est, qui condẽnat patronũ vt per DD. vbi gl. in Clem. Pastoralis, de re iud. & in c. filius, vbi etiã
c glossa, quam dicunt præcedenti fore contrariam, 16. q. 7. & in Clem. 2. de iure patron. & in c. quanto, de iudic. & per Imol. & alios, in l. insulam, ff. solut. matrim. & per Flori. in l. Via, §. si fundus, ff. de seruit. rustic. prędior. in casu nostro non est aliqua controuersia inter Doctor. quãuis nullus eorum, quos ipse vidi, quęstionem mouerit in specie, videlicet, quando clerici patroni publicãtur bona: sed ex his quę Doctores aliqui tradũt, facilè q̃stio deciditur. Primò ex his quę notat Firmianus in tract. de Episcopo, in 4. lib. in 4. p. 3. q. in fine 1. col. versic. Sed quęro vtrum, vbi tenet, ius patronatus non trãsire in confiscationem iudicis sęcularis, sed iudicis Ecclesiastici.

Secundò ex Conclusione, quam facit Cęsar Lambertinus in elegantissimo suo tractatu de iure patronatus, in 3. lib. artic. 8. quęstionis 8. principalis, in col. 6. vbi tenet, quòd si iudex Ecclesiasticus procederet propter aliquod delictum, casu quo posset, ad publicationem bonorum alicuius patroni, sine dubio includeretur ius patronatus, vt in Clement. Pastoralis, à contrario, §. rursus, de re iudic. quia non dicetur mittere falcẽ in messem alienam: & ꝙ tunc non erit considerandum, an veniat principaliter, vel accessoriè, vel an exprimatur in tali publicatione, vel non ius patronatus, cum simus in casu, in quo iudex habet iurisdictionem cognoscendi de ipso iure patronatus, etiam principaliter; in quo dicit concordare omnes Doctores. Si igitur nullus Doctorum dubitat, quod in publicatione bonorum contra laicũ patronum facta per Iudicem Ecclesiasticum, venit ius patronatus, non distinguendo, an sit facta publicatio simpliciter omniũ bonorum, an alicuius Castri, in cuius vniuersitatem transeat, meritò ergo firmare audebimus, quod publicatis bonis clerici, comprehendetur ius patronatus. Nec in hoc curandum existimo an ille habeat filios legitimos, vel non, ex conclusione Cęsaris Lambertini, in finalibus verbis d. 8. articuli, dum tenet, quod in casu confiscationis bonorum patroni, ius patronatus nullo modo transit ad filios, sed vel ad Ecclesiam, vel ad Fiscum, sicut potest transire ad extraneos. Ex quibus vltimis suis verbis, & ex his, quę supra etiam diximus, venit hęc mea sententia moderanda, nisi ex constitutione iuris patronatus authoritate illius ad quem spectat dispositum esset, quod ius illud patronatus non posset transire nisi ad agnatos, vel ad aliquos homines habentes certas qualitates, vel conditiones: quia tunc nõ comprehendetur ius patronatus in publicatione bonorum clerici, sed seruaretur dispositio concessionis, vel institutionis illius. Sed hac sic quęstione

fine

sine aliqua difficultate decisa, restat nunc aliud dubiũ eneruandum: cum enim ex infra dicẽdis appareat, quod bona clerici publicata applicari debeant Ecclesiæ, à qua recipiebat stipendia, vel Episcopo, vt in pios vsus distribuat, meritò dubitari poterit, quid tunc faciendũ sit de iure patronatus, q perdidit clericus. Et in hoc crederem (saluo meliori iudicio) posse dici, quod cum Ecclesia cui applicantur bona ratione beneficij, vel stipendij, non indigeat iure patronatus, neq; illud posśit facere eam ditiorem, quod iustius erit, quod Episcopus decernat Ecclesiam esse liberam, in qua erat constitutũ ius patronatus, & quod idem faciat & fortiori ratione, quando bona debent distribui in pios vsus, cum non debeat vendi ius patronatus, vt precium distribuatur in eis, nec deceat, nec liceat, q ipse sibi retineat, nisi in casu, quo tale ius patronatus clerici, esset annexum alicui casui, vel rei vniuersali: quia tunc iustum est, vt sequatur castri vel rei possessorem. Quęri etiã potest, an publicatis bonis clerici filijfamilias, veniat peculium *Castrense*, aut *aduentitium*, vel *profectitium* publicandum? [f] Et in hoc dubio si sequamur iura ciuilia, & doctrinam Doctorum loquẽtium generaliter, dicendum est, quantum ad peculium *Castrense*, quod non. Casus est in l. Si filius, C. de bonis damnator. & notat glossa, quam ibi sequitur Bart. in l. 1. ff. de bonis damn. & idem tenet Bart. in l. si finita, §. si de vectigalibus, versic. sextò quęro, penult. colum. ff. de damno infecto. Idem videtur velle Bald. in l. filius, ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris, per d. l. si filius, C. de bonis damnatorum, vbi etiam dicit, quod aliqui dixerũt, quod illa lex erat correcta, sed non rectè considerarunt; & vide eundem Bald. in d. l. Si filius, vbi dicit, quod hoc est in solatium filij amisśi, vt damnato filio, pater retineat peculiũ castrense, & quasi castrense; qui pręterea intelligit l. illam in filio in potestate, & quod secùs esset in emancipato, cũ non habeat peculiũ, vt l. fin. in fine, C. de inofficioso testamento. Et hanc etiam opinionem, videlicet, quod peculium castrense non publicetur, sequuuntur Imola, & Paulus de Castro, in d. §. Si de vectigalibus, prout refert ibi Alexander in col. 21. & 22. vbi defendit hanc opinionem Angel. tenentem contrarium. Quantum verò ad aduentitium, idem concludit Bart. in d. §. Si de vectigalibus, allegato versic. Sextò quęro, & seq. videlicet, quod etiam proprietas aduentitiorum bonorum, quę est filij, non publicatur ea ratione, quia filio est interdicta omnis alienatio sine patris consensu, vt C. de bon. quę lib. l. cum non solum, §. filius autem, ergo delinquendo non alienabit: mouetur etiam per text. in l. 3. §. sed vtrum, ff. de minor. Idem tenet Bald. in l. 2. §. Si filius, ff. quod quisque iuris, & in l. Executorem, in princip. in vlt. charta, C. de executione rei iudic. & in d. §. sed vtrum, & Angel. & Imola in l. si filius, ff. de damn. infect. quos refert Alexand. in d. §. si de vectigalibus, 19. col. versic. Adde primò. Pręterea,

quantum

quantum ad peculium profectitium, idem dicendum est, videlicet, quod non veniat in publicatione bonorum filij, etiãsi habuisset filius à patre expressè potestatem donandi, & dissipandi: quia non ex potestate donãdi: quia hęc non est donatio, nec ex potestate dissipandi: quia non intelligitur cogitatũ de delicto. Ita concludit Alex. vbi supra, in 23. col. versic. Item adde, & dicit ita decidere eleganter Ang. in l. si filius, ff. de damno infecto, & cum eo transire ibi simpliciter Imol. & idẽ videtur colligere Bar. ex glo. in d. l. 1. ff. de bon. damnat. notando verba glossæ, ibi, dum dicit: *Etiam castrense*. Ex quibus verbis innuit glo. quod nec aduentitiũ, nec profectitiũ. Cũ ergo in Iure Canonico, & Ciuili non sit aliter in hac materia dispositũ circa hæc peculia in clericis, meritò videtur concludendũ, quod publicatis bonis clerici filijfamilias, nullum prędictorum peculiorũ publicabitur: cũ sacri ordines etiam presbyteratus non liberent filium a potestate patris, vt est text. & ibi Abbas, in capitulo, Constitutus, de in integr. restit. & in capitulo, si annum, de iudic. in 6. & in Auth. Presbyteros, C. de episc. & cler. & per Doct. reprobata glossa, ibi, in capitulo, cũ voluntate, de sent. excom. Nec in hoc aliquid immutat Conclusio Doctorum, quæ habet, quod in bonis aduentitijs clericorum, etiam primæ tonsuræ, acquisitorum eis post clericatũm, non quæritur patri vsusfructus, quia reputantur bona quasi castrensia, vt probatur in capitulo, quia nos, de testament. & ibi notant Abbas, Hostiens. & Barbat. & ponit latius Doctor noster Hispanus Rodericus Suarez, in quæst. Vtrum in bonis maioratus pater habeat vsumfructum, in fol. penult. col. 4. vsque ad fi. quia licet per hoc videatur quod talia aduentitia clericorum bona non habeant naturam aliorum aduentitiorum laicorum, satis est, quod assimilentur bonis quasi castrensibus, quæ etiã, vt supra dictum est, non publicantur. Vltimò autem, pro pleniori examinatione† huius capitis, operę precium est quęrere, in casibus, in quibus dispositione Canonica, aut imitatione Legali, bona clerici publicari possint, cui tandem applicari debeant, & in hoc dicendum videtur, quòd seruanda sit dispositio text. in cap. excommunicamus, el 1. de hęret. §. 1. in qua cauetur, quòd bona clericorum damnatorum de hæresi, applicantur ecclesijs à quibus stipendia receperunt. Et si clericus recepit stipendia à plurib. ecclesijs, tunc inter eas diuidentur bona pro rata, vt per glos. ibi, in verbo, stipendia. Vnde hęc videtur practica seruanda in omnibus casibus, in quibus bona clerici habẽtis beneficiũ, vel plura beneficia publicantur. Erit ergo curę Iudici, qui bona clerici publicari mãdauit, diuidere ea iustè inter ecclesias, in quibus beneficia habuit, & si aliqua ecclesiarũ sita fuerit extra suã dięcesim, & omnia bona clerici fuerint in eius potestate, tunc debebit mittere illi portionẽ sibi cõtingentẽ. At si in loco beneficij extra diœcesim constituta fuerint aliqua bona clerici, quę pertineant ad ecclesiã, tunc eius

erit

erit officij intimare iudici illius diœcesis sententiam à se latam, vt illam in prędictis bonis exequatur, in casibus, in quibus sentẽtia lata super confiscatione bonorum, extenditur ad bona sita extra iurisdictionem pronunciantis, de quo per Domin.in c.cum secundum, ad fin.de hęreticis in 6.& per Anchar.in c. Postulasti, 8. quæst. de foro compet.& per bonam additionem Felin.d.c.Postulasti, in 3.col. Et quia textus non distinguit, an bona damnati clerici recipientis stipendium ab ecclesijs fuerint patrimonialia, vel ne, acquisita intuitu ecclesiæ, vel non, videtur velle, quòd omnia bona indistinctè clerici habentis beneficium, applicentur ecclesię, in qua illud habebat, q͂ videtur magni effectus: nam posset contingere, quod ratione alicuius tenuis beneficij possessi à clerico, posset ecclesia patrimoniũ pingue clerici, vel alia plura bona eius industria seu arte quęsita, sibi acquirere. In casu verò, in quo clericus damnatus non haberet beneficium, & sic non esset aliqua ecclesia, cui applicanda essent eius bona, tunc credit Abbas in d.c.excommunicamus, in 2.col.deberi ea applicari Episcopo loci, qui distribuat in pios vsus. Cuius opinioni adhęret ibi Anan.in 2. col. Nec curandum est in hoc de eo quòd scripsit Oldrad. in consil.supra allegato, videlicet, quod Episcopus non habet confiscationem bonorum, cũ non habeat territoriũ: nam vt inferius latius scribimus, in verbo, pœnisuè alijs pecuniarijs, verior opinio est, & consuetudine roborata, quod Epus habet fiscum. h Episcopũ autem loci in hoc casu eũ esse credo, qui est Episcopus diœcesis, in qua fertur sententia publicationis bonorum, dum tamẽ aliàs sit Iudex competens, in cuius Curia de delicto clerici tractari poterat. Caueat prætereà Episcopus, cui prædicta bona applicantur, ne ea cõuertat in suo vsus, quia pręter id, quod Sacri Canones nullibi bona sic cõfiscata Episcopis applicant, Doctores, qui ea illis applicanda scripserunt, tali tamen onere hoc describunt, vt illa in pios vsus consumant. De quo scripsit Felin.in c.Irrefragabili, §.ceterum, de offic.ordinar. Crederem pretereà, in hoc iudicandum esse non solum pium, sed debitum vsum, in quo dicta bona expendi possint, & deberent, in alimentis videlicet clerici dãnati, dum viueret, nè aliàs fame mori cogeretur, aut esset aliundè mendicandum pro eius sustentatione. h

ADDITIO. A

Consuetudo testandi. Adde Mart.Nauar.in Manuali Confessor. c.25. num.128. quo loco scribit, consuetudine iam obtentum esse, clericos ab intestato morientes habere successores fratres, vel alios consanguineos. Et vide eundem in tract. de redditibus ecclesiast. super capitulo fin. 16.q.1. & 2. fol.74. & in Apologia, q.1.monitor.50.& 3.quæst.monit.4. & eruditissimum D.Franc.Sarmient.de reddit.Eccles.2.parte, c.6. cum aliquibus sequent. D.Couar.in cap.cum in officijs, num.9. de testam. D.Didac. Perez,

Clericis ab intestato morientibus consanguinei propinquiores succedũt

Perez, in l.1.tit.3.lib.1.ordin. in fine gl.magnę. Petrus Dueñas Regul. 366.11.limit.Gregor.Lup.in l.53.versic. *Que los ganen con derecho*, tit.6. par.1.vbi dicit Regijs Hispanię Constitutionibus cautum esse, in clericorum successionibus consuetudines seruandas esse, quem vide.

B *Non confiscatur*. Adde quod contrariam opinionem tenet Alberic.in l.corruptione, in fine, C.de vsufructu, & in Auth. Si verò dominus temporalis, C. de heretic. Angel. in l.si postulauerit, §.iubet, ff.de adulter.vbi Alex.in addit.ad Bart.& plenius in l.si finita, §.si de vectigalibus, col.25.ff. de damn.infecto, Bart.Cassan.in Consuetud.Burg.Rubr.2.§.2.nu.17.

C *In confiscationem*. Adde Philip.Dec.& multos Doctores, quos ipse allegat in c.in pręsentia,num.48.de probat.Gozadin.consil.39.Cassan.in Cōsuetud.Burg.Rubr.2.§.2.in gl. *Et est à entendre*. nu.10.Ægid.Boss.in tract. delict. tit. de bonorum public.num.60.& hanc esse cōem opinionem fatetur Iacob.Septim.in Cathol.Institut.num.98.licet contrariam opinionē post plures iuris interpretes errorem asserat Felin.in c.in pręsentia,nu.27. de probat. & eandem ait communiter probatam Corn.consil. 13.l.3.Simanchas tamē in d.c.opiniones has concordes facit, quem vide omnino.

D *Non confiscatur*. Adde eundem Alex.Imol.& Roman.in l.si finita, §.si de vectigalibus, ff.de damn.infect. Curt.consil.4. post feudorum tract.col. 7.Boss.in d.tit.de bonor.public.nu.19.

E *Ius patronatus*. Adde gloss.in c.filijs,16.q.7.Abb.& Doctor.in cap.nobis, de iure patron.Dec.in c.quanto, num.7. de iudic.Ioan.Lup.in repet. Rubr.de donat.inter vir.& vxor.§.39.nu.7.Aug.Arim.in tract. malefic.in addit.ad Ang.in verbo, *Et eius bona*, num.17. Eman. à Costa, in c.si pater, de testam.lib.6.in 2.parte,Trebel.nu.7.Molina de primogen.Hispan. lib.1.c.24.nu.26.Iul.Clar.lib.5.Recept.Sent.§.fin. q.78.Didac.Perez, in l.1.tit.6.lib.1.Ordin.in gl. *Si el que fuere*, vers.8.

F *Publicandum*. Adde Barthol.Cassan.in Consuet. Burg. Rub.2.§.2. nu. 20.Boss.in d.tit.de bonorum public. nu.71.& doctissimum Osasch.in decis. Pedemont.decis.94.Iul.Clar. d.q.78.

G *Vsusfructus*. Adde Ioan.Lup.in Repet. Rubr.de donant.inter vir.& vxor.§.42. num.6. D.Couar.in c.quia nos,de test.nu.2.

Pater vsumfructum retinet in bonis filij ante clericatum quęsitis.

Quam tamen opinionem veram esse existimo, quantū ad bona quęsita per filium, post sacrum susceptum ordinem, vt hic apertè sentit Author.Quam quoque opinionem professus fuit Ioan.Fab.in Auth.Ingressi, C.de Sacrosanct.Eccles.Dec.in c.in pręsentia, de probat.nu.62. Ioan.Lup. d.§.42. num.12. Didac.Perez, in l.1.tit.3.lib.1. Ordin.in gloss. *Los sacerdotes*, versic.est etiam,quicquid Abb.senserit in d.c.in pręsentia,num.56. dicens opinionem hanc esse veram, etiam quoad bona ante clericatum quęsita, in quibus vsusfructus patri quęsitus erat. Qui manifestè labitur,

quia

quia in bonis acquisitis à filio ante clericatum, non amittit vsumfructum, licet postea filius clericus efficiatur, ita contra multos resoluit Pinel. in l. 1. par. 1. nu. 42. & 43. C. de bon. matern. Moder. Paris. ad Dec. in c. in presentia, nu. 64. litera O, de probat. Molina de primogen. Hispaniæ, lib. 1. c. 19. nu. 28. Rod. Suar. in q. maior. nu. 37. Telli. Fer. in l. Taur. nu. 4. & opinionē istam veriorem & receptiorem esse testatur post huius operis editionem Cald. Pereyra Lusitanus (vir sanè subtilis & acuti ingenij) in l. si curatorem habens, in verb. Læsis, nu. 105. C. de rebus minor. *Cald. Pereyra Lusitanus laudatur.*

Episcopus habet fiscum. Vide authorem infra c. 140. & quæ ibi annot.

VERBERARI. Cap. CXXXVI.

1 *Pœna verberum in clericorum personis qua causa sacris Canonibus fuit instituta.*

2 *Presbyteri non nisi pro grauibus criminibus verberantur.*

3 *Clericus etiam cum mandato Ecclesiastici iudicis, non potest per laicum verberari.*

4 *Ecclesiastici iudices nulla irregularitatis labe afficiuntur, etiamsi ex verberibus clerico inferri iussis sanguinis effusio accidat.*

POena verberum † in clericorum personis à sacris Canonibus recepta est [a] Et hoc forsan q cum dolore, & citra vitæ ac membrorum periculum corrigantur. Et de ea mentio fit in c. 1. 5. q. 1. & in c. nullus clericus, 11. q. & in c. cum beatus, 45. dist. quod est Concilium Bracarense tertium in Canon. 6. & in c. 1. in fine, 35. dist. quod est Concilium Agathense, & in c. 1. in fin. verbis, de calumnia. Ex quo ibi notat Abb. in vlt. notab. q Ecclesia potest clericos publicè verberare. Cumq; cessent in illis ceteræ pœnæ mortis, ac membrorum mutilationes, nō mirū si hanc tamquam paternā correctionem antiqui illi patres Sacrorū Canonū conditores admiserint. Vide tamen in hoc distinctionem, quam facit text. & gl. in d. c. cum beatus, videlicet, quod † Presbyteri, Abbates, & Leuitæ, nullis debent verberibus subiacere, exceptis grauibus, & mortalibus culpis, minores tamē clerici verberantur pro minoribus culpis. & idem notat Præposit. in d. capit. finali, 35. distinct. In qua tamen imponenda † pœna, iudices ecclesiastici aduertere debent semper, quod in casu, quo clericus venit verberandus, non potest, nec debet verberari per laicum, etiam de mandato suo, [b] vt in capitulo vniuersitatis, de excommunic. & per gloss. in capitulo si clericos, eod. titulo, lib. 6. & ita etiam disponitur in l. 56. tit. 5. parte 1. vbi dicit lex, quod tam prælatus mandans, quam laicus obtemperans in hoc, excommunicatus est, sed debet per ministrum Ecclesiæ verberari, vt not. Cardin. de Turrecremata post Hugol. in capit. illi qui, 5. questione 5. & secundum eos constitutus in minori ordine poterit etiam Presbyterum verberare.

Imò plus voluit Abb. in cap. inter alia, in colum. 4. de immun. eccles. quod pro honestate ecclesię clericus debet verberari in ecclesia, & per clericum & non per laicum, allegando d. capitulum vniuersitatis. Quando verò clericus est incorrigibilis, potest per laicum verberari, vt not. gl. in Summa, 45. distinct. allegando text. in cap. vt famę, de sent. excommun. Tu tamen lector aduerte, an textus ille probet hanc conclusionem, cum nihil de verberibus disponat, sed de captura faciēda per laicum, & inter hos duos actus, non parum videtur esse discrimen. Nam difficile capitur clericus nisi per laicos. Captum tamen clericum verberare per alium clericum in minoribus saltem constitutum, non sic difficile est: permaximè, quia in quauis Republica ministri deputati ad capturam delinquentiū laici sunt, ideò videndum est, an sola authoritas gloss. sufficeret ad veritatem huius Conclusionis, quam tamen simpliciter sequutus fuit Bertachin. in tract. de Episcop. 3. parte, 4. lib. de potestate & authoritate Episcopi in temporalibus circa personas, versic. 4. quæro, an Episcopus. Et aduerte, quod iu-
4 dex † Ecclesiasticus qui habuit iurisdictionem fustigandi & verberandi, sententiam suam potest super his mandare executioni absq; scrupulo irregularitatis, licet in fustigatione, vt plurimum interueniat aliqualis effusio sanguinis quia illa, aliqualis effusio non consideratur, cum non veniat principaliter ex sententia, sed accidat ex post facto, & satis est, quod in sententia clerici non infertur pœna, ex qua principaliter, & immediatè veniet sanguis, ita Paul. Grillan. in tract. de relaxatione carceratorum, in 5. quęst. & licet huic conclusioni videatur refragari text. in c. in Archiepiscopatu, de raptor. & gloss. ibi, in cap. 30. his à quibus, 23. q. vlt. tamen crederem saluari posse dictum huius Doctoris, quando illa sanguinis effusio esset, vt ipse dicit, aliqualis: nam text. in d. c. in Archiepiscopatu, non reprobat, si aliquis sanguis ex flagellis prosiliat, sed quod flagella in vindictam sanguinis transire videātur: vnde prohibet vindictam sanguinis nō verò accidentalem effusionem. Vnde nec existimo necessariū, vt audiui facere aliquos iudices, quod flagellandos induunt lineis vestibus intinctis cera, vt desuper flagellētur, dum enim scrupulis consulunt, correctionē inutilem, & parum timendā efficiunt. vel verius in hoc dici posset, quod etiā si iudex prętenderet in pęna verberū vel fustigationis effusionem sanguinis, & verè succederet, & in magna quantitate non pp hoc incurreret irregularitatem, cū hęc nō contrahatur nisi sola morte, vel mēbri mutilatione, vt notat Abb. in c. 1. nu. 8. qui clerici, vel vouen. & Card. in Clem. Si furiosus, per text. ibi, de homic. col. vlt. q. 11. & per text. in c. in Archiepiscopatu de raptor. quem pro hac Conclusione ponderat, & respondet ad text. in c. cum illorum de sent. excommun. Et vide Siluest. qui refert Abb. vbi supra, in Summa, verbo, homicidium, 3. §. Tertiò quęritur.

ADDI-

ADDITIO.

Recepta est. Vide Greg.Lup.in l.48. tit.6.in versic. *En lo temporal*, par. 1.& in l.56.tit.5.in verbo, *Descomulgados*: eadem parte Petr.Greg. 3.parte Sytag.iuris, lib.31.c.11.per totum. Nota tamen quod hęc fustigationis pęna clericorum in Mediolanensi dominio non seruatur, vt me morię protulit Iul.Clar.lib.5.Recept.Sent.§.fin.q.70.versic. Et etiam. Prout nec illam esse in vsu in Regno Francię testatur Pract.Mileij,fol.148.nu. 53. Nec ego sanè imponi vidi ab hinc,27.annis in hac celeberrima Complutensi Curia. Non tamen me pręterit, pœna ictus fustium,olim iudices Ecclesiasticos aduersus clericos vsos fuisse,vt author est Diuus Augustinus, qui Marcello scribens, ait: *Confessionem verberibus eruisti*. A

Pœna verberũ cõtra clericos licet anti quitus recepta, hodie vero minimè.

De mandato suo. Adde Greg.Lup.in d.l.56. Petrum Placa,in Epit.delictor.cap.11.num.19. B

IN EXILIVM MITTI. Cap. CXXXVII.

1 *Pœna exilij per Ecclesiasticos iudices infligi potest.*
2 *Episcopus vel alius Ecclesiasticus iudex, non poterit clericum exilio damnatum rebannire.*
3 *Clericus de facto in exilium missus, potest per eundem iudicem vocari.*

Ecclesiastici Iudices † possunt imponere pœnam exilij, vt probatur in cap.1.de calumn.& in cap.penult.de pœnitentia, & in cap. hi qui, 3.quęst.4. & in capit.Cum beatus, 45.distinct. Et notant Doctor. in capit. cum non ab homine, de iudic.licet ibi Anton.nitatur colligere argumento ex illo textu, quod Ecclesia non habet pœnam exilij,cui in hoc aduersatur Barbat.ibi, in colum.6. versic. Et dicit hoc. Vbi namque pœna certa non est imposita à iure, & delictum, quod venit puniendum in clerico, videtur quodammodo cohęrere alicui loco, prudenter se habent Iudices Ecclesiastici,si delinquentibus clericis pœnam inferant exilij. Sicut enim occasio delinquendi facilè pręcipitat etiam eos, qui aliquam virtutis curam habere solent, sic eadem occasione sublata, facilius est à difficili, & asperrima vitiorum semita, ad amœnissimam virtutis viam reuocari. Quod bene comprobant verba illa singularia sanctissimi Hispanię nostrę Doctoris & clarissimi Isidori, insignisq; vrbis Hispalẽs.Pręsulis præsul gidi, quæ Gratianus intexuit in cap.valet, 81.distinct. Valet (inquit ille) interdum conuersis pro salute animę suæ mutatio loci; Plerumque enim dum mutatur locus, mutatur mentis affectus. Congruum est ergo,& inde etiam corporaliter euelli, vbi quisq; illecebris deseruit. Nam locus vbi quisque † prauè vixerit, in aspectu mentis apponit, quod sępe ibi cogitauit,vel gessit. Aduertat tamen in hac materia Episcopus vel eius Vicarius, quod postquam clericus propter crimẽ est damnatus ad pęnam exilij,le- 1 2

gitima causa, & probatione subsistente, non potest ab exilio reuocari, & sic non poterit clericũ exilio dãnatũ rebannire, ita notat Præpos. arg. text. ibi, in c. in primis, 2. q. 1. Ratio est secundum eum: quia ex quo legitimè est missus in exilium, inferior nõ potest super istis gratiam facere: a vt habetur in c. cum tu, de re iudic. Facit etiam text. in l. relegati, ff. de pœnis. Ex quo ibi not. Bart. quod misso in exilium, solus princeps, & non alius potest dare licentiam veniendi, & quod reuertatur; quem vide vlterius etiam dicentem, quod quilibet iudex potest dare licentiam exuli reuertendi ex iusta causa: quod est notandum in nostro proposito, quia per hoc videtur, quod Episcopus, vel eius Vicarius posset idem facere ex causa iusta. 3 Si tamen clericus esset † de facto in exilium missus, tunc bene potest per eundem iudicem reuocari b secundum Prepos. vbi supra, arg. in text. & quę ibi notat Bald. in c. ab excommunicato, de rescript. idem Bald. & Ias. in l. si pacto, quo pœnam, C. de pact. de quo ego latius scripsi in meis doctrinis magistralibus, in doctrina incipienti, Factum de facto.

ADDITIO.

A *Gratiam facere*. Vide Regiam l. 2. tit. 32. par. 7. vbi Greg. Lup. in gl. *El Rey*, Ias. in l. 1. §. & post operis, ff. de noui oper. nunc. Ioan. Fab. in l. pœnam, C. de pœnis, Iacob. in l. Imperium, ff. de iurisd. omn. iudic. Doct. Auend. lib. 1. de mand. Reg. Hispan. c. 7. nu. 13.

B *Reuocari*. Adde quod huc spectat quod voluit gl. not. in c. Primates, 2. q. 1. quod depositus de facto, etiam de facto restituitur; quam in id expēdit Bal. in c. accedens, 1. in fi. Vt lite nõn contest. Et quod factum de facto possit per eundem iudicem reuocari, probat text. optimus in l. 1. §. hoc edictum, ff. si mulier ventr. nom. gl. in l. minor. in princ. in verbo, *Secus*, ff. de euiction. Innoc. in c. querelam, col. 3. vbi Bald. colum. vlt. de elect. idem Bald. in l. 1. ad finem, C. de prohib. sequest. pecun. & in l. 2. C. de seruit. Specul. in tit. de primo & secundo decreto, §. iam de effectu, versic. quid si iudex. Anton. Abb. & Dec. in c. cũ cessante, de appellat. Petrus de Anchar. cons. 6. col. penult. Felin. in c. qualiter, & quando, 1. col. versic. tertio limita, de accusat. cum multis allegatis ab Andr. Tiraquel. post leges cõnub. gl. 5. num. 15. Sebast. Vant. in tract. de nullit. in parte, *Quid sit nullitas*, nu. 16.

DEPONI. Cap. CXXXVIII.

1 *Depositionis definitio.*
2 *Clericus pro nullo crimine potest deponi, nisi in iure exprimatur, praterquam in grauibus, enormibusque criminibus.*
3 *Quæ crimina digna sint depositione, iudicis arbitrio relinquitur.*
4 *Clericus depositus ab officio, celebrans, qualiter puniatur.*

Deposi-

DEpositio est † perpetua remotio ab altaris ministerio, notat Abb.in c.at si cleric.de iudic.col.1.& refert ibi Decius,col.4.vers.quintò nota. Et depositus simpliciter intelligitur depositus perpetuò, licet non exprimatur, vt per gl. not.in 1.in gl. finali, 50.dist.vbi Domin.& tenet Dec. vbi supra, & vide gloss.not.quę probat istam Conclusionē in c.accedens, 50.dist.vbi tamen vide singularē dist Præpos.in hoc artic.Et nota ꝙ regulariter † pro nullo crimine potest deponi clericus, nisi de iure illud exprimatur,not.Dom.in c.de his, 50.dist.& in c.1.35.dist.nisi in grauib. vt ibi p eum: quod refert Decius in d.c.at si clerici, in princ.in col.penult.de iudic. Item pro delicto enormi potest fieri depositio,ita dicit Abb.in c.fin.de celebr.Miss.allegat text.in c.tuę, de pœnis, qui text.dicit, *Magnis sceleribus*, ꝙ verbum *Magnis*, plura delicta comprehendere videtur, quā verbum, *Enorme*, & vide Antoni in c.cum dilectus,de purg.canon.col.6.vers. Caue, quia illud; qui ex verbis Innoc.ibi colligit vnam theoricam, quàm dicit tenendā pro vera,quòd vbicumq; pro aliquo delicto venit imponēda pœna mortis, tūc de iure Canonico in locū ipsius intelligitur subrogata pœna depositionis, quod refert & sequitur Felin.in c.qualiter, el 2.§.ad corrigendos, 4.col.de accus. tamquam ordinaria imponatur. Aduerte tamen in ista materia, quod Decius in cap.at si clerici,in colum 20.de iudic. versic.de secundo, colligit duas Conclusiones ex Abb.ibi. Primam, quod pœna depositionis non imponitur, nisi pro graui crimine. Secundam, ꝙ, quę dicantur crimina grauia, relinquitur arbitrio iudicis; ex quo postea, in ead,colum.versic. Secunda Conclusio, dicit,quod erit † in arbitrio iudicis,quę crimina dicantur requirere depositionem.Et vide etiam quod notat Abb.in c.Latores, de cleric.excomm.minist. de quo supra memini, in parte suspensionis, excommunicationis, &c. Item not.quòd ad depositionem Presbyteri, non semper requiritur dolus, sed supina ignorantia ęquiparatur dolo quoad hoc. Ita notat Abb.ex text. ibi, quem dicit valde notabilem, in c.fin.de celebrat.miss. Et aduerte, quòd † si depositus ab officio celebrat, priuatur participatione corporis, & sanguinis Domini, & permanet in hac excommunicatione, vsque ad diem vltimum, vt viaticum tantummodo exitus sui tempore percipiat: vt habetur in c.accedens, 50. distinct. & ibi notat Præposit. Et in ista materia depositionis, vide Archid.in c.Presbyteri, el 2. 5.quęstione 6. vbi tradit nimis generalem & dubiam doctrinam (videri meo) videlicet, quòd si clericus deponitur pro aliquo crimine, pōt à iudice sęculari adhuc puniri pro eodem: sicut enim accidit, quem diuersis legibus teneri pro eodem crimine, sic eodem modo, Lege & Canone: nam clericus depositus non efficitur de foro iudicis sęcularis propter solam depositionem, quomodo ergo poterit per ipsum puniri? Præterea non sequitur: potest quis teneri diuersis legibus

Margin numbers: 1 (line 1), 2 (line 8), 3 (line 25), 4 (line 33).

pro eodem crimine, ergo clericus potest puniri pena canonica per Episcopum, & ligari per iudicem sæcularem, non præmissa degradatione, & traditione. An autem clericus depositus possit restitui per Episcopum, vide Gondis. Villalob. in tract. de Legato, par. 1. q. 14. num. 63. tomo 2. tract. diuersorum Doctor. fol. 292. Et vide in Pontificali fol. 204. col. 1.

ADDITIO.

ADDE, quòd cum in præcedentibus capitibus multa de huius capitis argumento scripta sint, repetenda non duxi, vide tamen vltra ea Iac. Menoch. de arbitr. iudic. q. lib. 2. Centur. 5. Casu 415. Iul. Clar. in pract. crimin. §. fin. q. 74.

IN ARCTVM MONASTERIVM DETRVDI. Cap. CXXXIX.

1 *Clericus depositus, in monasterium antiquo iure detrudendus erat, licet hoc hodie ab aula recesserit.*

2 *Alimenta quomodo ijs ministranda sint, qui in monasterium ad pœnitentiam detruduntur.*

ANtiquis illis ac † venerandis Patribus, qui futuro vniuersalis Ecclesię statui nedum claritate, ac sanctimonia vitę suæ, sed pijs sanctionibus consuluerunt, non minus fuit curę delinquentium pœnas decernere, quàm eorũ futurę emendationi prouidere, non satis suo animarum zelo mirabili esse cẽsentes, si facinorosis inflicta esset pœna (quę alijs similia perpetrandi metum ingerit) ipsismet admissa deplorandi voluit pręstare opportunitatem. Ac ideo post depositionis pœnam statutam, vt depositi ad agendam pœnitentiam in monasterium aliquod detruderentur, ordinarunt, vt sic eos monachorum integritas ac venustas confunderent, & vitę austeritas ad amplectendum voluntariam pro suis excessibus pęnitentiã suaderet, ac charitas (quæ dũ verior est, in vitia prolapsos magis subleuat, quàm improperat) ad agnitionem culpæ, & spem veniæ commoneret. Vnde regulare est, quòd Episcopus debet assignare clerico, quẽ deponit, monasterium, vbi peccata lugeat, & illa vlterius non committat, vt in c.
a Sacerdos, 81. dist. Sed hoc, vt videmus, recessit ab vsu,[a] ꝙ forsan euenit ex eo, ꝙ iudices Ecclesiastici adeò segniter laborant crimina punire, vt rarissimè videamus eos delinquentib. depositis pœnã inferre. Item & ex alio capite, quia omnia monasteria iam sunt ab Episcoporũ iurisdictione exępta, & ideo nõ sic iudicib. datur facultas assignandi monasteriũ, vnde Alexand. III. reputans hanc detrusionem non ita facilem, dum illã fieri pręcipit in c. Sicut dignum, §. Clericos, de homicid. addit conditionem: *Si fieri potest*, forsan de possibilitate dubitans, non tam propter penuriã monasteriorũ, quàm propter voluntatẽ recipiẽdi detrudendos in eis. Aduerte tamen, quòd Pręposi. in c. Si Euangelica, 55. dist. notat ex textu ibi, ꝙ

clericus,

clericus, qui non est sufficienter punitus pro grauitate delicti cum sola depositione, pôt detrudi in monasterium; ex quo videtur, quod non indifferenter post depositionem debet succedere inclusio. Quomodo autem alimenta † ministranda sint ijs, qui in monasterium ad agendam pœnitentiã 7
detruduntur, vide bonũ textũ Greg. in c. de lapsis, 16. q. 6. vbi vide Archid. dicentem, q; pauperes clerici ponendi sunt in monasterijs à diuitibus, aut alendi ab Episcopo. Et de materia huius c. vide quod scribitur in sequenti.

ADDITIO.

R*Ecessit ab vsu*. Adde doctissimum virum Iulium Clar. in pract. crim. A
§. fin. q. 70. versic. Sunt etiam.

AC IN PERPETVVM CARCEREM DAMNARI. Cap. CXL.

1 *Pœna perpetui carceris quando ab ecclesiasticis iudicibus sit imponenda.*
2 *Episcopus irregularitatis labe afficitur, qui arctum locum alicui constituit, si in eo ex defectu aeris vel cibi moriatur.*
3 *Testamentum clerici ad perpetuum carcerem damnati, an valeat.*
4 *Episcopus, qui condemnat clericum ad perpetui carceris pœnam, an possit minuendi pœnam suo arbitrio potestatem seruare.*

HVius pœnæ fit mentio in c. pen. de hæret. & in c. nouimus, de verb. signif. & in Extrauag. Diuinis exemplis, quæ est sub tit. de pœnis, in Extrauag. communibus, Dicitur autem hæc perpetui carceris capitalis [a] se- a
cundum Bald. in l. reos, in princ. col. 1. de accus. quem refert Felin. in c. qua liter, el 2. §. ad corrigendos, in col. 4. de accus. Quæ quidem † pœna si ab ec- 1
clesiasticis iudicibus imponeretur, vbi delictorum qualitas exigit, custodia tali, vt reuera perpetua esset, longè leuius censerẽtur punita laicorum delicta naturali morte, quàm clericorum perpetuo carcere. Nam vt Card. scripsit in cap. cum non ab homine, de iudic. longè minor pęna est statim mori, quàm diu affligi sine salutis spe. Quando autem ista pœna, vel præcedens imponi debeat, Innoc. in cap. qualiter, el 2. de accusat. in col. pen. versic. & sunt, videtur velle, quòd hæc pœna carceris æquiparatur pœnę dãnationis in metallum, iuris ciuilis. Vnde secundũ eũ videretur imponenda in casibus, quibus iure ciuili quis punitur pœna tali, & ad hoc refert eundẽ Innoc. Ioan. de Anan. in consil. 1. in col. 2. Abb. tamen in c. tuę, de pęnis, tradit talem doctrinam, quòd vbi pro delicto imponitur pęna mortis, de Iure Ciuili, tunc depositus detruditur in carcerem perpetuum, quando verò imponitur pęna alia citra mortem, tunc detruditur in monasteriũ. Contra quem instat Phil. Dec. in cap. cum non ab homine, in col. 6. versic. Sed ista doctrina, de iudic. dicendo quòd hoc non est verum, quia in casu cap. clerici, de excess. Prælat. & in cap. tuæ, de pęnis, fit detrusio, licet de iure ci-

uili imponatur pœna mortis, & refert Aret. latè scribentem in hoc, in col. 9. qui concludit secundum eum, quòd debet quis detrudi in monasteriũ, ad agendam pœnitentiam: & si non velit agere, ponitur in perpetuis carceribus, allegat d.c. et famæ, de senten. excommunic. & c. a nobis, de Apostat. Sed cõtra hoc arguit Decius de tex. in c. nouimus, de uerb. sign. & in c. penult. de hęret. Vnde uidetur sibi, quod in carcerem detrudatur quis, quã do insurgit maior suspicio fugę pro maiori securitate. Sed ista distinctio Decij non placet: quia pœna perpetui carceris, tunc non ratione pęnæ, sed securitatis daretur: vnde non consideraretur delicti qualitas, sed fugæ timor. Vnde melior est sententia Aretini vbi supra, quam ipse Decius non integrè refert: nam concludit ipse Aret. quòd quamuis pœna mortis imponatur de iure Ciuili, non tamen debet imponi de iure Canonico pęna perpetui carceris, quod ipse limitat dupliciter. Primò, in casibus exceptis, in quibus expresse cauetur de pœna carceris, ut in cap. penult. & finali de hæret. Secundo, propter immanitatem delicti non esset imponenda laico simpliciter pœna mortis, sed cum aliqua qualitate atroci, ut puta, ignis, traditionis ad bestias, lacerationis membrorum, & huiusmodi: tunc enim uidetur sibi
b imponenda pęna perpetui carceris: quod intelligit verum, siue illa pęna sit naturalis criminis, siue iudex illam imponat, augẽdo illam propter quã qualitatem animo inhærentem, & sic dicit intelligendum c. nouimus, supra alleg. de quo arguit contra illum Dec. Et aduerte quod Bald. in l. penultima. C. ad leg. Aqu. dicit, quod si Episcopi ponerent aliquem in ita arcto loco, quod non haberet aerem sufficientem, uel darent sic parum ad uescendũ,
c quod de facili moreretur, quod essent irregulares. Vnde prouidere deberent Ecclesiastici iudices, quando alicui carcerem perpetuum assignant, ne ex defectu aeris, vel cibi moriatur. Idẽ notat. Abb. in c. a nobis. de Aposta. referendo Ioan. Andr. Et uide Ioan. de Anan. in c. de colluſ. detegen. & in c. qualiter, & quando. el 2. §. si. ver. Nunquid autem Episcopus, de accuſ. & Matth. de Affl. in 1 lib. Const. Siciliæ, in fol. 129. col. 3. & Mari. in repet. c. ad audiẽtiã, de homic. in col. 31. uersi. Quinquagesimooctauo quæro. vbi referunt Bal. vbi supra, & alios idem tenentes. Et uide etiam Card. in Clem. 1. de pœ
a nit. & remiſ. in q. 7. vbi referendo Laurent. dicit, quòd † ponentes aliquem in tali carcere, in quo propter eius arctitudinem incarcerati non viuunt vltra sex uel octo dies, reputat homicidas vel irregulares: quia illa pęna est magis afflictiua, quàm si ponerentur in patibulo. Aliàs autem si damnatus ad perpetuum carcerem moriatur, dicitur naturaliter mori, ut notat Bal. in l. 1. C. de his, qui ad libert. peruenire nõ poſ. quem refert Ioan. de Anan. in c. fi. de hom. nu. 8. vide Fel. in c. qualiter, el 2. de accuſ. §. ad corrigendos, col. 5. in princ. Et nota, quòd licet aliàs damnato ad perpetuũ carcerem ex forma statuti, uel de iure communi, non possit aliquid relinqui ultra alimenta

ta,dicit Marian.in c.Veniens, de accus. in col.28.in ver.Vndecimò quæro, quod de iure Canonico uidetur posse attentari, quod taliter damnato nō possent relinqui alimenta,cùm sibi deputetur panis angustiæ, & aqua do loris. De quo tamen articulo uide latius Corsetum in Repertorio Abb.in verbo,carcere,in ver.An valeat,& Fel.in c.qualiter, el 2. in §. ad corrigendos,col.4.in fi.de accus.Præterea,in hac † materia poterit meritò dubitari, 3
an ualeat testamentum clerici damnati ad perpetuum carcerem, qui ibi finaliter decessit. Quod examinat Bal.in 1.vol.cons.448.incip.queritur in primis,vbi tandem concludit quòd non,& quòd talis nec actiuè,nec passiuè sit testabilis.Et quia principale fundamentum suum est,quia tali pœna damnatus continetur sub condemnatis ad mortem: quia licet non sit condemnatus ad mortem subitaneam, est condemnatus ad breuitatem uitę. Posses tu Regnorum Castellę & Legionis incola, non immeritò inferre, quod hodie attento iure eorum,secus esset,cum per l.4.in legib.Tauri editis,disponatur,quod damnatus ad mortem ciuilem, siue naturalem, possit testari, [d] nisi damnetur propter crimen inducens confiscationem bonorum. An autem Episcopus † qui condemnat clericum ad perpetuum carcerem, possit in sententia reseruare sibi potestatem minuendi pęnam suo arbitrio,uide Bal.in Auth.Interdicimus, C. de Episcop. & cler. referentem Guilielm.disputasse hoc,& finaliter tenuisse, quòd sic.Sed dicit Bal. contra naturam pęnę declarandę in sententia,non potest fieri reseruatio, quia esset implicare contraria,sed asserit tandem quod forte fallit in sententia Episc.quia mitius debet agi,cum eo,quam cum alio, arg. d. Auth. Interdicimus,secundum unum intellectum,cuius uerba ferè ad litteram refert Fel. in c.qualiter,el 2.§.ad corrigendos,in col.6.de accus.

d
4

ADDITIO.

Carceris perpetui antiquitas eiusq; grauitas explicatur.

CApitalis.Adde quod diuersarum gentium moribus olim receptum fuit,vt loco capitalis pœnę in teterrimum carcerem reus conijceretur,vt in illo animam ageret: sic apud Persas, apud Syracusanos, Messianos, & apud Romanos obreruatum fuisse scriptum reliquit Alexand. ab Alexand. libro 3. dierum genialium, cap.5.Cœlius Rodig.libro 17.lectionum antiquarum,cap.8.qui circa hoc argumentum multa memorię commendarunt.Sic Iulius Cęsar censuit, eos qui cum Catilina, contra Romanam Rempublicam coniurationem fecerant,non esse occidendos, sed publicatis eorum pecunijs, ipsos in vinculis per municipia perpetuò habendos,ut testatur Sallustius in Coniuratione Catilinę.Meminit etiam Cicero in eundem Catilinam, orat. 4. sic loquens : *Intelligit Cæsar mortem a Dijs immortalibus non esse supplicij causa constitutam, sed aut necessitate naturæ,aut laborum, & miseriarum quietem esse, itaque eam sapientes nunquam inuiti,fortes etiam sæpè libenter appetierunt, uincula uero,& ea sempiterna,*

terna, certè ad singularem pœnā nefarij sceleris inuenta sunt. Et paulò post: *Bona præterea publicari iubet, vitam solam relinquit nefarijs hominibus, quam si ademisset, multas, vno dolore, & animi, & corporis, & omnes scelerum pœnas ademisset.* Et istum carcerem idem Cicero 3. in Catilin. appellauit *Vindicem manifestorum, & nefariorum scelerum.* De carcere perpetuo meminit etiam Valer. Max. li. 6. c. 3. asseuerans, quendam C. Vaticinium. quòd sinistræ manus digitos sibi, ne militaret bello Italico, amputasset, publicatis omnibus bonis à Senatu æternis vinculis adiudicatum fuisse. Tempore quoq; Amulij Latinorum Regis, qui præcessit Romulum, carcerem perpetuū in pœnam fuisse statutū, colligitur ex Dionysio Halicarnasseo, qui de Ilia scribens, ait: *Sunt qui confestim eam necatam puellam tradant, nec desunt, qui malint coniectam in occultum carcerem, eumq; perpetuum: vnde necatam esse vulgo traditum est.* Meminit item de perpetuo carcere Valer. Maxim. lib. 6. c. 8. dū agit de quodā seruo Caij Marij, & Philost. lib. de vita Apollonij.

Carceris perpetui pœna in aliquibus prouincijs obseruatur.

Nec hęc perpetui carceris pœna prorsus antiquata est, nā receptā esse in ciuitate Venetiarum fatetur Mantua, obseruat. lib. c. 96. col. 6. & vt scribit Cali. in marg. Fisci. fol. 93. in fine, Reges Hispaniarū multū ea vtuntur.

Pœna triremium, vel exilij perpetui ad aliquā insulam, quæ in Hispania in vsu est, quib. pœnis assimiletur.

Sic equidem apud nos in his regnis receptum est, maxime in superioribus tribunalibus, delinquentes puniri, vt Regię Maiestati seruiant perpetuo in regionibus Africę finitimis, vel cōdemnantur ad Regias triremes, non sanè pœna hęc differre videtur, à pœna perpetui carceris, nisi nomine tantùm, vt multi arbitrantur. Sed verius censeo pœnas has assimilari, damnationi in metallum, vel in opus publicum, quibus & alijs similibus pœnis reus condemnari potest, l. aut damnum, l. quidā l. capitalium, ff. de pœn. l. relegatorum, §. sicut, ff. de interd. & relega. l. illicitas, §. qui vniuersas, ff. de offic. Præsid. l. 4. tit. 31. parte 7. notat in terminis Abb. in cap. quod sedes. de offic. ordin. Ioannes de Platea in l. nemo carcerem, col. 4. C. de exactori. tribut. li. 10. Greg. in d. l. 4. in gl. *ò labrando.* & in gl. verb. *à home libre.* & his non allegatis idem scribit Doctor Th. *Talleda.* in tract. incarceratorum. c. 4. num. 10.

Pœna perpetui carceris morti æquiparatur.

Hęc quidem perpetui carceris pœna, de qua à nobis sermo institutus est, morti ęquiparatur, vt sentit Inn. in c. qualiter. in 2. de accus. Abb. in c. 1. col. vlt. de collus. deteg. quia similis seruituti perpetuę esse videtur, l. 2. ff. de libero hom. exhib. seruitus autem mortis pœnę ferè comparatur. l. seruitutem, ff. de reg. iu. & vide Io. And. in d. c. 1. n. 22. asseuerantē grauiorem esse perpetuum carcerem, quam abscisionem vnius digiti, vel fustigationē.

Pœna perpetui carceris à iure ciuili aliena est.

Et pœna hęc à legib. ciuilibus fuit aliena, imò incredibilis: l. aut facta. §. solent. ff. de pœ. l. mandatis ibid. l. incredibile, C. de pœnis, d. l. 4. partit. ideoq; hac rōne sęcularis iudex hanc pœnā nō imponit. Bal. in d. l. incredibile, Ang. in

l. si a

l. si à milite, §. edictum, ff. de milit. testam. Bald. cons. 443. in fine, lib. 3. vbi scribit, quòd ita tenent communiter DD. Alex cons. 55. vol. 7. Mar. Socin. Senen. in c. veniens, col. 26. de accus. Aymon. cons. 224. n. 3. Purp. in l. Imperium, n. 231. vbi Valasc. n. 161. ff. de iurisd. omn. iud. Auil. in c. Prętor, c. 18. in verbo *Carcel*. Didac. Perez in l. 2. tit. 4. lib. 4. ord. in verb. *Todos los dias de su vida*. Et est cõmunis & verissima opinio vt asseuerat Iul. Clar. in pract. crim. §. fi. q. 70. vers. pœna. Qđ si de facto eã ĩposuerit, sñia nulla est. Bal. in d. l. incredibile, licet gl. Cin. & Sal. ibi dissentiãt, & Valasc. in d. l. Imperiũ.

Pœnã carceris perpetui sæcularis iudex infligere non põt ꝙ si de facto fecerit, nulla esset sententia.

Hæc tamen communis sententia, quam modo asseuerauimus, minimè procedit in seruo, qui ad perpetuum carcerem damnari potest, l. seruus, C. de pœnis. Non quidẽ quo ad ipsum grauis pœna ista iudicanda est, cum iam seruituti astrictus sit.

Limitationes quatuor ad d. Reg. l. constituuntur.

Secundo, nec locum obtinet, quando delictum est atrox, pro quo iudex arbitrari posset mortis pęnam imponendam esse. ita Bald. in d. l. incredibile. Sed ex supra traditis hęc Baldi opinio vera non videtur, & meritò de ea dubitat insignis Iac. Menoc. de arbitr. iudic. qq. lib. 1. q. 89. n. 9. dicitq; cogitandam esse propter magnam Baldi authoritatem.

Tertiò fallit in casu Auth. Sed hodie, C. de adult. & l. pen. tit. 17. part. 7. quas leges not. ad Greg. in d. l. 4. tit. 31. part. 7. in verb. *à home libre*.

Quarto fallit in casu d. Regiæ l. 2. tit. 4. lib. 4. Ord. ibi. *Todos los dias de su vida este preso en la carcel*. Ceterum iure Pontif. carcer non solum ad custodiã, sed ad pęnã imponitur, c. quãuis, de pęn. in 6. c. si quis clericus, 81. dist. c. de lapsis, 42. c. cõmissa de heret. li. 6. Clem. 1. eo. tit. c. pen. de hęret. c. nouimus, de verb. sign. Et potissima rõ est: nã cũ sacri Canones pijssima, & materna benignitate, mortis pęnam non infligant, necessariũ fuit ne crimina impunita remanerent, ꝑp grauiorib. criminib. pęnam hanc statuere. Quã Ecclesiastici iudices solũ aduersus clericos imponere possunt, non verò cõtra laicos, nisi in crimine hæresis, vt scribit Iul. Clar. in d. pract. §. fin. q. 70.

Carcer iure Canonico, nõ solũ ad custodiã sed ad pœnam imponitur.

Nec debent alimenta denegari his, qui in huiusmodi carcerib. detinentur: quia si fame, & inedia moriatur, iudices Ecclesiastici, qui morti causam præstiterunt, irregularitatis labe illaqueantur, ex Baldi sentẽtia in l. de precib. C. ad leg. Aqu. Quod quidã intelligunt procedere, nisi in casib. atrocioribus, in quibus clericis incarceratis minui solent alimẽta (ꝙ vulgo dici solet: *Comer por onzas*,) si mors inde sequatur nulla irregularitatis labe, iudices Ecclesiastici afficiuntur, cũ iure Pont. hoc sit permissum. Ita tenet, licet fluctuans, Ant. Quesada, vir non vulgaris eruditionis, in lib. diuers. iur. q. c. 17. nu. 28. Ego tamen in ea fui, & sum opinione, vt existimẽ, nunq̃ licuisse ita tenuissima alimenta clericis suppeditari, ut fame pereãt, ꝙ tex. insinuat in c. nouimus, §. 1. de uerb. sign. quod cõtrariæ opinionis assertores adducere pro se solent, ibi: *Ad agendum pœnitentiam ipsum inducas in pane doloris*,

Alimenta denegari non debent illis qui perpetuis carcerib. detinentur, quod si inedia moriantur, iudices ecclesiast. irregularitatem contrahunt.

&

& aqua angustia sustentandum. Quę quidem pœna non ad mortem, sed ad pœnitentiam agendã tendit, vt ibi, quia semper Ecclesia Dei oĩpotẽtis exẽplo, sperat conuersionẽ, & pęnitentiã delinquentiũ, nec vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur, & viuat, Ezech. c. 18. & in c. hi qui, 3. q. 4. & hæc pœna ęquitate & prudentia Prelatorum solet temperari, maximè pręcipuis festis, quibus solent incarceratos visitare, & pinguius nutrire, vt scribit Io. And. in c. quãuis, de pœnis, lib. 6. in 2. not super text. Absit sane ab oĩum mente credere, sacratissimas leges Põtificias, alioqui pijssimas, in suos clericos, quos impensè diligũt, tã dirã mortis pœnã infligere. Nihil sane interest necare, vel alimẽta denegare. Vt ĩquit Iurisconsultus, in l. necare, ff. de lib. agnosc. Vnde Liu. li. 2. belli Punici asseuerat, *Famẽ vltimũ humanorũ supplicium*. Ægisip. li. 5. *Famẽ carnificẽ* appellat, & Hier. Thren. c. 4. scribit: *Melius est occidi gladio, quã fame extabescere.* Cui cõsentiẽs Veget. *Ferro* (inquit,) *multo sæuior fames est.* Dauid equidẽ pestilentiã eligere maluit, quã famẽ, cũ vtriusq; ei esset data optio, vt habetur li. 2. Reg. c. 24. Et teterrimũ mortis genus famẽ esse scripsit Hom. qui li. 12. Odys. ita facit Eurillochũ loquẽtẽ. *Oẽs quidẽ terribiles mortes miseris mortalibus, Fame aũt miserrimũ mori.* Cuius meminit Plato li. 3. de Rep. & Columel. li. 2. rei rust. c. 2. Tullius aũt ad Att. lib. 5. Epistol. fame nihil miserius pronũciauit. Ioseph. li. 6. belli Iudaici asseuerat: *Famẽ rerum oĩum acerbitates superare*. Idẽ li. 7. hist. Eccles. c. 11. tradit: *Oẽ pereũdi genus, fame lenius videri.* Quint. verò de dira fame his verbis scribit: *Felix* (ait) *pestilentia, felix præliorum strages, deniq; oĩs mors facilis, fames aspera, vitalia haurit, præcordia carpit, animi tormentũ, corporis tabes, magistra peccandi, dirissima necessitatũ, deformissima malorũ. Hæc ad humile corpus nobiles manus mittit, hæc alienis pedibus mendicãtes prosternit, hæc sæpe sociorũ fidẽ frãgit, hæc venena populis publicè dedit, hæc in parricidiũ pios egit.* Quæ refert Luc. de Pen. in l. 2. col. 2. C. de quib. muner. vel pręst. li. 10. & And. Tiraq. in li. 1. de retra. §. 26. gl. 1 n. 22. Nec omittendũ est ꝙ ex nostris scribit Bald. in l. pactũ, col. vlt. C. de pact. tradẽs prouerbiũ vulgo celebratũ, *fames* (ĩquit) *est acutissimus ensis.* Et idẽ cons. 458. col. 2. li. 3. scribit nihil tristius esse quã fame necari, nihilq; fami comparari.

Pœna famis a: ud oẽs gentes cæteris sæuior omni sæculo iudicata fuit.

* Quibus addendũ est: ꝙ antiqui prodiderũt, quia ferũt pro grauissima pœna Tantalum apud inferos, siti, & fame cruciari, vt refert Cic. 1. Tus. q. Et Ammian. Marcel. li. 17. Hist. Rom. his verbis scribit: *Mortis grauissimũ est genus, fame perire.* Et idẽ li. 10. dicit esse vltimũ malorũ oĩum. Sed vt Ethnicos relinquamus, Sacrę litterę nobis de hoc suppeditãt non vulgaria testimonia, quia ad grauissimorũ scelerũ vindictã, famẽ, tanquã cæterarũ pęnarũ culmẽ, cõminantur. In peccato sanè primi parentis dictũ fuit: *Maledicta terra in opere tuo, in labore vultus tui, vesceris pane tuo*, vt habetur

Gen. 3.

Gen. 3. Et Psal. 104. *Deus vocauit famem super terram, &c.* Et Ezech. 5. *Famem congregabo super vos & conteram vobis baculum panis.* Et Ezech. 14. ver. 12. & 13. ibi: *Factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, terra cũ peccauerit mihi, vt præuaricetur præuaricans, extendã manum meam super eam, & conterã virgam panis eius, & immittam in eã famem, & interficiã de ea hoĩem, & iumentum.* Et ideo viri iusti fame, atque inedia minimè opprimuntur, iuxta illud Dauid Ps. 36. *Non vidi iustũ derelictum, nec semen eius quærens panẽ, & nouit Dominus dies immaculatorum, & hæreditas in æternum erit, non confundetur in tempore malo, & in diebus famis saturabuntur, quia peccatores peribunt.* Et Prouer. 10. *Non affliget Dominus fame animã iusti; & insidias impiorũ subuertet.*

Et licet in crimine hęresis (vt ad institutũ sermonẽ redeamus, nec tamen extra chorũ saltemus) laici si post deprehensionẽ, ab hęresi ad fidẽ Catholicã redeant, ad perpetuũ carcerẽ debent condemnari, vt in c. pen. §. 1. de hęr. Quibusdã tamen nouissimis Constitutionib. rigor ille ęquitate tẽperatus est: nã qui spõte ante propositã accusationẽ, ad Sacrosſ. Ecclesię gremiũ redeunt, nõ debent perpetuis carcerib. mãcipari. Nec illi, qui post capturã de seipsis, necnõ de alijs, quos hęreticos esse sciunt integrè, pia mente veritatẽ fatentur. Potest etiam pro arbitrio Inquisitorum prędicta pœna cõdonari illis, qui prius quàm dicta testium publicata fuerint, redierint: si verò post testium publicationem redeunt, & tunc confitentur, cũ se conuictos esse intelligunt, perpetuis carceribus sunt recludendi. Ita sancitũ est in 1. Instr. Hisp. c. 8. & 11. refert Iacob. Sept. in Cathol. instit. tit. 16. num. 17.

Hæretici qui ad fidem redeũt, ad carceres perpetuos debẽt cõdemnari. Cuius hæc pœna sãcti officij clemẽtia sit limitata.

Qui verò iam, eo quòd tardè nimis ad fidem reuertitur, ad perpetuum carcerẽ fuerit condemnatus, ei ab eo fugere non licet, quòd si temerè fecerit, eo ipso relapsus iudicandus est, quia censendum est, quòd fictè conuersus fuerit, ideò vlterius audiendus non est, ita Archid. Dom. Io. And. Anchar. in c. vt commissi, & §. necnon, de hęret. lib. 6. Arelat. de hęret. not. 5. Squillacens. de fi. Cathol. c. 27. Ioan. de Anan. & Felin. in c. penul. de hęret. Quę opinio licet cõis sit, mea tamen sententia est falsa. Tum, quia nullo iure probatur, & inhumanum est absque expresso iure aliquem tam graui pœna plecti. Tum, quia qui à carcere fugit, in pristinam hęresim nullo modo labitur, nec fuga ipsa hęresim committit: ideoque relapsus nomen minimè ei competit, solum quidem is, si forte redierit, vel fuerit comprehensus, duriori carcere recludendus erit, & impœnitens iudicandus, & ob fugam grauiori pœnitentia dignus, quam si subire voluerit, benignè recipiendus est; ita nouissimè tenet Iacob. Sept. in d. tit. 16. dicens opinionem contrariam falsam, & crudelem esse.

Est tamen Inquisitorib. à iure cõcessa facultas, vt simul cũ Episcopo possint minuere, vel commutare pęnam perpetui carceris, cũ viderint id expedire, vt in c. vt commissi, §. necnon, de hęret. lib. 6. Hodie tamen ad solũ

gene-

Poena perpetui carceris hodie ab Inquisitore generali relaxatur, qui solus publice poenitentia habitum remittit. Quo tempore lapso fiat dicta poenae remissio.

generalem Inquisitorem potestas hæc pertinet, quia solus is potest habitum publicę pœnitentiæ tollere, quamuis delinquens in perpetuum dãnatus sit, vt eo vtatur, vt decretum est 5.instr.Hisp.c.5.& 4.Toletana.c.9.

Quæ pœnæ remissio fieri solet octo annis transactis, a die incarcerationis, hoc ex benignitate & clementia, non verò ex iuris rigore, quo stante, decennium desideratur, vt scribit D.Episcopus Simanch. d.tit.16. nu.22. quo loco, num.21. testatur, quandoque eam pœnam lapso triennio remitti, si eo tempore in carceribus detenti, maximę veręq; pęnitentiæ prestiterint testimonium. De consuetudine tamen Sacri tribunalis generalis Romanæ Inquisitionis receptum est, vt post paucum tempus dispensatio indulgeatur, vt testatur F.Pegna ad Direct. Inquis.3.p. Schol.142. Et vt addas his, quę supra versic. nec debent, omissa fuere, ad finem.

Pœna perpetui carceris. Adde Gregor.Lup.d.l.4. tit.31.par.7. in verbo *à home libre*, vbi Authorem nostrum allegans, eius opinionem amplectitur. Et an clericus perpetuo carceri mancipandus, prius sit degradandus,

B vide Abb.in c.excommunicamus, in 2. de hęret. Gundis. à Villadiego in tract.de hęret.q.19.nu.2.& authorem nostrum supra c......

Clericus vel regularis perpetuo carceri mancipatus, an absq; peccato fugere possit.

Sed vtrum clericus, vel regularis possit absque peccati labe à carcere perpetuo fugere, existimo asseuerandum ei nullo modo licere, nec à peccato excusari, quod ex eo manifestè apparet. Nam licet ante iudicis condemnationem nemo teneatur pęnam soluere, vel illam subire, iuxta glossę sententiam in capit. fraternitas, 12. quęst.2. quæ cõmunis est, & multis à nobis ornata supra cap.66. post condemnationem verò absque dubio tenetur, vt tradit S.Thom. 2.2.quæst.69.artic.2.& ferè omnes quos in d.c. allegauimus. Rursus, quia iste qui à carceribus fugit, iudici resistit: quod omni iure prohibitum est, capitulo resistit, 2.quęst.3.glos. in cap. præsentium, 7. quæst.1.l. additos, C. de Episcop. audient. tradit noster Author in Regul.& Fallent.Reg.382. vbi post eum multa scripsi. Deinde hanc rem comprobat, nam licet ex multorum sententia captus, & ad mortem cõdemnatus possit à carceribus fugere, vt colligitur ex Ancharano, & Imo. in Clement. Pastoralis, de re iudic. Archid.in cap.cum homo, 23. quęst.5. Diuo Thom. & Caiet.quæst.69. Driech.de liber. Christi.pag.226. licet dissentiat Bar.in l.relegati, ff.de pœnis. Abb.in capit.1.de test.cogen.& in cap. Sicut, in 3. de iureiurand. Sed tenendo opinionem Diui Thom. prout tenendam esse affirmat Domin. Episcop. Couarru. libro primo variar. resolut. capit.2.num.14. non tamen procedit, quando quis ad pœnam carceris temporalem, vel perpetuam condemnatus est, nam hęc pœna eam conditionem habet, vt alterius quam puniti executionẽ minime indigeat, & ideo is damnatus censetur ad eam propria cooperatione subeũdam, quapropter in animę iudicio eam subire debet, sicut in pœna exilij,

&

& alijs similibus pœnis docet Caietanus d. quęst.64. articulo 4. Driedo d. fol.226.& opinionem nostrā in terminis tenet Mart.Nau.in c.statuimus, 19.q.3.n.63.D.Epis.Cou.d.c.2.n.14.testaturq; Nau.in d.loco, sic respōdisse cuidā sacerdoti, qui à longinquo in Vrbem venerat, qui fuerat condēnatus ad seruiendū perpetuò cuidam Hospitali, sed regressus fuit nulla à Sūmo Prẹside sibi indulgentia criminis cōcessa. Idemq; se respondisse affirmat cuidam religioso, qui similiter ad Vrbē venerat, qui ad perpetuū carcerem à suo Prẹlato fuerat cōdemnatus, dicitq; se illi consuluisse vt statim redeat, quod multum notandum est, quia vidi aliquos in hoc hallucinari.

Imò circa carcerē, qui religioso ob crimē imponitur, memoratu dignū est, quod licet aliàs clericus sęcularis, nulla violentia custodibus facta ante cōdemnationē possit à carcere fugere religiosus verò à suo Prẹlato in carcerē sui monasterij coniectus, non potest etiā ante condemnationē ab eo fugere, cū is in ea monasterij parte manere debeat, in qua Prẹlatus ei manere prẹceperit. arg. text. in c. quorundā, & in c. si religiosus, de elect. lib. 6. Quod apertè insinuat Caiet. 2.2.q.69. art. 4. in respons. ad secundam Cōclusionē, his verbis: *Religiosi, qui libertate sua, moti, progressi extra claustra se priuauerunt, supponentes se per tria vota Prẹlatis suis, quacunq; ex causa à suis Prẹlatis iustè detineantur non possunt licitè extra prẹfixos sibi terminos, fugiendo exire.* Hactenus Caietan. *Religiosus nō pōt carcerib. fugere.*

Est tamen superior opinio intelligenda quādo iusta est carceris pœna, & legitimo iuris ordine seruato fuit imposita, secus si ea pœna iniusta fuerit, quā in foro cōscientię nullus subire tenetur, vt colligitur ex Innoc. in c. plerumq; de immun. Ecclesiar. Diuo Thom. 2.2.qu.62.art.3. quā dicit esse coïter approbatam Nau. vbi paulò ante allegaui. Et in hoc casu intelligenda est Angeli opinio in l. in eos, ff. de cust. reor. quē refert, & sequitur Paris de Puteo in tract. Syndicatus, c. qualiter autem probabitur, fol. 31. dicens damnatum ad carcerem, pro pœna criminis, posse absque metu pœnę à iudice sibi indictę, si à carceribus discesserit, à carcere fugere. Est equidem hoc intelligendum, quando iniusta fuit condemnatio; sic interpretatur D. Episcopus d.c.2.n.14. *Religiosus qui iniustè in carcerib. detinetur fugere potest.*

Secundò nec locum habet precedens sententia cum pœna carceris iusta est, sed modus exequendi iniustus, & à charitate Christiana longè alienus, vt cum quis iustè damnatur ad carcerem perpetuum, vel temporarium, sed impius carceris custos cibum, vestitum, vel ignem subtrahit, vel in loco subterraneo, humidissimo, & obscœno inclusum detinet, vel alia facit, ex quibus, mors iustè timeri possit. Tunc equidem is fugere poterit, vt scribit insignis Nauar. in d.c. statuimus, n.63. *Religiosus incarceratus et iustè à carcerib. fugere potest si seuere tractatur.*

Essent irregulares. Adde Guil. à Monte Laud. in Clem. 1. de pœn. & remiss. Abb. in c. ad audientiam, de crimine falsi. Anan. in c. de cetero, de homic. C

Clerici subterraneis, & horridis carceribus incarcerandi nõ sunt. mic.conf.vlt.Archiep.Flor.in 3.part.tit.28.c.2.§.6.D.Cou.in Clem. Si furiosus,2.part.relect.§.5.n.7.de hom.Fran.Auiles,in c.Pretorum, c.18.in verbo.*Carcer*.n.1.Foll.in pract.crim.in verbo.*vel carcerentur*.n.1.Iac.Men.de arbit.iud.q.li.2.cent.4.casu 305.n.3.quam esse cõmunem sententiam testatur Nau.in d.c.statuimus,n.65.Idẽ conf.2.tit.de pœnis.Debent equidẽ Iudices Ecclesiastici prorsus cauere,ne recludant clericos in subterraneis, & horridis carceribus,ne irregularitatis labem incurrant. Vnde nunquã verũ iudicaui,quod maiores nostri memorię mandarũt, asseuerantes,puteũ horridum & profundũ,qui est intra Archiepiscopalẽ domũ loci vulgo nũcupati,*de Santorcaz*,huius Tolet.Archiepisc.destinatũ fuisse ad detrudendos clericos irretitos magnis sceleribus,in illumq; aliquãdo fuisse iniectos, sed testimonio grauissimorũ,& antiquorũ hoĩum falsum esse cõperimus, quod si aliquãdo factũ fuit meliori sęculo, ab aula recessit.* Nec locus ille,quẽ proprijs vidimus oculis,carcerẽ vllo tẽpore fuisse demonstrat. Est quidem populus ille iuxta municipium vulgò *de Corpa*, nuncupatũ (quo bona pars patrimonij nostri cõtinetur)magis diligẽtia, & solicitudine D. Pretolinę Ordõnez dilectissimę vxoris nostrę,quã ꝓprio labore quęsito.]

Puteus populi vulgariter dicti Santorcaz ã oli fuerit carcer clericorũ huius diœcesis Toletanæ.

Clericus ad perpetuos carceres condẽnatus de iure cõmuni ante ll.Tauri testari poterat cõtra Io. Bern. & Gregor. Lop.

D *Possit testari.* Adde quod cũ hac opinione authoris nostri transit Greg. Lup.in li.4.tit.31.partit.8. in gl. r. Sed verior est cõtraria opinio, quod ante Taurinã Constitutionem,quã author noster hoc loco allegat, permissum erat clericis ad perpetuos carceres dãnatis testm̃ facere:probat D.Couar.in Rub.de test.3.par.n.27.Iac.Septim.in Cath.instit.tit.16.n.31.Quia non ex hoc serui pœnę efficiebantur, sed ad pœnitentiam agendam carceribus detinebantur.

Clericus ad perpetuos carceres condẽnatus, an eo ipso cẽseatur priuatus beneficio. Et vtrũ lata sentẽtia cõtra clericũ perpetui carceris, eo ipso cẽsetur beneficio priuatus,si nihil circa hoc in ea exprimatur, vide Rotã dec.5. de sent. & re iud.in antiquioribus,ubi multa circa hoc argumentum adducuntur, tandem post longam disputationem testatur,non censeri ipso iure beneficio priuatum,quod non mediocris utilitatis est, vt ibi scribit.

EXIGENTIBVS CVLPIS. CAP. CXLI.

1 *Clericus propter quæ crimina sæculari Curiæ sit tradendus.*

QVæ sint culpæ ꝓpter quas † quis debeat tradi Curiæ sæculari, ex ijs quę supra tradidimus,facilè quis dignoscere potest.Causam autẽ faciliores inuentionis uolo hic saltem summariè referre: habes enim hoc examinatum supra in uerbo,Sortilegi,& in uerbo,Hæretici,& in verbo Falsarij,& in uerbo,Conspiratores,& in uerbo,& per Assassinos, & in uerbo, Læsæ Maiestatis. Et an propter delictum grauissimum perpetratum a clericis tradi debeant Curiæ sæculari,ultra casus expressos in iure, habes plenè supra in uerbo,Parricidæ.

ADDI-

ADDITIO.

ADde quod huius capitis argumentum longè lateque in præcedentibus capit. ab authore hic allegatis declaratum est in annotationibus nostris, ideoq; quę ibi scripta sunt, repetenda non duxi.

DATA INCORRIGIBILITATE. Cap. CXLII.

1 *Clericus incorrigibilis qualiter puniatur.*
2 *Clericus incorrigibilis quis dicatur.*
3 *Clericus depositus, est de ecclesiæ iurisdictione.*
4 *Clericus incorrigibilis qui non potest ab Ecclesia puniri, potest ipso iure à iudice sæculari comprimi.*
5 *Clericus, qui propter incorrigibilitatem effectus fuit de foro sæculari, ad voluntatem Ecclesiæ puniendus non est.*

CVm Ecclesia † nunquam intenderit priuilegijs suis clericos fouere proteruos atque incorrigibiles, statuit Celestinus III. in capitulo, cū nō ab homine, de iudic. clericum ab Ecclesiastico iudice depositum, si adhuc incorrigibilis fuerit, excommunicari debere, deinde contumacia crescēte anathematis mucrone feriri. Tandem si in profundum malorū veniens contempserit, cum Ecclesia non habeat vltra quid faciat, per sæcularē potestatē esse comprimēdum, ita quod ei deputetur exiliū, vel alia legitima pęna inferatur. Noluit tamen quòd sola incorrigibilitas sufficeret, vt comprimeretur clericus depositus à sęculari iudice: nisi excommunicatio, & & anathema subsequerētur: & insuper vtriusq; contemptus, vt patet ex verbis illius text. Dicitur autem clericus depositus incorrigibilis secundum Abb. ibi, col. penult. versic. quęro qualiter, post Ant. si reuertitur ad priora delicta, vel in illis perseuerat: & idem est secundū eum (licet aliud voluerit Ant.) si committat alia delicta, etiamsi non sint similia, vel si sint minora, ex rōnib. de quibus per eum, quem sequitur Dec. ibi, colum. fin. Dicitur etiam † incorrigibilis, si cum detruderetur in monasteriū ad pęnitentiam peragendam, ea nō peracta capit fugam, & occultat se, vel aliter de facto impedit, vt nō possit eum iudex arctare, licet non reperiatur in nouo delicto, quia tunc post excommunicationem & anathema, comprimendus est per iudicem sęcularem, vt in tex. secundum Abb. vbi supra, in col. fin. sequitur Decius vbi supra. Item aduerte quod Decius ibi ponit aliū casum incorrigibilitatis, tanquam diuersum ab alijs, quem dicit ex Abbate colligere, videlicet quando clericus ter monitus non desistit, qui iudicio meo sub primo comprehenditur: nam si non desistit, ergo perseuerat in crimine, & tunc sola perseuerantia sine monitione reddit eum incorrigibilem; nisi dicamus, quod sentiat Decius, quando mouetur, vt desistat à nouis criminibus, quibus inuoluitur post depositionem.

Quod adhuc etiam non videtur iuuare opinionem suam, quia tunc etiam commissio nouorum criminum etiam minorum, redderet eum incorrigibilem sine monitione, per supra dicta. Addit etiam quartum casum incorrigibilitatis Decius, allegando Domin. videlicet, quando semel correctus verbis, non se emendat, qui etiam in proposito nostro videtur impertinens: nam si post depositionem non se emendat etiam correctione verbali non præmissa, dicetur incorrigibilis, vt excommunicari valeat. Sit autem in hac materia vera resolutio, quod nullus casus datur à Doctoribus qui succedat post depositionem, qui solus sufficiat vt tradatur curię sęculari, [b] nisi pręcedat contemptus excommunicationis, vel anathematis.

3 Et cum clericus † depositus sit de iurisdictione Ecclesiæ, vt per Abb. in capitulo, Ioannes, & in capitulo, ex parte, de cler. coniugat. Iudex Ecclesiasticus debet declarare eũ incorrigibilem, ipso tamen non citato, ne fugiat, vt per Abb. post Card. in d. c. cum non ab homine, & Innoc. in c. 1. de homic. lib. 6. quos refert Aret. in d. c. cum non ab homine, col. 5. & vide Fel. ibi, 4. col. qui dicit, quod ex omnibus dictis Doctorum cõmuniter ibi colligitur, quod potestas, quę datur iudici sęculari super deposito incorribili, non exercetur, nisi declaretur qualitas incorrigibilitatis ipsam conferens. Et not.

4 quod clericus † incorrigibilis, qui nõ potest puniri ab Ecclesia, potest ipso

c iure comprimi à iudici sęculari absque alia degradatione. [c] Hæc est cõis opinio modernorum post Ioan. And. & Ant. vt firmat Aret. in d. c. cum nõ ab homine, col. 5. vers. Tertia fuit opinio, & vide Domin. in cap. nec licuit, 17. dist. qui not. ibi glos. pro isto d. Ioan. Andr. Clericus autem sic propter incorrigibilitatem effectus de foro sęculari, puniri debet, non ad voluntatem Ecclesię, sed prout iudici sęculari videbitur. Ita notat Abb. in d. c. cum non ab homine, in vlt. notab. qui illum puniet pęna imposita per leges ciuiles laicis pro illo delicto à clerico perpetrato, vt probat text. in c. ad falsariorum, de crimi. falsi. Preterea, in ista materia vide notabilia verba Card. in quodam consilio, quæ refert Fel. in cap. Rodulphus, de rescript. in col. 3 5. quę dicit non legisse alibi, dum scripsit, quod in modo confitendi delictũ potest reus talia verba dicere, quod ex illa appareat, reum esse incorrigibilem: quia ostendit non solum non pęnitere de delicto commisso, sed dolere quod delictum non fuerit ita plenè perpetratum, & consummatum, sicut ipse attentabar, & intendebat committere, vt patet in facti contingẽtia super quo Card. scripserat consilium, de quo meminit Felinus.

ADDITIO.

A INcorrigibilis. Adde Boss. in tit. de foro compet. n. 131. vbi scribit, quod clericus, qui nõ incedit in habitu, dicitur incorrigibilis, si pręcessit trina monitio, ille verò, qui in habitu incedit incorrigibilis dicitur, quando Primò est depositus, Secundò excommunicatus, Tertio anathematizatus,

& adhuc in contumacia perseuerat. Quę forma si ad vnguem seruata fuerit, dicit ipse, quod absque aliqua declaratione, efficitur de foro sęculari, & asseuerat, quod ita amplectūtur communiter Doctores, licet postea dicat, quod forma ista raro in vsu videatur. Sed Bartho. Cassan. in consuetudin. Burgund. fol. 51. n. 66. scribit, quòd curia Paris. obseruat quod post binam remissionem de illis criminibus, pro quibus mortis pœna imponitur, clericus habetur pro incorrigibili, tam in odium incorrigibilitatis, quam in odium iudicis Ecclesiastici negligentis eū corrigere. Idemq; in Parisiēsi Parlamento seruari in criminibus, in quibus pœna mortis non iniungitur, testatur Pap. li. 1. tit. 6. arresto 5. Quam quidem doctrinam sibi placere affirmat Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. quęst. 36. versic. sed quęritur.

B *Vt tradatur Curia saeculari.* Nota sing. circa ea quę author hoc loco scribit, qd si clericus in profundū malorū lapsus fuerit, qui dimissa tonsurā, & vestib. clericalibus, multis sceleribus, sui prorsus oblitus, se immiscuit, ipso iure est priuilegio clericali, et fori priuatus, & ea rōne poterit absq; degradatione, & traditione puniri à iudice sęculari, ita tenet glos. in c. ex par. de priu. Host. Ioā. And. & Ant. in c. perpendimus, de sent. exc. illius text. authoritate ducti. Henr. in c. ex litteris, col. penult. de vita & hon. cler. Anchar. in Reg. Ea quę, q. 12. de reg. iur. lib. 6. Quam opinionem communem esse fatentur Aufrer. in Clem. 1. de officio ordin. reg. 1. Fallent. 19. D. Episc. Cou. in pract. q. c. 32. num. 2. Quę consuetudine recepta est, vt fatetur Barthol. Cassan. in Consuetud. Burg. Rubr. 1. §. 5. versic. Archidiacouo, numero 55. Eandem opinionem receptam esse dicit Alexand. de Nęuo, cons. 59. nu. 20. circa quam multa refert Ant. Cap. decision. 161. licet minimè scribat, quid in casu illius decisionis, à Senatu fuerit iudicatum, & nouissimè eam sequitur Iul. Clar. in d. quæstione. 36. versic. quęro modo, vbi affirmat magis communem esse, & consuetudine fulcitam, & in iudicando, & consulendo, non esse ab ea recedendum refert Boer. decisione 69. numero 16. Et licet quamplures cum hac opinione pertranseant, nempè, quod casu supra constituto, nulla monitio desideratur, addunt tamen, quod non solum necessarium est, quod clericus se immiscuerit enormitatibus, & sęuis criminibus, sed requiritur, quod duro contumaciq; animo in illis perseuerauerit: Et hanc opinionem tanquam magis communem obseruari, & suo tempore obseruatam vidisse commemorat Aufren in repet. d. Clement. 1. de officio ordin. reg. 1. Fallent. 27. Bossius in practica crimin. tit. de foro compet. numero 139. Pract. Conr. fol. 247. lit. 19. Grammaticus super Constit. Regni, fol. 29. Supradictæ autem cōmuni sententiæ suffragatur text. in cap. vnico, de vita, & honest. cler. in 6. quo traditur casus in quo clericus in sacris, absque vlla degradatione, amittit priuilegium clericale ipso iure, etiam quoad forum, secundum tex. illius receptam interpreta-

Clericus q se immiscuit criminibus enormitatibus, an possit à saeculari iudice nulla expectata degradatione, & traditione ab Ecclesiastico.

Oo 2

terpretationem; Eandemq; sententiam probare videtur text.in cap.1.de Apost.Multis tamen, & summæ authoritatis viris (nec iniuria sane) communis sententia displicet, quia nimis durum iuriq; cōtrarium videtur, clericū nulla monitione præmissa, priuilegio fori priuari, ex eo, quod dimissa tonsura, & vestibus, enormibus criminibus operam dederit; quam opinionem communem esse fatetur Rolan.consi.4.n.31.lib.1.referens id testari Alex.conf.8.li.1.Viuius qui alios refert in lib.commun.opin.in verbo, clerici potestate. Ferdin. Mench. lib.3.de testam.§.2.2.num.63. Alberic.in 2. parte statut.quęst.42.vbi dicit, se vidisse communiter seruari, quod exigatur monitio, & si post monitionem clericus se non correxerit, perdat tūc priuilegium clericale, sequitur Cępol. consil. crimin. 11. versic. quintum etiam requiritur: quę opinio communis est.

Author primariā iuris Pontificū Cathedram in Cōplutēsi Academia obtinuit. Quam nos amplexi sumus, in nostra primaria iuris Pōtificij Cathedra, cū numerosissimo auditorio interpretaremur text. in d.c.cum ab homine, à quo publica nostra functio exordium suscepit, obtinui equidem dictā Cathedram in Cōplutensi Academia toto orbe celebratissima, cū incredibili eius lętitia anno 1586.die verò 6.mensis Martij.Ideoq; Anch. in d.c.1.de Apost.scribit, decisionē illam minimè seruandam esse, nisi in quo loquitur casu, Abb.verò, & Card.in dicto cap.perpendimus, affirmant, responsum illud intelligendum esse quoad priuilegium Canonis, nōn quoad forum, idem etiam tenuerunt Socin.consil.12.lib.1. Alex.consil.8.numero 2.volum.1.Siluestr.in verbo, Clericus, 3.§.9. Angel. eod. verbo.10. quæst.10.Neque refragatur text.in d.cap.1.de vita, & honest. cleric.in 6. quia decisio illa, cum pęnalis, & odiosa sit, in proprio casu in quo loquitur intelligenda est, & ad alium extendi non debet.Ideoque prima communis opinio omni iure destituta est, quę ea ratione non placet insigni D. Couarruu.in d.capitulo 32.nisi eo casu, quo crimen aliquod in maximam perniciem Reipublicę fuerit perpetratum, presertim, quando si degradatio esset expectanda maximum impunitatis subesset periculum. Vnde scribit Iul.Clar.in d.§. fina.q.36.versic.ceterum, quod quando clericus est seditiosus, & publicam quietem Reipublicæ perturbat, solet Mediolanensis (qui maximæ authoritatis est Senatus) ad tempus ab illa Ciuitate, quam perturbat, expellere, prout factum fuisse refert, in quodam Archipresbytero.Quod ex eo defendi potest, quia non tantum in commodum Reipublicę id fieri videtur, quam in vtilitatem ipsius clerici, ne ab alijs iniuria afficiatur, quod mihi summè placet, quando instans periculum imminet, & non adest Iudex Ecclesiasticus, qui eminenti malo obuiare possit, & hanc vltimam opinionem tanquam communiorem, & magis veritati, & ęquitati consonam, sequendam duxi.

Ex quibus longe repellenda est impij Moderni Paris.opinio ad Alex. consil.8.

cons.8.n.2.litera B.volum.1.asseuerantis,clericum propter delictum atrocissimum,non premissa aliqua monitione posse à iudice sęculari capi, & vltimi supplicij pœna affici; loquitur sanè contra Sacra Canonica decreta,necnon contra receptissimas opiniones.

Contra omnium Moderna Pat.

Non verò pretermittendum est,primam communem sententiam minimè receptam esse,in clericis prima tonsura initiatis;nã quamuis de iure quibusdam solennitatibus seruatis,& nonnullis cęremonijs, vt habetur in lib. Pontificali, degradari debeant: vsus tamen forensis frequentissimus iam pridem obtinuit, quòd si dicti clerici primę tonsurę, dimissis vestibus & absque tonsura,enormia crimina frequenter commiserint,absque vlla degradatione, à iudice sęculari punitos fuisse.

Clericus prima tonsura initiatus, & vestibus dimissis, sè inmissce magnis sceleribus, statim à seculari iudice puniri potest: i clericis minorũ ordinũ ad idem fit seruãdũ

Pari etiam ratione, admitti potest dicta communis opinio, vt priuilegiũ fori amittatur ipso iure à clericis in minoribus ordinibus cõstitutis, vt scribit egregius Cou.in d.c.32.Imò si clericus dicta prima tõsura initiatus, ea non dimissa,nec similiter dimissis vestibus clericalibus, aliquod crimen atrocissimum cõmiserit,propter quod in sacris ordinibus cõstitutus,Curię sęculari premissa degradatione tradendus foret, idem esset iudicandum. Ita colligitur ex Autrer.d.Clement.1.Fallent.19. Boer.decis.69.num.17. Guil.Benedict.in c.Rainuc. de testamen.in verbo,& vxorem, in 2.n.440. Cassan.in consuetud.Burg.Rubr.1.§.5.vers.Archidiaconum,n.66. Petrus Auend.de exequen.mand.1.parte,cap.22.num.4.D.Couar.dicto cap.32. num.3. Est tamen necessarium, vt iudex sæcularis contra dictos clericos iustè procedat eo modo vt supra traditum est,quòd crimẽ verè & certissimè probatum sit,ita vt nulla tergiuersatione celari possit,nam cum qualitas ista,nempe grauitatis sceleris perpetrati,iurisdictionem tribuat, ante omnia probanda est.Nec sufficeret quidem, quòd presumptiuè de grauitate criminis constaret,vt multis probat Auendan.d.c.22.

Degradatione. Adde Iul Clar.in pract.crimin.§.fin.quęst.39.versic.successiuè quero,qui hanc opinionem communem esse fatetur testaturq; aliquando in Mediolanens.Senatu seruatam fuisse.

DEGRADARI. Cap. CXLIII.

1 *Clericus pro nullo crimine est degradãdus,nisi i iure expressũ ineniatur.*
2 *Sine accusatione nemo est degradandus.*
3 *Clericus etiam in minoribus ordinibus cõstitutus,capax est sententie degradationis.*
4 *Vbi in canone aliquo dicitur,quod clericus degradetur, & in monasterium detrudatur,de verbali degradatione intelligitur.*
5 *Forma actualis degradationis traditur remissiuè.*

DE hac pœna † degradationis[a] mentio fit in c.qualiter, el 2.de accus. & in c.tuę, de pœnis.cuius impositione notandum est, quod voluit

Anan.in c.1.de cler.pugn.in duel.quasi in fi.post Ant.quē ibi refert, quod pro nullo crimine quātumcūq; graui imponitur clerico pœna degradationis, nisi reperiatur iure expressū. Ex quo sunt restringēda iura in d.c.qualiter,& c.tuę,qd est notandū secundū eū, Et aduertendū est † ēt, ꝙ sine
2 accuf.nemo degradādus est, licet aliàs sit puniēdus, vt in c. dilectus filius, de sim.secūdū Host.in Sū.tit.de accus.in §. quis sit effectus accusationis, vers.
3 Ergo sine accusat.Itē etiā notandū † ꝙ licet clericus sit cōstitutus in mino-
b ribus, nihilominus est capax sententię depositionis, seu degradationis, b not. Ant.in c.at si clerici, de iudic. Quod dicit ibi pulcrum Barbat.in c.cum non ab homine, 2.col.de iudic. & respondet ad text.in c. Clericus, lo 2.de vita & honest.cler. Et ad id quod not.Ant.quasi sibi contrarius, & adducit in confirmationem huius text. in c. si quis Episcopus, 27.q.1.& vide Arnal.Alb.in repet.c.quoniam, de hæret.in 6.fol.3.col.2.versic.Nota quinto, vbi tenet dictam Conclusionem, quod etiam clericus in minoribus constitutus, vel simplex tonsuratus degradatur, & neminem ex prædictis Doctoribus allegat, sed Pontificalem librum modernum, fol.165. & alia
4 fundamēta, quę per te vide. Et in ista † materia degradationis videtur colligi doctrina notabilis ex dictis per Abb.in c.at si cler.in princ.in col.3. de iud.quod clericus degradetur, & detrudatur in monasterium, intelligitur de degradatione verbali, quia si fieret actualis, statim fieret de foro sęculari, vt in c.2.de pœn.li.6. Quam dicit esse elegantem determinationem Felini, in c.qualiter, el 2.in fine, de accusat. Formam verò actualis † degrada
5 tionis hic non libuit inserere, quia facilè est videre eam volentibus in lib. Pontificali fol.205.cum duobus sequentibus. Describitur etiā prout actualiter facta fuit in persona cuiusdam presbyteri, propter homicidium qualificatum, in 3.parte repetitionis c.Rainutius, de test.fact.per Guliel.Benedict.fol.41.in processu præuentionali ibidem inserto.

ADDITIO.

A **P**Œna degradationis. Adde quod cū huius capitis materia latissimè pateat, nec breuibus possim ea cōcludere, legendus est latissimè Carr.in pract.crim.fol.240.nouissimę editionis.Iul.Clar.in pract.crim.§.fin.qu.36. vers.Scias autem,& q.74.Tab.Ang.& Siluest.in Summis, in verbo, degradatio.Locatus, in opere iud.in verbo, degradatio & elegāter Cōradus Brunus lib.4.de hęret.cap.13.Iacob. Septim.in Cathol.Instit. tit.46. num.69. & 70.Ioann. Royas in Sing. fidei, Sing.48.Alb. Troti.de vero & perfecto cleric.lib.1.cap.5.num.3.Didac.Perez, in l.3.titulo 4.libr.8.Ord.versiculo cum ergo pœna, Petrus Greg.3.par.Syntagm.iuris vniuersi.lib.31.cap.30. per totum. Hanc vero degradationem Diuus Hieronym.in Epistola ad Pammachium regradationem appellat. Idem lib.2. ad Iouinianum, & in Ioannem Hierosolymitanum regradationem vbique appellans, vbi

quis

quis ex altiori gradu suo vitio ad inferiorem deuoluitur.

Non tamen me preterit, quod Fran. Duarenus, vir satis eruditus, sed parũ pius, lib. 1. de Sacris Ecclesię ministerijs. c. 3. vix sibi persuadet, morem istum tradẽdi clericos exauthoratos Curię sæculari veteribus notum fuisse, quasi recens inuentum existimet, sed eius opinio meritò releganda, & exterminanda est. Nos verò, qui nihil in Dei Ecclesia temerè constitutum confitemur, vel in moribus componendis, vel in delictis coercendis, vetustum esse credimus, de quo multi sunt antiqui Canones in c. si quis tumidus. c. felix, 15. q. 7. Sed clarius Concil. Tolet. quartum, c. 18. Concilium Triburiense c. 10. cap. 2. de tran. Pręlat. c. degradatio, de pœnis, lib. 6. quibus in locis ad exauthorãdum Episcopum duodecim Episcopi, ad presbyterum sex Episcopi, ad Diaconum tres Episcopi desiderabantur. *Franc. Duaren vir doctus sed parũpius*

Verùm quia summa difficultate tot Episcopi poterant cõgregari, idcircò Gregorius IX. in c. 1. de hęr. lib. 6. definiuit vt solus Episcopus clericũ in quibuscunq; sacris ordinibus constitutum degradare posset, conuocatis Abbatibus, alijsque Prelatis, & religiosis personis. Nouissimè vero Concilium Tridentinum Session. 13. c. 4. de reformatione, præscripsit formam, quæ in degradatione seruari debet.

Seu degradationis. Adde D. Episc. Cou. in c. quia nos, n. 4. de test. vbi scribit, hanc actualem degradationẽ minimè moribus receptã esse in his qui minoribus ordinibus sunt insigniti, scripsi supra c. 137. vers. Non verò. B

SÆCVLARI CVRIÆ TRADI. Cap. CXLIV.

1 *Clericus qua ratione ex Sacrorum Canonum institutis, membrorum mutilatione, aut vltimo supplicio puniri non debeat.*

2 *Iudex sæcularis an sententiam Ecclesiastici iudicis, in clericos sibi traditos sine aliqua causa cognitione exequi teneatur.*

3 *Appellationi clerici traditi Curiæ sæculari à sententia iudicis sæcularis, quando sit deferendum.*

4 *Extraneus an possit pro clerico inuito appellationem proponere.*

SAcrorum † Canonum censura mirabilis, ideò forsan noluit clericos 1
membrorũ mutilatione, aut vltimo puniri supplicio, quia cum eos bonis imbutos moribus eligendos præceperit, si deliquissent, minori castigatione eos emendari posse, ac ceteros ab illorum imitatione prohiberi confidit. Si tamen pietate hac Canonica abutentes incorrigibiles efficiantur, statuit tradi eos sęculari Curię legali animaduersione puniendos, vt supra dictũ est. In casibus autem certis qui ex supradictis colligi valent, amplius incorrigibilitate spectata, vt statim eidem Curiæ traderentur clerici, in eis delinquentes ordinauit. Quos sic sibi traditos iudex sæcularis punire potest pœna laicis imposita per Leges Ciuiles, vt supra notauimus in verbo, data. Possunt etiam † tunc nisi in crimine hęresis, [a] iudices sæculares

petere, vt sibi fiat fides de processu facto contra tales clericos, cum enim illos punire debeant tanquam subditos, iustum est vt constet sibi illos deliquisse, vt notant Doctor. in c. 1. de off. ordin. & in c. at si clerici, de iudic. Vt autem ipsam degradationem actualem, & traditionem Curiæ sequatur realis pœnæ executio, solent seculares iudices ante actum illum degradationis habere iam notitiam processus, & incontinenti degradandum clericum sibi traditum ad pęnã ordinariam damnare, & statim executionem faciendam pręcipere; quod ideò introductum est, vt cum maiori exẽplo ab omni populo, qui ad actũ degradationis accesit, pęna infligi videatur.
3 Crederem tamen † ꝙ si depositus, sic traditus appellaret à sententia iudicis secularis, eum tanquã laicum condemnantis, & esset in casu in quo secundũ ius, appellationi esset deferendum, quod iudex deberet deferre, aliàs nec Diuinam, nec humanã pœnã euaderet: non enim debet esse ille deterioris conditionis, quam quilibet alius laicus pro simili delicto damnatus: & hoc præcipuè, quando Iudex Ecclesiasticus fecit traditionem denegata etiam appellatione condemnato. Bene tamen credo, quod quando iudex secularis parat executionem faciendam in persona clerici sibi tradendi ꝙ cum ipse viderit processum, iam certus fuerit effectus, quòd potest denegare ei appellationem, sicut denegaret in illo casu cuicunque laico. Præterea † quãuis in omnibus supra scriptis pœnis dici possit operari consensum clerici cõdẽnati, ne aliquis eo inuito pro eo appellare possit: in hac tamen sententia traditionis Curiæ, cum ex eã solet mors regulariter sequi, crederem quemlibet etiam extraneum hoc facere posse,[b] iuxta l. non tãtum, ff. de appel. licet quis dicat quòd cũ sententia traditionis non est illa, quæ mortem infert, sed iudicis sæcularis, quę postea pronunciatur, nõ sufficit quòd illa est, quę causam pręstat sententiæ, quę subsequitur, & cuius consensus & executio damnationem sequentem operatur. Pro quo facit quod notat Innoc. in c. qualiter, el 2. de accus. in pen. colum. dũ dicit, quòd secundum Canones nunquam imponitur pœna corporalis mortis, sed ꝙ est quædam, quæ quasi similis ei habetur, scilicet, quòd relinquitur sæculari iudici puniendus. Facit etiam in confirmationem huius, quòd notat Fel. in c. cum super, de re iudic. in colum. 2. vbi ampliando d. l. non tantum, dicit eam procedere, etiamsi agatur de morte ciuili, vt de deportatione, motus per ea quæ notat Bart. in l. Stichus, ff. de pecul. leg. Et Bald. in l. fin. C. de neg gest. ex quibus doctrinis Innoc. & Felini, posset etiam dici, vt eodem modo habeat locum dispositio d. l. non tantum, quando clericus dãnatus ad pœnam perpetui carceris: quia talis pœna satis videtur esse similis pœnę mortis, & posset meritò iudicari mors ciuilis: quamuis ego soleo dubitare de pręd cta ampliatione Felini, quia d. l. non tantum, multum cõsiderat, quòd ibi ille, pro quo permittitur extraneo appellare, ducitur ad suppli-

supplicium, & tunc etiamsi resistat, nec velit admitti appellationem perire festinans, lex illa disponit appellationem admittendam. Quando autem quis solummodo deportatur, cum non amittat vitam, vel membrum non mirum si acquiescendo sententię impediat appellationem extranei in eius fauorem volentis appellare, pręcipuè quia Doctores, quos allegat Fel. in eo, quòd suæ opinioni fauere videntur, nihil tractant de materia d.l. non tantum, sed de actione negociorum gestorum, quam tribuunt sol uenti pro aliquo inuito, quia erat in periculo perdendi personam, in quo casu loquitur Bald. & sententia Bart. quæ videtur magis vrgere, solum loquitur in eo, qui soluit pro eo, qui aliàs erat passurus damnum in persona, libertate, vel Ciuitate, vt possit repetere, licet alter dicat, quòd ipse mallet pati illud damnum, quàm quòd tanta pecunia solueretur, non tamen facit mentionem, quòd eo inuito hoc esset solutum. Et quamuis ita posset intelligi doctrina Bart. longè diuersum est, posse repetere pecuniam solutam pro eo, qui aliàs perditurus erat Ciuitatem, quam posse appellare pro eo qui deportatur, si ipse acquieuit sententiæ.

ADDITIO.

Nisi in crimine hæresis. Adde Bald. in Authen. Clericus, C. de episc. & cler. Ang. in l. Diuus, 2. ff. de custo. reor. Ias. in l. magistratibus, ff. de iurisd. omn. iud. vbi Deci. & Purpu. quam opinionem communem esse testatur Alciá. in cap. pernitiosum. n. 100. de offic. ordin. Bero. in c. at si clerici num. 79. de iud. Boss. in tit. de hęret. num. 35. Iacob. Septim. in Cathol. Instit. tit. 36. num. 5. Iul. Clar. in practica crimin. §. fin. quęst. 96. versic. quęro etiam. eamq; sequitur Alphens. à Castro, lib. 1. de iusta hæret. punit. c. 23. Villadiego, in tract. de hęret. quęst. 29. Bern. Comens. in Lucerna, in verbo, Executio. §. 6. versic. sed quęritur. Ioan. Roias in Sing. fine i sing. 107. & in tractatu de heret. 2. par. quęst. 50. Campeg. ad Zanchin. in tractatu de hæretic. 2.

A iudices sæcula- res, nō vi so proces su Inqui sitoriū il- lorū sen- tentiam exequi tenētur.

Contrariam tamen opinionem tenet Bar. in d. l. magistratibus, num. 4. asseuerãs, iudicem sæcularem noua inquisitione instituta tam de processu & sententia Inquisitionis, quàm de crimine cognoscere posse, & ea ratione non prius teneri ad Inquisitoris sententiam exequendam, quam ei de iustitia processus causa cognita plena fides facta fuerit: quam opin. communem esse Legistarum fatentur Imo. in c. 1. nu. 16. de offic. ord. Felin. in c. ad abolendam, de hęret. Ferdin. Mench. in 1. parte de testamen. §. 6. nu. 16. Iul. Clar. lib. 5. Recept. Sentent. §. fin. quæst. 96. uersic. quæro etiam. Pract. Conrad. fol. 597. num. 63. Iacob. Septim. in Cathol. Institut. tit. 36. n. 4. Iodoc. Danchuderius, in pract. crim. c. 61. num. 54. qui scribit Bart. doctrinam vsu receptam esse, & refert igneum in l. 1. §. cum dominus, n. 41. ff. ad Syllan. quòd vidit eam suo tempore seruari per Senatum Mediolan,

quod fuerunt absolutę quędam mulierculæ, quæ antea condemnatæ fuerant de hæresi ab Episcopo Parmenensi, & Inquisitore, quas compertum fuit rectè de fide sensisse, refert in Gallia idem contigisse. Sed verior & cōmunior est prima opinio, quæ manifestè probatur in c. inquisitionis, §. prohibemus, de heret. lib. 6. quam seruari per iudices Magnæ Curiæ, Vicariæ asseuerat Matth. de Affl. in proœ. Constit. Siciliæ, in glo. incip. *Gladij*, quæ in Hispania seruatur teste Iacob. Sept. vbi sup. allegaui. Impius sanè apud Hispanos, nec à pœna esset immunis qui contrarium pertinaci animo asseueraret, maximè cum apud nos semper constituantur Inquisitores qui viri sunt integerrimi, eruditi, & omni laude dignissimi, qui maturo semper consilio, causas ad fidem spectantes æqua lance iudicant, cuius rei non vulgare testimoniū nobis præstat D. Antonius Moreion (vir & gentilitia nobilitate, & litteris insignis) qui post magnos in vtroque iure progressus, post publicam interpretandi iura Pontificia in Salmanticensi Academia functionem, post Senatoriam dignitatem Consilij Illustr. Toletani Archiepiscopi, post Vicarij generalis Complutensis Curiæ celeberrimæ, per sex annos magno consilio, munus amplissimum administratum, ad Sanctæ Inquisitionis prætorium insignis Ciuitatis Cæsaraugustanæ meritissimè nunc fuit promotus: magna hæc sed maiora à tanto viro speramus. Ad rem igitur rediens. Hæc etiam opinio in dominio Mediolanensi iam seruari affirmat Clar. in d. q. 69. scribēs, quod regnante Philippo huius nominis secundo Hispaniarum Rege Catholico, & inuictissimo, (qui nunc felicissimè regnat) semper vidit seruari, quòd lata sententia per Ecclesiasticos iudices de hęresi contra aliquem, statim quòd remittitur iudici sæculari, absque aliqua causæ cognitione traditur flammis, & comburitur, dicitq; ita in illius Dominij Senatu decretum fuisse.

D. Ant. Moreion Inquisitor Cæsaraugustanus laudatur.

Est equidem quęstio hęc definita Bonif. VIII. Constitutione, quę incipit: *Dilectus filius*, quæ continetur inter Bullas Apostolicas pro officio Sāctę Inquisitionis pag. 57. Itaque Inquisitor nullo modo ostendere debet processum à se factum, sed sęcularis magistratus sententiam Inquisitoris sine mora exequi tenetur, quòd si id facere sine legitima causa differat, ecclesiastica censura compelli potest. Ita cautum asserit Bernard. Cōmens. in d. Lucerna iuris in verbo, *Executio*. §. verbo, *Imo Inquisitor*. vbi refert ad hoc Vrbani IV. Rescriptū, incip. *Cum sicut*. Idem ferè sancitum est Alex. IV. Pontificis Maximi Constitutione quadam, circa hanc rem edita, quæ incip. *Ad audientiam*. quam refert Franciscus Pegna, ad Directorium Inquisitorum 3. parte, Scholio 99. fol. 208. col. 2. qua amplissima potestas tribuitur Inquisitoribus, aduersus sæculares magistratus negligētes, seu differentes exequi sententias contra hereticos prolatas, quæ ex iuris cōmunis sanctionibus, statim exequendæ sunt, c. vt inquisitionis, §. prohibemus,

Apostolicis decretis stabilitū est, quod inquisitores magistratibus acta processus ostēdere non tenentur.

de

de hæretic.lib.6. Quod Hispania nostra piè obseruat, quia quamprimũ in publica actione Sacrosanctę Inquisitionis sentẽtia relapsorum, seu impœnitentium, aut aliorum, qui traduntur Curiæ sęculari, legitur, statim iudex sæcularis in suum forum eos recipit, & ad supplicij locum pronunciata sententia mortis, seu combustionis, rei deducuntur. In Italia autem in multis eius partibus iudices sęculares, non statim reos ad supplicium ferunt, sed per tres, vel quatuor dies suis carceribus detinent, deinde illos morti tradunt. Nec hoc à sacris Constitutionibus alienum videtur, nam Innocentius IV. Bulla quadam incip. *Ad extirpanda.* relata in Bullis, seu litteris Apostolicis pro sanctæ Inquisitionis officio, pag.6. permittit, vbi ita scriptum est: *Damnatos verò de hæresi per Diœcesanum, vel eius Vicarium, seu per Inquisitores prædictos, potestas, vel Rector, vel eius Nuncius specialis, eos sibi relictos recipiat statim, vel infra quinque dies ad minus, circa eos Constitutiones contra tales editas, seruatur.* Hactenus Innocent. summus Ecclesiæ Pręsul. Ex qua Constitutione facile intelligimus, non esse negligentes sęculares magistratus, nec uelut hæreticorũ fautores plectendos, qui per quinq; dies hęreticorum supplicium differunt, sed quia forte ex ea dilatione, aliquod inopinatum malum oriri posset, salubrius est, quod in Hispania seruatur, à qua consuetudine non licet recedere.

In Hispania cum in publicis fidei actionib. hæreticorum sæcul. trib. iudicib. remittđ. tur, statim puniuntur, quod in Italia ad tres vel quatuor dies differtur.

Sunt tamen qui censent, non esse locum supra allegatis Pontificijs Cõstitutionibus, nec prædictę communi opinioni, quando iudici sęculari manifestissimè constaret, Inquisitorum sententiam iniustissimam esse, quo casu illam exequi non tenetur, quia non debet eum flammis tradere, quẽ compertum habet innocentem esse, vt ideo aiunt causam referendã esse ad eosdem Inquisitores, vt diligentius eam examinent. Ita tenuerunt Alciat.in d.c.1.de offic.ordin.nu.110. Brun.lib.4. de hęretic.c.15. Villadiego, de heret.q.19. Sed opinio hæc longè repellenda est: nam sęcularis iudex nullo modo potest scire illum innocentem esse, quem hęreticum esse inquisitores pronunciant. Cum tamquam iudex ex actis causæ sibi sit interdictum; est quidem iudex incompetens cùm heresis crimen merè Ecclesiasticum sit. Cum hac conclusione omnes transeunt, ita dicit Alciat. in d. c.1.num.73. & eam dicit communem, Iul.Clar.in pract.crimin. §.heresis, versic.hoc crimen, & quamplures sequitur, quos refert Simanch.d.tit.36. nu.4. Dicit tamen Practica Milei, fol.75. nu.38. quòd hodie iudex sęcularis cognoscit de crimine heresis; & quod ipse plures vidit comburi propter hoc crimen iudicatos à Prępositio Parisiensi ex indulto Summi Pontificis. De iure autem supradicta communis opinio amplectenda est. Si verò vt priuatus iudex sæcularis scit, hæreticum sibi traditũ non deliquisse, scientia hęc prorsus inanis est. Cùm secundum propriam conscientiã iudicare nõ debeat, l.illicitas, §.veritas, ff.de offic.Pręsid.c.pastoralis, §.quia

Sententia inquisitorum, si iniustissima sit, an à sæculari iudice exequenda sit.

verò,

verò, de officio delegati, gl. in c. 1. de offic. ordin. quam opinionem communem esse testantur Barbat. in d. §. quia verò, nu. 36. & ibi Felin. Alciat. in d. c. 1. de offic. ordin. num. 83. Couar. in lib. 1. variar. resolut. c. 1. nu. 6. & ex Theologis Domin. Soto, lib. 5. de iust. & iure, q. 4. artic. 2.

Iudex secularis, verū de nullitate sententiæ Inquisitorū cognoscat.

Nec desunt qui existiment, Iudicem secularem cognoscere posse de nullitate illius sententię, quę ab Inquisitoribus lata est, in eo casu in quo iurisdictionem non habent: quia cum ea sententia nulla sit, exequenda non est. Tunc quidem iudex secularis non iudicat de heresi, sed de sententia nulla, ita tenuerunt Villadiego, & Brun. in locis nouissimè allegatis: Sed horum opinionem iustè increpat Iacob. Septim. d. c. 36. num. 7. Quia iudex secularis merus est executor, nec vllam heresis cognitionē habet, vt in d. c. inquisitionis, §. prohibemus, de heretic. lib. 6. Ita vt nec possit pœnam pro heresis crimine impositam commutare; de quo est communis opinio teste Bossio in pract. crimin. tit. de heretic. nu. 57. Idem scribit Iulius Clar. d. §. fin. quest. 86. dicens semper vidisse ita obseruari.

* Et opionem istam, non semel publicè docuimus, presertim cum hoc anno 1594. interpretaremur in amplissimo Gymnasio nostro, text. in c. cùm sit generale, de foro compet.

Hoc facere posse. Adde text. in l. addictos supplicio, C. de appel. Ang. in l. 2. C. quorum appel. non recipiunt. Felin. in c. cum super, de re iudic. Ang. Aret. in tract. malefic. in part. *Præsente dicto Caio*, nu. 8. Hippol. Sing. 201. Anton. Gom. lib. 3. cap. 13. num. 31. Et vtrum clericus possit pro reo condemnato appellare, sunt qui dicunt, non esse permissum. Speculat. tit. de aduocato, §. 1. nu. 8. Contrarium tamen sententiam amplectitur gloss. in d. l. addictos supplicio, in verbo, quibus, C. de Episcop. audient. quam Doctores sequuntur, vt testatur Aug. ad Angelum, in tract. malefic. in verbo, *Præsente Caio*, nu. 5. & opinionem istam veriorem esse testatur Iul. Clar. in pract. crimin. q. 94. versic. Sed etiam, dicens, quòd cum appellatio tendat ad rei defensionem, meritò clericis est permissa, sed apud Hispanos, tam in laicis, quam in clericis, cum contrarium Iure Canonico expressum non sit, Regia Partitarum lex seruari debet, l. inquam, 6. tit. 13. parte 3. quæ corrigit ius commune, quatenus definiuit, quòd si condemnatus acquiescat sententiæ, extraneus non possit appellare, sed eius consanguineus: cuius non meminit insignis D. Couar. lib. 1. variar. resolut. c. 1. num. 10. Est etiam apud nos aliud specialissimum in causis criminalibus in supremis Hispanię tribunalibus, in quibus cognoscitur de appellatione in dictis causis interposita, etiam post dies ad appellandum constitutos, vt testatur Couar. in d. c. in fine.

Clericus pro reo condemnato an appellare possit.

POE-

POENIS VE ALIIS PECVNIARIIS. Cap. CXLV.

1 *Iudex Ecclesiasticus potest pro corrigendis criminibus, pecuniarias pœnas imponere.*

2 *Episcopus an fiscum habeat.*

3 *Iudex Ecclesiasticus, qui per statutum pecuniariam pœnam imponit, iustè eam poterit retinere.*

4 *Clericus, qui non habet in bonis, corporalis pœna puniendus non est.*

PEcuniarias pœnas † inferre subditis ex c. dilectus, de offic. ordinar. vi- 1
detur licere ecclesiasticis iudicibus.[a] Pro corrigendis autem excessibus a
& puniendis criminibus exigere alijs, prohibet text. in c. licet, de pœnis.
Et quia † in hoc iura aliqua inuicem aduersarij videntur, Cardin. post Ho- 2
stiens. in c. vt clericorum, de vita & honestate cleric. sic inter ea pacē componere nititur, quod delinquentes non sunt in pecunia puniendi, quādo fit ad imbursandum, quia tunc illud præsumitur emanare ex fonte auaritiæ: secùs si causa correctionis fiat, & ex fonte charitatis, procedat, quod præsumitur iustè fieri, dum Iudex non imbursat, sed pauperibus erogat. Facit etiam quod notat Bald. in Auth. Bona damnatorū, C. de bonis dānat. videlicet, quod Episcopi de iure deberent condemnare ad pœnam criminalem soluendam Cameræ Romanæ, non suę, licet de consuetudine contrarium seruent, quod refert & sequitur Anan. in c. excommunicamus, el 1. in princip. fin. col. in fine, de hæretic. & idem Bald. in Rubr. C. de priuil. fisci, dum firmat, quòd Episcopus non habet fiscum, & quòd Angel. notat in Auth. Vt nulli iudicum, §. quoniam, in fine, collat. 9. dum dicit, qd videtur ibi casus, quòd Episcopus, qui punit aliquem clericum, non potest in sententia dicere, quòd pœna sibi detur; faciunt etiam not. per Barbat. in consil. 21. A Ioue principium, in 3. vol. in fine, vbi post alia dicit, quòd nec gl. nec text. nec Doct. dicunt, quòd Episcopus habeat fiscum: licet aliter loquantur Anton. & Abb. in c. quia diuersitatem, de concessione præbend. de quo tamen vide latius per Felin. in c. irrefragabili, §. ceterum, versiculo quarta Conclusio. de offic. ordinar. vbi refert plura ex prædictis, & tandem concludit, quòd verior opinio videtur, quod Episcopus habet fiscum, [b] & inter alia allegat Franc. de Pauinis, dicentem, quòd quicquid sit de b
iure, hodie de consuetudine generali Episcopus habet fiscum. Et vide Doctorem nostrum Hispanum, Ioan. Lupum, in repetitione Rubr. de donat. inter vir. & vxor. fol. 22. colum. 2. versic. Secundum dictum, vbi in hoc articulo cogitat ipse dicendum, quod Episcopus non habet fiscum propriè, impropriè tamen sic, & quòd bona confiscanda clerici non beneficiati applicentur Episcopo, beneficiati verò Ecclesiæ, in qua habuit beneficium.
Quando verò per statutum imponit iudex † ecclesiasticus pœnam pecu- 3
niariam, tunc potest illam sibi retinere. [c] ita tenent Hostiens. Abb. & c

Archid.

Archid.in locis per Felin.relatis,in d.§.ceterum,col.penult.versic.Secunda Conclusio. Si autem ipsemet iudex ecclesiasticus vellet per sententiā pœnam pecuniariam sibi retinere, licet id facere posit: honestius tamen aget, si in pium vsum pœnam deputauerit, secundum Fel.ibi.versic.Tertia Conclusio. Quando verò Episcopus indigeret euidenter, posset retinere, etiam in casu, quo per sententiam imponeretur pœna, vt ibi per eum. de quo notat.per Henricum Botteum, in tract.de Synod. Episcopi, 3. par.13.Conclusione, nu.123.charta, 326.tomo 2. tract.diuersor.Doctor.

4 Vnum insuper † propter clericorū dignitatē existimo debere fieri, quod licet aliàs damnati propter crimen ad pecuniariam pœnam, si non habent in bonis, luere debent in corpore, vt in l.fin.ff.de in ius vocand.vbi Bald.& in l.1. in fine, ff.de pœnis. Clerici tamen in sacris constituti, si inopes sint,in defectum pecuniæ non punientur corporaliter, d tum,propter personarum dignitatem, tum etiam quia leuia sunt delicta, propter quæ clericis inferant constitutiones Synodales,vel consuetudo pecuniariā tantum pœnam; fateor tamen quod tunc licebit iudici, in aliam suspensionis, exilij, vel aliàs pro arbitrio consideratis circumstantijs debitis commutare, aut in aliqua spiritualia opera celebrationis officiorum, aut orationis, seu ieiuniorum conuertere.

ADDITIO.

A *Iudex Ecclesiasticus pecuniariam pœnam imponit.* E *Cclesiasticis iudicibus*, Adde Abb.in c.vt clericorum nu.10. de vita & honest.cleric.vbi hanc opinionem communē esse fatetur. Idē testatur Iul.Clar. in pract.crim. §.fin.q.80. versic.in hac autem. Circa quam vide latè Petrum Rebuff.in Rubr.de publ.concubin. §.quia verò. Cauere tamen debent Ecclesiastici iudices, ne in imponēdis his pœnis pecuniarijs modum excedant, sed peccati qualitatem,& personarum conditionē attendere debent, & potissimū animaduertere eos cōuenit, ne quis auaritiæ vitio posit illos insimulare. Est equidem in omnibus iudicibus auaritia vehementer reprehendenda, sed maximè in iudicibus Ecclesiasticis.

* Circa quod egregia sanctio statuta fuit in Concilio Prouinc. Toletano, anno 1565. act.2.c.14. quę sic loquitur: *Pœnæ pecuniariæ, si quando à iudicibus ordinarijs iuxta rationem delicti vel delinquentis qualitatem imponi contigerit, in pios tantum vsus,& pro executione iustitiæ,non pro priuata Episcoporum vtilitate expendantur arbitrio Episcopi,vel eius Vicarij.*

Inquisitores hæreticæ prauitatis pecuniarias pœnas imponūt. Hanc etiam facultatem imponendi pecuniarias pęnas, vel multas (de qua in hoc capite) habet Inquisitores hæreticæ prauitatis, quod sanè omni difficultate caret: id nāque oēs antiqui & nouissimi vno ore fatentur. Repert. Inquisitorū, in verbo, *Sententiam*, §. *Item circa formam* & verbo *Extorquere*, §.1. Villadiego, in tract.de hæretic.q.8.nu.6. Carrer.in tract. de hęretic. num.79. Francisc. Pegna in annot. ad Director. Inquisit.lib.3.

Schol.147. & ita decretum est Alexad.IV. Pontific.Max. Constitutione, incip. *Super extirpatione*, edita anno Domini 1258. quę habetur in lib.lit terarum Apostol.pro Sancto Officio. Inquisit.fol.134. quam vide.

Quę quidem pena seu multa, tunc temporis ab Inquisitoribus erit imponenda, quando rei delati ad gremium Ecclesię reuertentur, non verò quando sunt pertinaces, vel relapsi, quia tunc omnia illorum bona sunt confiscata. Tum, quia pecuniaria multa ad correctionem & emendationem imponitur, tradit Carrer.in d.tract.nu.79. Zanchinus de heret.c.19. num.1. quę ratio hoc casu cessat. Imponitur potissimè pecuniaria pœna contra diuites, qui ad fidem Catholicam redeũt, cũ hi non vulgariter dolere solent, his pœnis condemnari. Et pœna illa semper est iniungenda, quę magis timetur, ita scribit Zanchinus d.c.19.num.3.

Pecuniaria pœna siue multa quando ab inquisitoribus imponatur.

Quod si reus inopia laborat, vt non posit pecuniarias pœnas soluere, punitur alijs salutaribus pœnis Inquisitorum arbitrio. Quo fit vt nunquã mihi placuent quod scribit Repertorium Inquisit.in verbo, *Sententiam*, §. *Item circa*, asseuerans, quod sepe solet contingere, vt ille cui imponitur pecuniaria multa, iam soluere non posit, & hac ratione caute facturum Inquisitorem, si hoc casu bimembrem sententiam proferat, hoc modo: Condemno te in tanta pecunię quantitate si solueris intra tantum tẽpus, quòd si non feceris, talem corporalẽ pęnam subeas. Sed labitur meã sentẽtia: quia antequam quis damnetur pecuniaria multa, inuestigandũ est, an posit eam soluere. Et quamuis in secularibus tribunalibus hoc liceret, non verò in Ecclesiasticis, in quibus fugienda est auaritię suspicio. Quod in primis obseruandum est in clericis, qui quando pecuniã soluere non possunt, corporali pœna plectendi non sunt, vt docet Episcopus Calagur. hoc c.nu.4. Franc.Pegn.in annot.ad Direct.Inquisit.3.par.Schol.147.

Pœna corporalis iniungit ĩponitur ab ecclesiasticis iudicib quãdo alternatiuè concipitur si pecuniaria intra statutũ tẽpus non solueretur.

Deinde Inquisitores pro suo arbitrio, pœnas pecuniarias imponunt cõtra illos, qui verba hæretica proferũt ludendo, aut ira incensi, vel ex fatua simplicitate, & ignorantia quę excusatione imponenda caret, Villadiego de heret.c.8.num.6.

Pœna pecuniaria est cõtra proferentes verba hæreticalia imponenda.

Pœnę verò applicandæ sunt vsibus pijs, & Sanctæ Inquisitionis officio, quia nulla causa magis pia & fauorabilis esse potest quàm causa inquisitionis, cuius maximo & singulari beneficio hereses extirpantur, & illa summa ratio est, quę pro religione facit, l.sunt personę, ff.de relig.& sũpt. funer. Nec amplectenda est Ludou. Carrerij opinio asseuerantis, nõ alias pœnas pecuniarias Sancto officio applicandas esse, quàm necessitas vrgeat, quia seclusa necessitate id fieri potest, cum vtilissimum sit (ne dicã necessarium) Sanctam Inquisitionis officium pecunijs abundare, vt quoties oportuerit sine familiarium & ministrorum incommodo, fiat hæreticorum inquisitio, captura, & alia multa quę fieri contingunt.

Pœnæ pecuniariæ impositæ ab inquisitoribus pijs vsib. sunt applicãdæ.

Habet

B *Habet fiscum.* Adde gloss. in c. quia diuersitatem, de concess. præbend. Cardin. in Clem. 2. §. 1. de hæret. Barbat. in c. 1. de probat. num. 61. Abb. in c. 2. de success. ab intest. licet ipse in c. tuę, de pœnis, dicat opinionem hanc iure non probari; sic prędictam opinionem sequutus asserit Aufrer. in Capella. Tolos. q. 274. posse nominari publicum fiscalem procuratorem ipsius tribunalis, & iurisdictionis Episcopalis, quamuis asseueret, non id facile admitti à Regijs & sęcularibus magistratibus. Et hanc opinionem cōmunem esse, & vsu comprobatam fatetur D. Couar. in lib. 2. variar. resol. c. 9. nu. 11. eam sequitur Franc. Marc. decisio. 339. nu. 12. Gom. Arim. in l. 7. Taur. nu. 75. & hanc opinionem omnes tenent, vt scribit Petrus Foller. in pract. crim. Can. fol. 68. num. 14. & moribus in Hispania recepta est.

C *Retinere.* Adde Ioan. Lup. in repet. Rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 59. col. penult. Couar. d. c. 9. num. 9. & vide Concilium Colon. tit. de iurisd. eccles. conten. c. 8. & Concil. Tolet. celebratum anno 1565. act. 2. c. 14. sic disponens: *Pœna pecuniaria si quando à iudicibus ordinarijs, iuxta rationē delicti, vel delinquentis qualitatem, eas imponi contigerit, in pios tantum vsus, & pro executione iustitiæ, non pro priuata Episcoporū vtilitate expendantur arbitrio Episcopi, vel eius Vicarij. Deputetur' q; ab eodem Episcopo, qui easdem pœnas recipere debeat, earumq; rationem reddere teneatur.*

D *Non punientur corporaliter.* Adde Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. q. lib. 2. Casu 447. num. 7. qui alios allegans contrariam opinionem profitetur, idem sequitur Caspar. Baez. de inope debitore, c. 11. nu. 3. Sed in forensibus controuersijs authoris nostri opinio recepta est. Potest tamen contraria opinio intelligi, de commutatione pœnę corporalis, quę non est corporis afflictiua, nempè, suspensionis, vel exilij, vel similis, quę perpensis circumstantijs criminis, in defectum pecuniarię condemnationis infligi iure optimo potest, vt hic considerat author.

CORPORALIBVS. Cap. CXLVI.

1 *Pœna corporalis rarissimè clericis est imponenda.*
2 *Iudices Ecclesiastici in puniendis clericorum flagitijs, mitrationis pœna vti solent.*
3 *Clericus an ad triremes damnari possit.*

CVm priscis illis venerandis patribus (quorùm loco tempestate hac infelici nati sunt, ecclesię filij moribus & meritis satis dispares) qui Ecclesię regimini tantum insúdarunt, summa fuerit cura, vt tales essent in suis moribus clerici, quod vitę suę splendor ad eos honorandos alliceret, elegerunt potius ēt propter leuia delicta eos statim ab ecclesiastico gradu repellere, quàm in suo gradu manentes (pœnis corporalibus inflictis) infames ac paruipendendos efficere. Hinc etenim experimur, quod in cūctis
1 antiquis Canonibus, ac Sacris † Cōcilijs rarisimè corporalis pœna clericis

imposita

imposita est. Vnde prudentiam eorum nō zelo vacuam imitantes, debēt ecclesiastici iudices sacerdotum saltem crimina, pœnis corporalibus publicis rarissimè cohibere: laudo tamen (quia plures vilissimi homines moribusq; perniciosissimi ad sacerdotium admissi sunt, non sine magna dignitatis sacerdotalis deformatione, animarumq; iactura) quod ecclesiastici iudices tales de criminibus conuictos priuatim alicuius clerici manu, aut propria (parentum more) verberibus affligant. Quid enim frenare valebit plurium clericorum sępius iterata flagitia, qui carceres contemnentes, ac de pęna mortis securi, non nisi vitijs delectantur, cū eos passim deponere, aut dehonestare nec liceat, nec expediat: illi insuper qui ab exercitibus, stabulis, scortis, ad sacros ordines ascenderunt, ab ipsis incunabulis prauissimis imbuti moribus, quo pacto à tam inueterata nequitię consuetudine auerti possunt, nisi in chamo & freno maxillę eorum constringantur, virgaq; regantur ferrea. Inter alias autem pœnas corporales, quę clericis inferri solent, pœna mitrationis annumeratur, qua etiam aliquando vtuntur ecclesiastici iudices. Hanc quidem corporalem esse dicit Cardin. consil. 94. incip. Hęc est quędam inquisitio, quia continet corporis coertionem, asseritq; ad illā incurrendam dolū requiri, sicut in alijs corporalibus pęnis. Et vide Ioan. de Anan. in c. Inquisitionis, colum. 2. de accusat. vbi
dicit, quod † isti qui fustigantur, mitrantur, vel ponuntur ad catenam, vel 2
quid simile, sunt infames. Venit insuper in † vsum (in Italia precipuè) 3
alia quędam corporalis pœna, qua solent puniri clerici, videlicet damnationis ad triremes, cuius pœnę impositio forsan fundari cœpit ex his, quę notat Innoc. in c. qualiter, el 2. de accusat. in penult. colum. versic. & sunt, vbi scripsit, quod pœna damnationis in metallum non inuenitur sępe in Canonibus posita, sed si imponeretur, non retractaretur. Cuius forsan doctrinam sequentes Iudices Ecclesiastici, illam pœnam damnationis in metallum imitantes, imponunt, ea pręcipuè ducti ratione: quia certi sunt, quod triremium duces traditos sibi ad earum ministerium non patiuntur fugere. Post prętεrea & hęc pœna fundàri in verbis Augustini, quę ad Marcellinum Comitem scripsit, de quibus in capit. 1. & 13. quęst. 5. vbi intercedendo pro quibusdam clericis qui presbyteros interfecerant, & alia grauia commiserant, ne eos mortis supplicio puniret, inquit hoc magis sufficere volumus, vt viui, & nulla parte corporis trūcati, vel ab inquietudine insana ad sanitatis otium legum coertione dirigantur, vel à malignis operibus alicui vtili operi deputentur. Quam equidem in clericis, non sacerdotibus practicandam admitterem, dum excessus grauitas postulasset, postquam numerum, & temeritatem clericorum tantum creuisse constat, & detrusionis in monasterio pœna (quę ad eorum emendationem salubrior esset, ac dignitati ordinis honestior) imponi non

potest propter monasteriorum exemptiones. In sacerdotibus autem, nec faciendum approbo: [a] & quod factum fuerit, aliquando reprobare meritò non iudicabit indecens, sacerdotes Dei, quibus maior dignitas est collata quam Angelis, quantumcumque facinorosos, tam perpetuo ac infami punitionis generi tradi, vbi tanta est sceleratorum hominum copia, tantus squalor, tantus denique omnium ęrumnarum, ac immunditiarũ aceruus, vbi insuper passim damnatos homines, & nudari, & flagella laicorum manibus pati quotidianum est: nisi in casu quo post degradationem sacerdos tradendus esset ad vltimum supplicium subeundum sæculari Curię. Et tunc etiam tolerabilius crederem sacerdotem quemquam post traditionem Curiæ turpissimo quouis mortis genere (dũ tamen momentaneo) vitam finire, quam ipsum longo vitę interuallo cum tot facinorosis hominibus, ac infidelibus sæpius tali quotidiana pœna torqueri: quod forsan illius animę salubrius esset, quia in breui illo vltimo supplicio de commissis dolens deuotius (atque ob id securius) moreretur. In triremibus autem vitam agendo non solum de preteritis non est sperandus dolor, sed deteriores mores eos ibidem acquisituros, & cum illis morituros verisimilius timeri potest.

ADDITIO.

A Nec faciendum approbo. Adde Martin. Nauar. in cap. nullam, 18. q. 2. num. 52. quo loco disputat, an liceat iudicibus ecclesiasticis, Pręlatisuè Regularibus condemnare subditos ad Regias triremes. Tandem de iure videtur asserere, non licere, quamuis dicat, consuetudinem valere, qua hoc permissum sit. Author tamen hoc capite hanc consuetudinem improbat in Sacerdotibus, cuius opinio summè placet Iulio Claro in practica crimin. §. fin. quęst. 70. versic. frequens est, præterquam si tantum clericorum crimina creuissent, vt eorum improbitas aliter non possit coerceri, dicitq; in illo Ducatu Mediolanensi dictam pœnam passim solitam esse imponi. Et in Hispania sepissimè imponi pro grauissimis criminibus, non obstante istius Domini Episcopi opinione, ipse sum testis.

* Et nouissimè contra clericos tertio blasphemantes, pœna triremum statuta fuit à Pio V. Pontifice Romano, apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Domini, 1566. Kalend. April. quę continetur inter Motus proprios, fol. 36.

In Regno Frãcia clerici tantũ pœnis iu- In regno tamen Franc. sæculares magistratus, minimè patiuntur, clericos alijs pœnis quam sacris Pontificum Constitutionibus puniri, ob idq; pœna hæc aduersus clericos minimè imponitur, vt asseuerat Franc. Duaren. lib. 1. de Sacrosan. Eccles. minist. cap. 3. referens damnatum fuisse iudicio

Curię Centumuiralis Archipiſcopum Biturigum, qui clericos quoſdam præfecto triremium tradiderat. ris Pontificijs cidemnatur.

Sed vtrum clericus ad triremes perpetuo damnatus, ſit prius actualiter degradandus, mihi ſanè videtur aſſeuerandum, degradandum eſſe, cum idem ſit, quando perpetuo carceri mancipatur, vt alibi cum authore ſcripſi, igitur idem hic ſtatuendum eſt, l. illud, ff. ad leg. Aquil. & ita in terminis ſcribit Campegius apud Zanchinum, in tract. de heret. c. 20. ad finem, verſic. obſerua denique. Quod licet de iure verum ſit, nihilominus tamen cum ſoleat cum illis aliquando diſpenſari, preſertim in iudicio Inquiſitionis, ideò non ſolet clericus ad iſtas pœnas condemnatus, actualiter ſed verbaliter tantum degradari, vt refert Franciſc. Pegna ad Director. Inquiſit. lib. 3. Schol. 65. fol. 185. Clericus perpetuo a triremes condemnatus, an prius ſit degradandus.

CANONICIS VEL SYNODALIBVS. Cap. CXLVII.

1 *Iudex legitima cauſa ſubſiſtente, poteſt legis pœnam minuere.*

2 *Si Iudex à pœnis in iure ſtatutis recedit, cauſa in ſententia eſt exprimenda.*

3 *Pœna delicti ſi in iure ſcripta non reperiatur, qua pœna tunc ſit clericus puniendus.*

4 *Epiſcopi per ſtatutum poſſunt eaſdem pœnas clericis imponere, quas leges laicis imponunt, dummodo iuri Pontificio contraria non ſint.*

IN corrigendis exceſsibus clericorum debent eccleſiaſtici iudices, Epiſcopi maximè, aduertere, quid Sacrorum Canonum cēſura diſponat, pœnaſq; iuxta illorum irrogare decreta. Iurant namque Epiſcopi ſeruare Canones, & periuri ſunt, ſi eos ex contemptu non ſeruant, vt tradit Panorm. in c. cū non liceat, col. 1. de preſcript. & ibi Felin. in c. ego, de iureiur.
Quando autem † aliqua ſubeſt cauſa ex his, quas Doctor. ſcribunt, pro- 1
pter quas pœnę de Iure Ciuili etiam ordinarię moderari poſſunt, [a] non a
dubitandum eſt, iudicem eccleſiaſticum poſſe etiā Canonicas pęnas moderari; dum tamen hoc faciant in ipſa ſententia, propter id ꝙ notabiliter ſcripſit Innoc. in c. qualiter, el 2. in colum. finali de accuſ. verſic. item nota, quod quando iudex non exprimit pœnam in ſententia, ſed tantum cōdemnat de crimine (puta) condemno te de adulterio, tunc non eſt illius iam pœnam moderari, ſed pœna in lege expreſſa infligitur, vt 2. queſt. 3. §. notandum, licet ante moderari poſſet, vt in c. omnis, 45. diſtinct. & per gloſſ in l. quid ergo, §. pœna grauior, ff. de his, qui not. infam. In verbo, onerauiſſet. Aduertat etiā in hoc iudex, quod † quando ex cauſa receſſerit à 2
pœnis in iure ſtatutis, debet cauſam exprimere, [b] propter magiſtralem b

doctrinam Doctorum, quam scripsi in meis doctrinis, num. 41. in doctrina incip. Causa exprimenda est, in impressione illarũ parua Lugdunensi,
3 quę secunda & plenior fuit. Si verò † occurrenti delicto nulla reperitur à iure pœna descripta, ad statuta Synodalia propriç Dioecesis recurrendum est. Solent namque boni Presules, aut ius commune supplendo, delictis pluribus specialem pœnam imponere statutis suis Synodalibus; aut idem ius adiuuando (quando sic expedit) pœnam à iure impositam aggrauare; quod possunt facere licitè, vt latissimè per Henricum de Bottis in tract. de Synod. Episcop. in 3. par. artic. 1. in conclus. 13. Deficientibus preterea propriç Dioecesis Synodalibus statutis, ad statuta Prouincialia recurrendum est. Quando verò & illa deessent, aliarum Dioecesum imitari statuta ęquissimum iudico, potius quam proprio duci sensu, vel arbitrio, nisi qualitas temporis, locorum, vel personarum, aliud suadeat. Si enim alicuius Doctoris (quantumuis in remotis partibus scribentis) opinionem sequi laudabile iudicatur, quanto magis Synodalem imitari sententiam, vbi tot sana solent interesse consilia. At verò vbi Canonica, vel Synodalis censura non adest, ad Ciuilium Legum imitationem descendere, censeo laudabile: quando tamen legalis dispositio clericorum statutis, personis, ac rebus, proportionalis est. Illud preterea considerare debent Hispaniæ nostræ ecclesiastici iudices, vt primum leges Regias, quamuis ciuiles imitentur, quandoquidem in Regnis Romanorum Imperatorum antiquę sanctio-
c nes rationis solum, non verò legum sibi vendicant authoritatem. c Vnde merito ab ipsis etiam Ecclesię iudicibus legibus patrię postponendæ sunt, vt fuit sententia Doctoris de Villadiego, in capit. Constitutus, de restitut. in integrum, quem refert Ioan. Lup. in repetitione Rubricę de donat. inter vir. & vxor. fol. 2. colum. 1. in fine, licet contrarium teneat Petrus de Rauenna, in Alphabeto aureo, in allegationibus in materia consuetudinum, in columna 5. versic. Deficiente verò. motus solum per gloss. in capit. consuetudo, 2. distinct. quę quidem hoc non probat: asserit enim gloss. illa, preferendas Leges in defectum Canonum, generali vel particulari consuetudini, non verò Imperiales preferri legibus Regni non recogno-
4 scentis Imperatorem. Nec verò quod iudex † ecclesiasticus imitetur pœnas Legales in defectum Canonum, quando Iuri Canonico aduersari videtur, cum liceat Episcopis imponere per statutum suum easdem pœnas clericis, quas leges vel Principum seu populorum statuta imponunt laicis, tale delictum committentibus, dummodo tales pœnæ non sint contra Ius Canonicum, vt placuit Anchar. consil. 18. in 1. q. col. 1. & fin. Geminian. & Alexand. in cap. Synodum, §. neque vlla, per illum text. 17. distinct. idem Alexand. in cap. dignum, 3. quęst. 9. & in capit. quia iusta, 5. q. 6. Cardin. de Turrecremata, in cap. dignum, per illum text. Felin. in cap.
Ecclesia

Ecclesia sanctę Marię, in colum.46. Et hoc nota, de Constit. Henric. supra, in d.13. conclus. versic. Amplia septimò.

ADDITIO.

Moderari possunt. Adde gloss. not. in §. notandum, in verbo, voluntati 3. quęst. 3. Archid. in cap. qui bona, colum. 6. 17. quęst. 1. latissimè Andr. Tiraquell. in tract. de pœnis, in præfat. num. 16. Iul. Clar. lib. 5. Recept. Sentent. §. fin. quęst. 85. versic. vlterius quæro, Menoch. de arbitr. iudic. lib. 1. quæst. 96. A *Iudex inferior ex causa pœnā potest moderari.*

Quam sanè moderationem, inferiores iudices facere possunt, licet nōnulli hoc superioribus tantum permittant, quasi soli superioris ęquitate vti liceat, aut quasi inferiores superiorū recta iudicia imitari non debeāt, aut quasi inferior vulnus infligere debeat, vt sit quod à superiori possit sanari. Sed quorsum circuitus, quorsum vulnera, vt medico indigeas, huiusmodi sanè moderationis æquitas non est contra Leges, nec Sacras Constitutiones, sed illis conformis, vnde nulla ratio excogitari potest, propter quam inferioribus iudicibus sit interdicta.

Causam exprimere. Adde quòd nec in hoc casu solū, sed semper alias, cum ex causa iudex à iure communi recedit, debet eam causam adscribere, per text. in l. sciendum, ff. de appellat. quem ad hoc allegat Lucas de Pen. in l. 1. col. 1. in fine, C. de his qui non imple. stip. Sac. sol. sunt, lib. 10. Abb. in c. sicut, col. 2. vbi Felin. col. 9. de re iud. tradit ante eos Ioan. Andr. in addit. ad Specul. tit. de sent. & quę ipsam sequuntur, §. qualiter, vers. verū, per text. in c. calumniam, de pœnis, & in §. oportet, in Auth. de iud. Quod autem intelligendum est, procedere ad ipsius iudicis excusationem, non autem ad sententię firmitatem: nam si sine causa facit, lex supplet id, qđ deest, l. 4. §. si quis condemnatus, ff. de re iudic. ita dicit Bald. in l. quid ergo, §. pęna grauior, ff. de his qui not. infam. Salic. in l. properandū, §. illo procul dubio, C. de iudic. vbi Alexander; & quòd ipsa causa non sit hoc casu ad validitatem sententiæ exprimenda, asserit Bart. in l. relegatorum, §. ad tēpus, in fine, ff. de interdict. & relegat. & in d. §. pœna grauior, colum. 2. vbi Albert. Bart. in l. quod ad statum, ff. de pœn. Felin. latè in d. c. sicut, col. 10. Est tamen notandum, quòd etiam casu supra constituto sufficit si iudex in ipsa sententia asseueret, ex iustis & rationalibus causis, animum suum mouentibus id fecisse, absque eo quòd in sententia causam ipsam exprimat, quam sententiam communem esse testatur Iul. Clar. in d. versic. vlterius quero. Menchi. de controuers. illust. c. 14. num. 5. B *Iudex quando à iure cōmuni recedit ex causa, an illam in sententia teneatur exprimere.*

Authoritatem. Adde Bald. in cap. 1. §. iniuria, alias furtum, colum. 5. de pace iuram. firm. in vsib. feud. Paris de Puteo, in tract. Syndic. in ver. testis, c. 2. incip. fui rogatus, ad finē. Bal. ī l. nemo, in princ. C. de Sicar. Vnde Oldr. C *Cæsarū leges in*

Hispania legũ authoritate carent.

consil.69.scribit, Hispanos olim constituisse, quod quicumque leges Cęsareas in iudicio allegaret, capite puniretur; Idem commemorant Vicēt. & Ioan. Andr.in c.super specula, de magist. Ob quam causam Polycrates lib.8. c.22.ad fin. testatur temporibus Regis Stephani expulsas omninò fuisse leges Romanas à regno, constitutumq; fuisse, ne quis libros legesuè Cęsareas retineret.

* Apud Gallos idem obseruatum vidimus, vt iudicent, non quòd lex sic dicit, sed quia ratio, cui lex innititur, sic vult: meminit Butr.& Bald.in l. iudices, C.de sentent. Cumanus consil.14. Dec.in l.senium, C.qui testam. facere possunt.

Ius horũ Regnorũ commune appellatur. Iudices Ecclesiastici in Regnis iure Canonico deficiēte ad ius Regni, et nō ciuile confugere debēt.

Ius autem Regni dicitur ius commune, vt asserit Didac.Segur.in repet. l.cohęred.§.cum filię, num.19.ff.de vulg.& pupil.l.5.tit.4. lib.1. Ordin.l. 4.tit.12. eod. lib.ibi. *De los derechos communes de nuestros Reynos*, l.2. & ibi Doctor.*del Castillo*, in legib.Tauri.

Meritò igitur iure Pōtificio deficiente ad Regias leges recurrendum est. Item deficiente iure Regio ad ius Canonicum in subsidium, non ad Ius Ciuile deueniendum est, vt tenet Gundis. à Villadiego, & Ioan.Lup. in locis ab authore hic allegatis, & Castillo in d.l.1. Tauri, in verbo, *Primeramente*, Mich. *de Cifuentes*, in l.3. quęst. 1. in eisdem Taurinis Constitutionibus, Didac.Perez in procem.ordin.q.3.

CONSVETVDINARIIS. Cap. CXLVIII.

1 Iudex in inferendis pœnis delinquentibus cōsuetudines debet obseruare.

1 Cum iuris † appellatione, consuetudines etiam legitimas comprehen-
a di [a] nemo ambigat, facile erit ecclesiasticis iudicibus persuadere, quòd in inferendis pœnis delinquentibus, non modò iura, verum etiam
b consuetudines debeant obseruare. [b] Quę quidem etiam in pœnalibus considerandæ sunt, vbi non est pœna decreta, sed arbitrio iudicis, relicta, vt placuit gloss. in l. quid ergo, §.pœna grauior, §.de his, qui not.infam. Vnde dicit Bald.in l.quicumque, C.de seruit.fugit.quod est in pœnis consuetum, dicitur necessarium & non arbitrarium. Et vide Felin.in capit.de causis, de offic.delegat. 1. colum. allegantem text. in l. Si quis reus, ff.de cust.reor.ad hoc, quòd consuetudo tollit pœnam arbitrariam, vbi per ipsam est limitata pœna; & refert Anton. & Abb.idem tenentes, & allegat gloss. in l. Si Barsatoram, C. de fideiuss. Per hoc tamen non est iudicibus indulgendum, vt neglectis ordinarijs pœnis, & à iure statutis, quibusdam prauis consuetudinibus (a negligentibus, & iustitiæ zelo carentibus iudicibus introductis) adhæreant, quibus quidem quę grauia sunt

sunt delicta, leuiter puniri solent, quasi iam Sacrorum Canonum disciplina, quauis consuetudine abrogata sit. Quomodo enim tepiditas aut remissio modernorum, & sepius imperitorum iudicum sanctum illum antiquorum Patrum zelum (quo plura statuerunt ad frenandos clericorum excessus, & eorum mores reformandos) abrogabitur? Facile enim totius Ecclesię Diuinitus inspiratus ordo confunderetur, si Prelatorum, aut iudicum ignauia, seu negligentia, posset Ecclesię gladium hebetare. Assurgat potius ecclesiasticorum iudicum animus (si pius est) ad considerandum, quid Sacri Canones iubeant, quid verè recti ac boni iudices illos exequendo, seruauerint, quàm quòd ignaui, & imperiti iudices faciunt muneribus, aut precibus excecati, seu tepiditate corrupti in dispendium ecclesiasticæ censurę.

ADDITIO.

Comprehendi. Adde gloss. iuncto textu in l. prescriptione, in verbo, iuris, vbi Doctores omnes, C. si contra ius vel vtilit. public. Innoc. in cap. certificari, de sepultur. vbi in ea est sententia, quòd qui petit quartā, quę ad eum spectat, intelligitur, non solum de iure Communi, sed etiā Statutario, vel Consuetudinario. Sequitur Ias. l. de quibus, num. 82. ff de legibus. Consuetudo quidem ius dicitur, c. Consuetudo, 1. distinct. Adde etiam Bald. in tit. de pace Constant. colum. 9. vbi scribit, quòd consuetudines locales quoad ipsum locum, dicuntur Ius Commune. Vnde eleganter dicit Paul. de Castro, in d. l. prescriptione, colum. 4. Quòd si partes fecerunt compromissum in arbitros, vel arbitratores, data eis potestate procedendi de iure, & de facto, sed pronunciandi de iure tantum, intelligitur non solum de iure Communi, sed etiam de statutario. Et sicut iudex debet reijcere libellum, qui continet errorem iuris, ita debet spernere libellum, qui est conceptus contra Consuetudinem, glos. in d. l. de quibus, in vers. diuturna, vbi Angel. & Ias. sequuti sunt; idem ipsi tradiderunt in l. 1. ff. de off. assess. Sic iuris appellatio verificatur in iure Municipali. Socin. cons. 81. volum. 1. Curt. sen. cons. 46. num. 16. Carol. Ruin. cons. 51. num. 20. colum. 1. quam esse communem sententiam fatetur Gerard. Mazol. cons. 53. num. 32. A *Iuris appellatione consuetudo comprehenditur, quod multis probatur.*

Debeant obseruare. Adde glos. not. in l. hodie, ff. de pœn. & in l. etsi seuerior, & ibi Bald. col. 2. C. ex quibus causis infam. irrog. vbi dicit, quòd in pœna arbitraria considerare debemus consuetudinem, quam qui transgreditur, dicitur transgredi modū. Bart. in l. pen. §. ad crimen, col. 1. vers. quæro cur hic, ff. de public. iudic. vbi Imo. col. 11. affirmat, quòd quando consuetum est imponi aliquam pœnam pro delicto, & iudex eam excesserit, potest peti sententiam reduci ad arbitrium boni viri. Bart. in l. ultima, B *In pœnis imponendis consuetudo obseruanda est.*

pe ſt princ. verſi. in crim. ff. de priuat. delict. vbi aſſerit, quòd in actione iniuriarum, & in alijs in quibus non eſt certa pœna ſtatuta, illa cenſetur ordinaria, quam conſuetudo taxauit. Huc quoque vergit, quod ſcribit Bald. in Rub. de off. deleg. quòd ſi iudex excedit modum in puniendo, vltra quam ſit conſuetum, vel aliàs non ſeruet conſuetudinem, poteſt ab eo appellari. Nec longè abeſt, quod ab eod. Baldo memoriæ proditum eſt, in l. quicunque, colu. penul. verſ. ſcias autem, C. de ſeru. fugit. nempè, nō eſſe arbitrarium, quod eſt conſuetum: & quia res hęc latius patet, vide latè Ant. Imol. Abb. & Dec. & omnes, in c. de cauſis, de offic. deleg. Andr. Tiraquel. in tract. de pœnis, in prefat. num. 4.

ARBITRARIIS PVNIRI. Cap. CXLIX.

1 *Vbi pœna à iure ſtatuta non eſt, arbitrio Iudicis imponitur.*

2 *Traduntur multa quæ in arbitrarijs pœnis infligendis à iudicibus ſunt obſeruanda.*

3 *Aeſtimatio damni illati actu, vel vulnere, qualiter per iudicem ſit facienda.*

4 *Iudex, an arbitrium ſuum ad mortem vſque extendere poſſit.*

1 CVm generaliter † vbi pœna à iure ſtatuta non eſt, Iudex poſsit illam ex arbitrio imponere: [a] hoc pręcipuè in pœnis inferendis clericis ſi-
a ſibi vendicare debebit: cum non tam ſpecificè omnibus clericorum exceſsibus ſtatutę pœnę legantur. Vnde tunc dicit Innocent. in cap. qualiter, el ſecondo, in colum. final. verſ. Item not. de accuſation. quòd eſt procedendum de ſimilibus ad ſimilia, vel quod imponeretur minor pœna.
2 In arbitrandis tamen † huiuſmodi pœnis, diſcretus iudex plura debet con
b ſiderare, [b] videlicet, delinquentis conditionem, & an ſoleat delicta ſępius perpetrare, an caſu ceciderit, vilis, an honeſta perſona ſit, doctus, an indoctus, ſacerdos, an alterius ordinis, lubens, an coactus, laceſsitus, uel non deliquerit. Et an fuerit ſcandalum ortum ex delicto, vel ne. Attendere preterea debebit qualitatem loci delicti, grauius ne iudicetur delictum in regno, vel loco illo, quam alibi, in foro, Eccleſia, aut loco deſerto, priuata via ſiue domo. Delicti inſuper diuturnitatem ſeu grauitatem, ac irrogatę iniuriæ modum & atrocitatem, aut damni dati magnitudinem examinare conueniet, nocte ne aut die, cum armis, aut ſine eis, præcedentibus inſidijs, aut aperto marte commiſſum fuerit delictum, per ſolum clericum, aut complicibus. Perſonæ inſuper offenſę qualitates etiam ponderandæ ſunt, quæ augere vel minuere ſoleant quodcunque facinus: videlicę

licę

licet, an vilis fuerit offensus, vel dignitate præfulgidus, æqualis conditionis, an potestate, & authoritate superior, laicus, an Clericus, siue Religiosus, senex, an iuuenis, amicus, aut inimicus, necessarius, an extraneus, vir, aut femina. Nec indecens præterea erit, temporis commissi criminis habere rationem, sacris videlicet, an festis diebus, an alijs inducijs stantibus, aut non, scelus fuerit admissum. Quoties præterea † per ecclesiasticum iudicem taxandum venerit damnum illatum alicui, ictu, vel vulnere, per clericum, vt debita satisfactio fiat. In memoriam iudicis obsecro veniant verba notanda Iurisconsulti, in l.fin.ff.de his, qui deiecer.vel effuder. quæ quidem tanquam in proposito satis vtilia trascribere libuit: *Cum liberi hominis corpus læsum fuerit, iudex computat mercedes medicis præstitas, ceteraque impendia, quæ in curatione facta sunt. Præterea, operarum quibus caruit, aut cariturus est ob id, quod inutilis factus est. Cicatricum autem aut deformitatis nulla fit æstimatio, quia liberum corpus nullam recipit æstimationem.* Quamuis hoc de cicatricibus lex statuit, limitandum crederem, nisi in facie vulnerati remaneant: quia tunc de illis considerationem existimo maximam habendam esse. Quis enim dubitat maiorem iniuriam intulisse clericum læso, si ex vulnere cicatrix magna in facie remaneat, quam si leuis aut nulla? meritoque ob id ad pleniorem satisfactionem vulnerantem compellendum. c Neque aliud arbitror sensisse Iurisconsultum in d. l. cum illam æstimationem cicatricum, aut deformitatis faciendam prohibere videtur, quia si membrum est saluum, cicatrices damnum non inferunt, non uerò vetat, quin ex hoc iniuria possit atrocior iudicari, & maior iniungi satisfactio delinquenti. Quibus omnibus liberrimo animo per iudicem circumspectis, quantum doli, seu malitiæ fuerit in crimine, facilè erit intelligere, & sic condigna pœna punire nocentes debent, vt nec ipsi rei, qui iustitiæ seueritatem experiuntur, de eius excessu possint iustè conqueri, nec alij qui zelo æstuant, ac iustitiam esuriunt, tenuitatem pœnæ reprehendant, eiusq; timorem neminem à similibus criminibus arceri audeant proclamare. 3 c

Vnum † insuper in hac materia inferri posse, (& non temerariè) censerem, videlicet, quòd cum Ciuilis magistratus in casu, quo pœna committitur arbitrio suo, posset mortis etiam pœnam infligere, d vt vult gloss. singularis in §.in summa, Instit.de iniur. quam dicit singularem Abb. in c.cū tuæ, de re iudic. in 1. col. & quam sequitur Bald. in cap. 1. §. iniuria, de pace iuram. firman. & in l. 1. C. de his, qui latron. occult. & Ioan. de Anan. in c. Inquisitionis, in fine, de accus. quod pari modo & Ecclesiæ Censores poterunt præmissis consideratis ad depositionis, & carceris perpetui pœnam procedere ex arbitrio. 4 d

Impo-

ADDITIO.

A IMponere. Adde text. in l. hodie, ff. de pœnis, text. l. 1. §. expilatores, vers. idcirco, ff. de effractoribus & expilat. & in l. lex Iulia, §. hodie, ff. ad leg. Iul. repet. & in l. 2. de crimin. Stellion.

B *Considerare*. Adde multa quę in his arbitrarijs pœnis infligendis à iudicibus sunt consideranda, quę piè & doctè scribit Ant. Gom. lib. 3. var. resol. capit. 6. n. 7. Quę verò attendere debeant Pręlati in suorum subditorum correctione, explicantur in Sacro Concilio Tridentino Sessione 13, capitulo 1. de reform. vbi miro compendio norma, quæ in his seruari debeat, ita scribitur: *Admonendos esse iudices, inquit, vt se pastores non percussores esse meminerint, atque ita præesse sibi subditis oportere, vt non eis dominentur, sed illos tanquam filios, & fratres diligant, elaborentq́, vt hortando, & monendo ab illicitis deterreant. nec vbi deliquerint, debitis pœnis eos coercere cogantur. Quos tamen si quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apostoli est ab eis seruanda præceptio, vt illos arguant, obsecrent, increpent, in omni bonitate, & patientia, cum sæpè plus erga corrigendos agat beneuolentia, quam austeritas, plus exhortatio quam comminatio, plus charitas, quam potestas. Sin autem ob delicti grauitatem, virga opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum benignitate seueritas adhibenda est.* Hactenus Sacrum Concilium. Et licet in imponendis his pœnis arbitrarijs sit ęquitas à iudicibus amplectenda, eá non à capite vel imaginaria esse debet, sed à iure regulanda, vt eleganter scribit Bald. in Rubr. C. de constit. pecun. Roman. consi. 149. Modern. Paisiens. in Consuetud. Paris. tit. 1. §. 41. num. 86. & ad id conducit text. expressus in l. bona fides, ff. depositi.

C *Compellendum*. Adde Antonium Gomez, d. c. 6. qui opinionem istius authoris sequutus fuit, eo tamen non allegato.

D *Infligere*. Adde Angel. & Plate. in §. in Summa, Instit. de iniur. & multos quos allegat Boer. decisione 254. & latissimè Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. quęstione lib. 1. quęstione 86. & opinionem istam communem esse testatur Barbat. consil. 32. in fine, volum. 2. & consilio 11. numero 1. vol. 1. Decius in capitulo ex litteris, numero 14. de Constitut. Communem esse etiam testatur Maranta de ordin. iudic. 4. parte, 1. diuis. numero 52. Iacob. Boul. in l. capitalium, §. famosos, ff. de pœn. Alciat. consilio 472. in fin. eandem communiorem, & veriorem esse fatetur nouissimè Ioann. Gratian. (vir bene eruditus) Regul. & Fallen. reg. 44. in princip. & secundum eam iudicatum fuisse in Parlamento Parisiensi, testatur Papo, lib. 24. tit. 10. Arresto 2. & pro hac opinione solet allegari text. in leg. sacrilegij, in princip.

ff. ad

ff.ad leg.Iul.pecul.& in leg.saccularij,§.sunt quedam, ff.de extraord.crim. & in leg.qui cum natu maior,§. si tamen quis,ff.de bon.lib.l. Iulian.§. hodie, ff.ad leg. Iul.repet. Quamuis quibusdam hęc opinio displicuerit, qui non ita censent indulgendum esse iudicis arbitrio, vt ad mortem extendi patiantur,ita videtur significasse (subobscurè tamen)gloss.in cap.Inquisitionis,de accusation. & hanc opinionem sunt Ias.numero 4. Decius,numero 9.in l.qui iurisdictioni, ff.de iurisd. omn.iudic. & dicunt contrarium communiter reprobari; atque idem asserunt Thom. Grammat. consilio crimin.48.numero 2. Matth.de Afflict.decision. Neapolit.276.numer.6. Carrer.in l.2.in parte,homicidij, numero 108. quorum appellat.non recip.Cassan.in consuetud. Burgund. Rubr.1.§.5.in verb. *Albitrage*.Petrus de Soci. inter consil.crimin. diuers. Doctor.consilio 98. numero 13.lib.1. Carauita super 41. Ritu Magnæ Curiæ, numero 15. Villapando. in l.22. cap.9. numero 4. opinio hęc est magis tuta, & ea ratione asseuerat, non esse ab ea recedendum in iudicando & consulendo. testatur Iulius Clar. lib.5.Recept.Sentent.§.fin. quęstione 83. versic.sed quęro, vbi eam dicit communem, eamq; sequitur Alphonsus à Castro libr.1.de leg. pœnal. cap.6.pro qua solet adduci text.in l.1.ff.de fur. baln. Sed primam opinionem magis communem esse scribit Robert. Maranta in disput.3. nu.14. quam sequendam censet cum nonnullis limitationibus,quas ibi scribit: licet ipse dicat,quod cum hæc quęstio sit multum dubia, Cęsarea decisione opus erat. Et vide Anton. Gomez, lib.3.variar. resolut.capit.6.numero 8. Ego autem opinionem vltimam magis veram & magis communem esse censeo. Et quamuis prima opinio glossę vera foret, esset intelligenda, vt locum haberet,modo qualitas delicti,& circumstantiarum sit talis, quod de iure communi,vel consuetudine esset pro eo delicto pœna mortis imponenda, aliàs secus,ita gloss. illam declarat dicens,sic communiter limitari, Afflict.super 2.parte Constit.Sicilię,rub.10.n.22. Et opinionem hanc dicit communem Alex.consi.121.in fine lib.7. quem refert Aymon consil.220.num.14.& consil.224.num.... Deci.in d.cap.ex litteris, Grammat. cons.39.post num.8.& cum hac gloss. declaratione transit Ioan. Gratian. vbi supra allegaui,quem post hęc scripta legi.

ALIQVO LAPSV TEMPORIS NON OBSTANTE. Cap. C L.

1 *Delicta an Iure Canonico præscribantur.*

AN clericorum † delicta prescribantur terminis in legibus prefixis, 1 vt lapsis illis non possint accusari,vel puniri. Dicēdum est,quod secundum

cundum Canones, tempore non tolluntur crimina, vt probatur ex gloss. in cap. admonere, 33. q. 2. in verbo; pœnitentia. not. Specul. in tit. de sent. §. quoniam, colum. 4. versic. & nota secundũ Canones, qui declarat hoc procedere in matrimonio, & alijs spiritualibus, in quibus periculum animę vertitur, & præscriptio locum habere non potest. a Quod dictum pro
a singulari ponit Roman. Singul. 182. Tu scis, vbi hoc simpliciter sequitur. Idem notat Bald. in l. 1. in 17. columna versic. Nota tamen. C. de accusat. vbi dicit, quod in pœnis spiritualibus nulla cadit pręscriptio. Idem Angel. in l. Diuus, ff. de re iudic. & secundum Abb. post Anton. in cap. licet, de probation. Illud procedit generaliter in foro pœnitentiali. Idem dicit Abb. in cap. cum haberet, colum. 1. de eo qui duxit in matrimonium. Vide tamen distinctionem Abb. in cap. fin. in princip. de purgation. Canonica, videlicet, quod quoad indicendam purgationem, vel quoad procedendum cõtra infamatum per Inquisitionem, non habetur respectus ad tempora prefixa de Iure Ciuili. Accusatio verò directa quę instituitur ad pœnam infligendam, restringitur ad terminos Iuris Ciuilis, cum contrarium non reperiatur de Iure Canonico, cuius distinctionem videtur sequi Decius, in d. cap. licet, in colum. 15. versic. postremo notandum, dum simpliciter se remittit ad suam distinctionem. Aduerte tamen, quod aliter distinguit idem Abb. in cap. licet, de probation. in colum. 10. versic. Quo ad secundũ, videlicet, quod in criminibus impedientibus ordinis executionem, vel retentionem beneficij, etiam post peractam pœnitentiam, non obstat præscriptio temporis: quia in accusationibus talium delictorum deuiamus à regulis iuris. In alijs verò non sic impedientibus, tolletur directa accusatio
b tempore pręfixo à Iure Ciuili, [b] quod sequitur ibi Felin. colum. 19. versic. Et aduerte, referendo etiam Anton. & Imol. Quam etiam distinctionem refert, & sequitur Stephan. Aufrer. in additionibus ad Decisiones Capellę Tolosanæ, in quæstione 188. Item fuit quæsitum, qui solum refert Siculum in d. cap. licet, eam facientem.

ADDITIO.

A Non potest. Adde Nicol. Boer. decis. 26. Franc. Bald. in tract. pręscrip. 4. parte princ. quæst. 2. lim.... Aug. Bero. in cap. licet causam, de probat. Felin. in cap. cum à nobis, circa finem, de pręscript. Aymon Sauil. in tract. de antiquit. tempor. 4. parte fol. 170. numero 88. Martin. Nauarr. in cap. consideret, num. 127. de pœn. distinct. 5. Ægid. Boss. in tractat. delictor. tit. de accusat. num. 30. pag. 100.

B *Iure ciuili*. Adde Iul. Clar. pract. crimin. §. fin. quęst. 51.

DEFICIENTE VERO LEGITIMA PROBATIONE, ob vulgatam infamiam, graue scandalum, vehementem suspicionem, ex testium dictis obortam, purgationem indici. Cap. CLI.

1 *Purgatio accusatore apparente indici non debet.*
2 *Purgatio canonica dicitur subsidiaria, & indici potest quando fiscalis accusat.*
3 *Purgatio Canonica iudicis arbitrio relicta est.*
4 *Compurgatores, qui sint fide Catholici, & vita probi, sunt adhibendi.*
5 *Compurgatores iurare tenentur.*
6 *Quando illi, qui sunt eiusdem ordinis, fuerint inimici, vel infamati, nō admittuntur ad purgationem, sed alij.*
7 *Si purgandus est pauper, vel extraneus, & compurgatores clerici desunt, an laici, & feminæ admittantur.*
8 *Infamatus ille iudicandus non est, quem dicta paucorum infamant, si opinio eius apud bonos viros læsa non est.*
9 *Infamia si orta sit à maleuolis eam tamen non procurantibus, an indici possit purgatio.*
10 *Quando quis est soli Episcopo suspectus, vel alteri superiori, an purgatio indici possit.*
11 *Accusari an possit quis de eodem crimine, de quo fuit purgatus.*
12 *Diffamato de delicto, propter aliquos actus extrinsecos, non indicitur purgatio.*
13 *Traduntur multa quæ in hac purgationis materia à iudicibus sunt præcauenda.*

IN priscis illis Ecclesiæ Catholicæ temporibus tanta erat Sanctis Patribus honestatis cura, vt nedū in clericis aperta crimina non tolerabant, sed neque suspicionem, seu infamiæ crimen sustinere volebant. Vnde sicut sacris sanctionibus delinquentibus (quorum crimina probari poterant) pœnas statuerunt, sic illis contra quos de crimine infamia, aut graue scandalum, seu vehemens suspicio exurgebat, purgationem Canonicam indicendam decreuerunt. Cuius quidem definitiones varias, Host. scribit in sua Summa, de purgat. Canon. in §. 1. inde illas transcribere nolo. In qua quidem aduertendum est, quod † licet verum sit, quod accusatore apparente, non debeat indici purgatio infamato, vt probat text. 1
& ibi notat Abb. in cap. 2. de purgat. Canon. quia † ista purgatio est subsidiaria, tamen in casu nostro, quando fiscalis accusat, qui succedit in locū iudicis, vt supra tradidimus, crederem posse indici purgationem infama- 2

to

3 to ad eius petitionem. Quæ quidem purgatio † Canonica arbitrio iudicis relicta est, vt in cap. significasti, de adult. & in cap. Inquisitionis, §. quæsiuisti, de accus. facienda tamen est cum personis eiusdem ordinis, quem purgandus habet, vt in cap. ex tuarum, & in c. Inter solicitudines, de purg.
4 Canon. Compurgatores † autem debent esse fide Catholici, vita purgati, & qui conuersationem purgandi clerici non tam moderno tempore, quã
5 transacto nouerint, vt in d. c. Inter solicitudines. Qui tamen † compurgatores iurare debent de credulitate, ut in c. de testibus, eodem titulo. Qualiter insuper iurare debeant purgandus, & compurgatores, vide Hostien. vbi supra, in §. qualiter fieri debeat; per quem etiam vide, quantus debeat esse numerus compurgatorum, & quales illi, in duobus §§. sequentibus.
6 Si vero illi, qui sunt eiusdem † ordinis, fuerint inimici infamati, admittuntur alij, vt in cap. cum in iuuentute, de purgat. Canon. imò propter hanc causam potest reus cum laicis & feminis purgari, vt in gloss. fin. illius text. & probat etiam gloss. in cap. clerici, 81. distinct. & in cap. In decima, 18. quæstione secunda. Et vide Abb. in cap. inter, de purg. Canon. in fin.
7 verbis. Vbi etiam dicit, quod si † purgandus est pauper, seu extraneus, ita, quod non habeat notos in Ciuitate, & ideo desint compurgatores clerici, quod tunc admittuntur laici, & etiam feminæ; & quod si etiam laici deficerent ex hac causa, quod credendum sit soli eius iuramento. Et vltra supradicta allegat gloss. nota. in cap. cum P. de accusat. Aduerte tamen, quod inquantum dicit, quod paupertas facit admitti laicos, & feminas, quod hoc non videtur iure procedere: quid enim nocet clerico paupertas, vt sit notus in propria patria, & sic bonæ opinionis penes suos conclericos, si ille suis operibus aliud non promeretur? Infamatus
8 † verò ille iudicandus non est, quem dicta paucorum infamant, si eius opinio apud bonos, & graues læsa non existit, vt in d. §. quæsiuisti, vbi Abb. benè distinguit, quando requiratur maior pars Ciuitatis vel vicinię, ad hoc, vt aliquis dicatur infamatus, inspecta qualitate loci, & personarũ: cuius verba transcribere nolo. Infamia autem si sit simplex, absque scandalo, & originem habuit à maleuolis eandem infamiã vnicè procurantibus, tunc purgatio Canonica non inducitur, vt in c. cum in iuuentute, §. nos aũt de purg. Canon. & ita concludit Aret. in c. at si clerici, de iudic. Cuius Conclusionem sequitur Dec. ibi, in 6. colum. versic. Secunda Conclusio. Si ve-
9 rò infamia † sit orta à maleuolis hoc non procurantibus, purgatio potest indici. Ita concludit Aret. vbi supra, per text. in cap. Presbyter, si à plebe, 2. quæst. quinta, & in dicto cap. Inter solicitudines, Sed Dec. in dicta colum. 6. dicit, quod Moderni tenent contra Aretin. & respondet ad dicta duo iura, in quibus se fundat Aret. Postea tamen pro opinione Aretin. allegat tex. in c. accedẽs, de purg. Canon. & respondet ad c. qualiter, & quã

do,

do,el 2.qui tex.allegatur contra Aret.& tandem dicit concludendo,quod
hoc eſt in facultate ſuperioris.Aduerte preterea vltra eos,quod licet ſit or-
ta à maleuolis,ſi eſt ſcandaloſa,& poteſt ſedari per purgationem,tunc in-
dicenda eſt purgatio; ita concludit Abb. ſic intelligendo gloſſ. ibi in capit.
qualiter, & quando, el 2. de accuſat. in penult. columna. Quando † ve- 10
rò quis eſſet ſuſpectus ſoli Epiſcopo,vel alteri ſuperiori ſuo,& ſuſpicio eſt
probabilis, poterit indici purgatio: & idem eſt, ſi eſt ſuſpectus alijs, & ſu-
ſpicio eſt probabilis, & tanta, vt inducat ſcandalum, vt per Abb. ibi. An
autem poſsit † quis accuſari de eodem crimine,de quo fuit purgatus,vide 11
Hoſtienſ. vbi ſupra, §. an purgatus, ſingularius per Abb. in capit.ex tua-
rum, in fine de purgat. Canon.vbi facit notab.diſtinct. capiendo veriores
opiniones. Item † nota in iſto propoſito, quod vbi aliquis eſt diffamatus 12
de delicto propter aliquos actus extrinſecos, quod tali non indicitur pur-
gatio Canonica,ſed monetur,vt ab illis actibus deſiſtat quando pro diffa-
mato eſt aliqua pręſumptio, quod non verſatur in delicto propter fœdus
naturale. probat iſtam Concluſionem text. in capitulo quorundam, 34.
diſtinct. quem ibi ad hoc notat Prępoſit.ad limitationem text.in capitulo
presbyter, 2. quęſtione,& cap.ſi malę famę. In iſta tamen † materia infa- 13
miæ ſummè debent aduertere iudices: nam infamia ſæpe fallax eſt, vt
inquit Panorm.in capit.cum ſuper, in fine, de confeſſ.Cum iuxta ſenten-
tiam diui Bernardi in Epiſtola de perfectione vitę: *Sæpe fallitur humana*
*ſuſpicio.*Accidit namque ſæpiſsimè, quod temerarij quidam homines, ac
ab omni pietate, & religione Chriſtiana alieni,ex leuibus coniecturis ſeu
ſignis, grauia quidem, & enormia ſcelera ſuſpicari, ac aſſeuerare audent
in magnum ſuarum animarum, ac alieni honoris, & famę diſpendium.
Eſt pręterea aliud ſceleratiſsimorum hominum genus,quorum (ad virtu-
tis exterminium) Satan ipſe vtitur miniſterio, qui virtuti inuident,ac in-
ſidiantur,quando in claris viris illā intuentur,& quaſi eius ſplēdore excæ-
cati, dum ſuis noctuarum oculis mederi deberent, virtutis lucem potius
obnubilāt falſorum criminum puluerem ac nebulam ſpargendo, dumq;
bonorum hominum ſplendorem obtenebrant, illos ſuæ veræ ac apertæ
nequitiæ quaſi iam pares feciſſe lætantur. Vulgus autem reliquum igno-
bile,rumorum auditor lubens,ac ſciſcitator, & conſeruator ſtrenuus, non
modo ſimilia credit,ſed multiplicat,vnde ſæpius quos imitari deberet, ac
venerari,nedum contemnit,ſed perſequitur: ij ſique inſenſati vitam illo-
rum exiſtimant inſaniam, & finem illorum ſine honore. Hac igitur dæ-
monum, & prauorum hominum intellecta verſutia (quam ſæpius expe
riri contingit,curare debent ſemper prudentes Iudices, vt deprauatæ ali-
cuius(in reliquis maximè rebus probi viri) famę originem quęrant,ac in-
ueſtigent: ne veluti infelix ille præfectus Pilatus populi clamoribus per-
moti,

moti, innocentem virum carceribus affligant, aut pœnis afficiant. Si enim innocentis viri sanguis, à priuato homine quodammodo prouocato effusus, clamare solet ad Deum, quid? num etiam innocentis hominis honor (ipso sanguine preciosior) contra incautum, & temerarium iudicem qui potestate diuina abutens, quos tueri debebat, viros innocuos lędit, omnibus horis clamabit? Vnum insuper non omittendum est in proposito, quod licet iudex quando ex officio procedit, & crimen non probatur, si infamia remanet, possit indicere purgationem, hoc tamen non tenetur facere ad petitionem promotoris inquisitionis. Ita notat Præposit. in capitulo de accusatione, 2. quęst. 8. col. 39. versic. Sexta differentia. Quod ego intelligerem in promotore qui se obtulit sponte, non verò in promotore dato ab ipso iudice, qualis est fundator huius nostræ denunciationis: & hæc differentia probatur optimè ex his, quę supra dixi, in part. promotor seu fiscalis.

ADDITIO.

Purgatio Canonica apud antiquos in sũma vtilitate & honore fuit constituta.

ADde quod antiquitus Canonica purgatio in summa vtilitate, & honore fuit constituta, ita, vt multi Summi Pontifices de grauioribus criminibus diffamati, quamuis à nemine iudicari possent, ad remouendum tamen subditorum scandalum, solemniter se purgare dedignati non sunt. Sic Damasus, Paschalis I. Symachus, publicè purgati sunt. sic Gregorius VII. coram Henrico IV. Pelagius I. coram Narsete expurgati publicè fuerunt, quod in Annalibus Romanorum Pontificum videre licet apud Platinam, & apud Campensem lib. 6. Hierarch. Eccles. capitulo 17. Brunum lib. 4. de hæretic. cap. 11. Et pro totius capitis materia vide, quę eleganter & doctissimè scribit Iacob. Septim. in illis eruditissimis Cathol. Institut. capit. 54. & nouissimè Hieronym. Gabr. consil. 160. volum. 1. Siluestr. in Summa, in verbo, purgatio. Campegius ad Zanchinum. cap. 11. Villadiego de heret. cap. 15. num. 11. Directr. Inquisit. 3. parte, in 2. modo processuum fidei terminan. Fran. Pegn. in Schol. 11. qui diligenter materiam Canonicę purgationis tractant.

Canonica purgatione raro hodie vtẽdum est.

Illud verò circa caput hoc notabis, quod non facilè per iudices ecclesiasticos Canonica purgatio indicenda est, cum fragilis, fallax, & incerta sit, eo quod ab hominum iudicio dependeat. Quod in causis fidei Madriliana Instructione capitulo 17. his verbis definitum est: *Ob malitiam humanam purgatio Canonica, periculosissimum est remedium, præsertim his temporibus: Ideoq; non multum est in vsu, quare illa vtendum raro, & cum magna causa.*

IN

IN QVA SI DEFECERINT, VTI CONVICTOS puniri. Cap. CLII.

1 *Deficiens in purgatione, punitur vt conuictus.*
2 *Absens de crimine infamatus, citatus peremptorio prefixo ad se purgandū si purgationem intra illū terminū non præstitit, habetur pro conuicto.*
3 *Traditur germana ratio, propter quam in purgatione deficiens, vt conuictus punitur.*
4 *Clericus propter purgationis defectum degradatus, & traditus curiæ sæculari, ordinaria criminis pœna puniri non potest.*
5 *Purgatio Canonica hodie raro indicitur.*

VT autem † curę sit clericis prouidere bonum coram Deo, & hominibus nāciſci nomen, & habere bonum teſtimonium ab his, quę foris ſunt; ſtatuerunt Canonica iura hac lege indicendam purgationem, quod ſi quis illa defecerit, puniatur vt conuictus, [a] vt probatur in cap. de hoc, de ſimon. quod intellige ſecundum modum agendi qui pręceſsit, probat textus, & ibi notat Abb. in 3. notab. in cap. accedens, de accuſation. cuius bonam diſtinctionem vide ad intellectum huius Concluſionis, licet ſic deficiens dicatur interpretatiuè, non verè conuictus, vt eſt gloſſ. notabilis in cap. Inter ſolicitudines, de purgatione Canon. Nota inſuper in hoc propoſito, quòd ſi infamatus non poteſt habere compurgatores, quia teſtes non confidunt de eo, ſeu quia fides non eſt in alijs de eo: quod habetur pro conuicto, & deficiente in purgatione, notat Abb. referendo Hoſt. in d. cap. Inter, quaſi in fine, de purgation. Canon. Et adde alium ſingularem caſum, in quo quis habetur pro conuicto, propter non pręſtitam purgationem, videlicet quādo † aliquis abſens eſt infamatus de crimine & vehemēter ſuſpectus, citatur termino peremptorio & pręfixo ad ſe purgandū, ſed quia non pręſtitit purgationem intra illum terminū, habetur pro conuicto, notat Abb. in cap. cum P. verſi. & ex hoc, de purgat. Canon. Rationem † autem, quare deficiens in purgatione puniatur vt conuictus, colligit Abb. ex glo. ibi, in cap. Inſinuatum, de ſimon. quam etiam allegat in d. cap. accedens, de accuſat. in colum. 2. videlicet, quod pręſumptio probabilis orta ex infamia tranſit in violentiā, cum reus deficit in ſe purgando, & violenta ſufficit ad condemnationem, vt in c. afferre, de pręſumpt. & in l. indicia, de rei vendic. C. Sed ſalua tamen tanti patris pace, hęc ratio non videtur bona: quia violenta pręſumptio nō ſufficit ad imponendam pœnam ordinariam delicti, nec hoc probant iura per eum adducta; Vnde crederem, quod ratio vera eſt: quia conditores Canonū voluerunt hūc

Margin numbers: 1 (line 1), 2 (line 15), 3 (line 19).

rigorem seruare, vt clerici non minus studerent in vitanda infamia, & suspicione vehementi, quam culpa, propter salutem Christiani populi, qui nimis inficitur ex pernicioso exemplo à clericis habito, considerantes, quod cum pœna ordinaria Canonis contra conuictum legitima probatione non sit pœna mortis, vel mutilationis membri, non erat tanti rigoris, clericum deficientem in purgatione, haberi pro conuicto, & æquali pœna puniri. Ex † qua ratione pro vera recepta, crederem vnum
4 singulare, & non paruipendēdum posse inferri, quod in delictis quibus clericus venit degradandus, & Curiæ sæculari tradendus, si iudex sęcularis videat clericum fuisse degradatum, & sibi traditum propter defectum in purgatione, quod non potest eum punire pœna ordinaria, qua laicus conuictus de illo delicto puniretur, cum sit verum, quod sibi traditur non verè, sed interpretatiuè conuictus de delicto, & non liceat iure Ciuili, vel Regio aliquem pœna ordinaria punire, nisi claris probationibus, seu confessione propria conuincatur, nisi in casu hęresis, in quo non licet
b iudici sęculari examinare processum Inquisitorum, [b] vt in capitulo, vt inquisitionis, in §. prohibemus, de hęret. in 6. & ibid. per Doctor. & in cap. 1. de offic. ordin. reprobata opinione Bart. in l. Diuus, ff. de custod. reor. vbi contrarium tenuit: licet Legistæ communiter teneant suam opinionem, vt testatur Imola, in cap. 1. de offic. ordin. & refert Pręposi. in c. Statuimus, 11. quæst. 1. quam etiam opinionem Bart. nititur defendere Barbat. in d. cap. 1. in colum. 17. non pertinaciter, sed subijciendo se ecclesię. & licet posit aliquis dicere, quod etiam hoc procederet in crimine hęresis, ex ratione, quia licet iudici sęculari non liceat examinare processum Inquisitorum, quia non potest cognoscere, an traditus suę Curię commiserit vel non crimen hęresis, non tamen negatur sibi, quin inspiciat tenorem sententię Inquisitorum, & si constat ex ea, quod aliquis sibi traditur non verè conuictus, sed interpretatiuè, quia deficit in purgatione, temperet pœnam, cum nulla Lex Ciuilis, nec Regia dicat, quod deficiens in ea, puniatur pœna mortis, tanquam hęreticus, nec videatur sequi necessariò, relaxatur ab Inquisitoribus, ergo damnandus est pœna ignis per sęcularem iudicem, cum vtriq; iudices, tam Inquisitores, quam sęculares, debeant iura sui fori attendere, & illa seruare. Sed hoc argumentum facile soluitur ex communi stylo Inquisitorum, qui, vt intellexi, talis est, quod ex tenore sententię suę colligi non potest quod aliquis damnetur, eo quod in purgatione defecerit, quia sententia fertur contra deficientem, sicut contra conuictum, & solum remanet in actis processus, qualiter in purgatione defecerit, quem cum videre non posit sęcularis iudex, meritò excipi debet materia hęresis ab hac mea noua inuestigatione,
5 quam in alijs criminibus veram existimo. Hodie † tamen, sicut raro

indi-

Indicitur ab Ecclesiasticis iudicibus purgatio Canonica, sic raro accidit, quod iuxta rigorem Canonicũ deficiens, vt conuictus damnetur. At quod iudices temporibus istis rarissimè purgationem indicent, quamuis partim hoc referri possit ad eorum tepiditatem (quibus minima cura est purgare clericos ab infamijs, & suspicionibus vehementibus, & satagare, vt Christi bonus odor sint) nonnihil tamen prudentis considerationis habere videtur, si perpendunt facilitatem, qua vulgus hodie infamiam suscitat, & sustinet, & quam difficile hodiernis temporibus compurgatores inueniãtur, hac vt existimo ratione, quia si nominati ad alios compurgandũ peccatores & fragiles sunt, faciliter credunt infamatos commisisse crimina, de quibus inculpantur eadem fragilitate, qua ipsi solent in alia vel similia labi crimina. Si verò probi viri sunt, cum videant corruptionem morũ huius tempestatis, & clericalis status deformationẽ (eo quod sine delectu ad illam vndecunque solent venientes admitti) nisi bene notam habeant vitam purgandi clerici, compurgatorum onus refugiunt. Vnde ne antiquus ille, & pius patrũ zelus omnino pereat, aut si his temporibus seruetur ad vnguem, innocentes lædat, consulerem omnibus prælatis, eorumq; vicarijs, quod Synodali Constitutione, siue publicis edictis moneant clericos suæ Diœcesis, vt non solum puritatis curę vacarent, sed in quantum vires sufficiant, infamiæ aut suspicioni vehementi ansam non præberent, scituri pro certo, quod post monitionis tempora, in omnibus de nouo emergentibus casibus, iuris ordo, & rigor seruari debebit: post quam monitionem à iuris dispositione non debẽt iudices recedere, dum tamen semper adsit Epicheia virtus, qualitatem personæ purgandæ, & scandali, aut suspicionis, & defectus in purgatione, & alia considerantes, rigorem antiquorum Canonum temperent.

ADDITIO.

VT *conuictus*. Adde Host. Henricũ, Abb. & Doct. in c. inter solicitudines, de purgatione Canon. Gofred. Host. Abb. Anan. & Felin. in c. accedens, de accus. Ang. & Siluest. in Summa, in verbo, purgatio. Et hanc opinionem communem esse fatetur Iac. Septim. in Cathol. instit. c. 54. nu. 7. A

Processum Inquisitorum. Vide authorem, & quæ ipse scripsit supra cap. 141. litera, A. B

SI VERO CAPI NON POTVERINT, ABSENTES eos pœnis damnari condignis. Cap. CLIIII.

1 *Clericus delinquens absens, qualiter condemnari possit.*

2 *Traditur singularis s. modus conuincendi clericũ lite adhuc nõ cõtestata.*

3 *Laicus absens, licet legibus Regni pœna ordinaria damnari possit, si fuerint contra eum indicia, quæ sufficerent ad torturam, non tamen clericus.*

1 QVando † clericus delinquens est absens, & remissio de eo petita per iudicem Diœcesis vbi est, non fit, vel aliàs latet, tũc videtur quod po
a sitis edictis a in Ecclesia Cathedr. aut suæ parochiæ, vel beneficij, cum assignatione competentis termini ad comparendum, procedi possit ad ferendam sententiam definitiuam, si constat de delicto per eum commisso. Quod probatur ex his quę notat Ioan. Andr. in c. degradatio, de pœnis, vbi scripsit, quòd contra clericum absentem contumaciter, potest ferri sententia verbalis depositionis, qui allegat c. veritatis, de dolo, & contum. & quæ ibi notantur, & 3. q. 9. in summa, quod ibi refert Domin. in princ. qui dicit benè notandum ex dictis per eundem Io. Andr. quòd in causa degradationis actualis, non possit procedi in absentem, etiam procuratore præsente, per regulam de qua in c. veniens, de accus. quòd ubi pœna non potest imponi absenti, non potest procedi per procuratorem, facit etiam ad probandum, quod contra absentem clericum possit procedi; quod expressè voluit Ioan. Lupus, Doctor Hispanus, in tract. de libert. Eccles. in 9. quæst. vbi tradit, quod in quocunque delicto propter quod clericus degradari meruisset, si absens citatur, & non comparet, condemnatur in absentia, si testibus conuincitur, & datur facultas ab ecclesiastico iudice seculari capiendi eum, & secundum suas leges iudicandi, ita quod sola sententia sine alia actuali degradatione, talis clericus habetur pro realiter degradato, ad hoc, vt non gaudeat priuilegio clericali; allegat ad hoc text. in cap. cum non ab homine, de iudic. quem benè inducit, & dicit, quòd est necesse quòd intelligamus dictum textum in casu absentię, & hanc degradationem vocat ipse fictam à iure, & ab homine. Aduerte
b tamen, b quòd huic sententię multum refragatur doctrina Innoc. in cap. qualiter el 2. de accusat. in col. penult. versic. Item ad prędictas, vbi postquam refert aliquas pœnas Canonicas, dicit, quòd ad prædictas pœnas prę̨terquam ad depositionem, proceditur contra absentem, etiam contumacem, sed ad depositionem & alias pœnas, quæ sunt vsque ad relegationem, non proceditur contra absentem, allegat l. absentem, ff. de pęnis.
2 & tex. in c. decernimus, 3. q. 9. Potest etiam † dari alius singularissimus modus conuincendi clericum absentem de crimine, lite non contestata, secũdum Abb. in c. cum P. in fine, de purg. Canon. videlicet, quòd si est infamatus, vel vehemẽter suspectus de crimine, citetur perẽptorio termino prę̨fixo ad se purgãdum intra illũ terminũ, non aũt ad cõparendum tantum, & tunc si non præstiterit purgationem intra terminũ prę̨fixũ, habebitur

pro conuicto, quod dicit perpetuo menti tenendum, quia limitat text. in c. veritatis, & dolo contum. & quod est modus non exquisitus de iure ciuili. Datur preterea alius modus conuincendi absentem clericum, per eundem Abb. ibi, videlicet, quòd contumax excommunicetur, & si steterit in excommunicatione per annum, tunc habetur pro conuicto super illo crimine, & ita potest puniri, ac si verè fuisset conuictus, vt in c. rursus, & in c. quicũque, 11. q. 3. quę sic debẽt intelligi, vt plenissimè tangitur in c. 1. de iudic. Vnum tamen † crederem in ista materia, iudicem ecclesiasticum non posse imitari Legem c seu Stylum huius Regni, dum disponitur, & practicatur, quod stātibus indicijs contra reum absentem sufficientibus ad torturam, potest iudex eum damnare de delicto, hoc enim ad clericorum personas non liceret extendere, cum lex Regia hoc disponens eos non comprehendat, nec imitatione digna sit. Quis enim iustum decernat, solis indicijs probatis damnari quenquam vt reum criminis, etiamsi executioni non sit demandanda sententia. Id namque solum iustè pronunciari videtur, quod iustè potest executioni mandari. 3 c

ADDITIO.

A *Citatio per edictum vt legitime fiat quæ debeant precedere.*

P*Ositis edictis*. Aduerte, quod ad hoc, vt citatio per edictum legitimè fiat, aliqua desiderantur. Primò, quòd summaria informatio precedat, qua constet quòd reus latitat, aliàs nulla est citatio; ita scribit Bart. in Extrauaganti, Ad reprimendum, in verbo, *Per edictum*, Dec. consil. 460. numero 26. Socin. in tractatu de citat. art. 23. numero 5. Quamuis sufficeret relatio nuncij hoc asseuerantis, vt scribit Petrus Rebuff. in tract. de citation. numero 96. tomo 3. Constit. Franc. Secundò, quòd edictum publicè in Ecclesia legatur inter Missarum solemnia, glos. celebris, in Clement. Causa, de electione, in verbo, solemniter. Cassad. in decis. 1. tit. de appellat. Octauian. Vestr. de introductione in Romanę aulę action. lib. 4. cap. 3. num. 5.

Tertiò quòd postquam edictum publicè lectum fuerit, affigatur in valuis Ecclesię, vel vbi de consuetudine affigi solet. Vantius in tractat. de nullitate ex defectu citationis, num. 133. Milis, in verbo, *Citatio quando committatur*. Quartò quòd affigatur edictum originale, nec sufficeret eius copia, tex. in Clem. 2. de iudic. tradit Rota in tit. de dilation. decis. 225. Cassad. decis. 4. in tit. de dolo, & contum. Andr. Tiraq. de vtroque retractu tit. 1. §. 9. gloss. 2. num. 8.

B *Io. Lupi. opinio q. dam con futatur.*

Aduerte tamen. Ex quibus verbis manifestè apparet, Dominum Episcopum recedere ab opinione Ioan. Lup. hic allegata, à qua etiam recedit Fran. Pegna in annot. ad Direct. Inquisit. 3. lib. Schol. 69. fol. 191. quicum immemor huius authoris fuerit, asseuerat, quęstionẽ istam nullibi tracta-

tam reperisse. Et mea quidem sententia verissima hęc opinio est, aduersus Ioann. Lup. nam quando degradatio est tantummodo verbalis, iudex laicus nullam in clericum iurisdictionem habet, sed si actualiter degradatus est, poterit eum absque aliqua traditione punire, quam opinionem communem esse fatentur Alciat. in c. cum non ab homine, n. 108. de iud. Villalob. in sua collect. comm. opin. littera C. num. 71. Iul. Clar. in practica crimin. §. fin. q. 36. versic. scias autem.

C *Imitari legem*. Adde quòd de hoc stat Regia lex ab inuictissimis Catholicisq; Regibus cōdita Compluti, anno Domini 1503. quę habetur in Prag. Regum Catholicorum, & hodie est lex 3. tit. 10. lib. 4. Ord. noui.

ET SI OPVS FVERIT, AD DICTARVM POENARVM executionem sęculare brachium imploretis.

Cap. CLIV.

QVod nouè editum est, eoque latissimè materia inuocationis vtriusque auxilij Ecclesiastici, & sęcularis, in forensibus actionibus frequentissima, miro ordine elucidatur.

1 *Iudex Ecclesiasticus saeculare auxilium implorare potest.*
2 *Auxilium brachij saecularis, multis nominibus vtilissimum est.*
3 *Auxilium brachij saecularis, in subsidium peti debet.*
4 *Auxilium brachij saecularis peti potest quando opus fuerit, non praemissa excommunicatione contra Ioan. Lup. D. Couar. & alios.*
5 *Concilium Tridentinum Session. 24. c. 8. de reformat. & Session. 25. c. 3. interpretatur.*
6 *Iudices Ecclesiastici laicos minimè possunt propria authoritate in carcerem mittere.*
7 *Iudices Ecclesiastici an in ciuilibus possint contra laicos, sententias capiendo pignora, exequi.*
8 *Iudex delegatus vtrum possit auxilium saeculare implorare.*
9 *Iudices saeculares superiores, impendere debent suum auxilium iudicibus ecclesiasticis petentibus.*
10 *Iudex saecularis potest ab ecclesiastico auxilium petere.*
11 *Iudex saecularis antequam praestet auxilium an possit petere, vt sibi detur copia processus.*
12 *Executor an teneatur eam sententiam exequi, quae manifestam iniquitatem habet.*
13 *Quando sententia iudicis ecclesiastici transiuit in rem iudicatam, auxilium saeculare praestandum est, quamuis non constet de iustitia sententiae prolatae.*

14 Quid

14 *Quid autem iudicandum est, si de nullitate sententiæ coram sæculari iudice allegatur.*

15 *Iudex sæcularis fidem adhibere debet litteris denunciatorijs, contra excommunicatum prolatis, quamuis illi non constet, iustè contra illum sententiam excommunicationis esse latam.*

16 *Text. in c. 1 de exceptionibus, in 6 interpretatur.*

17 *Iudex sæcularis solis litteris denunciatorijs non tenetur capere laicum excommunicatum, nec in carcerem mittere, aut aliqua pœna eum punire, nisi excommunicatio ex actis processus sibi ostensis iustificetur.*

18 *Auxilium brachij sæcularis minimè debet impartiri, si iudici sæculari constet à sententia ecclesiastici esse appellatum.*

19 *Auxilium brachij sæcularis non debet elargiri, quando iudex ecclesiasticus extraiudicialiter processit.*

20 *Iudex sæcularis, si iniustè negat suum auxilium iudici ecclesiastico legitimè petenti, èxcommunicari ab eo potest, & alijs spiritualibus pœnis puniri.*

21 *Iudex siue ecclesiasticus, vel sæcularis, qui auxilium præstat, non debet durioribus remedijs vti, quàm ipse inter sibi subditos.*

22 *Auxilium siue ecclesiasticum siue sæculare cùm impartitur an aduersa pars debeat prius citari.*

23 *Episcopus vel alius iudex ecclesiasticus, an possit familiam habere armatam ad executionem, & ministerium iustitiæ ministrandæ.*

24 *Inquisitores hæreticæ prauitatis habere possunt officiales, quos vocãt, vel familiam armatam ad suam defensionem, vel ad hæreticos capiendos.*

25 *Ministri S. Officij (quos Hispani familiares appellant, Itali Cruce signatos) quocunque tempore arma deferre possunt, consuetudine in contrarium non obstante.*

26 *Consultores S. Officij, aduocati, notarij, custodes, & ceteri alij ministri arma omni tempore impunè deferunt.*

27 *Familiares S. officij, quibus animi dotibus & qualitatibus debeant esse ornati.*

28 *Inquisitores quando sui familiares, vel ministri non sufficiunt ad sententiæ executionem, auxilium brachij sæcularis iustè implorant.*

29 *Iudices sæculares suum auxilium inquisitoribus denegantes, grauissimis pœnis plectendi sunt.*

Est quidem in iure † expeditissimum, Iudicem ecclesiasticum ad suæ 1 sententiȩ executionem, posse brachium sȩculare implorare, vt quòd iustè contra clericos laicosvè iudicauerit, debita executione minimè frustretur, cap. Princeps, cap. administratores, 26. quęst. 5. capit. 1. de off. ordin.

cap. dilecto, de sentent. excommun. lib. 6. cap. postulasti, de homic. c. vt officium, §. compescendi, de heret. lib. 6. Et sunt apud nos Regiæ Constitutiones, hoc ita definientes, l. 14. & sequenti, tit. 1. lib. 4. Ordinam. noui; tradit Innoc. & omnes, in d. c. 1. de offic ord. Hostiens. in c. 1. de offic. delegati. Cardin. in Clement. 1. quest. 10. eodem tit. Alber. in l. Episcopale, C. de Episcop. & cler. Abb. in c. si quis contra clericum, colum. penult. de foro competenti. Dec. in cap. significasti, num. 4. de offic. deleg. Ioan. Lup. in repet. cap. per vestras, de donat. inter vir. & vxor. 2. not. §. sed pulchra dubitatio, num. 17. Quam opinionem communem esse testatur insignis Dominus Episcopus Couarru. in practic. quæstio. cap. 10. numero primo, circa quam solent non leues concertationes inter iudices ecclesiasticos, & sæculares oriri, & ea ratione est in forensibus exercitationibus frequentissima, de qua solent Magnates Iuristæ interrogari, vt scribit Matth. de Afflictis, in procem. Constit. Neapolit. num. 63. nec (quod aliorum salua authoritate dicam) pro eius dignitate satis eam explicatam esse existimemus eius proœmium, libenter legimus, & non sine summa legentium, vt spero, vtilitate, disputationem suscepimus; est equidem eius argumentũ nostræ practicæ accomodatissimum, qua ratione nonnulla, & ea, quæ selectiora sunt, notare constitui.

Remediũ brachij sæcularis vtilissimum est iudicib. ecclesi.

2 Primum etenim † constat, remedium hoc brachij sæcularis vtilissimum esse iudicib. Ecclesiasticis contra clericos, cum propter ipsorum criminum enormitatem traduntur Curiæ sæculari, in his casibus, in quibus præcedentibus capitibus longa manu discursum est, vel quando ad eorum coërctionem non sufficit potestas ecclesiastica, ut ipsi comprimantur, & debitas patiantur pœnas, iustissimè dictum auxilium impenditur, & in hoc omnes conueniunt.

Remedium brachij sæcularis an in subsidium petendum sit, vel quando opus fuerit.

3 Secundò, † brachij sæcularis auxilium nec petendum, nec impartiendum esse, nisi in subsidium, quando uires proprij officij non sufficiunt, ut quod iustè preceptum iudicatumque est, executioni tradatur, tex. egregius, ubi ad hoc not. ibi Bald. in uerbo, *Sufficere*, in l. 2. C. de his qui latr. occultau.

Vnde eleganter † scribit Ioan. Lup. in c. per uestras, 2. not. §. sed pulchra dubitatio, n. 17. de donat. inter vir. & vxor. Iudicem Ecclesiasticum debere prius procedere contra laicos excommunicando, deinde anathematizando, & interdicendo, & postea cum Ecclesia non habeat ultra quid faciat, implorandũ est sæculare auxilium; ita notant Innoc. Ioan. Andr. & cõmu-
4 niter Doctores, in c. significasti, de off. deleg. Fel. in c. delicta, de maior. & obed. qui ad hoc perpendit tex. in c. dilecto, de senten. excommun. lib. 6. Domin. & Franc. in c. ut officium, §. compescendi, de hæret. lib. 6. quam esse cõmunem opinionem fatetur Aug. Bero. in d. c. significasti, n. 24. ver. ext. glo.

Idem profitetur insignis D.Couar.in pract.quæst.c.10.num.1.asseuerans ita passim seruari. Sequitur Doctor Redin. in lib. de Maiestate Princ. in princip. in verbo. *Sed etiam per legitimos tramites*, num.142.Franc.Auiles in cap.Pretorum.c.20.in gloss. *vsurpan*, num.14.Sed mea quidem sententia viri aliqui doctissimi, & celeberrimi hallucinantur: Nam verius ipse censeo, in quacunque parte litis, cum opus fuerit, sęculare auxilium posse à iudicibus ecclesiasticis peti, & illis sine retardatione esse præstandum. Tum, quia nimis manca esset iurisdictio Ecclesiastica, si tot & tanta prius essent præcauenda, & durius redderetur dictum auxilium, quàm sacra iura, necnon sęcularia patiuntur. Tum, quia iura quæ circa hoc loquuntur, non in subsidium, sed cum opus fuerit, pręstandum esse præcipiunt, cap.1.de offic.ordin.ibi: *Cum opus fuerit*, cap.quoniam, eod.tit. ibi: *Si necesse fuerit*. cap.fin.ibi: *Si opus fuerit*, de excessibus Prælat. c.periculoso, circa fin.in verbo, *Si opus fuerit*, de statu regul. cap.statuimus, in verbo, *Si necesse fuerit*, de maledic. *Contra Cou. D. Red. Fr. Auil.*

Et nouissimè † Concil.Trident.Sess.24.c.8.de reform.ibi: *Inuocato, si opus fuerit, brachio sæculari*, & in eod.Concil.Sess.25.cap.5.de reform.ibi: *Innocato etiam auxilio, si opus fuerit brachij sæcularis*. Tum, quia manifestissimè probatur in Concil.Trident.Sess.25.cap.3.de reformat.vbi definitum est, quòd tam in procedendo, quam in definiendo in causis ciuilibus, vel criminalibus, contra clericos vel laicos, Ecclesiastici iudices per multas pecuniarias, vel pignorum captionem, seu personarum districtionem, per suos, vel alienos executores, executio realis, vel personalis, prius fieri debet, antequam ad censuras deueniatur. Est quidem ibi manifestissimum testimonium, quod censura ecclesiastica in subsidium vtendum est, quando iudex pignorum captione, & captura personarum vsus fuerit, opera ministrorum suorum, vel exteriorum, nempe, inuocando auxilium sęculare, non autem hoc ordine mutato, vt communis Doctorum opinio asseuerat. Tum, quia si contraria opinio vera esset, quam plurima crimina impunita remanerent: nam interim quòd iudex censuris vtitur, cum non statim, sed dilationibus concessis, sint proferendæ, reus facillimè possit bona occultare, & se fuga incolumem reddere, & alia deinde innumerabilia mala sequerentur. Vnde opinio ista tanquam verior iam in forensibus actionibus recepta est, prout refert benè Doctor Ioan.Segura, in Direct. Iudic. Ecclesiast. 2.parte, c.13.nu.37.quem post hęc scripta legi. 5 *Cōc. Tr. Sess. 24. c. 8. de reform. & Sess. 25. c. 3 interpret.*

Nec aliquid in contrarium vrget text. malè à Felino, & à Couar. & ab alijs allegatus, in d.c.dilecto, quia non loquitur de auxilio brachij sęcularis, sed de propria defensione, qua iudex, si vim patiatur, vltra censurã, vti potest, tanquam priuatus, vt gloss.vlt.ibi notat. *Contra Felin. & Couar.*

Tertiò

16 Tertiò non minorem † vtilitatem habet, quando ad capiendos laicos iuris ordine obseruato postulatur. Nam licet iudices Ecclesiastici in criminibus, & causis ad forum Ecclesiasticum spectantibus, possint reos punire, excommunicare, & alijs spiritualibus remedijs vti, non tamen possunt illos personaliter capere, nec in carcerem mittere, ideoque iudicis sæcularis authoritate faciendum est: nisi in crimine hæresis, in quo hoc erit speciale, & in alijs huic similibus criminibus; ita respondit Oldrad. consil.86. sequitur Petrus de Anchar. in cap. cum Episcopus, de offic. ord. lib.6. & in regula, Ea quæ; de reg. iur. eod. libro, quęst.11. Quam opinionem communem esse fatentur Ioan. Andr. in addition. ad Specul. titulo, de officio ordin. Felin. in dicto cap. significasti, Aufrer. in repet. Clementinę primę, de offic. ordin. quęstio. quinta, & in tract. de potestate Ecclesiastica super laicos, in princip. num.1. Dominus Couarr. in dicto cap.10. Foller. in pract. crimin. Canon. fol.97. numero 52. & sequent. Ferdinan. Mench. de testament. §.12. numero 17. licet dicat, quòd ferè tantus est numerus eorum qui tenēt contrarium. Iulius Clarus, libro quinto Recept. Sentent. §. finali, quæstion.37. versic. vnum tamen. & hanc communem sententiam latissimè defendit Ioann. Lup. in dicto §. sed pulchra dubitatio. numero decimo octauo. Petrus Auendanus lib. primo, de mandat. Reg. cap.1. numero 22. Franc. Auiles in cap. prætor. dicto cap.20. in verbo, *Vsurpan.* num.14. dixi in Reg. & Fallent. Reg.397. vers. septimo non procedit, & supra, cap.122.

Iudex ecclesiasticus an possit propria authoritate laicos capere.

Contraria tamen sententia placuit Domin. & Franc. in d. c. cum Episcopus, quę multis in locis iuris Canonici probari videtur, quibus cautum est, posse iudicem Ecclesiasticum qui de crimine cognitionem habet, laicum reum capere, & in carcerem mittere, cap. attendendum, 17. q.4. c. contra Idolorum, 26. q.5. cuius meminit ad hoc Roman. Sing.660. Fel. in d. c. cum sit generale, num.20. & in d. cap. significasti, col. vltima, Aufrer. in locis nouissimè allegatis. Et hanc opinionem approbare videtur D. Couar. d. c. 10. num.2. Quę opinio, quam in puncto iuris veriorem censeo, nouissimè fulcitur ex Concilio Trid. sess.75. de reformat. supra alleg. Sed quicquid sit de iure, prima opinio moribus recepta est, & Regijs Constitutionibus apud Hispanos probatur, l.14. & 15. tit.1. lib.4. Ordinam. noui. qua lege 15. grauissimę pœnę imponuntur contra Iudices Ecclesiasticos, & eorum ministros, qui eius sanctionem violauerint,

Sunt tamen multi (& non pœnitendæ authoritatis viri) asseuerantes quòd vltima opinio locum habeat quando Ecclesiasticus iudex aduersus
7 laicos in † criminali iudicio legitimè processit, & cognitionem, & examen culpę ad punitionem instituerit, vel sententiam protulerit, tunc iure poterit laicum capere, & in carcerem mittere, intelliguntq; Regias

Consti

Constitutiones tantum procedere, quando iudex Ecclesiasticus cognoscit inter laicos de causa ciuili, vel criminali ciuiliter intentata. Ita colligo ex D. Couar. d.cap.10. num.2. versic.secun.'dò quoties; & nouissimè opinionem istam amplectitur D.Suarez de Paez, sua pract.2.tomó, prælud.2. num.55.& 56.dicens ita seruari in tribunali Episcopali Salamantino. Sed mea quidem sententia decretum Sacrosancti Concilij supra allegatum, quod tam in causa ciuili, quàm in criminali loquitur, restrictionem hanc non patitur, ideò maturius cogitandum est.

Illud verò fatendum est, quòd licet stantibus Regijs Constitutionibus, iudices Ecclesiastici non possint laicos capere propria authoritate, absque auxilio brachij sæcularis, post capturam verò in carcerem Ecclesiasticum non in secularem mittendi sunt. Et ita apud Hispanos consuetudine receptum est, nec iure contrarium defendi potest, quamuis audio seculares Iudices molestè hoc pati.

Quartò præmissa dicta Regia Constitutione, non tantum dictum auxilium necessarium est in dictis criminalibus causis, contra laicos, verumetiam in ciuilibus actionibus, & controuersijs, in quibus si iudices Ecclesiastici eos condemnauerint ad aliquam quantitatem soluendam, non tamē poterunt in his Regnis ad rei iudicatæ executionem bona ipsorum capere, sed ministerio iudicis secularis executio personarum, & bonorum facienda est; vt in d.Regia lege 15.cautum est.

Quintò, illud erit omninò notandum † non solum iudicem Ecclesiasticum ordinarium, posse implorare auxilium brachij secularis, verùm & iudicem delegatum, ita tenet Innocent.in d.capit. Significasti, num.3. vbi Abb.Imola, Felin.& Dec.Domin.post Lap.in d.cap.vt officium, §.denique, versic. an delegatus, de hæretic. lib.6. Oldrad.consil.89. circa fin. Feder.de Senis, consil.163.dub.1. Alber.& Paul.in d.l.Episcopali, Bald.& Salic.in l.in criminali, C.de iurisd.omn.indic.Innocent.Abb.& Felin.in d.c. postulasti, Card.in d.Clement.1. quæstione 10. Quam opinionem communem esse testantur Dec.in d.cap.postulasti, Roland.à Valle consil.37. num.1. volum.1. Martin.Nauar.in c.cum contingat, 1.re.ned.de rescript. Bermond.in tractatu de public.concubin.in verbo, *Curent à suis subditis, &c.* num 8.fol.301. Franc.Pegna, in Direct.Inquisit.lib.3. Schol.115. fol.220. colum.2. licet ipse ab ea recedat, quæ procedit secundum eosdē, etiamsi in commissione non contineatur ea facultas, vt possit eo vti remedio: quamuis ab hac vltima opinione dissentiat Archid.in d.§.compescendi, & Feder. consil.251. Calcan. consil.119. Sed hęc Archid. opinio falsa est, & nullo modo defendi potest. Nam nihil speciale in hoc auxilio implorando cautum est in d.c.compescendi, vt rectè considerat Dec. in d.c. significasti; si enim iudici ordinario hoc iure licet, à fortiori permissum erit

8 *Iudex delegatus implorare potest auxiliū brachij secularis.*

delegato,

delegato, qui in causa delegata illo maior est, cap.sanè, in 2. de offic. deleg. Et quamuis in litteris delegatorijs soleat imponi clausula, *Inuocato ad hoc auxilio brachij sæcularis, si opus fuerit.* Illud est ad superabundantem cautelam, & stylo Curiæ, non tamen ex eo, quòd necessarium sit, quòd exprimatur, ita dicit Imol. in d.c. significasti, & nouissimè hanc opinionem amplectitur Franc. Auiles, d.c.26. num.27.

Iudex delegatus auxilium brachij secularis implorare non pôt, nisi de sua delegatione fidem faciat.

Est tamen necessarium, vt præceptum iudicis delegati petentis dictum auxilium, adimpleatur, vt iudici sæculari fidem faciat de sua delegatione: ita tenuerunt Bald. & Salicet. in d.l. in criminali, colum.1. C. de iurisdict. omn. iud. asseuerantes, quod cautus debet esse iudex secularis, à quo per iudicem delegatum imploratur brachium sæculare, vt diligenter perpendat, an ille sit iudex competens, vel ne, quia si est incompetens, non debet sibi præbere ministerium alicuius obedientię: item tenet Feder. consil. 251. colum.2. Calcan. d. consil. 119. Marcus Anton Natta consil. 519. num.37. vol.3. redditur igitur ex defectu incompetentiæ inefficax dicti auxilij imploratio.

Iudex delegatus minimè auxilium sæculare implorare potest, nisi prius ordinarium ecclesiasticum interpellauerit, vt suum auxilium impendat.

Nec debet iudex delegatus ad hoc remedium confugere, nisi iudex ordinarius Ecclesiasticus, ab eo fuerit prius interpellatus, vt suum ei impendat auxilium, quod sufficiens non fuerit, poterit ad hoc auxilium sæculare peruenire, non verò aliàs, ita sing. tenet Cardin. in d. Clement. 1. 10. q. sequitur Dec. in d. cap. postulasti, num.4. vbi Felin. colum.2. Roland. à Valle, d. consil. 37. num. 6. Sed opinionem contrariam multis rationibus veriorem esse probat Federic. consil. 163. colum.2. dicens posse Delegatum Papę si vult, ad ecclesiasticum ordinarium confugere, prius quàm ad sęcularem iudicem, non tamen precisè ad hoc teneri; & opinionem istam contra Cardinalem veriorem esse fatetur Franc. Marcus, decis. 72. num.4. in 1. parte, quem sequitur Martin. Nauar. in d. cap. cum contingat, d.2. remed. scribens in Conimbricensi Academia, cum tertio legeret text. in d. cap. significasti, se hanc opinionem tenuisse, licet cùm primùm Tolosę, & secundò Salamanticę legisset, non satis perpensis rationibus Federici, contrariam opinionem fuerit amplexus.

Auxilium brachij sæcularis à Summis Senatoribus peti pôt.

Sextò, non solum † auxilium brachij sęcularis peti, & implorari potest ab Episcopis, ab alijsq; ordinarijs, vel delegatis ecclesiasticis iudicib. ab inferioribus sæcularibus iudicibus, verum à supremis Regis Senatoribus, vel Regalium Cancellariarum auditoribus. Quia iura, quę de hac inuocatione loquuntur, nullum sęcularem magistratum à præstatione istius auxilij immunem faciunt. Imò si rectè rem hanc perpendamus, maioris obligationis nexu Regij Clarissimi Senatores ad id astricti sunt, quam inferiores, cùm illis potissimum incumbat, quòd iustitia ministretur & ad vnguem hoc obseruetur, maximè, quia in summo Regis, & Domini nostri

Philippi

Philippi II. Catholicissimi (qui nunc feliciter regnat) Senatu assistunt Cōsiliarij integerrimi, qui pro ipsorum summa pietate & religione, Ecclesię Sacrosanctæ præcepta, & eius iurisdictionem venerantur, inter quos meritò numerandus est D.Ioan.Fernandez Cogollos, vir sanè maiorum nobilitate præclarus, & animi dotibus ornatissimus, & integritate vitę laudatissimus, ac iuris prudentia insignis, à quo labores nostri, vt in publicum prodirent, Regiarum legum instituto, & de more supremi Senatus fuerunt approbati, quod in non vulgari nostrę felicitatis parte reponendum duximus. Et vt ad rem redeam, opinio hęc ex eo fulciri potest, quia in spiritualibus Principes sæculares Episcopis suis obtemperare tenentur, capit.omnes, de maior. & obedient. Et Princeps ab Episcopo iudicari debet, non econtra, cap.sacerdotibus, 11.quæst.1.cap.Imperator, 96.distinct.

D. Ioan. Fernandez Cogollos Regius supremus Consiliarius laudatur.

In hac tamen auxilij imploratione minimè congruum est, nec vnquam expedire iudicaui, quòd contra dictos Supremos Iudices censuris, vel per modum iussionis procedatur. Sed quòd piè & benignè, & honorificiè precibus, ad impendendum suum auxilium exhortentur, & hoc in Hispania nostra receptum est, & sese aliquando fecisse refert Segura, in Director.2.parte, cap.13.num.53.

Septimò ex eadem † ratione sequitur, quòd iudex sęcularis, si ei eadem necessitas superueniat, poterit auxilium Iudicis ecclesiastici implorare pro exequenda eius sententia aduersus eos, in quos ipse iurisdictionē non habet, text.in Auth.Sed hodie, C.de adulter.not.Marian.Socin.in c. cum sit generale, num.24. de foro compet. In hoc tamen illud discrimen versatur, quod iudex ecclesiasticus poterit censuris, & alij pœnis spiritualibus compellere sęcularem iudicem, ad hoc auxilium exhibēdum text. in d.c.2.de maledic. Iudex verò sæcularis non potest Ecclesiasticum cogere, sed coram Metropolitano comparere debet, ab eoquè postulare, vt inferiorem iudicem ecclesiasticum cogat, vt auxilium à se instè petitum pręstet: ita tenuerunt Innoc.Abb.& Doctores, in d.c.1.de offic.ordin. Ias. in l.à Diuo Pio, §.sententiam, num.16. ff. de re iudic. quam opinionem communem esse testatur Alciat.d.cap.1.num.26.& 123.Couar.in d.cap. 10.num.1. Hoc verò auxilium ab Ecclesiastico iudice pręstandum est sæculari non obediendo, sed patrocinando, vt tenet Innoc.& Bald.colum.1. in cap.1.de offic.ordinar. Sequitur Franc.Auiles, in cap.prætorium, in verbo, *Vsurpan*, num.17. 10

Iudex sæcularis ab Ecclesiastico auxiliū implorare potest.

Octauò, illud etiam † in disputationem adduci potest, an in criminibus merè Ecclesiasticis, antequam iudex sęcularis suum accōmodet auxiliū, ei facienda sit fides de processu, necnon de actis causę, quibus intelligat, an iustè, vel ne, iudex Ecclesiasticus in cā processerit; In qua q.Andr.Alc.in d. 11

Iudex sæcularis antequā prestet auxiliū

cap.

ecclesia stico an posit petere ut acta processus sibi ostendantur.

cap.1.de offic.ordinar. num.10.scribit secularem iudicem in his criminibus teneri iuuare Ecclesi.st.cum, non ostensa iustitia causæ, dicitq; hanc esse receptam sententiã, quam appellat etiam esse communem Nauarr. in remedio 2. Boss.in pract. crimin.tit. de foro compet. num. 87. D. Paez (quem post hęc scripta legi) in pract.2.tomo,in proœmio nu.10. D.Redi. de maiestat.Princip.in verbo, *Non armis solum*, 2.parte, num.150. Sed communis sententia mihi omninò displicet, contrariam veriorem credo, quam amplexus fuit Abb.in d.cap.1.de offic.ordin.nu.12.scribens, quod si iudex Ecclesiasticus tradat clericum, vel laicum iudici sęculari, vt ab eo puniatur, non tenetur stare processui ab ipso facto, sequitur author noster supra, cap.133. Non quidem iudex secularis tenetur auxilium suum impendere, nisi iustè ab eo inuocetur, & summatim de hoc ipse cognitionem habeat; sic tenuit Innoc. in cap.1.de statu monach.lib.6.Oldr.consil. 89.colum.1. Petrus de Anchar.consil.382.colum. 2. Federic.consil.251. colum.fin.Paul.de Castro, in d.l.Episcopale, Roland.à Valle, d.consil.37. num.7. Calcan.consil.119. Franc.Auil.in d.cap.20. Pretor. num.20. Did. Perez,in l.4.tit.1.lib.3.Ordin.in gloss.3.Matth.de Afflict.decis. Neapolit. 220.num.9. vbi asseuerat decisum fuisse in Regio Neapolitano Pretorio, secularem iudicem non teneri obtemperare Ecclesiastico, quando processit ordine iuris non seruato.Ex quo ipse dicit iudicem secularem posse cognoscere de subreptione, quę coram ipso opponitur, contra absolutionẽ à iuramento,ad effectum agendi vel excipiendi impetratam à iudice Ecclesiastico, testaturq; in illo pretorio ita fuisse pluries decisum, quod non vulgariter est notandum.

Poterit tamen communis opinio defendi, quando iudex secularis vult cognoscere de effectu sententię,vel præcepti iudicis Ecclesiastici, ad effectum reuocandi, quod ab eo iudicatum est, quod prorsus est prohibitum. Secùs verò si id faciat, vt intelligat an ei obtemperandum sit; ita sing. tenet Imol.in d.cap.1.num.16. Martin.Nauar.in d.cap.cum contingat,versic.ex prędictis.

Erit etiam recepta sententia admittenda,quando Episcopus vel Iudex Ecclesiasticus, vult suam exequi sententiam, quam secundum iuris Pontificij legitimas sanctiones protulit, & simpliciter à sæculari iudice postulat, vt sibi tribuat familiam & ministros,ad illius sententię execunionem. Tunc quidem secularis iudex in nullo dicitur executor, sed solum accomodat familiam.Vnde non potest aliqualiter de viribus sententię cognoscere, ita tenet Abb.sic declarans Innoc.ibi, in d.c.1.de offic.ord.vbi Andr. Alciat.num.120.

Vera item est communis opinio in crimine heręsis, in quo iudex secularis est executor, & absque aliqua causę cognitione, Inquisitorum sententias

tentias nulla fide de processu ei facta, exequi tenetur, vt scripsi post authorem supra cap.139.

Nonò, est etiam in hoc obseruandum, quod in criminibus mixti fori, iudex secularis minimè tenetur præstare auxilium ecclesiastico, nisi causæ processus sibi ostensus fuerit, text. optimus in auth. de Sanct. Episcop. §. qui, vers. tenet Anton. Abb. vbi Alciat. num. 119. in d. cap. 1. de offic. ordin. dicit, opinionem istam esse communē, idem profitetur Iul. Clar. in pract. crimin. §. fin. quęst. 96. versic. quęro etiam. Ex quo fit, quod si iudici seculari ex processu constet sententiam latam in capitali & criminali iudicio ab ecclesiastico, iniustam & iniquam esse, licet ab ea non fuerit appellatum exequi nō tenetur; ita alios allegans scribit optimè Matth. de Afflict. in proœm. Constit. Neapol. num. 60. *In criminibus mixti fori nō est auxiliū prestandum sine causa cognitione.*

12 Decimò, non est † circa hoc argumentum obliuioni tradendum, quod non solum secularis iudex, qui causæ cognitionem habet, cognita iniustitia sententię iudicis ecclesiastici, in dictis causis latæ, exequi non tenetur, verum etiamsi is fuerit executor, non posset iustè, nec tenetur eandē exequi, quoties notoriam iniquitatem aut intolerabilem errorem habeat. Innoc. in cap. cum in iure, de offic. deleg. Anchar. consil. 382. col. penult. tradunt omnes, in cap. Pastoralis, §. quia verò, de offic. deleg. Felin. in cap. at si clerici, colum. 4. de iudic. Curt. iun. & Purpur. colum. fin. in l. magistratibus, ff. de iurisd. omn. iudic. & ex text. egregius in cap. inter ceteras, de re iudic. Si tamen sententiæ iniquitas ex scientia particulari executori priuatim nota sit, tenetur sententiam executioni tradere, ita tenet Caiet. 2. 2. quæst. 67. artic. 2. quamuis Abb. & Felin. in d. §. quia verò, & idem Abb. colum. penult. & Alciat. in d. cap. 1. num. 110. de offic. ordin. contrariam opinionem sequuti fuerunt, quę Abb. sententia fortè defendi potest in eo casu, quo executor sententiam iniustam esse ex actis cognouerit, sed verius est, quod in hac specie opinio hæc defendi non potest, cum hic executor iudex non sit, ad publicam scientiam intelligendam ex processu causę. Nec iudex ipse, qui sententiam protulit, tenetur executori acta ex quibus sententiam dixit patefacere, vt communiter receptum est in d. §. quia verò & in cap. 1. de offic. ordin. vbi Andr. Alciat. super gloss. in verbo, *Publicum*, & in cap. 2. de except. lib. 6. tradunt Alex. & nouissimi in d. l. magistratibus, ff. de iurisd. omn. iudic. Dominus Episcopus Couar. in lib. 6. variar. resolut. cap. 1. num. 10. & ea ratione cum hic executor acta legens, & examinans, priuata & non publica authoritate vtatur, nihil ad rem facit. Nec executio sententię retardanda est, quamuis ipse ex eis intelligat sententiam iniustam esse, quod verissimum esse, & ita tenendum censeo, quicquid alij tenuerint. *Executor an teneatur eam sententiam exequi quę notoriè iniusticiam vel intolerabilem errorē continet.*

Verum tamen est, quod si sententia notoriè nulla esset, non teneretur,

nec

nec iustè eam exequi posset. ita tenet gloss. celeberrima, in d. §. quia verò, quam sequitur ibi Abb. colum. 2. vbi Ioan. Imol. num. 4. dicit ab omnibus approbatam; eandem communem appellat Martin. Nauar. in d. cap. cum contingat, versic. non obstat; & eam sequitur Felin. in cap. de cetero, col. 1. de re iudic.

Auxiliū sæculare non viso processu præstandum est, quando sententia in causa ciuili prolata trāsiuit in rem iudicatam.

13 Vndecimo hoc † eodem tractatu memoria repetendum est, quod si in causa ciuili Episcopus, vel alius iudex ecclesiasticus sententiam protulit, à qua minimè fuit appellatum, vel si fortè appellatio interposita fuit, ea deserta remansit. Si primo dictus iudex fecit id quod potuit, vt eius sententia debitæ executioni traderetur, (puta) excommunicando, & alijs spiritualibus pœnis vtendo, si his sic factis auxilium brachij sęcularis postulet pro eius sententię executione, id pręstandum est, absque eo quod iudici sęculari de iustitia illius sententię constet: imputandum equidem parti est quare ab ea sententia non appellauit, vel quod appellationem non fuerit prosecuta; aliàs verò, si in ea executione non adhibuit eam quam potuit diligentiam, iudex sęcularis non debet suum auxilium impartiri. Ita Oldrad. consil. 89. Bald. in l. 1. C. de his qui latron. text. in cap. 2. de maled. ibi, *Si necesse fuerit*. Quam opinionem asseuerat esse communiter receptam Matth. de Afflict. in Const. Neapol. in procem. num. 54.

Auxiliū sæculare præstandum nō est quando defectus nullitatis opponitur.

14 Si autem tunc opponeretur † coram eodem iudice sæculari de nullitate dictę sententiæ, in dicta causa ab ecclesiastico latę, an pręstari debeat auxilium brachij sęcularis, & affirmandum videturr quod si de nullitate allegata in promptu appareat, exsequenda non est, quia constat iniustā esse postquam nullam esse apparet, & iniusto iudicis mandato obtemperandum non est, cap. qui resistit, & c. Iulianus, & in c. is qui prȩest, 11. q. 3. c. de cetero, 1. quęst. 5. cap. 1. de offic. ordin. c. si quando, de rescript. si autem ea nullitas non constaret in promptu, non debet iudex sæcularis suū brachium pro executione dictæ sententię differre, ita singulariter tenet Andr. de Isern. in procem. Constit. Neapol. & ibi eum sequitur Matth. de Afflict. num. 55. & iste ȩst casus notatu dignus, in quo iudex sęcularis tenetur suum impartiri auxilium non ostensa iustitia causę.

Iudex sæcularis excōicatum ostēsis litteris denūciatorijs repellere potest.

15 Duodecimò † ad idem subijcitur alius casus, in quo idem prorsus est asseuerandum, nempè, quando litteris denunciatorijs, Episcopus vel iudex ecclesiasticus, aliquem excommunicatione maiori innodatum esse profert: tunc iudex sęcularis dictis litteris stare tenetur, absque eo, quod sibi aliter iustè ne, an iniustè illum fuisse excommunicatum constet: nam litteris dictis denunciatorijs ipsiq; denūciationi excommuninicationis, plurimum tribuendum esse constat, ex Basileensi Concilio, Sessione 20. vndecimo Kalendas Februarij, ānno Domini millesimo quadringentesimo trigesimoquinto, cuius meminit Florent. in 3. parte, tit. 25. c. 3. Pragmat.

S un-

Sanctione Gallicana, tit. de non euitan. excommun. & in princip. Nicolaus in supplemento Pisanellæ, in verbo clericus, 3. in fine Felin. in cap. ad probandum, colum. pen. de re iud. Et opinionem hanc, quod excommunicatio eo modo probetur, tenet gloss. singul. in cap. licet, de sentent. excommunic. lib. 6. quam sequitur Dec. in cap. pastoralis, §. verum, de appellat. Quamuis apertè opinionem contrariam teneat idem Dec. in cap. prudentiam, §. Sexta, de offic. delegat. & ibi Barbat. Roman. in l. 1. ff. de noui oper. nunc. asseuerantes per denunciationem, nusquam excommunicationem probari, præsertim quo ad excludendum aliquem à iudicio, & à similibus. Quę opinio non vulgariter corroboratur ex Pontificia decisione, tex. in cap. 1. de except. lib. 6. vbi decretum est, excõmunicationem, ut quis ab agendo repellatur, apertissimis documentis probandam esse. Sed vt opiniones istę contrarię distinctionis fœdere componantur, ita asseuerandum censeo, quod si excõionis exceptio alicui objiciatur, vt exceptionis peremptorię, vt graue inde damnum patiatur minimè ea probatur per denunciationem; si verò in vim dilatoriæ opponatur, vt quis à iudicio excludatur, tunc per denunciationem probatur. Ita tenuit Rota in nouiss. decis. 252. Abb. & omnes, in d. c. p. prudentiam, §. Sexta, de offic. iudic. deleg. Roma. consi. 349. Francin d. cap. licet. Domin. in c. 1. §. 2. de except. lib. 6. Cos. in pragm. sanct. tit. de excom. non euitan. in verbo, denunciata. & opinionem istam communem asseuerat Dec. in d. §. Sexta, & Domin. Episcopus Couar. in cap. Alma mater, 1. parte, relect. §. 3. de sent. excom. lib. 6. Non sanè secundum inueteratam consuetudinem totius Christiani orbis consuetum est, neminem denunciari excommunicatum, nisi prius solenniter excommunicatus sit; & licet aliquando hoc interuerti posit, id rarissimum esset, nec ex hoc tolleretur presumptio, quę ex frequentissimo contrario vsu orta est.

Ex quo fit, quoad intellectum text. in dicto capitul. 1. de except. lib. 6. secundum communem interpretationem, ad repellendum excommunicatum à iudicio, sufficienter excommunicationem probari per ipsam denunciationem; & ea ratione iudex secularis repellere debet statim actorem excommunicatum ab agendo, nec potest petere, vt aliter sibi fiat fides de ipsa excommunicatione. Secus vt dictum est, si de grauiori preiudicio tractetur. 16 *Text. in ca. 1. de exc. li. 6. interpretatur.*

Hinc confestim sequitur, quod si iudex ecclesiasticus excommunicatum iam denunciatum pręcipiat iudici sęculari, vt capiat, & in carcerem mittat, tunc cum de graui incõmodo agatur, non sufficerent litterę denũciatorię, nec ipsa denũciatio, sed oporteret quod acta ostendãtur, per quę appareat, de culpa, propter quam lata fuit excommunicatio. Non equidem iudex sęcularis adhibere debet fidem litteris Episcopi circa culpam 17 *Litteris denũciatorijs ostẽsis iudex [illegible] ulterius*

 illius

non tenetur excõmunicatum capere, nec incarcerem mittere.

illius contra quem prolata fuit excommunicatio, nisi de ea per legitimas probationes sibi constet. Sic tradiderunt Andr.de Isern. & ibi Matth.de Afflict.in Procem.Constit.Neapol.num.26.

Auxiliũ praestandum nõ est, quãdo à iudice qui illud implorat appellatum est

18 Decimotertiò, vt casibus supra constitutis, in quibus vel denegatur, vel non statim auxilium brachij secularis impartitur, alios addamus, illud firmissimi iuris est, illud minimè esse accommodandum, quando à sententia iudicis ecclesiastici appellatum est, ex Alberici sententia, in d.l.Episcopale, versic.sed circa hoc quæro, vbi Paul. de Castro, in fine, C.de Episcop.& cleric. Oldrad. d.consil.89. Dec.in d.cap.significasti, de offic.delegati. Roland. à Valle dicto consil.37. num.1. Martin.Nauar.in d.cap.cum contingit, 1. Remedio. Stephan.Aufrer. in tract.de potestate seculari, 4. regula, num.32. tomo 5. tractat. diuersor. Doctor. Franc. Auiles, in capit. Pretor, d.cap.20. in verbo, *Vsurpan.* num.25. Et potissima ratio est: quia cum per appellationem suspensa sit iurisdictio iudicis sæcularis, l.1. in fine, ff.ad Turp.quicquid agitur appellatione pendente, nullum est, cap. non solum, de appellat. in 6. tamquam factum à iudice incompetenti, l.fin. C.si à non compet.iud.& impunè ei non paretur, l.finali, ff.de iurisdict.omn.iudic.quia quantum ad hoc, vt priuatus iudicandus est, l.3. ff.de offic.Presid. Imò, quòd plus est, Ioan.Andr. Anton. Cardin.Abb. & Imol. in cap. 1. de offic. ordin. scribunt, non teneri iudicem sæcularem ad impartiendum suum brachium sæculare ecclesiastico iudici, contra illum, qui pretendens se exemptum esse, appellauit ab Episcopi visitatione, ex causa probabili; qui casus eo fortior est, quod ius commune resistat huic appellationi, adeo, vt is exemptus absolui non debeat ad cautelam, nisi saltem summariè aliqualiter eius exemptio probata prius fuerit. Ita notat Innocent.in capit. Solet, de sentent.excommunic.lib.6. vbi eum sequuntur Domin. & Perusi.Rota, decis.234.incipien. Si rector, & decisio. 308.incipiente, Si quis. Nec minus est circa hoc notandum quod scribit Matth.de Afflict. in Procem. Constitut. Neapol. num. 48. quod si iudex secularis compertum haberet, fuisse appellatum à sententia iudicis Ecclesiastici, & appellationem ab eo non fuisse admissam, quę aliàs de iure admittenda erat, iuxta not. in capi sępè, de appellat. & à tali denegatione appellationis appellatum fuerit, prout iure requiritur, secundum Cardin.in cap.Pastoralis, de offic.delegat.& in Clementina 1. de dolo, & contumac. quòd etiam hoc casu brachium sæculare tribuendum nõ est. Sequitur Roland. à Valle, d.consil.37. dicens ita fuisse decisum in Sacro Concilio Status Montisferrati, contra agentes pro Episcopo Albę.

Hęc tamen communis & verissima sententia intelligenda est, vt locum obtineat, quando appellatio interposita fuit à sententia definitiua, vel interlocutoria, cum causa probabili, & tempore, & forma debita:

secus

secùs verò, si per processum, vel saltem aliundè ostendatur, causam appellationis ab interlocutoria sententia, esse falsam, & ideo non esse recipiendam. Sic egregiè de more declarat insignis Martin. Nauarr. in d. c. cum contingat, 1. remedio, in fine, & 2. remedio, fol. 157. versic. Non obstat, & versic. Quintò Respondeo. Quamobrem, eo casu non obstante appellatione ab interlocutoria sententia interposita, non potest auxilium sęcularis brachij iudici ecclesiastico petenti denegari.

Decimoquartò, illud etiam est iuris exploratissimi, non esse auxilium sęculare accommodandum Iudici Ecclesiastico, quando extraiudicialiter processit, & eo modo dictum remedium implorat, tunc sanè iudex sęcularis minimè tenetur ei parere, quia in extraiudicialibus pręceptis Ecclesiasticus non est maior Sęculari, sed par: vnde non potest ei mandare, capit. cùm ad verum, 96. distinct. Et quia iudici procedenti extraiudicialiter impunè potest non pareri, l. prohibitum, C. de iure Fisci, lib. 10. ita tenuit Innoc. quem ibi ceteri sequuntur, in d. c. 1. de offic. ordin. vbi Andr. Alciat. num. 116. 19

Auxiliũ prástandum nõ est quãdo iudex extraiudicialiter processit.

Decimoquintò, non est † prętermittendum, quòd si extra casus supra à nobis constitutos, iudex sæcularis iniustè deneget suum auxilium, vltra id, quod iudex ecclesiasticus excommunicatione, & alijs pœnis spiritualibus, contra eum procedere potest, vt iam versic. quinto, dictum est, poterit etiam & arbitrariam pœnam pro modo culpę ei imponere, est equidem de hoc egregia Saliceti sentẽtia, in l. vltima, C. de his qui latron. occult. sequitur Iacob. Menoch. de arbitr. iudic. quęst. Centur. 5. Casu 452. num. 3. quod singulariter notandum censeo. 20

Iudex sæcularis, qui auxilium negat excõmunicari potest, & spiritualibus pœnis puniri.

Decimosextò, in hac † auxilij tam ecclesiastici, quàm sæcularis concessione, diligenter attendere debent Iudices, quòd cum per implorationem dicti auxilij videtur causa fieri de foro iudicis adiuuantis, non debet adiuuans fortiori, & duriori remedio vti, quàm ipse in suo foro contra sibi subditos esset vsurus. Quapropter Episcopus à quo postulatur auxilium, non statim excommunicabit, nisi prius sibi constiterit de rei inobedientia, & contumacia, sine qua in suo foro excommunicationis sententia proferenda non est. Eodem modo nec ad excommunicationem procedet, nisi trina monitione præmissa, capit. contingit, in 2. capit. Sacro, de sentent. excommunic. cap. consuluit, de offic. delegat. capit. inter quatuor, de maiorit. & obedient. capit. de illicità, 24. quęst. 3. Idem etiam asseuerandum est ex parte Iudicis sæcularis: nam si aliquis laicus aduersus Episcopi iussa contumax est, non propterea, etiamsi Episcopus implorato auxilio petierit, relegandus est, sed alijs remedijs vtendum est, quibus in forensibus tribunalibus vti consuetum est, vt scribit Andr. Alciat. d. cap. 1. de offic. ordin. num. 125. 21

Iudex qui auxiliũ præstat nõ debet alijs remedijs vti quã quibus in suo foro inter subditos vteretur.

Citatio an necessaria sit antequã auxiliũ ecclesiastici, vel sæculare præstetur

22 Decimoseptimò, ad † commodiorem supradictorum interpretationem, egregia se offert disputatio, an viso processu per iudicem ecclesiasticum, vel sæcularem, antequam alteri iudici petenti, suum auxilium tribuat, pars aduersa debeat citari; & videtur sane nullam citationem necessariam esse: nam satis est quòd iudex ipse de meritis causę per inspectionem actorum se informet, nec ex eo, quòd aliqualis causę cognitio desideratur, inde sequitur, quòd pars citari debeat, quia ipse iudex à seipso ex actis cognoscere potest, l. sed si lege, §. Prętor ait, ff. de in ius vocand. ibi: *Et totum causa cognita debet facere.* Vbi Bald. inquit, quòd quamuis text. ille dicat, *Causa cognita*, non tamen pars citanda est. Ad idem conducit text. in l. cum hi, in princip. ibi: *Prætoris notio*, & in §. si Prætor, ibi: *Prætori res quærenda est*, ff. de transact. Suffragaturque text. insignis, in l. 3. §. si causa cognita, ff. de bonor. possess. iuncta glossa in verbo, *Pro tribunali*, vbi scribit Bart. quod licet dicatur ibi, *De causa cognosci* (id est) ad effectum, vt iudex se informet, non verò quòd pars citari debeat. Facit item optimus text. in l. magis puto, §. non passim, ibi: *Hoc excutere*; & ibi: *Item requirit*. Et ibi: *Item prætor æstimare debebit*, ff. de reb. eor. Et plurimum ad rem hanc conducit text. in l. 1. ff. nil nouand. appellat. penden. ibi: *Quo ad deliberandum*. Cuius text. authoritate innixus Ioannes Andr. in capit. Pastoralis, colum. 3. versiculo, Illud autem notandum, de offic. delegat. affirmat, quòd vtrum appellatio sit amittenda, vel ne, id parte absente potest definiri. Item non vulgariter opinionem istam corroborat, quod à Baldo scriptum est, in l. neque natales, colum. fin. versic. Sed nunquid in ista, C. de probationibus, quòd executor Apostolicus datus ad prouidendum de beneficio aliquo alicui, cum clausula, Si est idoneus, licet propter conditionem illam appositam in Rescripto, teneatur habere causę cognitionem circa idoneitatem, non tamen in examinatione aliquis citandus est. Idem igitur in casu pręsenti de quo controuertitur asseuerandum est: nam licet in eo aliqua causę cognitio requiratur, non tamen ita exacta, vt pars citari debeat: nam quamuis aliquod grauamen inferatur, iudex primus est qui grauauit, non is, qui rem sibi mandatam exequitur.

Contraria tamen sententia ex eo verior videri potest: quia quando ex aliquo actu pars lędi potest, & pręsens contradicendo actum impediret, citari debet, l. de vnoquoque, ff. de re iudic. l. nam ita Diuus, ff. de adopt. l. in concedendo, C. de aqua plu. arcen. l. fin. C. si per vim, vel alio modo, cap. 1. de causa possesion. & propriet. Quod locum obtinet etiam in notorijs, modo aliqua tergiuersatione cęlari, & defendi possint; gloss. celebris, in cap. 1. in verbo, conseruatores, de offic. deleg. in 6. gloss. & Doctores, in c.

in ead nostram, in 2. de iureiur. Sic igitur videtur asseuerādum, quòd ante huius auxilij concessionem, pars citari debeat, quia forte ostendet nullitatem, vel euidentem iniustitiam, vel alias iustas causas, propter quas vt iam diximus, hoc auxilium iustè posset denegari; & opinionem istam de stylo Curiæ seruari affirmat Marcus, decis. 269. num. 2. in 1. parte.

Sed vt opiniones has componamus, affirmandum censeo, quòd si per primum iudicem, ordine iuris seruato, cognitum est de omnibus exceptionibus, quæ possent impedire sententiæ executionem, & hoc ex actis constet, ita vt nihil agendum supersit, citatio necessaria non est; & ita procedunt, quę pro prima adduximus opinione; si verò sufficienter de his exceptionibus cognitum non est, sed verisimiliter creditur, quòd facta citatione, aliqua defensio competeret ei, contra quem imploratur auxilium, tunc citatio premittenda erit: & ista intelligenda sunt, quæ pro secunda opinione adducta fuerunt: quam distinctionem colligo ex Abb. in cap. prudentiam, §. quia verò, colum. 4. vbi Imol. colum. 3. versic. Interdum autem, quam verissimam credo, licet non placeat Marco Anton. Nattæ consilio 528. num. 31. volum. 3. qui indistinctè citationem necessariam esse censet.

Decimooctauò, † & vltimò solet in disputationem adduci, an Episcopus possit habere familiam armatam ad executionem, & ministerium iustitię. Qua proposita quęstione Abb. in cap. significasti, de offic. delegat. multis rationibus, infirmis tamen probare contendit, non licere: sed quicquid ille sentiat, vera est, & communis contraria opinio, quòd hoc de iure Episcopis competat. Bald. in l. non salutem, §. fin. ff. de offic. Prefecti vigil. tradit Dec. latissimè, in d. capitulo significasti, num. 5. Villadiego, in tractatu de irregul. quæstione 11. num. 16. & sequenti. Repert. Inquisitorum, in verbo, *Arma*, §. *sed nunc quaritur.* Et opinionem istam communem esse fatetur, eam sequutus Franc. Pen. ad Director. Inquisit. Schol. 116. pag. 220. 2. partis. 23 *Episcopus an possit habere familiam armatā.*

Illud autem omni † difficultate caret, quod hereticę prauitatis Inquisitores, multis & iustissimis causis habere possunt officiales, vel familias armatas, ad suam defensionem, vel ad hæreticos capiendos, vt eorum sęuitia comprimatur. Stat quidem de hoc priuilegium Clementis V. in Concilio Viennensi, circa anno Domini 1310. quod innouauit Ioannes XII. quadam Pontificia Constitutione, incipien. *Exigit ordinis nostri.* Quæ habetur in litteris Apostolicis pro Sancto officio, pag. 39. De quo Priuilegio meminit Repert. Inquisitorum, in verbo, *Arma*, §. *Sed vtrum Inquisitores.* Villadiego, in tract. de hæret. quęst. 11. num. 15. Simanch. de Instit. Cathol. tit. 14. num. 15. Bernard. Comensis, in Lucerna, verbo, *Inquisitor.* 24 *Inquisitores familiā armatam habere possunt.*

Officiales & ceteri ministri Sancti Officij, arma deferre possunt.

25 Et hoc priuilegium † quòd officiales, vel ministri Sanctę Inquisitionis (quos in Hispania, *Familiares*, appellant, in Italia verò *Cruce signatos.*) obtinent fauore fidei ius portandi arma quocumque tempore, die aut nocte, procedit, non obstante quacumque lege, in contrarium edita. Imò is qui legem conderet, qua prohiberet officiales Inquisitorum arma deferre, velut impeditor Sacri Officij puniri posset. gl. in cap. statutum, in 1. de heret. lib. 6. tradit Director. Inquisitor, 2. parte, q. 54. Franc. Pegn. in annot. ad dictum Director. Schol. 60. & lib. 3. Schol. 114. fol. 222. vbi dictam gl. communem esse fatetur.

26 Nec solùm dicti † ministri arma gestare possunt, sed etiam ceteri ministri qui quauis alia ratione Sancto Officio inseruiunt, veluti Consultores, Aduocati, Notarij, Custodes, & alij: nam his omnibus ratione officij infesti sunt heretici, & impij homines ita optimè tradit Francisc. Pegn. d. Schol. 114.

Familiares Sancti officij quinam & quales eligendi sint.

27 Quis verò familiaris † ab Inquisitoribus creandus sit, vt arma deferre possit, egregiè definiuit Ioan. XXII. Pontifex Maxim. dicta Constitutione his verbis: *Quare volumus, & discretioni vestrę per Apostolica scripta districtè precipiendo mandamus, quatenus neminem familiarem, nisi eiusdē Ecclesię fidelem ac deuotum, & laudabilis conuersationis & vitę, habere quomodolibet prasumatis.* Hactenus Pontifex. Sunt sanè eligendi qui generis notam minimè patiuntur, qui probis sunt moribus instituti, ne armorum vsus illis concedatur, qui sub fidei prętextu, facinora committentes, priuilegio abutantur.

Ministrũ fingens se esse Sancti officij, qua pœna sit coercendus.

Qua verò pœna sit coercendus, qui se ministrum Sanctę Inquisitionis finxit, vt aliquem opprimeret, spoliaret, vel eluderet, tradit D. Iacob. Seprim. In inquirend. d. tit. 67. num. 16. dicens eum flagellis cędendum esse, & ad triremes condemnandum, vel alia iusta coerctione puniendum.

Inquisitores auxiliũ sęculare implorare possũt.

28 Quòd si familia armata † non sufficit, pro Sancti Officij executione, possunt Inquisitores auxilium sæcularium Magistratuum implorare; vt peculiari Constitutione decreuit Vrbanus IV. Rescripto quodam, incip. *Liceat omnibus*, §. denique, & refertur in litteris Apostol. pro Sancto Officio, fol. 27. de quo Rescripto meminit Repertor. Inquisit. in verbo, *Brachium*, Abb. in c. 1. de offic. ord. Locatus, in Opere Iud. in verbo, *Inquisitor*, nu. 30. Zanch. de hęretic. c. 37. nu. 1. nam tanta hęreticorum potentia esse potest, vt vires Inquisitorum non sufficerent, ideo oportet inuocare auxilium sęculare, l. si quis, C. de Episc. & cler.

Si verò seculares Magistratus auxilium denegauerint, & contumaces fuerint, possunt Ecclesiasticis censuris coerceri, & honore priuari, & alijs pœnis puniri, vt in d. Constitutione Vrbani, c. ad abolendam, §. penult. c. excommunicationes, §. moneantur, de hęret.

PRO

PRO QVIBVS OMNIBVS AC NECESSARIIS eorum, vestrum imploro officium.
Cap. CLV.

1 Iudex ex officio suo in qualibet causa criminali, post testium aperturam, etiam ad offensam rei potest testes recipere.
2 Iudex ex officio rationem damnorum partis læsa habere potest.
3 Testes ad defensionem rei ex iudicis officio publicatis attestationibus, recipi possunt.
4 Iudex, etiam eius officio non implorato pœnam minuere potest.
5 Iudex de veritate pro absente inquirit.
6 Iudex ex officio accusatorem criminosum repellere potest.

SI officium iudicis † amplissimum est, multaque operari potest in 1
omnibus iudicijs, quanto magis vires habebit in his criminalibus causis à suis officialibus motis, quos in eius locum succedere superius declarauimus? Meritò ergo in simili denunciatione quicunque Promotor, seu Fiscalis, iudicis officium implorare debebit, exuberat enim plurimum in his causis. Potest namque iudex ex officio suo in qualibet causa criminali, etiam post aperturam testium, testes de nouo recipere, etiam ad offensam rei, [a] vt not. Bartol. in l. prima, §. Si publico, a
colum. quinta, ff. ad legem Iul. de adulter. versic. Vlterius quæro, quem refert Præposit. in cap. de accusat. secunda quęstione octaua, in colum. 39. versicul. quarta differentia, & notat Marian. in cap. fraternitatis, de testibus, colum. 35. versicu. 33. Ex quo sequi posset notabilis effectus, quòd licet ipse Fiscalis in dilationibus sibi datis non probauisset delictum, facta esset publicatio testium, si iudex reperiret testes contra reum, poterit eos examinare, prius tamen citato reo ad videndum illos iurare; debebit etiam sibi dari postea attestationum copia, & noua dilatio ad opponendum contra illas. Aduerte tamen, ne in hoc decipiaris, quia illa doctrina Bartoli declaratur notabiliter per Salic. in l. fina. in finali col. C. de quęst. videlicet, quòd tunc possint testes recipi ad offensam post publicationem, quando illa receptio fieret super nouo capitulo, non autem super antiquo. [b] Cuius sententiam sequitur Felin. in cap. cum clamor, fin. colum. de testibus, post Aretin. in cap. fraternitatis, in 8. charta, b
eodem titulo, quòd etiam sequitur Hippol. in l. prima. §. Si quis ultro, ff. de quęst. & dicit esse mente tenendum. Item etiam aduerte † quod ex 2
officio suo iudex poterit in his causis habere rationem damnorum, & partis lesę, per ea, quę notat Prępofit. in cap. libellorum, in 2. col. 1. q. 8. vbi

referendo plures Doctores in varijs locis, concludit, quod communiter firmatur per eos ibi, quod siue iudex procedat per accusationem, siue per inquisitionem, poterit habere rationem damnorum & interesse partis læsæ, laudabiliter ergo, & iustè facit iudex Ecclesiasticus, cui magis incumbit exonerare conscientias suorum clericorum, si constito de damno partis per processum, reum clericum cogat ad satisfaciendum, etiam illud non petente, permaximè quia sæpissimè læsi, & offensi à clericis, non audent eos accusare coram suis iudicibus; tum, quia desperant non posse iustitiam sibi plenè satisfacientem consequi, propter leuitatem pœnarum, quas inferunt Ecclesiastici iudices, tum propter tardam expeditionem negociorum in Curijs Ecclesiasticis, & sumptus, qui in illis prosequendis fiunt, maxime in Romana Curia; tum, etiam ob illatas sibi minas ab eisdem clericis facinorosis, aut suis familiis, vel amicis. Vnde meritoriè, & magna cum vtilitate Reipublicæ faciunt Ecclesiastici iudices, qui ex officio descendunt ad satisfactionem partium læsarum à clericis, etiam illis non instantibus. Sed sicut annotabimus ea, quæ contra reos potest iudex ex officio facere, iustum est, vt eorũ quę in suum fauorem potest, non obliuiscamur. Et primò † ad eorum defensionem poterunt recipere testes publicatis attestationibus, c vt notat etiam Barto. in dicto §. Si publico, quod dicit Hippol. in dict. §. Si quis vltrò, posse recipi super eisdem capitulis: & allegat Salic. vbi supra, licet ipse hoc non dicat, sed solùm quòd ad defensionem quocunque tempore ante sententiam produci possunt testes, allegando tex. in l. Vnius, §. cognitùrum, ff. de quæst. ex quo ibi hoc notat Bart. Secundò † potest iudex minuere pœnam, etiamsi non sit imploratum eius officium, vt not. Bartol. in l. quid ergo, §. pœna grauior, ff. de his qui not. infam. col. 3. vers. quæro vtrum, per l. Si non defendatur, ff. de pœnis, & per l. 1. in fine, ff. de qq. Tertiò † quod iudex inquirit veritatem pro absente d si potest, suo officio, vt notat Bartol. in l. Seruum, §. Publicę, 2. col. ff. de procur. latius in 4. §. hoc autem iudicium, in col. 4. ff. de dam. infec. vbi dicit, quod quando reus est absens, in delictis in quibus imponitur pęna vsque ad relegationem (quia tunc potest procedi contra absentem vsque ad definitiuam sententiam) potest iudex pro absente probationes inducere. Quartò iudex † ex officio potest repellere accusatorem criminosum, & qui aliàs non est legitimus. Notat Inn. in c. nulli, de accusat. quod procedit, etiamsi accusatus velit illum admitti, vt notat Archid. in c. quęrendum, 2. q. 7.

Margin: 3 c 4 5 d 6

AD-

ADDITIO.

AD *offensam rei*. Adde quod opinio hæc procedit tantum in eo casu, A
quo loquitur Author, nempè, quando ex iudicis officio proceditur, secus si parte instante procederetur; sic tradiderunt Bald. in l. presbyteri, colum. prima, C. de Episcop. & cleric. & in consil. 276. colum. penultima, volum. 1. Aret. in cap. cùm clamor, col. 2. vbi Felin. col. penult. de testib. quam esse communem opinionem fatetur Ægid. Boss. in tract. delict. tit. de publ. proces. num. 3. circa quam vide elegantissimè Iul. Clar. lib. 5. Recept. senten. §. fi. vers. sed quero nunquid, cum sequent. Ant. Gabr. lib. 1. commun. opin. Concl. 21 num. 96.

Super antiquo, Adde Hippol. in pract. crim. §. sequens, num. 8. Ludou. B
Carrer. in pract. crim. fol. 76. recentioris impressionis, nu. 1.

Publicatis attestationibus. Adde Bart. in l. Diui fratres, ff. de pœn. & C
quest. 14. incip. *Iudex maleficiorum*. Abb. in cap. suborta, col. vlt. de re iud. Aug. Aretin. vbi Aug. Arim. in tract. malefic. in parte, *Complurerint dicti inquisiti coram dicto iudice*, num. 19. Hippol. consil. 59. & consil. 73. volum. 2. & in pract. in §. sequens. Capicius Neapol. decis. 81. nu. 4. Robert. Maranta in Specul. Aduoc. 6. par. §. Tertius actus, pag. 433. nu. 3. Ludou. Carter. in pract. crim. fol. 76. Iul. Clar. vbi supra allegaui.

Pro absente. Adde tex. in l. si non defendantur, ff. de pœn. & Regiam D
l. 2. à Catholicis Regib. in hoc celeberrimo Complutensi populo conditã anno Domini 1503. ibi. *Informando se ansi mismo el iuez de su officio por quantas partes pudiere, de la innocencia de tal accusado*. Quę hodie lex est 3. tit. 10. lib. 14. Ord. noui. & vide Hippol. in pract. crim. §. opportunè, n. 14. & consil. 73. nu. 20. vol. 2. Ferrar. in pract. in forma libelli, in actione reali, versic. quatenus ex officio, nu. 12.

Eadem igitur ratione videtur, vt quod iudex potest proprio officio facere, idem facere licebit aliquo excusatore, pro absente interueniẽte, aut quolibet alio subministrante testes, & probationes, & ex quibus rei innocentia detegatur Bart. & ibi Doctores, in l. seruum quoque, §. publicè, ff. de procurator. quod si excusator non audiatur, processus est ipso iure nullus, tenet idem Bartol. in Extrauag. Ad reprimend. in verbo, *Neglexerit*. Quam opinionem communem esse testantur Grammat. voto 37. Cardin. in l. obseruare, num. 76. C. quorum appellat. non recip. Petrus Auendan. respon. 15. nu. 6. qui Regijs Constitutionibus contrarium dicit esse asseuerandum. Eandem communem opinionem esse testatur Hieron. Gratus, consil. 98. nu. 8. lib. 1. Et hoc modo reus faciet suas defensiones, absque eo, quod personaliter compareat, quam cautelã scripsit Cępol. Cautel. 68.

Excusator pro absente in criminalib. causis admittatur.

quam

quam sequitur Blancus in practica crimin. fol. 22. numero 58. & fol. 158. caut. 11. dicens quod ita practicatur, & practicari potest. Sed certè hęc communis sententia mihi nunquam placuit: est equidem in maximam Reipublicę perniciem, cui plurimum interest, ne crimina impunita remaneãt, nullus equidem de crimine accusatus compareret personaliter, sed vel ex officio, vel per huiusmodi excusatorem faceret testes in suum fauorem examinari, absq; aliquo suo periculo, cum ipse in tuto esset constitutus. Tolleretur hoc modo medium aptissimum ad veritatem detegendam, quod ex confessione iudiciali procedit, necnon ex alijs actibus solitis fieri, pręsente reo, & in carceribus detento. Ideoque in practica dicta opinio recipienda non est, nec ipse vnquam receptam vidi. Et postquam hęc scripsi, legi Iuliũ Clarum communem sententiam reprobantem, in practica crimin. §. finali, quęstione 33. versiculo sed nunquid, & vide eundem d. §. finali, quęstione 61. versiculo, sed hęc quidem, qui etiam scribit, quod iudex qui Bart. opinionem sequeretur, grauiter erraret, & in Syndicatu posset molestia affici.

Verum tamen est, quod licet procurator non possit pro reo absente comparere, ad allegandas eas defensiones, quę concernunt crimen, de quo reus est accusatus, benè tamen erit admittendus ad allegandum iustas absentię causas, & legitima impedimenta iuris, vel facti; textusq; sic est intelligendus, in capitulo, veniens, vbi Abb. & Doctor. de accusation. l. pen. §. ad crimen. vbi Bart. Ang. de Imo. ff. de publ. iud. l. seruum, §. publicè, ff. de proc. Regia l. 12. tit. 5. par. 3.

Quod procedit, & locum obtinet etiam in causis fidei, vt rectè docent Carrerius in tractatu de hęret. num. 113 Simanch. in Cathol. Instit. tit. 52. numero 4. Ioann. Roias in sing. fidei Sing. 170. Franc. Pegna in annotat. ad Director. Inquisit. libro 3. Schol. 48. quòd verum est secundùm eos, quando absens solum in fide suspectus est, secùs verò si verè hęreticus esset, tunc nullus pro eo excusator aut defensor est audiendus, text. in capitulo. Si aduersus, de hęretic. quo omne hęreticis patrocinium denegatur. Imò etiam sine mandato admittendus quilibet est ad alleganda iusta facti impedimenta, quę necessaria sunt, nempè, captiuitatem, & similes causas, secundum Bart. & communem sententiam, in dicto §. ad crimen. Quod si absentię causę non sint necessarię, sed probabiles, nempè, locus non tutus, inimicitię, & similes, nullus sine mandato admittendus est ad earum allegationem, quia forte absens nollet illas causas allegare. Ita notant Bart. & Angel. in dicto, §. ad crimen, Anton. & Abb. in dicto capitulo. Sed opinio hęc nullo iure defendi potest: nam si causę probabiles sunt, prędumendum est absentem eas allegaturum fuisse, & eas allegari velle, vnde meritò Bart. doctrinam

impu-

impugnat Imola, in dicto §. ad crimen, numero 25. Anan. & Socin. numero 47. & Aret. numero 48. in dicto capitulo veniens. Nec refragatur quod scribit Innocent. communiter receptus in dicto capitulo veniens, qui in ea est sententia, vt existimet, non esse quemquam absque mandato admittendum, ad allegandas voluntarias absentis excusationes, ex causa iuris: nam ea opinio non agit de excusationibus in facto consistentibus, sed de his allegationibus, quę de iure deducuntur, ad hoc, vt non teneatur absens, etiam non impeditus, respondere.

AC EXPENSAS PROTESTOR, ET PETO. Cap. CLVI.

1 *Victus victori etiam in criminalibus in expensis est condemnandus.*
2 *Expensæ illæ soluendæ sunt, quæ verè consumptæ fuerunt.*
3 *Clerici an possint damnari in aliquo pro soluendo salario, fiscali, aduocato, vel notarijs Curiæ.*
4 *Promotor seu fiscalis, qui calumniosam accusationem instituerit, in expensis est damnandus.*

QVamuis Episcoporum redditus pro sustentandis oneribus Ecclesię assignati censeantur, inter quę non minimum reputandum est, & Diœcesim suam malis purgent hominibus, & clericos facinorosos emendent: non tamen iniustum reputo, quòd damnatus reus, si bona habeat, expensas soluat Promotori seu Fiscali (vt vulgus appellat.) Cum etiam in † criminalibus victus victori condemnari debeat in expensis,[a] vt probat text. secundum vnam lecturam, in l. fin. C. de fruct. & lit. expens. voluit glossa in capitulo finem litibus, de dolo & contum. Bart. in l. 1. in princ. ff. ad Turpil. & in l. Si postulauerit, in princ. & in §. fin. ff. de Adult. Abb. post alios in dicto capitulo finem litibus, Canonistę in capitulo calumniam, de pœnis. & hæc est communis opinio secũdum Hippolytum, in l. parte, vel marito, ff. de quæstio. in columna 3. in fine. licet Felin. in capitulo accedens, in columna penultima, de accusat. quem ipse non refert propter varietatem opinionum huius articuli, se remittit ad alios Doctores. Hoc tamen adhibito † moderamine, vt illæ solum soluantur, quas verè expendisse constiterit, in substituendis procuratoribus loco sui, in euocandis testibus, & ministrandis illis pro itinere sumptibus, ac in solutione tabellionum, & similium rerum, in quibus certum erit, eum aliquid consumpsisse. Pro soluendo autem salario, quod illi Episcopus assignauerit, aut suo aduocato, seu pro satisfactione Notariorum Curiæ Episcopalis, qui ex more gratis debent ac solent facere

omnia,

omnia, quæ Promotoris concernunt officium: & si bona damnatorum suppetant, posse eos damnari in aliquo (meliori iudicio saluo) non crederem, cum ad salaria ipsius, & aduocati, teneatur Episcopus, & ad alia gratis facienda sui videantur obnoxij Notarij. Quamuis non iudicarem indecens, quod Episcopus ex communi bursa pœnarum Cameræ posset prędicta salaria soluere, & ipsis Notarijs (si laboris magnitudo exegerit) aliquid pręstare, dum tamen ex hoc non detur occasio Promotori vexandi reos, notarijsq; longos describendi processus sine vlla necessitate. Hortor autem sub obtestatione extremi iudicij. Pręsules omnes, vt officialibus suis ad insequendos malefactores sumptus necessarios pręsteut, ne ob eorum defectum in Romana, & Metropolitanis Curijs, prosecutio criminalium litium deseratur, ex quo malefactores insolentiores reddantur, solaq; ab ipsis appellatione interposita, ac ostensa inhibitione per Diœcesim, sicuti cęteri probi & innocui homines, liberè discurrant videntibus superioribus, & contemptis. Quod nempè audacius, & liberius faciunt delinquentes, quando perpendunt tantam esse suorum superiorum auaritiam, quod appellantes ab eis, solent negligere ne quicquam sibi ex hoc sumptus accrescat. Debent pręterea aduertere Iudices, quod si promotor calumniosam instituerit accusationem, in expen-
b pensis damnari debet: [b] vt cauetur in decisione Capellę Tolosanę, in quęstione 6. vbi etiam videnda est bona additio Stephani, quę dicit, quod quando accusauit nulla infamia vel indicijs pręcedentibus, dicitur iniustè accusasse, & meritò quidem in expensis damnandus est tunc. Nam qui positus est, vt sua diligentia sceleratos clericos insequatur (vt boni manifesti fiant, & ab alijs discernantur) non debet insontes & bonos clericos infamare, neque vexare.

ADDITIO.

A IN expensis. Adde, quod hanc opinionem communem esse fatentur Nicellus in concord. glossa capitulo 47. Apostillator ad Angel. in tract. malefic. in parte, & ad querelam, num. 73. Hieronym. Gratus, consil. 97. numero 1. libro 1. D. Episcopus Couarruu. in practica quęstione capitulo 27. numero 2. Viuius in libro commun. opinion. in verbo, Iudex tenetur condemnare. Iul. Clar. lib. 5. Recept. Sentent. §. fin. quęst. 62. versic. Sed nunquid, D. Anton. Padilla, in l. transigere, numero 4. C. de transact. Est tamen opinio hęc intelligenda, si expensę fuerint petitę, non autem aliàs: tradit Bart. in l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de damno infecto, & in l. properandum, §. Sin autem alterutra, col. vlt. C. de iudic. vbi Bald. Ferrar. in forma libelli, in actione reali, versic. & expensis, numero 7. Maranta in

Specul. aduoc. 6. part. 3. memb. num. 12. pag. 397. latè Ias. in §. omnium, num. 145. Instit. de action. & est opinio communiter recepta, secundum Rip. in d. §. hoc iudicium, num. 83. versic. secunda cononclusio.

Quod si clericus accusatus absoluitur à crimine, nullo modo in expensis debet condemnari, iuri equidem, & rationi contrarium est, quod eadem sententia, qua absoluitur, condemnetur: presertim quod si crimen leue sit, pœnam eius ordinariam expensę longè aliquando superant. Si verò sit graue, non prorsus clericus liber remanet ab aliqua nota obiecti criminis, cum talis condemnatio culpam pręseferat, à qua qui absoluitur, immunis debet remanere, & ideo vel in totum est condemnandus, vel absoluendus, quia inter factum, & non factum, non est dare medium nec media pęna imponi potest, vt eleganter scribit eruditissimus D. Franc. Sarmiento Gienensis Pręsul integerrimus, lib. 1. Selectarum interpr. c. 1. quo loco asserit ad nostrum institutum accommodatissimè, quod licet pœna ratione culpę temperetur, non verò ratione probationis, quia ex probatione nec crescit, nec minuitur culpa, & ideo expensarum condemnatio, nec pro pœna imponi potest, quando delictum non fuit probatum. & istam opinionem nouissimè amplectitur Doct. Segura in directorio iudic. Eccles. 2. part. c. 12. num. 5. probans iuri communi esse consentaneam, & in Concilio Prouin. Toletano edito anno 1566. actione 2. c. 12. hoc ita fuit decretum, cuius verba retuli supra, c. 5. litera C. vbi vide.

Sed iam audio nonnullos Iudices Ecclesiasticos conquerentes, necnon Notarios, Fiscales, & alios officiales Curiarum Ecclesiasticarum latrantes, quod si opinio ista in dictis tribunalibus reciperetur, nullus esset qui denunciationem proponeret, nec qui in inquirendis criminibus intenderet, omnesq; à suis muneribus desisterent, cum post longum laborem debita sibi mercede carerent. Quę iusta esset querela, nisi iure statutum esset, quod in his casibus expensę, quę pro iustitiæ executione fiunt, ex bursa pœnarum Camerę debent persolui, vt noster Episcopus hoc capite scribit; quod si pœnę pecuniarię Fiscales defecerint, Episcopi ex iniuncto munere eas expensas suppeditare tenentur; & si hoc ad vnguem seruaretur, tribunalia Ecclesiastica iustitia & æquitate essent composita, nec daretur locus iniustissimis denunciationibus, quę cum maxima infamię labe innocentium clericorum, & quandoque laicorum fiunt: sed ea tantum crimina denunciarentur, quę probari possent: vt benè & cum iudicio scribit D. Segura, in loco pręcitato. Sed fortè vellent dicti Curiarum ministri clauam potius de manu Herculis eripere, quam ab aliquibus Pręsulibus, sui laboris salaria exigere, sed qui iustè merentibus denegant, strictam rationem dabunt in die tremendi iudicij.

Damnari debet. Adde latè Ang. Aret. vbi Aug. Arim. in tract. malefic. B

in

in parte & ad querelam, num. 71. Ægi. Boss. in tract. delict. titulo de accus. num. 27. Nota tamen singulariter quod quidquid sit de iure communi, hodie de consuetudine Syndici, siue Promotores fiscales, non puniuntur propter calumniam: nam ex quo officij necessitate compulsi denunciãt, cessat presumptio calumnię; ita seruari testatur Alber. in l. ea quidem, numero 9. C. de accusat. Amad. de Synd. num. 85. Quod quidem intelligendum est, quantum ad hoc, vt excusentur à pręsumpta calumnia, quę oritur ex eo quòd delictum non fuit probatum. Sed si de vera calumnia apparet, tunc procedit communis sententia, vt debeant Fiscales Curię in expensis condemnari, & fortè grauius arbitrio iudicis puniri, de quo lege Iul. Clar. in loco nouissimè allegato, & vide Concil. Tolet. act. 2. c. 12. cuius decisionem allegaui supra cap. 6.

FINIS.



